Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Ald. 1/1

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE-FIRENZE
ALDINI
I
1
27
RACCOLTA NENCINI

Ex Libris Joannis Nencini
1874

Aulus
Gellius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

utuntur verborum scriptores a
pfecto lingua latina seculo remo
ti et affectatiores atq. audaciores,
quam puritati et munditiei amantio
res ut A. Gell. et alij huiusmodi
inter lingua latina principes
capite censi potius q classis alicuius
uel et. proletarij.

Secunda Editio hujus mensis
et anni. Vide Renouard

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.1.27

Tiensi per memoria di Ms Amerigo Sabolini sor Arciprete di Colle

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM LI-BRI VNDEVI-GINTI.

AL DVS

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM LIBRI VNDEVIGINTI.

AL DVS

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
FIRENZE

543

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

IOANNES BAPTISTA EGNATIUS VENETUS ANTONIO MARSILIO VENETO RARAE PROBITATIS AMICO. S. P. D.

Optima, inquit Pindarus, est aqua: sed aurum, ut ignis, noctu candens, cæteris opibus anteferri debet. Ille uero ingenio suo forsitan indulgens hoc dixerit: mihi longe melior, ac probabilior ea uisa sententia: quæ amicitiam, ut rerum omnium optimam, cæteris anteferendam rebus existimat. qua nihil homini ab immortalibus Dijs dari melius, excepta sapientia, potuit. Itaq; non aqua, non igni, non aere, pluribus in locis nos uti q̃ amicitia, recte dictum est. Quæ si perfecta ulla est, & rerum omnium inter paucos cum summa charitate consensio: quid ipsa præstabilius, aut optatius hominum uitæ esse possit: non uideo. Id ego, quàm uere dictum sit, quamq; ad humanæ uitæ usum accommodate: ex quo te mihi uirtus quædam egregia tua conciliauit: meq; tibi uicissim nonnulla fortasse probitatis, atq; eruditionis opinio de me: uix explicare tibi habeam, quantos ego fructus ex amicitia, beneuolentiaq; tua perceperim: quàm iucunda consuetudo, & optata mihi semper fuerit tua. neq; solum id ego sentio: sed Academici planè omnes nostri fatentur: Quibus nihil esse gratum, iucundumue potest: nisi Marsiliana illa gratia, ac candor accesserit. Quare lætari admodū,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

ac gaudere etiam, atq; etiam debes: quod præter ingens in literis studium, & præter alia uirtutis ornamenta, quæ in te non pauca elucent: adeo sis omnibus gratus, & iucundus: ut certatim te omnes colant, & ament. Tu contra, amicitiam adeo sancte, adeo pure cum multis colas: ut, quod difficillimum semper est habitum, multorum scilicet amicitiam integre colere: tu certe id nō prudenter solum, sed cum summa omnium gratia præstes. Qua in sententia uti semper esse uelis, hortarer ego te plane, nisi iam et meditatione quadam assidua, & usu id ita assecutus esses: ut profecturum te in dies sperare nobis liceat: quousq; tu posteris exemplum constantissimæ amicitiæ relinquas. Ego uero, quando tuam hanc animi in me propensionem non aliter promereri nunc possum: statui tibi gellianas noctes esse dicandas: quas ego exactiore cura recognitas, quantum est datum otij per alias occupationes meas: in Aldina olim officina imprimendas curaui: ut quæ castigatissimæ industria nostra redditæ erant: haberent etiā mancipem omnium & accuratissimum, & ad hanc artem instructissimum. Tu bene Vale, ac salue.

Index eorum, quæ notatu digna in hisce noctibus ui sa sunt.

Abdera Democriti oppidum. a char. 133
Abluuium. 77
Abstemiæ mulieres. 146
Acerbitas. 176
Accentus. 177
Achæi ad pugnam taciti. 11
Achilles Romanus. 30
Accius quod ticius prouerbium. 59
Acca larentia. 94
Acinū neutri generis. 117
Acina ebriosa. 117
Actito uerbum frequentatiuum. 123
Accij responsio ad Pacuuium. 175
Acerbitudo. 176
Acritudo. 176
Acritas. 176
Adamussim iudicium. 6
Adagium de Laide. 8
Adesse, & superesse 19
Admirationem silentium parere. 76
Adhæse loqui. 80
Adoptatio per prætorem. 88
Adoptiuus. 88
Adoptator. 87
Adfabre. 108
Admodum. 108
Adprobe. 108
Adprimus. 108
Adprime. 108
Adprobus. 108
Adprimum. 108
Ad domum. 161
Aduerbia in im. 174
Adlegatus. 187
Adulterio 118
Adulteritas. 118
Adnotamenta. 237
Aedes sacræ non oēs sunt templa. 207
Aegyptiorum laus. 160
Aegles Crœsi filius mutus. 80
Aetates tres. 149
Aedepol muliebre iuramentum. 163
Aenigma. 168
Aeditimus. 170
Aedituentes. 170
Aere fulua. 187

Aeria Aegyptus. 206
ἁρμονία. 206
Aeluri. 286
Africus uentus. 37
Affectus, & confectus. 60
Affectare res. 60
Aerarij cura 193
Affatim. 108
Agentia uerba pro patientibus. 264
Ager pontinus. 126
Ager uaticanus 270
Agon certamen. 139
Agere cum populo. 91
Agrippæ campus. 205
Agrippæ unde. 234
Ahenum. 25
Aius Deus unde 234
Albani 121
Alce meretrix. 71
Alexandriæ bibliotheca 100
Alexis comœdia. 70
Alexandri continentia. 95
Albus galerus. 140
Alea. 199
Alueolus. 199
Alabiades ad tibiam. 217
Alexander Aetolus. 218
Alæ in exercitu. 226
Alexandri mors. 254
Alexandri molossi. 254
Alexandri epistola. 284
Alba linea. 288
Amaror. 19
Amata prima Virgo uestalis 13
Ambages fallaciosæ. 200
Amœnus. 109
Amarus. 135
Ambiguus. 156
Amorabundus. 157
Amor ciuilis, & opinabilis. 163
Anneus Cornutus. 26
Analogia. 42
Anomalia 42
ἀντιστρέφοντα argumenta. 81
Androdus seruus, & Leo. 84
Annales, & historia 86
Anguis cum Scipione. 124
Androgini. 122
Annuli gestatio. 136
Animaduersiones censoriæ. 71

antistites 183
annus lxiij. 212
Annus climatericus. 212
Antia lex. 41
Antigenes tibicen. 217
anates ponticæ. 249
animalia parua imitanda 251
Antiochus 78
Aonia nunc Bœotia. 206
appendices. 4
appelliotes uentus. 38
ἀπαρκτίας. 37
apiarium 36
apologus de cassita aui. 45
Appionis historia. 84
ἄπορον. 130
Appij filia. 135
apluda 145
apices literarum. 196
aquæ intercutis morbus 271
aqua rigens. 196
aqua niualis potu pessima. 269
Area palatina. 278
Arcera. 280
Archita Tarentinus. 138
Argestes uentus. 37
argentifodinæ. 38
articulatim. 50
arretinum oraculum. 50
Arcesilai uerbum. 51
arterias ad numerum moueri. 55
atypus. 64
Aruspicum perfidia. 65
arduum. 72
arrogatio. 88
arrogationis uerba. 88
aruales fratres. 94
argumenta fallaciosa, & uafra. 105
argumentationum duæ species. 283
Arimaspi 121
Arescusa ex fœmina mas. 122
argeos 140
Artemisia cum Mausolo. 142
Aristodemi dictum. 155
arteria generis neutri. 149
Areopagitarum iudicium. 168
Arionis historia. 235
arra. 238

arrabo. 238
arboretum. 238
arbustum. 238
argutator. 241
arteria duplex. 263
argutiola de congio. 256
arenæ numero singulari. 271
arma numero singulari. 271
Aristotelis epistola. 284
Aristotelis uerecundia. 177
assequor, & sequor. 40
assentior. 42
assentio. 42
aspectu in casu dãdi à Virgil. 72
asymboli immune. 97
asylum fani. 92
astraba. 154
assiduus ab assibus. 231
Attabulus uentus. 38
Attilius Regulus 92
atq; aduerbium. 150
atq; postquam. 150
atq; præsertim. 150
atri dies. 86
atrium. 226
auscultare. 15
audire. 15
auster uentus. 37
auaritia à sapientibus spreta. 47
aurum tolosanum. 54
Aurungus deus. 83
audaculus. 89
auarus. 135
Auentinus mons cur extra pomœrium. 182
auspicia maiora. 183
aurum coronarium. 191
aufugio. 210
aufero. 210
autumo. 210
Augustus quo die natus 213
Augusti epistola 213
Augusti laus. 147
Aulus Albinus. 154
Aulus Hostilius Mancinus 71
aurigantes stellæ. 199
auxiliarij milites. 98
au particula. 210
autumna tempestas. 270
Aulus Gellius quo tempore. 278
aurum tolosanum. 54
Ἀ'ξίωμα. 229

B

¶ Bachilides. char. 285
Balneæ sitiæ. 47
Baiulus. 77
Balnea uirilia. 133
Barbarismus. 88
Barbari mobiles. 219
Barbarica astus. 244
Barbarorũ consuetudo ad tractandas pugnas. 11
Bellum, & pugna. 22
Bellarij liberi. 180
Bellum adfectum. 212
Belli homunculi. 180
Beneficus, ac liberalis. 241
Bibax. 56
Bibosus. 56
Bias de re uxoria. 81
Bibliotheca Alexandriæ. 100
bibliothecam pub. quis primus. 100
Bibliotheca templi traiani. 159
Bibliotheca tiberianæ domus. 185
Bidentes oues. 227
Blatterones. 16
Bondus terminata. 157
Bœotia comœdia. 49
Boreas uentus. 37
Boristhenes. 121
Bouinator. 154
Botulus. 228
Bosphorum mare. 243
Bucephalus Alexandri equus. 76
Bucephalon. opp. 76
Buceta. 150
Brundusium portus. 121
Brutiani cum Romanis. 135
Breuiloquentia 164

C

¶ Calari. 221
calabarriunculus. 218
caldor. 168
caurus uentus. 37
cassita auis. 45
caticula, et homo ridicularius. 75
captiones dialecticæ. 157
C. Gracchus. 133
C. Gracchi fistula 10
C. Gracchi, & Ciceronis collatio 133
C. Mancinus. 110
C. Trebatius. 97
C. Fabritius. 14

C. Tarratia. 94
Caiæ Tarratiæ honores. 94
Caudices. 77
cannensis pugna. 86
Catulli laus. 117
cantilena de Cæneide. 122
caper coleatus. 124
casus patrius. 130
casus dandi. 130
Cassii miser interitus. 54
Chamæleontis pes. 138
Chamæleõtis collum. 138
Chamæleon animal. 138
caduceum pacis signum. 149
candens oratio. 156
capillus pro pilo 162
catamitus 111
canescere pueros in Albania. 121
carius ac pensius. 167
Catonum familia. 185
Cato Solonianus. 185
Cato Vticensis. 186
Catuli locus. 99
calces plantarum. 188
casus interrogandi. 193
Chaldæi ad stellarum motus. 197
Calculus. 199
cauernæ. 217
captiosis interrogationibus non respondendum. 224
caldonia. 228
camellia. 228
capitecensus. 231
cannabo. 239
caninum prandium. 196
carmentæ duæ. 234
calorificus. 243
caput cum literis. 245
castrense uerbum. 233
Castoris iuramentum 153
castrensis corona. 79
candens. 246
carptores. 270
Cephysia uilla. 1
cæcias uentus. 38
ceraus uentus. 38
cæditítius Tribunus. 52
cælatim. 147
cærimoniæ unde. 68
cæritas tabulæ 233
Cæritum gratiæ apud Romanos. 133
cæcalia nomina seruilia 57
cheridota uestis. 112
censores. 117
centuriata comitia. 183

centussis. 218
cerua Sertorij, & astutia. 219
cepæ pelusiotæ. 286
ciuitates cum coniugio. 7
circius uentus. 38
cibus Pythagoreorum. 70
cibi diuersi in cœnis regijs. 113
circunspiciens. 126
cinctus. 139
cispius mons. 208
citra calendas. 171
Ciceronis locus. 16
Ciceronis error. 212
ciceromastix. 236
classes procinctæ. 10
climacteras. 55
classicus. 112
climaculæ. 148
cludere literas. 174
climatericus annus. 208
cluniculi 209
claustrus 170
cœna lauta 21
cœnarum sumptus. 213
cœlum. 271
cœsius color. 43
cohibatur passiue. 10
columbatim. 174
coloniæ. 233
compluria. 89
compluries. 89
comitia calata. 220
comitia centuriata. 220
comitia curiata. 220
comitialis morbus. 168
comicorũ comparatio. 220
communia uerba. 215
con præpositio. 33
consarcinans. 40
colores in oculis. 42
corpus bene habitum, & strenuum. 48
conijcere. 73
coronarium aurum. 78
Cornelij Nepotis error. 221
coronæ militares. 78
conniuere. 92
cor masculino genere. 101
confricare. 103
coronati serui ad uenum. 107
Coruini qui. 126
confiteor. 215
consolor. 215
conuiuium quatuor rebus constare. 180

corpora apud Aegyptios aperiri. 137
columba lignea ab Archita. 138
compitalia die noni. 147
consuetudo domina uerborum. 172
conuiuarum numerus. 180
concionem habere. 183
comprecationes deorum. 189
comperendinationes. 201
cornucopiæ. 206
colloquia ĩterpretanda quo modo. 138
Cominius. 238
commutationes. 239
comparatio ab ingenijs ad poma. 175
corona plexa. 256
consiliarij. 258
concio. 261
contemplo. 264
comitia. 271
Crœsi filius mutus. 80
Cronus Diodorus. 156
crepidæ. 188
crepidarius. 188
crepidarium cultellum. 188
crepidulæ. 188
Cretensium mos in conserẽdis prælijs. 11
cristallus quomodo. 90
cultus Hortensii. 5
cultus Demosthenis. 5
cubitus. 55
cupressi quomodo serantur 57
cupediæ literarum. 97
cupediæ ciborum. 113
cursus lunaris. 54
curuamen. 198
cum lance & licio 231
cumprime. 238
cylindrus lapis. 91

D

Dacus. 84
daphnite 224
Darius. 244
datiuus quartæ declinationis. 72
debitio, et habitio gratiæ. 5
defendere. 119
deiurium. 115
Demosthenis dictum de Laide. 9.
Delphini amor 108

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Demosthenes ad Callistratum. 56
deorum nomina. 82
depalmare. 279
depudicare. 228
deprecor. 99
de præpositio. 99
decimus mensis partus. 101
decima. 59
dehonestamentum. 44
delphinos amasios. 109
decretum. 116
despiciens, & circunspiciens. 126
Democritus philosophus se excæcauit. 141
deq;. 150
Demosthenis dictum. 155
de more. 166
decreta Naturæ. 168
despicatissimus. 211
desamatissima uita. 201
decemuiri. 281
delitia numero singulari. 271
descendidi. 109
Diagoras. 58
diatriba. 23
diuinatio in oratione. 26
Diogenis Cynici dictum. 34
diluxerit. 48
dierum obseruatio. 48
dierum diuisio. 48
dies ciuilis. 48
distichō de Homeri patria 55
dimidium. 56
dimidiatum. 57
dies halcyones. 54
Diagoræ obitus. 58
disiunctum. 82
diiouis. 82
dies inominalis. 86
disciplina sera. 89
diluculare. 101
dies religiosi. 68
dies nefasti. 68
dies alliensis. 68
dicendi tria genera. 112
dies dii. 129
dies in casu patrio. 130
die Crastini. 147
die quarto. 146
die quinto. 146
die quinte. 147

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

die pristini. 147
die perendini. 147
die noni. 147
dimidiatum genus. 162
dimidium. 256
Diespiter. 82
digamma. 205
diem diffundi. 202
dispassis. 216
dialecticæ laus. 230
Diomedis & Glauci permutatio. 39
Dionysia gesticularia. 6
diurnare. 238
dialecticæ captiones. 224.
dignor passiue. 216
Diogenis responsio. 265
Diogenes Critolaus. 113
Dioxippus. 247
disciplina rhetorica. 171
dies iusti. 281
dilucidare 45
doloris tolerantia. 166
Domitius insanus. 261
Draco legislator. 159
duodeuicesimo. 77
duritudo. 238
durities. 238

E

Eblandita oratio. 156
Ebrietatis laus. 209
edictum templi Dianæ Ephesiæ. 27
ædiles & Tribuni quo tempore. 252
edulcare. 220
effatus. 182
effutire. 76
egregius an egregi in uocandi casu. 205
Eleusinum certamen. 218
elogia. 51
elegans. 140
Ennius tria corda. 250
ennianista. 259
Empedoclis carmen. 70
emplastrum. 228
epigrammata trium poetarum. 21
Epicteti dictum. 34
ephyræ. 206
epitritos. 265
equus Diomedis. 53
equus seianus. 53
eques uberrimus & habitissimus. 75
equus strigosus. 75
equus Alexandri. 76

eques pro equo. 260
equus mordax, & calcitro. 64
equilibrium. 281
equitare. 260
erraticus homo. 128
errabundus. 158
errones. 198
erraticæ stellæ. 198
errare. 132
error Cornelij nepotis. 221
Eudoxus 253
Eupolides 15
Euripidis laus 152
Euripidē quinq; & septuaginta tragœdias scripsisse. 239
exametri uersus. 265
ex Iure manu consertum 286
esse, & erit 242
esuritio. 228
ethesiæ uenti. 38
eurus uentus. 37
eunuchos morbosos. 64
Euclides megarensis. 96
Euripidis interitus miser. 258
exercitus lectione. 7
explicauit. 8
expergere. 96
exaduersum. 108
exertare linguam. 128
expassum. 216
ex Diatriba. 265

F

Fabis non usum esse Pythagoram. 70
Fabritius 14
fauonius uentus. 38
fatum & necessitas. 91
fallaciosa argumenta. 105
facies in genitiuo. 129
facies 195
fauissæ Capitolinæ. 30
fautores. 204
fames sustentanda. 124
fauces ad uestibulum. 227
fascinare. 232
fascinum. 232
fatiscor. 237
ferre quid significat. 17
ferrumen 194
feriæ æstiuæ. 130
festinare et properare. 233
Festus Posthumius. 276
feriæ denicales. 225
fecialis uerba. 225
febris. 280

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

febriculosus. 280
febris quartanæ laus. 247
febris rapida & Quercera. 280
Fenestella. 221
feriæ præcidaneæ 67
feriæ uindimiales. 226
figuræ geometricæ. 18
fistulæ C. Gracchi concionatoriæ. 10
filiorum in patres officium. 24
fidium natura. 123
fiere. 270
filij quomodo alendi. 161
figura à fingendo. 195
filij Iouis. 219
filij Neptuni. 219
fidibus cum gracculo. 288
finis hic & hæc. 187
finitimus unde. 170
flagitium, & uitium. 17
flauißæ capitolinæ. 30
flauus color. 43
fluctui in casu patrio. 72
flamen dialis. 139
floces uini. 154
floces olei. 154
flammigare. 246
fœminæ in mares. 122
fœtus ursinus. 245
fœnerator. 232
fœnus. 232
forma uxoria. 82
folia olearum uerti. 123
forfices. 136
forum Traiani 190
fretum comœdia. 50
frequentatiua uerba. 123
frons in acie. 136
fraces olei. 154
frater unde. 180
fretu. 187
frons uirili genere. 213
frons frontis. 213
fruiscor. 237
frigorificus. 243
frustrari et frustratus. 257
fuisse in potestatem. 8
fuisse in mentem. 8
furuus. 17
fortescere. 270
furtorum quæstiones cum lance & licio. 231
furtum. 113
furti se obligauit. 113
futilis philosophia, quæ argutiis est plena. 146
Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

furta per lancem & licium. 160
furtum compertum & oblatum. 160
furta apud Lacædæmones. 160
furtum quid. 160
furfur. 154
funis masculino & fœminino genere. 188
fumare. 246
fumus. 272

G

Gallus Asinius 236
Gallus superbus. 126
genitiuus quartæ declinationis. 72
genitiuus quintæ declinationis. 129
genitiuus quomodo formetur. 72
genethliaci qui. 201
Geometria triplex. 234
gluum uinum. 196
glaucus. 43
γλαυκῶπις 43
glosaria. 261
globus. 136
gladiorum nomina. 147
gracilentum. 71
graphice ac scite. 165
gurdus. 228
guttum. 243
gustus ac tactus. 267
Glauci, & Diomedis permutatio. 39
Gracchi oratio 156
græci quomodo naues suebant. 239

H

H. litera 25
Habeo dicere. 197
Haliates rex. 11
halcyones aues. 54
halluanari. 25.232
Hamilcaris pronuntiatio. 67
Hannibalis crudelitas. 27
Hannibalis exemplũ. 78
Hannibalis cauillatio in Antiocum. 78
Harmodius 120
hastæ martiæ motæ in templo. 66
Hasdrubalis pronuntiatio 67
Hercules 141

Herculis mensura. 1.
Heraclitus 288
Hesiodus 54.124.252
Helluari. 25
Hermaphroditi. 122
Herodotus de Leonibus. 177
Hermunduli. 225
Hellebori species. 249
Hemiolius. 265
Higinus Maronis interpres. 19
Historia, diarium, & ephemeris. 87
Historia Metij Suffetij. 282
Hiatus uocalium. 117
Hiades. 179
Histieus. 144
Hostilius Mancinus. 71
Hortensii cultus. 6
Hortensii manus gesticulosas. 6
Hortensius Dionysia, ac gesticulatrix. 6.
Hortensii dictum. 6
Homines in pueritia canescere. 121
Homo aure surda ac iacenti. 8
Homeri patria. 56
Homines canino capite. 122
Hominis definitio. 63
Homo non bonae rei. 201
Homo quomodo in utero formetur. 54
Homo lucerna. 228
Honera 25
Honos etiam malus. 169
Honustum. 25
Hortor. 215
Hostia succidanea 66
Humanitas. 184
Humanae literae. 184
Humanior. 184
Humani corporis mos adolescendi. 55

I

Iactare. 27
Iacere. 27
Ialysij imago. 223
Iapix uentus in Appulia 38
Ignarus 128
Illaudatus 27
Illatebrant. 137

Illotis pedibus. 241 256
Inquinamentum 28
Imparilitas. 88
Impolitia 71
Impendio loquacior. 1
Impeccabilis. 251
Imperceptiora. 199
In
Inedia qui pereunt quã-tum durent 55
Incontinentia 251. 283
Incontinens 267
Incentiones. 71
Infra classem. 112
Inferiæ. 272
Ingenui 88
In aduerbia desinentia. 174
Inquies 273
Insolens uerbum 10
Institutum pythagoricum. 10
Instrumenta cur in castris. 12
Insignitas. 12
Induciæ. 22
Interniciunum morbi genus 24
Inculpatus 27
Inamabilis. 27
In & con præpositiones. 33
Indoctus. 33
Insanus. 33
Inhumanus. 33
Infelix. 33
Inuolucris. 45
Interibi. 52
In ærarios relatus. 78
Incoibilis. 77
Incruenta uictoria. 79
Inaudaculus. 89
Infortunitas. 90
In ora. 108
Inaurita. 108
Insilio. 73
Inscriptiones, seu Tituli librorum. 288
Interpretor 215
Intra oceanum 172
Intra modum 173
Intercubitus adiectiuum 179
Inualentia. 280
Iouis filij. 219
Irascibilitas. 23

Iulianus hispanus Rhetor. 273
Inferæ aues. 94
Inquinamentum. 28
Incuria. 71
Incenciones. 71
Infra classem. 112
Indeses. 117
Incredulæ 121
Infestus unde. 127
Inuolucra sensuum. 130
Inflammanter. 134
Industriæ celeritas. 137
Iniuria factum itur. 139
Indoctius, rudiusq;. 166
Intra calendas. 171
Intercutia uitia. 179
Intestabilis. 94
Insignite loqui. 99
Inter os & offam. 184
Induxit fefellit decepit. 192
Interrogandi casus. 193
Intentio. 196
Inculpatissima uita. 201
Incitabulum. 209
Inflaminarij. 228
Inlatebrare. 237
Intolerantia. 251
Insectiones. 262
Ira quid. 23
Istrus fluuius. 136
Isagoge. 228
Itare. 94
Italia unde. 150
ἰταλόι. 150
Italia armentosissima. 150
Iusiurandum per Iouem lapideum. 19
Ius dici. 101
Ius uocationis. 182
Ius proferendi pomœrij. 182
Iudicis officium. 201
Iudicia priuata. 201
Iunior pro positiuo. 175
Iupiter lapideus 19
Iupiter unde dicatur. 82
Iustitia quid sit 90
Ius trium liberorum. 60
Iuris periti. 201
Iustitiæ imago. 204
Iumentum. 280

L

Lais meretrix & adagium. 9.
Labeonis commentaria. 13
Laberius poeta 141
Labandria. 228
Laberij dictum. 61
Laberij uersus. 142
Lacædæmones cum tibiis in aciem. 10
Lacedæmoniorum mos. 160
Lachrymæ. 25
Lætabundus. 158
Laudare. 27
Lassitudo. 43
Lana pro pilo. 162
Lactis uis. 162
Lancea hispanicum telum 222
Lacerna 188
Lælius Varronis præceptor. 229
Laureolus Eleontes. 50
Lex. 143
Lex Aretina 150
Lex Aufella. 155
Lex Liania. 41.213.280
Lex popilia. 12
Lex Papia. 12
Lex fannia. 41
Lex æmilia. 41
Lex ancia. 41
Lex antia. 41
Lex Iulia. 41
Lex ebutia. 231
Lex atinia. 242
Lex talionis. 279
Lex Stolonis. 280
Lex Voconia. 242
Lex Portia. 134
Leænæ partus 177
Leonides. 52
Leo, & Androdus seruus. 84
Leo hospes, homo medicus. 85
Leporarij 35
Leporaria. 35
Lepus unde. 17
Leuitas. 110
Leuis 110
Lecti sotheria. 164
Lebadia opp. 166

Legio cum militibus. 226
Lepores bina iecora. 234
Leuatiora ac leuiora gelu durantur. 243
Liberos alendos esse proprio lacte. 161
Liberi pro uno filio. 31
Liberi patris Artifices qui 283
Libs uentus. 37
Libra & selibra. 115
Librilis. 281
Libri sibyllini. 18
Liburni quomodo naues suebant 239
Lingua recondenda. 15
Lingua infrenis. 15
Liburni 239
Linea quid. 18
Lignantur 237
Linguam exertare 128
Lingua qualis esse debeat. 15
Linguaces 15
Lituus quid. 80
Lituus auguralis. 80
Litem contestari. 81
Licium. 99
Lingula. 148
Lictor unde. 165
Licinius imbrex. 189
Literator. 123
Lingua latina magis inops quàm græca. 42
Liticines. 282
Licius locus. 282
Locutulei 16
Loquentia 16
Longæuus. 33
Lorarij. 135
Locuplex. 135
Lorea quid. 146
Locus Tullij pensitatus. 5.
Loricatus surculus 244
Lucas opp. 14
Lucetius. 82
Lusciosus. 64
Lux orationis. 134
Lucus. 232
Lucij neratij. 279
Lucilius de ostreis. 286
Luna alit ostrea. 286
Lucius Scipio Asiaticus 116
Luna adolescente, & deficiente quæ crescant, &

quæ tabeſcant. 286
Luteus color. 432
Lyrici Poetæ. 37
Lyſias. 26
Lyſiæ orationes 26

M

Maiores. 183
Maiora Auſpicia. 183
Magiſtratus maiores & mi nores. 183
Marcus Cicero de Iure Ci uili. 20
Marci Ciceronis Contem poranei. 277
Marci Cæſaris Contem poranei. 277
Matrimi, & patrimi. 12
Mandata an ſemper ſint facienda. 13
Malliana imperia. 13
Magniloquentia. 51
Malum conſilium conſulto ri peſſimum. 66
Marſpiter. 82
Marulia 71
Mature. 137
Maturitas. 137
Maturare. 137
Maſſilia. 140
Mauſolus. 142
Mauſoli potio. 142
Mauſoli ſepulchrum. 142
Mauſolus tragœdia. 142
M. C. quid de uita huma na ſentiat. 151
Manubiæ, et præda. 190
Marſus filius Circes. 231
Marſi populi uirulenti. 231
Magnum uiaticum. 238
Matrona. 261
Materfamilias. 260
Mancioli. 270
Manum conſerere. 286
Metellus de uxore ducen da. 6.
Metelli dictum. 6.
Metæ trianguli. 18
Mellaria. 36
Metus. 127
Memordi. 109
Mentiri. 155
Mendacium dicere. 155
μελιαρῶνες. 36
Menedemus Rhodius. 177
Menander 39. 58

Menander quot Tragœdias. 239
Menippææ seu cynicæ Varronis Satyræ. 196
Mendicimonium. 228
Memnon Nocticolor appellatus. 270
Mille hominum occiditur. 16
Militaria uocabula. 136
Miscella doctrina. 288
Militibus uenam solui per ignominiam. 136
Milesiæ uirgines ad suspendium. 214
Milonis interitus. 217
Mihi nomen Iulium. 222
Miles infrequens. 226
Mithridates & antidotus. 249
Mithridatem duarum & uiginti gentium linguas percalluisse. 250
Mœchimonium. 228
Mœnia. 271
Mons salis. 38
Moles trusatiles. 50
Mortui præ gaudio. 58
Morbus & uitium. 64
Mons Palatinus. 182
Monomeri. 122
Morbus colicus. 166
Morbus sonticus. 280
Modus mutandi sententias. 124
Modus medendi morsui serpentum. 109
Modus Auli Gellij inter studendum. 288
Mos Antiquus Senatorum. 21
Mos Apollinaris Sulpitij 185
Mos Antiquus. 203
Muralis corona. 79
Murices. 92
Mulieres abstemiæ. 146
Multam dicere. 150
Multam facere. 151
Multiiuga. 159
Multicoloria. 159
Multiformia. 159
Multiiuga, ac sinuosa quæstio. 202
Municipes. 233
Multigrumis. 270
Mutitare. 257
Mulierosus 68

Munera. 264
Musonij sapiens dictum. 223
Myops 64

N

Nata res. 182
Natura an morbos fecerit. 90
Naualis corona 79
Nauium genera. 148
Nanus, & pumilio. 228
Neapolis. 130
Neptuni filij. 219
Nequiter 223
Neq; Id. 238
Neptuni nomina. 44
Neuij epitaphium. 22
Neruularia comœdia. 50
Neuius comœdias in carceribus. 50
Nequitia. 110
Nequam 111
Neruias. 123
Nescius. 128
Neuuli in mammis. 162
Necessitas. 176
Necessitudo. 176
Necessarij. 176
Nescis quid vesper serus uehat. 180
Nerienes. 189
Nerij. 189
Nero fortis. 189
Nerio. 189
Ne particula. 190
Nicopolis 215
Nigidianæ commentationes cur in uulgus non exeant 277
Nigror 43
Nidum migrauit. 46
Nilus fluuius. 136
Niobes filij. 285
Nitescit 99
Nomina in osus. 68
Notæ uocum. 177
Notus uentus. 37
Nona. 59
Nomina in osus. 68
Nouum. 93
Nouitium. 93
Nolo. 111
Nola iugo à Virgilio. 116
Nouissimus. 144
Nouissime. 144
Nomina in bundus. 157
Notationes temporum. 253
Noctescere. 264

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Noctis colorem. 270
Nostri ac uestri. 284
Noctes Atticæ. 288
Numina læua. 83
Nullum sine contrario contrarium 90
Nuperrime. 92
Nugalia. 114
Numerus conuiuarum. 180

O

Ob 73
Obsequibilis. 46
Obijces. 74
Obnoxius 114
Obesus. 270
Obliterator 270
Ociosus à metu. 45
Oculi ludibundi. 51
Occecurrit. 109
Oceanus Lunæ comes. 197
Oculorum doloribus mos medendi. 244
Odium Atheniensium. 96
Offendere. 119
Officia filiorum in parentes. 28
Officiorum gradus. 83
Oleaginea corona. 78
Oleum cur sæpe congelascit. 243
Olympicum stadium. 1
Olympias Alexandri mater. 176
Ons uocabula. 213
Operæ in foro. 202
Opiat uerba. 159
Opicus, a, um. 36
Oppidoquam peritus. 108
Opulescere. 264
Oratio C. Gracchi in Pompilium 156
Orchius 22
Orestis corpus. 55
Ornitones. 35
Oropi uastatio. 112
Orthrium carmen. 235
Oscitatio in partu letalis. 60
Oscedo. 75
Oscitatio. 75
Oualis corona. 79
Ouatio. 79
Ouis masculino genere. 150

Oſus nomina 126

P

Patrimi. 12
Papyrius prætextatus. 21
Pacticia pugna: 22
Pacuuij epigramma. 22
Paradiſus. 35
Parſimonia ueterum. 40
Palmæ natura. 51
Parcæ quæ, & unde. 59
Parcus unde. 61
Pacificatio. 102
Partus quinq; puerorum. 131
Partim hominum. 138
Panis furfureus. 154
Pancratiaſtæ. 194
Pacuuianum carmen. 200
Pacificator. 202
Palatum habere. 213
Panſum à pando. 218
Paſſis uelis. 216
Pabulatur. 237
Patricij megalenſes. 257
Pedaria ſententia. 61
Pecuniarius. 62
Penus 62
Pellex. 65
Pecunia prædacea. 75
Perſona unde. 79
Popoſci. 109
Pepugi. 109
Peccatus peccatu 187
Pecunia data quibus modis probetur. 102
Periclis reſponſum 3
Perſa & Perſes 102
Perſa Plauti comœdia. 89
Peculatus. 116
Pertentare. 125
Penetrabilis querimonia. 133
Perdolitum eſt. 128
Peregrinus philoſophus. 170
Peccare ſine tui iactura. 187
Peccatu 187
Petorritum. 222
Perdices bina corda. 234
Pharmacopola. 15
Phedon Elidenſis. 34
Philoſophia guſtanda & non ingurgitanda. 86
Philippi epiſtola ad Ariſt. 120
Philiſtion 247
Philoxeni dictum. 289

Philippus Macedo. 44
Philippi epistola 120
Phœniceus color. 43
Pigitum. 216
Pignoriscapio. 110
107
Pigmæi. 122
Pileati serui ad uenum. 107
Piscinæ. 36
Plato 26. 97
Planipes saltus. 11
Planum. 18
Plauti Comœdiæ 49
Plauti epigramma. 21
Platonis orationes, & Lysiæ. 26
Plautus poeta. 49
Plautinissimus. 49
Plauti laus. 114
Plaucia rogatio. 176
Platonis & Xenophontis æmulatio. 203
Pleiades stellæ. 54
Plebs 143
Plebiscitum. 143
Plinij laus. 122
Poetæ Græci 285
Poli Histrionis Historia. 107
Potus an defluat in pulmonem. 246
Porcii Licinij uersus 273
Porca Cereri sacra. 67
Posthumiana imperia. 13
Posthuma proles. 32
Polyhistor. 84
Post deinde. 105
Polus histrio 107
Postliminium iustum. 115
Positus, idest positio. 73
Poetica iam nullius honoris. 149
Pomœrium. 182
Postremissimus. 215
Postuerta. 234
Porcetra 260
Pœna & multa. 105
pœnitenda 23
Pœnitere 236
pœna falsi testimonij. 282
prandium caninum. 196
prandium abstemium. 196
Pro 33
proficere 34
profigere. 34
profanum. 34

profestum 34
Prouerbium de cæia et nubibus. 38
Proferre. 34
profligare. 34
Prouerbium de Cassita. 45
prouerbium de equo seiano. 54
proicere. 74
Protagoras 77
Protagoras Euathlus 81
prolubium 235
proloquium. 82
proprium. 93
propitium. 93
Procinctæ classes. 10
propugnari opp. 119
propere. 137
Prouerbium de matre Euandri. 10
Proficisci. 34
profatus. 228
proloquium. 229
pronuntiatio. 229
proletarius. 231
Problematum Aristotelis libri. 268
properare & festinare. 233
Prosa. 234
prehensionem habere 181
prædaceus. 73
præterpropter. 274
prænestini populi. 233
præiudicium 29
præpudiosus. 29
Præcise dictum. 59
præcidaneæ hostiæ. 67
præpetes aues. 93
Præsentaneum uenenum. 91
præquox præcoquis. 137
Prænestini cur ex colonia in municipium relati sint. 233
præmorsisse 109
præcox præcocis. 137
præpetes loca. 93
præmorsisse. 109
prædes 116
præmature. 137
prænestinus recessus. 151
prudentis consilium. 171
præter naturam. 174. 221
præter fatum. 174
præda & manubiæ. 193
Prima fax. 256
priuilegia 143
priori pueritia. 143
Prudentia indeserta ma-

gis eligenda quàm stulta loquacitas. 15
Psylli cum Eustro. 232
pueri quo pacto in utero matris consistant. 234
Publij Nigidij Contemporanei. 277
purum. 93
Putum argentum. 93
putare. 93
Puniendi treis causas. 98
Puerperium. 161
Publij sententiæ. 248
purpurat. 264
puluerat. 264
pudori colorem. 270
Pumiliones. 277
Pythagorica disciplina. 9
Pythagorica pecunias in medium. 9
Pyramides. 18
Pyrronij qui. 152

Q

Quadrantalia. 18
Quassare 27
Quatere. 27
Quinquatrus. 36
Quadrans. 55
Quiescit. 99
Quies 99
Qui multa habet multis eget. 124
Quadrigarij uerba. 128
Quinq; sensus. 108
Quartum consul. 131
Quarto consul 131
Quinq; Classes 112
Quæ legenda in conuiuio. 180
Quin particula. 248
Quadrigæ. 271
Qua ratione contentio, & æmulatio oriatur. 204
Quare oleum sæpe, uina rarenter congelascunt. 243
Quædam constitutiones super officium Iudicis. 202
Quibus ius fuerit intercedere, ne senatusconsultus fieret. 207
Quibus in locis senatusconsultus iure fieri potuerit. 207
Quintus Scæuola 242
Quot dentes in Infante gignantur. 55

Quo Tempore Gellius ui xerit. 278

R

Raro. 42
Rarenter. 42
Radere barbam quando. 51
Rapacitas nõnullorum Romanorum. 215
Rasitare. 51
Restare 20
Rescire 35
Redhibitio in seruis. 64
Redhibere. 64
Repudiũ cum uxore quis primus. 65
Rectoris officium. 6
Refrigere 196
Religiosa delubra. 68
Religiosus unde. 68
Remittere animum. 256
Res inopinata. 70
Religiosus. 66
Religione solui. 115
Religio quid sit 136
Retinentissimus 144
Retas. 259
Retanda flumina. 159
Renidens. 173
Responsio Accij ad Pacuuium. 175
Rectos cupressos. 187
Recentatur. 220
Refotus animus. 28
Rhetores expulsi. 214
Rhodos ciuitas. 102
Rhodanus fluuius. 136
Robigus. 66
Rogari sententias. 66
Rogatio. 143
Romuli sobrietas 157
Romanorum institutum, dum pugnam ineunt 11
Romanorum mos. 120
Romanorum laus 44
Rubidus color. 42
Rubor. 42
Rufus color. 42
Rutilus color. 43
Rumphea. 148
Rusticæ loqui. 177
Rubi. 276

S

Sabinus Medicus 59
Sacellum 97

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Sallusthi locus. 15.78. 130
Satis eloquentiæ ſapientiæ parum. 15
Salluſtij defenſio. 71
Sapientem non peccaturum 170
Saltem. 173
Sanctitudo. 176
Sandaliarium. 258
Sacrificor. 264
Salluſtius uirgis cæſus. 250
Salluſtius Nouator uerborum. 16
Salluſtij locus corruptus. 285
Sapiens an iraſci debeat. 23
Satyræ Varronis 34
Sauromatæ. 121
Scipio Africanus ſuperior. 116
Scipionis, & Gracchi red ditio in gratiam 116
Sempronij Gracchi & Scipionis Africani amicitia 116
Senatus per quos habebatur more maiorum. 207
Sertorij aſtutia. 219
Sertorij militum fidelitas. 219
Sciderat. 110
Scruta. 57
Scrutarius. 57
Scholicus. 62
Scriptum facere. 95
Scirpea ſimulachra. 139
σκεπτικοὶ qui. 152
Scirpus. 188
Sophoclis mors. 58
Sophocles ſenior Euripide. 185
Stadium Olympicum. 1.
Subargutuli. 222
Subſecundaria. 286
Subciſiuum tempus. 263
Subluſtria. 191
Subijces. 74
Subnixus 74
Suauiloquentia. 164
Suauitudo. 176
Suculæ ſtellæ. 179
Suffragium. 221
Susq; deq; fero. 230
Suffetij Metij Hiſtoria. 28

σκυτάλη laconica. 244
Scripserim & uenerim. 257
Scropha & porcetra. 260
Sculna. 287
Sensus legum Solonis 31
Senectus semper honorata. 32
Septentriones. 36
Septentrionarius uentus. 36
Sellulariæ quæstiones. 48
Septenarius numerus. 54
Sepulchrum 25
Serpens immanis. 92
Selibra & libra. 115
Securim. 186
Senatusconsul. quomodo. 107
Senatus consult. quibus in locis iure fieri potuerit 107
Sertorij astutia. 219
Seruus receptitius. 241
Sequester. 287
Sentes. 276
Sicinius Dentatus. 30
Sillus amarulentus scriptor. 60
Sicinnes. 282
Sicinnistæ. 283
Sicinnium. 283
Socratis temperantia. 17
Solstitium & bruma. 54
Solœcismus. 88
Solitauisse. 101
Sors proposita gladiatori. 105
Somniculosus. 127
Sotherici lecti. 164
Solitarium. 176
Soror ac frater. 180
Soleæ. 188
Sole occaso. 237
Solonis tempora 251
Spectationes. 82
Spepondi. 109
Spicea corona. 95
Species ab aspectu. 195
Speculum ut imago. 234
Stribiligo, & imparilitas. 88
Strigosus equus. 75
Statius nomen seruile. 75
Stata forma. 82
Stuppa cum lectica 133
Stellæ aurigantes. 199
Subnixus animus. 237
Subsidium memoriæ. 242

Sibyllini libri 18

Surculi loricati 244
Sycofantæ. 200
Syrenei scopuli. 230

T

Tabulæ quibus temporibus positæ fuerint. 278
Taxare. 27
Tangere. 26
Talentum Atticum. 60
Tarentum opp. 175
Tactus, ac gustus cum belluis. 267
Tarquinus superbus. 18
Tauri mos. 263
Tessera 82
Templum Dianæ Ephesiæ 27
Tegmine onychino. 270
Tempus cœnandi Athenis 243
Terentius. 112. 255
Terentius Scaurus. 157
Terentij locus. 108
Terræmotus. 44
Templum Pacis. 89
Testamentum. 97
Tertium consul. 131
Tertio consul. 131
Tesserulæ. 149
Terminus deus. 168
Testamentorum genera. 221
Testamentum per æs, & libram. 221
Thesaurus. 30
Theophrastus Lesbius. 177
Theophrastus 119
Theopompus. 142
Theodectes. 142
Thracij cuiusdam fabula. 276
Tibiæ ad ischiacos. 71
Tibicen. 71
Tiro Mar. Tullij libertus. 142
Tingere helleboro sagittas quare. 249
Tolerantia Socratis cum uxore. 17
Tollere pro corrigere. 17
Toga. 111
Torquatus. 128
Torquati. 128
Torquati pugna. 128
Triones. 36
Trinoctium. 49
Triumphalis corona. 78

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Tractim. 117
Transgredi. 148
Transgressus. 148
Tres. 187
Tris. 187
Tributa. 221
Trinumus comœdiæ genus. 242
Tria dicendi genera. 112
Tribuni cur ius uocandi non haberent. 181
Tunica. 111
Turres. 136
Turrim. 186
Turris lignea illita alumine. 209
Tullij locus in Verrem. 172
Tullij locus. 173
Tullius quo die et tempore natus. 221
Tullius quot annos natus primam causam egit. 221
Tullius & Demosthenes. 222
Turpius frigide laudari quàm grauiter uituperari. 268

V.

Vallum dentium. 14
Vafra & fallaciosa argumenta. 105
Valeri in casu uocandi. 193
Vasum. 190
Vaticanus ager 234
Vagire. 234
Valerij Aeditui uersus. 273
Valerius quo tempore Coruinus. 126
Varonis laus. 131
Vacanter accumulauit. 246
Vanus mendax infidus. 259
Vestalis prima à Numa capta. 12
Vehemens. 25
Vehere. 27
Vexare. 27
Ventorum descriptio. 38
Veterator in literis. 47
Verruca eminens locus. 52
Veiouis. 82
Væ 82
Vescum. 83
Vegrande. 83
Vesanus. 83

Vecors. 83
Verba in arrogatione. 87
Verbum augurale. 93
Velitare. 96
Vesticeps. 88
Verborum uolumina. 130
Venustas, & mundities. 133
Venam solui militibus. 136
Verba inciuilia. 136
Velia opp. 140
Velinus portus. 140
Veritas temporis filia. 171
Veritum puditum pigitum. 216
Vestibulum. 226
Vesperauerat. 243
Vero uerbum. 357
Vena quid. 263
Vestri ac nostri. 284
Veiouis simulachrum. 83
Verba sublustria. 191
Verba agentia pro patientibus. 264
Verba patientia pro agentibus. 264
Versus amatorij lepidi. 275
Virgilij locus 116. 175
Virgilij locus in primo aeneidos. 125
Virgilij locus in octauo aeneidos. 125
Virgilij locus 73
Virgilij locus. 150
Viuaria. 35
Vitium, & morbus. 64
Viator. 68
Videndi ratio. 85
Vinum edormiant. 96
Via laurentina 132
Vieta poma. 175
Vinum rhodium. 177
Vinum Lesbium. 177
Vinum exoticum. 177
Vitiare & obtinere. 183
Vini tria genera. 196
Vinum apud antiquos in conuiuijs quare. 209
Vinum fomes ingenij. 209
Vinum non congelari 243
Virescere. 264
Vita beata. 255
Vituperones. 270
Victitare. 249
Vndarum motus 46

Vocabula positiua in naturalia. 135
Vox ex pectore. 14
Voluptas Epicuri. 122
Vox an sit corpus. 86
Vocum turba. 130
Vocabula anapitia 169
Vocabilior sonus 187
Voculatio. 193
Vsum in grammatica plus auctoritate ualere. 99
Vsurpata in delitijs. 95
Vsucapio 110
Vrbes. 186
Vrbis. 186
Vrtica piscis. 70
Vulturnus uentus. 37
Vulnus. 127
Vxor ducenda ne sit. 6
Vxoris uitium aut ferendum aut tollendum. 17

X.

Xantippe Socratis uxor. 17
Xeniades Philosophus. 34
Xenophontis & Platonis aemulatio. 203

Z

Zeno stoicus. 249
Zephyrus uentus. 37
Zodiacus. 54
Zonae ad argentum. 215

ALTER Index, quo quicquid in unaquaq; re Lector quæsierit, siue id ad grammaticen, siue ad alias artes pertineat, inuenire quam facile queat.

Quæ ad Philosophiam de natura, & ad dialecticam, & medicinam, atq; mathematicam pertinent.

Ratio proceritatis corporis ex Plutarcho. char. 1
De tempore tacendi, & dicendi à Pythagorias. 9
Non esse æquam reprehensionem Epicuri à Plutarcho de syllogismo. 29
De Iapige uento, & cæteris à Phauorino. 36
De colorum generibus. 42
De Terræmotu. 44
Quid obseruatum in undarum motibus diuersis flantibus uentis. 46
Principium diei, & noctis. 48
De ui, & natura palmæ arboris. 51
De ui septenarij numeri. 54
Gaudio multos periisse. 58
Temporis uarietas in puerperijs mulierum. 58
De definitione quædam. 62
Incentiones tibiarum Ischiacis mederi. 71
De moderanda uita impuberum puerorum. 75
De argumentis reciprocis. 81
Vox an sit corpus, uel incorporea. 85
De ui oculorum, atq; uidendi rationibus. 86
Chrysippi responsio aduersus eos, qui negauerunt Prouidentiam. 90
Item ab eodem de fato cum consilij nostri arbitrio. 90

Quæ ad Philoſophiam de natura, & dialecticam, & medicinam, atq; mathematicam pertinent.

Quid de quorundam ſenſuum naturali defectione ſcripſit Ariſtoteles. 107
De amore Delphini in puerum. 108
Certiores ictus ad ſuperna q̃ ad inferna eſſe. 119
De prodigijs Barbarorum, & fœminis in mares uerſis, & gentium miras uarietates. 113
De conuerſione foliorum oleæ, & de fidibus alieno ictu ſonantibus brumali, & ſolſtitiali. 123
Anno LXIII infortunio aliquo agi. 212
De genere controuerſiæ, quod dubium dicitur. 130
Plinium Secundum latuiſſe genus argumenti, quod ἀντίστρεφον dicitur. 131
Quod Ariſtoteles de numero puerperij ſcripſit nomina non poſitiua, ſed naturalia 135
Quæ maxima flumina ultra Ro. imperium 136
Cur annulus geſtetur in ſiniſtræ manus digito proximo minimo. 137
Plinij ſecundi portenta fabularum, & quæ in Democritum indigne confert de Columbæ ſimulachro. 138
De ætatum finibus pueritiæ, Iuuentæ, ſenectæ. 149
De Pyrrhonibus philoſophis, & eorum differẽtia ab Academicis. 152
Chryſippus omne uerbum ambiguum, Diodorus nullum dixit. 156
Infantibus à matre lac præbendum. 161
Homerum, & Herodotum diuerſum de Leonibus. 177

Quæ ad philosophiam de natura, & dialecticam, & medicinam, atq; mathematicam pertinent.

Numerus conuiuarum, & de mensis secundis, & bellarijs. 180

Aduersus eos, qui ex motibus syderũ fata hominum se dicturos pollicentur. 197

Scriptum esse lignũ alumine ablutum nõ ardere. 208

Iouis filij hũanissimi, Neptuni crudelissimi à poetis 219

Syllogismum quibus uerbis Aristoteles definierit. 220

Reprehensio legis apud dialecticos percunctandi, disserendiq;. 223

Quo pacto fames possit tolerari ab Erasistrato. 224

ἀξίωμα quid significet, & quædam prima, quæ in dialectica traduntur. 228

Bina corda Perdices, & bina Iecora Lepores quibus regionibus. 234

Quædam de quibusdam geometriæ partibus cognita pulcherrima. 234

Cur oleum congelascat facile, uinum minus, acetum ferè nunquam, aquæ fluuiorum, & fontium durentur, mare minime. 243

De habitu, & natura stomachi, & fistulæ, quæ τραχεῖα dicitur aduersus Erasistratum. 246

De materijs infamibus, quas græci ἀδόξους καὶ ἀτόπους, exercendi gratia disputatis etiam à Philosophis. 247

De natura hellebori candidi, & nigri. 249

Anates ponticas uim habere detegendis uenenis, deq; Mithridatis medicamento. 249

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quæ ad Philosophiam de natura, & ad dialecticam & medicinam, atq; mathematicam pertinent.

Saturnalia ludicra agitare solitus Gellius quibus certaminibus, & sophismata, & ænigmata oblectatoria. 256
In febre Arteria tangenda, & non uena, & quid utraq;, quid'q; pulsus. 262
Diogenes philosophus quali talione usus pertentatus, à dialectico sophismatico. 264
Cur repentino timore uenter effluat, & ignis urinam lacessat. 268
Ex Aristotele niuis aqua potui pessima, & q ex niue Cristallus concreatur. 269
Quod pudor sanguinem ab extra diffundit, timor uero contrahit 269
Herodis Attici de ui, & natura doloris disputatio. 276
De ijs, quæ cum luna habent consensum, idest συμπάθειαν. 285
Historia de Crœsi filio loquente 80
Leonem hominem agnouisse 84
De serpente inusitatæ longitudinis. 92

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

Reprehensio in iactantem se esse Philosophum. 1
An pro amicis delinquendum quandoq;. 2
De infami mundicia Demosthenis. 5
An recte Metellus Numidicus in oratione de uxoribus

ducendis. 6
D ictum Demosthenis ad Laidem, non tanti emere pœnitere. 8
D e tempore tacendi, & dicendi à Pythagoricis. 9
R eprehensio Phauorini in Adolescentem priscæ nimis loquentem. 10
A n rectius mandatum facere omnino uel non. 13
C. Fabricius quid ad Samnites, cum aurū donarent. 14
A duersus inanem loquacitatem. 14
Q uanta cum animi æquitate Socrates tolerauerit uxoris ingenium. 17
R esponsio Tauri Philosophi, an sapiens irascatur. 23
Q uo pacto Socrates patientiam exercuit. 24
Q uæ ratio officiorum inter Parentes, & filios. 24
A n semper patri obsequendum. 28
L ex Solonis utilis, & si non uidetur. 30
D e uetere parsimonia, deq; antiquis legibus sumptuarijs. 40
A pologus Aesopi non inutilis. 45
C ur Sallustius auaritiam non animum, sed corpus effœminare tradidit. 47
D elitiarum uitium, & mollicies oculorum, & corporis exprobrata acerbe, & festiuiter. 51
M alum consilium consultori pessimum. 66
C. Fabricius Cor. Rufinum inimicum consulem designauit. 67
D e Pythagora. 70
D e moderanda uita impuberum. 75

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Notæ, & animaduersiones censoriæ. 71
Historia de Hostilio Manciano, & Manulia meretrice. 71
De Africano superiore. 74
Initium Protagoræ ad Philosophiam. 77
Annibal cauillatus est Antiochum. 78
Leonem Romæ hominem agnouisse. 84
De Attilio Regulo capto à Cartaginiensibus. 92
De Alexandro & P. Scip. memoratu digna 95
Philosophum non esse laudandum à uociferantibus, & in laudando gestientibus. 76
Dictum Biantis de re uxoria. 81
Adhortatio ad philosophiam exemplo Euclidis. 96
Quæ ad officium grauitatis, & dignitatis ducant. 96
Quæstiunculæ symposiacæ. 97
Puniendis peccatis tres rationes, quarum Plato duarum tantum meminit. 98
Quàm seuere ab antiquis in fures, & qd de seruato, & commodato. 113
Confutatio ex Euripide luxuriantis gulæ. 113
De obseruantia iurisiurandi Romanorum. 115
Mentitus nomen, & habitum philosophiæ quibus uerbis notatus. 119
Epistola Philippi ad Aristotelem, de Alexandro filio nato. 120
De genere, & natura uoluptatis. 122
Qui multa habet multis eget. 123
Democritus qua causa se lumine oculorum priuaue-

rit. 141
Non leuari peccatum cum aliorum exemplo prætendi-
tur. 142
De falsæ philosophiæ probris ex Platone. 144
De mulierum ueterum uictu, & moribus, & de iu-
re mariti necandi uxorem adulteram. 146
Quo pacto M. Cato Albinum græce scribentem re-
prehenderit. 154
De Demosthene Rhetore cum legatis Mileti 154
Qui petunt, qui negant, & qui tacent omnes petunt,
& cupiunt in comitijs uel concilijs. 155
Sobria, & pulcherrima Romuli responsio circa uini
usum. 157
De furtis, & quod quidam pœna, quidam præmio
dignos fures censebant. 160
Anneus Seneca leui, futiliq; iudicio fuit. 163
De modo tolerandi dolores secundum Stoicos. 166
Errare eos, qui fiducia latendi peccant. 170
De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo, deq; ue-
recundia Aristotelis, successorem eligentis. 176
Sapientiam esse filiam usus, & Memoriæ. 178
Numerus conuiuarū decens, et de secundis mensis. 180
Quid apud M. Catonē significet iter os, et offam. 185
De uestitu, atq; calciatu non decoro. 188
Exprobratio Catonis contra Philosophantes nomine,
& non re. 190
Homines ad cauendas iniurias semper intentos esse de-
bere. 194

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

M anicatas uestes P. Africanus Sul. Gallo obiecit. 111
Multam filiæ P. Appij dictã, q̃ locuta petulanter. 135
E legantia apud antiquos de nitidiore cultu non de ingenio amœniore, & cultus nitidior uitio dabatur. 151
D olobella proconsul ream ueneficij, ac confitentẽ ad Areopagitas reiecit. 168
R editiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ. 169
D e officio iudicis. 201
C hrysippus, quàm apte iustitiam pinxerit. 204
P lato non inutiles uini inuitatiunculas in conuiuijs censuit. 209
C œnarum, atq; luxuriæ exprobratio Phauorini 213
D e admirando & uoluntario interitu uirginum Milesiarum. 214
P hilosophi, & Rhetores Roma pulsi. 214
D e parsimonia, ac pudicitia Gracchi. 215
A duersus eos, qui curant, quæ ad luxuriam, et quæ ad Philosophiam omittunt. 218
D e uita, & moribus Euripidis, & morte. 218
G rauis sententia Musonij à Catone recepta. 223
S ententiæ ex Publij mimis selectæ. 248
A duersus homines nequam, & impure philosophiam tractantes, duóq; uerba obseruanda omnium rerum longe salubria. 250
V erba ex Symposio Platonis exercendi gratia in latinam linguam uersa. 251

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quæ ad Philosophiam de moribus attinent.

In perficienda uita beata quantum uirtus ualeat. 255
Probatissimi hominis, sed infacundi sententia præfertur à Lacædæmonijs sententiæ improbi, sed facundi. 257
Quid philosophus palescens tempestate maris responderit, & q primi motus non sunt nostræ potestatis. 266
Gustus, & tactus fœdissima uoluptas, quia bestiarum sunt, tertium aliorum tantum hominum. 267
Turpius frigide laudari, quã acerbius uituperari. 268
Antonij Iuliani lepidissima responsio, & uersus amatorij ab eo in conuiuio dicti. 272
Plato iuuenis lusit amatorios uersus. 275
Artificũ scenicorum studium probrosum, amoremq; inhonestum esse, superq; ea re uerba Aristotelis. 283
Exempla epistolarũ Alexãdri regis, et Aristotelis ob libros auscultatorios editos. 283
Faceta responsio M. Ciceronis amolientis à se crimẽ manifesti mendacij. 171
Prudens rescriptio Olympiadis Alexandro. 176
An Xenophon & Pla. infensi inter se fuerint. 203
Ventidius Bassus ignobilis primus de Parthis triumphauit. 210
Sertorius dux quo astu ad milites barbaros usus. 219
Rhodij quibus uerbis Demetrium hostium ducem ab oppugnatione amouerunt. 222
Mithridatem regem duarum & uiginti linguis gentium locutum. 250
Sallustium adulterio deprehensum. 250

Quæ ad grammaticam, & rhetoricam attinent.

Valerij Coruini nomen de historia. 126
Manlij Torquati pugna cum Gallo prouocatore. 128
Ex Ennio quale ingenium, comitasq; amici minoris erga maiorem. 152

Quæ ad grammaticam, et rhetoricam attinent.

De uerbo mutato in oratione Ciceronis exploratio tenuis. 5
Recte Cicero rem præsidio futurum dixit. 7
Reprehensio Phauorini in Adolescentem nimis priscæ loquentem. 10
Aduersus inanem loquacitatem. 14
Recte dictum mille hominum occiditur.
L. Lælium præceptorem reprehendit M. Varro, quod & ipse reprehendendus de Etymologia. 16
De uocabulis geometriæ græcis et latine dictis. 18
De uersu Virgilij ex eius codice sensu torquebit amaror. 19
An latine dictum superesse, quod defendit, & de uerbo superesse. 19
Induciæ, quid sint à M. Varrone. 22
H litera qua ratione antiqui quibusdam uocabulis immiserunt. 25
À C. Basso genus quoddam iudicij diuinationem appellari. 25
Inter Platonis, & Lysiæ orationem. 26
Virgilij defensio de uerbis ignauiter, & abiecte qui-

bus usus. 26
Iniqua Plutarchi accusatio in Epicurum de quodã uerbo in definitione uoluptatis. 29
Fauissæ capitolinæ quid significent liberos etiã unum filium ueteres. 30
M. Cato stitisses, & non stetisses. 32
Cæcilius à Sulpitio damnatus in enarratione Virgiliani uersus. 32
De natura quarũdam præpositionum ex M. Ci. 33
Rescire quid sit, & quæ eius significatio. 35
Viuaria uulgo dicta, & quid pro eo uocabulo à quibusdam dicatur. 35
Super uocabulo septentrionis syderis. 36
De Iapige uento, & cæteris à Phauorino. 36
Consultatio, & diiudicatio locorum comœdiæ Menandri, & Cæcilij. 38
Quid græci ἀναλογίαν, & ἀνωμαλίαν. 42
De uocabulis colorum. 42
De Sallustij uerbis, & Demosthenis, quibus Philippum, et Sertorium descripserunt. 44
De explorandis Plauti comœdijs, quoniam promiscuæ ueræ, et falsæ eius nomine inscribuntur. 49
Quis equus seianus in prouerbio, et Spadices. 53
Bibosum dictum à Nigidio, et absurdo, et nouo uocabulo. 56
Dimidium librum uel dimidiam fabulam uitiose dici. 56

Quae ad grammaticam, & rethoricam attinent.

Pedarij Senatores. 61
Parcus homo unde dicatur. 61
Penus quid & uarie declinari. 62
Quid haec uocabula uelint morbus, & uitium, & an eunuchus, & steriles mulieres redhiberi possint. 64
Verba ueteris senatus consulti. hostiae succidaneae, tempora praecidanea, & feriae praecidaneae. 66
De accentibus quorundam nominum punicorum. 67
Religiosus quid significet. 68
Sententia defensa Sallustij. 71
De uocabulis quibusdam à Varrone, et Nigidio declinatis contra consuetudinem. 72
De natura particularum, quae praepositae uerbis intendi, atq; produci inscite, & barbare uidentur. 73
De uerbo duo & uicesimo ignoto uulgo, quod'q; à uiris doctis uarie de eo scriptum est. 77
Personae uocabuli interpretatio. 79
Defensio Virgilij ab accusatione Higini. 79
Alphenum Iure consul. in iterpretatione ueterũ uocabulorum errasse. 92
Adoptatio, arrogatio qũid sint, & quo pacto differant. 87
Soloecismus quo pacto à Latinis appelletur. 88
Pluria, compluria, et compluries latine dici. 89
Virgilius immerito damnatus, ꝙ praepetes pennas dixerit. 93
Testamentum, & sacellum qualia nomina. 97
Quaestiunculae symposiacae. 97

An e in uerbo quiesco producatur, uel corripiatur. 98
Deprecor uerbum bene à Catullo positum. 99
Historiæ, & annalium differentia. 86
De pudendo errore Cesellij. 101
Excusatio M. Catonis aduersus Tullium Tironem Ciceronis Libertum 102
An affatim prima acuta pronuntiandum, & de accentibus. 108
Peposci, memordi, & pepugi, & cætera id genus ab antiquis. 109
Vsucapio, & pignoriscapio. 110
Leuitatem, nequitiam, non ea significatione esse, qua uulgi sermonibus dicuntur. 110
M. Cato quē classicum, et quē infra classem dicat. 112
Tria dicendi genera, & de tribus Oratoribus Romam missis ab Atheniensibus. 112
Obnoxius quid significet, & de eius origine. 114
Virgilius ob iniuriam Nolanorum posuit ora pro Nola, & de consonantia literarum 116
Quoad uiuet, et quoad morietur ex contrarijs idē significare. 117
Offendere, & defendere, quid significant. 119
An frequentatiua in prima syllaba correpta, ut primitiua. 123
Quis modus conuertendi in græcas sententias uerba, & quæ bene Virg. ab Homero, & quæ non. 124
Defensio Virgilij, quod operte, & pudice concubitum Veneris, & Vulcani scripserit. 125

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

De uerbis reciprocæ significationis. 126
Hæc facies huius facies ab antiquis. 129
De genere controuersiæ, quod dubium dicatur. 130
Tertio consul, an tertium dici oporteat. 131
Contentio, & collatio locorum ex orationibus C. Gracchi, & M. Catonis. 133
Auarus simplex, an compositum uocabulum 135
Quid mature significet. 137
Præcox huius præcocis, & non præcoquis. 137
Cur partim hominum, idest pars hominũ dicatur. 138
Iniuria mihi factum itur qua li ordine uerborum Cato. 139
Virgilij errores in historia Rom. in VI. Aen. 140
Rogatio, lex, priuilegium, plebiscitum, quid 143
Nouissime, et nouissimus M. Cicero cur uitarit. 144
Die pristini die crastini die quarti eleganter. 146
Telorum, Iaculorum, nauiumq; uocabula 147
Sallustius inscite damnatus, q transfretationem transgressum dixerit. 148
Atq; particula plus quã completiuam habet uim. 158
De origine uocabuli terræ Italiæ. 159
Elegantia apud antiquiores de nitidiore cultu, & uictu, & non de ingenio amœniore. 151
Pro particulæ quanta, qualis ue sit uarietas 151
Q. Ennius Euripidem æmulatus, 152
Verbis antiquis desitis minime utendum. 153
Quo pacto M. Cato Romanum græce scribentem accusat. 154
Differentia inter mentiri, & mendacium dicere. 155

Quæ ad grammaticam, & rhetoricam.

Quid T. Castritius senserit de uerbis, & sententia quadam C. Gracchi. 156
De ludibundo, & errabundo, & id genus uerborum productionibus. 157
Græcorum quorundam uerborum difficillima in latinam linguam mutatio. 158
Quid significet, flumina retanda publicæ redempta habent. 159
Anneus Seneca leui, futiliq; iudicio fuit iudicans de Ennio, & M. Tullio. 163
Lictoris uocabulum qua ratione conceptum, & ortum. 164
Ex Ennio quale ingenium, comitasq; amici minoris erga maiorem. 165
Quod græca ænigma latini scirpos dixere. 168
Quæ dicuntur uocabula ancipitia. 169
Quod æditimus uerbum latinum fuit. 170
Intra Calendas quid significet, utrum ante Calendas uel Calendis, et de dictione itra ex M. Cicerone. 171
Saltem particula quam uim habeat, & originem. 173
Cælatim, uellicatim, saltuatim Sisenna usus. 174
An fatum, & natura idem apud Ciceronem significet. 174
An necessitudo, & necessitas differant. 176
Quid ueteres latini προσῳδίας. Item quod uocabulum Barbarismi non usurpauerunt. 177
De suculis, & hyadibus stellis quid Tul. Tiro 179
Sororis, & fratris recta interpretatio. 179
Humanitas quid sit. 184

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent.

Inter os, & offam qd significet apud M. Catonẽ. 184
Maior ratio habita sonitus uocum, quàm disciplinæ grammaticæ. 186
Scripsisse eadem, qui diuersorum temporum fuerunt. nam Pla. Euripidi Sophoclis uersum ascribit. 184
Neriene, seu Nerio, quid importet. 189
Manubiæ quid sint. 190
Facies quid sit. 195
In Valeri nomine primam syllabam acuendam, deq; ratione scribendi. 193
Versus, quos Virgilius imitatus Homeri, ac Parthenij. 194
Quantum differat cum multis Mortalibus, cum multis Hominibus. 194
Quid sit caninum prandium. 196
De libro familiaris cuiusdam doctrinam, sed nullam delectationem, aut utilitatem habente, deq; uocabulis urbium immutatis. 206
An aufero, aufugio, autumo eodem modo au particulam sortiantur ex Cicerone. 210
Verbum profligo à plerisq; dici improprie, insciteq;. 211
Erratum à Cicerone in II de gloria de Hectore, & Aiace. 212
Frontem masculino genere à Cæcilio poeta. 213
Philosophi, & Rhetores olim Roma pulsi. 214
De uerbis communibus utor, uercor. 215
Figura noua orationis à græcas à Metello Numidico

usurpata. 216
Passis uelis, passis manibus dixisse Veteres non à patior, sed à pando. 219
Iouis filij humanissimi, Neptuni inhumanissimi à Poetis. 219
De ætatibus Historicorum Nobilium. 219
De Comicis latinis iudicium Vulcatij Sedigiti. 220
De uerbis nouis in Cn. Matij Mimiābis inuentis. 220
Comitia calata, curiata, centuriata tributa quid sint. 220
Errasse Cor. Nepotem, cum dixit Ciceronem trium, et uiginti annorum causam dixisse pro Sex Roscio. 221
Quali figura orationis, & q̃ noua L. Piso usus. 222
Vehiculū, quod Petorritum dicitur, cuiatis linguæ. 222
Vestibulum quid significet, et eius uocabuli origo. 226
Hostiæ, quæ bidentes dicuntur, quid sint. 227
Quibus uerbis Laberius usus. 228
ἀξίωμα quid significet, & quædam alia ad dialecticam. 228
Susq́; deq́; in libris antiquorum quid significet. 230
Proletarij, Capitecensi, & quid in XII tabulis assiduus. 230
Cloatius Verrius, quædam ad originem græcæ linguæ redegit, aut commode, aut absurde. 232
Quid municipium, & quid à Colonia differat. 232
Properare, & festinare differre ex M. Catone. 233
Agrippas à partu ægro, et De ijs Deabus, quæ uocan

tur Prosa, & Postuerta. 234
Quæ ratio uocabuli agri uaticani. 234
Aduersus inique accusantes M. Cicer. in oratione pro M. Cœlio. 236
Verba ex Q. Claudio annotata. 237
De sparto interpretatio M. Varronis, ex Homeri uersu contra uulgariam opinionem. 239
Menander, & Euripides ab ignobilioribus poetis quãdoq; superati. 239
Non esse uerum M. Cicer. in libro de Amicitia usum uitioso argumento dubio pro confesso. 240
Quid seruus recepticius. 241
An de præterito, uel futuro caueãt hæc uerba legis, q̄d subreptum erit, & rei æterna authoritas esto. 242
Virgilius in describendo Aetnæ incendia Pindarum imitatus. 245
Quin particula quot, qualesq; uarietates significationis habeat. 248
Sallustij uerbis, perincertum, stolidior, an uanior, illusus quidam, quod sese tantum Sallust. intelligere iactabat. 249
Q. Ennius quadrupes eques, et non equus dixit. 260
Matronam, & matrem familias non differre, ut Helius Melissus scripsit. 260
Concio quot significationes capiat, et quem in modum Phauorinus tractauerit intempestiuum de ambiguitatibus uerborum quærentem. 261
similiter Cadentia esse puerilia, et non ornamẽta. 262

Insecenda apud M. Cat. quid, & an insequenda.
262
Vena, Arteria, pulsus quid sint. 262
Verba ex carminibus Furij Antiatis inscite à Cælio Vindice reprehensa. 263
Morem ueteribus uerba patiendi mutare in agendi modum. 264
Numerus hemiolios, & epitritos quid sit. 265
Quod M. Varro in herois uersibus obseruauerit rem nimis anxiæ obseruationis. 265
Turpius frigide laudari, quàm acerbius uituperari. 268
Obesum quid, & quædam prisca uocabula 270
An arena, cœlum, triticum pluralia inueniantur, & an inimicitiæ quadrigæ, in singulari. 271
Præterpropter, & si in usu uulgi, tamen ab Ennio dicta. 274
Plato & iuuenis amatorios lusit uersus 275
Antonij Iuliani lepidissima responsio, & uersus amatorij ab eo dicti in conuiuio. 272
Quos pumiliones græce νάνους dica 276
Siticinum uocabulum quid significet in M. Catonis oratione. 282
Quam ob causam Sicinustas nebuloso nomine dixerit. L. Accius. 282
An rectius habeo curam uestri, uel uestrum dicatur. 284

Quæ ad grammaticam, & Rhetoricam attinent.

Quam diuersæ sententiæ græcorum super numero filiorum Niobæ. 285
Quibus uerbis delectari solitus sit Antonius Iulianus. 286
Quid uocabulum iure manu consertum. 286
Quid sit sculna apud M. Varronem 287
Colorum diuersorum nomina. 42

Que ad mores ueterum, & Historiam.

Tibia in bello usos antiquos. 10
De conditione Virginis uestalis 12
C. Fabritius, quid ad Samnites, cum aurum darent. 14
De libris Sibyllinis, & Tarquinio rege. 18
Papyrius Prætextatus, & causa cognomenti. 21
Tria epigrammata trium ueterum poetarum. 21
De Sicinio Dentato bellatore memoratu digna. 30
Honores senectæ habiti, & ad patres, & maritos. 32
Phædon socraticus seruus, & alij. 34
Non esse compertum cui deo rem diuinam fieri oporteat, cum terra moueatur uiribus. 44
Quod P. Africano, & alijs nobilibus ante senectam barbam radere patrij moris fuit. 51
De Q. Ceditio æquiperato Spartano. 51
Literæ consulum Rom. ad Pyrrhum Regem. 52
De ætate Hesiodi, et Homeri. 55
Demosthenes dimisso Pla. sectatus Callistratum. 56
Plato, & Aristoteles mercati libros maximi 60

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Nullæ uxoriæ actiones ante Carbilianum diuortium. 65
De more ueterum sponsaliorum ex Ser. Sulp. 65
Historia de perfidia Hetruscorum aruspicum 65
De ordine rogandarum sententiarum, Iurgiorumq; in Scena. C. Cæsaris, & M. Catonis. 69
De Pythagora. 70
Notæ, & animaduersiones censoriæ. 71
Historia de Hostilio Mancino, & Manulia meretrice. 71
De Africano superiore. 74
De seueritate censoriæ notæ. 75
De equo Alexandri, qui Bucephalas dicitur. 76
Quæ causa, quod initium Protagoræ Philosophiam adeundi. 77
Annibal cauillatus est Antiochum. 77
De coronis uarijs, & quæ unaquæq;. 78
Historia de Crœsi filio 80
De nominibus Deorum Pop. Ro. 82
Leonem Rom. hominem agnouisse. 84
De officiorum ordine, & gradu pop. Rom. 83
Cur dies primi post calendas, nonas, idus atri, quartus ante eas religiosus habeatur. 86
Historiæ, & annalium differentia. 86
De serpente inusitatæ longitudinis. 92
Attilius Regulus à Carthagi. captus 92
De Acca Larentia, Caia Terraria, fratres aruales qui sint. 94

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

De Alexandro, & Scipione digna memoratu. 95
Cn. Flauij Curulis egregium factum. 95
Quis primus edidit libros, & quantus numerus Athenis. 100
Admiranda de P. Africano superiore. 100
Cur serui pileati uenundati, & mancipia sub corona. 107
Historia de Polo histrione dolorem imitante. 107
De Amore Delphini in puerum. 108
Manicatas uestes P. Africanus Sul. Gallo obiecat. 111
Quàm seuere antiqui in fures, & de seruato, & commodato. 113
Obseruantia Iuris iurandi Rom. & de Legatis ab Annibale deiurio accepto Romam missis. 115
Historia de Tiberio Sempronio Græco Tri. plebis. 116
Equos à censoribus pinguibus equitibus demptos an ignominia, uel non. 118
Prodigia Barbarorum, & fœminas in mares uersas. 121
Valerij Coruini nomen, & historia. 126
Manlij Torquati pugna cum Gallo prouocatore picta postq̃ descripta à Quadrigario. 128
Multa filiæ P. Appij, q̃ petulanter locuta. 136
Inter militares ignominias fuisse sanguinis missionem, & quæ huius causa, 136
Acies Romana quibus modis, & quo habitu. 136
Cur annulus in proximo minimo, sinistro. 137
De flammis dialis Cærimonijs, & uirginum Vestæ in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

ramento. 139
Historia de Artemisia, & de certamine apud Mausoli sepulchrum 142
Historia de Populo Romano, & punico, & q̃ æmuli fuerunt pari uigore. 149
De suprema multa, & Numa, & lege Aretina, & ratione uocabuli Italiæ. 150
Elegantia apud antiquos, de nitidiore cultu, & uictu, quodq; idem uitio dabatur. 151
Mulieres Rom. per Herculem, Viri per Castorem non iurare. 153
Dolobella proconsul ream ueneficij, ac confitentem ad Areopagitas reiecit. 168
Redditiones in gratiam Nobilium uirorum memoratu dignæ. 169
Faceta responsio M. Cicer. amolientis à se crimen manifesti mendacij. 171
Colloquium Pacuuij, et Accij Poetarum. 175
Olympiadis rescriptio prudens, ac comis ad Alexandrum filium. 176
Tribunos in plebis prehensionem uocationem non habere. 181
Aediles, & quæstores po. Ro. in ius ad prætorem à priuato posse uocari, ex M. Varrone. 181
Qui sint minores magistratus 182
Aliud loqui ad Populum aliud cum populo agere, & qui magistratus à quibus auocent comitiatum. 183

De genere, atq; nominibus Portiæ familiæ. 185
Comprecationes, quæ ritu Romano fiunt Diis. 189
De officio iudicis. 203
An Xenophon, et Plato æmuli, et infensi inter se. 203
M. Varro ad Cn. Pomp. de officio senatus habendi. 207
An Præfectus latinarum causa creatus ius conuocãdi senatus, consulendiq; habeat. 208
Ventidius Bassus ignobilis primus de Parthis triumphauit. 210
Diuus Augustus epistola ad filium lætatur, se annum euasisse, quo senes infortunio agi solent. 212
Nouum genus interitus Milonis Crotoniensis. 217
Cur Nobiles Atheniẽsium tibijs canere desierunt. 217
Pugna Cæsaris in Pharsalia à Cornelio sacerdote nunciata Patauij. 217
Euripidis uita, mores, et interitus. 218
Historia de Sertorio duce, et eius astu, quo ad milites barbaros usus. 219
De ætatibus Historicorum nobilium. 219
Errasse Cor. Nep. qui dixit Cicer. XXIII annorum causam dixisse pro Sexto Roscio. 221
Rhodij quibus uerbis Demetrium hostium ducem ab oppugnatione amouerunt 222
Quo ritu Rom. fecialis bellum indicere solitus, et multa de militibus. 225
Hostiæ bidentes dictæ, quid sint. 227
De Psyllorum interitu ex Herodoto. 232

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quæ ad mores ueterum, et Historiam.

Super fidicine Arione ex historia Herodoti. 235
De literis clandestinis C. Cæsaris, et aliorum. 243
Mithridatem Regem XXII linguis gentium locutum. 250
Sallustium adulterio deprehensum. 250
Quibus temporibus post Romam conditam Græci, Romaniq; illustres floruerunt. 252
Contemporaneos fuisse Cæsari, et Ciceroni M. Varronē, et P. Nigidium, cuius commentaria ob obscuritatem nō exeunt in uulgus. 277
Probatissimi, sed infacundi sententia præfertur à Lacedæmonijs sententiæ improbi, sed facundi. 257
Disputatio Sex. Cæcilij Iureconsul. et Phauorini philosophi de legibus XII Tabularum. 278

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER PRIMVS.

PLVTARCHVS IN LIbro, quē scribit ὁπόση ψυχῶν καὶ σωμάτων ἀνθρώποις περὶ εὐφυΐαν καὶ ἀρετὴν διαφορὰ, scite, subtiliterq; ratiocinatum Pythagoram philosophū dicit, in reperienda, modulandaq; status longitudinisq; Herculis præstantia. Nam cum ferè constaret curriculum stadij, quod est Pisis apud Iouem olympium, Herculem pedibus suis metatum: idq; fecisse longum pedes sexcētos, cætera quoq; stadia in terris Græciæ ab alijs postea instituta, pedum quidem esse numero sexcentum, sed tamen esse aliquantulum breuiora: facile intellexit modum, spatiumq; plantæ Herculis ratione proportionis habita, tanto fuisse, quàm aliorum procerius, quanto olympicum stadium lōgius esset, quā cætera. Comprehensa autem mensura herculani pedis secundum naturalem membrorum omniū inter se competentiam modificatus est. Atq; ita id collegit: quod erat consequens: tanto fuisse Herculem corpore excelsiorem, quā alios: quanto olympicum stadiū cæteris pari numero factis anteiret.

Ab Herode attico consulari uiro tempestiue deprompta in quendam iactabundum, & gloriosum adolescentem, specie tantum philosophiæ sectatorem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

uerba Epicteti stoici, quibus festiuiter à uero stoico seiunxit uulgus loquacium nebulonum, qui se stoicos nuncuparent. Caput II.

h Erodes Atticus uir & græca facundia, & consulari honore præditus, accersebat sæpe nos, cum apud magistros Athenis essemus: in uillas ei urbi proximas, me & clarissimum uirũ Seruilianum, compluresq; alios nostrates, qui Roma in Græciam, ad capiendum ingenij cultum concesserant. Atq; ibi tunc cum essemus apud eum in uilla, cui nomen est Cephysia: & æstu anni, et sydere autumni flagrantissimo propulsabamus caloris incommoda lucorum umbra ingentium, longis ambulacris, et mollibus, ædium posticum refrigerantibus lauacris nitidis, & abundis, & collucentibus, totiusq; uillæ uenustate aquis undiq; canoris, atq; auibus personante. Erat ibidẽ nobiscum simul adolescens, philosophiæ sectator, disciplinæ, ut ipse dicebat, stoicæ: sed loquacior impendio, et promptior. Is plerunq; in conuiuio sermonibus, q post epulas haberi solent: multa, atq; immodica de philosophiæ doctrinis intempestiue, atq; insubide disserebat. Præq; se uno cæteros omneis linguæ atticæ principes, gentemq; oẽm togatã, totumq; nomen latinũ, rudes esse, et agrestes prædicabat. Atq; interea uocabulis haud facile cognitis, syllogismorũ captionumq; dialecticarum laqueis strepebat, κυρτῶν τὰς σκαζούσας θεωρίας. aliosq; id genus griphos neminem posse dicens nisi se dissoluere. Rem uero ethicam, naturãq; humani ingenij, uirtutumq; origines, officiaq; earum con

finia, aut contra morborum, uitiorumq́; fraudes ani-
morumq́; labes, ac pestilentias asseuerabat, nulli esse
ulli magis ea omnia explorata, comperta, meditataq́;.
Cruciatibus autem, doloribusq́; corporis & periculis
mortem minitantibus, habitum, statumq́; uitae beatae,
quam se esse adeptum putabat: neque laedi, neque im
minui existimabat. Ac, ne oris quoq;, & uultus sere-
nitatem stoici hominis, unquam ulla posse aegritudi-
ne obnubilari. Has ille manes cum flaret glori-
as, iamq́; omnes finem cuperent: uerbisq́; eius de-
fatigati pertaeduissent: tum Herodes graece, cuius
plurimus ei mos fuit: oratione utens: Permitte inquit,
philosophorum amplissime, quoniam respondere nos
tibi quos idiotas uocas, non quimus: recitari ex libro,
quid de huiusmodi magniloquentia uestra senserit,
dixeritq́; Epictetus stoicorum maximus. iussitq́; pro-
ferri dissertationũ Epicteti digestarum ab Ariano pri-
mum librum: in quo ille uenerandus senex iuuenes,
qui se stoicos appellabant: neq; frugi, neq; operae pro-
bae, sed theorematibus tantum nugalibus, & puerili-
um isagogarum commentationibus dilatrantes, obiur-
gatione iusta incessuit. Lecta igitur sunt ex libro, qui
prolatus est, ea quae addidit. Quibus uerbis Epicte-
tus seuere simul ac festiuiter seiunxit, atq; diuisit à
uero, atq; syncero stoico, qui esset proculdubio, ἀκώλυ-
τος. ἀνεμβίαστος. ἀπαρεμπόδιστος. ἐλεύθερος. εὔπορος. εὐ-
δαίμων. uulgus aliud nebulonum hominum, qui
se stoicos nuncuparent. Vltroque uerborum & ar
gutiarum fuligine ob oculos audientium iacta, san
ctissimae disciplinae nomine mentirentur.

εἰπέ μοι περὶ ἀγαθῶν. καὶ κακῶν ἀκούεις.

ἰλιόθεν μεφέρων ἄνεμος κικόνεσι πέλασεν.

τῶν ὄντων τὰ μέν ἐστιν ἀγαθά. τὰ δὲ κακά. τὰ δὲ ἀδιάφορα. ἀγαθὰ μὲν οὖν, ἀρεταί. κακὰ δὲ, τὰ μετέχοντα κακίας. ἀδιάφορα δὲ, τὰ μεταξὺ τούτων. πλοῦτος. συζυγία. ζωή. θάνατος. ἡδονή. πόνος. πόθεν οἶδας, οὕτως ἑλλάνικος λέγει ἐν τοῖς αἰγυπτιακοῖς. τί γάρ διαφέρει τοῦτο εἰπεῖν ἢ ὅτι διογένης ἐν τῇ ἠθικῇ. ἢ χρύσιππος ἢ κλεάνθης. βεβασάνικας οὖν αὐτὸ, καὶ δόγμα σαυτοῦ πεποίησαι. δείκνυε πῶς εἴωθας ἐν πλοίῳ χειμάζεσθαι. μέμνησαι ταύτης τῆς διαιρέσεως ὅταν ψοφήσῃ τὸ ἱστίον. καὶ ἀνακραυγήσῃ, ἐάν σοι τὶς οὕτω πῶς παραστὰθεὶς εἴπῃ, λέγε μοι σοῦ ἃ πρώην ἔλεγες. μὴ κακία ἐστὶ τὸ ναυαγῆσαι, μὴ τῆς κακίας μετέχον; οὐκ ἄρα ξύλον ἐνσείσεις. αὐτὸ τί ἡμῖν. καὶ σοὶ ἄνθρωπε. ἀπολύμεθα. καὶ σὺ ἐλθὼν παίζεις. ἐὰν δέ σε ὁ καῖσαρ μεταπέμψηται κατηγορούμενον;

Quod Chilo Lacedæmonius consilium anceps pro salute amici cepit. Quodq; est circunspecte & anxie consyderandum, an pro utilitatibus amicorum delinquendũ aliquando sit. Notataq; inibi, & relata quæ Theophrastus, & M. Cicero super ea re scripserunt. Cap. III.

c Hilo præstabilis homo sapientiæ, quonam usq; debuerit contra legẽ, contraq; ius pro amico progredi, dubitauit. Eaq; res in fine quoq; uitæ ipso, animum eius anxit. Et alij deinceps multi philosophiæ sectatores, ut in libris eorum scriptum est, satis inquit, scite, satisq; solicite quæsierunt, ut uerbis, quæ scripta sunt, ipsis utar: εἰδέναι βουθεῖν

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

τῷ φίλῳ παρὰ τὸ δίκαιον καὶ μέχρι πόσου καὶ ποῖα.

Ea uerba significant, quæsisse eos, an contra ius, contra'ue morem faciendum pro amico sit, & in qualibus, & in quibus causis: & quemnam adusq; modum. Super hac quæstione tum ab aliis, sicuti dixi, multis, tum uel diligentissime à Theophrasto disputatur, uiro in philosophia peripatetica modestissimo, doctissimoq;. Eaq; disputatio scripta est, si recte meminimus, in libro eius de amicitia primo. eum librum M. Cicero uidetur legisse: cum ipse quoq; librum de amicitia componeret. & cætera quidē, quæ sumenda à Theophrasto existimauit: ut ingenium, facundiaq; eius fuit: sumpsit, & transposuit commodissime, aptissimeq;. Hunc autem locum, de quo satis quæsitum esse dixi: omnium rerum aliarum difficillimum strictim, atq; cursim trāsgressus est. Neq; ea, quæ à Theophrasto pēsiculate, atq; enucleate scripta sunt: executus est. sed anxietate illa, & quasi morositate disputationis prætermissa, genus ipsum rei tantum paucis uerbis notauit. Ea uerba Ciceronis, si recēsere quis
" uellet: apposui. His igitur finibus utendum esse ar-
" bitror: ut cum emendati mores amicorum sunt: tum
" sit inter eos omnium rerum, consiliorum, uolunta-
" tum, sine ulla exceptione communitas: ut etiam siqua
" fortuna acciderit: ut minus iustæ uoluntates amicorū
" adiuuandæ sint: in quibus eorum aut caput agatur,
" aut fama, declinandum sit de uia, modo ne summa tur
" pitudo sequatur. Est enim quatenus amicitiæ uenia da
" ri possit. Cum agetur inquit, aut caput amici, aut fama, declinandum est de uia, ut etiam nonnunquam

uoluntatem illius adiuuemus. Sed cuiusmodi declina tio ista esse debeat, qualisq; ad adiuuandum digres=sio, & in quanta uoluntatis amici iniquitate non dicit. Quid autem refert scire me in huiusmodi periculis ami corum, si non magna me turpitudo secutura est: de uia recta esse declinādum? nisi id quoq; me docuerit, quam putet magnam turpitudinem? et cum decessero de uia: quousq; digredi debeam? Est enim inquit, quatenus dari amicitiae uenia possit. Hoc immo ipsum est: quod maxime discendum est: quodq; ab iis, qui doce-ant, minime dicitur: quatenus, quaq; fini dari amici-tiae uenia debeat. Chilo ille sapiēs, de quo paulo ante di xi, conseruandi amici causa, de uia declinauit. Sed ui-deo quousq; progressus est. falsum enim pro amici salu te consilium dedit. Id ipsum tamen in fine quoq; uitae, an iure posset reprehendi, culpariq; dubitauit. Con tra patriam, inquit Cicero, arma pro amico sumenda nō sunt. hoc profecto nemo ignorat. et prius quā Theognis, ut Lucilius ait, nasceretur. Sed id quaero: id desydero: cum pro amico contra ius, & contra quā licet, salua tamen libertate atq; pace, faciendum est: & cum de uia (sicut ipse ait) declinandum est: quid, & quantum, & in quali causa, et quonamusq; id fieri de=buit. Pericles ille Atheniensis egregius uir ingenio, bo-nisq; omnibus disciplinis ornatus, in una quidem spe-cie, sed planius tamen, quid existimaret, professus est. Nam cum amicus eum rogaret, ut pro re, causaq; eius falsum deieraret: his ad eum uerbis usus est. Δεῖ μὲ συμπράττειν τοῖς φίλοις, ἀλλὰ μέχρι θεῶν. Theo-phrastus in eo, quem dixi libro, inquisitius quidem su

per hac re ipsa et exactius, pressiusq; quam Cicero disseruit. Sed is quoq; in docendo, non de unoquoq; facto singillatim æstimat. neq; certis exemplorum documentis, sed generibus rerũ summatim, uniuersimq; utitur, ad hunc fermè modum. Parua inquit, et tenuis uel turpitudo, uel infamia subeunda est: si ea re magna utilitas amico quæri potest. Rependitur quippe, & compensatur leue dãnum delibatæ honestatis maiore alia, grauioreq; in adiuuando amico honestate. Minimaq; illa labes, & quasi lacuna famæ imminentis, partarum amico utilitatum ratiõe solidatur. Neq; nominibus inquit, moueri nos oportet: quod paria genere ipso non sunt, honestas meæ famæ, & rei amici utilitas. Ponderibus hæc enim, potestatibusq; præsentibus, non uocabulorum appellationibus, neq; dignitatibus generum diiudicanda sunt. Nam cum in rebus aut paribus, aut nõ longe secus, utilitas amici, & honestas nostra consistit: honestas proculdubio præponderat. Cum uero amici utilitas nimio est amplior: honestatis autem nostræ in re nõ graui leuis iactura est: tunc quod utile amico est, id primum illo, quod honestum nobis est: fit plenius. Sicuti magnum pondus æris, parua lamina auri fit pretiosius. Verba adeo ipsa Theophrasti super ea re adscripsi. οὐκ οἶδ᾽ εἴπου τούτῳ τῷ γένει, τιμιώτερον ἤδη, καὶ ὁτιοῦν ἂν ᾖ μέρος τούτου πρὸς τὸ τηλίκον θατέρου συγκρινόμενον αἱρετὸν ἔσται. λέγω δ᾽ οἷον, οὗ καὶ χρύσιον τιμιώτερον χαλκοῦ; καὶ τηλικὸν τοῦ χρυσίου πρὸς τὸ τηλικὸν χαλκοῦ μέγεθος ἀντιπαραβαλλόμενον πλέον δόξει; ἀλλὰ ποιήσει τινὰ ῥοπὴν καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος.

Phauorinus quoq; philosophus huiuscemodi indulgen
tiam gratiæ, tempestiuius laxato paulum, permissóq;
subtili iustitiæ examine, his uerbis definiuit. ἡ καλου-
μένη χάρις παρὰ τοῖς ἀνθρώποις τοῦτο ἐστὶν ὕφεσις ἀκρι
βείας ἐν δέοντι. Post deinde idẽ Theophrastus ad hanc
» fermè sententiam disseruit. Has tamen inquit, &
» paruitates rerum, et magnitudines, atq; has omneis of
» ficiorum æstimationes, alia nonnunquã momenta ex
» trinsecus, atq; alia quasi appendices personarum, &
» causarum, & temporum, & circunstantiæ ipsius ne-
» cessitates, quas includere in præcepta difficile est: mo-
» derantur, & regunt, & quasi gubernant: & nunc ra
» tas efficiunt: nunc irritas. Hæc talia, quæ Theo-
phrastus satis caute, & solicite, & religiose, causa dis-
serendi magis, disputandíq; diligentia, quam cum
decernendi sententia, atq; fiducia disseruit. profe-
cto causas scientiæ, corporum uarietates, disertatio-
numq;, & differentiarum ignorantes, directum, atq;
perpetuum, distinctumq; in rebus singulis præceptũ,
quod ego in prima tractatus istius parte desyderare di
xeram: non capiunt. Eius autem Chilonis, à quo di-
sputatiũculæ huius initium fecimus: cum alia quæ-
dam sunt monita utilia, atque prudentia: tum id ma
xime exploratæ utilitatis est: quod duas ferocissimas
affectiones amoris, atq; odij intra modum tantum co-
» ercuit. Hac inquit, fini ames, tanquã forte fortuna o-
» surus: hac itidem tenus oderis: tanquã fortasse post
» amaturus. Super hoc eodẽ Chilone Plutarchus phi
losophus in libro περὶ ψυχῆς uerbis ita scripsit.
Χείλων ὁ παλαιὸς ἀκούσας τινὸς λέγοντος, μηδένα ἔχειν

ἐχθρὸν, ἠρώτησεν εἰ καὶ μηδένα φίλον ἔχει, νομίζων ἐξ ἀνάγκης ἐπακολουθεῖν καὶ συνεπάγεσθαι φιλίας καὶ ἀπεχθείας.

Quàm tenuiter, curiosé'q; explorauerit Antonius Iulianus in oratione M. Tullij uerbi ab eo commutati argutiam. Cap. IIII.

Antonius Iulianus rhetor perquã fuit honesti, atq; amœni ĩgenij, doctrina quoq; ista utiliore, ac delectabili, ueterum'q; elegantiarũ cura, et memoria multa fuit. Ad hæc scripta omnia antiquiora tam curiose spectabat: aut uirtutes pensitabat: aut uitia rimabatur: ut iudicium factum esse adamussim diceres. Is Iulianus super eo enthymemate, quod est in oratione M. Tullij, quã pro Cn. Planco dixit: ita æstimauit. Sed uerba prius, de quibus iudi
» cium ab eo factum est: ipsa ponam. Quanquam
» dissimilis est pecuniæ debitio, & gratiæ. Nam qui pe
» cuniam dissoluit: statim non habet id, quod reddidit.
» Qui autem debet: æs retinet alienum. Gratiam au-
» tem & qui refert, habet: & qui habet: in eo ipso, qđ
» habet: refert. Neq; ego nunc Planco desinam debere: si
» hoc soluero. Nec minus ei redderem uoluntate ipsa: si hoc molestiæ non accidisset. Crispum sanè inquit, agmen orationis, rotundum'q;, ac modulo ipso numerorum uenustum: sed, quod cum uenia legendũ sit: uerbi paulum immutati, ut sententiæ fides salua esset. Nanq; debitio gratiæ, & pecuniæ collata, uerbum utrobiq; seruari posset. Ita enim recte opposita inter se gratiæ, pecuniæq; debitio uidebitur: si & pecunia

quidem deberi dicatur, & gratia. Sed quid eueniat in pecunia debita, soluta'ue, q́d contra in gratia debita, reddita'ue, debitionis uerbo utrinq; seruato disseratur. Cicero autem inquit, cum gratiæ, pecuniæ'q; debitionem dissimilem esse dixisset, eius'q; sententiæ rationem redderet: uerbum debet in pecunia ponit: in gratia habet subijcit, pro debet. Ita enim dicit. Gratiam autem & qui refert, habet: & qui habet: in eo ipso quod habet: refert. Sed id uerbum habet, cum proposita comparatione non satis conuenit. Debitio enim gratiæ, nō habitio cum pecunia confertur. Atq; ideo consequens quidem fuerat sic dicere, & qui debet: in eo ipso, quod debet, refert. quod absurdum & nimis coactum foret, si non dum redditam gratiam, eo ipso redditam diceret: quia debetur. immutauit ergo, inq́t, & subdidit uerbum ei uerbo, quod omiserat: finitimum: ut uideatur & sensum debitionis collatæ non reliquisse, & concinnitatem sententiæ retinuisse. Ad hūc modum Iulianus enodabat, diiudicabat'q; ueterum scriptorum sententias: quas apud eum adolescentes lectitabant.

Quod Demosthenes rhetor cultu corporis, atq; uestitu probris obnoxio, infami'q; mūditia fuit. Quod'q; item Hortensius orator ob eiusmodi munditias, gestum'q; in agendo histrionicum Dionysiæ saltatriculæ cognomento compellatus est. Cap. V.

Demosthenem traditum & uestitu, cætero'q; cultu corporis nitido, uenusto'q;, nimisq; accurato fuisse. hinc etiam κόμψη illa χλαινίς, καὶ μαλακοὶ χιτωνίσκοι ab æmulis, aduersa-

riјsq́; probro datum. hinc etiam turpibus, indignisq́; in eum uerbis non temperatum, cum parum uir, ore quoq; polluto diceretur. Ad eundem modum Hortensius omnibus fermè oratoribus ætatis suæ, nisi M. Tullio clarior, qui multa munditia, & circunspecte compositeq́; indutus, & amictus esset: manusq; eius inter agendum forent argutæ admodum, & gestuosæ: male dictis, appellationibusq́; probrosis iactatus est. multaq́; in eum quasi in histrionem, in ipsis causis, atq; iudicijs dicta sunt. Sed cum L. Torquatus subagresti homo ingenio, & infestiuo, grauius acerbiusq́; apud consilium iudicum, cum de causa Syllæ quæreretur, non iam histrionem eum esse diceret, sed gesticulariam Dionysiamq́; eum notissimæ saltatriculæ nomine appellaret: tum uoce molli, atq; demissa Hortensius, Dionysia inquit, Dionysia malo equidem esse, quàm quod tu Torquate ἄμυσος, ἀγροδίαιτος, ἀπράσιτος.

Verba ex oratione Metelli Numidici, quam dixit ad populum in censura, cum eum ad uxores ducendas adhortaretur: eaq; oratio quam ob causam reprehensa, & quo contra modo defensa sit. Cap. VI.

Multis, & eruditis uiris audientibus legebatur oratio Metelli Numidici grauis ac diserti uiri: quam in censura dixit ad populum, de ducendis uxoribus: cum eum ad matrimonia capescenda adhortaretur. in ea oratione ita scriptum fuit. Si sine uxore possemus quirites esse: omnes ea molestia careremus.

" Sed quoniam ita natura tradidit; ut nec cum illis sa-
" tis commode, nec sine illis ullo modo uiui possit: saluti
" perpetuæ potius, quã breui uoluptati consulendum.

Videbatur quibusdam Metellum CENS. cui consilium esset ad uxores ducendas populum hortari: non oportuisse nec de molestia, incommodis'q; perpetuis rei uxoriæ confiteri: neq; adhortari magis, quã dissuadere, absterrere'q;. Sed contra, illud potius orationem debuisse sumi dicebant, ut & nullas plerunq; esse in matrimonijs molestias asseueraret: & siquæ tamen accidere nonnunquã uiderentur: paruas, & leues facilesq; esse toleratu diceret: maioribus'q; eas emolumentis, & uoluptatibus obliterari, easdem'q; ipsas neq; omnibus, neq; naturæ uitio, sed quorundam maritorum culpa, et iniustitia euenire. T. autem Castritius recte, atq; condigne Metellum esse locutum existimabat. Aliter inquit, CENS. loq debet, aliter rhetor. Rhetori concessum est sententijs uti falsis, audacibus, subdolis, captiosis, si modo uerisimiles sint, & possint ad mouendos hominum animos qualicunq; astu irrepere. Propterea turpe esse ait rhetori, siquid in mala causa destitutum, atq; impugnatum relinquat. Sed enim Metellum inquit, sanctum uirum illa grauitate, & fide præditum, cum tanto honore, atq; uitæ dignitate apud populum Ro. loquentem, nihil decuit aliud dicere, quàm quod uerum sibi esse, atq; omnibus uidebatur: præsertim cum super ea re diceret: quæ quotidiana intelligentia, & communi, peruulgato'q; uitæ usu comprehẽderetur. De molestia igitur cunctis hominibus notissima confessus: eaq; confessione fidem sedulitatis, ueritatis

tis'q; commeritus: tum deniq; facile, & procliuiter, quod fuit rerum omnium ualidissimum, atq; uerissimũ persuasit, ciuitatem saluam esse sine matrimoniorum frequentia non posse. Hoc quoq; aliud, ex eadem oratione Metelli dignum esse existimauimus assidua lectione, non hercle minus, quã quæ à grauissimis philosophis scripta sunt. Verba Metelli hæc sunt. Dij immortales plurimum possunt: sed non plus uelle debẽt nobis, quã parentes. At parentes, si pergunt liberi errare: bonis exhæredãt. Quid ergo nos à dijs immortalibus diutius expectemus: nisi malis rationibus finẽ facimus? ijsdem deos propitios esse æquum est: qui sibĩ aduersarij non sunt. Dij immortales uirtutem approbare, non adhibere debent.

In hisce uerbis Ciceronis ex oratione quinta in Verrem, hanc sibi rem sperant præsidio futurum, neq; mẽdam esse, nec uitium. Errare'q; istos, qui bonos uiolãt libros: & futuram scribunt. Atq; ibi de quodam alio Ciceronis uerbo dictum: quod probe scriptum perperam mutatur, & aspersa pauca de modulis, numeris'q; orationis, quos Cicero auide sectatus est. Cap. VII.

In oratione Ciceronis quinta in Verrem libro spectatæ fidei tironiana cura, atq; disciplina facto, ita scriptum fuit. Homines tenues obscuro loco nati, nauigant, adeunt'q; ad ea loca, quæ nunquam antea adierant: neq; noti essent, quò uenerunt: neq; semper cum cognitoribus esse possunt. Hac una tantum fiducia ciuitatis, nõ modo apud no-

ſtros magiſtratus, qui & legum, et exiſtimationis periculo continentur: neq; apud ciues ſolũ Romanos, qui & ſermonis, & iuris, & multarum rerum ſocietate iuncti ſunt: fore ſe tutos arbitrantur: ſed quocunq; uenerint: hanc ſibi rem præſidio ſperant futurum. Videbatur quãpluribus in extremo uerbo menda eſſe. debuiſſe enim ſcribi putabant, non futurum, ſed futuram. neque dubitabãt, quin liber emendatus eſſet, ne ut in Plauti comœdia mœchus. (ſic enim mẽdæ ſuæ illudebant,) ita in Ciceronis oratione ſolœciſmus eſſet manifeſtarius. Aderat ibi forte amicus noſter homo lectione multa exercitus, cui pleraq; omnia ueterum literarum quæſita, meditata, euigilatáq; erant. Is libro ĩſpecto ait, nullum eſſe in eo uerbo neq; mendum, neq; uitium. Ciceronem probe, ac uenuſte locutum. Nã futurum inquit, non refertur ad rem, ſicut legentibus temere, & incurioſe uidetur: neq; pro participio poſitũ eſt: ſed uerbum eſt indefinitum, quod græci appellant ἀπαρέμφατον, neq; numeris, neq; generibus præſeruiens, ſed liberum undiq; & impromiſcuũ eſt. Quali C. Gracchus uerbo uſus eſt in oratione, cuius titulus eſt de Q. Popilio circumconciliabula: in qua ita ſcriptum eſt. Credo ego inimicos meos hoc dicturum. Inimicos inquit, dicturum, et non dicturos. Videturne ea ratione poſitum eſſe apud Gracchũ dicturum, qua eſt apud Cic. futurum? ſicut in græca oratione ſine ulla uitij ſuſpicione omnibus numeris, generibusq; ſine diſcrimine attribuuntur huiuſcemodi uerba ποιήσειν, ἔσεσθαι, λέξειν, & ſimilia. In Q. quoq; Quadrigarij tertio annali uerba hæc eſſe dixit. Dum hi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

conciderentur, hostium copias ibi occupatas futurum. In. XII. annali eiusdem Quadrigarij principiũ libri sic scriptum. Si pro tua bonitate, et nostra uoluntate tibi ualetudo suppetit: est quod speremus, deos bonis bene facturum. Item in Valerij Antiatis lib. iiii. & .xx. simili modo scriptum esse. Si hæ res diuinæ factæ, rectæq; perlitatæ essent: aruspices dixerunt omnia ex sententia processurum. Plautus etiam in Casina, cum de puella loqueretur: occisurum dixit, non occisuram his uerbis.

Etiam'ne habet Casina gladium? habet, sed duos,
Quibus altero te occisurum ait, altero uillicum.

Item Laberius in Gemellis.

Non putaui inquit, hoc eam facturum.

Nõ ergo isti omnes solœcismus quid esset, ignorauerũt. Sed & Gracchus dicturum, et Quadrigarius futurum, et benefacturum, et Plautus occisurum, et Antias processurum, et Laberius facturũ, indefinito modo dixerunt. qui modus neq; in numeros, neq; in personas, neq; in genera, neq; in tempora distrahitur. Sed omnia istæc una, eademq; declinatione complectitur. Sicuti M. Cic. dixit futurum, non uirili genere, neq; neutro. Solœcismus enim foret planè, sed uerbo usus est ab omni necessitate generum absoluto. Idem autem ille amicus noster in eiusdem M. Tul. Ciceronis oratione, quæ est de imperio Cn. Pompeij: ita scriptum esse à Cicerone dicebat: atq; ipse ita lectitabat.

Cum nostros portus, atq; eos portus, quibus uitam, ac spiritum ducatis: in prædonũ fuisse potestatem sciatis.

Neq; solœcismum esse aiebat, in potestatem fuisse. ut uulgus semidoctum putat: sed ratione dictũ certa,

& proba, contendebat, qua & græci ita uterentur, & Plautus uerborum latinorum elegantissimus in Amphitryone dixit. Non uero mihi in mentem fuit: nõ, ut dici solitum est, in mente. Sed enim præter Plautum, cuius ille in præsenti exemplo usus est: multam nos quoq; apud ueteres scriptores locutionum talium copiam offendimus: atq; his uulgo annotamentis inspersimus. Vt rationem istam missam facias, & authoritates, sonus, qui εὐφωνία tantum, & positura ipsa uerborum satis declarant, id potius ἐπιμελεία τῶν λέξεων modulamentis orationis M. Tullij conuenisse: ut quoniam utrumuis dici latine posset: potestatem dicere mallet, nõ potestate. Illud enim sic compositum iucundius ad aurem, consp ectius'q; insuauius hoc, imperspectius'q; est. si modo illa explorata aure homo sit, non surda, nec iacenti, sicuti est hercle, quod explicauit dicere maluit: quã explicuit, quod esse iam usitatius cœperat. Verba sunt hæc ipsius in exhortatione, quam de imperio Cn. Pompeij habuit. Testis est Sicilia, quã multis undiq; cinctam periculis, non terrore belli, sed consilij celeritate explicauit. At si explicuit diceret: imperfecto, & debili numero uerborum sonus clauderetur.

Historia in libris Phocionis philosophi reperta super Laide meretrice, & Demosthene rhetore.

Caput VIII.

PHocion ex peripatetica disciplina haud sanè ignobilis uir fuit. Is librum multæ, uariæ'q; historiæ refertũ composuit. eumq; inscripsit, κέρας ἀμαλθείας. ea uox hoc fermè ualet, tanquam

quam si dicas cornucopiæ. In eo libro super Demo-
sthene rhetore, & Laide meretrice historia hæc scri
pta est. Lais inquit, corinthia ob elegantiam, uenu
statem'q; formæ grandem pecuniam demerebat. Con
uentus'q; ad eam ditiorum hominum ex omni Græ
cia celebres erant: neq; admittebatur, nisi qui dabat:
quod poposcerat. Poscebat autem illa nimiam quanti
tatem. Hinc ait natum esse illud frequens apud græ
cos dictum adagium οὐ παντὸς ἀνδρὸς ἐς κόρινθον
ἔσθ' ὁ πλοῦς. Quod frustra iret Corinthum ad Lai-
dem, qui non quiret dare, quod posceretur. Ad hăc
ille Demosthenes clanculum adit, & ut sibi sui co-
piam faceret, petit. At Lais μυριὰς δραχμὰς ἢ τά-
λαντον poposcit. hoc facit numi nostratis denarium
decem millia. tali petulătia mulieris, atq; pecuniæ ma
gnitudine ictus, expauidus'q; Demosthenes auertit
iter, et discedens ego inquit, pœnitere tanti non emo.
Sed græca ipsa, quæ fertur dixisse: lepidiora sunt:
οὐκ ὠνοῦμαι inquit, μυρίων δραχμῶν μεταμέλειαν.

Qui modus fuerit, quis ordo disciplinæ pythago
ricæ, quantum'q; temporis imperatŭ, obseruatum'q;
sit, dicendi simul, ac tacendi. Caput IX.

o Rdo, atq; ratio Pythagoræ, ac deinceps fami
liæ successionis eius, recipiendi, instituĕdi'q; di
scipulos, huiuscemodi fuisse traditur. Iam à
principio adolescentes, qui sese ad discendum obtule-
rant: ἐφυσιογνωμόνει. Id uerbum significat mores,
naturas'q; hominum coniectatione quadam, de oris,

& uultus ingenio, de'q; totius corporis filo, atq; ha-
bitu sciscitari. Eum, qui exploratus ab eo idoneus'q;
fuerat: recipi in disciplinam statim iubebat. & tem
pus certum tacere, non omnes idem, sed aliud alijs
tempus pro æstimato captu solertiæ. Is autem, qui ta
cebat: quæ dicebantur ab alijs: audiebat. Neq; percũ
ctari, si parum intellexerat: neq; cõmentari, quæ au
dierat: fas erat. Sed non minus quisquã tacuit, quã
biennium. Hi prorsus appellabantur intra tempus
tacendi, audiendi'q; ἀκουστικοί. Ast ubi res didicerant
rerum omnium difficillimas tacere, audire'q;, atq; es-
se iam cœperant silẽtio eruditi, cui erat nomen ἐχε-
μυθία, tum uerba facere, & quærere, quæ'q; audis
sent: scribere: & quæ ipsi opinarentur: expromere
potestas erat. hi dicebantur in eo tempore μαθηματι
κοὶ, scilicet ab ijs artibus, quas iam discere, atq; me
ditari inceptauerant: quoniam Geometriam, et Gno
monicam, Musicam, cæteras'q; item disciplinas altio-
res μαθήματα ueteres græci appellabant. Vulgus au
tem, quos gẽtilicio uocabulo chaldæos dicere oportet:
mathematicos dicit. Exinde his scientiæ studijs orna
ti, ad perspicienda mundi opera, & principia natu
ræ procedebant. At tunc deniq; nominabantur φυσι
κοί. Hæc eadem super Pythagora noster Taurus cum
» dixisset: nunc autem inquit isti, qui repente pedibus
» illotis ad philosophos diuertunt: non est hoc satis, quod
» sunt omnino ἀθεώρητοι, ἄμουσοι, ἀγεωμέτρητοι, sed
» legem etiam dant: qua philosophari discant. Alius
» ait, hoc me primum doce. Item alius, hoc uolo inqt
» discere: istud nolo. Hic à symposio Platonis incipere

» gestit propter Alcibiadis comessationem. Ille a' Phæ-
» dro propter Lysiæ orationem. Est etiam inquit (pro'
» Iupiter) qui Platonem legere postulet, non uitæ ornã
» dæ, sed linguæ, orationis'q; comendæ gratia, nec ut
» modestior fiat, sed lepidior. Hæc Taurus dicere solitus nouitios philosophorum sectatores, cum ueteribus Pythagoricis pensitans. Sed id quoq; non prætereundum est: quod omnes simul, qui a' Pythagora in cohortem illam disciplinarum recepti erant: quod q'sq; familiæ, pecuniæ'q; habebant, in medium dabant. Et coibatur societas inseparabilis. tanquam illud fuerit antiquum consortium, quod in re, atq; uerbo romano appellabatur κοινόβιον.

Quibus uerbis compellauerit Phauorinus philosophus adolescentem, uetuste nimis, & prisce loquentem. Cap. X.

P Hauorinus philosophus adolescenti ueterum uerborum cupidissimo, & plerasq; uoces nimis priscas, & ignotissimas in quotidianis, communibus'q; sermonibus expromenti: Curius inquit, & Fabritius, & Coruncanus antiquissimi uiri nostri, & his antiquiores Horatij illi Trigemini plane, ac dilucide cum suis fabulati sunt. neq; Auruncorum, aut Sicanorum, aut Pelasgorum, qui primi incoluisse Italiam dicuntur: sed ætatis suæ uerbis locuti sunt. Tu autem, proinde quasi cum matre Euandri nunc loquâre, sermone ab hinc multis annis iam desito uteris: quod scire, atq; intelligere neminẽ uis: quæ dicas. Nõ'ne homo inepte, ut quod uis abũde consequaris, taceres? sed antiqtatem tibi placere ais,

quod honesta, & bona, & sobria, et modesta sit. uiue ergo moribus præteritis. loquere uerbis præsentibus. Atq; id, quod à C. Cæsare excellentis ingenij, ac prudentiæ uiro, in primo de analogia libro scriptum est: habe semper in memoria, atq; in pectore, ut tanquã scopulum, sic fugias inauditum, atq; insolens uerbũ.

Quod Thucydides historiæ scriptor inclytus, Lacedæmonios in acie non tuba, sed tibijs esse usos dicit. Verbáq; eius super ea re posita. Quódq; Herodotus Halyaten regem fidicinas in procinctu habuisse tradit, atq; inibi quædam notata de Gracchi fistula concionaria. Caput XI.

Vthor historiæ grææ grauissimus Thucydides Lacedæmonios summos bellatores, nõ cornuum, tubarum'ue signis, sed tibiarum modulis in prælijs usos esse refert. Non prorsus ex aliquo ritu religionum, neq; rei diuinæ gratia, neq; etiam ut excitarentur, atq; euibrarentur animi: quod cornua, & litui moliuntur: sed contra, ut moderatiores, modulatioresq; fierent: quod tibicinis numeris temperatur. Nihil adeo in congrediẽdis hostibus, atq; in principijs præliorũ ad salutem, uirtutem'q; aptius rati: quã si permulcti sonis mitioribus, non immodicè ferocirent. Cum procinctæ igitur classes erant: & instructa acies: cœptum'q; in hostem progredi: tibicines inter exercitum positi, canere iceptabant. Ea ibi præcentione tranquilla, & uenerabili ad quandam, quasi militaris musicæ disciplinam uis, & impetus

militum, ne sparsi, dispalatiq́; proruerent: cohibebatur. Sed ipsius illius egregij scriptoris uti uerbis libet: quæ & dignitate, & fide grauiora sunt.

καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ξύνοδος ἦν· ἀργεῖοι μὲν, καὶ οἱ ξύμμαχοι ἐντόνως· καὶ ὁρμῇ χωροῦντες· λακεδαιμόνιοι δὲ βραδέως καὶ ὑπὸ αὐλοῖς. πολλῶν ὁμοῦ ἐγκαθεστώτων. οὐ τοῦ βίου χάριν. ἀλλ' ἵνα ὁμαλῶς μετὰ ῥυθμοῦ βαίνοντες προσέλθοιεν. καὶ μὴ διασπασθείη αὐτῶν ἡ τάξις. ὃ πρέπει ἀεὶ ποιεῖν μεγάλα στρατόπεδα ἐν ταῖς προσόδοις.

Cretenses quoq; prælia ingredi solitos memoriæ datum est, præcinente, ac præmoderante cithara gressibus. Halyates autem rex terræ Lydiæ, more, atq; luxu barbarico præditus, cum bellum Milesijs faceret: ut Herodotus in historijs tradit: concinentes habuit fistulatores, & fidicines, atq; fœminas etiam tibicinas in exercitu, atq; in procinctu habuit, lasciuientium delitias conuiuiorum. Sed enim Achæos Homerus pugnam indipisci ait, non fidicularum, tibiarumq́; concentu, uerum conspiratu tacito nitibundos.

οἱ δ' ἄρ' ἴσαν σιγῇ μένεα πνείοντες ἀχαιοὶ
ἐν θυμῷ μεμαῶτες ἀλεξέμεναι ἀλλήλοισιν.

Quid ille uult ardentissimus clamor militum romanorum, quem in congressibus præliorum fieri solitum scriptores annalium memorauere? Contrá'ne institutum fiebat antiquæ disciplinæ tam probabile? An tum etiam gradu clementi, & silentio est opus, cum ad hostem itur in conspectu longinquo procul distantem? Cum uero propè ad manus uentum est: tum iam è propinquo hostis, & impetu propulsandus, & clamore terrendus est. Ecce autem pro tibia.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

na laconica, tibiæ quoq; illius concionatoriæ in mentem uenit: quam C. Graccho cum populo agente præisse, ac præmonstrasse modulos ferũt. Sed nequaquã sic est, ut à uulgo dicitur, canere tibia solitum, qui pone eum loquentem staret, uarijsq; modis, tum demulcere animum, actionemq; eius, tum incendere. Quid enim foret ea re ineptius? si ut planipedi saltanti, ita Graccho concionanti numeros, & modos, & frequentamenta quædã uaria, tibicen incineret? Sed qui hoc compertius memoriæ tradiderunt: stetisse in circunstantibus dicunt occultius: qui fistula breui, sensim grauiusculum sonum inspiraret ad deprimendum, sedandumq; impetum uocis eius. Referuescente nãq; impulsu, et instinctu extraneo, naturalis illa Gracchi uehementia indiguisse non (opinor) existimanda est. M. tamen Cicero fistulatorem istum utriq; rei adhibitum esse à Graccho putat: ut sonus, tum placidus, tum citatis, aut demissam, iacentemq; orationem eius erigeret: aut ferocietem, sæuientemq; cohiberet. Verba ipsius Ciceronis apposui. » Itaq; idem Gracchus, quod » potes audire Catule ex Licinio cliente tuo litterato ho» mine, quem seruum sibi habuit ille ad manum, cum » eburnea solitus est hærere fistula q staret post ipsum » occulte, cum concionaretur, peritum hominem, qui in» flaret celeriter eum sonum, qui illum aut remissum » excitaret: aut à contentione reuocaret. Morem autem illum ingrediendi ad tibicinum modulos prælij institutum esse à Lacedæmonijs Aristoteles in libris problematum scripsit: quo manifestior fieret, exploratiorq; militum securitas, et alacritas. Nam diffiden

tiæ inquit, & timori cum ingreſſione huiuſcemodi minime conuenit: & mœſti, atq; formidantes ab hac tam intrepida, ac tam decora incedendi modulatione alieni ſunt. uerba pauca Ariſt. ſuper ea re appoſui. διατί ἐπειδὰν πολεμεῖν μέλλωσι, πρὸς αὐλὸν ἐμβαίνωσιν; ἵνα τοὺς δειλοὺς ἀσχημονοῦντας γινώσκωσιν.

Virgo Veſtæ quid ætatis, & ex quali familia, et quo ritu, quibusq; cerimonijs, ac religionibus, ac cognomine à pontifice maximo capiatur. Et quo ſtatim iure eſſe incipiat, ſimulatq; capta eſt. Quodq;, ut Labeo dicit, nec inteſtato cuiquam, nec eius inteſtatæ quiſquam iure hæres eſt. Cap. XII.

Qui de ueſtali uirgine capienda ſcripſerunt: quorum diligentiſſime ſcripſit Labeo Antiſtius: minorem quàm annos .vi. maiorem quàm annos x. natam, negauerunt capi fas eſſe. Item, quæ non ſit patrima, & matrima. Item quæ lingua debili, ſenſu'ue aurium deminuta, alia'ue quauis corporis labe inſignita ſit. Item quæ ipſa, aut cuius pater emancipatus ſit: etiã ſi uiuo patre in aui poteſtate ſit. Item cuius parentes alter ambo'ue ſeruitutem ſeruierunt: aut in negotijs ſordidis diuerſantur. Sed eam, cuius ſoror ad id ſacerdotium lecta ſit: excuſationem mereri aiunt. Item cuius pater flamen, aut augur, aut quindecimuir ſacris faciundis, aut qui ſeptemuir epulonum, aut ſalius eſt. Sponſæ quoque pontificis, & tibicinis ſacrorum filiæ uacatio à ſacerdotio iſto tribui ſolet. Præterea Capito Atteius ſcri-

ptum reliquit, neq; eius legendam filiam, qui domicilium in Italia non haberet: et excusandam eius, qui liberos treis non haberet. Virgo autẽ uestalis simul atq; capta, atq; in atrium Vestæ deducta, & pontificibus tradita est: eo statim tempore sine emancipatione, ac sine capitis minutione, è patris potestate exit, & ius testamenti faciundi adipiscitur. De more autem, rituq; capiundæ uirginis literæ quidem antiquiores non extãt: nisi quod capta fuisse fertur: quæ capta prima est, à Numa rege. Sed Papiam legem inuenimus: qua cauetur: ut PONT. MAX. arbitratu uirgines è populo uiginti legantur. Sortitioq; in concione ex eo numero fiat. Sed ea sortitio ex lege papia non necessaria nunc uideri solet. Nam siquis honesto loco natus adeat PONT. MAX. atq; offerat ad sacerdotium filiam suam: cuius duntaxat saluis religionum obseruationibus, ratio haberi possit: gratia popiliæ legis per se ratum fit. Capi autem uirgo propterea dici uidetur: quia PONT. MAX. manu prehensa, ab eo parente, in cuius potestate est: ueluti bello capta abducitur. In lib. primo Fabij Pictoris, quæ uerba PONT. MAX. dicere oporteat, cum uirginem capit: scriptum est. Ea huiusmodi sunt: Sacerdotem uestalem, quæ sacra faciat: quæ iussi & sacerdotem uestalem facere pro po. Ro. quiritibus uti, quod optima lege fiat: ita te amata capio. Pleriq; autem capi uirginem solam debere dici putant. Sed flamines quoq; diales, item pontifices, et augures capi dicebantur. L. Sylla rerum gestarum libro. ii. ita scripsit. P. Cornelius, cui primum cognomen Syllæ im-

positum est: flamen dialis captus. M. Cato de lusitanis, cum Ser. Galbam accusauit, eum dicit ius pontificum dicere noluisse. Ego me nũc uolo ius pontificum optĩme scire. Iam'ne ea causa pontifex capiat? Si uolo augurium optime tenere: ecquis me ob eam augurem capiat? Præterea in commentarijs Labeonis, quæ ad
» duodecim tabulas composuit, ita scriptum est. Virgo
» Vestalis neq; hæres est cuiquam intestato, neq; intesta
» tæ quisquã: sed bona eius in publicum redigi aiunt. Id quo iure fiat: quæritur. Amata inter capiendum à PONT. MAX. appellatur, quoniam quæ prima capta est: hoc fuisse nomine traditum est.

Quæsitum in philosophia est, quidnam foret in recepto mandato rectius, id'ne omnino facere, quod mandatum est: an nonnunquam etiam contra, si id speres ei, qui mandauit: utilius fore. Superq; ea quæstione expositæ diuersæ sententiæ. Cap. XIII.

i N officijs capiẽdis, censendis, iudicandis'q;, quæ græce καθήκοντα philosophi appellant: quæri solet, an negotio tibi dato, et qđ quid omnino faceres: definito, contra quid facere debeas, si eo facto uideri possit res euẽtura prosperius, ex'q; utilitate eius, qui id tibi negotium mandauit. Anceps quæstio, & in utranq; partem à prudentibus uiris arbitrata est. Sunt enim non pauci, qui sententiam suam una in parte defixerint: & re semel statuta, deliberata'q; ab eo, cuius negotium id pontificum'q; esset: nequaquam putauerint contra dictum

eius esse faciendum, etiam si repentinus aliquis ca-
sus rem commodius agi posse polliceretur. Ne si spes
fefellisset: culpa impatientiæ, & pœna indeprecá-
bilis subeunda esset. Si res forte melius uertisset: dijs
quidem gratia habenda. Sed exemplum tamen in-
tromissum uideretur: quo bene consulta consilia re-
ligione mandati soluta corrumperentur. Alij existi
mauerunt incommoda prius, quæ metuenda essent:
si res gesta aliter foret: quàm imperatum est, cum
emolumento spei pensitanda esse. Et si ea leuiora, mi
noráq;, utilitas autẽ contra grauior, et amplior, spe
quantum potest firma ostenderetur: tum posse aduer
sum mandata fieri censuerunt: ne oblata diuinitus
rei bene gerendæ occasio amitteretur. Neq; timen-
dum exemplum non parendi tradiderunt: si ratio-
nes huiuscemodi duntaxat non adessent. Cum pri-
mis autem respiciendum putauerunt ingenium, na
turam'q; illius: cui ea res, præceptum'q; esset: ne fe-
rox, durus, indomitus, inexorabilis'q; sit: qualia fue
runt posthumiana imperia, et manliana. Nam si tali
præceptori ratio reddenda sit: nihil faciendum esse
monuerunt aliter, quàm præceptum est. Instructius,
deliberatius'q; fore arbitramur theorematium hoc
de mandatis huiuscemodi obsequẽdis: si exemplum
quoq; P. Crassi Mutiani clari, ac inclyti uiri appo
suerimus. Is Crassus à Sempronio Assellione, &
plerisq; alijs historiæ Romanæ scriptoribus traditur
quinq; habuisse rerum bonarum maxima & præ
cipua. quod esset ditissimus, quod nobilissimus, quod
eloquentissimus, quod iurisconsultissimus, quod

PONT. MAX. Is, cum in consulatu obtineret Asiam prouinciam, & circumsedere, oppugnareq; Leucas oppidum pararet: opusq; esset firma, ac procera trabe, qua arietem faceret: quo muros eius oppidi quateret: scripsit magistrum ἀρχιτέκτονα molis Atheniensium sociorũ, amicorumq; Po. Ro. ut ex malis duobus, quos apud eos uidisset: uter maior esset: eum mittendum curaret. Tum magister ἀρχιτέκτων comperto, quamobrem malum desyderaret: non uti iussus erat: maiorem, sed quem esse magis idoneum, aptioremq; faciendo arieti, faciliorem'q; portatu existimabat: minorem misit. Crassus eum uocari iussit: & cum interrogasset, cur non quem iusserat, misisset: causis, rationibusq;, quas dictitabat, spretis, uestimenta detrahi imperauit, uirgisq; multum cædit. Corrumpi, atq; dissolui officium omne imperantis ratus, siquis ad id, quod facere iussus est: non obsequio debito, sed consilio non desyderato respondeat.

Quid dixerit feceritq; C. Fabritius magna uir gloria, magnisq; rebus gestis, sed familiæ, pecuniæq; inops, cum ei Samnites tanquam indigenti graue aurum donarent, plenumq; odij. Cap. XIIII.

IVlius Iginus in libro de uita, rebusq; illustrium uirorum sexto, legatos dicit a Samnitibus ad C. Fabritium Imperatorem Po. Ro. uenisse: & memoratis multis, magnisq; rebus, quæ bene ac beneuole post redditam pacem Samnitibus fecisset: obtulisse dono grandem pecuniã, orasseq; uti acciperet, utereturq;. Atq; id facere Samnites dixisse: quod uiderent multa ad

ad splendorem domus, atq; uictus defieri: neq; pro magnitudine, dignitatéq;, lautum, paratumq́; esse. Tū Fabritium planas manus ab auribus ad oculos, & infra deinceps ad nares, & ad os, & ad gulam, atq; inde porrò ad uentrem imum deduxisse: & legatis ita respondisse: dum illis omnibus membris, quæ attigisset, obsistere, atq; imperare posset: nunquam quicquam defuturum. Propterea pecuniam, qua nihil sibi esset usus: ab ijs, quibus eam sciret usui esse: non accipere.

Quàm importunum uitium sit futilis, inanisq́; loquacitas, quàm multis in locis à principibus utriusq; linguæ uiris detestatione iusta culpata sit.

Caput XV.

Qui sunt leues, & futiles, & importuni locutores, quiq́; nullo rerum pondere innixi, uerbis humidis, & lapsantibus diffluunt: eorum orationem bene existimatum est in ore nasci, non in pectore. Linguā autem debere aiunt non esse liberam, nec uagam: sed uinclis de pectore imo, ac de corde apertis moueri, & quasi gubernari. Sic .n. uideas quosdam scatere uerbis sine ullo iudicij negotio cum securitate multa, & profunda, ut loquentes plerunq; uideantur, loqui sese nescire. Vlyssem contra Homerus uirum sapienti facundia præditum, uocem mittere ait non ex ore, sed ex pectore. Quo scilicet non ad sonum magis, habitumq́; uocis, quàm ex sententiarum penitus conceptarum altitudine pertineret. Petulantiæq; uerborum coercendæ uallum esse oppositum dentium, luculente dixit, ut loquendi te-

meritas,non cordis tantum custodia,atq; uigilia co-
hibeatur,sed & quibusdam quasi excubijs in ore po
sitis sepiatur. Homericæ, de quibus supra dixi, hæc
ἀλλ' ὅτε δὴ ὄπα τε μεγάλην ἐκ στήθεος ἵει (sunt.
τέκνον ἐμὸν ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.
M. Tullij quoq; uerba posui, quibus stultam, & ina
nem dicendi copiam grauiter, & uere detestatus est.
Dummodo inquit, hoc constet: neq; infantiam eius,
qui rem norit: sed eã explicare dicendo non queat:
neq; inscitiam illius, cui res non suppetat, uerba non
desint: esse laudandam. Quorum si alterum sit optã
dum, malim equidem indisertam prudentiam, quã
stultam loquacitatem. Item in libro de oratore pri
mo, uerba hæc posuit. Quid enim est tã furiosum,
quàm uerborum uel optimorum, atq; ornatissimo-
rum sonitus inanis, nulla subiecta sententia, nec sciẽ
tia? Cum primis autem M. Cato atrocissimus hu
iuscemodi uitij insectator est. nanq; in oratione, quæ
inscripta est. Si se Cœlius trib. pleb. appellasset.
Nunquam inquit, tacet: quem morbus tenet loquen-
di, tanquam ueternosum bibendi, atq; dormiendi.
Quod si non conueniant: tum conuocari iubet. Ita
est cupidus orationis, ut conducat, qui auscultet.
Itaq; auditis non auscultatis tanquam pharmacopo-
lam. Nam eius uerba audiuntur, uerum ei se nemo
committat, si æger est. Idem Cato in eadem ora-
tione eidẽ M. Cœ. tri. pl. uilitatem opprobrans, non
loquendi tantum, uerumetiam tacendi, Frusto in-
quit, panis conduci potest, uel uti taceat, uel uti lo-
quatur. Neq; non merito Homerus unum ex omni-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

bus Thersitem ἀμετροεπῆ ἀκριτόμυθον appellabat: uerba illius multa, & ἄκοσμα strepentium sine modo graculorum similia esse dicit. Quid enim est aliud ἀμετροεπῆ ἐκολῴα. Eupolidis quoq; uersus de id genus hominibus, consignatissime factus est.

λαλεῖν ἄριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν.

Quod Sallustius noster imitari uolens, loquax ĩquit, magis quã facundus. Quapropter Hesiodus poetarum prudẽtissimus linguam non uulgandam, sed recondendã esse dicit. proinde ut thesaurum. Eiusq; esse in promendo gratiam plurimam, si modesta, et parca, et modulata sit.

γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης.

Epicharmium quoq; illud non inscite se habet.

οὐ λέγειν δεινός, ἀλλὰ σιγῆν ἀδύνατος, Ex quo profecto sumptum est, qui cum loqui non posset: tacere non poterat. Phauorinum ego audiui dicere uersus istos Euripidis, ἀχαλίνων στομάτων, ἀνόμου τε ἀφροσύνας τὸ τέλος δυστυχία. Non de ijs tantum factos accipi debere, qui ĩpia, aut illicita dicerent: sed uel maxime de hominibus quoq; posse dici stulta, et immodica blatterãtibus: quorum lingua tam prodiga, infrenisq; sit, ut fluat semper, & aestuet colluuione uerborum teterrima. Quod genus homines à graecis significantissimo uocabulo λάλους appellatos. Valerium Probum grammaticum illustrem ex familiari eius docto uiro comperi Sallustianum illud, satis eloquentiae, sapientiae parum, breui ante quam uita decederet, sic legere coepisse: et sic à Sallustio relictũ

affirmasse. Satis loquentiæ, sapientiæ parum. Quod loquentia nouatori uerborũ Sallu. maxime congrueret. Eloquentia cum insipientia minime conueniret. Huiuscemodi autem loquacitatem, uerborumq; turbam magnitudine inani uastam facetissimus poeta Aristophanes insignibus uocabulis denotauit in his uersibus.

ἄνθρωπον ἀγριωπὸν αὐθαδόστομον
ἔχοντα ἀχάλινον ἀκρατὲς, ἀπύλωτον,
στόμα περὶ λάλητον. κομποφακελορημονα,

Neq; minus insigniter ueteres quoq; nostri, hoc genus homines in uerba prouectos, locutuleios, & blatterones, & linguaces dixerunt.

Quod uerba istæc Quadrigarij ex annali tertio ibi, Mille hominum occiditur, non licentia, neq; de poetarum figura, sed ratione certa, et proba grámaticæ disciplinæ dicta sunt. Cap. XVI.

Q Vadrigarius in. III. annalium ita scripsit. Ibi occiditur mille hominum. occiditur inquit, non occiduntur. Item Lucilius in tertio satyrarum.

Ad portam mille, à porta est exinde salernum.

Mille iquit est, non mille sunt. Var. in. xviii. rerũ humanarũ. Ad Romuli initium plus mille, et centũ annorũ est. Cato in. I. originũ. Inde est fermè mille passus. M. Cicero in. VI. in Antoniũ. Ità'ne Ianus medius in L. Antonij cliẽtela est? qs unq̃ in illo Iano inuẽtus est, qui L. Antonio mille numũ ferret expẽsum? in his, atq; multis alijs mille numero singulari dictũ est.

Neq; hoc (ut quidam putant) uetustati concessum est, aut per figurarum concinnitatem admissum est: sed sic uidetur ratio poscere. mille enim non pro eo ponitur, quod græce χίλιοι dicitur. Sed quod χιλιὰς & sicuti una χιλιὰς & duæ χιλιάδες, ita unum mille, & duo millia, certa atque directa ratione dicitur. Quamobrem id quoq; recte, & probabiliter dici solitum, mille denarium in arca est, & mille equitum in exercitu est. Lucilius autem præterquã superius posui, alio quoq; in loco id manifestius demonstrat. Nam in libro. XV. ita dicit.

" Hunc mille passuum qui uicerit, atq; duobus,
" Campanus sonipes succussor nullus sequetur.
" Maiore in spatio, ac diuersus uidebitur ire.

Item alio lib. VIIII.

" Mille die nummum potes uno quærere centum.

Mille passuum dixit pro mille passibus, & uno mille numum pro unis mille numis. aperteq; ostendit, mille & uocabulum esse, & singulari numero dici. Eiusq; pluratiuum esse millia. & casum etiam capere ablatiuum, neq; cæteros casus requiri oportere. cum sint alia pleraq; uocabula, quæ in singulos tantum casus, quædam etiam, quæ in nullum inclinentur. quapropter nihil iam dubium est, quin M. C. in oratione, quam scripsit pro Milone: ita scriptum reliquerit. " Ante fundum Clodij, quo in fun" do, propter insanas illas substructiones, facile mille " hominum uersabatur ualentium. Non uersabantur. quod in libris nunus accuratis scriptum est. Alia enim ratione mille hominum, alia mille homines

mines dicendum est.

Quanta cum animi æquitate tolerauerit Socrates uxoris ingenium intractabile, atq; inibi quid M. Varro in quadam satyra, de officio mariti scripseserit. Caput XVII.

X Antippe Socratis philosophi uxor morosa admodum fuisse fertur, & iurgiosa. Irarumq;, et molestiarum muliebrium, per diē perq; noctem scatebat. Has eius itemperies in maritum Alcibiades demiratus, interrogauit Socratē, quænam ratio esset, cur mulierem tam acerbam domo nō exigeret. Quoniam inquit Socrates, cum illam domi talem perpetior: insuesco & exerceor: ut cæterorum quoq; foris petulantiam, & iniuriam facilius feram. Secundum hanc sententiam quoq; Varro in satyra menippea, quam de officio mariti scripsit, " Vitium inquit, uxoris aut tollendum, aut ferendum " est. Qui tollit uitium: uxorē commodiorem præstat: " qui fert: sese meliorem facit. Hæc uerba Varronis tollere, & ferre lepide quidem composita sunt. Sed tollere apparet dictum pro corrigere. Id etiam apparet, eiusmodi uitium uxoris si corrigi non possit: ferendum esse, Varronem censuisse. quæ ferri scilicet, à uiro honeste possunt. Vitia enim flagitijs leuiora sunt.

Quod M. Varro in libro de ratione uocabulorū XIIII. L. Lælium magistrum suum περὶ ἐτυμολογίας nonnullorum uerborum falsa dixisse reprehen

dit: quodq; idem Varro in eodem libro furis ἐτυμολογίαν falsam dicat. Caput XVIII.

In quartodecimo rerũ diuinarum lib. M. Varro doctissimum tunc ciuitatis hominẽ L. Lælium errasse ostendit: quod uocabulum græcum uetus traductum in linguam romanã promeraco, & quasi à se primitus latine fictum esset, resoluit in uoces latinas ratione etymologica falsa. Verba ipsa super ea re Varronis posuimus.

» In quo Lælius noster literis ornatissimus memoria
» nostra errauit aliquoties. Nam aliquot uerborum
» antiquorum græcorum, perinde atq; essent propria
» nostra, reddidit causas falsas. Non enim leporem di
» camus (ut ait) quod est leuipes: sed quod est uocabu-
» lum antiquum græcum. Multa enim uetera illorũ
» ignorantur, quod pro ijs alijs nunc uocabulis utun-
» tur. & illorum esse pleriq; ignorent græcum: quod
» nunc nominant ἕλληνας. Puteum, quod uocant φρέαρ.
» leporem, quod λαγωὸν dicunt. In quo non modo Læ
» lij ingenium non reprehendo, sed industriam laudo.
» Successum enim fortuna, experientiam laus sequitur.

Hæc Varro in primore libro scripsit, de ratione uocabulorum scitissime: de usu utriusq; linguæ peritissime: de ipso Lælio clemẽtissime. Sed in posteriore eiusdem libri parte dicat. Furem ex eo dictum, quod ueteres romani furuum atrum appellauerint. & fures per noctem, quæ atra sit: facilius furentur. Non'ne sic uidetur Varro de fure errasse, tanquam Lælius de lepore? Nam quod à græcis nunc κλέπτης dicitur,

antiquiore græca lingua φῶρ est dictum. Hinc per affinitatem litterarum, quæ φῶρ græce est, latine fur. Sed ea res fugerit ne tunc Varronis memoriam, an contra aptius et cohærentius putarit, furem à furuo, idest nigro appellari: in hac re de uiro tam excellentis doctrinæ non meum iudicium est.

Historia super libris sibyllinis. ac de Tarquinio superbo rege. Cap. XIX.

IN antiquis annalibus memoria super libris sibyllinis hæc prodita est. Anus hospita, atq; incognita ad Tarquinium Superbum regem adijt, nouem libros ferens, quos esse dicebat diuina oracula: eos uelle dixit uenundare. Tarquinius pretium percunctatus est. Mulier nimium atque immensum poposcit. Rex quasi anus ætate desiperet: risit. Tum illa foculum coràm eo cum igni apposuit: et treis libros ex nouem deurit: & ecquid reliquos sex an eodem pretio emere uellet, regem interrogauit. Sed enim Tarquinius id multo risit magis. dixitq; anum iam proculdubio delirare. Mulier ibidem statim treis libros alios exussit: atq; idipsum denuo placide rogauit, treis reliquos eodẽ illo pretio emat. Tarquinius ore iam serio, atq; attentiore animo fit. eam constantiam, confidentiamq; non insuper habendam intelligit: et libros treis reliquos mercatur nihilo minore pretio, quàm quod erat petitum pro omnibus. Sed eam mulierem tunc à Tarquinio digressam, postea nusquã loci uisam constitit. Libri tres in sacrariũ

conditi sibyllini appellati. Ad eos quasi ad oraculũ XV uiri adeunt, cum dij immortales publicæ consulendi sunt.

Quid Geometræ dicant græci. Quibusq; omnia ista latinis uocabulis appellentur. Caput XX.

Figurarum, quæ σχήματα Geometræ appellant: genera sunt duo, planum & solidũ. hæc ipsi uocant ἐπίπεδον, καὶ στερεόν. Planum est, quod in duas parteis solũ lineas habet, qua latum est, & qua longum. qualia sunt triquetra, & quadrata, quæ in area fiunt sine altitudine. Solidum est, quando non longitudines modo, & latitudines planas numeri linearum efficiunt: sed etiam extollunt altitudines. quales sunt fermè metæ trianguli, quas pyramidas appellãt, uel qualia sunt quadrata undiq; quæ κύβους illi, nos quadrantalia dicimus. κύβος enim est figura ex omni latere quadrata, quales sunt inquit M. Varro, tesseræ, quibus in alueolo luditur: ex quo ipsæ quoq; appellatæ κύβοι. In numeris etiam similiter κύβος dicitur, cum omne latus eiusdem numeri æqualiter in sese soluitur. sicuti fit, cum ter terna ducuntur. Atq; idem ipse numerus triplicatur. huius numeri cubũ Pythagoras uim habere lunaris circuli dixit: quod & luna orbem suum lustret septem, & uiginti diebus: qui numerus ternio, qui græce dicitur τριὰς, tantundem efficiat in cubo. Linea autem à nostris dicitur, quam γραμμὴν græci uocant. Eam M. Varro ita definit, linea est, in» quit, longitudo quædam sine latitudine, & altitudi»

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

ne. εὐκλείδης autem breuius præter missa altitudine γραμμὴ est, inquit, μῆκος ἀπλατὲς, quod exprimere uno latine uerbo non queas, nisi audeas dicere illatabile.

Quod Iulius Higinus affirmatissime contendit legisse se librum P. Virgilij domesticum, in quo scriptum esset. Et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror. Non quod uulgus legeret sensu torquebit amaro. Caput XXI.

Ersus istos ex Georgicis Virgilij pleriq; omnes sic legunt.

At sapor indiciū faciet manifestus: et ora
Tristia tentantum sensu torquebit amaro.

Higinus autem non hercle ignobilis grammaticus in commentarijs, quæ in Virgilium fecit: confirmat, & perseuerat, non hoc à Virgilio relictum. sed quod ipse inuenerit in libro, qui fuerat ex domo, atq; familia Virgilij, et ora Tristia tentantum sensu torquebit amaror. Neq; id soli Higino, sed doctis quibusdam etiam uiris complacitum. quoniam uidetur absurde dici sapor sensu amaro torquet, cum ipse, inquiunt, sapor sensus sit, non alium in semetipso sensum habeat, ac perinde sit, quasi dicatur, sensus sensu amaro torquet. Sed enim cum Phauorino Higini cōmentarium legissem, atq; ei statim displicita esset insolentia, & insuauitas amaroris: Iouem lapideum inquit, quod sanctissimum iusiurandum est habitum, paratus ego iurare, Virgilium hoc nūquam scripsisse. Sed Higinum ego dicere uerum arbitror. Non. n.

primus finxit hoc uerbum Virgilius insolenter: sed in carminibus Lucretij inuentum, non est aspernatus authoritate poetæ ingenio & facundia præcellentis. Verba ex quarto Lucretij hæc sunt.

» Denique; in os salsi uenit humor sæpe saporis:
» Cum mare uersamur propter: dil utaq; contra
» Cum tuimur misceri absynthia· tangit amaror.

Non uerba autem sola, sed uersus propè totos & locos quoq; Lucretij plurimos sectatũ esse Virg. uidemus.

An qui causas defendit, recte latineq; dicat superesse id quod defendit. & superesse proprie quid sit.

Caput XXII.

RRoborauit, inueterauitq; falsa atq; aliena uerbi significatio: quod dicitur, hic illi superest: cum dicendum est, Aduocatum esse quem cuipiam, causamq; eius defendere. atq; id dicitur, non in compitis tantum, neq; in plebe uulgaria, sed in foro, & in comitio, apud tribunalia. Qui integre autem locuti sunt: magnam partem superesse, ita dixerunt: ut eo uerbo significarent superfluere, & superuacare, atq; esse supra necessarium modum. Itaq; M. Varro in satyra, quæ inscripta est, Nescis quid uesper uehat, superfuisse dicit immodice & intempestiue fuisse. Verba ex eo libro hæc sunt. In conuiuio legi
» nec omnia debent, & ea potissimum quæ simul sunt,
» βιωφελῆ. & delectent potius, ut id quoq; uideatur nõ
» superfuisse. memini ego prætoris docti hominis tribunali me forte assistere: atq; ibi aduocatum non in-

celebrem sic postulare, ut quam causam diceret: rêq;,
quæ agebatur, non attingeret. Tunc prætorem ei, cuia
res erat: dixisse aduocatum eum non habere. et cum
is, qui uerba faciebat: reclamasset, ego illi V. Cl. su-
persum, respondisse prætorem festiuiter, Tu plane
superes, non ades. M. autem Cicero in libro, qui inscri
ptus est de iure ciuili in artem redigendo uerba hæc
» posuit. Nec uero scientia iuris maioribus suis
» Q. Helius Tubero defuit: doctrina etiam superfu
it. In quo loco superfuit significare uidetur supra
fuit, & præstitit, superauitq; maiores suos doctrina
sua superfluenti, tum & nimis abundanti. Discipli
nas enim Tubero stoicas & dialecticas percalluerat.
In libro quoque de R. p. secundo, idipsum uerbum
Ciceronis non temere transeundum. Verba ex eo li
» bro hæc sunt. Non grauarer Læli, nisi & hos uel
» le putarem: & ipse cuperem te quoque aliquam par
» tem huius nostri sermonis attingere. præsertim cum
» heri ipse dixeris, te nobis etiam superfuturum: ue-
» rum si id qdē fieri non potest: ne desis omnes te roga
» mus. Exquisite igitur & comperte Iulius Paulus
dicebat, homo in nostra memoria doctissimus, super-
esse non simplici ratione dici tam latine quàm græce.
Græcos enim περὶ εἶναι, etiam in utraque parte
ponere: uel quod superuacaneum esset, ac non neces
sarium, uel quod abundans nimis et affluens, & exu
perans. Sic quoq; nostros ueteres superesse aliâs dixis
se, pro superfluenti & superuacuo, neq; admodum
necessario, ita ut supra posuimus Varronem dicere.
Aliâs ita ut Cic. dixit, pro eo quod copia quidem et

facultate cæteris anteiret, tum supra modum, tum & largius, prolixiusq; flueret, quàm esset satis. Qui dicat ergo se superesse ei, quem defendit: nihil istorum uult dicere. sed nescio quid aliud indictum inscitumq; dicat. At ne Virgilij quidem poterit authoritate uti, qui in Georgicas ita scripsit.

Primus ego in patriam mecum modo, uita supersit.

Hoc enim in loco Virg. ἀκυρωτέρον uerbo usus uidetur, quod supersit dixit pro longinquius, diutiusq; adsit. illud contra eiusdem Virgilij est aliquáto probabilius,

Florenteisq; secant herbas: fluuiosq; ministrant,
Farraq;: ne blando nequeant superesse labori.

Significat enim supra laborem esse, neq; opprimi à labore. An autem superesse dixerint ueteres pro restare, & præficiendæ rei adesse, quærebamus. Nam Sallustius in significatione ista non superesse, sed superare dicit. Verba eius in Iugurtha. Is plerunq; à rege exercitum ductare, & omneis res exequi solitus erat: quæ Iugurthæ fesso, aut maioribus astricto superauerant. Sed inuenimus in. iii. Ennij annalium in hoc uersu.

Inde sibi memorat unum superesse laborem,

Id est reliquum esse, & restare. Quod quidem diuise pronuntiandum est, ut non una pars orationis esse uideatur, sed duæ. Cicero autem in. II. antonianarú, quod est reliquum non superesse, sed restare dicit. Præter hæc superesse inuenimus dictum pro superstitem esse. Ita enim scriptum est in libro epistolarú M. Ciceronis ad L. Plancum, et in epistola M. Asinij

" Pollionis ad Ciceronem uerbis his. Nam neq; deesse
" Reip. uolo, neq; superesse. Per quod significat, si Resp. emoriatur, & pereat: nolle se uiuere. In Plauti autem asinaria manifestius idipsum scriptum est in his uerbis, quae sunt eius comoediae prima.

" Sicut tuum uis unicum gnatum tuae
" Superesse uitae sospitem, & superstitem.

Cauenda igitur est non improprietas sola uerbi, sed etiam prauitas omnis, siquis se nunc senior aduocatus adolescenti superesse dicat.

Quis fuerit Papyrius praetextatus, quae'ue istius causa cognomenti sit: historia'q; ista omnis super eodem Papyrio cognitu iucunda. Cap. XXIII.

h Istoria de Papyrio praetextato dicta, scripta'q; est à .M. Catone in oratione, qua usus est ad milites contra Galbam, cum multa quidem uenustate, atq; luce, atq; mundicia uerborum. Ea Catonis uerba, huic prorsus commentario indidissem, si libri copia fuisset id temporis, cum haec dictabam. Quod si non uirtutes, dignitates'q; uerborũ, sed rem ipsam scire quaeris: res fermè ad hunc modum est. Mos antea Senatoribus Romae fuit in curiam cum praetextatis filijs introire. Tamen cum in senatu res maior quaepiam consultata, eaq; in diem posterum prolata est: placuit'q; ut eam rem, super qua tractauissent, nequis enuntiaret, prius quam decreta esset: Mater Papyrij pueri, qui cum parẽte suo in curia fuerat, percunctata est filium, quidnam in

Senatu patres egiſſent. Puer reſpondit tacendum eſſe, neq; id dici licere. Mulier fit audiendi cupidior ſecretum rei: & ſilentium pueri, animum'q; eius ad inquirēdum euerberat. Quærit igitur compreſſius, uiolentius'q;. Tum puer matre urgente, lepidi, atque feſtiui mendacij conſilium capit: actum in Senatu dixit utrum uideretur utilius, ex'q; Rep. eſſe, unus'ne ut duas uxores haberet: an ut una apud duos nupta eſſet. Hoc illa ut audiuit: animus compauſcit. domo trepidans egreditur. ad cæteras matronas peruenit. Ad Senatum poſtridie matrumfamilias caterua lachrymantes, atq; obſecrantes orant: una potius ut duobus nupta fieret, quàm ut uni duæ. Senatores ingredientes curiam, quæ illa mulierum intemperies, & quid ſibi poſtulatio illa uellet: mirabantur. Puer Papyrius in medium curiæ progreſſus, quid mater audire inſtitiſſet: quid ipſe matri dixiſſet: rem ſicuti fuerat, denarrat. Senatus fidem atq; ingenium pueri exoſculatur. Conſultum facit, uti poſthac pueri cum patribus in curiam ne introeant, niſi ille unus Papyrius. Atq; puero poſtea cognomentum honoris gratia inditum, Prætextatus ob tacendi, loquēdi'q; in ætate prætextata prudentiam.

Tria epigrammata trium ueterum poetarum, Neuij, Plauti, Pacuuij, quæ facta ab ipſis, eorum ſepulchris inciſa ſunt. Cap. XXIIII.

t Rium poetarum illuſtrium epigrammata Cn. Neuij, Plauti. M. Pacuuij, quæ ipſi fecerunt: & incidenda ſuo ſepulchro reliquerunt: nobilitatis eorum gratia, & uenuſtatis, ſcri-

benda in his commentariis esse duxi. Epigramma Neuij plenum superbiæ campanæ, quod testimoniũ esse iustum potuisset, nisi ab ipso dictum esset.

I mmortales mortales si foret fas flere:
F lerent diuæ camœnæ Neuium poetam.
I taq; postquam est orchio traditus thesauro:
O bliti sunt Romæ lingua latina loquier.

Epigramma Plauti, quod dubitassem modo an Plauti foret, nisi à M. Varrone positum esset in libro de poetis primo.

P ostquam est morte captus Plautus,
C omœdia luget: scena est deserta:
D einde risus, ludus, iocusq; & numeri,
I nnumeri simul omnes collachrymauerunt.

Epigramma Pacuuij uerecundissimum, & purissimum, dignum'q; eius elegantissima grauitate.

A dolescens tam etsi properas, hoc te saxum rogat,
V t se aspicias: deinde quod scriptum est, legas.
H ic sunt poetæ Pacuuij Marci sita
O ssa: hoc uolebam nescius ne esses. Vale.

Quibus uerbis M. Varro inducias definierit, quæsitum'q; inibi curiosius, quæ nam ratio sit uocabuli induciarum. Cap. XXV.

d Vobus modis M. Varro in libro humanarum, qui est de bello & pace, induciæ q̃d
" sint definit. Induciæ iquit, sunt pax castrẽ
" sis paucorum dierũ. Item alio in loco. Induciæ inq̃t
" sunt belli feriæ. Sed lepide magis, atq; iucundæ breuitatis utraq; definitio, q̃ plena aut proba esse uidetur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Nam neq; pax est induciæ, bellum enim manet, pugna cessat. Neq; in solis castris, neq; paucorum tantũ dierum induciæ sunt. Quid enim dicemus si inducijs in mensiũ aliquot factis, castris concedatur, non'ne tum quoq; induciæ sunt? Aut rursus quid esse id dicemus, quod in primo annaliũ Quadrigarij scriptũ est. C. Pontium samnitem à dictatore Romano sex horarum inducias postulasse. Si induciæ paucorũ tantum dierum appellandæ sunt. Belli autem ferias festiue magis dixit, quàm aperte, atq; definite. Græci autem significantius consignantius'q; cessationem istam pugnæ pacticiam ἐκεχειρίαν dixerunt, exempta una litera sonitus uastioris, & subiuncta lenioris. Nam quod eo tempore non pugnetur, & manus cohibeantur, ἐκεχειρίαν appellarunt. Sed profecto non id fuit Varroni negotium, ut inducias superstitiose definiret: & legibus, rationibus'q; omnibus definitionum inseruiret. Satis enim uisum est, eiusmodi facere demonstrationem. Quod genus græci τύπους magis & ὑπογραφὰς, quã ὁρισμοὺς uocant. Induciarum autem uocabulum, qua sit ratione factum, id diu est quod quærimus. Sed ex multis quæ iã audiuimus uel legimus: probabilius, id quod dicam uidetur. Inducias sic dictas arbitramur, quasi tu dicas inde uti iam. pactum induciarum eiusmodi est, ut in diem certum non pugnetur: nihilq; incommodi detur: sed ex eo die postea uti iam omnia belli iure agantur. Quod dicitur dies certus præfinitus, pactũq; fit, ut ante eum diem ne pugnetur, atq; is dies ubi uenit, inde uti iam pugnetur. Igitur ex ijs, quibus di-

xi, uocibus quasi per quendam coitum, & copulam, nomen induciarum connexum est. Aurelius autem Opilius in primo librorum, quos musarum inscripsit: Induciæ inquit, dicuntur, cum hostes inter sese utrinq; utroq; alteri ad alteros impune, & sine pugna ineunt. Inde ab eo inquit, nomen esse factum uidetur, quasi initus, atq; introitus. Hoc ab Aurelio scriptum poptereа non præterij: necui harum noctium æmulo, eo tantum nomine elegantius id uideretur: tanquam id nos originem uerbi requirentes, fugisset.

Quem in modum mihi Taurus philosophus responderit, percunctanti an sapiens irasceretur. Caput XXVI.

Interrogaui in diatriba Taurum an sapiẽs irasceretur. Dabat enim sæpe post quotidianas lectiones, quærendi, quod quis uellet, potestatem. Is, cum grauiter, & copiose de morbo, affectu'ue iræ disseruisset: quæ & in ueterum libris, & in ipsis commentarijs exposita sunt: conuertitur ad me, qui interrogauerам, & hæc ego inquit, super irascendo sentio. Sed & quid Plutarchus noster uir doctissimus, ac prudentissimus senserit, non ab re est, ut id quoq; audias. Plutarchus inquit, seruo suo nequam homini, & contumaci, sed libris, disputationibusq; philosophiæ aures imbutas habenti tunicam detrahi ob nescio quod delictum, cædiq; eum loro iussit. cœperat uerberari, obloquebatur, non meruisse, ut uapularet, nihil mali, nihil sceleris admisisse. Postremo uociferari inter uapulandũ in-

cipit, neq; iam querimonias, aut gemitus eiulatus'q; facere, sed uerba seria, & obiurgatoria. Non ita esse Plutarchum ut diceret philosophum irasci turpe esse. sæpe eum de malo iræ disertauisse: librum quoq; περὶ ἀοργησίας pulcherrimum conscripsisse. Is omnibus, quæ in eo libro scripta sunt: nequaquã conuenire, quod prouolutus, effusus'q; in iram plurimis se plagis multaret. Tum Plutarchus lente, & leuiter, quid autem inquit, uerbero, nunc ego tibi irasci uideor? ex uultú ne meo, an ex uoce, an ex colore, an etiam ex uerbis correptum esse me ira intelligis? Mihi quidem, neq; oculi (opinor) truces sunt: neq; os turbidum: neq; immaniter clamo: neq; in spumam, ruborem'ue efferuesco: neq; pudenda dico, aut pœnitenda: neq; omnino trepido ira, & gestio. hæc enim omnia, si ignoras, signa esse irarum solent. & simul ad eum, qui cædebat, conuersus interim iquit, dum ego atq; hic disputamus, hoc tu age. Summa autem totius sententiæ Tauri hæc fuit: non idẽ esse existimauit ἀοργησίαν καὶ ἀναλγησίαν. Aliud'q; esse non iracundum animũ, aliud ἀνάλγητον καὶ ἀναίσθητον. Nam aliorum omnium, quos latini philosophi affectus, uel affectiones, græci πάθη appellant, ita huius quoq; motus animi, qui cum est ulciscendi causa sæuior, ira dicitur: non priuationem esse utilem censuit: quam græci στέρησιν dicunt: sed mediocritatem, quã μετριότητα illi appellant.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER SECVNDVS.

Quo genere solitus sit philosophus Socrates exercere patientiam corporis: deq; eiusdem uiri patientia. Caput Primum.

INter labores uoluntarios, & exercitia corporis ad fortuitas patientiæ uices firmamentum id quoq; accepimus Socratem facere insueuisse. stare solitus Socrates dicitur pertinaci statu perdius, atq; pernox à summo lucis ortu ad solem alterum orientem inconniuens, immobilis, iisdem in uestigiis, & ore, atq; oculis eundem in locum directis cogitabundus, tanquã quodam secessu mentis, atq; animi facto à corpore. Quam rem cum Phauorinus de fortitudine eius uiri, ut pleraq; disserens attigisset: πολλάκις inquit, ἐξ ἡλίου εἰς ἥλιον ἑστήκει ἀστραβέστερος τῶν πρέμμων. Temperantia quoq; eum fuisse tanta traditum est: ut omnia ferè uitæ suæ tempora ualetudine inoffensa uixerit. In illius etiam pestilentiæ uastitate, quæ in bello peloponnesiaco in primis ipsam Athenensium ciuitatem internecino genere morbi depopulata est: Is parcendi, moderandiq; rationibus dicitur & à uoluptatum labe cauisse: & salubritates corporis retinuisse: ut nequaquam fuerit communi omnium cladi obnoxius.

Quæ ratio, obseruatioq́; officiorum esse debeat inter patres, filiosq́; in discumbendo sedendoq́;, atq; in id genus rebus, domi forisq;, si filij magistratus sunt & patres priuati, superq; ea re Tauri philosophi dissertatio, & exemplum ex historia Romana petitum. Caput II.

a AD philosophum Taurum Athenas, uisendi cognoscendiq́; eius gratia, uenerat V. Cl. præses Cretæ prouinciæ, & cum eo simul eiusdem præsidis pater. Taurus sectatoribus cómodum dimissis, sedebat pro cubiculi sui foribus: et cum assistentibus nobis sermocinabatur. Introiuit prouinciæ præses, & cum eo pater. Assurrexit placide Taurus, & post mutuam salutationem resedit. Allata mox una sella est: quæ in promptu erat, atq; dum aliæ promebantur: apposita est. Inuitauit Taurus patrem præsidis, ut sederet. Atq; ille ait, sedeat hic potius, qui Po. Ro magistratus est. Absq; præiudicio inquit Taurus, tu iterea sede dum inspiciamus, quærimusq́; utrum conueniat te'ne potius sedere, qui pater es, an filium qui magistratus est. Et cum pater assedisset, appositumq́; esset aliud filio quoq; eius sedile, uerba super ea re Taurus facit cum summa (dij boni) honorum, atq; officiorum perpensatione. eorum uerborum sententia hæc fuit. In publicis locis, atq; muneribus, atq; actionibus patrum iura, cum filiorum qui in magistratu sunt, potestatibus collata interquiescere paululum, & conniuere. Sed cum extra remp. in domestica re, atq; uita sedeatur: ambuletur, in conuiuio quoq; familiari

discumbatur:

discumbatur: tum inter filium magistratum, & patrem priuatum publicos honores cessare: naturales & genuinos exoriri. hoc igitur inquit, quod ad me uenistis, quod colloquimur nunc, quod de officijs disceptamus, priuata actio est. Itaq; utere apud me ijs honoribus prius, quibus domi quoq; nostræ te uti priorem decet. Hæc, atq; alia in eãdem sententiam Taurus grauiter simul, & comiter disseruit. quid autem super huiuscemodi patris, atq; filij officio apud Claudium legerimus, non esse ab re uisum est, ut adscriberemus. Posuimus igitur uerba ipsa Quadrigarij ex annali eius. VI. transcripta. Deinde facti consules Sempronius Gracchus iterum. Q. Fabius maximus filius eius, qui priore anno erat consul: ei consuli pater proconsul obuiam in æquo uehens uenit. Neq; descendere uoluit, quod pater erat: et quod inter eos sciebant maxima concordia conuenire, lictores non ausi sunt descendere iubere. Vbi iuxta uenit, tum consul ait descendere iube. quod postea quã lictor ille, qui apparebat: cito intellexit: Maximum proconsulẽ descendere iussit). Fabius imperio paret: & filium collaudauit, cum imperium, quod populi esset, retineret.

Qua ratione uerbis quibusdam, uocabulisq; ueteres immiserunt. h. literæ spiritum. Caput III.

h Litera, siue illam spiritum magis, quã literã dici oportet: inserebant eam ueteres nostri plerisq; uocibus uerborum firmandis

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

roborandis'q;, ut sonus earum esset uiridior, uegetior'q;· Atq; id uidentur fecisse studio, & exemplo linguæ atticæ· satis notum est Atticos ἰ χθὺν ἵ ρον, multa itidem alia, citra morem gentium Græciæ cæterarũ inspirantis primæ literæ dixisse· Sic lachrymas, sic sepulchrum· sic ahenum. sic uehemens. sic inchoare. sic helluari. sic hallucinari. sic honera. sic honustum dixerunt. In his enim uerbis omnibus literæ, seu spiritus istius nulla ratio uisa est, nisi ut firmitas, & uigor uocis, quasi quibusdam neruis additis intenderetur. Sed quoniam aheni quoq; exemplo usi sumus: uenit nobis in memoriam, fidũ, optatum'q; multi nominis Romæ grammaticum ostendisse mihi librum æneidos secundum mirandæ uetustatis, emptum in sigillarijs· XX· aureis. quem ipsius Virgilij fuisse credebat: in quo duo isti uersus cum ita scripti forent:

» Vestibulum ante ipsum, primo'q; in limine Pyrrhus.
» Exultat telis, & luce coruscus aena.

Additam supra uidimus. h. literam, et ahena factũ. Sic in illo quoq; Virgilij uersu in optimis libris scriptum inuenimus.

» Aut folijs undam tepidi dispumat aheni.

Quam ob causam C. Bassus genus quoddam iudicij diuinationem appellari scripsit. Et quam aliã causam esse eius uocabuli dixerunt. Cap. IIII.

c Vm de constituendo accusatore quæritur: iudicium'q; super ea redditur: cuinam potissimum ex duobus, pluribus'ue accusatio, sub

scriptione in reum permittatur: ea res, atq; iudicum cognitio Diuinatio appellatur. Id uocabulum quam ob causam ita factum sit: quæri solet. C. Bassus in tertio librorum, quos de origine uocabulorum composuit. Diuinatio inquit iudicium appellatur: quoniam diuinare quodammodo iudicem oporteat, quam sententiam sese ferre par sit. Nimis quidem est in uerbis C. Bassi ratio imperfecta, uel magis inops et ieiuna. Sed uidetur eum significare uelle, iccirco dici diuinationẽ, q̃d in alijs q̃dem causis iudex ea, quæ dicit, quæq; argumentis, uel testibus demonstrata sunt: sequi solet. In hac autem re, cum eligendus accusator est: parua admodum, et exilia sunt, quibus moueri iudex possit: & propterea qui nam magis ad accusandum idoneus sit: quasi diuinandum est. Hæc Bassus. Sed alij quidem diuinationem esse appellatam putant: quoniam cum accusator & reus duæ res quasi cognitæ, coniunctæq; sint: neq; utra sine altera constare possit: in hoc tamen genere causæ reus quidẽ iam est. sed accusator non dum est: & iccirco, quod adhuc usq; deest, & latet: diuinatione supplendum est, quisnam sit accusator futurus.

Quàm lepide, designateq; dixerit Phauorinus philosophus, quid intersit inter Platonis & Lysiæ orationem. Cap. V.

PHauorinus de Lysia et Platone solitus est dicere, si ex Platonis inq̃t oratione uerbum aliq̃d demas, mutes'ue: atq; id cõmodissime facias: de elegantia tantum detraxeris, si ex Lysiæ, de sententia.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quibus uerbis ignauiter, et abiecte Virgilius usus esse dicatur, & quid iis, qui improbe dicunt: respondeatur. Caput VI.

n Onnulli grammatici ætatis superioris, in quibus est Cornutus Anneus, haud sane in docti, neq; ignobiles, qui commentaria in Virgilium composuerunt: reprehendunt, quasi incuriose, & abiecte uerbum positum in his uersibus.

» Candida succinctam latrantibus inguina monstris
» Dulichias uexasse rates: & gurgite in alto
» Ah, timidos nautas canibus lacerasse marinis.

Vexasse enim putant uerbum esse leue, & tenuis, ac parui incommodi, nec tantæ atrocitati congruere: cum homines repente a bellua immanissima rapti, laniatiq; sint. Item aliud huiuscemodi reprehẽdũt.

» Omnia iam uulgata, quis aut Eurystea durum,
» Aut illaudati nescit Busyridis aras?

Illaudati parũ idoneũ esse uerbum dicunt. neq; id satis esse ad faciendam scelerati hominis detestationem: qui quod hospites omnium gentium immolare solitus fuit: non laude idignus, sed detrectatione, execrationeq; totius generis humani dignus esset. Item aliud uerbum culpauerunt.

» Per tunicam squalentem auro latus haurit apertũ

Tanquam non conuenerit dicere, auro squalentem, quoniam nitoribus, splendoribusq; auri squaloris illuuies sit contraria. Sed de uerbo uexasse ita respõderi posse credo: uexasse graue uerbũ est. Factumq; ab eo uidetur, quod est uehere: in quo inest iam uis

quædam alieni arbitrij. Non enim sui potens est, qui uehitur. Vexare autem, quod ex eo inclinatum est: ui atq; motu proculdubio inclinatum est. nam qui fertur, & raptatur, atq; huc, atq; illuc distrahitur: is uexari proprie dicitur: sicuti taxare pressius, crebrius'q; est, quã tangere. unde proculdubio id inclinatum est, & iactare multo fusius, largius'q; est, quá iacere, id unde uerbum traductum est. Et quassare, quàm quatere grauius, uiolẽtius'q; est. Non igitur qa uulgo dici solet. uexatum esse quem fumo, aut uento, aut puluere, propterea debet uis uera, atq; natura uerbi deperire: quæ à ueteribus, qui proprie, atq; signate locuti sunt: ita, ut decuit, conseruata est. M. Catonis uerba sunt ex oratione, quam de Achæis scripsit. Cum'q; Annibal terram Italiam laceraret: atq; uexaret: uexatam Italiam dixit Cato ab Annubale, quando nullum calamitatis, aut sæuitiæ, aut immanitatis genus reperiri queat: quod eo tempore Italia non ꝑpessa sit. M. Tullij in Verré. Quæ ab isto sic spoliata, atq; direpta est: ut non ab hoste aliquo, qui tamen in bello religionem, & consuetudinis iura retineret: sed ut à barbaris prædonibus uexata esse uideatur. De illaudato autem duo uidẽtur responderi posse. Vnum est eiusmodi. nemo quisquam tam efferis est moribus, quin faciat, aut dicat nonnunquam aliquid, quod laudari queat: unde hic antiquissimus uersus uice prouerbij celebratus est.

πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

Sed enim qui omni in re, atq; omni tempore laude omni uacat: is illaudatus est. Is'q; omniũ pessimus de-

terrimusq; est. Sicuti omnis culpæ priuatio, inculpatum facit. Inculpatus autem instar est absolutæ uirtutis. Illaudatus igitur quoq; finis est extrema malitiæ. Itaq; Homerus non uirtutibus appellandis, sed uitijs detrahendis laudare ampliter solet. hoc enim est

ἤυδα μάντις ἀμύμων. Et

τὼδ' ὀυκ ἄκοντε πετέσθην. Et item illud.

ἔνθ' ὀυκ ἂν ὑβρίζοντα ἴδοις ἀγαμέμνονα δῖον.
ὀυδὲ καταπτώσσοντ' ὀυδ' ὀυκ ἐθέλοντα μάχεσθαι.

Epicurus quoq; simili modo maximam uoluptatem, detractionem, priuationemq; omnis doloris definiuit his uerbis, ὅρος τȣ̃ ἀλγȣ̃ντος ὑπεξαίρεσις. Eadem ratione idem Virg. inamabilem dixit stygiam paludē. Nam sicut illaudatum κατὰ laudis στέρησιν, ita inamabilem κατὰ amoris στέρησιν detestatus est. Altero modo illaudatus ita defenditur. laudare significat prisca lingua nominare, appellareq; sic in actiõibus autem ciuilibus laudari id dicitur, quod est nominari. Illudatus enim est quasi illaudabilis, qui neq; mentione, aut memoria ulla dignus, neq; unquam nominandus est. Sicuti quondam à communi consilio Asiæ decretum est, uti nomen eius, qui templum Dianæ Ephesiæ incenderat: nequis ullo in tempore nominaret. Tertium restat ex ijs, quæ reprehensa sunt: quod tunicam squalentem auro dixit. Id autem significat copiam, densitatemq; auri in squamarum speciem intexti. Squalere enim dictum est à squamarum crebritate, asperitateq;, quæ in serpentum, pisciumq; corijs uisuntur. Quam rem & alij, & hic quidem poeta locis aliquot demonstrat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

" Quem pellis inquit, ahenis
" In plumã squamis auro cõserta tegebat. Et alio loco.
" Iamq; adeo rutilum thoraca indutus ahenis
" Horrebat squamis. Accius in pelopidis ita scribit.
" Eius serpentis squamæ squalido auro, & purpura
" prætextæ. Quicquid igitur nimis inculcatum, obsitumq; aliqua re erat: & incuteret uisentibus faciē noua horrorem: id squalere dicebatur. sic in corporibus incultis, squamosisq; alta congerie sordium squalor appellabatur. Cuius significationis multo, assiduoq; usu totum id uerbum ita contaminatum est: ut iam squalor de re alia nulla, quàm de solis inquinamentis dici cœperit.

De officio erga parentes liberorum, deq; ea re ex philosophiæ libris, in quibus scriptum, quæsitumq; est, an semper in omnibus, patris iussis obsequendum sit. Cap. VII.

q Væri solitum est in philosophorum disceptationibus, an semper, inq; omnibus iussis patri parendum sit. Super ea re græci, nostriq; qui de officijs scripserunt: tres sententias esse, quæ spectandæ, consyderãdæq; sint: tradiderunt, easq; subtilissime diiudicauerunt. Earum una est, omnibus, quæ pater imperat, parendum. Altera est, in quibusdam parendum, quibusdam nõ obsequẽdum. Tertia est, nihil necessum esse patri obseq, et parere. Hæc sententia quoniam primore aspectu nimis infamis est, super ea, quæ prius dicta sunt: dicemus.

aut recte inquiunt, imperat pater, aut perperam. si recte imperat: non quia imperat, parẽdum: sed quoniam id fieri ius est, faciendum est: si perperam, nequaquam scilicet faciendum, quod fieri non oportet. Deinde ita concludunt: nunquam est igitur patri parendum, quæ imperat. Sed neq; istam sententiam probari accepimus. Argutiola quippe hæc, sicuti mox ostendemus: friuola, & inanis est. Neq; autem illa, quam primo in loco diximus: uera & proba uideri potest: omnia esse, quæ pater iusserit, parendum. Quid enim si proditionem patriæ, si matris necem, si alia quædam imperarit turpia, aut impia? Media igitur sententia optima, atq; tutissima uisa est. Quædam esse parendum, quædam non obsequendum. Sed ea tamen, quæ obsequi non oportet: leniter & uerecunde, ac sine detestatione nimia sine opprobratione acerba reprehensionis declinanda sensim, & relinquenda esse dicunt, quàm respuenda. Conclusio uero illa, qua colligitur sicuti supradictũ est: nihil patri parendum, imperfecta est. Refutariq́;, ac dilui sic potest. Omnia, quæ in rebus humanis fiunt: ut docti censuerunt: aut honesta sunt, aut turpia. Quæ sua ui recta, aut honesta sunt, ut fidem colere: ut patriam defendere: ut amicos diligere: ea fieri oportet, siue imperet pater: siue non imperet. Sed quæ his contraria, quæq; turpia, & omnino iniqua sunt: ea ne si imperet quidem. Quæ uero in medio sunt, & à græcis tum ἀδιάφορα, tum μέσα appellantur: ut in militiam ire: rus colere: honores capescere: causas defendere: uxorem ducere: uti iussum

proficisci: ut accersitum uenire: quoniam & hæc, & his similia per sese ipsa neq; inhonesta sunt, neq; turpia, sed perinde ut à nobis aguntur, ita ipsis actionibus aut probanda fiunt: aut reprehendenda: propterea in eiusmodi omnium rerum generibus patri parendum esse censent. ueluti si uxorem ducere imperet: aut causas pro reis dicere. quod enim utrunq; in genere ipso, per sese neq; honestum, neq; turpe est: idcirco si pater iubeat, obsequendum est. Sed enim si imperet uxorem ducere infamem, propudiosam, criminosam, Aut pro reo Catilina aliquo, aut C. Bibulo, aut P. Clodio causam dicere: non scilicet parendum: quoniam accedente aliquo turpitudinis numero, desinunt esse per sese hæc media, atq; indifferentia. Non ergo integra est propositio dicenda, aut honesta sunt, quæ imperat pater, aut turpia. Neq; ὑγιὲς νόμιμον διεζευγμένον uideri potest. deest enim disiunctioni isti tertium, aut neq; honesta sunt, neq; turpia, quod si additur: potest ita concludi. nonnunquam est igitur patri parendum.

Quod parum æqua reprehensio Epicuri à Plutarcho facta sit in syllogismi disciplina. Cap. VIII.

PLutarchus secundo librorum, quos de Homero composuit: imperfecte, atq; præpostere, atq; inscite syllogismo esse usum Epicurum dicit. Verbáq; ipsa Epicuri ponit ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ. τό δε ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Nam prætermisit inquit,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

quod in prima parte sumere debuit ὁ θάνατος ψιχῆς καὶ σώματος διάλυσις. Tum deinde eodem ipso, quod omiserat quasi posito, concessóq;, ad confirmandum aliud utitur. progredi autem hic inquit syllogismus nisi illo prius posito non potest. Vere hoc quidem Plutarchus de forma & ordine syllogismi scripsit. Nam si, ut in disciplinis traditur, ita colligere, & ratiocinari uelis: sic dici oportet, ὁ θάνατος ψυχῆς καὶ σώματος διάλυσις, τὸ δὲ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ. τὸ δὲ ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. Sed Epicurus cuiusmodi homo est, non inscitia uidetur partem illam syllogismi prætermisisse. Neq; id ei negotium fuit, syllogismum, tanquam in scholis philosophorum cum numeris omnibus, et cum suis finibus dicere. & profecto quia separatio animi, et corporis in morte euidens est: non est ratus necessariam esse eius admonitionem: quod omnibus prorsus erat obuium, sicuti etiam quod conclusionem syllogismi non in fine posuit, sed in principio. Nam id quoq; non imperite factum, quis non uidet? Apud Platonem quoq; multis in locis reperias syllogismos repudiatos, cõuersóq; ordine isto, q̃ in docendo traditur, cum eleganti quadam reprehensionis contentione positos esse.

Quod idem Plutar. euidenti calumnia uerbum ab Epicuro dictum insectatus sit. Cap. IX.

i N eodem libro idem Plutarchus eundem Epicurum reprehendit: quod uerbo usus sit parum proprio & alienæ significatio-

nis. Ita enim scripsit Epicurus ὅρος τοῦ μεγέθους τῶν ἡδονῶν. ἡ παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος ὑπεξαίρεσις. Nõ inquit, παντὸς τοῦ ἀλγοῦντος, sed παντὸς τοῦ ἀλγεινοῦ dicere oportuit. Detractio enim significanda est doloris inquit, non dolentis. Nimis minute, ac propè etiam subfrigide Plutarchus in Epicuro accusando λέξεις τηρεῖ. has enim curas uocum, uerborumq; elegantias, non modo non sectatur Epicurus, sed etiam insectatur.

Quid sint fauissæ capitolinæ, & quid super eo uerbo M. Varro S. Sulpitio quærenti rescripserit.

Cap. X.

Eruius Sulpitius iuris ciuilis author, uir bene literatus, scripsit ad M. Varronem, rogauitq; ut rescriberet, quid significaret uerbũ, quod in censorijs libris scriptum esset. id erat uerbum fauissæ capitolinæ. Varro rescripsit, in memoria sibi esse, quod Q. Catulus curator restituẽdi capitolij dixisset. Voluisse se aream capitolinam deprimere, ut pluribus gradibus in eandem conscenderetur. Suggestusq; pro fastigij magnitudine altior fieret: sed facere id non quisse, quoniam fauissæ impedissent. Id esse cællas quasdã et cisternas, quæ in area sub terra essent: ubi reponi solerent signa uetera, quæ ex eo templo collapsa essent, et alia quædã religiose donarijs consecratis. At deinde eadẽ epistola negat q̃dem se in literis inuenisse, cur fauissæ dictæ sint. Sed Q. Valeriũ Soranũ solitum dicere ait, quos

thesauros græco nomine appellaremus, priscos latinos flauissas dixisse: quod in eos non rude æs, argentumq́; sed flata, signataq́; pecunia conderetur. Coniectare igitur se detractam esse ex eo uerbo secundam literam, et fauissas esse dictas cællas quasdam & specus, quibus æditui capitolini uterentur ad custodiendas res ueteres religiosas.

De Sicinio Dẽtato egregio bellatore multa memoratu digna. Caput XI.

I Vcium Siciniũ dentatum, qui trib. pl. fuit Sp. Tarpeo Au. Thermo COSS. scriptũ est in libris annalium, plus quã credi debeat, strenuum bellatorem fuisse. Nomẽq; ei factum ob ingentem fortitudinem, appellatumq́; esse Achillem Romanum. Is pugnasse in hostem dicitur centũ et. xx. prælijs. Cicatricem auersam nullam, aduersas quinq; & . XL. tulisse. Coronis esse donatum aureis octo. Obsidionali, una. Muralibus tribus. Ciuicis. XIIII. Torquibus tribus & . LXXX. Armillis plus centũ LX. hastis duodeuiginti. Phaleris item donatus est quiquies uiciesq́; . populi militaria dona habuit multiiugã, in his prouocatoria pleraq;. Triumphauit cũ Imperatoribus suis triumphos nouem.

Consyderata, perpensáq; lex quædam Solonis speciem habens primorẽ iniquæ, iniustæq; legis, sed ad usum, & emolumentum salubritatis penitus repertam. Caput XII.

IN legibus Solonis illis antiquissimis, quae Athenis axibus ligneis incisae sunt: quasq; latas ab eo Athenienses, ut sempiternae manerent: poenis, & religionibus sanxerunt: legem esse Aristoteles refert scriptam ad hanc sententiã. Si ob discordiam, dissensionemq; seditio, atq; dissessio populi in duas parteis fieret: et ob eam causam irritatis animis utrinq; arma caperentur: pugnareturq;, tum qui in eo tempore, in eoq; casu ciuilis discordiae, non alterutra parte sese adiunxerit: sed solitarius separatusq; à communi malo ciuitatis secesserit: is domo, patria, fortunisq; omnibus careto, exul extorrisq; esto. Cum hanc legem Solonis singulari sapientia praediti legissemus: tenuit nos grauis quaedam in principio admiratio, requirentes quam ob causam dignos esse poena existimauit: qui se procul à seditione, et ciuili pugna remouissent. Tum qui penitus, atq; alte usum, ac sententiam legis inspexerat: non ad augendam, sed ad desinendam seditionem, legem hanc esse dicebat: & res prorsum se sic habent. Nã si boni homines, qui in principio coercendae seditionis impares fuerint: populumq; percitum, & amentem nõ deterruerint: ad alterutram partem diuisi sese adiunxerint: tum eueniet, ut cum socij partis seorsum utriusq; fuerint, eoq; partes ab ijs, ut maioris authoritatis uiris, temperari, ac regi coeperint: concordia per eos potissimum restitui, conciliariq; possit: dum et suos, apud quos sunt, regunt: atq; mitificant: & aduersarios seruatos magis cupiunt, quã perditos. Hoc idem Phauorinus philosophus inter fratres quoq;, aut

amicos dissidẽtes oportere fieri censebat: ut qui in medio sunt utriusq; partis beneuoli: si in concordia amittenda parum authoritatis, quasi ambigui amici habuerint: tum alter in alteram partem discedant. Ac per id meritum uiam sibi ad utriusq; concordiã muniant. Nunc autem pleriq; inquit, partis utriusq; amici, quæ si probe faciant: duos litigantes destituunt: & relinquunt, deduntq; eos aduocatis maleuolis, aut auaris, qui lites, animasq; eorum inflãment, aut odij studio, aut lucri.

Liberos in multitudinis numero etiam unum filiũ filiam'ue ueteres dixisse. Caput XIII.

Antiqui oratores, historiæq;, aut carminum scriptores etiam unum filium, filiam'ue, liberos multitudinis numero appellarunt. Id quoq; nos cum in complurium ueterum libris scriptum aliquoties aduerteremus: nunc quoq; in lib. Sempronij Asellionis rerum gestarum quinto ita positum esse ostendimus. Is Asellio sub P. Scipione Africano tri. militum ad Numantiam fuit: resq; eas, quibus gerendis ipse interfuit: conscripsit. Eius uerba de Tib. Graccho trib. ple. quo in tempore iterfectus
» in capitolio est: hæc sunt. Nam Gracchus domo cum
» proficisceretur, nunquam minus terna, aut quaterna
» millia hominum sequebantur, atq; inde infra de eo-
» dem Graccho ita scripsit. Orare cœpit, ut se defen
» derent, liberosq; suos, eum, quem uirilis sexus tum in
» eo tempore habebat, produci iussit: populoq; commẽ

" dauit prope flens.

Quod M. Cato in libro, qui inscriptus est contra Tib. exulem, stitisses uadimonium per i literam dicit, non stetisses. Eiusq; uerbi ratio reddita.

Caput XIIII.

In libro uetere M. Cat. qui iscribitur contra Tiberium exulem scriptum quidem sic
" erat. Quid si uadimonium capite obuolu
" to stitisses? Recte ille stitisses scripsit. Sed falsi, & audaces emendatores e scripto per libros stetisses fecerunt, tanquam stitisses uanum, & nihili uerbum esset. quin potius ipsi nequam, et nihili sunt: qui ignorant stitisses dictum a Catone, quoniã sisteretur uadimonium non staretur.

Quod antiquitus ætati senectæ potissimum habiti sint ampli honores, & cur postea ad maritos, & patres ijdem isti honores delati sint: atq; ibi quædã de capite legis Iuliæ. VII.

Caput XV.

Apud antiquissimos Romanorum neq; generi, neq; pecuniæ præstantior honos tribui quàm ætati solitus. Maioresq; natu a minoribus colebantur, ad Deum prope, & parentum uicem. Atq; in omni loco, inq; omni specie honoris priores potioresq; habiti a conuiuio quoq;, ut scriptum est in antiquitatibus, seniores a minoribus domum reducebantur. eumq; morem accepisse Romanos a Lacædæmonijs traditũ est, apud quos Lycurgi

legibus maior rerum omnium honos maiori ætati habebatur. Sed postquam soboles ciuitati necessaria uisa est: & ad prolem populi frequentandā præmiis, atq; inuitamentis usus fuit: tum antelati quibusdam in rebus, qui uxorem, qui'q; liberos haberent, senioribus neq; liberos, neq; uxores habentibus. Sicuti capite. VII. legis Iuliæ priori ex consulibus fasces sumendi potestas sit: non qui plureis ānos natus est: sed qui plureis liberos quàm collega, aut in sua potestate habet, aut bello amisit. Sed si par utriq; numerus liberorum est: maritus, aut qui in numero maritorum est, præfertur. Si uero ambo & mariti, & patres totidem liberorum sunt: tum ille pristinus honos instauratus, & qui maior natu est, prior fasces sumit. Super iis autem, qui aut cœlibes ambo sunt: aut parem numerum filiorum habent: aut mariti sunt, & liberos non habent: nihil scriptum in lege de ea ætate est. Solitos tamen audio, qui lege potiores essent, fasces primi mensis collegis concedere, aut longe ætate prioribus, aut nobilioribus multo, aut secundum consulatum ineuntibus.

Quod Cesellius Vindex à Sulpitio Apollinari reprehensus est in sensus Virgiliani enarratione.

Caput XVI.

Virgilii uersus sunt è libro sexto.

» Ille uides pura iuuenis qui nititur hasta:
Proxima sorte tenet lucis loca. primus ad auras
Aetherias italo commistus sanguine surget
Syluius albanum nomen tua posthuma proles:
Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux

Educet

" Educet syluis regem, regumq́; parentem:
" Vnde genus longa nostrum dominabitur Alba.
" Videbantur hæc nequaquam conuenire Tua posthu ma proles. &
" Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux
" Educet syluis regem. Nam si hic Syluius, ut in omnium fermè annalium monimentis scriptum est: post mortem patris natus est: ob eamq; causam præ nomen ei impositum hoc fuit: qua ratione subiectum
" Quem tibi longæuo serum Lauinia coniux (est.
" Educet syluis? Hæc enim uerba significare ui deri possunt Aenea uiuo, ac iam sene natum ei Syl uium, & educatum. Itaq; hanc sententiam esse uer- borum istorum Cesellius opinatus in commentario lectionum antiquarum, posthuma inquit, proles non eum significat, qui patre mortuo, sed qui postremo lo co natus est: sicuti Syluius, qui Aenea iam sene tardo, seroq́; partu est editus. Sed huius historiæ authorem nullum idoneum nominat. Syluium autem post Ae neæ mortem, sicuti diximus, natum multi tradide- runt. Iccirco Apollinaris Sulpitius inter cætera, in quibus Cesellium reprehendit. hoc quoq; eius quasi erratum animaduertit. Erroris'q; istius hanc esse cau sam dixit, quod scriptum ita sit. Quem tibi longæ- uo inquit, non seni. Significatio enim est contra hi- storiæ fidem, sed in longum iam æuum, & perpetuũ recepto immortaliq; facto. Anchises enim, qui hæc dicit ad filium, sciebat eum, cum hominum uita di scessisset: immortalem indigetem futurum, & lõgo perpetuoq; æuo potiturũ. Hoc sanè Apollinaris ar-

gute. Sed alium tamen est longum æuum, aliud perpetuum. Neq; dij longæui appellantur, sed immortales.

Cuiusmodi naturam esse quarundam præpositionum M. Cicero animaduerterit: disceptatumq; ibi super eo ipso, quod Cicero obseruauerat. Caput XVII.

Obseruate, curioseq; animaduertit M. Tullius in, & con præpositiones uerbis, aut uocabulis præpositas, tunc produci, atq; protendi, cum literæ sequerentur, quæ primæ sunt in sapiente, atq; felice. In alijs autem omnibus correpte pronuntiari. Verba Ciceronis hæc sunt. Quid uero hoc elegantius, quod non fit natura, sed quodam instituto? Inclytus dicimus breui prima litera, insanus producta, inhumanus breui, infelix longa. Et ne multis, quibus in uerbis eæ primæ literæ sunt: quæ in sapiente, atq; felice, producte dicuntur. in cæteris uero omnibus breuiter. Itemq; composuit, consueuit, concrepuit, confecit, consule ueritatem, reprehendet: refer ad aureis, probabunt. Quære cur ita sit? dicent, probe se iuuari. uoluptati autem aurium morigerari debet oratio. Manifesta quidem ratio suauitatis est in ijs uocibus: de quibus Cicero locutus est: sed quid dicemus de propositione pro? quæ cum producat, & corripi soleat: obseruationem hanc tamen M. Tullij aspernata est. Non enim semper producitur, cum sequitur ea littera, quæ prima est in uerbo fecit: quam Cicero hanc habere uim significat, ut propter eam rem, in & con, præpositiones producan

tur. Nam proficisci, & profundere, & profugere, & profanum, & professum correpte dicimus: proferre autem, & profligare, & proficere producte. cur igitur ea litera, quam Cicero productionis causam facere obseruauit: non in omnibus consimilibus eandem uim aut rationis, aut suauitatis tenet? sed aliam uocem produci facit, aliam corripi? Neque uero con particula, tum solum producitur, cum ea litera, de qua Cicero dicit: insequitur. Nam & Cato & Sallusthius fœnoribus inquint coopertus est. Propterea colligatus, & connexus producte dicuntur. Sed tamen uideri potest in ijs, quæ posui, ob eam causam particula hæc produci: quoniam eliditur ex ea n litera. Nam detrimentum literæ productione syllabæ compensatur. Quod quidem etiam in eo seruatur, quod est cogo. Neq; repugnat, quod coegi & correpte dicimus. Non enim salua συναιρέσει dicitur à uerbo, quod est cogo.

Quod Phœdon Socraticus seruus fuit, quodq; itē alij compluſculi seruitutem seruierunt.

Cap. XVIII.

PHœdon elidensis ex cohorte illa socratica fuit: Socratiq; & Platoni perfuit familiaris. Eius nomini Plato illum librum diuinum de immortalitate animæ dedit. Is Phœdon seruus fuit, forma, atque ingenio liberali, & ut quidam scripserunt: à lenone domino puer ad merendum coactus. Eum Cebes

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Socraticus hortãte Socrate emisse dicitur: habuisseq́; in philosophiæ disciplinis. Atq; is postea philosophus illustris fuit. Sermonesq́; eius de Socrate admodum elegantes leguntur. Alij quoq; nõ pauci serui fuerũt: qui post philosophi clari exstiterunt. Ex quibus ille Menippus fuit: cuius libros M. Var. in satyris æmulatus est: quas alij cynicas, ipse appellat menippeas. Sed & Theophrasti peripatetici seruus Pompilius, & Zenonis stoici seruus, qui Perseus uocatus est: & Epicuri, cui nomen Mus fuit: philosophi non incelebres uixerunt. Diogenes etiã Cynicus seruitutem seruiuit: sed is ex libertate in seruitutem uenum ierat. quẽ cum emere uellet Xeniades Corinthius: et quid id artificij nouisset percũctatus foret: Noui ĩquit Diogenes hominibus liberis imperare. Tum Xeniades responsum eiusdẽ miratus emit: et manumisit, filiosq́; suos ei tradens, accipe inquit, liberos meos, quibus imperes. De Epicteto autem philosopho nobili, quod is quoq; seruus fuit: recentior est memoria, quã ut scribi, quasi obliteratum debuerit. Eius Epicteti etiã de se scripti duo uersus feruntur: ex quibus latenter intelligas: non omnes modo dijs exosos esse: qui in hac uita cum erumnarum uarietate luctantur: sed esse arcanas causas, ad quas paucorum potuit peruenire curiositas.

Δοῦλος ἐπίκτητος γενόμην· καὶ σώματι πηρὸς,
καὶ πενίην ἶρος· καὶ φίλος ἀθανάτοις.

Rescire uerbum quid sit, & quã habeat ueram, et propriam significationem. Cap. XIX.

u Erbum rescire obseruauimus uim habere propriam quandam, non ex communi significatione cæterorum uerborum, quibus eadem præpositio re imponitur. Neq; ut rescribere, relegere, restituere, dicamus itidem rescire. Nam qui factum aliquod occultius, aut inopinatum, insperatúq; cognoscit: is dicitur proprie rescire. Cur autem in hoc uno uerbo re particula huius sententiæ uim habeat: equidem adhuc quæro. Aliter enim dictum esse resciui, aut rescire apud eos, qui diligenter locuti sunt, nōdum inuenimus: quàm super his rebus, quæ aut occulto consilio latuerint: aut contra spem, opinionemue usu uenerint. quãquam ipsum scire de omnibus communiter rebus dicatur, uel aduersis, uel prosperis, uel insperatis, uel expectatis. Neuius in triphalo ita scripsit.

» Si unquam quicquam filium resciuero
» Argentum amoris causa sumpsisse mutuum:
» Extemplo illò te ducam, ubi non despuas.

Claudius Quadrigarius in primo annali. » Ea Lucani ubi resciuerunt sibi per fallacias uerba data esse. Item Quadrigarius in eodem libro in re tristi, et inopinata, uerbo isto ita utitur. » Id ubi resciuerunt propinqui obsidum, quos Pontio traditos supra demonstrauimus: eorum parentes cum propinquis capillo passo in uiam prouolarunt. M. Cato in quarto originum. » Deide dictator iubet postridie magistrum equitum arcessi. Mittam te, si uis, cum equitibus. Serò est inquit, magister equitum, iam resciuere.

Quæ uulgo dicuntur uiuaria id uocabulum ueteres non dixisse, & quid pro eo P. Scipio in oratione ad populum, quid postea M. Var. in libris de re rustica dixerit, usurpatum. Cap. XX.

u Iuaria, quæ nunc dicuntur septa quædam loca, in quibus feræ uiuæ pascuntur. M. Var. in lib. de re rustica. iij. dicit leporaria appellari. Verba Var. subieci. Villaticæ pastionis genera sunt tria, ornithones, leporaria, piscinæ. Nunc ornithones dico omnium alitum, quæ intra parietes uillæ solent pasci. Leporaria te accipere uolo, non ea quæ tritaui nostri dicebant, ubi soli lepores sint: sed omnia septa ædificia uillæ, quæ sunt, & habent inclusa animalia, quæ pascuntur. is item infra in eodē lib. ita scribit. Cum emisti fundum Thusculanum à M. Pisone, in leporario apri fuere multi. Viuaria autem quæ nunc uulgus dicit sunt, quos παραδείσους græci appellant: quæ autem leporaria Var. dicit, haud usquam memini apud uetustiores scriptum. Sed quod apud Scipionem omnium ætatis suæ purissime locutum legimus: roboraria aliquot Romæ doctos uiros dicere audiui id significare, quod nos uiuaria dicimus. Appellataq; esse à tabulis roboreis, quibus septæ essent: quod genus septorum uidimus in Italia locis plerisq;. Verba ex oratione eius contra Clau. Asellium quinta hæc sunt. Vbi agros optime cultos, & uillas expolitissimas uidisset: in his regionibus excelsissimo locorum murum statuere aiebat. inde corrigere uiam, alijs per uineas medias, alijs per robora-

uium, atque piscinam, alijs per uillam. Lacus uero & stagna, quæ piscibus uiuis coercentur clausa: suo atque proprio nomine piscinas nominauerunt. Apiaria quoque uulgus dicit loca, in quibus siti aluei apum. sed neminem eorum fermè, qui incorrupte locuti sunt: aut scripsisse memini, aut dixisse. M. autem Var. de re rustica. iij. μελισσῶνες, ut ἀμπελῶνες. idest ἀνδρῶνες inquit, ita facere oportet: quæ quidem mellaria appellabãt. Sed hoc uerbum, quo Var. usus est, græcum est: nam μελισσῶνες ita dicuntur.

Super eo sydere, quod græci ἅμαξαν, nos septentriones uocamus, ac de utriusq; uocabuli ratione & origine. Cap. XXI.

B Aegina in Piræeum compluscuIi earũdẽ disciplinarum sectatores græci Romaniq; homines eadem in naui transmittebamus. nox fuit, & clemens mare, & anni æstas, cœlumq; liquide serenum. sedebamus ergo in puppi simul uniuersi, & lucentia sydera consyderabamus. Tum quispiam ex ijs, qui eodem in numero græcas res eruditi erant: quid ἅμαξα esset, quid ἄρκτος, quid βοώτης, & quæ nam maior ἄρκτος, & quæ minor, & cur ita appellata, & quam in partem procedentis noctis spatium mouerentur: & quamobrem Homerus solã eam non occidere dicat: cum & quædã alia scite, tum ista omnia, ac perite differebat. hic ego ad nostros iuuenes cõuertor. et quid inquam uos opici dicitis mihi? quare quod ἅμαξαν græci uocant: nos septentrio-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

nes uocamus. Non enim satis est, quod. VII. stellas uidemus: siquidem hoc totum, quod septentriones dicimus, significet. scire inquam id prolixius uolo. Tũ quispiam ex ijs, qui se ad literas, memoriasq́; ueteres dediderat: Vulgus inquit, grammaticorum septẽ triones à solo numero stellarum dictum putat. Triones enim per sese nihil significare aiunt: sed uocabuli esse supplementum: sicut in eo, quod quinquatrus dicamus, quod quinq; ab idibus dierum numerus sit, atrus nihil. sed ego quidem cum Laelio, & M. Varrone sentio: qui triones rustico uocabulo boues appellatos scribunt, quasi quosdam teriones, hoc est arandae, colendaeq́; terrae idoneos. Itaq; hoc sydus, quod à figura, posituraq́; ipsa, quia simile plaustri uidetur, antiqui graecorũ ἅμαξαν dixerunt: nostri quoq; ueteres à bubus iunctis septentriones appellarunt, idest à septem stellis, ex quibus quasi iuncti triones figurantur. Praeter hanc inquit, opinionem id quoq; Varro addit, dubitare sese, an propterea magis hae septem stellae triones appellatae sint, quia ita sunt sitae, ut ternae stellae proximae, quaeq́; iter sese faciant trigona. idest triquetras figuras. Ex his duabus rationibus, quas ille dixit: quod posterius est, subtilius, elegantiusq́; uisum est. Intuentibus enim nobis in illud, ita propemodum res erat: ut ea forma esset, ut triquetra uideretur.

De uento iapige, deq́; aliorum uentorum uocabulis, regionibusq́; accepta à Phauorini sermonibus. Caput XXII.

a Pud menſam Phauorini in conuiuio familiari legi ſolitum erat aut uetus carmen melici poetæ, aut hiſtoria partim græcæ linguæ, aliâs latinæ. Legebatur ergo tunc ibi in carmine latino ἰάπιξ uentus, quæſitumq́; eſt, quis hic uentus, & quibus ex locis ſpiraret: & quæ tam infrequentis uocabuli ratio eſſet. Atq; etiam petebamus, ut ſuper cæterorum nominibus regionibusq́; ipſe nos docere uellet: quia uulgo, neq; de appellationibus eorum, neq; de finibus, neq; de numero conueniret. Tũ Phauorinus ita fabulatus eſt. Satis inquit, notum eſt, limites regionesq́; eſſe cœli quatuor, exortum, occaſum, meridiem, ſeptentrionem: Exortus & occaſus mobilia, et uaria ſunt Meridies ſeptẽtrionesq́; ſtatu perpetuo ſtant, & manent Oritur enim ſol non indidem ſemper, ſed aut æquinoctialis oriens dicitur. cũ in circulo currit, qui appellatur ἰσονύκτιος, aut σὐμερινὸς, aut ſolſtitialis, aut brumalis, quæ ſunt θερινὰι τροπὰι, κὰι χειμεριναὶ. Item cadit ſol non in eũdem ſemper locum: fit enim ſimiliter occaſus eius aut æquinoctialis, aut ſolſtitialis, aut brumalis. Qui uentus igitur ab oriente uerno ideſt æquinoctiali uenit, nominatur Eurus ficto uocabulo, ut iſti ἐτυμολογικοὶ aiunt ἀπὸ τῆς ἕω ῥέων. Is alio quoq; à græcis nomine ἀπηλιώτης, à Romanis nauticis ſubſolanus cognominatur. Sed qui ab æſtiua, & ſolſtitiali orientis meta uenit: latine aquilo, boreas græce dicitur, eumq; propterea quidam dicunt ab Homero αἰθρηγενέτην appellatũ. Boreã autem putant dictum ἀπὸ τῆς βοῆς. quoniam ſit uiolenti flatus & ſonori.

Tertius uentus, qui ab oriente hyberno spirat: uulturnum Romani uocant. Eum pleriq; græci misto nomine, quod inter notum & eurum sit, εὐρόνοτον appellant. Hi sunt igitur tres uenti orientales, Aquilo, Vulturnus, Eurus, quorum medius eurus est. His oppositi & contrarij sunt alij tres occidui, caurus, quem solent græci ἀργέστην uocare. is aduersus aquilonem flat. Item alter Fauonius, qui græce uocatur ζέφυρος. is aduersus Eurum flat. Tertius Africus, qui græce uocatur λίψ. is aduersus Vulturnum flat. Eæ duæ regiones cœli orientis, occidentis'q; inter sese aduersæ sex habere uentos uidentur. Meridies autem quoniam certo, atq; fixo limite est: unum meridionalem uentum habet. Is latine auster, græce νότος nominatur, quoniam est nebulosus, atq; humectus νοτὶς enim græce humor nominatur. Septentriones autem habent ob eandem causam unum. Is obiectus, directus'q; in austrum latine septentrionarius, græce ἀπαρκτίας appellatus. Ex his octo uentis alij quatuor detrahunt uentos, atq; id facere se dicunt Homero authore, qui solos quatuor uentos nouerit: Eurũ, Austrũ, Aquilonem, Fauoniũ. Versus Homeri sunt.

σὺν δ' εὖρος τ' ἔπεσε ζέφυρός τε νότος τε δυσαῆς.
καὶ βορέης αἰθρηγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων

A quatuor cœli partibus, quas quasi primas nominauimus, oriente scilicet, atq; occidente latioribus, atq; simplicibus non tripartitis: partim autem sunt, qui pro octo XII. faciunt inter hos quatuor in media loca inserentes, cur meridie septentriones eadem ratione, qua secundi quatuor intersiti sunt inter pri-

mores duos apud orientem, occidentem'q;. sunt porro' alia quædam nomina quasi peculiarium uentorum, quæ incolæ in suis quisq; regionibus fecerunt, aut ex locorum uocabulis, in quibus colunt ex aliqua causa, quæ ad faciendum uocabulum acciderat. Nostri nanq; Galli uentum ex sua terra flantem, quē sæuissimum patiuntur: circium appellant, à turbine (opinor) eius, ac uertigine. ἰάπυγα ex ipsius Appuliæ oræ proficiscentem, quasi finibus Appuliæ eodē, quo ipsi nomine iapigem dicunt. eum esse prope'modum caurum existimo. Nam & est occidentalis, & uidetur aduersus Eurū flare. Itaq; Virgilius Cleopatram è nauali prælio in Aegyptum fugientem uento iapige ferri ait. equum quoq; Appulum eodem, quo uentum uocabulo, iapigem appellauit. est etiam uentus nomine cæcias, quem Aristoteles ita flare dicit ut nubes procul propellat: sed ut ad sese uocet, ex quo uersum istum prouerbialem factum ait κακὰ ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκων ὡς ὁ καικίας νέφος. Præter hos autem, quos dixi, sunt alij plurifariam uenti commenticij suæ quisque regionis indigenæ, ut est Oratianus quoque ille Atabulus, quos ipse quoq; exerciturus fui. Addidissem'q; eos, qui Etesiæ et Prodromi appellantur: qui certo tempore anni, cum canis oritur: ex alia atque alia parte cœli spirant: rationes'q; omnium uocabulorum, quia plus paulo adbibi: effudissem: nisi multa iam prorsus omnibus uobis reticentibus uerba fecissem, quasi fieret à me ἀκρόασις ἐπιδεικτική. In conuiuio autem frequenti loqui solum unum, neque hone-

stum est inquit, neq; commodum. Haec nobis Phauorinus in eo, quo dixi, tempore, apud mensam suã summa cum elegantia uerborum, totiusq; sermonis comitate, atq; gratia denarrauit. Sed quod ait uentũ, qui ex terra gallia flaret: circium appellari. M. Cato in libro originum eum uentum cercium dicit non circium. Nam cum de hispanis alpinis scriberet: qui citra hiberum colunt, uerba haec posuit. Sed in his
» regionibus ferrariae argentifodinae pulcherrimae.
» Mons ex sale mero magnus. quantum demas, tantũ
» adcrescit. Ventus cercius, cum loquare, buccam ĩplet,
» Armatum hominem, plaustrum oneratum percellit.

Quod supra autẽ dixi ἐτησίας ex alia & alia parte coeli flare, haud scio an secutus opinionem multorum temere dixerim. P. Nigidij in secundo librorum, quos de uento composuit: uerba haec sunt.

» & austri anniuersarij secundo sole flant. Consyderãdum igitur est, quid sit secundo sole.

Consultatio diiudicatioq; locorum facta ex comoedia Menandri, et Caecilij, quae Plotium inscripta est. Caput XXIII.

Comoedias lectitamus nostrorum poetarum sumptas, ac uersas de graecis Menandro, ac Posidio, aut Apollodoro, aut Alexide, et quibusdam item alijs comicis. Atqui cum legimus eas nihil sanè displicent, quin lepide quoq; & uenuste scriptae uideantur. prorsus ut melius posse fieri nihil censeas. etenim si conferas, et componas graeca ipsa, un-

de illa uenerunt: ac singula consyderate, atq; apte iũ
ctis, & alternis lectionibus committas: oppido quàm
iacere, atq; sordere incipiunt, quæ latina sunt. Ita
græcarum, quas æmulari nequiuerunt, facetijs atq;
luminibus obsolescunt. Nuper adeo usus huius rei
nobis uenit, Cæcilij Plotium legebamus. haud qua-
quam mihi, & qui aderant, displicebat. Libitum est
Menandri quoq; Plotium legere, à quo istam comœ
diam uerterat. Sed enim postquam in manus Menan
der uenit: à principio statim (dij boni) quantũ stupe
re, atq; frigere, quantumq; mutare à Menandro Cæ
cilius uisus est. Diomedis hercle arma, & Glauci nõ
dispari magis pretio æstimata sunt. Accesserat de hĩc
lectio ad eum locum, in quo maritus senex super u-
xore diuite, atq; deformi querebatur: quod ancillam
suam non inscito puellam ministerio, & facie non in
liberali coactus erat uenundare, suspectam uxori
quasi pellicem. Nihil dicam ego quantũ differat uer
sus utriusq; eximius: sit & alijs ad iudicium facien
dum exponi. Menander sic.

ἐπ' ἀμφοτέραν ἵν' ἐπίκληρος ἡ μέλλειν καθευδήσειν
κατεργάτασα μέγα, καὶ περιβόντον ἔργον
ἐκ τῆς οἰκίας ἐξέβαλε τὴν λυποῦσαν, ἣν βούλετο.
ἵν' ἐπιβλέπωσι πάντες εἰς τὸ κρεωβύλης πρόσωπον.
ἡ γ' εὔγνωστος εἶχ' ἐμε γυνὴ δέσποινα.
καὶ τὴν ὄψιν ὧν ἐκτήσατο ὄνος ἐν πιθήκοις
τί τὸ λεγόμενόν ἐστι δὴ τοῦτο σιωπᾶν βούλομαι.
τὴν νύκτα τὴν πολλῶν κακῶν ἀρχηγόν.
οἴμοι κρεωβύλην λαβεῖν ἐμέ. καὶ δέκα τάλαντα,
γύναιον οὖσα πηχέως εἶτ' ἐστὶ τὸ φρύαγμα.

ἔπως ἀνυπόστατον· διὰ τὸν ὀλύμπιον.
καὶ ἀθηνᾶν οὐδαμῶς παιδισκάριον, θεραπευτικὸν δὲ
λόγου, τάχιον. ἀπαγέσθω δέ τις ἢ ἄρ᾽ ἀντεισαγάγοι.

» Cæcilius autem sic.
» Senex is demum miser est, qui erumnam suã neq̃t
» Occultare. ferre ita me uxor forma, & factis facit.
» Si taceam, tamen indiciũ, quæ nisi dotem, omnia
» Quæ nolis, habet: qui sapit de me discet, qui quasi
» Ab hoste captus libere seruio, salua urbe, atq; arce.
» Quæ mihi quicq̃ placet, eo priuatũ, uim me seruatũ?
» Dum eius mortem inhio: egomet uiuo mortuus
» Inter uiuos. Ea me, clám se, cum mea ancilla ait,
» Consuetum, id me arguit, ita plorando, orando,
» Instando, atq; obiurgando me obtudit: uti eam
» Venundarem: nunc credo inter suas æquales.
» Et cognatas sermonem serit. Quæ nostrarum fuit
» Integra ætatula: quæ hoc itidem à uiro
» Impetrarit suo, quod ego anus modo
» Effeci, pellice ut meum priuarem uirum?
» Hæc erunt concilia hodie: differor sermone miser.

Præter uenustatem autem rerum, atq; uerborum, in duobus libris nequaquam parem, in hoc equidem soleo animum attendere, quod quæ Menander præclare, & apposite, & facete scripsit: ea Cæcilius nequaquam potuit, & quidem conatus, enarrare. Sed quasi minime probanda prætermisit, & alia nescio quasi mimica inculcauit: & illud Menandri de uita hominum media sumptum, simplex, & uerum, & delectabile, nescio quo pacto omisit. Idem enim ille maritus senex cum altero sene uicino colloquens, &

uxoris locupletis superbiam deprecans, hæc ait.

ἔχω δ᾽ ἐπίκληρον λαμίαν οὐκ εἴρηκά σοι.
τοῦτ᾽ οὐχὶ κυρίαν τῆς οἰκίας. καὶ τῶν ἀγρῶν.
καὶ πάντων ἀντ᾽ ἐκείνης ἔχομεν ἀπ᾽ ὅλων χαλεπῶν.
καλεπώτατον. ἅπασι δ᾽ ἀργαλέα ἐστὶν οὐκ ἐμοὶ μόνῳ,
υἱῷ πολὺ μᾶλλον θυγατρί. πρᾶγμα
ἄμαχον λέγεις εὖ οἶδα

Cæcilius uero hoc in loco ridiculus magis quã personæ isti, quam tractabat: aptus atq; conueniens uideri maluit: sic enim hæc corrupit.

» Sed tua morosáne uxor quæso est? Quam rogas?
» Qui tandem? Tædet mentionis, quæ mihi, ubi domũ
» Adueni, ac sedi, ex templo suauiũ datur. ieiunia aĩa?
» Nihil peccat de suauio, ut deuomas uolt, quod foris
» putaueris.

Quid de illo quoq; loco in utraq; comœdia posito æstimari debeat: manifestũ est. Cuius loci hæc fermè sententia. Filia hominis pauperis in puigilio uitiata est. Ea res clàm patre fuit: et habebatur pro uirgine: ex eo uitio grauida mensibus exactis parturit. Seruus bonæ frugi, cum pro foribus domus staret: & propinquare partum herili filiæ, atq; omnino uitiũ esse oblatum ignoraret: gemitum, et ploratum audit puellæ in puerperio enitentis. timet: irascitur: suspicatur: miseretur: dolet. Hi omnes motus eius, affectionesq; animi in græca quidem comœdia mirabiliter acres, & illustres, apud Cæcilium autem pigra hæc omnia et à rerum dignitate, atq; gratia uacua sunt. Post ubi idem seruus percunctando quid acciderat, repperit: has apud Menandrum uoces facit.

διαφ. γραφ. εἰς γάμον

ὢ τρὶς κακοδαίμων ὅστις ὢν πένης γαμεῖ, ὡς
καὶ παιδοποιεῖ. ὡς ἀλόγιστός ἐστ' ἀνήρ.
ὃς μήτε φυλακὴν τῶν ἀναγκαίων ἔχει.
ἢ μὴ τ' ἀνατειχίσῃ εἰς τὰ κοινὰ τοῦ βίου.
ἐπαμφίεσθαι δύναται τοῦτο χρήμασιν.
ἀλλ' ἐν ἀνακατακύπτῳ καὶ ταλαιπώρῳ βίῳ,
χειμαζόμενος ζητῶν μὲν, ἀνιαρὸν δ' ἔχων τὸ μέρος,
ἁπάντων ἀγαθῶν οὐ δυνάμενος.
ὑπὲρ γὰρ ἑνὸς ἀλεγῶν. ἅπαντας νουθετῶ.

Ad horum autem synceritatem ueritatem'q; uerborũ, an aspirauerit Cæcilius consyderemus.

Versus sunt hi Cæcilij, trunca quædam ex Menãdro dicentis, & consarcinantis uerba tragici tumoris.

" Is demum infortunatus est homo pauper:
" Qui educat in egestate liberos: cui fortuna
" Et res est ut continuo pateat: nam opulento famam
" Facile occultat factio. Itaq; ut supra dixi, cũ hæc Cæcilij uerba seorsum lego, neutiquam uidentur ingrata ignaua'q;. Cum autem græca comparo, et contendo, non puto Cæcilium sequi debuisse, quod assequi nequiret.

De uetere parsimonia, de'q; antiquis legibus sumptuarijs. Caput XXIIII.

Parsimonia apud ueteres Ro. & uictus, atq; cœnarum tenuitas non domestica solũ obseruatione, ac disciplina, sed publica quoq; animaduersione, legum'q; cumpluriũ sanctionibus custodita est. Legi adeo nuper in Capitonis Atei collectaneis Senatus decretum uetus C. Fannio, et

M. Valerio

M. Valerio Messala COSS. factum, in quo iubetur principes ciuitatis, qui ludis megalẽsibus antiquo ritu mutitarent, idest mutua inter sese conuiuia agitarent: iurare apud COSS. uerbis conceptis non amplius in singulas cœnas sumptus esse facturos, quàm centenos uicenos'q; æris, præter olus, & far & uinũ, neq; uino alienigena, sed patrio usuros, neq; argenti in conuiuio plus pondo, quàm libras centum illaturos, sed post id senatusc. lex fannia lata est: quæ ludis romanis, item ludis plebeis, & saturnalibus, et alijs quibusdam diebus in singulos dies centenos æris insumi concessit, decemq; alijs diebus in singulis mensibus tricenos. Cæteris autem omnibus diebus denos. Hanc Lucilius poeta legem signat, cum dicit.
" Fannij centussis'q; misellos. In quo errauerũt quidam commentariorum in Lucilium scriptores: quod putauerunt fannia lege perpetuos in omne dierum genus centenos æris statutos. Centum enim æris Fannius constituit, sicuti supra dixi, festis quibusdam diebus, eosq; ipsos dies nominauit. Aliorum autem dierum omnium in singulos dies sumptus inclusit intra æris, aliâs tricenos, aliâs denos. Lex deinde Licinia rogata est: quæ cum certis diebus sicuti fannia cẽtenos æris impendi permisisset: nuptijs ducenos indulsit: cæteris'q; diebus statuit æris tricenos, cum et carnis aridæ, et salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit. Sed quicquid esset tum è terra, uite, arbore'q;, promiscue, atq; indefinite largita est. Huius legis Lælius poeta meminit in erotopæ innijs. Ver
" ba Lælij hæc sunt. Quibus hœdum, qui ad epu-

las fuit allatus, dimissum, cœnam'q; , ita ut lex licinia sanxisset, pomis, oleribus'q; instructam. Lex licinia inquit, introducatur, lux liquida hœdo redditur. Lucilius quoq; legis istius meminit in his uerbis. Legem uitemus Liciani. Postea L. Sylla dictator, cum legibus istis situ, atq; senio obliteratis pleriq; in patrimonijs amplis helluarentur: & familiam pecuniam'q; suam prandiorum gurgitibus proluissent: legem ad populum tulit: qua cautum est, ut calendis, idibus, nonis'q; , diebus'q; ludorum, & ferijs quibusdam sollẽnibus, HS tricenos in cœnam insumere ius potestas'q; esset. Cæteris autem alijs diebus omnibus non amplius ternos. Præter has leges Aemiliã quoq; legem inuenimus: qua lege non sumptus cœnarum, sed ciborum genus, & modus præfinitus est. Lex deinde Antia præter sumptum æris id etiam sanxit, ut qui magistratus esset: magistratum'ue capturus esset: nequò ad cœnam nisi ad certas personas itaret. Postremo lex Iulia ad populum peruenit Cæsare Augusto imperante, qua profestis quidem diebus ducenti finiuntur, Calendis, idibus nonis, & alijs quibusdam festiuis trecenti, nuptijs autem & repotiis HS milies esse. Etiã dicit Capito Atteius edictum'ne Augusti, an Tiberij Cæsaris non satis commemini, quo edicto per dierum uarias solennitates, à CCC HS ad usque duo milia sumptus cœnarum propagatus est: ut his saltem finibus luxuriæ efferuescentis æstus coerceretur.

Quid græci ἀναλογίαν, quid contra ἀνωμαλίαν uocent. Cap. XXV.

IN latino sermone, sicuti in græco alij ἀναλογίαν sequendam putauerunt, alij ἀνωμαλίαν. ἀναλογία est similium similis declinatio: quam quidã latine proportionem uocant. ἀνωμαλία est inæqualitas declinationum consuetudinem sequens. duo autem græci grammatici illustres Aristarchus, & Crates summa ope ille ἀναλογίαν, hic ἀνωμαλίαν defensitauit. M. Varronis liber ad Ciceronem de lingula latina octauus, nullam esse obseruationem similium docet. Itaq; in omnibus penè uerbis consuetudinem dominari ostendit. Sicuti cum dicamus inquit, lupus lupi, probus probi, & lepus leporis. Item paro paraui, lauo laui pungo pupugi, tundo tutudi, & pingo pinxi. Cumq́; inqt à cœno, & prandeo, & poto, & cœnatus sum, & pransus sum, et potus sum dicamus, et astringor, tum & extergor, & lauor, astrinxi, & extersi, & laui dicamus. Item cum dicamus ab osco, thusco, græco, osce, thusce, græce. A gallo tamen & à Mauro, gallice et maurice dicamus. Item à probus probe, à doctus docte, sed à rarus nõ dicatur rare, sed alij raro dicunt, alij rarenter. Idem M. Varro in eodẽ libro. Sentior inqt nemo dicat, et id per se nihil est: assentior tamen ferè omnes dicunt. Sisenna unus assentio in Senatu dicebat, & eum postea multi secuti, neq; tñ uincere consuetudinem potuerũt. Sed idẽ Varro ĩ alijs libris multa pro ἀναλογία tuẽda scripsit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Sunt igitur hi tanquam loci quidam communes contra ἀναλογίαν dicere, & item rursus pro ἀναλογίᾳ.

Sermones M. Frontonis, Phauorini philosophi de generibus colorum, uocabulis'q; eorum græcis, & latinis. Atq; inibi color spadix, & cuiusmodi sit.

Caput XXVI.

Phauorinus philosophus, cum ad M. Fronton em consularem pedibus ægrum uiseret: uoluit me quoq; ad eum secum ire. Ac deinde cum ibi apud Frontonem plerisq; uiris doctis præsentibus sermones de coloribus, uocabulis'q; eorũ agitarentur: quod multiplex colorum facies, appellationes autem incertæ, & exiguæ forent: plura inquit sunt Phauorinus in sensibus oculorum, quã in uerbis, uocibus'q; colorum discrimina. Nam ut alias eorum concinnitates omittamus, simplices isti rufi, et uiridis colores singula quidem uocabula, multas autem species differentes habent. Atq; eam uocum inopiam in lingua magis latina uideo, quã in græca. Quippe qui rufus color à rubore quidem appellatus est. Sed cum aliter rubeat ignis: aliter sanguis: aliter ostrum: aliter crocus: has singulas rufi uarietates latina oratio singulis, proprijs'q; uocabulis non demõstrat: omnia'q; ista significat una ruboris appellatione. Cum tamen ex ipsis rebus uocabula colorum mutuantur: & igneum aliquid dicit, & flammeum, & sanguineum, & croceum, & ostrinum, & aureum. Rufus enim color, & rubor nihil à uocabulo rufi differunt: neq; proprietates eius omnes declarant:

ξανθὸς δὲ καὶ πυῤῥὸς. καὶ ἐρυθρὸς. καὶ φοινικοῦς.
Sed habere quasdam distantias coloris rufi uidentur, uel augentes eum, uel remittentes, uel mista quadam specie temperantes. Tum Fronto ad Phauorinū non inficias inquit, imus, quin lingua græca quam tu uidere legisse: prolixior, fusiorq; sit, quàm nostra. Sed in ijs tamen coloribus, quibus modo dixisti, designandis, non perinde iopes sumus, ut tibi uidemur. Non enim hæc sunt sola uocabula rufum colorem demonstrantia, quæ tu modo dixisti, rufus, & ruber: sed alia quoq; habemus plura, quā quæ dicta abs te græca sunt. fuluus enim, & flauus, & rubidus, & phœniceus, & rutilus, & luteus, & spadix appellationes sunt rufi coloris, aut acuentes eū, quasi incendentes, aut cum colore uiridi miscentes, aut nigro infuscantes, aut uirenti sensim albo illuminantes. Nam phœniceus, quem tu græce φοίνικα dixisti, noster est. & rutilus, & spadix phœnicei συνώνυμα. qui factus græce noster est, exuberantiam splēdoréq; significat ruboris. Quales sunt fructus palmæ arboris, non admodum sole incocti, unde spadici & phœnicei nomen est. Spadicat enim dorici uocant auulsum è palma termitem cum fructu. Fuluus autem uidetur de rufo, atq; uiridi mistus, in alijs plus uiridis, in alijs plus rufi habere. Sic poeta uerborum diligentissimus, fuluam aquilam dicit, et iaspidem. fuluos galeros. & fuluum aurum. & arenam fuluam. et fuluum leonem. Sicq; Ennius in annalibus fuluo ære dixit. Flauus contra uidetur ex uiridi, & rufo, & albo concretus. Sic flauentes co-

mæ, & quod mirari quosdam uideo, frondes olearum à Virgilio dicuntur flauæ. Sic multo ante Pacuuius aquam flauam dixit, & flauum puluerem. cuius uersus (quoniam sunt iucundissimi) libens commemini.

» Cedo tamen pedē, lymphis flauis flauū ut puluerem.
» Manibus iisdem, qbus Vlyssi sæpe permulsi, abluā:
» Lassitudinemq́; nimiam manuum mollitudine.

Rubidus autem est rufus atrore & nigrore multo mistus. Luteus contra rufus color est dilucidior. Vnde eius quoq; nomen esse factum uidetur. Non ergo inquit, mi Phauorine species rufi coloris plures apud græcos, quàm apud nos nominantur. Sed ne uiridis quidem color pluribus, quàm à nobis uocabulis dicitur. Neq; non potuit Virg. colorem equi significare uiridē uolens. cœruleum magis dicere equum quàm glaucū. Sed maluit uerbo uti notiore græco, quàm inusitato latino. Nostris autem latinis ueteribus cœsia dicta est, quæ à græcis γλαυκῶπις. ut Nigidius ait de colore cœli quasi cœlia. Postquā hæc Frōto dixit: tum Phauorinus scientiam rerum uberem: uerborumq́; eius elegantiam exosculatus absq; te inquit, uno forsitan lingua profecto græca lōge anteisset. Sed tu mi Fronto quod in uersu Homerico est: id facies.

καὶ νίκην ἐπ᾽ ἀρετῇ ἀμφήριστον ἔθηκας.

Sed cum omnia libens audiui, quæ peritissime dixisti: tum maxime quod uarietatem flaui coloris enarrasti: fecistiq́; ut intelligerem uerba illa ex annali. xiiii. Ennii amœnissima, quæ minime intelligebam.

» Verrunt extemplo placide mare marmore flauo,

Cœruleum ſpumat mare conferta rate pulſum. Non enim uidebatur cœruleum mare cum marmore flauo conuenire. Sed cum ſit (ita ut dixiſti) flauus color uiridi & albo miſtus pulcherrime prorſus ſpumas uirentis maris flauo marmore appellauit.

Quid T. Caſtritius exiſtimauerit ſuper Salluſtij uerbis & Demoſthenis, quibus alter Philippum deſcripſit alter Sertorium. Cap. XXVII.

Erba ſunt hæc grauia atq; illuſtria de rege Philippo Demoſthenis, ἑώρων δὲ αὐτὸν φίλιππον πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ ἀγὼν, ὑπὲρ ἀρχῆς, καὶ δυναστείας, τὸν ὀφθαλμὸν ἐκκεκομμένον, τὴν κλεῖν κατεαγότα, τὴν χεῖρα, τὸ σκέλος πεπηρωμένον. πᾶν ὅτι ἂν βουληθῇ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι τοῦτο προϊέμενον, ὥστε τὸ λοιπὸν μετὰ τιμῆς καὶ δόξης ζῆν. Hæc æmulari uolens Salluſtius, de Sertorio duce in hiſtorijs ita ſcripſit. Magna gloria tribus millibus in Hiſpaniam T. Didio imperante magno uſu bello marſico paratu militum & armorum fuit. Multaq; tum ductu eius, quæ rapta primo per ignobilitatem, deinde per inuidiam ſcriptorum celebrata ſunt. quæ eminus faciem ſuam oſtentabant, aliquot aduerſis cicatricibus, & effoſſo oculo. Quo ille dehoneſtamento corporis maxime lætabatur. Neq; illis anxius, quia reliqua glorioſius retinebat. De utriuſque his uerbis T. Caſtritius cum penſitaret, non'ne inquit ultra naturæ modum

humanæ est, dehonestamento corporis lætari? Siquidem lætitia dicitur exultatio quædam animi cũ gaudio efferuentiore euentu rerum expetitarum. Quãto illud syncerius, et humanius, magisq; omnibus conueniens πᾶν ὅτι ἂν βουλήθῃ μέρος ἡ τύχη τοῦ σώματος παρελέσθαι τοῦτο προϊέμενον. Quibus uerbis inquit, ostenditur. Philippus non ut Sertorius corporis dehonestamento lætus, quod est inquit, insolens, et immodicum: sed præ studio laudis, & honoris iacturarum, damnorumq; corporis contemptor: qui singulos artus suos fortunæ prodigẽdos daret quæstu, atq; compendio gloriarum.

Non esse compertum cui Deo rem diuinam fieri oporteat, cum terra mouetur uiribus.

Caput XXVIII.

Q Vænam esse causa uideatur quamobrẽ terræmotus fiant: non modo his communibus hominum sensibus, opinionibusq; compertum, sed ne inter physicas quidem philosophias satis constitit, uentorum ne ui accidant specus, hiatusq; terræ subeuntium, an aquarum subter in terrarum cauis undantium fluctibus, pulsibusq;, ita uti uidẽtur existimasse antiquissimi græcorum: qui Neptunum ἐννοσίγαιον. καὶ σεισίχθονα appellauerunt, an cuius aliæ rei causa, alteriusue dei ui, ac numine non dum etiam (sicut diximus) pro certo creditum. Propterea ueteres romani cum in omnibus alijs uitæ officijs, tum in constituendis religionibus, atq; in dijs immortalibus animaduertendis castissimi, cautissimiq;, ubi terrã

mouisse senserant, nuntiatum'ue erat: ferias eius rei causa edicto imperabant. Sed dei nomen, ita uti solet, cui seruari ferias oporteret: statuere, et edicere qe scebant, ne alium pro alio nominando falsa religione populum alligarent. eas ferias siquis polluisset: piaculo'q; ob hanc rem remotus esset: hostiam si Deo, si deæ imolabat. Id'q; ita ex Decre. PONT. obseruatum esse M. Varro dicit, quoniam & qua ui, & per quem deorum, dearum'ue terra tremeret: incertum esset. Sed de lunæ motibus, solis'q; defectionibus, non minus in eius rei causa reperienda sese exercuerũt. Quippe M. Cato uir in cognoscẽdis rebus multi studij, incerta tamen causa et incuriosa, super ea re opinatus est. Verba Catonis ex originum quarto hæc
" sunt. Non libet scribere qđ in tabula apud PONT.
" Maximum est: quoties annona cara, quoties lunæ,
" aut solis lumini caligo, aut qd obstiterit. usqueadeo
" paruifeat rationes ueras solis, & lunæ deficientiũ:
" uel scire, uel dicere.

Apologus Aesopi phrygis memoratu non inutilis. Caput XXIX.

Esopus ille è Phrygia fabulator haud immerito sapiens existimatus est: cum quæ utilia monitu, suasu'q; erant: non seuere, non imperiose præcepit: et censuit, ut philosophis mos est: sed festiuos, delectabiles'q; apologos commentus res salubriter, ac prospicienter animaduersas in mentes animos'q; hominum cum audiendi quadam illecebra induit. uelut hæc eius fabula de auiculæ nidulo lepi

de atq; iucunde præmonet spem, fiduciam'q; rerum, quas efficere quis possit: haud unquam in alio, sed in semetipso habendam. Auicula inquit est parua, nomen est Cassita: habitat, nidulatur'q; in segetibus, id fermè temporis, ut appetat messis pullis iam iam plumantibus. Ea Cassita in sementes forte concesserat tempestiuiores, propterea frumentis flauescentibus pulli etiam tunc inuolucres erant. Cum igitur ipsa iret cibum pullis quæsitum: monet eos, ut siquid ibi rei nouæ fieret, diceretur'ue: animaduerterent, id'q; uti sibi, ubi redisset, nuntiarent. Dominus postea segetum illarum filium adolescentem uocat: & uides' ne inquit, hæc ematuruisse? et manus iam postulare? Idcirco die crastini, ubi primum diluculabit, fac amicos adeas, et roges ueniant, operam'q; mutuam dent, & messem hanc nobis adiuuent. hæc ille ubi dixit, discessit, atq; ubi rediјt Cassita, pulli trepiduli circumstrepere, orare'q; matrem, ut statim iam properet, atq; alium in locum sese asportet. nam dominus inquiunt misit, qui amicos rogaret, uti luce oriente ueniant, & metant. Mater iubet eos à metu otiosos esse. Si enim dominus inquit, messium ad amicos reiјcit: crastino seges non metetur: neq; necesse est hodie uti uos auferam. Die igitur postero mater in pabulum uolat: dominus quos rogauerat opperitur: sol feruit, & fit nihil, & amici nulli erant. Tum ille rursum ad filium, amici isti inquit, magnam in partem cessatores sunt, quin potius imus, & cognatos affines, uicinos'q; nostros oramus, ut adsint cras tempori ad metendum? Itidem hoc pulli pauefacti ma-

tri nuntiant. Mater hortatur, ut tum quoq; sine metu, ac sine cura sint: cognatos, affinesq; nullos fermè tam esse obsequibiles ait, ut ad laborem capescendum nihil euocentur, & statim dicto obediant. Vos modo inquit, aduertite, si modo quid denuo dicetur: Alia luce orta, auis in pastum profecta est. cognati & affines operam, quam dare rogati sunt: supersedent. Ad postremum igitur dominus filio ualeant inquit, amici cum propinquis. Afferes prima luce falces duas, unam egomet mihi, & tu tibi capies alteram, & frumentum nosmetipsi manibus nostris cras metemus. Id ubi ex pullis dixisse dominum mater audiuit: tempus inquit est cedendi, & abeundi, fiet nunc dubio procul quod futurum dixit. In ipso enim iam uertitur, cuia est res, non in alio, unde petitur. Atq; ita Cassita nidum migrauit, & seges à domino demessa est. Haec quidem est Aesopi fabula de amicorum & propinquorum leui, & inani fiducia. Sed quid aliud sanctiores libri philosophorum monent, quàm ut in nobis tantum ipsis nitamur? alia autem omnia, quae extra nos, extráq; nostrũ animum sunt: neq; pro nostris, neq; pro nobis ducamus? Hunc Aesopi apologum Q. Ennius in satyris, scite admodum & uenuste uersibus quadratis composuit: quorum duo postremi isti sunt: quos habere cordi & memoriae operaepretium esse.

Hercle puto hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm:
Nequid expectes amicos, quod tu agere possis.

Quid obseruatum sit in undarum motibus, & quæ in mari alio, atq; alio modo fiunt austris flantibus, aquilonibusq́;. Caput XXX.

hOc sæpenumero in undarum motu obseruatum est, quas aquilones uẽti, quiq; ex eadem cœli regione aer fluit, quasúe faciũt in mari austri, atq; africi. Nam fluctus, qui flãte aquilone maximi, ac creberrimi excitantur, simul ac uentus posuit sternuntur, & conflaccscunt: & mox fluctus esse desinunt. At non idem fit flante austro, uel africo. quibus iam nihil spirantibus. undæ tamẽ factæ diutius tument, & à uento quidem iandudũ tranquillæ sunt. Sed mare est etiam, atq; etiam undabundum. Eius rei causa esse coniectatur: quod uenti à septentrionibus ex altiore cœli parte in mare incidentes, deorsum in aquarum profunda quasi præcipites deferuntur: undasq́; faciunt non prorsus impulsas, sed ui intus commotas: quæ tantisper erutæ uoluuntur, dum illius infusi desuper spiritus uis manet. Austri uero, & Africi ad meridianum orbis circulum, & ad partem axis infimam depressi, inferiores, & humiles per suprema æquoris euntis protrudunt magis fluctus, quàm eruunt: et iccirco non desuper lesæ, sed propulsæ in aduersum aquæ etiam desistente flatu retinent aliquantisper de pristino pulsu impetum. Id autem ipsum, quod dicimus, ex illis quoq; homericis uersibus, siquis non incuriose legat: adminiculari potest. Nã de austri flatibus ita scripsit.

ἔνθα νότος πόντοιο λυδῶνα εἰς λάαν ὠθεῖ

Contra autem de Borea, quem Aquilonem appellamus, alio dicit modo.

καὶ βορέης αἰθριγενέτης μέγα κῦμα κυλίνδων.

Ab Aquilonibus enim qui alti, superniq; sunt, fluctus excitatos quasi per prona uolui dicit. Ab Austris autem ijs, qui humiliores sunt: maiore ui quadã propelli, sursum atq; subijci. Id enim significat uerbum λᾶαν ὤθει. Sicut in alio loco, λᾶαν ἄνω ὤθει. Id quoq; à peritissimis rerum philosophis obseruatum est, austris spirantibus mare fieri glaucum, & cœruleũ, aquilonibus obscurius, atriusq;. Cuius rei causam cum Aristotelis libros problematum percerpsimus, notaui.
» Cur austro spirante mare cœruleum
» fiat? Aquilone obscurius atriusq;? An propterea
» quod aquilo minus mare perturbat? Omne autem,
» quod tranquillius est, atrum esse uidetur.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII, LIBER TERTIVS.

Quæsitum, ac traditum quam ob causam Sallust. auaritiam dixerit non animum modo uirilẽ, sed corpus quoq; ipsum effœminare. Caput I.

h Yeme iam discedente apud balneas sicias in area sub calido sole cum Phauorino philosopho ambulabamus, atq; ibi inter ambulandum legebatur Catilina Sallustij, quem in manu amici conspe-

ctum legi iusserat. Cumq; hæc uerba ex eo libro le
" cta essent. Auaritia pecuniæ studium habet: quam
" nemo sapiens concupiuit: ea quasi uenenis malis im-
" buta, corpus animumq; uirilem effœminat: semper
" infinita, & insatiabilis est, neq; copia, neq; inopia mi
" nuitur. Tũ Phauorinus me aspiciens, quo inquit, pa
cto corpus hominis auaritia effœminat? Quid enim
istuc sit, quod animum uirilem ab ea effœminari di
xit: uideor fermè assequi. Sed quonam modo corpus
quoq; hominis effœminet: nõ dum reperio. Et ego in
quam longe iandiu in eo ipso quærendo fui: ac ni-
si tu occupasses, ultro te hoc rogassem. Vix ego hæc di
xeram cunctabundus, atq; inibi quispiam de sectato
ribus Phauorini, qui uidebatur esse in literis uetera-
tor, Valerium inquit, Probum audiui hæc dicere,
usum esse Sallustium circunlocutione quadam poeti
ca, & cum dicere uellet, hominem auaritiam corrũ-
pi, corpus & animum dixisse: quæ duæ res hominẽ
demonstrarent. Nanq; homo ex anima, & corpore
est. Nunquam inquit Phauorinus quod equidẽ scio,
tam importuna, tãq; audaci argutia fuit noster Pro
bus: ut Sallustium uel subtilissimum breuitatis arti-
ficem periphrasim poetarum facere diceret. Erat tum
nobiscum in eodem ambulacro homo quispiam sanè
doctus: is quoq; à Phauorino rogatus, ecquid habe-
ret super ea re dicere: huiuscemodi uerbis usus est.
Quos inquit, auaritia minuit, & corrumpit: quiq;
sese quærenda undiq; pecunia dediderunt: eos ple-
rosq; tali genere uitæ occupatos uidemus: ut sicuti a-
lia in his omnia præ pecunia: ita labor quoq; uirilis,

exercendi'q; corporis studium relictum sit. Negotijs se plerunq; umbraticis, & sellularijs questibus intentos habent: in quibus omnis eorum uigor animi, corporis'q; elanguescit, & quod Sallust. ait effoeminatur. Tum Phauorinus legi denuo uerba eadem Sallustij iubet, atq; ubi lecta sunt, Quid igitur inquit, dicimus, quod multos uidere est pecuniæ cupidos, & eosdem tamen corpore esse uegeto, ac ualenti. Tum ille ita respondit, non hercle inscite. Quisquis est inqt, pecuniæ cupiens, & corpore tamen est bene habito, ac strenuo, aliarum quoq; rerum uel studio, uel exercitio eum teneri necessarium est, atq; in sese colendo non æque esse parcum. Nam si auaritia sola summa, omnes hominis partes, affectiones'q; occupet: & si ad incuriam usq; corporis grassetur: ut per illam unam neq; uirtutis, neq; uirium, neq; corporis, neq; animi cura adsit: tum deniq; id uere dici potest effoeminato esse & animo, & corpore, qui neq; sese, neq; aliud curet, nisi pecuniam. Tum Phauorinus, aut hoc inquit, quod dixisti, probabile est, aut Sallustius odio auaritiæ plus quàm potuit eam criminatus est.

Quemnam esse natalem diem M. Varro dicat eorum, qui ante noctis horam sextam, post'ue eam nati sunt. Atq; inibi de temporibus, terminis'q; dierum, qui ciuiles nominantur: & usquequaq; gentium uarie obseruantur, & præterea quid Q. Mutius scripserit super ea, quã maritus non iure usurpauisset: quod rationem ciuilis anni non habuerit.

Caput II.

q

Væri solitũ est, qui noctis hora tertia, quartáue, siue qua alia nati sunt, uter dies natalis haberi, appellariq; debeat, is'ne, quẽ nox ea consecuta est: an qui dies noctẽ consecutus est. M. Varro in libro rerum humanarum, quem de diebus scripsit, homines inquit, qui media nocte ad proximam mediam noctem in his horis. XXIIII. nati sunt, una die nati dicuntur. Quibus uerbis ita uidetur dierum obseruationem diuisisse, ut qui post solem occasum ante mediá noctem natus sit: is ei dies natalis sit: à quo die ea nox cœperit. Contra uero qui in sex horis posterioribus nascatur, eo die uideri natum, qui post eam noctem diluxerit. Athenienses autem aliter obseruare idem Varro in eodem libro scripsit: eosq; à sole occaso ad solem iterum occidentem omne id medium tempus unum diem esse dicere. Babylonios porrò aliter. A sole enim exorto ad exortum eiusdem incipientem, totum id spatiũ unius diei nomine appellare. Multos uero in terra Vmbria unum, & eundem diem esse dicere à meridie ad insequentem meridiem. Quod quidem ĩquit, minus absurdum est. Nã qui calendarum hora sexta natus est apud Vmbros, dies eius natalis uideri debebit, & calendarum dimidiarum, & qui est post calendarum dies, ante horam eiusdem diei. VI. Populum autem Romanum ita uti Varro dixit, dies singulos annumerare à media nocte usq; ad mediam proximam multis argumentis ostenditur. Sacra sunt romana partim diurna, partim nocturna: sed ea, quæ inter noctem fiunt: diebus adijciuntur non noctibus.

bus. Quæ igitur sex posterioribus noctis horis fiunt: eo die fieri dicuntur: qui proximus eam noctem illucescit. Ad hoc ritus quoq; & mos auspicandi eandẽ esse obseruationem docet. Nam magistratus quando una die eis auspicandum est, & id, super quo auspicauerunt: agendum: post mediam noctem auspicatur, & post meridiem sole magno. Auspicatiq; esse, & egisse ex eodem die dicuntur. Præterea tribuni plebei, quos nullum diem abesse Roma licet: cum post mediam noctem proficiscuntur: & post primam facem ante mediam sequẽtem reuertuntur: non dicuntur abfuisse unum diem quando ante horam noctis. VI. regressi, partem aliquã illius in urbe Romana sunt. Q. quoq; Mutium iurisconsul. dicere solitum legi, non esse usurpatam mulierem, quæ cum calendis Ianuarijs, apud uirum causa matrimonij esse cœpisset: ante diem. IIII. calendas Ianurias sequentes usurpatum isset. Non posse impleri trinoctium, quod abesse à uiro usurpandi causa ex. XII. tab. deberet. quoniam tertiæ noctis posterioris sex horæ alterius anni essent, qui inciperet ex calendis. Istæc autem omnia de dierum temporibus, & finibus ad obseruationem, disciplinamq; iuris antiqui, pertinentia, cum in libris ueterum inueniremus, non dubitabamus q̃n Virgilius quoq; idipsum ostenderit, non exposite, atq; aperte: sed ut hominem decuit poeticas res agentem, recondita, & quasi operta ueteris ritus significatione.

" Torquet inquit, medios nox humida cursus.
" Et me sæuus equis oriens afflauit anhelis.

His. n. uersibus oblique, sicuti dixi, admonere uo-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

luit diem, quem Romani ciuilem appellauerunt: a VI. noctis hora oriri.

De noscendis, explorandis'q; Plauti comoedijs, quoniam promiscue uerae, atq; falsae nomine eius inscriptae feruntur. Atq; inibi quod Plautus in pistrino, et Neuius in carcere fabulas scriptitarint. Cap. III.

Verum esse comperior, quod quosdam bene literatos homines dicere audiui, q pleras q; Plauti comoedias curiose, atq; contente lectitauerunt, non indicibus Helij Sedigiti, nec Claudij, nec Aurelij, nec Accij, nec Manilij super his fabulis, quae dicũtur ambiguae, credituros, sed ipsi Plauto, moribus'q; ingenij, atq; linguae eius. Hac enim iudicij norma Varronem quoq; usum uidemus. Nam praeter illas unam, & XX. quae Varronianae uocantur: quas icirco a' caeteris segregauit: quoniam dubiosae non erant: sed consensu omnium Plauti esse censebantur: quasdam item alias probauit adductus stylo atq; facetia sermonis Plauto congruentis. Easq; iam nominibus aliorum occupatas Plauto uindicauit. Sicuti istam, quam nuperrime legebamus, cui est nomen Boeotia. nam cum in illis una & XX. non sit, & esse Aquilij dicatur: nihil tamen Varro dubitauit quin Plauti foret: neque alius quisquam non infrequens Plauti lector dubitauerit, si uel hos solos uersus ex ea fabula cognouerit: qui quoniã sunt, ut de illius Plauti more dicam, plautinissimi: propterea & meminimus eos, & ascripsimus. Parasitus ibi esuriens haec dicat.

Vt illum dij perdant, primus qui horas repperit:
Quiq; adeo primus statuit hic solarium:
Qui mihi comminuit misero articulatim diem.
Nam me puero uetus erat solarium
Multo omnium istorum optumum, & uerissimum,
Vbi iste monebat esse, nisi cum nihil erat.
Nunc etiam quod est, non est, nisi soli libet.
Itaq; adeo iam oppletum'st oppidum solarijs.
Maior pars populi aridi reptant fame.

Phauorinus quoq; noster cum Neruulariã Plauti legerem, quæ inter incertas est habita: et audisset ex ea comœdia uersum hunc:

Strateæ Scrupedæ stratiuilæ sordidæ.

Delectatus faceta uerborum antiquitate meretricum uitia, atq; deformitates significantium, uel unus hercle inquit, hic uersus Plauti esse hanc fabulam satis potest fidei fecisse. Nos quoq; ipsi nuperrime, cum legeremus fretum (nomen est id comœdiæ, quam Plauti esse quidam non putant) haud quicquam dubitauimus, quin & Plauti foret, & omnium maxime genuina. Ex qua duos hos uersus exscripsimus, ut historiam quæreremus oraculi Arietini. Nunc illud est, quod Arietini responsum magnis ludis dicitur.

Peribo, si non fecero:
Si faxo uapulabo. M. autem Varro in libro de comœdijs plautinis primo actu uerba hæc ponit.

Nam nec gemini, nec leones, nec Condalium, nec anus Plauti, nec bis compressa, nec bœotia unquam fuit. Neq; adeo ἄγροικος, neq; commorientes, sed

M. Acutici. In eodem lib. Varronis id quoq; scriptū etiam Plautium fuisse quempiam poetam comœdiadiarum. Cuius quoniam fabulæ Plauti inscriptæ forent: acceptas esse, quasi Plautinas, cum essent non à Plauto plautinæ, sed à Plautio plautianæ. Feruntur autem sub Plauti nomine comœdiæ circiter centum atq;. XXX. Sed homo eruditissimus Lælius quinq; & . XX. esse eius solas existimauit. Non tamen dubium est, quin ista, & quæ scripta à Plauto non uidentur, & nomini eius adijciuntur, ueterum poetarum fuerint: & ab eo retractatæ, expolitæq; sunt. Ac propterea recipiant stylū plautinum. Sed enim Saturionem, & aditum, & tertiam quandam, cuius nunc mihi nomen non suppetit: in pistrino eum scripsisse Varro, & pleriq; alij memoriæ tradiderunt. cum pecunia omni, quam in operis artificum scænicorum pepererat: in mercationibus perdita inops Romam redisset: & ob quærendum uictum ad circūagendas molas, quæ trusatiles appellantur: operā pistori locasset. Sicuti de Neuio quoq; accepimus, fabulas eum in carcere duas scripsisse. Ariolum, & Leōtem, cum ob assiduam maledicentiam, & probra in principes ciuitatis de græcorum poetarum more dicta, in uincula Rom. à. III. uiris coniectus esset. Vnde post à trib. ple. exemptus est: cum in ijs, quas supra dixi, fabulis, delicta sua, & petulantias dictorum, quibus multos ante læserat: diluisset.

Quod P. Africano, & alijs tunc uiris nobilibus ante ætatem senectam barbam, & genas radere,

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE FIRENZE

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

moris fuit. Caput IIII.

IN libris, quos de uita P. Scipionis Africani compositos legimus: scriptũ esse animaduertimus P. Scipioni Pauli filio, postquam de Pœnis triũphauerat, Cens.'q; fuerat, eidem diem dictum esse ad populum à Claudio Asellio tri. ple. cui equum in censura ademerat. Eumq;, cum esset reus, neq; barbam desisse radi, neq; non candida ueste uti, neq; fuisse cultu solito reorum. Sed cum in eo tempore Scipionem minorem. XL. annorum fuisse constaret: quod de barba rasa ita scriptũ esset, mirabamur. Comperimus autem cæteros quoq; in ijsdem temporibus nobiles uiros, barbam in eiusmodi ætate rasitauisse. Idcirco plerasq; imagines ueterum, non admodum senum, sed in medio ætatis, ita factas uidemus.

Delitiarum uitium, & mollicies oculorum, & corporis, ab Archesilao philosopho cuidam opprobrata acerbe simul, & festiuiter. Caput V.

PLutarchus refert Archesilaum philosophum uehementi uerbo usum esse, de quodam nimis delicato diuite, qui incorruptus tamen, & castus perinteger dicebatur. Nam cum uocem eius infractam, capillum'q; arte compositum, & oculos ludibũdos, atq; illecebræ, uoluptatis'q; plenos uideret: nihil interest inquit, quibus membris cinædi sitis posterioribus, an prioribus.

De ui atq; natura palmae arboris, quod lignũ ex ea ponderibus impositis renutatur. Cap. VI.

P Erhercle rem mirandam Arist. in VII. problematum, & Plutar. in VIII. symposiacorum dicit. Si supra palmae inquit, arboris lignũ magna pondera imponas, ac tam grauiter urgeas, oneres'q;, ut magnitudo oneris sustineri non queat: non deorsum palma cedit, nec intra flectitur: sed aduersus pondus resurgit, & sursum nititur, recuruatur'q;. Propterea inquit Plutarchus in certaminibus palmã signum esse placuit uictoriae: quoniam ingenium eiusmodi ligni est, ut urgentibus opprimentibus'q; non cedat.

Historia ex annalibus sumpta de Q. Ceditio trib. militum. uerba'q; ex originibus M. Catonis apposita, quibus Ceditij uirtutem cũ Spartano Leonida aequĩparat. Cap. VII.

P Vlchrum, dij boni, facinus, graecarum'q; facundiarum magniloquentia condignũ M. Cato libris originum de Q. Ceditio trib. militum scriptum reliqt. Id profecto est ad hãc fermè sententiam. Imperator poenus in terra Sicilia bello Carthaginiensi primo, obuiam romano exercitui progreditur: colles, locos'q; idoneos prior occupat. Milites Romani, uti res narrata est, in locum insinuant fraudi, & pnicíei obnoxiũ. Tribunus ad COS. uenit. Ostendit exitium de loci importunitate, & ho

stium circunstantia. Maturum censeo inqt, si rem seruare uis, faciundũ, ut CCCC. aliquos milites ad uerrucam illá (sic enim M. Cato locum editum, asperũq; appellat) ire iubeas. Eamq; uti occupent, imperes, horterisq;. hostes profecto ubi id uiderint: fortissimus quisq; & promptissimus, ad occursandum, pugnandumq; in eos peruertentur: unoq; illo negotio sese alligabunt: atq; illi omnes CCCC. proculdubio obtruncabuntur. Tu interea occupatis in ea cæde hostibus, tempus exercitus ex hoc loco educendi habebis. Alia, nisi hæc salutis uia nulla est. COS. tribuno respondit, consilium quidem fidum, atq; prouidẽs sibi uiderier. Sed istos inquit milites CCCC. ad eum locum in hostium cuneos quisnam erit, qui ducat? si alium inquit tribunus, neminẽ reperis, me licet ad hoc periculum utare. Ego hanc tibi, et reip. animam do. COS. tribuno gratias, laudesq; egit. Tribunus et CCCC. ad moriendum proficiscuntur. Hostes eorũ audaciá demirantur. Quorsum ire pgant in expectando sunt. sed ubi apparuit, ad eandem uerrucam occupandá iter intendere: mittit aduersum illos imperator Carthaginiensis peditatum, eqtatumq; illos, quos in exercitu uiros habuit strenuissimos. Romani milites circũueniuntur. circũuẽti repugnant. Fit prælium diu anceps. tandẽ superat multitudo. Quadringenti omnes tum unà pfossi gladijs, aut missilibus operti cadunt. Consul interibi, dum ea pugna fit, se in locos tutos, atq; editos subducit. Sed qđ illi tribũo duci militũ CCCC. diuinitus in eo prælio usus uenit, nõ iá nostris, sed ipsius

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

" Catonis uerbis subiecimus. uerba Catonis. Dij im
" mortales trib. militum fortunam ex uirtute eius de-
" dere. Nam ita euenit, cum saucius multifariam ibi fa
" ctus esset: tum uulnus capiti nullum euenit. Eumq;
" inter mortuos defatigatum uulneribus, atq; spiran-
" tem, quod sanguen defluxerat, cognouere: eum sustu
" lere. Isq; conualuit. Sæpeq; post illam operam reip.
" fortem, atq; strenuam perhibuit. Illoq; facto quod il
" los milites subduxit: exercitum cæterum seruauit.
" Sed idem benefactum loco in quo ponas, nimium in
" terest. Leonidas lacædæmonius laudatur: qui simile a-
" pud Thermopylas fecit. propter eius uirtutes omnis
" græcia gloriam, atq; gratiam præcipuam claritudi
" nis inclytissimæ decorauere monimentis, signis, sta-
" tuis, elogijs, historijs. Alijsq; rebus gratissimũ id eius
" factum habuere. At tri. militum parua laus pro fa
" ctis relicta, qui idem fecerat, atq; remp. seruauerat.

Hanc Q. Cedicij uirtutem M. Catuli suo testi monio decorauit. Claudius autem Quadrig. annali. III. non Cedicio nomen fuisse refert, sed Laberio.

Literæ eximiæ consulum C. Fabritij, & Aemilij ad regem Pyrrhum à Q. Claudio scriptore historiarum in memoriam datæ. Caput VIII.

Cum Pyrrhus rex in terra Italia esset: & unam, atq; alteram pugnam prospere pugnasset: satisq; angerentur Romani, & pleraq; Italia ad regem desciuisset: tum Ambraciensis quispiam Timochares Regis Pyrrhi amicus ad C.

Fabritium consulem furtim uenit: ac præmium pe
tiuit, & si de præmio conueniret: promisit Regem ue
nenis necare. Id'q; facile esse factu dixit: quoniam fi
lij sui pocula in conuiuio regi ministrarent. eã rem
Fabritius ad senatum scripsit. Senatus legatos ad re-
gem misit: mandauit'q; ut de Timochare nihil prode
rent: sed monerent, uti rex circunspectius ageret: atq;
à proximorum insidijs salutem tutaretur. hoc ita uti
diximus, in Valerij Antiatis historia scriptum est.
Quadrigarius autem in lib. III. non Timocharem,
sed Niciam adisse ad consulem scripsit. Neq; legatos
à senatu missos, sed à COSS. Regem & pop. Ro. lau
des, atq; gratias scripsisse, captiuos'q; omnes, quos tũ
habuerit, restituisse, & reddidisse. COSS. tum fue-
runt C. Fabritius, atq; Aemilius. Literas, quas ad re
gem Pyrrhum super ea causa miserunt: Clau. Qua
drigarius scripsit fuisse hoc exemplo. COSS. Roma
ni salutem dicunt Pyrrho regi. Nos pro tuis iniurijs
continuo animo strenui commoti inimiciter tecum bel
lare studemus. Sed communis exempli, & fidei. ergo
uisum est, uti te saluum uelimus: ut esset, quem ar-
mis uincere possimus. Ad nos uenit Nicias familia-
ris tuus, qui sibi pretium à nobis peteret: si te clàm
interfecisset. Id nos negauimus uelle. Ne'ue ob eam
rem quicquam commodi expectaret. & simul ui-
sum est, ut te certiorem faceremus, nequid eiusmodi
si accidisset, nostro consilio ciuitates putarent factum:
& quod nobis non placet, pretio, aut præmio, aut
dolis pugnare, tu, nisi caueas, iacebis.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quis & cuiusmodi fuerit, qui in prouerbio fertur, equus seianus, & qualis color equorum sit, qui spadices uocantur. deq; istius uocabuli ratione.

Cap. IX.

Bassus in commentarijs suis. item Iulius Mo-
C. destus in ij quæstionum confusarũ historiam de equo seiano tradunt dignã memoria atq; admiratione. Cn. Seium quempiam scribunt fuisse. Eumq; habuisse equum natum Argis in terra græcia, de quo fama constans esset tanquam de genere equorum progenitus foret: qui Diomedis thracas fuissent: quos Hercules Diomede occiso è Thracia Argos perduxisset. Eum equum fuisse dicunt magnitudine inusitata, ceruice ardua, colore phœniceo, flaua & comanti iuba. Omnibusq; alijs equorum laudibus quoq; longe præstitisse. Sed eundem equum tali fuisse fato, siue fortuna ferunt: ut quisquis haberet eum, possideretq;: ut is cum omni domo, familia, fortunisq; omnibus suis ad internicionẽ deperiret. Itaq; primum illum Cn. Seium dominũ eius à M. Ant. qui postea III uir Reip. constituendæ fuit: capitis damnatum miserando supplicio affectum esse. Eodẽ tempore Cor. Dolabellã COS. in Syriã proficiscentem fama istius equi adductum Argos diuertisse. Cupidineq; habendi eius exarsisse. Emisseq; eum HS. centum millibus. Sed ipsum quoq; Dolabellam in Syria bello ciuili obsessum, atq; interfectum esse. Mox eundem equum, qui Dolabellæ fuerat. C. Cassium, qui Dolabellam obsederat: abduxisse. Quẽ Cassiũ postea satis notum est, uictis Parthis, fusoq; exer-

citu suo, miseram mortem oppetiisse. Deinde Antonium post interitum Caßij parta uictoria, equum illum nobilem Caßij requisisse: & cum eo potitus esset, ipsum quoq; postea uictum, atq; desertum, detestabili exitio interisse. Hinc prouerbium de hominibus calamitosis ortum, dici'q; solitum. Ille homo habet equum seianum. Eadẽ sententia est illius quoq; ueteris prouerbij, quod ita dictum accepimus. Aurum tolosanum. Nã cum oppidum Tolosanum in terra Gallia Q. Cepio COS. diripuisset: multum'q; auri in eius oppidi templis fuisset: quisquis ex ea direptione aurum attigit: misero, cruciabili'q; exitu perijt. Hunc equum C. Bassus uidisse Argis refert, haud credibili pulchritudine, uigore'q;, & colore exuberantissimo. Quem colorem nos (sicuti dixi) puniceum, græce partim φοίνικα alij σπάδικα appellant, quoniam palmæ termes ex arbore cum fructu auulsus spadix dicitur.

Quod est quædam septenarij numeri uis & facultas, in multis naturæ rebus animaduersa, de qua M. Varro in hebdomadibus disserit copiose.

Cap. X.

m AR. Varro in primo lib. qui inscribuntur hebdomades, uel de imaginibus septenarij numeri, quem græci ἑβδομάδα appellant, uirtutes, potestates'q; multas, uarias'q; dicit. Is nanq; numerus inqt, septentriones maiores, minores'q; facit in cœlo. Item uergilias, quas πλειάδας uocant. Facit etiam stellas, quas alij erraticas,

P. Nigidius errones appellat. Circulos quoq; ait in cœlo, circum longitudinem axis septem esse, e queis duos minimos, qui axem extimum tangunt, πόλυς appellari dicit. Sed eos in sphæra, quæ κρικώτη uocatur propter breuitatem non inesse. At neq; ipse Zodiacus septenario numero caret. Nam in. VII. signo fit solstitium à bruma. In septimo bruma à solstitio. In. VII. æquinoctium ab æquinoctio. Dies deinde illos, quibus halcyones hyeme anni in aqua nidulantur: eos quoq; septem esse dicit. Præterea scribit lunæ curriculum confici integris quater septenis diebus. Nam duodetricesimo luna inquit, ex quo uestigio profecta est, eodem redit. Authoremq; opinionis huius Aristidem esse Samium, in qua re non id solũ animaduerti debere dicit, quod quater septenis, idest octo et uiginti diebus conficeret iter luna suum. Sed quod is numerus septenarius, si ab uno profectus, dũ ad semetipsum progreditur: omneis, per quos progressus est, numeros comprehendat: ipsumq; se addat, facit numerum octo & . XX . quot dies sunt curriculi lunaris. Ad homines quoq; nascendos uim numeri istius porrigi, pertinereq; ait. Nam cum in uterum inquit, mulieris genitale semen datum est: primis septem diebus conglobatur, coagulaturq;. Fitq; ad capiendam figuram idoneum. Post deinde quarta hebdomade, quod eius uirile fœtus futurum est: caput, & spinã, quæ est in dorso, informatur. Septima autem fere hebdomade, idest nono, & . XL . die totus inquit, homo in utero absoluitur. Illã quoq; uim numeri huius obseruatam refert, quod ante mensem

VII. neq; masculus, neq; fœmina salubriter, ac secũdum naturam nasci potest, quod ij, qui iustissime in utero sunt, post. CCLXXIII. dies, postquã sunt concepti, quadragesima deniq; hebdomada ita nascuntur. Pericula quoq; uitæ, fortunarumq́; hominũ, quæ climacteras Chaldæi appellant: grauissimos quosq; fieri affirmat septenarijs. Præter hæc modum esse dicit summum adolescendi humani corporis septem pedes, quod esse magis uerum arbitramur, quàm quod Herodotus homo fabulator in primo historiarum inuentum esse sub terra scripsit Oresti corpus cubita longitudinis habens septem, quæ faciunt pedes. XII. & quadrantem. Nisi si (ut Homerus opinatus est) uastiora, prolixioraq́; fuerint corpora hominum antiquorum, & nunc quasi iam mundo senescente, rerum, atq; hominum decrementa sunt. Dentes quoq; & in septem primis mensibus, & septenos ex utraq; parte gigni ait, & cadere annis septimis, et genuinos annasci annis ferè bis septenis. Venas etiam in hominibus, uel potius arterias, medicos musicos dicere ait, numero moueri septenario, quod ipsi appellãt τὴν διὰ τεσσάρων συμφωνίαν, quæ fit in collatione Quaternarij numeri. Discrimina etiam periculorũ in morbis maiore ui fieri putant in diebus, qui conficiuntur ex numero septenarij. Eosq; dies omnium maxime ita ut medici appellãt κριτικοὺς ἢ κρισιμοὺς, cuiquam uideri primam hebdomadam, & secundã, & tertiam. Necnon id etiam est ad uim, facultatesq́; eius numeri augendas, quod quibus inedia mori consilium est: septimo demũ die mortem appetunt. Hæc

Varro de numero septenario scripsit admodum con quisite. Sed alia quoq; ibidem congerit frigidiuscula, ueluti septem opera esse in orbe terrarum miráda, & sapientes item ueteres septem fuisse, & curricula ludorum circensium solennia septem esse: ad oppugnandas Thebas duces septẽ delectos. tum ibi addit se quoq; iam duodecimam annorum hebdomadam ingressum esse, & ad eum diem septuaginta hebdomadas librorum conscripsisse. Ex quibus aliquandiu cum proscriptus esset, direptis bibliothecis suis non comparuisse.

Quibus, & quàm friuolis argumentis Accius in didascalicis utatur: quibus docere nititur Hesiodum esse, quá Homerum natu antiquiorẽ. Cap. XI.

S
Vper ætate Homeri, atq; Hesiodi non cõsentitur. Alij Homerũ, quàm Hesiodũ maiorem natu fuisse scripserunt. in queis Philochorus, et Xenophanes. Alij minorẽ, in queis. L. Accius poeta, & Ephorus historiæ scriptor. M. autẽ Varro in primo de imaginibus, uter natus prior sit, parum constare dicit. sed non esse dubium, quin aliquo tempore eodem uixerint: id'q; ex epigrammate ostendit, quod in tripode scriptum est: qui in monte helicone ab Hesiodo positus traditur. Accius autem in primo didascalio leuibus admodum argumẽtis utitur: per quæ ostendit Hesiodum natu priorẽ. Quod Homerus inquit, cum in principio carminis Achillem esse filium Pelei diceret: quis esset Peleus

Homerus multis seculis ante fuit
Cic. de Sen. 109

non addidit. Quã rem procul inquit, dubio dixisset, nisi ab Hesiodo iam dictum uideretur. De Cyclope itidem inquit, uel maxime quod unoculus fuit. rem tum insignem non præterisset: nisi æque prioris Hesiodi carminibus uulgatum esset. De patria quoq; Homeri multo maxime dissensum est. Alij colophonium, alij smyrnæum, sunt qui Atheniensem, sunt qui ægyptium dicant fuisse. Aristoteles tradit ex insula Io natum. M. Varro in lib. de imaginibus primo Homeri imagini hoc epigrãma apposuit.

" Capella Homeri candida hoc tumulum indicat:
" Quod ariete mortuo faciunt sacra.

ἑπτὰ πόλεις διερίζουσι περὶ ῥίζαν ὁμήρου,
σμύρνα. ῥόδος. κολοφών. σαλαμὶν. ἴος. ἄργος. ἀθῆναι.

Largum, atq; auidum bibendi à P. Nigidio doctissimo uiro nouo, & propemodum absurdo uocabulo bibosum dictum. Cap. XII.

b Ibendi auidum P. Nigidius in commentarijs grãmaticis bibacem, & bibosum dicit. Bibacem ego, ut edacem à plerisq; alijs dictum lego. Bibosum dictum etiam nusquam reperi, nisi apud Laberiũ. Neq; aliud est, quod simili inclinatu dicatur. Non enim simile est, ut uinosus, aut uitiosus, cæteráq;, quæ hoc modo dicuntur: quoniam à uocabulis, non à uerbis inclinata sunt. Laberius in mimo libro primo, qui salinator inscriptus est: uerbo hoc ita utitur.

" Non mámosa, non annosa, non bibosa, non procax.

Quod Demosthenes etiā tum adolescens cum Platonis philosophi discipulus foret: audito forte Callistrato rhetore in concione populi, destitit à Platone, & sectatus est Callistratum. Caput XIII.

h Ermippus hoc scriptū reliquit. Demosthenem admodum adolescentem uentitare in academiam, Platonemq; audire solitum. Atq; is inquit, Demosthenes domo egressus, ut ei mos erat, cum ad Platonem pergeret, com plureisq; populos concurrentes uideret: percunctatur eius rei causam. Cognoscitq; currere eos auditum Callistratum. Is Callistratus Athenis orator in repu. fuit. illi δημαγωγὸς appellant. uisum est paulum diuertere, expeririq; an ad digna auditu, tanto properatum studio foret. Venit inquit, atq; audit Callistratum, nobilem illum τὴν περὶ ὀρόπȣ δίκην dicentem. Atq; ita motus, & demultus, & captus est, ut Callistratum iam inde sectari cœperit: academiam cum Platone reliquerit.

Dimidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, aliaq; huiuscemodi, qui dicat uitiose dicere. Eiusq; uitij causas reddere M. Varronem nec quenquam ueterum ijsce uerbis ita usum esse.

Caput XIIII.

d Imidium librum legi, aut dimidiam fabulam audiui, uel quid aliud huiuscemodi, male, ac uitiose dici existimat Varro. Oportet enim inquit, dicere dimidiatum librum, non dimidium, & dimidiatam fabulam, non dimidiam.

Contra

Contra autem si è sextario hemina fusa est: non dimidiatum sextarium fusum dicendum est. Et qui quoq; ex mille numûm, quod ei debebatur, quingentos recepit: non dimidiatum recepisse dicemus, sed dimidiũ. At si scyphus inquit, argenteus mihi cum alio communis in duas partes disiectus sit: dimidiatum eum dicere esse scyphum debeo, non dimidium. Argenti autem, quod in eo scypho inest, dimidium meum esse non dimidiatum, disserit, ac diuidit subtilissime, quid dimidium dimidiato intersit, & quasi Ennium scienter hoc in annalibus dixisse ait.

Sicuti siquis ferat uas uini dimidiatum.

Sicuti pars, quæ deest è uase, non dimidiata dicenda est, sed dimidia. Omnis autẽ disputationis eius, quã subtiliter quidẽ sed subobscure explicat. summa hæc est. Dimidiatum est quasi dismediatum, et in parteis duas pares diuisum. Dimidiatum ergo, nisi ipsum qđ diuisum est, dici haud conuenit. Dimidium uero est non quod ipsum dimidiatum est, sed quæ ex dimidiato pars altera est. cum igitur partem libri dimidiam legisse uolumus dicere, aut partem dimidiam fabulæ audisse: si dimidiam fabulam, aut dimidium librum dicemus, peccabimus. Totum enim ipsum, quod est dimidiatum, atq; diuisum est, dimidium dicis. Itaq; Lucilius eadem secutus.

Vno oculo inquit, pedibusq; duobus
Dimidiatus ut porcus. Et alio loco
Quid ni & scruta quidem ut uendant, & scrutarius laudat.
Præfractam striglem soleam improbus dimidiatã.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Iam in uigesimo manifestius dimidiam horam dicere studiose fugit. Sed pro dimidia dimidium ponit in hisce uersibus.

» Tempestate sua, atq; eodem uno tempore, & hora
» Dimidio & tribus confectis duntaxat eandem,
» Et quartam. Nam cum obuium, proximumq́; esset dicere, & hora dimidia tribus confectis, uigilate, atq; attente uerbum non probum mutauit: per qđ satis apparet, ne horam quidem dimidiam recte dici, sed uel dimidiatam horam, uel dimidiam partem horæ. Propterea Plautus in bacchidibus dimidiũ auri dicit, non dimidiatum aurum. Item in aulularia, dimidium obsonij non dimidiatum obsonium, in hoc uersu.

» Ei adeo obsonij hinc iussit dimidium dari.

In menechmis autem dimidiatum diem, non dimidiũ in hoc uersu.

» Dies quidem iã ad umbilicum dimidiatus mortuus.

M. Cato in libro, quem de agricultura conscripsit.

» Semen cupressi serito crebrum, ita uti linum seri so
» let, eo crebro terram insternito, dimidiatum digitum.
» Iam id bene tabula, aut pedibus, aut manibus com-
» planato. Dimidiatum inquit digitum, non dimidium. Nam digiti quidem dimidium, digitum autem ipsum dimidiatum dici oportet. Item M. Cato de Car
» thaginiensibus ita scripsit. Homines defoderunt
» in terram dimidiatos, ignemq́; circumposuerunt, ita
» interfecerunt. Neq; quisquam omnium, qui probe locuti sunt, his uerbis secus quàm dixi, usus est.

Extare in literis per'q; hominum memorias traditum, quod repente multis mortem attulit gaudium ingens insperatum, interclusa anima, & uim magnã, noui'q; motus non sustinente. Cap. XV.

O Gnito repente insperato gaudio expirasse animam refert Aristoteles philosophus Polycritam nobilẽ fœminam è Naxo insula. Philippides quoq; comœdiarum poeta haud ignobilis ætate iã edita, cum in certamine poetarum præter spem uicisset, & lætissime gauderet: inter illud gaudium repente mortuus est. de rhodio etiam Diagora celebrata historia est. Is Diagoras tres filios adolescentes habuit. unum pugilem. alterum pancratiasten. tertium luctatorẽ. Eosq; omnes uidit uincere, coronari'q; eodem olympiæ die. & cum ibi eum tres adolescentes amplexi, coronis suis in caput patris positis sauiarentur: cum'q; populus gratulabundus flores undiq; in eum iaceret: ibi in stadio inspectante populo, in oculis, atq; in manibus filiorum animam efflauit. Præterea in nostris annalibus scriptũ legimus. qua tempestate apud Cannas exercitus populi Romani cæsus est: anum matrem nuntio de morte filij allato, luctu, atq; mœrore affectam esse. Sed is nuntius non uerus fuit. Atq; is adolescens non diu post ex ea pugna in urbem redijt. Anus repente filio uiso, copia, atq; turba, & quasi ruina incidentis inopinati gaudij oppressa, exanimata'q; est.

Temporis uarietas in puerperijs mulierum quænam sit a' medicis & philosophis tradita. atq; inibi

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

poetarum quoq; ueterum super eadem re opiniones. Multáq; alia auditu, atq; memoratu digna. Verbáq; ipsa Hippocratis medici ex libro illius sumpta, qui inscriptus est περὶ τροφῆς. Id quoq; esse à grauissimis uiris memoriæ mandatum. Caput XVI.

e T medici, & philosophi illustres, de tempore humani partus quæsiuerunt. πόσος ὁ τῆς τῶν ἀνθρώπων κυήσεως χρόνος. Et multa opinio est. Eaq; iam pro uero recepta. Postquã mulieris uterus conceperit semen, gigni hominem septimo rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumero decimo mense. Eũq; esse hominem gignendi summum finem, decem menses non inceptos, sed exactos. Idq; Plautum ueterem poetam dicere uidemus in comœdia cistellaria his uerbis.

" Tum illa, quam compresserat
" Decimo mense exacto, hic peperit filiam.

Hoc idem tradit etiam Menander poeta uetustior, humanarũ opinionum uel peritissimus. Versus eius super ea re de fabula Plotio posui.

γυνὴ κυῇ δεκάμηνος. Sed noster Cæcilius, cum faceret eodem nomine, & eiusdem argumenti comœdiam, ac pleraq; à Menandro sumeret, in mensibus tamen genitalibus nominandis, non prætermisit octauum, quem præterierat Menander. Cæcilij uersus hi sunt.

" Insolet'ne mulier decimo mense parere?
" Pol nono etiam septimo atq; octauo.

Eam rem Cæcilium non inconsyderate dixisse, neq;

temere à Menădro, atq; à multorum opinionibus de sciuisse. M. Varro uti credamus, facit. Nam mense nō nunquam octauo editum esse partum in lib. XIIII. rerum diuinarum scriptum reliquit. Quo in libro etiam. XI. mense aliquando nasci posse hominem di cit. Eiusq; sententiæ, tā de. VIII. quàm de. XI. mē se Aristotelem laudat authorem. Sed huius de mense. VIIII. dissensionis causa cognosci potest in li. Hippocratis, qui inscriptus est περὶ τροφῆς, ex quo libro uerba hæc sunt ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστιν ὀκτάμηνος γένησις. Id tam obscure, atq; præcise, tamq; aduerse dictum Sabinus medicus, qui Hippocratem commodissime commentatus est, his uerbis enarrauit. ἔστι μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα. καὶ ἐστὶν οὕτω φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα ὄντα. δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι. Antiquos autem Romanos Varro dicit non recepisse huiuscemodi quasi monstrosas raritates. Sed nono mēse, aut decimo, neq; præter hos alios partionem mulieris secundūm naturam fieri existimasse. Idcircoq; eos nomina parcis tribus fecisse à pariendo, & à nono, atq; decimo mense. Nam parca inquit, immutata litera una à partu nominata. Item nona & decima à partus tempestiui tempore. Cesellius autem uindex in lectionibus suis antiquis tria inquit, nomina parcarum sunt. Nona. Decima. Morta. Et uersum hunc Liuij antiquissimi poetæ ponit ex ὀδυσσείᾳ. Quādo dies aduenīet, quē profata morta est? Sed homo minime malus Cesellius mortam quasi nomen accepit, cū acci pere quasi μοῖραν deberet. Præterea ego de partu hu

mano, præterquam quæ scripta in libris legi, hoc quoq; uenisse usu Romæ comperi. Fœminā bonis, atq; honestis moribus, non ambigua pudicitia in XI. mense post mariti mortem peperisse. Factumq́; esse negotium propter rationem temporis, quasi marito mortuo, postea concepisset. quoniam X uiri in decem mensibus gigni hominem, non in undecimo scripsissent. Sed diuum Hadrianum causa cognita, decreuisse in XI. quoq; mēse partum edi posse. Idq́; ipsum eius rei decretum nos legimus. In eo decreto Hadrianus id statuere se dicit, requisitis ueterum philosophorum, & medicorum sententiis. Hodie quoq; in satyra forte. M. Varronis legimus, quæ inscribitur testamentum, uerba hæc. Siquis mihi filius, unus, pluresúe in decem mensibus gignuntur: Ii, si erunt ὄνοι λύρας, exhæredes sunto. Quod si quis undecimo mense, κατ' ἀριστοτέλη natus esto, Accio idem, quod Titio ius esto apud me. Per hoc uetus prouerbium Varro significat, sicuti uulgo dici solitum erat de rebus inter se nihil distantibus, Idē Accij quod Titij, ita pari eodēq; iure esse in X mensibus natos, et in XI. Quod si ita, neq; ultra decimum mensem fœtura mulierum protolli potest: quæri oportet, cur Homerus scripserit Neptunum dixisse puellæ à se recens compressæ.

χαῖρε νῦν φιλότητι, περιπλομένου δ' ἐνιαυτοῦ
τέξεις ἀγλαὰ τέκνα, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
ἀθανάτων.

Id cum ego ad cōplureis grāmaticos attulissem: partim eorū disputabant, Homeri quoq; ætate, sicuti Ro

muli, annum fuisse, non XII. mensium sed X. Alij conuenisse Neptuno, maiestatiq; eius dicebant: ut longiore tempore foetus ex eo grãdesceret. Alij alia quaedam nugalia. Sed Phauorinus mihi ait περιπλωμένου ἐνιαυτοῦ, nõ confecto esse anno, sed affecto. In qua re usus est uerbo nõ uulgariae significationis. Affecta enim, sicuti M. Cicero, & ueterum elegantissimi locuti sunt: ea proprie dicebantur: quae nõ ad finẽ ipsum, sed proxime finem progressa, deducta'ue erant. Hoc uerbum ad hanc sententiã in Ciceronis oratione fuit: quam dixit de prouincijs consularibus. Hippocrates autem in eo libro, de quo supra scripsi: cum & numerum dierum, quibus conceptum in utero coagulum conformatur: & tempus ipsius partionis nono aut decimo mense definisset: neq; id tamen semper eadem esse fini dixisset: sed aliâs ocyus fieri, aliâs serius, hisce ad postremum uerbis usus est. γίνεται δὲ ἐν τούτοις καὶ πλείω. καὶ ἐλάσσω καὶ ὅλου κατὰ μέρος. καὶ εἴπομεν δὲ καὶ πλείω πλειόνων. καὶ ἐλάσσω ἐλασσόνων. quibus uerbis significat quod aliquando ocyus fieret: non multo tamen fieri ocyus. Neq; quod serius: multo serius. Memini ego Romae accurate hoc, atque solicite quaesitum, negotio non rei tunc paruae postulãte, an VIII. mense infans ex utero uiuus editus, et statim mortuus ius trium liberorum suppleuisset, cum abortio quibusdam, non partus uideretur mensis octaui intempestiuitas. Sed quoniam de Homerico annuo partu, ac de. xi. mense diximus quae cognoueramus: uisum est non praetereundum, qđ in Plinij secundi li

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

bro. VII. naturalis historiæ legimus. Id autem quia extra fidem esse uideri potest, uerba ipsius Plinij posuimus. » Massurius author est L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eũ dedisse: cum mater partum, se. XIII. mensibus tulisse diceret: quoniam nullum certum tempus pariendi, statum ei uideretur. In eodem li. Plinij secundi uerba hæc scripta sunt. Oscitatio in nixu lætalis est, sicut sternuisse à coitu, abortiuum.

Quod tres libros Plato Philolai Pythagorici, & Aristoteles pauculos Speusippi philosophi mercati sunt pretijs fidem non capientibus. Cap. XVII.

m Emoriæ mandatum est Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse. Atq; eũ tamen treis Philolai Pythagorici libros decem millibus denariûm mercatum. Id ei pretium donasse quidam scripserunt amicum eius Dionem Syracusanum. Aristotelem quoq; traditum libros pauculos Speusippi philosophi post mortẽ eius emisse talentis atticis tribus. ea summa fit numi nostri HS duo & LXX. millia. τί μων amarulentus librum maledicentissimum conscripsit, qui σίλλος inscribitur. in eo libro Platonem philosophum tenui admodum pecunia familiari fuisse contumeliose appellat: quod impenso pretio librum pythagoricæ disciplinæ emisset. Ex'q; eo Timæũ nobilem illum dialogũ continuasset. Versus super ea re τίμωνος hi sunt.

καὶ σὺ πλάτων καὶ γάρ σε μαθητὴν ὁ πόθος ἔχεν.

πολλῶν δ᾽ ἀργυρίων ὀλίγην ἤλλαξας βίβλον
ὅθεν ἀπαρχόμενος γράφειν ἐδιδάχθης.

Quid sint pedarij senatores, & quam ob causam ita appellati. Quaq; habeant originem uerba hæc. ex edicto tralaticio consulum. senatores, quibus'q; in senatu sententiam dicere licet. Caput XVIII.

Non pauci sunt, qui opinantur pedarios senatores appellatos, qui sententiam in senatu non uerbis dicerent, sed in alienam sententiã pedibus irent. Quid igitur cum SENAT. cõsult. per discessionem fiebat, non ne uniuersi senatores sententiam pedibus ferebant? Atq; hæc etiã uocabuli istius ratio dicitur, quam C. Bassus in commẽtarijs suis scriptam reliquit. Senatores enim dicit in ueterum ætate, qui curulem magistratum gessissent: curru solitos honoris gratia in curiam uehi: in quo curru sella esset: supra quam considerent: quæ ob eam causam curulis appellaretur. Sed eos Senatores, qui magistratum curulem non dum ceperant: pedibus itauisse in curiam. Propterea senatores non dum maioribus honoribus functos pedarios nominatos. M. autem Varro in satyra Menippea, quæ ἱπποκύων. inscripta est, equites quosdam dicit pedarios appellatos. Videtur'q; eos significare, qui non dũ à CENS. in senatum lecti erant: senatores non erãt. Sed qui honoribus populi usi quidem erant: in senatum ueniebant, & sententiæ ius habebant. Nam & curulibus magistratibus functi, qui non dum à

CENS. in senatum lecti erant, senatores non erãt. Et quia in postremis scripti erant: non rogabantur sententias, sed quas principes dixerant, in eas descẽdebant. Hoc significabat edictum, quo nunc quoq; COSS. cum senatores in curiam uocant: seruandæ consuetudinis causa translaticio utuntur. Verba edicti hæc sunt. Senatores, quibus'q; in senatu sententiam dicere licet. Versum quoq; Laberij, in quo id uocabulum positum est: notari iussimus: quem legimus in mimo, qui scripturæ inscriptus est.

» Caput sine lingua, pedaria sententia est.

Hoc uocabulum à plerisq; barbare dici animaduertimus, nam pro pedarijs pedaneos appellant.

Qua ratione C. Bassus scripserit, parcum hominem appellatum, & quam eius uocabuli causam putarit: & contra quem in modum, quibus'q; uerbis Phauorinus hanc traditionem eius eluserit.

Caput. XIX.

Apud cœnam Phauorini philosophi cum discubitum fuerat: cœptus'q; erat apponi cibus: seruus assistens mensæ eius legere inceptabat, aut græcarum quid literarum, aut nostratium, uelut eo die, quo affui ego, legebatur C. Bassi eruditi uiri liber de origine uerborum & uo-
» cabulorum. in quo ita scriptum fuit. Parcus
» composito uocabulo est, quasi par arcæ. quando sicut
» in arca omnia reconduntur: eius'q; custodia seruan-
» tur, & continentur: ita homo tenax, paruo'q; conten-
» tus omnia custodita, & recondita habet sicuti arca.

» quam ob causam parcus, quasi par arcæ nominatus » est. Tum Phauorinus, ubi hæc audiuit, superstitiose inquit, & nimis moleste, atq; odiose confabricatus, commolitus'q; magis est originem uocabuli C. iste Bassus, quàm enarrauit. Nam si licet res dicere commenticias: cur non probabilius uideatur, ut accipiamus parcum ob eam causam dictum, quod pecuniam consumi, atq; impendi arceat, & prohibeat quasi pecuniarcus. Quin potius, quod simplicius inquit, uerius'q; est, id dicamus? Parcus enim neq; ab arca, neq; ab arcendo, sed ab eo, quod est parum et paruum denominatus est.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER QVARTVS.

Sermo quidam Phauorini philosophi cum grammatico iactantiore factus in Socraticum modum, atq; ibi in sermone dictum, quibus uerbis penus à Q. Scæuola definita sit. Caput Primum.

iN uestibulo ædium palatinarum omnis ferè ordinum multitudo opperientes salutationem Cæsaris constiterant. Atq; ibi in circulo doctorum hominum Phauorino philosopho præsente ostentabat quispiam grammaticæ rei doctior, scholica quædam nugalia, de generibus & casibus uocabulorum

differens, cum arduis superalijs uocis'q;, & uultus grauitate composita, tanquam interpres, & arbiter Sibyllæ oraculorum. Tum aspiciens ad Phauorinū, quā quam ei etiam non dum satis notus esset: Penus quoq; inquit, uarijs generibus dictum, & uariæ declinatum est. Nam & hoc penus, & hæc penus, & huius peni, & penoris, & penitiris, & penoris ueteres dictauerunt. Mundum quoq; muliebrem Lucilius in satyrarum. XVI. non uirili genere, ut cæteri, sed neutro appellauit his uersibus.

Legauit quidam uxori mundum omne, penumq;.
Quid mundū? quid non? nam quis diiudicet istuc?

Atq; omnium horū, & testimonijs, & exemplis constrepebat. Cum'q; nimis otiose sibi placeret: interces sit placide Phauorinus: & iam bone inquit, magister, quicquid est nomen tibi, abunde multa docuisti, quæ quidem ignorabamus: et scire haud sanè postulabamus. Quid enim refert mea, eius'q;, qui cum loquor, quo genere penum dicam, aut in quas extremas literas declinem, si nemo id, non nimis barbare fecerit? Sed hoc planè indigeo addiscere, quid sit penus, & quo sensu id uocabulum dicatur: ne rem quotidiani usus, tanquam qui in uenalibus latine loqui tētant: alia quā oportet, uoce appellem. Quæris inqt, rem minume obscuram. Quis adeo ignorat penum esse, uinum, & triticum, & oleum, & lentem, & fabam, atq; huiuscemodi cætera? Etiam'ne inquit. Phauorinus, milium, & panicum, & glans, & ordeū penus est? Sunt enim propemodum hæc quoq; eiusmodi. Cūq; ille reticens hæreret: nolo inquit, hoc iā

labores, an ista, quæ dixi, penus appellentur. Sed potes'ne mihi non speciem aliquam de penu dicere, sed definire genere proposito, et differentijs appositis q̃d sit penus? Quot sint penus genera, & quas differentias dicas? non hercle intelligo. Rem inquit, Phauorinus planè dicã. Postulas quod difficilius est, dici planius. Nam hoc quidem peruulgatum est, definitionẽ omnem ex genere, & differentia consistere. Sed si itẽ mihi præmanda re, quod aiunt, postulas: faciam sanè id quoq; honoris tui habendi gratia, atq; deinde ita exorsus est. Si inquit, ego te nunc rogem, uti mihi dicas, & quasi circumscribas uerbis, quid homo sit: nõ opinor respondeas hominem esse te, atq; me. Hoc. n. quis homo sit, ostendere est, non quid homo sit, dicere. Sed si inquam peterem, ut ipsum illud, quod homo est, definires, tum profecto mihi diceres hominem esse mortale animal rationis, & scientiæ capiens: uel quo alio modo diceres, ut eum à cæteris animalibus omnibus separares. Perinde igitur nunc te rogo, ut quid sit penus dicas, non ut aliquid ex penu nomines. Tum ille ostentator, uoce iam molli, atq; demissa, philosophias inquit, ego non didici, nec discere appetiui. Et si ignoro, an ordeum ex penu sit, aut quibus uerbis penus definiatur: non ea re, literas quoq; alias nescio. Scire inquit, ridens iam Phauorinus, quid penus sit, nõ ex nostra magis est philosophia, quàm grãmatica tua. Meministi enim credo, quæri solitũ, quid Virg. dixerit penum instruere, uel longam, uel longo ordine. Vtrumq; enim profecto scis legi solitum. Sed ut faciam æquiore animo ut sis, ne illi qui-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

dem ueteris iuris magistri, qui sapiẽtes appellati sunt: definisse satis recte existimantur, quid sit penus. Nam Q. Scæuolam ad demonstrandum penum his uerbis usum audio. Penus est inquit, quod esculentũ, aut poculẽtũ est. Quod.n. ipsius patris familias, aut liberorum patris familias eius'q; familiæ, quæ circũ eos, aut liberos eius est, & opus non facit, causa paratum est, ut Mutius ait, penus uideri debet. Nã quæ ad edendum, bibendum'q; in dies singulos prandij, aut cœnæ causa parantur, penus non sunt. Sed ea potius, quæ huiusce generis longæ usionis gratia contrahuntur, & reconduntur ex eo, quod non in promptu sint, sed intus, et penitus habeantur, penus dicta sunt.

Hæc ego inquit, cum philosophiæ me dedissem, non insuper tamen habui discere: quin ciuibus Romanis latine loquentibus, rem non suo uocabulo demonstrare, non minus turpe esset: quã hominem non suo nomine appellare. Sic Phauorinus sermones inter communes à rebus paruis, & frigidis abducebat ad ea, quæ esset magis utile audire, ac discere, non allata extrinsecus, non per ostentationem: sed indidẽ nata, accepta'q;. Præterea de penu adscribẽdum hoc etiam putaui. Ser. Sulpitium in reprehensis Scæuolæ capitibus scripsisse. seio Helio placuisse, non quæ esui, & potui forent: sed thus quoq;, & cereos in penu esse. quod'q; esset eius fermè rei causa comparatum. Massurius autem Sabinus in iuris ciuilis secundo, etiam quod iumentorũ causa apparatum esset: quibus dominus uteretur: penori attributũ dicit. Ligna quoq;, & uirgas, & carbones, quibus conficeretur pe

nus, quibusdam ait uideri esse in penu. Ex ijs autẽ, quæ promercalia, & usuaria in locis hisdem essent: ea sola esse penoris putat, quæ sint usu annuo.

Quid differat morbus, & uitium, & quã uim habeant uocabula ista in edicto ædilium, et an eunu chus, et steriles mulieres redhiberi possint, diuersæq; super ea re sententiæ. Caput II.

IN edicto ædilium curulium, qua parte de mancipijs uendundis cautum est: scriptum sic fuit. titulus seruorum singulorũ, ut scri ptus sit curato, ita uti intelligi recte possit, quid mor bi uitij'q; cuiq; sit. Quis fugitiuus erro'ue sit. Noxa'ue solutus non sit. Præterea quæsierunt iureconsulti ueteres, quid mancipiũ morbosum, quid'ue uitiosum recte diceretur. Quãtũq; morbus à uitio differre ret. Cæcilius Sabinus in libro, quem de edicto ædiliũ curuliũ composuit: Labeonem refert, quid esset mor bus hisce uerbis definisse. Morbus est habitus cu iusq; corporis contra naturam, qui usum eius facit de teriorem. Sed morbum aliâs in toto corpore accidere dicit, aliâs in parte corporis. Totius corporis morbũ esse, ueluti φθίσις, aut febris. Partis autem ueluti cæcitas, aut pedis debilitas. Balbus autem inquit, et Atypus uitiosi magis quàm morbosi sunt, & e quus mordax, aut calatro, uitiosus, non morbo sus. Sed cui morbus est, is etiam uitiosus est. Neq; id tamen contra fit. Potest qui uitiosus est, non mor bosus esse. Quamobrem cum de homine morbo-

so ageretur, nequaquam inquit, ita diceretur, quando ob id uitium minoris erit. De eunucho quidem quaesitum est, an contra edictum aedilium uideretur uenundatus, si ignorasset emptor eum eunuchum esse. Labeonem respondisse aiunt, redhiberi posse quasi morbosum. Sues autem foeminas si steriles essent, & uenum issent, ex edicto aedilium posse agi Labeonẽ scripsisse. De sterile autem muliere, si natiua sterilitate sit: Trebatium contra Labeonem respondisse dicunt: nam cum redhiberi eam Labeo, quasi minus sanam putasset: necesse autem Trebatium ex edicto apposuisse, si ea mulier à principio genitali in sterilitate esset. At si ualetudo eius offendisset: exq; ea uitiũ factum esset: ut concipere foetus non posset: tum sanã non uideri, & esse in causa redhibitionis. De Myope quoq;, qui luscitiosus latine appellatur, et περὶ νωδοῦ dissensum est. Alij enim redhiberi omnino debere. Alij contra, nisi id uitium morbo contractum esset. Eum uero, cui dens deesset: Seruius redhiberi posse respondit. Labeo in causa esse redhibendi, negauit. Nam & magna inquit, pars dente aliquo carent. Neq; eo magis pleriq; homines morbosi sunt. Et absurdum admodum est dicere, non sanos nasci homines, quoniam cum infantibus non simul dentes gignũtur. Non praetereundum est, id quoq; in libris ueterum iuris peritorum scriptum esse, morbum, & uitium distare. Quod uitium perpetuum, morbus, cũ accessu, discessuq; sit. Sed hoc si ita est, neq; caecus, neq; eunuchus morbus est, contra Labeonis, quã supra dixi, sententiam. Verba Massurij Sabini apposui, ex

" sui, ex libro iuris ciuilis secundo. Furiosus mutus'ue, cui'ue quod membrum lacerum, læsum'q; est, aut obest quo ipse minus aptus sit, morbosi sunt. Qui non longe uidet, tam sanus est, quàm qui tardius currit.

Quod nullæ fuerint rei uxoriæ actiones in urbe Roma ante Carbilianum diuortium, atq; inibi quid sit proprie pellex, quæ'q; eius uocabuli ratio sit.

Caput III.

m Emoriæ traditum est. D. ferè annis post Romam conditá nullas rei uxoriæ neq; actiones, neq; cautiones in urbe Roma, aut in Latio fuisse, quia profecto nihil desyderabátur, nullis etiá tunc matrimonijs diuertẽtibus. Seruius quoq; Sulpitius in libro, quem composuit de dotibus, Tum primum cautiones rei uxoriæ necessarias esse uisas scripsit. cum Sp. Carbilius, cui Ruga cognomentum fuit, uir nobilis diuortium cum uxore fecit: quia liberi ex ea, corporis uitio non gignerentur, anno urbis conditæ quingentesimo uicesimo tertio, M. Atilio P. Valerio COSS. Atq; is Carbilius traditur uxorem, quã dimisit, egregie dilexisse, charissimam'q; morum eius gratia habuisse: & iuris iurandi religionem animo, atq; amori præuertisse: quod iurare à CENS. coactus erat, uxorem se liberorum quærendorum gratia habiturum. Pellicem autem appellatam, probrosam'q; habitam, quæ iuncta, consueta'q; esset cum eo, in cuius manu, mancipio'q; alia matrimonij causa foret: hac antiquissima lege ostenditur, quam Numæ regis fuisse accepimus. Pellex ædem

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Iunonis non tangito. Si tangit, Iunoni crinibus dimissis agnum fœminam cædito. Pellex autē quasi πάλλαξ, idest quasi παλλακίς. ut pleraq; alia, ita hoc quoq; uocabulum de græco flexum est.

Quid Seruius Sulpitius in libro, qui est de dotibus, scripserit de iure, atq; more ueterum sponsaliorum. Caput IIII.

Ponsalia in ea parte Italiæ, quæ Latium appellatur, hoc more, atq; iure solita fieri scripsit Seruius Sulpitius in libro, quē scripsit de dotibus. Qui uxorem inquit, ducturus erat, ab eo, unde ducenda erat: stipulabatur eam in matrimonium ductum iri. qui daturus erat: itidem spondebat. Is contractus stipulationum, sponsionumq; dicebatur sponsalia. Tunc quæ promissa erat, sponsa appellabatur: qui spoponderat ducturum, sponsus. Sed si post eas stipulationes uxor non dabatur, aut non ducebatur: qui stipulabatur ex spōsu agebat: Iudices cognoscebant. Iudex quam ob rem data, acceptaue non esset uxor, quærebat. Si nihil iustæ causæ uidebatur: litem pecunia æstimabat. Quantiq; interfuerat eam uxorem accipi: aut dari eum, qui spoponderat, aut qui stipulatus erat: condemnabat. Hoc ius sponsaliorum obseruatum dicit Seruius ad id tempus, quo ciuitas uniuerso Latio lege iulia data est. Hæc eadē Neratius scripsit in libro, quem de nuptijs composuit.

Historia narrata de perfidia aruspicum hetrusco

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

rum, quódq; ob eam rem uersus hic à pueris Romæ urbe tota cantatus est. Malum consilium consultori pessimum est. Cap. V.

STatua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis fortissimi uiri de cœlo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Hetruria acciti inimico, atque hostili in populum Romanum animo, instituerant eam rem contrarijs religionibus procurare. Atq; illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi: quem sol oppositu circumundiq; aliarum ædium nunquam illustraret. Quod cum ita fieri persuasissent: delati ad populum, proditíq; sunt. Et cum de perfidia confessi essent: necati sunt. Constitítq; eam statuam perinde, ut ueræ rationes post compertæ monebant: in locum editum subducendam. Atq; ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam. Ex qua res bene & prospere Rei p. cessit. Tunc igitur quod in Hetruscos aruspices male consulentes animaduersum, uindicatúmq; fuerat: uersus hic scite factus, cantatúsq; esse pueris urbe tota fertur.

Malum consilium consultori pessimum est.

Ea historia de aruspicibus, ac de uersu isto senario scripta est in annalibus maximis libro. xi. Et in Verrij Flacci libro primo rerũ memoria dignarũ. Videtur aũt hic uersus de græco illo Hesiodi uersu expressus.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη.

Verba ueteris senatus consulti ista, quo Decretũ est hostijs maioribus expiandum q in sacrario hastæ

martiæ mouissent. Atq; ibi enarratum, quid sint hostiæ sucidaneæ. Quid item tempora præcidanea. Et quod Capito Atteius ferias quasdã præcidaneas appellauit. Caput VI.

T terrã mouisse nuntiari solet, eaq; res procuratur: ita in ueteribus memorijs scriptũ legimus, nuntiatum esse senatui in sacrario, in regia hastas martias mouisse. Eius rei causa senatusc on. factum est M. Ant. Au. Posthu. COSS. eiusq; exemplum hoc est. Quod C. Iulius L. filius Ponti. nuntiauit in sacrario, in regia hastas martias mouisse, D. E. R. I. C. ut M. Ant. con. hostijs maioribus Ioui, & Marti procuraret: quod & cæteris dijs, quibus uideretur placandis, uti procurasset, satis habendum censuerunt. Siquid sucidaneis opus esset, Robigus accederet. Quod sucidaneas hostias senatus appellauit: quæri solet, quid uerbum id significet. In Plauti quoq; comœdia, quæ Epidicus inscripta est: super eodem ipso uerbo requiri audio in his uersibus.

Men' piacularem oportet fieri ob stultitiam tuam,
Vt meum tergum stultitiæ tuæ subdas sucidaneum?

Sucidaneæ autem hostiæ dicuntur e litera per morẽ compositi uocabuli in, i, literam commutata. Nã quasi succedaneæ appellatæ: quoniam si primis hostijs litatum non erat: aliæ post easdem ductæ hostiæ cædebantur: quæ quasi prioribus iam cæsis, luendi piaculi gratia subdebantur, & sucidebant. ob id sucidaneæ nominatæ litera, i, scilicet tractim pronuntia

ta. Audio enim quoſdam eam literã in hac uoce bar bare corripere. Eadem autem ratione uerbi præcada neæ quoq; hoſtiæ dicuntur, quæ ante ſacrificia ſolennia pridie cæduntur. Porca etiam præcidanea appel lata, quã piaculi gratia, ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cereri mos fuit, ſiqui familiam funeſtam aut non purgauerant, aut aliter eã rem, quã oportuerat, procurauerant. Sed porcam, & hoſtias quaſdam præcidaneas, ſicuti dixi, appellari uulgo notum eſt. Ferias præcidaneas dici, id, opinor, à uul go remotum eſt, propterea uerba Attei Capitonis ex quinto librorum, quos de pontificio iure compoſuit,
" ſcripſi. ibi Cornucatrio PONT. MAX. feriæ præcida
" neæ in atrum diem inauguratæ ſunt. Collegium de
" creuit, non habendũ religioni, quin eo die feriæ præ
" cidaneæ eſſent.

De epiſtola Valerij Probi grammatici ad Marcel lum ſcripta, ſuper accentu nominum quorundã pu nicorum. Caput VII.

u Alerius Probus grammaticus inter ſuam ætatem præſtanti ſcientia fuit. Is Annibâlem, & Aſdrubâlem. & Hamilcârem, ita pronuntiabat, ut penultimam circunflecteret: ut eſt epiſtola eius ſcripta ad Marcellum: in qua Plautum, & Ennium, multoſq; alios ueteres eo modo pro nuntiaſſe affirmat. Solius tamen Ennij uerſum unũ ponit ex libro, qui Scipio ĩſcribitur. Eum uerſum qua drato numero, factum ſubiecimus, in quo niſi tertia

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

syllaba de Annibalis nomine circunflexe ponatur: numerus claudus est. Versus Ennii, quē dixit, ita est.

" Qui propter Annibâlis copias consyderant.

Quid C. Fabritius de Cornelio Rufino homine auaro dixerit. Quem, cum odisset, inimicus'q; esset, designandum tamen curauit.

Caput VIII.

Fabritius Lucinus magna gloria uir, magnus'q; rebus gestis fuit. P. Cornelius Rufinus manu quidem strenuus, et bellator bonus, militari'q; disciplina peritus admodum fuit. Sed furax homo, & auaritia acri erat. Hunc Fabritius non probabat, neq; amico utebatur: Osus'q; eum morum causa fuit. Sed cum temporibus reip. diffiallimis COSS. creandi forent, & is Rufinus peteret consulatum, competitores'q; eius essent imbelles quidem, & futiles: summa ope adnixus est Fabritius, uti Rufino consulatus deferretur. Eam rem plerisq; admirantibus, quod hominem auarum, cui esset inimicissimus, creari COS. peteret: quem hostiliter oderat: Fabritius inquit, nihil est, quod miremini, si malui compilari, quàm uenire. Hunc Rufinum postea bis consulatu, & dictatura functum CENS. Fabritius senatu mouit ob luxuriæ notam, quod decem pondo argenti factitaret. Id autem quod supra scripsi, Fabritium de Cor. Rufino, ita in pleraq; historia scriptum est dixisse. M. Cicero, nō alijs à Fabritio, sed ipsi Rufino gratias agenti, quod eius gratiam dedignatus

non esset, dictum esse refert in lib. ij. de oratore. Verba Ciceronis hæc sunt. Arguta etiã significatio est, cum parua re & sæpe uerbo, res obscura, & latens illustratur: ut cum C. Fabritio P. Cornelius homo (ut existimatur) auarus, & furax, sed egregie fortis, & bonus imperator gratias ageret: quod se homo inimicus consulem fecisset, bello præsertim magno & graui: nihil est quo mihi gratias agas inquit, si malui compilari, quàm uenire.

Quid significet proprie religiosus, Et in quæ diuerticula significatio istius uocabuli flexa sit. Et uerba Nigidij Figuli ex cõmentarijs eius super ea re sumpta. Cap. IX.

Nigidius Figulus homo (ut ego arbitror) iuxta M. Varronem doctissimus, in undecimo commentariorum grammaticorum uersum ex antiquo carmine refert memoria hercle dignum.

Religentem esse oportet, religiosum nefas.

Cuius autem id carmen sit, non scribit. Atque in eodem loco Nigidius, hoc inquit inclinamentum semper huiuscemodi uerborum, ut uinosus, mulierosus, religiosus, numosus signat copiam quandam immodicam rei super qua dicitur: quo circa religiosus is appellabatur, qui nimia & superstitiosa religione sese alligauerat. Eaq; res uitio assignabatur. Sed præter ista, quæ Nigidius dicit: alio quodam diuerticulo significationis, religiosus pro casto, atque obseruanti, cohibentiq; sese certis legibus, finibusq; dici cœptus.

Simili autem modo, illa quoq; uocabula ab eadẽ profecta origine, diuersum significare uidentur, religiosi dies, & religiosa delubra. Religiosi enim dies dicũtur tristi omine infames, impeditiq;, in quibus & res diuinas facere, & rem quampiam nouam exordiri temperandum est: quos multitudo imperitorum praue, et perperam nefastos appellant. Itaq; Marcus Cicero in lib. epistolarum. IX. Ad Atticum maiores inquit, nostri funestiorem diem esse uoluerunt alliensis pugnæ, quam urbis captæ, quod hoc malum ex illo. Itaq; alter religiosus etiam nunc dies, alter in uulgus ignotus. Idem tamen M. T. in oratione de accusatore constituendo, religiosa delubra dicit, non ominosa, nec tristia, sed maiestatis, uenerationisq; plena. Massurius autem Sabinus in commentarijs, quos de indigenis composuit: religiosum inq̃t est, quod propter sanctitatem aliquam remotum, ac sepositum à nobis est. Verbum à relinquendo dictum, tanquam cerimoniæ à carendo. Secundum hanc Sabini interpretationem templa quidem, ac delubra, quia horum cumulus in uituperationem non cadit, ut illorum, quorum laus immodesta est, quæ non uulgo, ac temere, sed cum castitate, cerimoniaq; adeunda, & reuerenda, & reformidanda sunt, magis quàm inuulganda. Sed dies religiosi dicti, quos ex contraria causa propter ominis diritatem relinquimus. Icirco ait Terẽtius in eunu.

" Tum quod dem, recte est.
" Nam nihil esse mihi religio est dicere.

Quod si (ut ait Nigidius) omnia istiusmodi inclina-

menta, nimium, ac præter modum significant, et icarco in culpas cadunt, ut uinosus, mulierosus, uerbosus, morosus, famosus, cur ingeniosus, & formosus, & officiosus, & speciosus, quæ pariter ingenio, et forma, & officio inclinata sunt: cur etiam disciplinosus, consiliosus, uictoriosus, quæ M. Cato ita affigurauit: cur item facundiosa, quod Sempronius Asellio XIII. rerum gestarum ita scripsit: Facta sua spectare oportere, dicta non, si minus facundiosa essent: cur inquam ista omnia, nunquam in culpam, sed in laudem dicuntur? quãquam hæc quoq; incrementũ sui nimium demonstrent. An propterea, quia illis quidem, quæ supra posui, adhibẽdus est modus quidam necessarius? Nam & gratia, si nimia, atq; immodica, & mores, si multi, atq; uarij, & uerba si perpetua, atq; infinita, & obtundentia, & fama, si magna, & inquieta, & inuidiosa sit: neq; laudabilia, nec utilia sunt. Ingenium autem, & officium, & forma, & disciplina, & consilium, & uictoria, & facundia, sicut ipsæ uirtutum amplitudines nullis finibus cohibentur: sed quanto maiora, auctioraq; sunt: etiam tanto laudatiora sunt.

Quid obseruatum de ordine rogandarum sententiarum in senatu, iurgiorumq; in senatu C. Cæsaris consulis, & M. Catonis diem dicendo eximentis.

Caput X.

Ante legem, quæ nunc de senatu habendo obseruatur: ordo rogãdi sentẽtias uarius fuit. Alias primus rogabatur, qui à CENS.

princeps in senatum lectus fuerat. Aliâs qui designati COSS. erant. Quidam è COSS. studio aut necessitudine aliqua adducti, quem ijs uisum erat, honoris gratia extra ordinem sententiam primum rogabant. Obseruatum tamen est, cum extra ordinem fieret: ne quis quenquã ex alio quàm ex consulari loco sententiam primum rogaret. C. Cæsar in consulatu, quem cum M. Bibulo gessit, quatuor solos extra ordinem rogasse sententiam dicitur. Ex ijs quatuor principem rogabat M. Crassum. Sed postquam filiam Cn. Pompeio desponderat: primum cœperat Pompeium rogare. Eius rei rationem reddidisse eum senatui Tiro Tullius M. Ciceronis libertus refert. itáq; se ex patrono suo audisse scribit. Id ipsum Capito Atteius in libro, quem de officio senatorio composuit, scriptum reliquit. In eodem libro Capitonis, id quoq; scriptum est. C. inquit Cæsar consul M. Catonem sententiam rogauit. Cato, rem, quam consulebatur, quoniam non è rep. uidebatur: perfici nolebat. Eius rei gratia ducendæ longa oratione utebatur. Eximebatq; dicendo diem. Erat enim ius senatori, ut sententiam rogatus, diceret ante quicquid uellet, alius rei, & quoad uellet. Cæsar COS. uiatorem uocauit. Eumq; cum finem non faceret: prehendi loquentem, & in carcerem duci iussit. Senatus consurrexit, & prosequebatur Catonem in carcerem. Hac inquit, inuidia facta, Cæsar destitit: & mitti Catonem iussit.

Quæ, qualiáq; sint, quæ Aristoxenus, quasi magis comperta de Pythagora memoriæ commendauit,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

& quæ item Plutarchus in eundem modum de eodem Pythagora scripserit. Cap. XI.

OPinio uetus falsa occupauit, & conualuit Pythagoram philosophum non esitauisse ex animalibus. Item abstinuisse fabulo, quem κύαμον græci appellant. Ex hac opinione Callimachus poeta scripsit.

καὶ κυάμων ἄπο χεῖρας ἔχειν ἀνιώντων ἔδεσθαι
κ' ἀγὼ πυθαγόρας ὡς ἐκέλευε λέγω.

Ex eadem item opinione M. Cic. in lib. de diuinatione primo, hæc uerba posuit. Iubet igitur Plato sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut nihil sit, quod errorem animis, perturbationemq; afferat. Ex quo etiam Pythagoreis interdictum putatur, ne faba uescerentur: quæ res habet inflationem magnam. Is cibus tranquillitatem mentis quærẽtibus constat esse contrarius. Hæc quidem M. Cic. Sed Aristoxenus musicus uir literarum ueterum diligentissimus. Aristotelis philosophi auditor in libro, quem de Pythagora reliquit: nullo sæpius legumento Pythagoram dicit usum quàm fabis, quoniam is cibus & subduceret sensim aluum & leuigaret. Verba ista Aristoxeni subscripsi.

πυθαγόρας δὲ τῶν ὀσπρίων μάλιστα τὸν κύαμον ἐδοκίμασε λίαν κινητικόν τε γὰρ εἶναι, καὶ διαφορητικόν. διὸ καὶ μάλιστα κέχρηται αὐτῷ. Porculis quoq; minusculis, & hœdis tenerioribus uictitasse idem Aristoxenus refert. Quam rem uidetur cognouisse ex Xenophilo pythagorico familiari suo, et ex quibusdam alijs natu maioribus, qui ab ætate Pythagoræ, haud multum aberant. Ac de animalibus

Alexis etiam poeta in comœdia, quæ Pythagoræ uita inscribitur: docet. Videtur autem de κυάμῳ, non esitato causam erroris fuisse, quia in Empedoclis carmine, qui disciplinas Pythagoræ secutus est, uersus hic inuenitur.

δειλοὶ πάνδειλοι κυάμων ἀπὸ χεῖρας ἐλέσθαι.

Opinati enim sunt pleriq; κύαμον legumentum, à uulgo dici. Sed qui diligentius scitiusq; carmina Empedoclis arbitrati sunt, κυάμους hoc loco testiculos significare dicunt. Eosq; more Pythagoræ operte, atq; symbolice κυάμους appellatos, quo sunt

αἴτιοι τὸ κυεῖν δεινοί. καὶ αἴτιοι τοῦ κυεῖν.

Idcircoque in Empedocli uersu isto non à fabulo edendo, sed à rei uenereæ proluuio uoluisse homines deducere. Plutarchus quoq; homo in disciplinis graui authoritate in primo librorũ, quos de Homero composuit: Aristotelem philosophum scripsit, eadem ipsa de Pythagoricis scripsisse, quod non abstinuerunt edundis animalibus, nisi pauca carne quadam. Verba ipsa Plutarchi (quoniam res inopinata est) subscripsi. ἀριστοτέλης δὲ, μήτρας καὶ καρδίας, καὶ ἀκαλύφης. καὶ τοιούτων ἄλλων ἀπέχεσθαί φησι τοὺς πυθαγορικούς. χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις. ἀκαλύφη autem est animal marinum: quod urtica appellatur: sed & piscibus nonnullis abstinere Pythagoricos Plutarchus in symposiacis dicit. Pythagorã uero ipsum, sicut celebre est, Euphorbum primo se fuisse dictitasse. ita hæc remotiora sunt ijs, quæ Clearchus, & Dicæarchus memoriæ tradiderunt, fuisse eũ postea Pyrandrum, deinde Callideam, deinde fœminam pul

chra facie meretricem, cui nomen fuerit Alce.

Notae & animaduersiones censoriae in ueteribus monimentis repertae memoria dignae. Cap. XII.

S Iquis agrum suum passus fuerat sordescere, eúq; indiligenter curabat, ac neq; arauerat, neq; purgauerat: siue quis arborem suam, uineam'q; habuerat derelictui: non id sine poena fuit. Sed erat opus censorium. Censoresq; aerarium faciebant. Item siquis eques Romanus equum habere gracalentum, aut parum nitidū uisus erat: Impolitiae notabatur. Id uerbum significat, quasi tu dicas incuriae. Cuius rei utriusq; authoritates sunt, et M. Cato id saepenumero attestatus est.

Quod incentiones quaedam tibiarum certo modo factae ischiacas mederi possint. Cap. XIII.

C Reditum hoc á plerisq; est, & memoriae mandatum, ischiadici cum maxime doleant, tum si modulis lenibus tibicen incanat, minui dolores. Ego nuperrime in lib. Teophrasti scriptum inueni, uiperarum morsibus tibicinem scite, modulatéq; adhibitum mederi. Refert et Democriti liber, qui inscribitur περὶ λοιμῶν ἢ λοιμικῶν κακῶν. In quo docet plurimis hominum morsibus medicinam fuisse incentiones tibiarum. Tanta prorsus est affinitas corporibus hominum, mentibus'q;, & propterea quoq; uitijs, aut medelis animorū, et corporū.

Narratur historia de Hostilio Mancino ædili, & Manulia meretrice. Verbáq; decreti tribunorũ, ad quos à Manulia prouocatum est. Cap. XIIII.

e

Vm librum. VIII. Attei Capitonis collectaneorum legeremus, qui inscriptus est de iudicijs publicis, decretum tribunorum ui sum est grauitatis antiquæ plenum, propterea id meminimus. Idq; ob hanc causam, & in hanc sententiã scriptum est. A. Hostilius Mancinus ædilis curulis fuit. Is Manuliæ meretrici diem ad populum dixit: quod de ambulacro eius noctu lapide ictus esset. Vulnusq; ex eo lapide ostẽdebat. Manulia ad trib. ple. prouocauit. Apud eos dixit, Comesatorem Mancinum ad ædes suas uenisse. Eũ sibi recipere non fuisse in æde sua. Sed cum ui irrumperet, lapidibus depulsum. Tribuni decreuerunt ædilem ex eo loco iure deiectum: quò eum uenire cum coronario non decuisset. Propterea ne cum populo ædilis ageret, intercesserunt.

Defensa à culpa sententia ex historia Sallustij, quã inimici eius cum insectatione maligne reprehenderunt. Caput XV.

e

Legantia orationis Sallustij, uerborũq; facundia, & nouandi studiũ cum multa prorsus inuidia fuit. Multiq; non mediocri ingenio uiri conati sunt reprehendere pleraq;, & obtrectare. In quibus plura inscite, aut maligne uelli-

cant. Nonnulla tamen uideri possunt non indigna reprehensione. Quale illud in Catilinæ historia repertum est: quod habeat eam speciem, quasi parum attente dictum. Verba Salustij hæc sunt. At mihi quidem, tametsi haud quaquam par gloria sequatur scriptorem, & authorem rerum: tamen in primis arduum uidetur res gestas scribere. Primum, quod facta dictis exæquanda sunt. Deinde quod pleriq;, quæ dicta reprehenderis, maleuolentia, & inuidia dicta putant. Vbi de magna uirtute, atq; gloria bonorum memores, quæ sibi quisq; facilia factu putat: æquo animo accipit. Supra, ueluti ficta pro falsis ducit. Proposuit inquiunt dicturum causas, quamobrem uideatur esse arduum res gestas scribere, atque ibi non primũ causam, sed querelas dicit. Non enim causa uideri debet, cur historiæ opus arduum sit: q̃d ij, qui legunt: aut inique interpretantur quæ scripta sunt: aut uera esse non credant. Obnoxiam quippe, & obiectam falsis existimationibus eam rem dicendam, magis aiunt quã arduum, quia quod arduum est, sui operis difficultate est arduum: non opinionis alienæ erroribus. Hæc illi maleuoli reprehẽsores dicunt. Sed arduum Sallustius non pro difficili tantum, sed pro eo quoq; ponit, quod græci δυχερές, aut χαλεπὸν appellant: quod est cum difficile, tum molestum quoq;, & incommodum, & intractabile. Quorum uerborum significatio, à sententia Sallustij suprascripta non abhorret.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

De uocabulis quibusdam à Varrone, & Nigidio contra quotidiani sermonis consuetudinem declinatis. Atq; inibi in id genus quædam cum exemplis ueterum relata. Caput XVI.

M Ar. Varronem, & P. Nigidium uiros Romani generis doctissimos comperimus, non aliter locutos esse, & scripsisse, quàm senatuis, & domuis, & fluctuis, qui est patrius casus ab eo, quod est senatus domus, & fluctus. huic senatui, domui, fluctui. Cæteraq; his consimilia pariter dixisse. Terentij quoq; comici uersus in libris ueteribus itidem scriptus est.

" Eius anuis opinor causa, quæ est mortua.

Hanc eorum authoritatem quidam è ueteribus grãmaticis ratione etiã firmare uoluerunt: quod omnis datiuus singularis i litera finitus i, si non similis est genitiui singularis s litera addita, genitiuum singularem facit: ut patri patris, duci ducis, cædi cædis. Cũ igitur inquiunt, in casu dandi huic senatui dicamus: genitiuus ex eo singularis senatuis est, & non senatus. Sed non omnes concedunt in casu datiuo senatui magis dicendum, quã senatu sicut Lucilius in eodem casu, uictu & anu dicit, non uictui, & anui, in hisce uersibus.

" Quod sumptũ, atq; epulas uictu præponis honesto.

" Et alio in loco. Anu noceo inquit.

Virg. quoq; in casu dandi aspectu dicit, nõ aspectui.

" Teq; aspectu ne subtrahe nostro. Et in Geor.

" Quod nec concubitu indulgent.

C. etiam Cæsar grauis author linguæ latinæ, in An
» ticatone. Vnius inquit, arrogantiæ, superbiæq;, do
» minatuq;. Itē in Dolabella actionis illibuisti, quo-
» rum in ædibus, fanisq; posita, & honori erant, &
» ornatu. In libris quoq; analogicis omnia istiusmodi
sine i litera dicenda censet.

De natura quarundam particularum, quæ præ
positæ uerbis intendi, atq; produci barbare, atq; inscite uidentur. exemplis rationibusq; plusculis disceptatum. Caput XVII.

» l Valij ex undecimo uersus sunt. (lus
Scapidæ magno improbus obijciebat asel
» Lustrū, illo censore, malū infelixq; fuisse.

Obijciebat o litera producta multos legere audio. Idq; eo facere dicunt, ut ratio numeri salua sit.
» Idem infra, Et iam
» Conijcere in uersus dictum præconis uolebam
Graij. In hac quoq; prima uerbi præpositione, ob eādem causam producunt. Item quintodecimo
» Subijcit hinc humilem, & suffercitus posteriorem.
Subijcit u litera longa legunt: quia primam syllabā breuem esse in uersu heroico non conuenit. Item apud Plautum in Epidico cum syllabam productam pronuntiant.
» Age nunc iam orna te Epidice, & pallium in col-
» lum conijce.
Apud Virgilium quoq; subijcit uerbum produci à
» plerisq; audio. Item Parnasia laurus,
» Parua sub ingenti matris se subijcit umbra.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Sed neq; ob, neq; sub præpositio producendi habent naturam: neq; item con, nisi cum eam literæ sequuntur, quæ in uerbis constituit, & confecit, secundũ eam primæ sunt: uel cum eliditur ex ea n litera, sicut Sal lustius. Fœnoribus inquit, coopertus. In ijs autem, quæ supra posui: & metrum esse integrum potest, & præpositiones istæ possunt non barbare protendi. Secunda enim litera in his uerbis pro duo ij nõ per unum scribenda est. Nam uerbum istud, cui supradictæ particulæ præpositæ sunt: non icio est, sed iacio, & præteritum non icit, sed ieat. Id'q; ubi compositum est: ex, a, litera in, i, mutatur. Sicut fit in uerbis insilio, & incipio, atq; ita uim consonantis capit. Et icirco ea syllaba productius, latius'q; paulo pronuntiata priorem syllabam breuem esse non patitur. Sed reddit eam positu longam. Propterea'q;, et numerus in uersu, & ratio in pronuntiatu manet. Hæc, quæ diximus, eo etiam conducunt, ut quod apud Virgilium in. VI. positum inuenimus,

Eripe me his inuicte malis: aut tu mihi terram
Injce. Sic esse injce, ut supra dixi, & scribendum & legendum sciamus. Nisi quis tam indocilis est, ut in hoc quoq; uerbo, in præpositionem metri causa protendat. Quærimus igitur in obijcibus, o, litera qua ratione intendatur, cum id uocabulum factum sit a uerbo obijcio & nequaquam simile sit: quod a uerbo moueo motus, o litera longa dicatur. Equidem memini Sulpitium Apollinarem uirum præstanti literarum scientia, obices, & obicibus, o litera correpta dicere. In Virgilio quoq; sic eum legere.

" Qua ui maria alta tumescant
" Obijabus ruptis. Sed ita, ut diximus, i, literam, quæ in uocabulo quoq; gemina esse debet: paulo uberius, largius'q; pronuntiabat. Congruens igitur est. ut subijces etiam, quod perinde ut obijces compositum est, u, litera breui dici oporteat. Ennius in tragœdia, quæ Achilles inscribitur, subijces pro aere alto ponit: qui cœlo subiectus est, in his uersibus.
" Ergo deum sublimes subijces, humidus
" Vnde oritur imber, sonitu sæuo, & strepitu.

Plerosq; omnes tamen legere audias, u, litera producta. Idipsum autem uerbum M. Cato sub alia præpositione dicit in oratione, quam de consulatu suo habuit. Ita hos inquit, fert uentus ad priorem pyreneum, quos proijcit in altum. Et Pacuuius item in Anchise,
" Id promontorium, cuius lingua in altum proijcit.

De Africano superiore sumpta quædam ex annalibus memoratu dignissima. Cap. XVIII.

Scipio Africanus antiquior, quanta uirtutum gloria præstiterit, & quàm fuerit altus animo, atq; magnificus, & qua sui conscientia subnixus, pluribus rebus, quæ dixerit, quæ'q; fecerit, declaratum est. Ex quibus sunt hæc duo exempla eius fiduciæ, ac exuperantiæ ingentis. Cum M. Neuius trib. pl. accusaret eum ad populum, diceret'q; accepisse à Rege Antiocho pecuniam, ut conditionibus gratiosis, & mollibus pax cum eo, Po. Ro. nomine fieret. Et quædam item alia

crimini daret, indigna tali uiro. tum Scipio pauca præfatus, quæ dignitas uitæ suæ, atq; gloria postulabat: memoria inquit, quirites repeto diem esse hodiernum, quo Annibalem pœnum imperio nostro inimicissimum magno prælio uici in terra Africa. pacem'q; & uictoriam uobis peperi insperabilem. Non igitur simus aduersum deos ingrati, & censeo relinquamus nebulonem hunc, eamus'q; nunc protinus Ioui OPT. MAX. gratulatum. Id cum dixisset, auertit, & ire in capitolium cœpit. Tum concio uniuersa, quæ ad sententiam de Scipione ferendam conuenerat: relicto tribuno, Scipionem in capitolium comitata, atq; inde ad ædes eius cum lætitia, & gratulatione solenni prosecuta est. Fertur etiam oratio, quæ uidetur eo die habita à Scipione: & qui dicunt eam non ueram, non eunt inficias, quin hæc quidem uerba fuerint, quæ dixi, Scipionis. Item aliud est factũ eius præclarum. Petilij quidã trib. pleb. à M. ut aiunt, Catone inimico Scipionis comparati in eũ, atq; immissi desyderabant in senatu instantissime, ut pecuniæ antiochenæ prædæ'q;, quæ in eo bello capta erat: rationem redderet. Fuerat enim L. Scipioni Asiatico fratri suo imperatori in ea prouincia legatus. Ibi Scipio exurgit, & prolato è sinu togæ libro, rationes in eo scriptas esse dixit omnis pecuniæ, omnis'q; prædæ. Illa tum ut palàm recitaretur, & ad ærarium deferretur. Sed enim id iam non faciã inquit, nec me ipse afficiam contumelia. Eumq; librum statim discidit suis manibus, & concerpsit, ægre passus, quod cui salus imperij, ac reip. accepta ferri de-

beret: ab eo ratione pecuniæ prædatitiæ poscæretur.

Quid M. Varro in logistorico scripserit, de moderando uictu puerorum impubium. Cap. XIX.

p Veros impuberes compertum est: si plurimo cibo, nimio'q; somno uterentur: hebetiores fieri. aduertimus'q; hinc elici tarditatē. Corpora eorum improcera fieri, minusq; adolescere. Idem pleriq; alij medicorum, philosophorum'q;, & M. Varro in logistorico scripsit, quæ inscripta est Capis, aut de liberis educandis.

Notati à censoribus, qui audientibus ijs dixerunt ioca quædam intempestiuiter: ac de eius nota deliberatum, qui steterat forte apud eos oscitabundus. Caput XX.

i Nter censorias seueritates tria hæc exēpla in literis sunt castigatissimæ disciplinæ. Vnum est huiusmodi. CENS. agebat de uxoribus solenne ius iurandum. Verba erant ita concepta. Vt tu ex animi tui sententia uxorem habes? Qui iurabat cauillator quidam, & canicula, et nimis ridicularius fuit. Is locum esse sibi ioci dicendi ratus, cum ita, uti mos erat, CENS. dixisset, & tu ex animi tui sententia uxorem habes? Habeo equidem inquit, uxorem, sed non hercle ex animi tui sententia. Tum CENS. eū, quod ītempestiue lasciuisset: in ærarios retulit: causam'q; hanc ioci scurrilis apud se dicti subscripsit. Altera seueritas eiusdem sectæ, di-

ſciplinæq; eſt. deliberatum eſt de nota eius, qui ad CENS. ab amico aduocatus eſt, & in iure ſtans, clare nimis & ſonore oſcitauit. atq; inibi propè ut plecteretur, fuit, tanquam illud indicium uagi animi foret, & hallucinantis, & fluxæ, atque apertæ ſecuritatis. Sed cum ille deieraſſet, inuitiſſimum ſeſe, ac repugnantem oſcitatione uictum. teneriq; eo uitio, quod obcedo appellatur, tum notæ iam deſtinatæ exemptus eſt. P. Scipio Africanus Pauli filius, utranq; hiſtoriam poſuit in oratione, quam dixit in cenſura, cum ad maiorum mores populum hortaretur. Item aliud refert Sabinus Maſſurius in ſeptimo memorabiliũ ſeuere factum. CENS. inqt. P. Scipio Naſica. & M. Pompilius, cum equitum cenſum agerent: equum nimis ſtrigoſum, & male habitum, ſed equitem eius uberrimum, & habitiſſimum uiderunt. Et cur inquiunt ita eſt? ut tu ſis, quàm equus curatior? Quoniam inquit, ego me curo, equum Statius meus ſeruus. Viſum eſt parum reuerens eſſe reſponſum, relatusq; in ærarios, ut mos eſt. Statius autem ſeruile nomen fuit: pleriq; apud ueteres ſerui eo nomine fuerunt. Cæcilius quoq; ille comœdiarũ poeta inclytus ſeruus fuit, & propterea nomen habuit Statius. Sed poſtea uerſum eſt quaſi in cognomentum appellatusq; Cæcilius Statius.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER QVINTVS.

Quod Musonius philosophus reprehendit, improbauit'q; laudari philosophum disserentem à uociferantibus, et in laudando gestientibus. Cap. I.

m

Vsonium philosophum solitum dicere accepimus, cum philosophus inqt hortatur, monet, suadet, obiurgat, aliud'ue qd disciplinarum disserit: tum q audiunt, si de summo, et soluto pectore, obuias, uulgatas'q; laudes effutiunt, si clamitant etiã, si gestiunt, si uocum eius festiuitatibus, si modulis uerborum, si qbusdam quasi frequentamentis orationis mouentur, exagitantur, & gestiunt, tum scias, & q dicat, & q audit frustra esse: neq; illic philosophum loqui, sed tibicinem canere. Animus is inqt audientis philosophũ, quæ dicuntur utilia, ac salubria sunt, quæ'q; et errorum atq; uitiorum medicinas ferunt, laxamentum atq; otium prolixe, profuse'q; laudandi non habet qsqs ille est, qui audit: nisi ille est planè deperditus, inter ipsam philosophi orationem, & phorrescat necesse est, et pudeat tacitus, & pœniteat, et gaudeat, et admiretur, uarios adeo uultus, dispariles'q; sensus gerat, perinde, ut eum conscientiam'q; eius affecerit, utrarũq; animi partium aut syncerarũ, aut ægrarũ philosophi ptractatio. Præterea dicebat magnã laudem nõ abesse ab admiratione. Admirationẽ autem,

quæ maxima est: non parere uerba, sed silentium. Iaireo inquit, poetarum sapientissimus, auditores illos Vlyssi labores suos illustrissime narrantis, ubi loquẽdi finis factus, non exultare, nec strepere, nec uociferari facit. Sed consiluisse uniuersos, dicit, quasi attonitos, & obstupidos, delinimentis aurium ad origines usq; uocis permanantibus.

Super equo Alexãdri Regis qui bucephalas appellatus est. Caput II.

Equus Alexandri Regis & capite, & nomine Bucephalas fuit. Emptum Cares scripsit talentis. XIII. & regi Philippo donatum, æris nostri summa est HS. CCCXII. Super hoc equo dignum memoria uisum, quod ubi ornatus erat, armatus'q; ad prælium, haud unquam inscendi sese ab alio nisi à rege passus sit. Id etiam de isto equo memoratum est: quod cum in eo insidens Alexãder bello indico, & facinora faciens fortia, in hostiũ cuneum non satis sibi prouidens, imisisset: coniectis'q; undiq; in Alexãdrum telis uulneribus altis in ceruice, atq; latere equus perfossus est: Moribundus tamen, ac propè iam exanguis è medijs hostibus regem uiuacissimo cursu retulit. Atq; ubi eũ extra tela extulerat: ilico concidit: & deinde iam superstitis securus, quasi cum sensus humani solatio expirauit. Tũ Rex Alexander parta eius belli uictoria oppidum in ijsdem locis condidit: atq; ob equi honores Bucephalon appellauit.

Quæ causa, quod'q; initium fuisse dicatur Protagoræ ad philosophiæ literas adeundi. Cap. III.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

PRotagoram uirum in studijs doctrinarum egregium, cuius nomen Plato lib. suo illi inclyto inscripsit, adolescentem aiunt uictus quærēdi gratia in mercede missum. Vecturasq; onerum corpore suo factitauisse, quod genus græci βαστάζοντας uocāt. Latine baiulos appellamus. Is de proximo rure Abderam oppidum, cuius popularis fuit: caudices ligni plurimos funiculo breui circundatos portabat. Tum forte Democritus ciuitatis eiusdem ciuis homo ante alios uirtutis, & philosophiæ gratia uenerandus, cum egrederetur extra urbem: uidet eum cum illo genere oneris tam impedito, ac tam incobibili, facile, atq; expedite incedētem. Et prope accedit, & iuncturā, posituramq; ligni scite, peritéq; factam consyderat. Petitq; ut paulum acquiescat. Quod ubi Protagoras, uti erat petitum facit: atq; itidem Democritus acervum illum, et quasi orbem caudicum, breui uinculo comprehēsum, ratione quadā, quasi geometrica librari, contineriq; animaduertit: interrogauit quis id lignum ita composuisset: & cū ille a se compositum dixisset: desyderauit, uti solueret, ac denuo in modum eundem collocaret. At postquam ille soluit, ac similiter composuit: tum Democritus animi aciem, solertiamq; hominis non docti demiratus, mi Adolescens inquit, cum ingenium bene faciendi habeas: sunt maiora, melioraq;, quæ facere mecum possis. Abduxitq; eum statim, secumq; habuit: & sumptum ministrauit: & philosophias docuit: & esse eum facit, quantus postea fuit. Is tamen Protagoras insyncerus quidem philosophus, sed a-

cerrimus sophistarum fuit. Pecuniam quippe ingentem cum à discipulis acciperet annuam: pollicebatur se id docere, qua nam uerborum industria causa infirmior fieret fortior. Quam rem græce ita dicebat, τὸν ἥττω λόγον κρείττω ποιεῖν.

De uerbo duo & uicesimo, quod uulgo incognitum est: à uiris doctiss multifariam in libris scriptum est. Caput. IIII.

a Pud sigillaria forte in libraria ego, & Iulius Paulus poeta uir memoria nostra doctissimus, consederamus: atq; ibi expositi erant Fabij annales bonæ, atq; syncerææ uetustatis libri, quos uenditor sine mendis esse contendebat. grammaticus autem quispiam è nobilioribus ab emptore adspectandos libros adhibitus, reperisse unum in libro mendum dicebat. Sed contra librarius in quoduis pignus uocabat: si in una uspiam litera delictum esset. Ostendebat grammaticus ita scriptum
» in libro quarto. Quapropter tum primum ex
» plebe alter COS. factus est, duo & uicesimo anno,
» postquam Romam galli ceperunt. Non inquit, duo et uicesimo, sed duodeuicesimo scribi oportuit. Quid enim est duo & uicesimo? Alio quoq; loco hic ita
» scripsit. Mortuus est anno duo & uicesimo. Rex
» fuit anno uigesimoprimo.

Cuiusmodi ioco cauillatus sit Antiochum regem poenus Annibal. Cap. V.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

N libris ueterum memoriarum ſcriptum
i eſt Annibalē Carthaginienſem apud Regem Antiochum facetiſſime cauillatum eſſe. Ea cauillatio huiuſcemodi fuit. Oſtendebat ei Antiochus in campo copias ingenteis, quas bellum populo Romano facturus comparauerat: conuertebatq; exercitum inſignibus argenteis, & aureis florentem. Inducebat etiam currus cum falcibus, & elephantos cum turribus. Equitatumq; frenis, ephippijs, monilibus, phaleris præfulgentem. atq; ibi rex contemplatione tanti, ac tam ornati exercitus gloriabundus Annibalem aſpicit, & putas'ne inquit, conferri poſſe, ac ſatis eſſe credis Romanis hæc omnia? Tum pœnus eludens ignauiam, imbelliamq; militum eius pretioſe armatorum, ſatis planè inquit ſatis eſſe credo Romanis hæc omnia, etiam ſi auariſſimi ſunt. Nihil prorſum: neq; tam lepide, neq; tam acerbe dici poteſt. Rex de numero exercitus ſui, ac de æqparatione æſtimanda quæſierat. Reſpondit Annibal de præda.

respondit liber de argenteis etiam; ut Cato

De coronis militaribus, quæ ſit earum triumphalis, quæ obſidionalis, quæ ciuica, quæ muralis, quæ caſtrenſis, quæ naualis, quæ oualis, quæ oleaginea.

Caput. VI.

Ilitares coronæ multifariæ ſunt. Quarū
m quæ nobiliſſimæ ſunt, has fermè eſſe accepimus, triumphalem, obſidionalem, ciuicam, muralem, caſtrenſem, naualem. Eſt ea quoq; corona, quæ oualis dicitur. Eſt item poſtrema oleaginea, qua uti ſolent, qui in prælio non fuerunt, ſed

triumphum procurant. Triũphales coronæ sunt aureæ, quæ imperatoribus ob honorem triumphi mittuntur. Id uulgo dicitur aurum coronarium. Hæ antiquitus è lauro erant, post fieri ex auro cœptæ. Obsidionalis est, quã ij, qui liberati sunt obsidione: dant ei duci, qui liberauit. Ea corona graminea est: obseruariq; solitum ut fieret è gramine: quod in eo loco generatum esset, intra quem clausi erant, qui obsidebantur. Hanc coronam gramineam. S. P. Q. R. Q. Fabio Maximo dedit bello Pœnorum secundo, quod urbem Romam obsidione hostium liberasset. Ciuica corona appellatur, quã ciuis ciui, à quo seruatus est in prælio, testem uitæ salutisq; perceptæ dat. Ea fit è fronde querna, quoniam cibus, uictusq; antiquissimus querceus capi solitus sit. Fit etiam ex ilice, quod genus superiori proximum est. Sicuti scriptũ est in quadam comœdia Cæcilij.

» Aduehuntur inquit, cum ilignea corona, & chla-
» myde. Dij uostram fidem. Massurius autem Sabinus in. XI. librorum memorabilium ciuicam coronam tum dari solitam dicit: cum is, qui ciuem seruauerat: eodem tempore, etiam hostem occiderat. neq; locum in ea pugna reliquerat. Aliter ius ciuicæ coronæ negat concessum. Tiberiũ tamen Cæsarem consultum, an ciuicam coronam capere posset, qui ciuem in prælio seruasset: & hostes ibidem duos interfecisset: sed locum, in quo pugnabat, non retinuisset, eoq; loco hostes potiti essent: rescripsisse dicit, eum quoq; ciuica dignum uideri, quod appareret, è tam iniquo loco ciuem ab eo seruatum, ut etiam à forti-

ter pugnantibus retineri non quiuerit. Hac corona ciuica L. Gel. uir censorius in senatu Cic. consulē donari à Rep. censuit: quod eius opera esset atrocissima illa Catilinæ coniuratio detecta, uindicataq;. Muralis est corona: qua donatur ab IMPER. qui primus murum subijt, inq; oppidum hostium per uim ascendit. Idcirco quasi muri pinnis decorata est. Castrensis est corona: qua donat eum imperator, qui primus hostium castra pugnans itroiuit. Ea corona insigne ualli habet. Naualis est, qua donari solet maritimo prælio, qui primus in hostium nauem ui armatus transiliuit. Ea quasi nauium rostris insignita est. Et muralis autem, & castrensis, & naualis fieri ex auro solent. Oualis uero corona myrtea est. ea utebantur IMPER. qui ouantes introibant urbem. Ouandi autem, ac non triumphandi causa est: cum aut bella non rite indicta, neq; cum iusto hoste gesta sunt: aut hostium nomen humile, & non idoneum est: ut seruorum, piratarumq;, aut deditione repente facta, in puluere (ut dici solet) incruentaq; uictoria obuenit. Cui facilitati aptam esse Veneris frondē credide runt: quod non Martius, sed quasi Venerius quidā triumphus foret. Hanc myrteā coronam M. Crass. cum bello fugitiuorum confecto, ouans rediret: insolenter aspernatus est. Senatusq; consultum faciundum per gratiam curauit: ut lauro non myrto coronaretur. M. Cato obiecit M. Fuluio nobiliori, quod milites per ambitionem coronis de causis leuissimis donas
» set. de qua re uerba ipsa apposui Catonis. Nā prin
» cipio, quis uidit corona donari quēquam, cum oppi-

dum captum non esset? aut castra hostium non icensa essent? Fuluius autem, in quem hoc a' Catone dictum est: coronis donauerat milites: quia uallum curauerant: aut quia puteum strenue foderant. Praetereundum non est: quod ad ouationes attinet: super quo dissensisse ueteres scriptores scio. Partim enim scripserunt, qui ouaret, introire solitum equo uehente. et Sabinus Massurius pedibus ingredi ouantes dicit, sequentibus eos, non militibus, sed uniuerso senatu.

Personæ uocabulum quā lepide iterpretatus, quāq; esse uocis eius originem dixerit C. Bassus.

Caput VII.

LEpide mehercules, & scite C. Bassus in libris, quos de origine uocabulorum composuit: unde appellata persona sit: interpretatur. A' personando enim id uocabulum factum esse coniectat. Nam caput inquit, et os, cooperimento personæ tectum undiq;, unáq; tantum uocis emittendæ uia peruium, quod non uaga, neq; diffusa est in unū tantummodo exitum collectam, coactamq; uocem, et magis claros, canorosq; sonitus facit. Quoniam igitur indumentum illud oris clarescere, et resonare uocem facit: ob eam causam persona dicta est, o, litera propter uocabuli formam productiore.

Defensus error a' Virgilij uersibus, quos arguerat Iulius Higinus grammaticus. Et ibidem quid sit lituus, atq; de etymologia uocis eius.

Caput VIII.

Ipse quirinali lituo: paruáq; sedebat

Suainctus trabea: læuáq; ancile gerebat.

In his uersibus errasse Virgilium Higinus scripsit: tanquam non animaduerterit deesse aliquid hisce uerbis, ipse quirinali lituo. nam si nihil inquit, deesse animaduertimus, uidetur ita dictum, ut fiat lituo, & trabea succinctus, quod est inquit, absurdissimum. Quippe cum lituus sit uirga breuis in parte, qua robustior est, incurua: qua augures utuntur: quonam modo succinctus lituo uideri potest? Immo ipse Higinus parum animaduertit sic hoc esse dictum, ut pleraq; dici per defectionem solent: ueluti cum dicitur. M. Cicero homo magna eloquentia, et quasi Roscius histrio summa uenustate, non plenũ hoc utrũq;, neq; perfectum est. sed enim pro pleno, atq; perfecto auditur, ut Virg. alio in loco.

Victorem Buten immani corpore.

Idest corpus immane habentem. Et item alibi.

In medium geminos immani pondere cæstus (tis

Proijcit. Ac similiter, Domus sanie, dapibusq; cruẽ

Intus opaca ingens, Sic igitur id quoq; uideri dictum debet: Picus quirinali lituo erat: sicut dicimus statua grandi capite erat. est autem, & erat, et fuit, plerunq; absunt cum elegantia sine detrimento sententiæ. Et quoniam facta litui mentio est: non prætermittendum est, quod posse quæri animaduertimus utrum lituus auguralis, à tuba, quæ lituus appellatur, an tuba à lituo augurum lituus dicta sit. Vtrumq; enim pari forma, & pariter incuruum est. Sed si (ut quidam putant) tuba à sonitu lituus

appellata est, ex illo Homerico uersu λίγξε βιός. necesse est ita accipi, ut uirga auguralis à tubæ similitudine lituus uocetur. Vtitur autem uocabulo isto Virg. & pro tuba.

Et lituo pugnas insignis obibat, & hasta.

Historia de Crœsi filio sumpta ex Herodoti libris. Caput IX.

Filius Crœsi regis, cum iam per ætatem fari posset, infans erat: & cum iam multum adoleuisset: item nihil fari quibat. Mutus autem, et elinguis diu habitus est. cum uero in patrē eius bello magno uictum, et urbe, in qua erat, capta, hostis gladio deducto Regem esse ignorās inuaderet: diduxit adolescens os clamare nitens, eoq; nixu, atq; impetu spiritus uitium, nodumq́; linguæ rupit. planeq́;, & articulate elocutus est clamans in hostem, ne rex Crœsus occideretur. Tum & hostis gladium reduxit, & rex uita donatus est: & adolescens loqui prorsus deinceps īcœpit. Hero. in historijs huius memoriæ scriptor est, eiusq́; uerba sunt, quæ prima dixisse filium Crœsi refert ὤνθρωπε μὴ κτεῖνε κροῖσον. Sed et quispiā Samius athleta, nomen illi fuit αἴγλης, cum antea non loquens fuisset: ob similem dicitur caussam loqui cœpisse. Nam cum in sacro certamine sortitio inter ipsos, & aduersarios non bona fide fieret, et sortem nominis falsam subijci animaduertisset: repēte in eum, qui id faciebat: sese uidere quid faceret, magnū inclamauit. Atq; is oris uinculo solutus, per omne īde uitæ tempus non turbide, neq; adhæse locutus est.

De ar-

De argumentis, quæ græce ἀντιστρέφοντα appellantur, à nobis reciproca dici possunt. Cap. X.

INter uitia argumentorum, longe maximũ esse uitiũ uidetur eorũ, quæ ἀντιστρέφοντα græci dicunt. Ea quidam ex nostris, non hercle nimis absurde reciproca appellauerunt. Id autem uitiũ accidit hoc modo. cum argumentum propositum referri contra, conuertiq; in eũ potest: à quo dictum est: utrũq; pariter ualet: quale est peruulgatum illud, quo Protagoram sophistarum acerrimum usum esse ferunt aduersus Euathlũ discipulum suũ. Lis nanq; inter eos, & controuersia sup pacta mercede hæc fuit. Euathlus adolescens diues, eloquentiæ discendæ, causarumq; orandi cupiens fuit. Is in disciplinam Protagoræ sese dedit: daturumq; promisit mercedem grandem pecuniam, quantam Protagoras petiuerat. Dimidiumq; eius dedit iam tunc statim, prius quàm disceret. Pepigitq; ut reliquũ dimidium daret, quo primo die causam apud iudices orasset, & uicisset. Postea cum diutule auditor assectatorq; Protagoræ fuisset: & in studio quidem facundiæ abũde promouisset: causas tamen non reciperet: tempusq; iam longum transcurreret, & facere id uideretur, ne reliquum mercedis daret: capit consilium Protagoras, ut tum existimabat astutum. Petere instituit ex pacto mercedem. Litem cum Euathlo contestatur: & cum ad iudices coniciendæ, consistendæq; causæ gratia uenisset: tum Protagoras sic exorsus est. Disce inquit, stultissime adolescens, utroq; id modo fore

uti reddas, quod peto, siue contra te pronuntiatũ erit: siue pro te. nam si contra te lis data erit: merces mihi ex sententia debebitur, quia ego uicero. Sin uero secundum te iudicatum erit: merces mihi ex pacto debebitur: quia tu uiceris. Ad ea respondit Euathlus. potui inquit, huic tuæ tam ancipiti captioni isse obuiam: si uerba non ipse facerem: sed alio patrono uterer. Sed magis mihi in ista uictoria proludium est: cum te non in causa tantum, sed in argumento quoq; isto uinco. disce igitur tu quoq; magister sapientissime utroq; modo fieri, uti non reddam, quod petis, siue contra me pronuntiatum fuerit, siue pro me. Nam si iudices pro causa mea senserint: nihil tibi ex sententia debebitur: quia ego uicero. Sin contra me pronuntiauerint: nihil tibi ex pacto debebo: quia ego nõ uicero. Tum iudices dubiosum hoc inexplicabileq; esse, quod utrinq; dicebatur ratione sententia sua utrancunq; in partẽ dicta esset: ipsa sese rescinderet: rem iniudicatam reliquerunt. Causamq; in diem longissimam distulerunt. sic ab adolescente discipulo magister disciplina eloquentiæ inclytus, suo sibi argumento confutatus est, & captionis uersutæ excogitatæ frustratus fuit.

Biantis de re uxoria syllogismum non posse uideri ἀντιστρέφοντα. Cap. XI.

e Xistimauit quidam etiam illud Biantis uiri sapientis, ac nobilis responsum consimile esse, atq; est protagorion illud, de quo dixi modo ἀντιστρέφον. nam cum rogatus esset a quodam Bias, deberet'ne uxorem ducere, an uitam uiuere cœ

libem: ἤτοι inquit καλὴν ἕξεις ἢ αἰσχρὰν, καὶ εἰ καλὴν, ἕξεις κοινήν· εἰ δὲ αἰσχρὰν, ἕξεις ποινήν· ἑκάτερον δὲ οὐκ ἀγαθὸν, οὐ λυπτέον ἄρα. Sic autem hoc responsum conuertunt, εἰ μὲν καλὴν ἕξω, οὐχ ἕξω ποινὴν, εἰ δὲ αἰσχρὰν, οὐχ ἕξω κοινὴν, γαμητέον ἄρα. Sed minime hoc esse uidetur ἀντιστρέφον, quoniam ex altero latere conuersum frigidius est, infirmiusq;. Nam Bias proposuit non esse ducendam uxorem propter alterutrum incommodum, quod necessario patiendũ erit ei, qui duxerit. Qui conuertit autem, non ab eo se defendit incommodo, quod adest: sed carere se altero dicit, quod non adest. Satis est autem tuendæ sententiæ, quam Bias dixit: quod eum, qui duxit uxorem, pati necesse est ex duobus incommodis, alterum: ut aut κοινὴν habeat, aut ποινήν. Sed Phauorinus noster, cum facta esset forte mentio syllogismi istius, quo Bias usus est, cuius prima πρότασις. ἤτοι καλὴν ἕξεις, ἢ αἰσχράν, non ratum id, neq; iustum disiunctum esse ait: quoniam non necessum est alterum ex duobus, quæ disiunguntur, uerum esse. quod in proloquio disiunctiuo necessarium est. Eminentia. n. quædam significari formarum turpes & pulchræ uidentur. Est autem inquit, tertium quoq; inter duo ista, quæ disiunguntur: cuius rõnem, prospectumq; Bias non habuit. Inter enim pulcherrimam fœminam, & deformissimam media quædam forma est, quæ à nimiæ pulchritudinis periculo, & à summo deformitatis odio uacat. Qualis à Q. Ennio in Melanippa, perquam eleganti uocabulo stata dicitur: quæ neque κοινὴ futura sit, neque ποινή.

quam formam modicam, & modestam Phauorinus non mehercle inscite appellabat uxoriam. Ennius autem in ista, quam dixi, tragœdia, eas ferè fœminas ait incolumi pudicitia esse, quæ stata forma forent.

De nominibus deorum populi Romani, Diiouis, et Veiouis. Caput XII.

In antiquis spectationibus nomina hæc deorum inesse animaduertimus. Diiouis et Veiouis. Est autem etiam ædes Veiouis Romæ inter arcem, & capitolium. Eorum nominum rationem esse hanc comperi. Iouem latini ueteres à iuuando appellauere. Eundem'q; alio uocabulo iuncto patrem dixerunt. Nam quod est in elisis, aut immutatis quibusdam literis Iupiter: id plenum, atq; integrum est Iouis pater. Sic & Neptunus pater coniuncte dictus est, Saturnus pater, & Ianus pater, & Mars pater, hoc enim est Marspiter. Itemq; Iouis Diespiter appellatus, idest diei & lucis pater. Iccirco'q; simili nomine Diiouis dictus est, & Lucetius: qđ nos die, & luce quasi uita ipsa afficeret, & iuuaret. Lucetium autem Iouem Cn. Neuius in libris belli punici appellat. Cum Iouem igitur, & Diiouem à iuuãdo nominassent: eum quoq; contra deum, qui non iuuandi potestatem, sed uim nocendi haberet. (nam deos quosdam ut prodessent, celebrabant: quosdã ne obessent, placabant) Veiouem appellauerunt dempta atq; detracta iuuandi facultate. Vae enim particula, quæ in alijs, atq; alijs uocabulis uariatim per has duas literas cum a litera media immissa dicitur: du-

plicem significatum eundem'q; inter se diuersum capit. Nam & augendæ rei, & minuendæ ualet: sicuti aliæ particulæ plurimæ. propter qđ accidit, ut quædā uocabula, quibus particula ista præponitur: ambigua sint, et utroque uersum dicantur, uæscum, uæhemens, & uægrande, de quibus alio in loco uberiore tractatu facto admonuimus. Vesanos autē, et uecordes ex una tantum parte dici, quæ priuatiua est. quā græci στερητικὸν μόριον dicunt. Simulachrum igitur dei Veiouis, quod est in æde, de qua supra dixi, sagittas tenet: quæ sunt uidelicet paratæ ad nocendū. Quapropter eum deū pleriq; Apollinē esse dixerūt. Immolatur'q; illi ritu humano capra. Eius'q; aīalis figmētum iuxta simulachrū stat. Propter ea Virgilium quoq; aiunt multæ antiquitatis hominem sine ostentationis odio peritum, numina læua in Georgicas deprecari, significantem quandam uim esse huiusce modi deorum in lædendo magis quā in iuuādo potentem. Versus Virgilij hi sunt.

" In tenui labor, at tenuis non gloria, siquem
" Numina læua sinunt: audit'q; uocatus Apollo.

In istis autem dijs, quos placari oportet: uti mala à nobis uel à frugibus natis amoueantur, Arungus quoq; habetur, et Robigus.

De officiorum gradu, atq; ordine moribus populi Romani obseruato. Caput XIII.

S Eniorum hominum, & Romæ nobilium, atq; in morum disciplinarum'q; ueterum

doctrina, memoriaq́; præstantium disceptatio quædam fuit præsente, & audiente me de gradu, atque ordine officiorum. Cumq́; quæreretur quibus nos ea prioribus, potioribusq́; facere oporteret: si necesse esset in opera danda, faciundoq́; officio, alios alijs anteferre, non constabat. Conueniebat autem facile, constabatq́; ex moribus Po. Ro. Primum iuxta parentes locum tenere pupillos debere fidei, tutelæq́; nostræ creditos. Secundum eos, proximum locum clientes habere, qui sese itidem in fidem, patrociniumq́; nostrum dederunt. Tum in tertio loco esse hospites, postea esse cognatos, affinesq́;. Huius moris, obseruationisq́; multa sunt testimonia, atq; documenta in antiquitatibus perscripta. Ex quibus unum hoc interim de clientibus, cognatisq́;, quod præ manibus est, ponemus. M. Cato in oratione, quam dixit apud CENSS. in Lentulum, ita scripsit. » Quod maiores sanctius habuere defendi pupillos, quàm clientem non fallere. Aduersus cognatos, pro cliente testatur. Testimonium aduersum clientem nemo dicat. Patrem primum, postea patronum proximum nomen habere. » Massurius autem Sabinus in libro iuris ciuilis iii. antiquiorem locum hospiti tribuit, quàm clienti. uerba ex eo libro hæc sunt. » In officijs apud maiores ita obseruatum est, primum tutelæ, deinde hospiti, deinde clienti, tum cognato, postea affini, de qua causa fœminæ uiris potiores sunt habitæ, pupillarisq́; tutela mulieri prælata, etiam aduersus, quem affuissent eius filij tutores relicti, in eadem causa pupillo aderant. » Firmum atq; clarum isti testimonium rei perhibet authoritas

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

C. Cæsaris PONT. MAX. qui in oratione, quam pro
» Bithynis dixit: hoc principio usus est. Vel pro ho
» spitio regis Nicomedis, uel pro horum necessitate, quo
» rum res agitur, refugere hoc munus. M. non potui.
» Nam neq; hominum morte memoria deleri debet,
» quin proximis retineatur: neq; clientes sine summa
» infamia deseri possunt: quibus etiam à propinquis
» nostris opem ferre instituimus.

Quod Appion doctus homo, qui polyhistor appellatus est, uidisse se Romæ scripsit, recognitionem inter sese mutuam ex uetere notitia hominis et leonis.

Caput XIIII.

a Ppion, qui Polyhistor appellatus est, literis homo multis præditus, rerumq; græcarum plurima, atque uaria scientia fuit. eius libri non incelebres feruntur: quibus omnibus fermè, quæ mirifica in Aegypto uisuntur, audiunturq;, historia comprehendit. Sed in iis, quæ audisse, uel legisse sese dicit: fortasse à uitio, studioq; ostentationis fit loquacior. Est enim sanè quam in prædicandis doctrinis suis uenditator. Hoc autem, quod in libro Aegypiacorum quinto scripsit: neque audisse, neque legisse, sed ipsum sese in urbe Roma uidisse oculis suis confirmat. In circo maximo inquit, uenationis amplissimæ pugna populo dabatur. Eius rei, Romæ cum forte essem, spectator inquit, fui. Multæ ibi sæuientes feræ, magnitudine bestiarum excellentes, omniumq; inusitata aut forma erat, aut ferocia. Sed præter alia omnia leonum inquit immanitas

admirationi fuit. præterq; omneis cæteros, unius. Is unus leo corporis impetu, uastitudine, terrificoq; fremitu, & sonoro, toris, comisq; ceruicum fluctuantibus animos, oculosq; omnium in sese conuerterat. Introductus erat iter compluireis cæteros ad pugnam bestiarum dacus seruus uiri consularis. Ei seruo Androdus nomen fuit. Hunc ille leo ubi uidit procul, repente inquit, quasi admirans stetit: ac deinde sensim, atq; placide, tanquam noscitabundus ad hominẽ accedit. Tum caudam more, atq; ritu adulantium canum clementer, & blande mouet: hominisq; sese corpori adiungit. Cruraq; eius, & manus prope iam exanimati metu, lingua leniter demulcet. Homo Androdus inter illa tam atroces feræ blãdimenta amissum animũ recuperat: paulatimq; oculos ad contuẽdum leonem refert. Tum quasi mutua recognitione facta, lætos inquit, & gratulabundos uideres hominem, & leonem. Ea re prorsus tam admirabili, maximos populi clamores excitatos dicit. Arcessitumq; à Cæsare Androdum, quæsitamq; causam, cur ille atrocissimus leonum uni parsisset. Androdus rem mirificam narrat, atq; admirandam. Cum prouinciam inquit, Africam pro consulari imperio meus dominus obtineret: ego ibi iniquis eius, & quotidianis uerberibus ad fugam sum coactus. & ut mihi à domino terræ illius præside tutiores latebræ forent: in cãporum, & arenarum solitudines concessi. Ac si defuisset cibus, consilium fuit mortem aliquo pacto quærere. Tum sole inquit, medio rapido, et flagranti, specum quandam nactus remotam, latebrosamq; in eam

me penetro, & recondo, neq; multo post ad eandẽ specum uenit hic leo debili uno, & cruento pede gemitus edens, & murmura, dolorem, cruciatumq; uulneris commiserantia. Atq; illic primo quidem conspectu aduenientis leonis territum sibi, & pauefactum animum dixit. Sed postquam introgressus iquit leo, uti re ipsa apparuit, in habitaculum illud suum, uidet me procul delitescentem, mitis et mansuetus accessit: & sublatum pedem ostendere mihi, & porrigere, quasi opis petendæ gratia uisus est. Ibi inquit, ego stirpem ingentem uestigio pedis eius hærentem reuulsi. Conceptamq; saniem uulnere intimo expressi: accuratiusq; sine magna iam formidine siccaui penitus, atq; detersi cruorem. Ille tunc mea opera, & medela leuatus, pede in manibus meis posito recubuit, & requieuit. Atq; ex eo die triennium totum ego, et leo in eadem specu, eodemq; uictu uiximus. Nam quas uenabatur feras, membra opimiora ad specum mihi suggerebat: quæ ego, ignis copiam non habens, sole meridiano torrens edebam. Sed ubi me inquit, uitæ illius ferinæ iam pertesum est: leone in uenatum profecto, reliqui specum: & uiam fermè tridui permensus à militibus uisus, apprehensusq; sum. Et ad dominum ex Africa Romam deductus. Is me statim rei capitalis damnandum, dandumq; ad bestias curauit. Intelligo autem inquit, hunc quoq; leonem me tunc seperato captum gratiam nunc mihi beneficij, & medicinæ referre. Hæc Appion dixisse Androdum tradit. Eaq; omnia scripta circumlataq; tabella populo declarat. Atq; ideo cunctis petentibus di-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

missum Androdum, & pœna solutum. Leonemq; ei suffragiis populi donatum. postea inquit, uidebamus Androdum, & leonem loro tenui reuinctum, urbe tota circum tabernas ire. donari ære Androdum, floribus spargi leonem, omnesq; fere ubiq; obuios dicere: hic est leo hospes hominis: hic est homo medicus leonis.

Corpus'ne sit uox, an ἀσώματον, uarias esse philosophorum sententias. Cap. XV.

Etus, atq; perpetua quæstio inter nobilissimos philosophorum agitata est, corpus'ne sit uox, incorporeũ an. hoc enim uocabulum quidam finxerunt proinde, quod græce dicitur ἀσώματον. Corpus autem est, quod aut efficiens est, aut patiens: id græce dicitur τὸ δρώμενον ἢ πάσχον σῶμα ἐστί. Quã definitionem significare uolẽs Lucretius, ita scripsit.

Tangere enim aut tangi, nisi corpus, nulla potest res.

Alio quoq; modo corpus esse græci dicunt, τὸ τριχῆ διαστατόν. Sed uocem stoici corpus esse contendũt. Eamq; esse dicunt ictum aera. Plato autem non esse uocem corpus putat. Non enim percussus inquit, aer, sed plaga ipsa, atq; percussio, uox est. οὐχ ἁπλῶς πληγὴ ἀέρος ἐστὶν ἡ φωνή. πλήττει γὰρ τὸν ἀέρα καὶ δάκτυλος παραγόμενος. καὶ οὐδέ πω ποιεῖ φωνήν. ἀλλ᾽ ἡ πόση πληγή. καὶ σφόδρα. καὶ πόση δὲ ὥς τε ἀκουστὴν γενέσθαι. Democritus, ac deinde Epicurus ex indiuiduis corporibus uocem constare dicunt. Eamq;, ut ipsis eorum uerbis utar, ῥεῦμα λόγων

appellant. hos, aliosq́; tales argutæ, delectabilisq́; desidiæ aculeos cum audiremus, uel lectitaremus, neq; in his scrupulis aut emolumentum aliquod solidum ad rationem uitæ pertinens, aut finem ullum quærendi uideremus, Ennianum Neoptolemum probabamus, qui profecto ita ait.

Philosophandũ est paucis, nam omnino haud placet.

De ui oculorum. deq́; uidendi rationibus.

Caput. XVI.

d E uidendi ratione, deq́; cernendi natura diuersas esse opiniones philosophorum animaduertimus. Stoici causas esse uidendi dicunt, radiorũ ex oculis in ea, quæ uideri queũt, emissionem, aerisq́; simul intentionem. Epicurus affluere semper ex omnibus corporibus simulachra quædã corporũ ipsorũ, eaq; sese in oculos inferre: atq; ita fieri sensum uidẽdi putat. Plato existimat genus quod dã ignis, lucisq́; de oculis exire, idq́; coniũctum, cõtinuatumq́; uel cum luce solis, uel cum alterius ignis lumine, sua ui, et externa nixũ efficere, ut quæcunq; offenderit, illustraueritq́;, cernamus. Sed & hic, ea quæ disserimus, imaginãdũ. Eiusdemq́; illius Enniani Neoptolemi, de quo supra scripsimus, consilio utendum est: q degustandum ex philosophia censet nõ in eam ingurgitandum.

Quam ob causam dies primi post calendas nonas idus atri habeantur, & cur diem quoq; quartum ante calendas, uel nonas uel idus quasi religiosum pleriq; uitant. Cap. XVII.

u Errius flaccus in quarto de uerborum signi ficatione, dies qui sunt postridie calēdas nonas, idus, quos uulgus imperite nefastos dicit: propter hanc causam dictos habitosq; atros esse scribit. Vrbe īquit, à Gallis Senonibus recuperata, L. Attilius in senatu uerba fecit. Q. Sulpitiū trib. militum ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum, rem diuinam dimicandi gratia postridie idus fecisse. Tum exercitum Po. Ro. occidione occisum, & post diem tertium eius diei urbem præter Capitoliū captam esse. Compluresq; alÿ senatores recordari sese dixerunt quoties belli gerendi gratia, res diuina postridie calendas, nonas, idus à magistratu Po. Ro. facta esset: eius belli proximo deinceps prælio Reip. malam gestam esse. Tum senatus eam rem ad PONT. reiecit, ut ipsi, quod uideretur, statuerent. PONT. decreuerunt nullum ÿs diebus sacrificium recte futurum. ante diem quoq; quartum Calē. uel Non. uel Id. tanquam inominalem diem pleriq; uitant. Eius obseruationis, an religio ulla sit tradita, quæri solet. Nihil super ea re scriptum inuenimus, nisi quod Claudius annalium quinto cladem illā pugnæ cannensis uastissimam factam dicit ante diem quartum NON. SEXTIL.

In quo, & quantum differat historia ab annalibus. Superq; ea re uerba posita ex libro rerum gestarum Sempronij Asellionis primo.

Caput XVIII.

h Istoriam ab annalibus quidam differre eo putant: quod cum utrunq; sit rerum gestarum narratio: earum tamen proprie rerũ sit historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret. Eamq; esse opinionem quorundam Verrius Flaccus refert in libro de significatu uerborũ quarto. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse autem uideri putat non nihil esse rationis in ea opinione, quod historia græce significat rerum cognitionẽ præsentium. Sed nos audire soliti sumus annales omnino id esse, quod historiæ sint. Historias non omnino esse id, quod annales sint. Sicuti quod est homo id necessario animal esse, quod est animal, non id necesse est hominem esse. Ita historias quidem esse aiunt rerum gestarum uel expositionem, uel demonstrationẽ, uel quo alio nomine id dicendum est: Annales uero esse, cum res gestæ plurium annorum, obseruato cuiusq; anni ordine deinceps componuntur. Cum uero non per annos, sed per dies singulos res gestæ scribuntur: ea historia græco uocabulo ἐφημερὶς dicitur. Cuius latinum interpretamentum scriptum est in libro Sempronij Asellionis primo. ex quo libro plura uerba adscripsimus, ut simul ibidem, quid ipse, inter res gestas, & annales esse dixerit: ostenderemus. Verum inter eos inquit, qui annales relinquere uoluissent: & eos, qui res gestas à Romanis perscribere conati essent: omnium rerum hoc interfuit. Annales libri tantummodo quod factum, quóq; anno gestũ sit, id demonstrabant. Id eorũ est, quasi qui diarium scribunt: quam græci ἐφημερίδα uocant, nobis nõ

modo satis esse uideo, quod factum esset id pronuntiare, sed etiã quo consilio, quáq; ratione gesta essent, demonstrare. Paulo post idem Asellio in eodem lib.
» nam neq; alacriores ad Remp. defendendam, neq;
» segniores ad rem perperam faciũdam annales libri
» commouere quicquam possunt. Scribere autem bellũ
» quo initium consule, & quo modo confectum sit, &
» quis triumphans introierit, ex'q; eo libro, quæ in bel
» lo gesta sint iterare, id fabulas non prædicare ait. In
» terea quid senatus decreuerit, aut quæ lex rogatio'ue
» lata sit, neq; quibus consilijs ea gesta sunt iterare, id fabulas pueris est narrare, non historias scribere.

Quid sit adoptatio, quid item sit arrogatio, quátum'q; hæc inter se differant: uerba'q; eius, quæ, qualia'q; sint, qui in liberis arrogandis super ea re populum rogat. Caput XIX.

CVm in alienam familiam, in'q; liberorũ locum extranei sumuntur: aut per prætorẽ fit, aut per populum. Quod per prætorẽ fit, adoptatio dicitur. Quod per populum, arrogatio. Adoptantur autem cum à parente, in cuius potestate sunt: tertia mancipatione in iure cedũtur. Atq; ab eo, qui adoptat, apud eum, apud quem legis actio est, uindicantur. Arrogantur ij, qui cum sui iuris sint: in alienam sese potestatem tradunt. Eius'q; rei ipsi authores fiunt. Sed arrogationes non temere, nec inexplorate committuntur. Nam comitia arbitris etiam Pontificibus præbentur, quæ curiata appellantur.

Aetas quoq; eius, qui arrogare uult: an liberis potius gignũdis idonea sit: bonaq; eius, qui arrogatur, ne insidiose appetita sint, consyderatur. Iusq́; iurandum à Q. Mutio Pon. Max. conceptum dicitur. quod in arrogando iuraretur. Sed arrogari non potest, nisi iá uesticeps. Arrogatio autem dicta, quia genus hoc in alienam familiam transitus per populi rogationem fit. Eius rogationis uerba hæc sunt. Velitis, iubeatis, uti L. Valerius L. Titio tam iure, legéq; filius sibi siet, & quàm si ex eo patre, matréq; familias eius natus esset. Vtiq; ei uitæ, necisq; in eum potestas siet, uti pariendo filio est. hoc ita, ut dixi, ita uos quirites rogo. Neq; pupillus autẽ, neq; mulier, quæ in parentis potestate est: arrogari possunt, quoniam & cũ fœminis nulla comitiorum communio est: & tutoribus in pupillos tantã esse authoritatem, potestatémq́; fas non est: ut caput liberum fidei suæ commissum alienæ ditioni subijciant. Libertinos uero ab ingenuis adoptari quidem iure posse Massurius Sabinus scripsit. Sed id neq; permitti dicit, neque permittendum esse unquam putat: ut homines libertini ordinis per adoptionem in iura ingenuorum inuadãt. Alioqui si iuris ista antiquitas seruetur, etiam seruus à domino per prætorem dari in adoptionem potest. Idq́; ait plerosq; iuris ueteris authores posse fieri scripsisse. Animaduertimus in oratione P. Scipionis, quam CENS. habuit ad populum de moribus, inter ea, quæ reprehendebat: quod contra maiorum instituta fierent: id etiam eum culpauisse, quod filius adoptiuus patri adoptatori in-

ter prænia patrum prodesset. Verba ex ea oratione hæc sunt. » In alia tribu patrem, in alia filiũ » suffragium ferre. Filium adoptiuum tam procede » re, quã si se natum habeat. absentis censeri iubere, ut » ad censum nemini necesse sit uenire.

Quod uocabulum latinum solœcismo fuerit Capitoni Asinio, quid ipsum apppellauerint ueteres latini, quibusq; uerbis solœcismum definierit idem Asinius. Caput XX.

S Olœcismus latino uocabulo ab Asinio Capitone, eiusdéq; ætatis alijs imparilitas appellatus, uetustioribus latinis stribiligo dicebatur à uersura uidelicet, & prauitate tortuosæ orationis, tanquam sterobligo quædam. Quod uitium Asinius Capito in literis, quas ad Clodiũ Thuscum dedit, hisce uerbis definit. Solœcismus est inquit, impar, & inconueniens compositura partium orationis. Cum græcum autem uocabulum sit solœcismus, an Attici homines, qui elegantius locuti sunt: usi eo sint, quæri solet. Sed nos neq; solœcismum, neq; Barbarismum apud græcorum idoneos adhuc inuenimus. Nam sicut βάρβαρον, ita σολόικον dixerunt. Nostri quoq; antiquiores solœcum facile, solœcismum haud scio, an unquam dixerint. Quod si ita est: neq; in græco, neq; in latino solœcismus probe dicitur.

Pluria qui dicat, & compluria, & compluries non barbare dicere, sed latine. Caput XXI.

pluria

PLuria forte quis dixit sermocinans uir adprime doctus meus amicus non hercle studio ferens ostentandi, neq; quo plura dicendum non putaret. Est enim doctrina homo seria, et ad uitæ officia deuincta, ac nihil de uerbis laborante. sed opinor assidua ueterum scriptorum tractatione inoleuerat linguæ illius uox, quam in libris sæpe offenderat. Aderat, cum ille hoc dixit, reprehensor audaculus uerborum, qui perpauca, eademq́; à uulgo protrita legerat. Habebatq́; nonnullas disciplinæ grammaticæ inauditiunculas, partim rudes inchoatasq́;, partim non probas. Easq; quasi puluerem ob oculos, cum adortus quenq; fuerat, aspergebat. Sicut tunc amico nostro barbare inquit, dixisti pluria. Nam neq; rationem uerborum hoc, neq; authoritatem habet. Ibi ille amicus ridens, amabo te inquit, uir bone, quia nunc mihi à magnis, seriisq́; rebus otium est: uelim doceas nos, cur pluria, siue compluria (nihil enim differt) non latine, sed barbare dixerint M. Cato, & Q. Claudius, Vale. Antias. L. Lælius. P. Nigidius. M. Varro, quos subscriptores, approbatoresq́; huius uerbi habemus. Præter poetarum, oratorumq́; ueterum multam copiam. Ad quæ ille nimis arroganter, tibi inquit, habeas authoritates istas, ex faunorum, & aboriginum seculo repetitas, atq; huic rationi respondeas. Nullum enim uocabulum neutrum comparatiuum, numero pluratiuo, casu recto ante extremum a, habet, i, literam sicuti meliora, maiora, grauiora. proinde igitur plura, non pluria dici consueuit, ne contra for-

mam perpetuam in comparatiuo, i, litera sit ante extremum a. Tum ille amicus noster, cum hominem confidentem pluribus uerbis non dignum existimaret. Asinij inquit, Capitonis doctissimi uiri epistolæ sunt uno in lib. multæ, opinor, positæ in templo pacis. Primaq; epistola scripta est ad Pacuuium Labeonem: cui titulus præscriptus est pluria non plura dici debere. In ea epistola rationes grammaticas posuit: per quas docet pluria latinum esse, plura barbarum. Ad Capitonem igitur te dimittimus. Ex eo id quoq; simul disces, si modo assequi poteris, quod in ea epistola scriptum est: pluria siue plura absolutum esse siue simplex, non, ut tibi uidetur, comparatiuum. Huius opinionis asinianæ id quoq; adiumentum est: quod compluries cum dicamus, non comparatiue dicimus. Ab eo autem, quod est compluria, aduerbium est factum compluries. Id quoq; quoniã minus usitatum est, uersum Plauti subscripsi ex comœdia, quæ Persa inscribitur.

» Quid metuis? Metuo hercle uero. Sensi ego cõpluries.

Item M. Cato in quarto originum eodẽ in loco ter hoc
» uerbum posuit. Compluries eorum milites merce-
» narij inter sese multi, alteri alteros occidêre. Cõpluri
» es multi simul ad hostes transfugêre. Compluries in
» imperatorem impetum fecere.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER SEXTVS.

Quem in modum responderit Chrysippus aduersus eos, qui prouidentiam consistere negauerunt. Caput Primum

Omines fecisse dicatur tantam uim esse erũnarum, & malorum. adsus ea Chrysippus, cum in libro
h
περὶ προνοίας quarto dissereret: nihil est prorsus istis inquit, insipidius, qui opinantur bona esse potuisse, si non essent itidem mala. Nam cum bona malis contraria sint: utraq; necessarium est opposita inter sese, & quasi mutuo aduerso quæq; fulta nisu consistere. Nullum adeo contrarium esse sine contrario altero. quo enim pacto iustitiæ sensus esse posset, nisi essent iniuriæ? Aut quid aliud iustitia est, quàm iniustitiæ priuatio? Qui item fortitudo intelligi posset, nisi ex ignauiæ oppositione? Qui continentia, nisi ex intemperantiæ? Quo item modo prudentia esset, nisi foret contra imprudentia? Proinde inquit homines stulti, cur non hoc etiam desyderant, ut ueritas sit, & non sit mendacium? Nanq; itidem sunt bona & mala, felicitas & infortunitas, dolor & uoluptas. Alterum enim ex altero (sicuti Plato ait) uerticibus inter se contrariis deligatum est. Si tuleris unum, abstuleris utrunq;. Idem Chrysippus in eo

dem libro tractat, consyderatq́; dignũ esse id quæri putat. εἰ τῶν ἀνθρώπων νόσοι κατὰ φύσιν γίνονται. Idem naturá ne ipsa rerum, uel prouidentia, quæ cõpagem hanc mundi, & genus hominum fecit, morbos quoq;, & debilitates, et ægritudines corporum, quas patiuntur homines: fecerit. Existimat autem non fuisse hoc principale naturæ consilium, ut faceret homines morbis obnoxios. Nunquam enim hoc conuenisse naturæ authori, parentiq́; rerum omnium bonarũ. Sed cum multa inquit, atq; magna gigneret, pareretq́; aptissima et utilissima, alia quoq; simul adgnata sunt incommoda ijs ipsis, quæ faciebat, cohærentia. Eaq; non per naturam, sed per sequelas quasdam necessarias facta dicit: quod ipse appellat κατὰ παρακολούθησιν. Sicut inquit, cum corpora hominum natura fingeret, ratio subtilior, & utilitas ipsa operis postulauit: ut tenuissimis, minutisq́; ossiculis caput compingeret. Sed hanc utilitatem rei maioris, alia quædam incommoditas extrinsecus consecuta est: ut fieret caput tenuiter munitum, & ictibus offensionibusq́; paruis fragile, proinde morbi quoq;, & ægritudines partæ sunt: dum salus paritur. Sic hercle inquit, dum uirtus hominibus per consilium naturæ gignitur: uitia itidem per affinitatem contrariam nata sunt.

Quo itidem modo, & uim, necessitatemq́; fati constituerit, & esse tamen in nobis consilij, iudicijq́; nostri arbitrium confirmauerit.

Caput II.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

f

Atum, quod græci πεπρωμένην, uel εἱμαρμένην uocant, ad hanc fermè senten tiam Chrysippus stoicæ princeps philosophiæ definit. fatum est inquit, sempiterna quædam, et indeclinabilis series rerum, et cathena uoluens se metipsa sese, & implicans per æternos consequentiæ ordines, ex quibus apta, connexáq; est. Ipsa autem uerba Chrysippi, quantum ualui, memoria adscripsi, ut sicui meum istud interpretamentum uidebitur esse obscurius: ad ipsius uerba animaduertat. In libro enim περὶ προνόιας quarto εἱμαρμένην, se dicit φυσικὴν σύνταξιν τῶν ὅλων ἐξ ἀϊδίου τῶν ἑτέρων τοῖς ἑτέροις ἐπακολουθούντων καὶ μετὰ πολὺ μὲν οὖν ἀπαραβάτου οὔσης τῆς τοιαύτης συμπλοκῆς. Aliarum autem opinionum, disciplinarumq; authores huic definitioni ita obstrepunt: si Chrysippus inquiunt fato putat omnia moueri, & regi, nec declinari, transcendiq; posse agmina fati, & uolumina, peccata quoq; hominum, & delicta non sustentanda, neq; inducenda sunt ipsis, uoluntatibusq; eorum, sed necessitati cuidam, & instantiæ, quæ oritur ex fato, omniũ quæ sit rerum domina, & arbitra, per quam necesse sit fieri, quicquid futurum est. Et propterea nocentium pœnas legibus iniq; constitutas, si homines ad maleficia non sponte ueniunt: sed fato trahuntur. Contra ea Chrysippus tenuiter multa, & argute disserit: sed omnium ferè, quæ super ea re scripsit, sententia huiuscemodi est. Quãquam ita sit inquit, ut ratione quadam necessaria, principali, & coacta, atq; connexa sint fato omnia, ingenia tamen ipsa mentium no-

strarum perinde sunt fato obnoxia, ut proprietas eorum est ipsa qualitas. Nam si sunt per naturam primitus salubriter, utiliterq; ficta, omnem illam uim, quæ de fato extrinsecus ingruit: inoffensius, tractabiliusq; transmittunt. Sin uero sunt aspera, & inscita, & rudia, nullisq; artium bonarum adminiculis fulta: et etiam si paruo siue nullo fatalis incommodi conflictu urgeantur: sua tamen leuitate, & uoluntario impetu in assidua delicta, & errores ruunt. Idq; ipsum ut ea ratione fiat: naturalis illa, & necessaria rerum consequentia efficit: quæ fatum uocatur. Est.n. genere ipso quasi fatale, & consequens, ut mala ingenia peccatis, & erroribus non uacent. Huius deinde rei exemplo non hercle nimis aliene, neq; illepide utitur. Sicut inquit, lapidem cylindrum si per spatia terræ prona, atq; derupta iacias: causam quidem ei, et initium præcipitantiæ feceris: mox tamen ille præceps uoluitur: non quia tu id iam facis: sed quoniam ita sese modus eius, & formæ uolubilitas habet: Sic ordo & ratio & necessitas fati, genera ipsa & principia causarum mouet: Impetus uero consiliorũ, mentiumq; nostrarum, actionesq; ipsas, uoluntas cuiusq; propria, & animorum ingenia moderantur. Infert deinde uerba hæc iis, quæ dixit congruentia. διὸ ὑπὸ τῶν πυθαγορείων οὕτως εἴρηται.

γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήμαθ' ἑλόντας

ὡς τῶν βλαβῶν ἑκάστοις παρ' αὐτοῖς γινομένων, καὶ καθ' ὁρμὴν αὐτῶν ἁμαρτανόντων τὲ καὶ βλαπτομένων, καὶ κατὰ τὴν αὐτῶν διάνοιαν καὶ πρόθεσιν. Propterea negat oportere ferri audiriq; homines aut nequam, aut

ignauos, & nocentes, & audaces, qui, cum in culpa & in maleficio reuicti sunt: perfugiunt ad fati necessitatem, tanquam in aliquod fani asylum, et quæ pessime fecerunt: ea non suæ temeritati, sed fato esse attribuenda dicunt. Primus autem Homerus sapientissimus & antiquissimus poetarum dixit in hisce uersibus..

ὢ πόποι. οἷον δή νυ θεοὺς βροτοὶ αἰτιόωνται.
ἐξ ἡμέων γὰρ φασί κακ᾽ ἔμμεναι, οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ
σφῇσιν ἀτασθαλίῃσιν ὑπὲρ μόρον, ἀλγ᾽ ἔχουσιν.

Itaq; M. Cic. in libro, quem de fato conscripsit, cum quæstionem istam diceret obscurissimam esse, & impliatissimam, Chrysippum quoq; philosophum non
» expedisse se in ea refert his uerbis. Chrysippus
» æstuans, laboransq; quonam pacto explicet, & fato
» omnia fieri, & esse aliquid in nobis, intricatur hoc modo.

Historia sumpta ex libris Tuberonis de serpente inusitatæ longitudinis. Cap. III.

Vbero in historijs scriptum reliquit, bello
t primo punico Attilium Regulum COS. in Africa castris apud Bagradam flumen positis, prælium grande, atq; acre fecisse aduersus unũ serpentem in illis locis stabulantem inusitatæ immanitatis. Eumq; magna totius exercitus conflictatione balistis, atque catapultis diu oppugnatum. Eiusq; interfecti longum corium pedes centum & XX. Romam misisse.

Quid idē Tubero in historijs de Attilio Regulo à Carthaginiensibus capto literis mandauerit. Quid etiam Tuditanus super eodem Regulo scripserit. Caput IIII.

Quod satis celebre de Attilio Regulo, id nuperrime legimus scriptum in Tuditani libris Regulum captum ad ea, quae in senatu Romae dixit suadens ne captiui cum Carthaginiensibus permutarentur: id quoq; addidisse. Venenum sibi Carthaginienses dedisse, non praesentaneum, sed eiusmodi, quod mortem in diem proferret: eo consilio, ut uiueret quidem tantisper, quoad fieret permutatio. Post autem grassante sensim ueneno cor tabesceret. Eūdem Regulum Tubero in historijs redijsse Carthaginem, nouisq; exemplorum modis excruciatum à Poenis dicit. In atras inquit, & profundas tenebras eum claudebant: ac diu post, ubi erat uisus sol ardentissimus: repente educebant: & aduersus ictus solis oppositum continebant. Atq; intendere in coelū oculos cogebant. Palpebras quoq; eius, ne conniuère posset: sursum, ac deorsum diductas insuebant. Tuditanus autem somno diu prohibitum, atq; ita uita priuatum refert. Id'q; ubi Romae cognitum est: nobilissimos Poenorum captiuos liberis Reguli à senatu deditos, & ab ijs in armario muricibus praefixo destitutos, eadem'q; insomnia cruciatos interisse.

Quod Alphenus iurisconsultus in uerbis ueteribus interpretandis, errauit. Cap. V.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

a LPhenus iureconsultus, Ser. Sulpitij discipulus, rerumq́; antiquarum non incuriosus in libro digestorum. XXX. & IIII. Conlectaneorum autem secundo in fœdere inquit. » Quod inter Po. Ro. & Carthagniēses factum, et » scriptum inuenitur, ut Carthagniēses quotquot an- » nis Po. Ro. darent certum pondus argenti puri puti. » quæsitumq́; est quid esset argentum purum putum. » respōdi ego inquit, esse purum putum ualde purum, » sicut nouum nouitium dicimus, & proprium propi- » tium augere, atq; intendere uolentes noui, & proprij » significationem. Hoc ubi legimus, mirabamur eã dem affinitatem uisam esse Alpheno puri & puti, quæ sit noui, & nouitij. Nam si esset, puritium tum sanè uideretur dici, quasi nouitium. id etiam mirum fuit: quod nouitium per augendi figuram dictum existimauit, cū sit nouitiū non qđ magis nouum sit: sed quod à nouo dictum, ĩclinatumq́; sit. Iis ergo assentimus, qui putum esse dicunt à putando dictum, & ob eam causam prima syllaba breui pronuntiãt non longa, uti existimasse Alphenus uidetur, qui à puro id esse factum scripsit. Putare autem ueteres dixerunt, uacantia ex quaq; re, ac non necessaria, aut etiam obstantia, & aliena auferre, & excidere, & quod esset utile, ac sine uitio uideretur: relinquere. Sic nanq; arbores, & uites, & sic etiam rationes dictæ putari. Verbum quoq; ipsum puto, quod declarãdæ sententiæ nostræ causa dicimus, non signat profecto aliud, quã id agere nos in re dubia, obscuraq́;, ut decisis, amputatisq́; falsis opinionibus, quod uideatur

esse uerum, & integrum, & incorruptum retineamus. Argentum ergo in carthaginiensi fœdere putum dictum esse quasi exputatum, excoctum'q;, omniq; aliena materia carens, omnibus'q; ex eo uitijs detractis, emaculatum, et candefactum. Scriptum est autem purum putum non in carthaginiensi solum fœdere, sed cum in multis alijs ueterum libris, tum etiam in Q. quoq; Ennij tragœdia, quæ inscribitur Alexãder, et in Satyra M. Varronis, quæ ĩscripta ẽ, δὶς παῖδες οἱ γέροντες.

Temere, inepte'q; reprehensum esse à Iulio Higino Virgilium, quod præpetes Dædali pennas dixit: atq; ibi quid sint aues præpetes. Et quid illæ sint aues, quas Nigidius inferas appellauit. Cap. VI.

» Aedalus (ut fama est) fugiẽs minoïa regna,
» d Præpetibus pennis ausus se credere cœlo
» Insuetum per iter gelidas enauit ad arctos.

In his Virgilij uersibus reprehendit Higinus præpetibus pennis, quasi improprie, & inscite dictum. Nã præpetes inqt, aues ab auguribus appellantur, quæ aut opportune præuolant: aut idoneas sedes capiunt. Non apte igitur usum uerbo augurali existimauit in Dædali uolatu nihil ad augurum disciplinam pertinente. Sed Higinus nimis hercle ineptus est: cum quid præpetes esse se scire ratus est, Virgilium autem, & Trimatium doctum uirum ignorasse: qui in secundo iliadis uictoriam uolucrem præpetem appellauit in hoc uersu.

» Dum dat uincenti præpes uictoria palmam.

Cur autem non Q. quoq; Ennium reprehendit? qui

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

in annalibus, non ut Virgilius pennas Dædali præpetes, sed longe diuersius inquit. Quid

Brundusium pulchro præcinctum præpete portu?

Et si uim potius, naturamq; uerbi consyderasset: neq; id solum, quod augures dicerent, inspexisset: ueniā prorsus poetis daret similitudine, ac translatione uerborū non significatione utentibus. Nā quoniam non ipsæ tantum aues, quæ prosperius præuolant: sed ēt loci, quos capiunt: ꝙ idonei, feliciesq; sunt: præpetes appellantur: Icirco Dædali pennas præpetes dixit, qm̄ ex locis, in qbus periculū metuebat: in loca tutiora puenerat. Locos porrò præpetes et augures appellāt. Et Ennius in annalium primo dixit.

Præpetibus hilares sese, pulchrisq; locis dant.

Auibus autem præpetibus contrarias aueis inferas appellari Nigidius Figulus ĩ libro primo augurij priuati ita dicit. Discrepat dextra sinistræ, præpes inferæ. Ex quo est coniectare præpetes appellatas, quæ altius, sublimiusq; uolitēt: cū differre à præpetibus Nigidius inferas dixerit. Adolescens ego Romæ, tū cum etiā ad grammaticos itarē: audiui Apollinarē Sulpītium, quem in primis sectabar, cum de iure augurio quæreretur: et mentio præpetum auiū facta esset: è L. claro præfecto urbis dicere præpetes sibi uideri esse alites, quas Homerus τανυπτέρυγας, appellauerit. Quoniā istas potissimum augures spectarent: quæ ingentibus alis patulæ, atq; porrectæ præuolarēt. Atq; ibi hos Homeri uersus dixit.

τύνη δ' οἰωνοῖσι τανυπτερύγεσσι κελεύεις
πείθεσθαι, τῶν οὔτι μεταστρέπομαι οὐδ' ἀλεγίζω.

De Acca Larentia, & Caia Tarratia, deq; origine sacerdotij fratrum Arualium. Cap. VII.

Accæ Larentiæ, & Caiæ Tarratiæ, siue illa suffetia est, nomina in antiqs annalibus celebria sunt. Earum alteræ post mortem, Tarratiæ autem uiuæ amplissimi honores à Po. Ro. habiti, & Tarratiam quidem uirginem Vestæ fuisse lex horatia testis est: quæ super ea ad populum lata, qua lege ei plurimi honores fiunt. Inter quos ius quoq; testimonij dicendi tribuitur. Testabilisq; una omnium fœminarum ut sit, datur. Id uerbum est ipsius legis Horatiæ. Contrarium est in. XII. tabulis scriptum. Improbus, intestabilisq; esto. Præterea si quadraginta annos nata sacerdotio abire, ac nubere uoluisset: ius ei potestasq; ex augurandi, atq; nubendi facta est, munificentiæ, & beneficij gratia, qđ campum Tiberinum, siue Martium Po. Ro. condonasset. Sed Acca Larentia corpus in uulgus dabat: pecuniamq; emeruerat ex eo quæstu uberem. ea testamento, ut in Antiatis historia scriptum est: Romulũ regem, ut quidam alij tradiderunt, Po. Ro. bonis suis hæredem fecit. Ob id meritum à flamine quirinali sacrificium ei publicæ fit, & dies è nomine eius in fastos additus. Sed Sabinus Massurius in primo memorabiliũ secutus quosdam historiæ scriptores, Accam Larentiam Romuli nutricem fuisse dicit. Ea inquit, mulier ex. XII. filijs maribus unum morte amisit. In illius locum Romulus Accæ Larentiæ sese filiũ dedit. Seq; & cæteros eius filios fratres aruales ap-

pellauit. Ex eo tempore collegium mansit fratrum arualium numero XII. cuius sacerdotij insigne est spicea corona, & albæ infulæ.

De Alexandro, & de P. Scipione memoratu digna. Caput VIII.

Appion græcus homo, qui πολυίστωρ est appellatus, facili atq; alacri facundia fuit. Is, cum de Alexandri Regis laudibus scriberet, uicti inquit, hostis uxorem facie inclyta mulierem uetuit in conspectum suum deduci: ut eam ne oculis suis quidem contingeret. Lepida igitur quæstio agitari potest, utrum uideri continentiorem par sit P. ne Africanum superiorem, qui Carthagine ampla ciuitate in Hispania expugnata, uirginem tempestiuam, forma egregia, nobilis uiri hispani filiam captã, perductamq; ad se patri inuiolatam reddidit: an regem Alexandrum, qui Darij regis uxorem, eãdem eiusdemq; sororem prælio magno captam, quã esse audiebat exuperanti forma, uidere noluit: perduciq; ad sese prohibuit. Sed hanc utranq; declamatiunculam super Alexandro, & Scipione celebrauerint, quibus abunde et ingenij, & otij, et uerborũ est. Nos satis habebimus, quod ex historia est, id dicere. Scipionem istum, uero ne an falso, incertum: fama tamen, cum esset adolescẽs, haud syncera fuisse, et propemodum constitisse hosce uersus à Cn. Neuio poeta in eum scriptos esse.

Etiam qui res magnas manu sæpe gessit gloriose.

Cuius facta uiua nunc uigent, qui apud gentes solus
Præstat, eum suus pater cum pallio uno ab amica abduxit.

His ego uersibus credo adductum Valerium Antiatem aduersus cæteros omnes scripres de Scipionis moribus sensisse: & eam puellam captiuam non redditam patri scripsisse: contra quàm nos supra diximus, sed retentam a Scipione, atq; in delitijs, amoribusq; ab eo usurpatam.

Locus exemptus ex annalibus L. Pisonis historiæ, & orationis lepidissimæ. Caput IX.

Quod res uidebatur memoratu digna, quã fecisse Cn. Flauium Annij filium, ædilem curulem L. Piso in. III. annali scripsit. Eaq; res perquam pure, & uenuste narrata à Pisone: locum istum totum ex Pisonis annali composuimus. Cn. inquit, Flauius patre libertino natus scriptum faciebat. Isq; in eo tempore ædili curuli apparebat, quo tempore ædiles subrogantur. Eumq; primæ tribus ædilem curulem renuntiauerunt. At ædilis, qui comitia habebat, negat accipere. Neq; sibi placere, qui scriptum faceret: eũ ædilẽ fieri Cn. Flauius Annij filius dicitur tabulas posuisse, scriptu sese abdicasse. Isq; ædilis curulis factus est. Idẽ Cn. Flauius Annij filius dicitur ad collegã uenisse uisere ægrotum, & in conclaue postquam introiuit adolescens: ibi complures nobiles sedebant. Ii contemnentes eũ, assurgere ei nemo uoluit. Cn. Flauius Annij filius

" ædilis id arrisit. Sellam curulem iussit sibi afferri.
" Eam in limine apposuit, ne quis illorum exire pos-
" set. Vtiq; ij omnes inuiti uiderent sese in sella curuli
" sedentem.

Historia super Euclide Socratico, cuius exemplo Taurus philosophus adhortari adolescentes suos solitus, ad philosophiam gnauiter sectandam.

Caput X.

h Hilosophus Taurus uir memoria nostra in disciplina platonica celebratus, cum alijs bonis multis, salubribus'q; exemplis hortabatur ad philosophiam capescendam: tum uel maxime ista re animos iuuenum expergebat, Euclidem quã dicebat socraticũ factitauisse. Decreto inquit, suo Athenienses cauerant: ut qui Megaris ciuis esset, si intulisse Athenas pedem prehensus esset: ut ea res ei homini capitalis esset. Tanto Athenienses ĩquit, odio flagrabant finitimorum hominum Megarensiũ. Tum Euclides, qui ĩdidẽ Megaris erat: q'q; etiã ante id decretum & esse Athenis, & audire Socratem consueuerat: postquam id decretum sanxerunt: sub noctem prius quã aduesperasceret, tunica longa muliebri indutus, & pallio uersicolore amictus, & caput, et ora uelatus, è domo sua megaris Athenas ad Socratẽ cõmeabat: ut uel noctis aliquo tempore consiliorum, sermonum'q; eius fieret particeps. Rursus'q; sub lucem millia passuum paulo amplius uiginti eadem ueste illa tectus redibat. At nunc ĩquit, uidere est philosophos ultro currere, ut doceant, ad fores iuuenũ diuitum: eosq; ibi sedere, atq; operiri propè ad me-

ridiem, donec discipuli nocturnum omne uinum edormiant.

Verba ex oratione Q. Metelli Numidici, quæ libuit meminisse ad officiũ grauitatis, dignitatisq; uitæ decentia. Caput XI.

C Vm inquinatissimis hominibus non esse cõuitio decertandũ, neq; in male dictis aduersus impudentes, & improbos uelitandũ, quia tantisper similis, & compar eorum fias: dum paria, & consimilia dicas, atq; audias, non minus ex oratione Q. Metelli Numidici sapientis uiri cognosci potest: quã ex libris, & disciplinis philosophorum. Verba hæc sunt Metelli aduersus Caium Mãlium tri. pl. à quo apud populum in concione lacessitus, iactatusq; fuerat dictis petulantibus. » Nunc, q̃d » ad illum attinet quirites, quoniam se ampliorem pu» tat esse, si se mihi inimicum dictitauerit: quem ego mi» hi neq; amicum recipio: neq; inimicum respicio: in eũ » ego non sum plura dicturus. Nam eum indignissi» mum arbitror, cui à uiris bonis bene dicatur. Tum » ne idoneum quidem, cui à probis male dicatur. Nam » si in eo tempore huiuscemodi homunculum nomi» nes, in quo punire non possis, maiore honore, quàm » contumelia afficias.

Quod neq; testamentum sicuti Seruius Sulpitius existimauit, neq; sacellum sicuti Trebatius, duplicia uerba sunt, sed à testatione productum alterum, alterum à sacro diminutum. Caput XII.

s Eruius Sulpitius Iureconsultus uir ætatis suæ doctissimus, in libro de testamentis secundo, qua ratione adductus testamentum uerbum esse duplex scripserit: non reperio. Nā compositum esse dixit à mentis contestatione. Quid igitur calciamentum? quid paludamentum? quid pauimentum? quid uestimentum? quid alia mille per huiuscemodi formam producta? Etiam'ne ista omnia composita dicemus? Obrepsisse autem uidetur Seruio, uel siqs, alius est, qui id prior dixit: falsa qdē, sed nō abhorrens, neq; inconcinna, quasi mentis quædam in hoc uocabulo significatio. sicut hercle C. quoq; Trebatio eadem concinnitas obrepsit. Nam in libro de religionibus secundo. Sacellum est inquit, locus paruus deo sacratus cum ara. Deinde addit uerba hæc, Sacellum ex duobus uerbis arbitror compositum, sacri, & cellæ, quasi sacra cella. Hoc quidem scripsit Trebatius. Sed quis ignorat sacellū & simplex uerbum esse, & non ex sacro, & cella compositum, sed ex sacro diminutum?

De quæstiunculis apud Taurum philosophum in conuiuio agitatis, quæ sympoſiacæ uocantur.

Caput XIII.

f Actitatum, obseruatumq; hoc Athenis est ab ijs, qui erant philosopho Tauro iunctiores, cum domum suam nos uocaret: ne omnino (ut dicitur) immunes, & asymboli ueniremus: coniectabamus ad cœnulam non cupedias ciborum, sed argutias quæstionum. Vnusquisq; igitur non-

n

strum commentus, paratus'q; ibat, quod quæreret. Eratq; initium loquendi, eundi'q; finis. Quærebãtur autem nec grauia, nec uerenda, sed ἐνθυμήματα quædam lepida, & minuta, & florentem uino animum lacescentia. Quale hoc ferme'est subtilitatis ludicræ quod dicam. Quæsitum est quando moriens moreretur? cum iam in morte esset, an tum etiam, cum in uita foret. Et quando surgens surgeret, cum iam staret? an tum etiã cum sederet? Et qui artem disceret, quando artifex fieret, cũ iam esset, an tum cum etiam non esset. Vtrum enim horũ dicas, absurde, atq; ridicule dixeris, multo'q; absurdiũs uidebitur: si aut utrunq; esse dicas, aut neutrum. Sed ea omnia, cum captiones esse quidam futiles, & inanes dicerent: Nolite inquit Taurus, hæc, quasi nugarum aliquem ludum aspernari. Grauissimi philosophorum, super hac re serio quæsiuerunt. Et alij moriendi uerbum, atq; momentum, manente adhuc uita dici, atq; fieri putauerunt. Alij nihil in eo tempore uitæ reliquerunt. Totum'q; illud, quod mori dicitur, morti uindicauerunt. Item de cæteris similibus in diuersa tempora, & in contrarias sententias discesserunt. Sed Plato inq̃t noster, neq; uitæ id tẽpus, neq; morti dedit. Idem'q; in omni consimilium rerum disceptatione fecit. Vidit quippe utrunq; esse pugnans, neq; posse ex duobus contrarijs, altero manente, alterum constitui. Quæstionem'q; fieri per diuersorum inter se finium, mortis & uitæ cohærentiam, & idcirco peperit ipse, expressit'q; aliud quoddam nouum in confinio tempus: quod uerbis proprijs, atq; inte-

gris τὴν ἐξαίφνης φύσιν appellauit. Idq́; ipsum ita uti dico, inquit, in libro, cui παρμενίδης titulus est, scriptum ab eo reperietis τὸ γὰρ ἐξαίφνης τοιοῦτόν τι ἔοικε σημαίνειν. ὡς ἐξ ἐκείνου μεταβάλλον εἰς ἕτερον. Talia apud Taurum symbola, & alia, quæ erant secundarum mensarum, ut ipse dicere solitus erat, τραγήματα.

Puniendis peccatis tres esse rationes à philosophis attributas. Et quamobrem Plato duarum ex ijs meminerit. Cap. XIIII.

PVniendis peccatis tres esse debere causas existimatum est. Vna est, quæ νουθεσία, uel κόλασις, uel παραίνεσις dicitur, cum pœna adhibetur castigandi, atq; emendãdi gratia, ut is, qui fortuito deliquit, attentior fiat, correctiorq́;. Altera est: quam ij, qui uocabula ista curiosius diuiserunt, τιμωρίαν appellant. Ea causa animaduertendi est, cum dignitas, authoritasq́; eius, in quem est peccatum, tuenda est, ne prætermissam animaduersio contemptum eius pariat, & honorem leuet. Idcircoq́; id ei uocabulum à conseruatione honoris factum putant. Tertia ratio uindictæ est, quæ παράδειγμα à græcis nominatur, cum punitio propter exemplũ necessaria, ut cæteri à similibus peccatis, quæ prohiberi publicitus interest: metu cognitæ pœnæ deterreantur. Idcirco ueteres quoq; nostri exẽpla, pro maximis, grauissimisq́; pœnis dicebant. Quãdo igitur aut spes magna est, ut is q̃ peccauit ci-

tra pœnã; ipse sese ultro corrigat: aut spes contra nulla est emendari eũ posse, et corrigi, aut iacturam dignitatis, in quã peccatum est, metui non necessum est: aut non id peccatum est, cuius exemplo necessario metu sanciendum sit: tum quicqd ita delictum est, non sane dignum esse imponendæ pœnæ studium uisum est. Has treis ulciscendi rationes et philosophi alij plurifariam, & noster Taurus in primo commentariorum, quos in Gorgiã Platonis composuit, scriptas reliquit. Plato autem ipse uerbis apertis duas solas esse puniendi causas dicit. Vnam, quam primo in loco propter corrigendum, alteram, quam in tertio propter exempli metum posuimus. Verba sunt hæc Platonis in Gorgia, προσήκει δὲ παντὶ, τῷ μὲν τιμωρουμένῳ ὑπ᾽ ἄλλου ὀρθῶς τιμωρουμένου βελτίων γίνεσθαι. καὶ ὀνίνασθαι· ἢ παράδειγμα ἄλλοις γίνεσθαι ἵνα ἄλλοι οἱ ὁρῶντες πάσχοντα φοβούμενοι βελτίους γίνωνται.

In hisce uerbis facile intelligas τιμωρίαν Platonẽ dixisse, non, ut suprascripsi quosdam dicere: sed ita ut promiscue dici solet, pro omni punitione. An ne autem quasi omnino paruam, et contemptu dignam præterierit pœnæ sumendæ causam propter tuendam læsi hominis authoritatem: an magis quasi ei, quam dicebat, rei non necessariam prætermiserit: cum de pœnis non in uita, neq; inter homines, sed post uitæ tempus capiendis scriberet: ego in medium relinquo.

De uerbo quiesco, an e litera corripi, an produci debeat. Caput XV.

a Micus noster homo multi studij, atq; in bonarum disciplinarum opere frequens uerbũ quiescit, usitate e litera correpta dixit. Alter item amicus, homo in doctrinis, quasi in praestigijs mirificus, communiumq; uocum respuens nimis, & fastidiens barbare eum dixisse opinatus est: quoniam producere debuisset, non corripere. Nam quiescit ita oportere dici prædicauit, ut calescit, nitescit, stupescit, atq; alia huiuscemodi multa. id etiam addebat, quod quies e producto non breui diceretur. noster autem, qua est omnium rerũ, uerecunda mediocritate, ne si Helij quidem Cincij, & Satyri dicẽdum ita censuissent: obsecuturum se fuisse ait contra perpetuam latinæ linguæ consuetudinẽ. Neq; se tam insigniter locuturum, absona ut inauditaq; diceret, Literas autẽ super hac re fecit iter exercitia quædam ludicra. Et quiesco non esse his simile, quæ supra posui, nec à quiete dictum sed ab eo quietem. Græcæq; uocis ἔχον καὶ ἔσχον ionicæ à uerbo ἔχω ἴχω, & modum & originem uerbum illud habere demonstrauit. Rationibusq; haud sanè frigidis docuit quiesco e litera longa dici non conuenire, ut diceret eiusmodi quispiam, qui tumultuarijs, & modicis linguæ exercitationibus ad famam se facundiæ permiserat, neq; orationis latinæ modos, usurpationesue ullas didicerat.

Notum uerbum deprecor à poeta Catullo inusitate quidem, sed apte positum, & proprie, deq; ratione eius uerbi, exemplisq; ueterum scriptorum.

Caput XVI.

CVm in Lycio forte uespera ambularemus, uir quidam ludo ibi nobis & uoluptati fuit. nam cum esset uerbum deprecor doctiusculè positum in Catulli carmine, quia id ignorabat: frigidissimos uersus esse dicebat: omnium quidem meo iudicio uenustissimos: quos subscripsi.

» Lesbia mi dicit semper male: nec tacet unquam
» De me: dispeream, me nisi Lesbia amat.
» Cui ego quasi eadem totidem mox deprecor illi
» Assidue: uerum dispeream nisi amo.

Deprecor hoc in loco uir bonus ita dictum esse putat, ut plerunq; à uulgo dicitur: quod significat ualde precor, & oro & supplico. In quo de præpositio ad augendum, & cumulādum ualet. Quod si ita esset, frigidi sanè uersus forent. Nūc enim contra omnino est. Nam de præpositio, quoniam est anceps in uno, eodemq; uerbo diuersitatem significationis capit. Sic enim deprecor à Catullo dictum est, quasi detestor, uel execror, uel depello, uel abominor. Cōtra autem ualet, cum Cicero pro P. Sylla ita dicit.
» Quàm multorum hic uitam à Sylla deprecatus est. Item in dissuasione legis agrariæ.
» Siqd deliquero, nullæ sunt imagines, quæ me à uobis deprecentur.
Sed neq; solus Catullus ita isto uerbo usus est. Pleni adeo sunt libri ueterum similis in hoc uerbo significationis. Ex quibus unum & alterum, quæ suppetierant, apposui. Q. Ennius in Erechtheo non longe secus dixit, quàm Catullus.

» Quibus nunc inquit erumna mea libertatem paro?
» Quibus seruitutem mea miseria deprecor?

Significat abigo, & amolior, uel prece adhibita, uel quo alio modo. Item Ennius in Cresphonte.

» Ego cum meæ uitæ parcam, letum inimico deprecor.
» Cic. in lib. VI. de rep. ita scripsit. Quod quidem
» eo fuit maius, quia cum in causa pari collegæ essent:
» nõ modo inuidia pari non erant: sed ẽt Claudij inui
» diam Gracchi charitas deprecabatur. Hic quoq; item non est ualde precabatur, sed quasi propulsabat, & defensabat inuidiam. Quod græci propinqua significatione παραιτοῦμαι dicunt. Item pro A. Li
» cinio similiter Cicero uerbo isto utitur. Quid inquit
» huic homini facias? Non'ne concedas interdum, ut ex
» cusatione summæ stultitiæ, summæ improbitatis odi
» um deprecetur? item in Verrem actionis secundæ pro
» oemio. Nunc uero qd faciat Hortensius? auaritiæ'ne
» crimina frugalitatis laude deprecetur? an hominem
» flagitiosissimum, libidinosissimũ, nequissimum'q; de
» fendat? Sic igitur Catullus eadem se facere dicit, quærens ueniam, quod & male diceret ei palàm, respueret'q;, & recusaret, detestaretur'q; assidue, & tamen eam penitus deperiret.

Quis omniũ primus libros publice præbuerit legendos. Quãtus'q; numerus fuerit Athenis ante clades persicas librorum in bibliothecis publicorum.

Caput XVII.

Libros Athenis disciplinarum liberalium publice ad legendum præbendos primus posuisse dicitur Pisistratus tyrannus. Deinceps studiosius, accuratius'q; ipsi Athenienses auxerunt. Sed omnem illam postea librorum copiam

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Xerxes Athenarum potitus, urbe ipsa præter arcem incensa abstulit: asportauitq; in Persas. Hos porro libros uniuersos multis post tempestatibus Seleucus rex, qui Nicanor appellatus est: referendos Athenas curauit. Ingens postea numerus librorum in Aegypto à Ptolemæis regibus uel conquisitus, uel confectus est, ad millia fermè uoluminum septingenta. Sed ea omnia bello priore alexandrino, dum diripitur ea ciuitas, non spõte, neq; opera consulta, sed à militibus forte auxiliarijs incensa sunt.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER SEPTIMVS.

Admiranda quædam ex annalibus sumpta de P. Africano superiore. Caput I.

qVod de Olympiade Philippi regis uxore, Alexandri matre in historia græca scriptum est, idẽ de P. Scipionis quoq; matre, qui prior Africanus appellatus est: memoriæ datum est. Nam & Caius Oppius, & Iulius Higinus, aliíq;, qui de uita, et rebus Africani scripserunt: matrem eius diu sterilem existimatam tradunt. P. quoq; Scipionem, cum quo nupta erat, liberos desperauisse. Postea in cubiculo, atq; in lecto mulieris, cum absente marito cubans sola obdormisset: uisum repente iuxta eam cubare ingentem an

guem. Eumq; ijs, qui uiderant, territis, & clamantibus elapsum inueniri non quisse. Idipsum P. Scipionem ad aruspices retulisse. Eos sacrificio facto respondisse, fore ut liberi gignerentur. Neq; multis diebus postea quam ille anguis in lecto uisus est: mulierem concepisse, concepti foetus signa, atq; sensum pati. Exinde mense decimo peperisse. Natumq; esse hunc P. Scipionem Africanum, qui Annibalem, & Carthaginienses in Africa bello punico secundo uicit. Sed & eum impendio magis ex rebus gestis, quàm ex illo ostento, uirum esse uirtutis diuinæ creditum est. Id etiam dicere haud piget: quod ijdem illi, quos supra nominaui, literis mandauerint. Scipionem hunc Africanum solitauisse noctis extremo, prius quàm dilucularet in capitolium uentitare, ac iubere aperiri cællam Iouis, atq; ibi solum diu demorari quasi consultantem de Re. p. cum Ioue, Aedituosq; eius templi sæpe esse demiratos, quod solum id temporis in Capitolium ingredientem canes semper in alios sæuientes, neq; latrarent eum, neq; incurrerent. Has uulgi de Scipione opiniones confirmare, atq; approbare uidebantur dicta, factaq; eius pleraq; admiranda. Ex quibus est unum huiuscemodi. Assidebat, oppugnabatq; oppidũ in Hispania situ, mœnibusq;, ac defensoribus ualidum, et munitum, re etiam cibaria copiosum. Nullaq; eius potiundi spes erat. Et quodam die ius in castris sedens dicebat. atq; ex eo loco id oppidũ procul uidebatur. Tũ è militibus, qui in iure apud eum stabant, interrogauit quispiam ex more in quẽ diem, locumq; uadimonium promitti iuberet. Et Sci-

pio manum ad ipsam oppidi, quod obsidebatur, arcem protendens, perendie inquit, sese sistant illo in loco, atq; ita factum. Die tertio in quem uadari iusserat, oppidum captum est. Eodem die in arce eius oppidi ius dixit.

De Cesellij uindicis pudendo errore, quem offendimus in libris eius, quos inscripsit lectionum antiquarum. Caput. II.

Turpe erratum offendimus in illis celebratissimis commentarijs lectionum antiquarum Cesellij uindicis, hominis hercle pleraq; haud indiligentis: quod erratum multos fugit, q̃q̃ multa in Cesellio reprehendendo etiam per calumnias rimarentur. Scripsit autem Cesellius Q. Ennium in XIII libro annalium cor dixisse masculino genere. uerba Cesellij subiecta sunt. Masculino genere cor, ut multa alia, enuntiauit Ennius. Nam in XIII annali quem cor dixit. adscripsit deinde uersus Ennij duos.

Annibal audaci dum pectore dehortatur,

Ne bellum faciam, quem credidit esse meum cor?

Antiochus est, q hoc dixit Asiæ rex. Is admiratur, et pmouetur q Annibal Carthaginensis bellum se facere Po. Ro. uolentem dehortetur. Hos autem uersus Cesellius sic accipit. Tãquam si Antiochus sic dicat. Annibal me, ne bellum gerã, dehortatur: quod cum faciat, æquale cor putat habere me ei, q̃ stultum esse me credit, cum id mihi persuadere uult. hoc Ce

sellius qdem. sed aliud longe Ennius. Nam tres uersus sunt non duo ad hanc Ennij sententiam ptinentes. Ex quibus tertium uersum Cesellius nõ respexit.

" Annibal audaci dum pectore dehortatur,
" Ne bellum faciam, quem credidit esse meum cor?
" Suasorem summum, & studiosum robore belli.

Horũ uersuũ sensus, atq; ordo sic, opinor, ẽ. Annibal ille audẽtissimus, atq; fortissimus quẽ ego credidi, hoc est enim cor meũ credidit, perinde, atq; diceret, quem ego stultus homo credidi fore summum suasorem ad bellandum, is me dehortatur, dissuadetq;, ne bellum faciam. Cesellius autem forte ῥαθυμότερον ῥαφῇ ista uerborum captus quem cor dictum putauit, & quẽ accentu acuto legit, quasi ad cor referatur, nõ ad Annibalem. sed non fugit me, si aliquis sit tam incon ditus sic posse defendi cor Cesellij masculinum, ut uideatur tertius uersus separatim, atq; diuisim legendus, perinde quasi de præcisis, interruptisq; uerbis exclamet Antiochus, suasorem summum. sed non dignum est eis, qui hoc dixerint, responderi.

Quid Tullius Tiro Ciceronis libertus reprehenderit in M. Catonis oratione, quam pro Rhodiensibus in senatu dixit, & quid ad ea, quæ reprehenderat, responderimus. Cap. III.

CIuitas Rhodiensis et insulæ opportunitate, & operum nobilitate, & nauigandi solertia, naualibusq; uictorijs celebrata est. ea Rhodiensis ciuitas, cum amica, atq; socia Populi Ro.

foret, Persa tunc Philippi filio Macedonum rege, cũ quo bellum Po. Ro. fuit amico usa est. Connixiq; sunt Rhodienses legationibus Romam sæpe missis, id bellum inter eos componere. sed ubi ista pacificatio perpetrari nequiuit: uerba a' plerisq; Rhodiensibus in concionibus eorum ad populum facta sunt: ut si pax non fieret, Rhodienses regem aduersus Po. Ro. adiutarent. Sed nullum super ea re publicum decretum factum est. at ubi Perses uictus, captus'q; est, Rhodienses pertimuere ob ea, quæ compluries in cœtibus populi acta, dicta'q; erant: Legatos'q; Romã miserunt, qui temeritatem quorundam popularium suorũ deprecarentur: & fidem, consilium'q; publicum expurgarent. Legati postquam Romam uenerunt, & in senatum intromissi sunt, uerbis'q; suppliciter pro causa sua factis securi accesserunt: sententiæ rogari cœptæ. cum'q; partim senatorum de Rhodiensibus quererentur: maleq; eos animatos fuisse dicerent: bellum'q; eos illis faciendum censerent: Tum M. Cato exurgit, & optimos, fidissimos'q; socios, quorum opibus diripiẽdis, possidendis'q; non pauci ex summatibus uiris intenti, infensi'q; erant: defensum, conseruatum'q; pgit, orationem'q; inclytam dicit. Quæ & seorsum fertur. Inscripta'q; est pro Rhodiẽsibus, et in quito Originum libro scripta est. Tiro autem Tullius M. Ciceronis libertus, sanè quidem fuit ingenio homo eleganti, & haud quaquam rerum, literarum'q; ueterũ indoctus. Eoq; ab ineunte ætate liberaliter instituto adminiculatore, et quasi administratore in studijs literarũ Cicero usus est. Sed profecto plus ausus est,

quã ut tolerari, ignosciq; possit. nanq; epistolam con
scripsit ad Q. Axium familiarem patroni sui confi
denter, & nimis callide. In qua sibimet uisus est ora
tionem istam pro Rhodiẽsibus acri subtiliq; ingenio,
et iudicio percensuisse. Ex ea epistola libitum forte no
bis est reprehensiones eius quasdam attingere, maio-
re scilicet uenia reprehensuri Tironem, quã tum ille
reprehẽderit Catonem. Culpauit autem primũ hoc,
quod Cato inerudite, & ἀναγώγως, ut ipse ait, prin
cipio nimis insolenti, nimisq; acri, et obiurgatorio u-
sus sit: cũ uereri sese ostendit, ne patres, gaudio, atq;
lætitia rerum gestarum prospere de statu mentis suæ
deturbati non satis consiperent: neq; ad recte intelli-
gendum, consulendumq; essent idonei. In principijs
autem inquit, patroni, qui pro reis dicunt: conciliare
sibi, & complacare iudices debent. Sensusq; eorũ ex
pectatione causæ suspensos, rigentesq; honorificis, ue
recundisq; sententijs commulcere. Non iniurijs, atq;
imperiosis cõminationibus confricare. Ipsum deinde
» principiũ apposuit: cuius uerba hæc sunt. Scio so-
» lere plerisq; hominibus, rebus secundis, atq; prolixis,
» atq; prosperis, animum excellentem, atq; superbiam,
» atq; ferocitatem augescere, atq; crescere. quod nũc mi
» hi magnæ curæ est: quod hæc res tam secunde proces
» serit, nequid in consulendo aduersi eueniat: quod no-
» stras secundas res confricet. Ne'ue hæc lætitia nimis
» luxuriose eueniat. Aduersæ res se domant, & docẽt
» quid opus sit facto. Secundæ res lætitia transuorsum
» trudere solent à recte consulendo, atq; intelligendo.
» Quo maiore opere, dico, suadeoq; uti hæc res ali-

quot dies proferatur: dum ex tanto gaudio in potesta tem nostram redeamus. Quæ deinde Cato iuxta di cat: ea inquit, confessionem faciunt, non defensionem, neq; propulsationem, translationem'ue criminis ha bent: sed cum pluribus aliis communicationem, quod scilicet nihil ad purgandum est. Atq; etiam inquit, insuper profitetur Rhodienses, qui accusabantur, q̃d aduersus Po. Ro. regi magis cupiuerint, fauerint'q;. Id eos cupisse, atq; fauisse utilitatis suæ gratia: ne Ro. Perse quoq; rege uicto, ad superbiam, ferociam'q;, et immodicum modum insolescerent. Eaq; ipsa uerba ponit ita ut infra scriptum est. Atq; ego quidem arbi tror Rhodienses noluisse nos ita depugnare, uti depu gnatum est. Neq; regem Persen uicisse, non Rhodienses id modo uoluere, sed multos populos, ac multas natio nes idem uoluisse arbitror. Atq; haud scio an partim eorum fuerint: qui non nostræ contumeliæ causa id uoluerunt euenire: sed enim metuere, si nemo esset ho mo, quem uereremur: quicquid liberet, faceremus: ne sub solo imperio nostro in seruitute nostra essent: li bertatis suæ causa in ea sentẽtia fuisse arbitror. Atq; Rhodienses tamen Persen publice nunquam adiuue re. Cogitate quanto nos nostri natiui cautius facimus. Nam unusquisq; nostrum, siquis aduersus rem suam quid fieri arbitratur: summa ui contra nititur, ne ad uersus eam fiat, quod illi tamẽ perpessi. Sed quod ad principium reprehensum attinet, scire oportuit Tiro nem, defensos esse Rhodienses à Catone, sed ut à Se natore, & consulari, & censorio uiro: quod quidem optimum esse publicum existimabat, suadente: non

ut à patrono solet, causam pro reis dicente. Alia nanq;
principia conducunt reos apud iudices defendenti, et
clementiam, misericordiamq; undiq; indaganti. Alia
cũ senatus de Re.p. consulitur uiro authoritate præ-
stanti, sententijs quorundam iniquissimis permoto, et
pro utilitatibus publicis, ac pro salute sociorum gra
uiter, ac libere indignanti simul, ac dolenti. Quip
pe recte, & utiliter in disciplinis rhetorum præcipi
tur iudices de capite alieno, deq; causa ad sese non p
tinenti cognituros, ex qua præter officium iudican-
di, nihil ad eos simul periculi uel emolumenti redun
daturum est: conciliandos esse, ac propitiandos lauda
biliter, ac placabiliter, & leniter existimationi salu-
tiq; eius, qui apud eos accusatus est. At cum digni-
tas, & fides, et utilitas omnium communis agitur: ob
eamq; rem aut suadendum quid, ut fiat, aut fieri iã
cœpto differendum est: tum qui se in eiusmodi princi
pijs occupat: ut beneuolos, benignosq; sibi auditores
paret, otiosam operam, in non necessarijs uerbis su
mit. Iandudum enim negotia, periculaq; ipsa rerũ
cõmunia, consilijs eos capiẽdis conciliant, et ipsi potius
sibi exposcunt consultoris beneuolentiã. Sed quod, ait
confessum Catonem noluisse Rhodienses ita depugna
re, uti depugnatum est: neq; regem Persen à Po. Ro.
uinci: atq; id eum dixisse non Rhodienses modo, sed
multas quoq; alias nationes uoluisse: sed id nihil ad
purgandũ, extenuandumue crimen ualere: iam hoc
primũ Tiro improbe mentitur. Verba ponit Cato-
nis, et alijs tamen eum uerbis calumniatur. Non enim
Cato confitetur Rhodiẽses noluisse uictoriam esse Po.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Ro. sed sese arbitrari dixit, id eos uoluisse: quod erat proculdubio suæ opinionis professio: non Rhodiensium culpæ confessio. In qua re, ut meum quidem iudicium est: non culpa tantũ uacat: sed dignus quoq; laude, admirationeq; est: et cum ingenue, & religiose dicere uisus est contra Rhodienses quod sentiebat: et parta sibi ueritatis fide ipsum illud tamen, quod contrarium putabatur: flexit, & transtulit: ut eos iccirco uel maxime æquũ esset acceptiores, charioresq; fieri Po. Ro. quod cum & utiles essent, & uellent regi esse factum, nihil tamen adiuuandi eius gratia fecerint. Postea uerba hæc ex eadem oratione ponit. Ea nũc derepente tanta nos beneficia ultro citroq;
» tantam amicitiam relinquemus? Quod illos dicimus
» uoluisse facere, id nos priores facere occupabimus?
» Hoc inquit, enthymema nequam, & uitiosum est. responderi enim potuit, occupabimus certe. Nam si nõ occupauerimus: opprimemur, incidendumq; erit in insidias, à quibus ante nos non cauerimus. Recte inquit, hoc uitio dat Lucilius poetæ Euripidi: quod cum Polyphontes rex propterea se interfecisse fratrem diceret: quod ipse ante consilium de nece eius cepisset. Aerope fratris uxor hisce eum uerbis eluserit
εἰ γάρ σε ἔμελλεν, ὡς σὺ φῄς, κτείνειν πόσις. χρῆν καὶ σὲ μέλλειν, ὡς χρόνος παρῆν δ᾽ ἦλθεν. At hoc enim inquit, plane stultitiæ plenum est eo consilio, atq; ea fini facere nolle aliquid: uti nunquam id facias, quod uelis. Sed uidelicet Tiro animum non aduertit nõ esse in omnibus rebus cauendis eandem causam, neq; humanæ uitæ negotia, & actiones, & officia, uel occu-

pandi,

pandi, uel differendi, uel etiam ulciscendi, uel cauen
di, similia esse pugnæ gladiatoriæ. Nam gladiatori
composito ad pugnãdum pugnæ hæc proposita sors
est: aut occidere, si occupauerit: aut occumbere, si cessa
uerit. hominum autem uita non tam iniquis, neq; tã
indomitis necessitatibus circunscripta est: ut idcirco
prior iniuriam facere debeas: quam nisi feceris: pa
ti possis. Quod tantum aberat à Po. Ro. mansuetu-
dine occupare: ut sæpe iam in sese factas iniurias ul
cisci neglexerit: post deinde usum esse Catonem dicit
in eadem oratione argumentis parum honestis, &
nimis audacibus. Ac non uiri eius, qualis fuit: sed ua
fris, ac fallaciosis, & quasi græcorum sophistarum
solertijs. Nam cum obijceretur inquit, Rhodiensibus,
quod bellum Po. Ro. facere uoluissent, negauit penè.
Sed ignosci poposcit, quia id non fecissent: & si maxi
me uoluissent. induxisséq; eum dicit, quã dialectici
ἐπαγωγὴν appellant, rem admodum insidiosam, et
sophisticam, neq; ad ueritates magis, quã ad captio-
nes repertam, cum conatus sit exemplis decipientibus
colligere, confirmaréq; neminem, qui male facere uo-
luit: plecti æquum esse, nisi quod factum uoluit, etiã
fecerit. uerba autem ex ea oratione M. Catonis hæc
sunt. Qui acerrime aduersus eos dicit, ita dicit, ho
stes uoluisse fieri: et quis est tandem nostrorũ, qui qđ
ad sese attineat, æquum censeat quenquam pœnas da
re ob eam rem, quod arguatur male facere uoluisse?
Nemo opinor. Nam ego, quod ad me attinet, nolim.
Deinde paulo infra dicit. Quid nunc, et quæ tan
dem lex est tam acerba, quæ dicat, si quis illud facere

» uoluerit: mille numis dimidium familiæ multa esto.
» Siquis plus quingenta iugera habere uoluerit: tanta
» pœna esto. Siquis maiorem pecudum numerum ha-
» bere uoluerit: tantum damni esto. Atqui nos omnia
» plura habere uolumus, et id nobis impune est. Po
» stea ita dicit. sed si honorē non æquum est habere
» ob eam rem: quod bene facere uoluisse quis dicit, neq;
» fecit tantum: Rhodiēsibus tale erit: non quod male fe
» cerunt: sed q͂a uoluisse dicūtur. His argumentis Ti
ro Tullius M. Catonem contendere, et conficere dicit,
Rhodiensibus quoq; impune esse debere, quod hostes
quidem Po. Ro. esse uoluissent: & qui maxime non
fuissent. Dissimulari autem non posse ait, quin pa-
ria, et consimilia non sint, plus quingenta iugera ha
bere uelle, quod plebiscito colonis prohibitum fuit: &
bellum iniustum, atq; impium Po. Ro. facere uelle.
neq; item inficiari posse, quin alia causa in præmio
» sit: alia in pœnis. nam beneficia inquit, promissa op
» periri oportet: neq; ante remunerari, quā facta sint.
» Iniurias autem īminentes precauisse, iustum est ma-
» gis, quàm expectauisse. Summa enim professio stul
» titiæ inquit est non ire obuiā sceleribus cogitatis: sed
» manere, oppeririq;, ut cum admissa & perpetrata
» fuerint: tum deniq; ubi, quæ facta sunt, infecta fie
» ri non possunt: puniantur. hæc Tiro in Catonem,
non minus frigide sanè, quàm inaniter. Sed enim Ca
to non nudam: nec solitariam, nec improtectam hāc
ἐπαγωγὴν facit. Sed multis eam modis præfulcit: mul
tisq; alijs argumentis conuelat: & quia non Rhodien
sibus magis: quàm Reip. consulebat: nihil sibi dictu,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

factúq; in ea re turpe duxit: quin omnium sententia rum uia seruatum ire socios niteretur. Ac primũ ea non incallide conquisiuit: quæ non iure naturæ, aut iure gentium fieri prohibentur: sed iure legum rei ali cuius medendæ, aut temporis causa iussarum, sicut est de numero pecoris, et de dominio agri præfinito, aut eiusmodi aliquo. in qbus rebus quod prohibitũ fieri p leges qdem non licet, uelle id tamen facere, si liceat, inhonestum nõ est. Atq; eas res cõtulit seorsum, miscu itq; cum eo quod, neq; facere, neq; uelle p sese honestũ est. tum deinde ne disparilitas collationis euidens fie-ret: pluribus id propugnaculis defensat. Neq; tenues istas, et enucleatas uoluntatum in rebus illicitis repre hensiones, qualia in philosophorum otio disputantur: magnificat: sed id solum ex summa ope nititur: ut cau sa Rhodiensium, quorum amicitiã retineri ex Re p. fuit: aut æqua iudicaretur: aut quidem certe ignoscẽ da. Atq; interim, neq; fecisse Rhodienses bellum, neq; facere uoluisse dicit. Interim autem facta sola censen da dicit: atq; in iudicium uocanda: sed uoluntates nu das, inanesq;, neq; legibus, neq; pœnis fieri obnoxi-as. Interdũ autem quasi deliquisse eos concedat: igno sci postulat: & ignoscentias utiles esse rebus huma-nis docet: ac nisi ignoscant, metus in Re p. rerũ no-uarum monet: sed enim contra si ignoscatur, conser uatum iri ostendit Po. Ro. magnitudinem: superbiæ quoq; crimen, quod tunc præter cætera in senatu Rho diensibus obiectum erat: mirifica, & propè diuina responsionis figura elusit & eluit. Verba adeo ipsa ponemus Catonis, quoniam Tiro ea prætermisit.

" Rhodienses superbos esse aiunt, id obiectantes, quod
" mihi è liberis meis minime dici uelim: sint sanè super
" bi. Quid id ad nos attinet? id'ne irascimini, siquis su
" perbior est quàm nos? Nihil prorsus hac compellatione dici potest neq; grauius, neq; munitius aduersus homines superbissimos facta: qui superbiam in se se amarent: in alijs reprehenderent. Praeterea animaduertere est in tota ista Catonis oratione, omnia disciplinarum rhetoricarum arma, atq; subsidia mota esse. sed non perinde, ut in decursibus ludicris, aut simulachris praeliorum uoluptarijs fieri uidemus. Non inquam distincte nimis, ac compte, atq; modulate res acta est: sed quasi in ancipiti certamine cũ sparsa acies est: multis'q; locis marte uario pugnatur, sic in ista tum causa Cato, cum superbia illa Rhodiensiũ famosissima multorum odio, atq; inuidia flagraret: omnibus promiscue tuendi, atq; propugnandi modis usus est: & nunc ut optime meritos commendat: nunc tanquam si innocentes: purgat, & ne bona, diuitiae'q; eorum expetantur: obiurgat. nunc etiam quasi sit erratum, deprecatur. nunc ut necessarios reip. ostentat. nunc clementiae, nunc mansuetudinis maiorum, nunc utilitatis publicae commonefacit: eaq; omnia distinctius, numerosius'q;, ac comptius fortasse dici potuerint: fortius, atq; uiuidius potuisse dici non uidentur. Inique igitur Tiro Tullius, qui qđ ex omnibus facultatibus tam opulentae orationis aptis inter sese, & cohaerentibus paruum quippiam, nudum'q; sumpsit: quod obtrectaret, tanquam non dignum M. Catone fuerit, quod delictorum non perpetratorum uolun-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

tates, non censuerit puniendas. Commodius auté, erectiusq; de his meis uerbis, quibus Tul. Tironi respondi, modo æstimabit, iudiciumq; faciet, qui & orationem ipsam Catonis totam acceperit in manus: et epistolam Tironis ad Axium scriptam requirere, & legere curauerit. Ita.n. nos syncerius, exploratiusq; uel corrigere poterit, uel probare.

Cuiusmodi seruos, & quam ob causam Cœlius Sabinus iuris ciuilis author pileatos uenundari solitos scripserit: & quæ mancipia sub corona more maiorum uenierint. Atq; id ipsum sub corona quid sit.

Caput IIII.

Pileatos seruos uenum solitos ire, quorũ nomine uenditor nihil præstaret: Cœlius Sabinus iuris peritus scriptũ reliqt. cuius rei causam esse ait: quod eiusmodi conditionis mancipia insignia esse in uendundo deberent: ut emptores errare, & capi non possent. neq; lex uendundi opperiẽda esset, sed oculis iam perciperent, quodnam esset mancipiorum genus. sicuti iquit, antiquitus mancipia iure belli capta coronis induta ueniebant: & idcirco dicebantur sub coronis uenire. Nanq; ut ea corona signum erat captiuorum uenalium: ita Pileus impositus demonstrabat eiusmodi seruos uenundari: quorum nomine emptori uenditor nihil præstaret. Est autem alia rationis huius opinio: cur dicta solitum sit, captiuos sub corona uenundari: quod milites custodiæ causa, captiuorum uenalium greges circunstarent: eaq; circunstatio militum corona appellata sit. Sed id

magis uerum esse, quod supra dixi. Cato quoq; in li
bro, quē composuit de re militari, docet. Verba sunt
" hæc Catonis. Vt populus sua opera potius ob rem be
" ne gestam coronatus supplicatum eat, quàm re male
" gesta coronatus ueneat.

Historia de Polo histrione memoratu digna.

Caput V.

h Istrio in terra græcia fuit fama celebri: qui gestus, & uocis claritudine, et uenustate cæteris antestabat. nomē fuisse aiunt Polum, tragœdias poetarum nobilium scite, atq; assenerate actitauit. Is Polus unice amatum filium morte amisit. eum luctum quoniam satis uisus est eluxisse: redijt ad quæstum artis. in eo tempore Athenis Electrā Sophoclis acturus: gestare urnam, quasi cum Orestis ossibus debebat. ita compositum fabulæ argumentum est: ut ueluti fratris reliquias ferens, Electra comploret, commisereturq; interitum eius: qui per uim extinctus existimatur. Igitur Polus lugubri habitu Electræ indutus ossa, atque urnam è sepulchro tulit filij: & quasi Orestis amplexus oppleuit omnia, non simulachris, neq; imitamentis, sed luctu atque lamentis ueris & spirantibus. itaq; cum agi fabula uideretur: dolor actitatus est.

Quid de quorundam sensuum naturali defectione Aristoteles scripserit.

Caput VI.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

X quinq; sensibus, quos animantibus natu-
e ra tribuit, uisu, auditu, gustu, tactu, odora
tu, quos græci αἰσθήσεις, ὄψιν, ἀκοὴν, γεῦσιν, ἁφὴν, ὄσφρησιν appellant, quædam animalium alia alio carent: & aut cæca natura gignuntur, aut inora, inaurita'ue. nullum autem gigni animal Aristoteles dicit: quod aut gustus sensu careat, aut tactus: uerba ex libro eius, quem περὶ μνήμης composuit: hæc sunt, τὴν δὲ ἁφὴν, καὶ τὴν γεῦσιν πάντα ἔχει, πλὴν ἐπὶ τῶν ἀτελῆ ζώων.

An affatim quasi admodum prima acuta pronuntiandum sit: & quædam itidem non incuriose tractata super aliarum uocum accentibus.

Caput VII.

Nnianus poeta præter ingenii amœnitates,
a literarum quoq; ueterum et rationum in li
teris oppido q̃ ꝑitus fuit: et sermocinabatur mira quadam, & scita suauitate. is affatim ut admodum prima acuta, non media pronuntiabat. Atq; ita ueteres locutos censebat: itaq; se audiente Probum grámaticum hos uersus in Plauti cistellaria legisse dicit.

» Potin' es tu homo facinus facere strenuum?
» Aliorum est affatim qui faciant.
» Sane ego me uolo fortem perhiberi uirum.

Causam'q; esse huic accentui dicebat: ꝙ affatim non essent duæ partes orationis: sed utraq; pars in unam uocem coaluisset. sicuti in eo quoq;, quod exaduersum dicimus, secundam syllabã debere acui existimabat: quoniam una nõ duæ essent orationis partes. Atq; ita oportere apud Terẽtium legi dicebat in his uersibus.

In quo hæc discebat ludo ex aduersum loco
Tonstrina erat quædam. Addebat etiam quod ad prouerbium tum fermè acueretur, cum significa ret ἐπίτασιν, quam intentionem nos dicimus, sicuti ádfabre, & ádmodum, & ádprobe dicuntur. Cæte ra quidem satis commode Annianus: sed hãc particu lam ad, semꝑ cum intentionem significaret, acui pu tauit: non id perpetuum uidetur. Nam et adpótus cũ dicimus, & adprimus, et adprime intentio in his uer bis demonstratur: neq; tamen ad, particula satis com mode accentu acuto pronuntiatur. ádprobus tamen, quod significat ualde probus, non ĩficias eo quod pri ma syllaba acui debeat. Cæcilius in comœdia, quæ inscribitur triumphus, uocabulo isto utitur.
Hierocles hospes est mihi adolescens adprobus.
Num igitur in istis uocibus, quas nos non acui diximus: ea causa est, quod syllaba insequitur natura lon gior: quæ non fermè patitur acui priorem: in uoca bulis syllabarum plurium quàm duarum. Ad pri mus autem longe primum L. Liuius in odyssea dicat in hoc uersu.
Ibi deniq; uir summus adprimus Patroclus.
Idem Liuius in odyssea præmodum dicit quasi admo
Parcentes inquit, præmodum. (dum.
Quod significat supra modum, dictumq; est quasi prætermodum: in quo scilicet prima syllaba acui de buit.

Res ultra fidem tradita super amatore delphino, & puero amato.

Caput VIII.

Elphinos uenerios esse, & amasios non mo
d do historiæ ueteres, sed recentes quoq; memoriæ declarant. Nam et sub Cæsarib. in puteolano mari, ut Appion scriptum reliquit, & aliquot seculis ante apud Naupactum, ut Teophrastus tradidit: amatores flagrantissimi delphinorum cogniti, compertiq́; sunt. Neq; ij amauerunt, quod sunt ipsi genus, sed pueros forma liberali, in nauiculis forte, aut in uadis litorum conspectos miris, & humanis modis arserunt. uerba subscripsi ἀππίωνος eruditi uiri ex Aegyptiacorum libro quinto. quibus delphini amantis, & pueri non abhorrentis consuetudines, lusus, gestationes, aurigationes refert: eaq; omnia sese ipsum, multosq́; alios uidisse dicit.
καὶ αὐτὸς δ᾽ οὖν εἶδεν περὶ δικαιαρχίαν δελφῖνα ἐρῶντα παιδὸς, καὶ πρὸς παιδικὴν ἐπτοήμενον φωνήν. ἀτὰρ οὖν καὶ προσνηχώμενος ὁ ἰχθῦς, ἀνεδέχετο σὸν παῖδα ἐπὶ τῶν νώτων. καὶ τὰς ἀκάνθας περιστέλλων ἵνα μὴ τὸν ποθούμενον χρῶτα ἀμύξειε καὶ ἱππηδὸν περιβεβηκότα μέχρι διακοσίων ἀνῆγε σταδίων. ἐξέχετο δ᾽ ἄρα ἡ ῥώμη. καὶ πᾶσα ἡ ἰταλία θεάσασθαι ἰχθῦν νηχόμενον ὑπὸ ἔρωτος. Ad hæc adijcit rem non minus mirandam. Postea inquit, idem ille puer delphino amœnus morbo affectus obijt suum diem. At ille amans, ubi sæpe ad litus solitum annauit: & puer, qui in primo uado aduentum eius opperiri consueuerat: nusquam fuit: desyderio tabuit, exanimatusq́; est: et in litore iacens inuentus ab ijs, qui rem cognouerant: in sui pueri sepulchro humatus est.

Peposci, memordi, pepugi, spepondi, & occucurri, plerosq; ueterum dixisse, non uti postea receptum est dicere, per o aut per u literam in prima syllaba positam, sed per e. atq; ideo græcæ rationis exemplo dixisse. Præterea notatum, quod uiri non indocti, neq; ignobiles à uerbo descendo non descendi, sed descendidi dixerunt. Cap. IX.

Poposci, momordi, pupugi, cucurri probabiliter dici uidentur. Atq; ita nunc omnes fermè doctiores huiuscemodi uerbis utuntur. sed Q. Ennius in satyris memorderit dixit per e literam, non momorderit.

» Meum inquit non est: at si me canis memorderit.

» Item Laberius in gallis, de integro patrimonio.

» Meo centum millia nummûm memordi.

» Item idem Laberius in coloratore. Itaq; leui

» Pruna percoctus, simul sub dentes mulieris

» Veni, bis ter memordit. Item P. Nigidius de animalibus libro secundo.

» Vt serpēs si memordit, gallina deligitur, et opponitur.

» Item Plautus in aulularia. Vt admemordi

» Hominem. Sed idem Plautus in trigeminis, non præmordisse, neq; præmomordisse dixit, sed præmorsisse.

» Ni fugissem inquit, medium credo præmorsisset.

Item Accius in conciliatrice,

» Vrsum se memordisse autumat.

Peposci quoq; non poposci Valerius Antias libro annalium XLV scriptum reliquit. Deniq; Licinius

trib. pl. perduellionem ei diem dixit, & comitijs diẽ à Q. Martio prætore peposcit. Pepugero æque Accius in ædilitia dicit.

Sed si pepugero, metuet.

Helium quoq; Tuberonem libro ad C. Oppium scripto occecurrit dixisse Probus annotauit: & hæc eius uerba apposuit. Si generalis species occecurrit. Idem Probus Valeriũ Antiatem libro historiarum XII spe ponderat scripsisse annotauit: uerbáq; eius hæc apposuit. Tib. Gracchus, qui quæstor C. Mancino in Hispania fuerat: & cæteri, q pacem speponderant. Ratio autem istarũ dictionum hæc esse uideri potest. quoniã græci in quadã specie præteriti temporis, quã παρακείμενον appellant, secundã uerbi literã in, e, plerũq; uertũt. γράφω γέγραφα, ποιῶ πεποίηκα, λαλῶ λελάληκα, κρατῶ κεκράτηκα, λούω λέλουκα. sic ergo mordeo memordi, posco poposci, tendo tetendi, tango tetigi, pungo pepugi, spondeo spepondi, curro cecurri, tollo tetuli facit. sic M. T. et C. Cæsar mordeo, memordi, pungo, pepugi, spondeo, spepondi, dixerunt. Præterea in ueniri à uerbo scindo simili ratione non sciderat. sed sciderat dictum esse L. Accius in sotadicorum libro primo sciderat dicit. uerba eius hæc sunt.

Non ergo aquila ita, ut hi prædicant

Sciderat pectus.

Ennius quoq; & Valerius Antias in libro historiarum LXXV. uerba hæc scripsit. Deinde funere locato ad forum descendidit. Laberius quoq; in Catulario ita scripsit.

Ego mirabar quomodo mammæ mihi descendiderant.

Vsuscapio et copulate et recto uocabuli casu dicitur, ita pignoriscapio coniuncte, & eadem uocabuli forma dictum est.

Caput X.

e T hæc ususcapio dicitur copulato uocabulo a, litera in eo tractim pronũtiata, ita pignoriscapio iunctæ sunt partes, & productæ dicebantur. uerba Catonis sunt ex primo epistolica
» rum quæstionũ. Pignoriscapio ob æs militare, qđ
» æs à Tribuno ærario miles accipe debebat uocabu
» lum seorsum fit: per quod satis dilucet hanc capionẽ posse dici, quasi hanc captionem, & in usu & in pignore.

Neq; leuitatem, neq; nequitiam ea significatione esse, qua in uulgi sermonibus dicuntur.

Caput XI.

l Euitatem plerunq; nunc pro inconstantia, & mutabilitate dici audio, & nequitiam pro solertia, astutiáq;. sed ueterum hominum, qui proprie, atq; integre locuti sunt: leues dixerunt, quos uulgo nunc uiles, & nullo honore dignos dicimus. & leuitatem appellauerunt perinde quasi lenitatem. Et neq; hominem nihili, neq; rei, neq; frugis bonæ, quod genus græca ferè ἄσωτον, ἢ ἀκόλαστον, ἢ ἀχρεῖον, ἢ ἄχρηστον, ἢ κακότροπον, ἢ μιαρὸν dicunt. Qui exempla horum uerborum requirit: ne in libris nimis remotis quærat, inueniet ea in M. Tullij secunda antonianarum. nam cum genus quoddam sordidissimum uitæ, atq; uictus M. Antonij idem demonstraturus esset: quod in caupona

delitesceret: quod ad uesperum perpotaret: quod ore
inuoluto iter faceret: ne cognosceretur: hæc, et alia e-
iusmodi cum in eum dicturus esset. Videte iquit, ho
minis leuitatem, tanquam prorsus ista dedecora hoc
uitio in homine notarentur. At postea cum in eundẽ
Antonium probra quædam alia ludibriosa, & tur
pia ingessisset: ad extremum hoc addidit. O' homi
nem nequam, nihil enim magis proprie possum dice
re. Sed ex eo loco M. Tullij uerba cõpluscula libuit
ponere. At uidete leuitatẽ hominis: cũ ora diei de
cima ferè ad saxa rubra uenisset: delituit in quadam
cauponula, atq; ibi se occulens perpotauit ad uespe-
rum. Inde cisio celeriter ad urbem aduectus, domum
uenit ore inuoluto. Ianitor rogat, quis tu? A. Marco
tabellarius. confestim ad eam, cuius causa uenerat, de
ducitur. Eiq; epistolam tradit: quam illa cum legeret
flens. (erat enim scripta amatorie.) Caput autem li
terarum hoc erat, sibi cum illa mima posthac nihil
futurũ, omnem se amorem abiecisse illius, atq; in hãc
transfudisse. Cum mulier fleret uberius: homo mise
ricors ferre non potuit. Caput aperuit, in collum in-
uasit. O' hominem nequam, nihil enim magis pro-
prie possum dicere. Ergo ut te catamitum, nec opina
to, cum ostendisses, præter spem mulier aspiceret. Icir
co urbem terrore nocturno, Italiam multorum die-
rum metu perturbasti? Consimiliter Q. quoq;
Claudius in primo annalium, nequitiam appella-
uit luxũ uitæ prodigum, effusum'q; in hisce uerbis.
Persuadenti cuidam adolescenti Lucano, qui appri-
me summo genere gnatus erat: sed luxuria, & nequi

tia pecuniam magnam consumpserat. M. Varro in libris de lingua latina. Vt ex non & uolo inquit, nolo fit, sic ex ne, & quicquam media extrita syllaba compositum est nequam. P. Africanus pro se contra Tib. Asellium de multa ad populũ. Omnia mala probra flagitia, quæ homines faciunt, in duabus rebus sunt, malitia, atq; nequitia: utrum defendis, malitiam an nequitiam? an utrunq; simal? Si nequitiam defendere uis: licet. Sed tu in uno scorto maiorẽ pecuniam absumpsisti, quàm quanti omne instrumẽtum fundi Sabini icensum dedicauisti. Si hoc ita est, qui spondet mille numûm? Sed tu plus tertia parte pecuniæ paternæ perdidisti, atq; absumpsisti in flagitijs. Si hoc ita est, qui spondet mille numûm? non uis nequitiam? Age malitiam saltem defende. tu uerbis conceptis coniurasti sciens, sciente animo tuo. Si hoc ita est, qui spondet mille numûm?

De tunicis χειριδωτοῖς, quod earum usum P. Africanus Sul. Gallo obiecit. Caput XII.

Vnicis uti uirum prolixis ultra brachia, & usq; in primores manus, ac prope' in digitos Romæ, atq; omni in Latio indecorum fuit. Eas tunicas græco uocabulo nostri χειριδωτοὺς appellauerunt. Fœminis'q; solis uestem longe late'q; diffusam idecere existimauerunt, ad ulnas, crura'q; aduersus oculos protegẽda. Viri autẽ Ro. primo quidem sine tunicis, toga sola amicti fuerunt. Postea substrictas, et breueis tunicas citra humerum desinentes

habebant. quod genus græci dicunt ἐξωμίδας.

Hac antiquitate inductus P. Africanus Pauli filius, uir omnibus bonis artibus, atq; omni uirtute præditus P. Sul. Gallo hoĩ delicato ĩter pleraq; alia, quæ obiectabat: id quoq; probro dedit: quod tunicis uteretur manus totas operientibus. uerba sunt hæc Scipionis. Nam qui quotidie unguentatus aduersum speculum ornetur: cuius supercilia raduntur: qui barba uulsa, fœminibusq; subuulsis ambulet: qui in conuiuijs adolescentulus cum amatore, cum chirodota tunica inferior accubuerit: qui non modo uinosus, sed uirosus quoq; sit: eum'ne quisquam dubitet, quin idem fecerit, quod cinædi facere solent? Virgilius quoq; tunicas huiuscemodi quasi fœmineas, ac probrosas criminatur.

Et tunicæ inqt, manicas, et habent ridinicula mitræ.

Q. quoq; Ennius Carthaginiensiũ tunicatam iuuentutem non uidetur sine probro dixisse.

Quem classicum dicat M. Cato, quem infra classem. Caput XIII.

Classici dicebantur non omnes, qui in classibus erant: sed primæ tantum classis homines, qui. C. & . XXV. millia æris amplius'ue censi erant. Infra classem autem appellabãtur, secundæ classis, cæterarumq; omnium classiũ, qui minore summa æris, quàm supra dixi, censebantur. Hoc eo strictim notaui, quoniã in M. Catonis oratione, qua uoconiam legem suasit: quæri solet, qd sit classicus, quid infra classem.

De tribus dicendi generibus, ac de tribus philoso phis, qui ab Atheniensibus ad Senatum Romam legati sunt. Caput XIIII.

ET in carmine, & in soluta oratione genera dicendi probabilia sunt tria: quae graeci χαρακτῆρας uocant, nomina'q; eis fecerunt apponi ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον. Nos'q; quem primum posuimus, uberem uocamus: secundum, gracilem: tertium, mediocrem. Vberi dignitas, atq; amplitudo est. Gracili uenustas, et subtilitas. Medius in confinio est utriusq; modi particeps. His singulis orationis uirtutibus uitia agnata sunt, pari numero quae earum modum, & habitum simulachris falsis ementiuntur. sic plerũq; sufflati, atq; tumidi fallunt pro uberibus: squalentes, & ieiuni dicti pro gracilibus: incerti, & ambigui pro mediocribus. Vera autem, & propria huiuscemodi formarum exempla in latina lingua M. Varro esse dicat, ubertatis Pacuuium: gracilitatis Lucilium: mediocritatis Terentium. Sed ea ipsa genera dicendi iam antiquitus tradita ab Homero sunt tria in tribus. Magnificũ in Vlysse et Vber est: subtile in Menelao, & cohibitum nistum, moderatum'q; in Nestore. Animaduersa eadem tripartita uarietas est in tribus philosophis, quos Athenienses Romam ad Senatũ Po. Q. Ro. legauerant: impetratum uti multam remitterent: quam fecerant propter Oropi uastationem. ea multa fuerat talentum ferè quingentum. erant isti philosophi. Carneades ex academia. Diogenes stoicus. Critolaus peripateticus, et in senatum

senatum quidem introducti interprete usi sunt Cæcilio senatore. sed ante ipsi seorsum quoq; quisq; ostẽtandi gratia magno conuentu hominum disertauerunt. tum admirationi fuisse aiunt Rutilius, & Polybius philosophorum trium sui cuiusq; generis facundiam. Violenta inquit, & rapida Carneades dicebat. Scita & teretia Critolaus. Modesta Diogenes, & sobria. unumquodq; autem genus, ut diximus cum caste pudicéq; ornatur, fit illustrius cum fucatur, atq; prælinitur, fit præstigiosum.

Quã seuere moribus maiorum in fures uindicatum sit: & quid scripsit Mutius Scæuola super eo, quod seruatum, datum, commodatum'ue esset.

Caput XV.

Labeo in libro de duodecim tabulis secundo acria, & seuera iudicia de furtis habita esse apud ueteres scripsit. Id'q; Brutũ solitum dicere, furti dãnatum esse: qui iumentum aliorsum duxerat, quã quo utendum acceperat. Item qui longius produxerat, quã quem in locum petierat. Itaq; Q. Scæuola in librorum, quos de iure ciuili composuit. XVI. uerba hæc posuit. Quod cui seruandũ datum est: si id usus est: siue quod utendum acceperit: ad aliam rem, atq; accepit: usus est: furti se obligauit.

Locus exscriptus è satyra M. Varronis, quæ περὶ ἐδεσμάτων inscripta est de peregrinis aborum generibus, & appositi uersus Euripidis, quibus delicatorum hominum luxuriantem gulam confuta

uit.

Caput XVI.

Arro in ſatyra, quam περὶ ἐδεσμάτων u abis peregrinus, & lauticijs inſcripſit, lepide admodum, & ſcite factis uerſibus cœnarum, ciborumq́; exquiſitas delitias comprendit. nam pleraq; id genus, quæ helluones iſti terra, & mari conquirunt: expoſuit: concluſitq́; in numeros ſenarios, & ipſos quidem uerſus, cui otium erit, in libro quo dixi, poſitos legat. Genera autem, nominaq́; edulium, et doncialia ciborũ omnibus alijs præſtãtia, quæ profunda ingluuies ueſtigauit: quæ Varro opprobrans executus eſt: hæc ſunt fermè quantũ nobis memoriæ eſt. Pauus è Samo. Phrygia attagena. Grues mellicæ. Hœdus ex Ambratia. Pelamis chalcœdonia. Murena Tarteſia. Aſelli peſſinuntij. Oſtrea tarẽtia. Pectunculus chius. Helops Rhodius. Scari alices. Nuces thaſiæ. Palma ægyptia. Glans iberica. Hãc autem peragrantis gulæ, & in ſuccos inſuetos inquirentis induſtriã, atq; has undiq; uorſum indagines cupediarum maiore deteſtatione dignas cẽſebimus, ſi uerſus Euripidi recordemur: quibus utebantur ſæpiſſime Chryſippus philoſophus tanquam edendi irritationes quaſdam repertas eſſe, non per uſum uitæ neceſſarium, ſed ꝑ luxum animi, parata atq; facilia faſtidientis per improbam ſatietatis laſciuiam. uerſus Euripidi adſcribenpos putaui

ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυοῖν μόνον

δημήτερος ἀκτῆς. πώματος, θ' ὑδροχόου

ἅτινα πάρεστι καὶ πέφυχ' ἡμᾶς τρέφειν

ὧν οὐκ ἀπαρκεῖ πλησμονὴ τρυφῇ δέ τοι

ἄλλων ἐδεστῶν μηχανὰς θηρώμεθα.

Sermo habitus cum grammatico insolentiarum, & imperitiarum pleno, de significatione uocabuli, quod est obnoxius, deq́; eius uocis origine. Cap. XVII.

PErcunctabar Romae quempiam grammaticum primae in docendo celebritatis, non hercle experiundi, uel tentandi gratia, sed discendi magis studio et cupidine, quid significaret obnoxius, quaeq́; eius uocabuli origo, ac ratio esset. Atq; ille aspicit me, illudens leuitatem quaestionis, paruitatemq́; obscuram inquit, sanè rem quaeris, multaq́; prorsus uigilia indagandá. Quis adeo tam linguae latinae ignarus est: qui nesciat eum dici obnoxium, cui qd ab eo, cui esse obnoxius dicitur, incommodari & noceri potest, ei, qui habeat aliquẽ noxae, idest culpae suae conscium? Quin potius inqt, haec mittis nugalia, & affers ea, quae digna quaeri, tractariq; sint. Tum uero ego permotus, agendum iam obliquae, ut cum homine stulto existimaui: et caetera inquam uir doctissime, & grauiora, remotioraq́; , si discere, & scire debuero: quando mihi usus uenerit: tum quaeram ex te, atq; discam. Sed enim quia dixi saepe obnoxius, & quid dicerem, nesciui: didici ex te, & scire nunc coepi: quod non ego omnium solus, ut tibi sum uisus, ignoraui: sed ut res est Plautus homo linguae, atq; elegantiae in uerbis latinae princeps, quid esset obnoxius, nesciuit. uersus enim est in sticho illius ita scriptus.

Nunc ego hercle perij planè, non obnoxie.

Quod minime congruit, cum ista, quam me docuisti, significatione. composuit enim Plautus tanquam duo inter se contraria, plane & obnoxie, quod a tua significatione longe abest. At ille grammaticus satis ridicule, quasi obnoxius, & obnoxie, non declinatione sola, sed re, atq; sententia differrent: ego, inquit, dixi quid esset obnoxius, non quid obnoxie. At tūc ego admiratus insolentis hominis inscitiā, mittamus inquit, sicuti uis, quod Plautus obnoxie dixit: sed si id nimis esse remotum putas: atq; illud quoq; praeter mittamus: quod Sallustius in Catilina scribit. Minari etiā ferro, ni sibi obnoxia foret. Et quod uidetur uobis peruulgatius esse, id me doce. uersus enim Virgilij sunt notissimi.

» Nam neq; tunc astris acies obtusa uideri,
» Nec fratris radijs, obnoxia surgere luna.

Quod tu ais, culpae suae conscium. alio quoq; loco Virg. uerbo isto utitur, a tua sententia diuerse his uersibus.

» Iuuat arua uidere
» Non rastris hominum, non illi obnoxia curae.

Cura enim prodesse aruis solet, non nocere: quod tu de obnoxio dixisti. Iam uero illud etiam Q. Ennij quo pacto congruere tecum potest? quod scribit in Phoenice in hisce uersibus.

» Sed uirum uera uirtute uiuere animatum adiecit fortiter.
» Eumq; innoxium uocare. aduersus aduersarios,
» Ea libertas est, qui pectus purum, et firmum gestitat.
» Aliae res obnoxiae nocte in obscura latent.

At ille oscitans, & hallucinanti similis, nunc inquit, mihi operae non est: cum otium erit, reuises ad me,

atq; disces, quid in uerbo isto & Virgilius, & Sallustius, & Plautus, & Ennius senserint. Et nebulo quidem ille, ubi hoc dixit, digressus est. Siquis autem uolet non originem solam uerbi istius, sed significationem quoq; eius, uarietatem'q; recensere: ut hoc etiam Plautinum spectet: adscripsi uersus ex asinaria.

» Maximas optimitas, & gaudio effertissumas
» Suis heris ille mecum una pariet, gnatoq; & patri,
» Deuota ut ætate ambo ambobus nobis sint obnoxij
» Nostro deuincti beneficio.

Qua uero ille grammaticus finitione usus est: ea uidetur in uerbo tam multiplici, unam tantummodo usurpationem eius notasse: quæ quidem congruit cum significatu, quo Cæcilius usus est in Chrysio in his uersibus.

» Quanquã ego mercede hic conductus tua aduenio:
» Ne tibi me esse ob eam rem obnoxium reare.
Audibis male, si male dicas mihi.

De obseruata, custodita'q; apud Romanos iuris iurandi sanctimonia, atq; inibi de decem captiuis, quos Annibal Romam deiurio ab ijs accepto legauit.

Caput XVIII.

ius iurãdum apud Romanos inuiolate, sancte'q; habitum, seruatum'q; est. id & moribus, legibus'q; multis ostenditur, & hoc, quod dicemus, ei rei non tenue argumentum esse potest. Prælio cannensi Annibal Carthaginiensium imperator, ex captiuis nostris electos decem Romam misit: mãdauit'q; eis, pactus'q; e, ut si Po. Ro. uideretur,

permutatio fieret captiuorum: & pro ijs, quos alteri plures acciperent, darent argenti pondo libram scilicet & selibram. hos prius quàm proficiscerentur: iureiurando adegit redituros eos esse in castra punica: si Romani captiuos non permutarent. ueniunt Romam decem captiui. mandatum poeni imperatoris in senatu exponunt. permutatio senatui non placita. parentes, cognati, affines'q; captiuorum amplexi eos, postliminio in patriam redisse dicebant statum'q; eorum integrum, incolumem'q; esse. ac ne ad hostes redire uellent: orabant. Tum octo ex ijs postliminium iustum non esse sibi responderunt. quoniam deiurio uincti forent, statim'q; uti iurati erant: ad Annibalē profecti sunt. duo reliqui Romae manserunt: solutos'q; esse sese, ac liberatos religione dicebant: quoniam cum egressi castra hostium fuissent: commentitio consilio regressi eodem die, tanquam si ob aliquam fortuitam causam issent: itaq; iureiurādo satisfacto, rursum iniurati abissent. Haec eorum fraudulenta calliditas tam esse turpis aestimata est: ut contempti uulgo, discerpti'q; sint. CENS.'q; eos postea omnium notarum & damnis, & ignominiis affecerunt: quoniam qđ se facturos dictauerant: non fecissent. Cornelius autem nepos in libro exemplorum V. id quoq; literis mādauit. multis in senatu placuisse, ut ij, qui redire nollēt: datis custodibus ad Annibalem deducerentur. Sed eā sententiā numero plurium, qbus id non uideretur: superatam. eos tamen, q ad Annibalem non redissent: usqueadeo intestabiles, inuisos'q; fuisse, ut taedium uitae coeperint, necemq; sibi consciuerint.

Historia ex annalibus de Tiberio Sempronio Graccho sumpta, patre Gracchorum trib. pleb. atque inibi tribunitia pleb. decreta cum ipsis uerbis relata. Caput XIX.

Pulchrum, atq; liberale, atq; magnanimum factum Tib. Sempronij Gracchi, in exemplis repositum est. Id exẽplum huiuscemodi est. L. Scipioni Asiatico Scipionis Africani superioris fratri, Cui M. Minutius Augurinus, TRIB. PL. multam irrogauit, eumq; ob eam causam praedes poscebat: Scipio Africanus, fratris nomine, ad collegiũ tribunorum prouocabat: petebatq́; ut uirum consularem, triumphalemq́; a' collegae ui defenderent. octo tribuni cognita causa, decreuerunt. eius decreti uerba, quae posui ex annalium monimentis exscripta sunt. Quod P. Scipio Africanus postulauit pro L. Scipione Asiatico fratre: cum contra leges, contraq́; morem maiorum trib. pl. hominibus accitis per uim inauspicato sententiam de eo tulerit: multamq́; nullo exemplo irrogauerit: praedesq́; eum ob eã rem dare cogat: aut si non det: in uincula duci iubeat: ut eũ a' collegae ui prohibeamus: & quod contra, collega postulauit, ne sibi intercedamus: quo minus suapte potestate uti liceat: de ea re nostrum sententia omnium data est. si L. Cornelius Scipio Asiaticus, collegae arbitratu praedes dabit: collegae'ne eum in uincula ducat: intercedemus. si eius arbitratu praedes non dabit: quo minus collega sua potestate utatur: non intercedemus. Post hoc decretum cũ Augurinus trib. pl.

L. Scipionem prædes non dantem prehendi: & in carcerem duci iussisset: tum Tiberius Sempronius Gracchus tri. ple. pater Tiberij, atq; C. Gracchorũ, cũ P. Scipioni Africano inimicus grauis, ob plerasq; in Rep. dissensiones esset: iurauit palàm in amicitiam inq; gratiam se cum P. Africano non redisse: atq; ita decretum ex tabula recitauit. eius decreti uerba hæc sunt. Cum L. Cornelius Scipio Asiaticus triumphans hostium duces in carcerem coniectauerit: alienum uidetur esse à dignitate Reip. in eum locum imperatorem Po. Ro. duci: in quem locum ab eo coniecti sunt duces hostium. itaq; L. Cornelium Scipionem Asiaticum à collegæ ui prohibeo. Valerius autem Antias contra hanc decretorum memoriam, contráq; authoritates ueterum annalium post Africani mortem, intercessionem istam, pro Scipione Asiatico factam esse à Tiberio Graccho dixit: neq; multam irrogatam Scipioni, sed damnatum eum peculatus ob antiochenam pecuniam: quia prædes non daret, in carcerem duci cœptum, atq; ita intercedente Graccho exemptum.

Quod Virgilius à Nolanis, ob aquã sibi non permissam sustulit è uersu suo, Nola, & posuit ora, atq; ibi quædam alia de consonantia literarum iucũda. Caput XX.

Scriptum in quodã commentario reperi uersus istos à Virgilio ita primum esse recitatos, atq; editos.

» Talem diues arat Capua, & uicina uesæuo
» Nola iugo. Postea Virg. petisse à Nolanis aquã, uti

duceret in propinquum rus. Nolanos beneficium petitum non fecisse. poetam offensum nomen urbis eorum quasi ex hominum memoria, sic ex carmine suo derasisse, oraq; pro Nolam mutasse, atq; ita reliqsse.

» –Et uicina ueseuo Ora iugo–

Ea res uerá ne, an falsa sit, non laboro. quin tamen melius, suauiusq; ad aureis sit, quã Nola, ora dubiũ id non est. nam uocalis in priore uersu extrema eademq; in sequenti prima, canoro simul, atq; iucundo hiatu tractim sonat. est adeo inuenire apud nobiles poetas huiuscemodi suauitatis multa, quæ appareát nouata esse, nõ fortuita: sed præter cæteros omneis apud Homerum plurima, uno quippe in loco tales tã quam hiatus, & sonitus in assiduis uocibus pluribus facit.

ἡ δ' ἑτέρη θ'ρει προρέει ἐικυῖα χαλάζῃ

ἢ χιόνι ψυχρῇ ἢ ἐξ ὕδατος κρυστάλλῳ,

Atq; item alio loco.

λᾶαν ἄνω ὠθεῖν ἔσκε ποτὶ λόφον.

Catullus quoq; elegantissimus poetarum in hisce uersibus.

» Minister ueteli puer falerni,

» Ingere mi calices amariores:

» Vt lex posthumiæ iubet magistræ

» Ebriosa acina ebriosioris. Cum ebrioso dicere posset, & quod erat usitatius, acinum in neutro genere appellare, amans tamen hiatus illius homerici suauitatem ebriosa dixit propter cõsequentis literæ concentum. qui ebrios autem Catullum dixisse putant, aut ebriosos (nam id quoq; temere scriptum inuenitur) in libros scilicet de corruptis exemplaribus factos inciderunt.

Quoad uiuet, & quoad morietur, cur idipsum temporis significent? cum ex duobus sint facta contrarijs.

Caput. XXI.

q Voad uiuet cum dicatur, item quoad morietur, uidẽtur quidem duæ res dici cõtrariæ: sed idem, atq; unum tempus utraque uerba demonstrant. Item cum dicatur quoad senatus habebitur, & quoad senatus dimittetur: tametsi haberi, atq; dimitti contraria sunt: unum atq; idipsum tamen utroq; in uerbo ostenditur. tempora enĩ duo cũ inter se opposita sunt: atq; ita cohærentia, ut alterius finis, cum alterius initio misceatur: non refert utrũ per extremitatem prioris, an per initium sequentis, locus ipse confinis demonstretur.

Quod censores equum adimere soliti sint equitibus corpulentis, & præpinguibus: quæsitum'q; utrum ea res cum ignominia, an incolumi dignitate equitum facta sit. Cap. XXII.

. n Imis pingui huomini et corpulẽto CENSS. equum adimere solitos, scilicet minus idoneum ratos esse, cũ tanti corporis pondere ad faciendum equitis munus. non enĩ pœna id fuit, ut qdam existimant: sed munus sine ignominia remittebatur. Tamen Cato in oratione, quam de sacrificio commisso scripsit: obijcit hanc rem criminosius, uti magis uideri possit cum ignominia fuisse. quod si ita accipias: id profecto existimandũ est: non omnino inculpatum, neq; indesidem uisum esse: cuius corpus in tam immodicum modum luxuriasset, exuberasset'q;.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

A. Gellij Noctium atticarum liber Octauus hac ætate non reperitur. Sed ex uetustis simo exemplari hæc capita excerpta sunt.

Hesterna noctu recte an cũ uitio dicatur, et q̃ nã sup istis uerbis grãmatica traditio sit. Itemq; q decẽ uiri in XII tabulis nox pro noctu dixerũt. Cap. I

Quæ mihi X uerba dederit Phauorinus, quæ usurpentur quidem à græcis, sed sunt adulterina et barbara: quæ item à me totidẽ accepit: quæ ex medio cõ muniq; usu latine loquẽtiũ minime latina sunt: neq; in ueterum libris reperiantur. Cap. II.

Quem in modum & quàm seuere increpuerit audientibus nobis Peregrinus philosophus adolescẽtem Romanum ex equestri familia stantem segnem apud se & assidue oscitantem. Cap. III.

Quod herodotus scriptor historiæ memoratissimus parum uere dixerit unam, solamq; pinum arborũ omnium causam, nunq̃ denuo ex hisdem radicibus pullulare: & q itẽ de aqua pluuiali, et niue rẽ non satis exploratam pro comperta posuerit. Cap. IIII.

Quid illud sit, quod Virgilius Cœlũ stare puluere, et q Lucilius pectus sentibus stare dixit. Cap. V.

Cum post offensiunculas in gratiam redeatur, expostulationes fieri mutuas minime utile esse, superq; ea re & sermo Tauri expositus: et uerba Theophrasti libro sumpta, et q M. Cicero de amore amicitiæ senserit cum ipsius uerbis aditum. Cap. VI.

Ex Aristotelis libro, qui inscriptus est,

cognita acceptaq; de natura memoriæ, et habitu, atq; inibi alia quædam exuberantia, aut interitu eius lecta audita. Cap. VII.

Quid mihi usu uenerit interpretari, et quasi affingere uolenti iocos quosdam Platonicos latina oratione. Cap. VIII.

Quod Theophrastus philosophus omnium suæ ætatis doctissimus uerba pauca ad populum Athiniensem facturus, deturbata uerecundia obticuerit: qđ q; idem hoc Demostheni apud Philippũ regem uerba facienti euenerit. Cap. IX.

Qualis mihi fuerit in oppido eleusino disceptatio cum grammatico quodã præstigioso tempora uerborum, & puerilia meditamenta ignorante. Remotarum autem quæstionum nebulas, et formidines ad capiendos imperitorum animos ostentanti. & quã se stiue responderit Xãtippe uxori Socrates petenti ut ꝑ Dionysia largiore sumptu cœnitaret. Cap. X.

Quid significet in ueterũ libris scriptũ pleriq; oẽs, et quod ea uerba accepta à græcis uidẽtur. Ca. XI.

Qupsones quod homines afri dicunt non esse uerbum pœnicum, sed græcum. Cap. XII.

Lepidissima Altercatio Phauorini philoso. aduersus quẽdam intempestiuum de ambiguitate uerborũ disserentem, atq; inibi uerba quædã ex Neuio poeta, et Cneo Gallo non usitate collocata, atq; ibidẽ à P. Nigidio origines uocabulorũ exploratæ. Ca. XIII.

Quibus modis ignominiatus, tractatus'q; sit à C. Cæsare Laberius poeta, atq; inibi appositi uersus super eadẽ re eiusdem Laberij. Cap. XIIII.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER NONVS.

Quamobrem Q. Claudius Quadrigarius in undeuigesimo annali scripserit rectiores'q; certiores'q; ictus fieri si sursum quid mittas quã si deorsum. Caput I.

Q. Claudius in undeuicesimo annali, cum oppidũ à Metello procons. oppugnari, contra ab oppidanis desuper è muris propugnari describeret, ita scripsit. Sagittarius cum funditore utrinq; summo studio, spargunt fortissime. sed sagittam, atq; lapidem deorsum an sursum mittas hoc interest. Nam neutrum potest deorsum uersum recte mitti: sed sursum utrũq; optime. quare milites Metelli sauciabantur multo minus, & quod maxime opus erat: à pinnis hostes defendebant facillime. Percontabar ego Antonium Iulianum rhetorem, cur hoc ita usu ueniret: q̃d Quadrigarius dixisset? ut contigui magis, directiores'q; ictus fiant, si uel lapidem, uel sagittam sursum uersus iacias, quã deorsum? Cũ procliuior, facilior'q; iactus sit ex supernis in infima, quã ex infimis in superna. Tũ Iulianus comprobato genere quæstionis, quod de sagitta inquit, et lapide dixit, hoc de omni fere missili telo dici potest. Facilior autem iactus est (sicuti dixisti) si desuper ia-

cias, siquid iacere tantum uelis, non ferire. sed cum modus, & impetus iactus temperandus, dirigendusq; est: tum si in prona iacias, moderatio, atq; ratio mittentis, præcipitantia ipsa, & pondere cadentis teli corrumpitur. at si in editiora mittas: et ad percutiendum superne aliquid, manum, & oculos collimes, quo modus à te datus fuerit: eò telum ibit: quod ieceris. ad hanc fermè sententiam Iulianus super istis Q. Claudij uerbis nobiscum sermocinatus est. Quod autem ait idem Q. Claudius à pinnis hostes defendebant facillime: animaduertendum est usum esse eum uerbo defendebant non ex uulgari consuetudine: sed admodum proprie, & latine. nam defendere, et offendere inter sese aduersa sunt. quorum alterum significat ἐμποδὼν ἔχειν, Alterum ἐμποδὼν ποιεῖσθαι. quod hoc in loco à Q. Claudio dicitur.

Quibus uerbis notarit Herodes Atticus falso quempiam cultu, amictuq; nomen, habituq; philosophiæ mentientem. Caput II.

AD Herodem Atticum consularem uirum, ingenioq; amœno, & græca facundia celebrẽ, adijt nobis præsentibus palliatus quispiam, & crinitus, barbaq; propè ad pubem usq; porrecta: ac petit æs sibi dari εἰς ἄρτους emendos scilicet. tum Herodes interrogat quisnam esset: atq; ille uultu, sonituq; uocis obiurgatorio philosophum sese esse dicit: et mirari quoq; addit, cur quærendum putasset quod uideret. Video inquit Herodes, bar-

bam, & pallium, philoſophum non dum uideo. Quæſo autem te cum bona uenia dicas mihi, quibus nos uti poſſe argumentis exiſtimas: ut eſſe te philoſophum noſcitemus? Interibi aliquot ex ijs, qui cum Herode erant: erraticum eſſe hominem dicere, & nullius rei. Incolamq; eſſe ſordentium ganearum, ac niſi accipiat, quod petit: conuitio turpi ſolitum inceſſere. Atq; ibi Herodes, demus inquit, huic aliquid æris, cuiuſmodi eſt, tanquam homines, non tanquam homini: & iuſſit dari pretium panis XXX. dierum. Tum nos aſpiciens, qui eum ſectabamur, Muſonius inquit, æruſcanti cuipiam id genus, & philoſophum ſe oſtentanti, dari iuſſit mille numûm. & cum pleriq; dicerent nebulonem eſſe hominem malum, & malitioſum, & nulla re bona dignum: tum Muſonium ſubridentem dixiſſe aiunt ἄξιος οὖν ἐστὶν ἀργυρίου. ſed hoc potius inquit, dolori mihi, & ægritudini eſt: quod iſtiuſmodi animalia ſpurca, atq; probra nomen uſurpent ſanctiſſimũ, & philoſophi appellantur. Maiores autem mei Athenienſes nomina iuuenum fortiſſimorum Harmodij, et Ariſtogitonis, qui libertatis recuperandæ gratia Hippiam tyrannum interficere adorſi erant: ne unquam ſeruis indere liceret: decreto publico ſanxerunt: quoniam nefas ducerent nomina libertati patriæ deuota ſeruili contagio pollui. cur ergo nos patimur nomen philoſophiæ illuſtriſſimum in hominibus deterrimus exſordeſcere? Simili autem inquit, exemplo ex contraria ſpecie, antiquos Romanorum audio prænomina patriciorum quorundam male de

Rep. meritorum, & ob eam causam capite damnatorum censuisse, ne cui eiusdem gentis patritio inderentur, ut uocabula quoq; eorum defamata, atq; demortua cum ipsis uiderentur.

Epistola Philippi regis, ad Aristotelem philosophum, super Alexandro recens nato. Cap. III.

PHilippus Amyntæ filius, terræ Macedōiæ rex, cuius uirtute, industriaq; Macedones locupletissimo imperio aucti gentium, nationumq; multarum potiri cœperant: et cuius uim atq; arma toti Græciæ cauendam, metuendamq; inclytæ illæ Demosthenis orationes, concionesq; notificant. Is Philippus, cum omni ferè tempore negotijs belli, uictorijsq; affectus, exercitusq; esset: à liberali tamen musa, et à studijs humanitatis nunquam abfuit, quin lepide comiterq; pleraq; & faceret, & diceret. feruntur adeo libri epistolarum eius, mundiciæ, & uenustatis, et prudentiæ plenarum, uelut sunt illæ literæ, quibus Aristoteli philosopho natum esse sibi Alexādrum nuntiauit. Ea epistola, quoniam curæ, diligentiæq; in liberorum disciplinas hortamentum est: exscribenda uisa est ad commonendos parentum animos. Exponenda igitur est ad hanc fermè sententiā. Philippus Aristoteli Salutem dicit. Filium mihi genitum scito, quod equidem dijs habeo gratiam: non proinde quia natus est, quàm pro eo, quod eum nasci contigit temporibus uitæ tuæ. Spero enim fore, ut eductus, eruditusq; abs te, dignus existat & nobis, &

bis, & rerum istarum successione. Ipsius autem Philippi uerba hæc sunt. φίλιππος ἀριστοτέλει χαίρειν. ἴσθι μοι γεγονότα υἱόν. πολλὴν οὖν τοῖς θεοῖς χάριν ἔχω οὐχ οὕτως ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ παιδὸς ὡς ἐπὶ τῷ κατὰ τὴν σὴν ἡλικίαν αὐτὸν γεγονέναι. ἐλπίζω γὰρ αὐτὸν ὑπὸ σοῦ τραφέντα καὶ παιδευθέντα ἄξιον ἔσεσθαι καὶ ἡμῶν καὶ τῆς τῶν πραγμάτων διαδοχῆς.

De barbararum gentium prodigiosis miraculis, déq; diris & exitiosis fascinationibus, atq; inibi de fœminis repente uersis in mares.

Caput IIII.

c Vm è Græcia in Italiam rediremus, & Brundusium iremus: egressiq; è naui in terram, in portu illo inclyto spatiaremur: quẽ Q. Ennius remotiore paulum, sed admodum scito uocabulo præpetem appellauit: fasces librorum uenalium expositos uidimus. atq; ego statim auide pergo ad libros. erant autem isti omnes libri græci miraculorum, fabularumq; pleni. res inauditæ, incredulæ, scriptores ueteres non paruæ authoritatis. Aristeas proconnesius, & Isigonus Nicæensis, & Ctesias, & Onesicritus, & Polystephanus, & Hegesias. Ipsa autem uolumina ex diutino situ squalebant: & habitu, aspectuq; tetro erant. accessi tamen percunctatusq; pretium sum: & adductus mira, atq; insperata utilitate, libros plurimos ære pauco emo. eosq; omneis duabus proximis noctibus cursim trãseo. atq; in legendo carpsi exinde quædam, & notaui mira

bilia, & scriptoribus fere nostris intentata. eaq; his commentarijs aspersi, ut qui eos lectitabit, is ne rudis omnino, & ἀνήκοος in istiusmodi rerum auditionibus reperiatur. erant igitur in illis libris scripta huiuscemodi. Scythas illos penitissimos, qui sub ipsis septentrionibus ætatem agunt: corporibus hominum uesci, eiusq; uictus alimento uitam ducere: & ἀνθρωποφάγους nominari. Item esse homines sub eadem regione cœli unum oculum habentes in frontis medio, qui appellantur Arimaspi: qua facie fuisse κύκλωπας poetæ ferunt. Alios item esse homines apud eandem cœli plagam singularis uelocitatis, uestigia pedum habenteis retro porrecta, non ut cæterorum hominum prospectantia. Præterea traditum esse, memoratumq; in ultima quadam terra, quæ Albania dicitur, gigni homines, qui in pueritia canescunt: & plus cernant oculis per noctem quàm inter diem. Item esse compertum, & creditum Sauromatas, qui ultra Borysthenem fluuium longe colunt: cibum capere semper diebus tertijs, medio abstinere. Id etiã in ijsdẽ libris scriptum offendimus: qđ postea quoq; in libro Plynij secundi naturalis historiæ septimo legi, esse quasdam in terra Africa familias hominum uoce, atque lingua affascinantium, qui si impensius forte laudauerint pulchras arbores: segetes lætiores: infantes amœniores: egregios equos: pecudes pastu, atque cultu opimas, emoriantur repente hæc omnia, nulli aliæ causæ obnoxia. oculis quoq; exitialem fascinationem fieri, in ijsdem libris scriptum est. traditurq; esse homines in Illy-

riis, qui interimant uidendo: quos diutius irati uiderint: eosq; ipsos, mares fœminasq; , qui uisu tam nocenti, sunt pupillas in singulis oculis binas habere. Item esse in montibus terræ Indiæ homines canums capitibus & latratibus: eosq; uesci auium & ferarum uenatibus. Atque item esse alia apud ultimas orientis terras miracula. Homines, qui Monomeri appellantur: singulis cruribus saltuatim currentes uiuacissimæ pernicitatis. Quosdã etiam esse nullis ceruicibus, oculos in humeris habentes. Iam uero hoc egreditur omnem modum admirationis, quod iidem illi scriptores gentem esse aiunt apud extrema Indiæ corporibus hirtis, et auium ritu plumantibus, nullo cibatu uescentem, sed spiritu florum naribus hausto uictitantem. Pygmæos quoq; haud longe ab iis nasci, quorum qui longissimi sunt, non longiores esse quàm pedes duos, & quadrantem. Hæc atq; alia istiusmodi plura legimus. Sed cum ea scribere mus tenuit nos non idoneæ scripturæ tædium, nihil ad ornandum, iuuandumq; usum uitæ pertinentis. Libitum tamen est in loco hoc miraculorum notare id etiam quod Plynius Secundus uir in temporibus ætatis suæ ingenii, dignitatisq; gratia, authoritate magna præditus, non audisse, neque legisse, sed scire sese, atq; uidisse in libro naturalis historiæ VII. scripsit. uerba igitur hæc, quæ infra posui: ipsius sunt, ex eo libro sumpta, quæ profecto faciunt, ut neque respuenda, neque ridenda sit notissima illa ueterum poetarum de Cænide & Ceneo cantilena. Ex fœminis inquit, mutari in mares

» non est fabulosum. Inuenimus in annalibus Q. Lucinio Crasso C. Cassio longino COSS. puerum factum ex uirgine, sub parentibus, iussu'q; aruspicum deportatum in insulam desertam. Licinius Mutianus prodidit uisum esse à se Argis Arescontem, cui nomen Arescusæ fuisset, nupsisse etiam, mox barbam, & uirilitatem prouenisse, uxorem'q; duxisse. Eiusdem sortis, & Smyrnæ puerum à se uisum. ipse in Africa uidi mutatum in marem die nuptiarum L. Cositium ciuem Tysdritanum: uiuebat'q; cùm proderem hæc. Idē Plynius eodē in libro uerba hæc scripsit. Gignūtur homines utriusq; sexus, quos hermaphroditos uocamus, olim androgynos uocatos, & in prodigijs habitos, nunc uero in delitijs.

Diuersæ nobilium philosophorum sententiæ de genere, ac natura uoluptatis: uerba'q; Hieroclis philosophi, quibus decreta Epicuri insectatus est.

Caput V.

De uoluptate ueteres philosophi diuersas sententias tenuerūt. atq; Epicurus uoluptatem summum bonum esse ponit: eam tamen ita definit, σαρκὸς εὐσταθὲς κατάστημα. Antisthenes Socraticus summum malum dicit. eius nanq; hoc uerbum est. μανείην μᾶλλον, ἢ ἡσθείην. Speusippus uetusq; omnis Academia, uoluptatem, & dolorem, duo mala esse dicunt opposita inter sese. bonum autem esse, quod utriusq; mediū foret. Zeno censuit uoluptatem esse indifferens, idest neutrum, neq; bonum, neq; malum, quod ipse græco uocabulo ἀδιά-

φορον appellauit. Critolaus peripateticus, & malum esse uoluptatem ait, & multa alia mala parere ex sese iniurias, desidias, obliuiones, ignauias. Plato ante hos omneis ita uarie, et multiformiter de uoluptate disseruit: ut cũctæ istæ sentẽtiæ, quas supra posui: uideantur ex sermonum eius fontibus profluxisse. nam perinde unaquaq; utitur, ut & ipsius uoluptatis natura fert: quæ est multiplex, & causarum, quas tractat, rerumq́; quas efficere uult, ratio desyderat. Taurus autem noster, quoties facta mentio Epicuri esset, in ore, atq; in lingua habebat uerba hæc Hieroclis stoici uiri sancti & grauis. ἡδονὴς τέλος πόρνης δόγμα. ἀπέστω πορνεῖα οὐδὲν πόρνης δόγμα.

Verbum quod est ago, frequentatiuum in prima syllaba, quonam sit modo pronuntiandum.

Caput VI.

a B eo, quod est ago, & egi, uerba sunt, quæ appellant grammatici frequentatiua, actito, & actitaui. hæc quosdam non sanè indoctos uiros audio ita pronuntiare, ut primam in his literam corripiant: rationemq́; dicunt, quoniam in uerbo principali, quod est ago, prima litera breuiter pronuntiatur. Cur igitur ab eo, quod est edo, & ungo, in quibus uerbis prima litera breuiter dicitur esito, & unctito, quæ sunt eorum frequentatiua, prima litera longa prominus? & contra dictito, ab eo uerbo, quod est dico correpte dicimus? num ergo potius actito, & actitaui producenda sunt, quoniam frequentatiua fermè omnia eodem modo in pri

ma syllaba dicuntur, quo participia præteriti tempo ris, ex ijs uerbis, unde ea profecta sunt: in eadem syl laba pronuntiantur: sicut lego, lectus, lectito facit, ungo, unctus, unctito, scribo, scriptus, scriptito, mo- neo, monitus, monito, pendeo, pensus, pensito, edo esus esito. dico autem dictus dictito facit. gero gestus gestito, ueho uectus uectito, rapio raptus raptito, capio captus captito, facio factus factito. sic igitur actito producte in prima syllaba pronuntiandum, quoniam ex eo fit, quod est ago, & actus.

De conuersione foliorum in arbore olea brumali, & solstitiali die, déq; fidibus id temporis ictu alie- no sonantibus. Cap. VII.

u Vlgo et scriptum, et creditum est, folia olea rum arborum brumali & solstitiali die cõ uerti: & quæ pars eorum fuerat inferior atq; occultior, eam supra fieri, atq; exponi ad oculos, & ad solem, quod nobis quoq; semel atq; iterum ex- periri uolentibus ita esse propemodum uisum est. Sed de fidibus rarius dictu, et mirabilius est. quam rem & alij docti uiri, & Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicræ historiæ primo, satis compertum esse, satisq; super ea re constare affirmat neruias in fidi- bus brumali die alias digitis pelli, alias sonare.

Necessum esse qui multa habeat, multis indigere, déq; ea re Phauorini philosophi cum breuitate ele- ganti sententia. Cap. VIII.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

VErum est profecto, quod obseruato rerum usu sapientes uiri dixere, multis egere, qui multa habeat. magnamq; indigentiam nasci, non ex inopia magna, sed ex magna copia. multa enim desyderari ad multa, quae habeas tuenda. Quisquis igitur multa habens cauere, atque prospicere uelit: nequid egeat, néue quid desit, iactura opus esse, non quaestu, & minus habendum esse, ut minus desit. hanc sententiam memini a Phauorino inter ingentes hominũ clamores detornatam, inclusamq; uerbis his paucissimis. τὸν γὰρ μυρίων καὶ πεντακισχιλίων χλαμύδων δεόμενον οὐκ ἔστι μὴ πλειόνων δεῖσθαι, οἷς γὰρ ἔχω προσδεόμενος ἀφελῶν ὧν ἔχω, ἀρκοῦμαι οἷς ἔχω.

Quis modus sit uerba uertendi in graecas sententias. deq; ijs Homeri uersibus, quos Virgilius uertisse aut bene apteq;, aut improspere existimatus est.

Caput IX.

QVando ex poematis graecis uertendae mutandaeq; sunt insignes sententiae: non semper aiunt enitendum, ut omnia omnino uerba in eum, in quem dicta sunt, modum, uertamus. perdunt enim gratiam pleraq;: si quasi inuita & recusantia uiolentius transferantur. Scite igitur et consyderate Virgilius, cum aut Homeri, aut Hesiodi, aut Apollōij, aut Parthenij, aut Callimachi, aut Theocriti, aut quorundam aliorum locos effingeret: partem reliquit: alia expressit. sicut nuperrime apud mensam, cum legerentur utraque simul bucolica

Theocriti, et Virgilij, animaduertimus reliquisse Virgilium, quod græcum quidem mire quàm suaue est. uerti autem neq; debuit, neq; potuit. sed enim quod substituit pro eo, quod omiserat, non abest quin iucũdius, lepidiusq; sit.

βάλλει καὶ μάλοισι τὸν αἰπόλον ἁ κλεαρίστα
τὰς αἶγας παρελῶντα καὶ ἁδύτι ποππυλιάσδει.
τίτυρε μὶν τὸ καλὸν πεφιλαμένε βόσκε τὰς αἶγας.
καὶ ποτὶ τὰν κράναν ἄγε τίτυρε, καὶ τὸν ἐνόρχαν,
τὸν λιβυκὸν κνάκωνα φυλάσσεο, μὴ τυ κορύψῃ.

Quo enim pacto diceret, τὸ καλὸν πεφιλαμένε. uerba hercle non translatitia, sed cuiusdam natiuæ dulcedinis. hoc igitur reliquit, & cætera uertit, non infestiuiter, nisi quod caprum dixit, quem Theocritus ἐνόρχαν appellauit. authore enim M. Varrone is demum latine caper dicitur, qui excastratus est.

Tityre dum redeo, breuis est uia, pasce capellas.
Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro, cornu ferit ille, caueto.

Et quoniam de transferendis sententijs loquor: memini audisse me ex Valerij Probi discipulis, docti hominis, & in itelligendis, pensitandisq; ueteribus scriptis bene callidi, solitum eum dicere, nihil quicquam tam improspere Virgilium ex Homero uertisse, quàm uersus hos amoenissimos, quos de Nausicaa Homerus fecit.

οἵη δ' ἄρτεμις εἶσι κατ' οὔρεος ἰοχέαιρα.
ἢ κατὰ τηΰγετον περιμήκετον, ἢ ἐρύμανθον.
τερπομένη κάπροισι καὶ ὠκείαις ἐλάφοισι.

τῇ δὲ θ᾽ ἅμα νύμφαι κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο
ἀγρονόμαι παίζουσι, γέγηθε δέ τε φρένα λητώ.
πασάων δ᾽ ὑπὲρ ἥγε κάρη ἔχει, ἠδὲ μέτωπα.
ῥεῖα δ᾽ ἀρίγνωτη πέλεται. καλαὶ δέ τε πᾶσαι.
ὣς ἥγ᾽ ἀμφιπόλοισι μετέπρεπε παρθένος ἀδμής.

Qualis in Eurotæ ripis, aut per iuga Cynthi
Exercet Diana choros, quam mille secutæ
Hinc, atq; hinc glomerantur Oreades. illa pharetrā
Fert humero, gradiens'q; deas supereminet omneis.
Latonæ tacitum pertentant gaudia pectus.
Talis erat Dido, talem se læta ferebat
Per medios, instans operi, regnis'q; futuris.

Primum omnium diuersum esse dicebat Probus, quod apud Homerum quidem uirgo Nausicaa ludibunda inter familiares puellas in locis solis recte, atq; commode confertur cum Diana uenante in iugis montium inter agrestes deas. Nequaquam autem conueniens Virgilium fecisse: quoniam Dido in urbe media ingrediens inter tyrios principes cultu, atq; incessu serio instans operi, sicut ipse ait, regnis'q; futuris, nihil eius similitudinis capere possit: quæ lusibus, atq; uenatibus Dianæ cōgruat. tum postea quod Homerus studia, atq; oblectamenta in uenando Dianæ honeste apte'q; dicat. Virgilius autem, cum de uenatu deæ nihil dixisset: pharetram tamen facit eā ferre in humero, tanquam si onus, & sarcinam. atq; illud impense Probū esse demiratum in Virgilio dicebant: quod Homerica quidem λητώ gaudium gaudeat genuinum, & intimum, atq; in ipso penetrali cordis, & animæ uigens. siquidem non aliud est,

γέγηθε δέ τε φρένα λητώ. Ipse autem imitari hoc uolens, gaudia fecerit pigra, & leuia, & cunctantia, et quasi in summo pectore supernantia. nescire enim sese quid significaret aliud pertentant. præter ista omnia, florem ipsius totius loci Virgilium uideri omisisse, quod hunc Homeri uersum exigue secutus sit:

ῥεῖα δ' ἀριγνώτη πέλεται καλαὶ δέ τε πᾶσαι.

Quando nulla maior, cumulatiorq; pulchritudinis laus dici potuerit: quàm quod una inter omneis pulchras excelleret: una facile ex omnibus nosceretur.

Quod Anneus Cornutus uersus Virgilij, qbus Veneris & Vulcani concubitum pudice, operteq; dixit, reprehensione insulsa, et odiosa inquinauit.

Caput. X.

a Nnianus poeta, et pleriq; cum eo eiusdem musæ uiri summis, assiduisq; laudibus hos Virgilij uersus ferebant: quibus Vulcanum & Venerem iunctos, mistosq; iure coniugi, rem lege naturæ operiendam uerecunda quadã trãslatione uerborum, cum ostenderet, demonstraretq;: protexit. sic enim scripsit.

» Ea uerba locutus
» Optatos dedit amplexus: placidumq; petiuit
» Coniugis infusus gremio per membra soporem.

Minus autem difficile esse arbitrabantur, ad istiusmodi reticenda uerbis uti uno, atque altero, breui, tenuiq; ea signo demonstrantibus, sicuti Homerus dixerit,

—παρθενικὴν ζώνην, καὶ λέκτροιο θεσμόν.

-καὶ ἔργα φιλοτήσια.
τὸν μὲν ἄρ᾽ ἐντρήτοισι κατέυνασαν ἐν λεχέεσιν,
Tot uero & tam euidentibus, ac tam non prætextatis, sed puris, honestis'q; uerbis uenerãdum illud concubij pudici secretum neminem quenq̃ alium dixisse. Sed Anneus Cornutus homo sanè pleraq; alia non indoctus, neq; imprudens in secundo tamen librorum, quos de figuris sententiarum composuit: egregiam totius istius uerecundiæ laudem insulsa nimis & odiosa scrutatione uiolauit. nam cum genus hoc figuræ probasset, & satis circunspecte factos esse uersus dixisset: membra tamen inquit paulo incautius nominauit.

De Valerio Coruino, & unde Coruini sit cognomentum. Caput. XI.

dE Maximo Valerio, qui Coruinus appellatus est, ob auxilium, propugnationem'q; Corui alitis: haud quisquã est nobilium scriptorum, qui secus dixerit. ea res prorsus admiranda sic profecto est in libris annalibus memorata. adolescens tali genere editus L. Furio. Cl. Appio COSS. tri. militaris. atq; in eo tempore copiæ gallorum ingentes agrum pontinum insederant: instruebantur'q; acies à consulibus de ui, ac multitudine hostium satagentibus. dux interea gallorum uasta, & ardua proceritate, armis'q; auro præfulgentibus gratia dimicandi ingrediens, & manu telum reciprocans incedebat. per'que contemptum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

& superbiam circunspiciens, despiciens'q; omnia ue nire iubet, & congredi, siquis pugnare secum ex omni Romano exercitu auderet. Tum Valerius tribunus, cæteris inter metum, pudorem'q; ambiguus impetrato prius à COSS. ut in Gallum tam immaniter arrogantem, pugnare sese permitterent: progreditur, intrepide, modeste'q; obuiam, & congrediuntur, & consistunt, et conserebantur iam manus, atq; ibi uis quædam diuina fit. Coruus repente improuisus aduolat: & super galeam tribuni insistit: atq; in aduersarij os, atq; oculos pugnare incipit. insibibat. obturbat. unguibus manum laniabat, & prospectum alias arcebat. atq; ubi satis sæuierat: reuolabat in galeam tribuni, sic tribunus spectante utroq; exercitu, & sua uirtute nixus, & opera alitis propugnantis, ducem hostium ferocissimum uicit, interfecit'q;. atq; ob hanc causam cognomen habuit Coruinus. id factum est annis. CCCC. &. V. post Romam conditam. Statuã Coruino isti diuus Augustus in foro suo statuendam curauit. in eius statuæ capite Corui simulachrum est, rei pugnæ'q; quam diximus, monimentum.

De uerbis, quæ in utranq; partem, significatione reciproca, & aduersa dicuntur. Cap. XII.

u T formidolosus dici potest, & qui formidat, & qui formidatur: ut inuidiosus, & qui inuidet: & cui inuidetur: ut suspiciosus, qui suspicatur, & qui suspectus est: ut

ambitiosus, & qui ambit, & qui ambitur: ut item
gratiosus, & qui adhibet gratias, & qui admittit:
ut laboriosus, & qui laborat, & qui labori est: ut
pleraq; alia huiuscemodi in utranq; partem dicun-
tur: ita infestus ancipiti quoq; significatione est. nam
& is infestus appellatur: qui malum ĩfert cuipiam:
& contra, cui aliunde impendet malum: is quoq;
infestus dicitur. Sed quod prius posui profecto exem
plis non indiget. sic adeo multi loquuntur, ut infe-
stum dicant inimicum, atq; aduersum. Alterum au
tem illud ignorabilius, obscuriusq; est. Quis enim
è medio facile dixerit infestum esse, cui alter infe-
stus est? Sed & ueteres pleriq; ita dixerunt, & M.
Tullius in oratione, quam pro Cn. Plancio dixit: uoca
» bulo hoc sic usus est. Dolebam inquit, iudices, & a-
» cerbe ferebam, si huius salus ob eam ipsam causam
» esset infestior: quod is meam salutem, atq; uitam, sua
» beneuolẽtia praesidio, custodiaq; texisset. Nos igitur
de origine, & ratione uerbi quaerebamus, atq; ita in
Nigidianis commentarijs inuenimus scriptum: infe-
stum à festinando dictum. Nam qui instat inquit,
alicui, eumq; properans urget: opprimereq; eum stu
det: festinatq;: aut contra de alicuius periculo, & e-
xitio festinatur: is uterq; infestus dicitur, ab instantia,
atq; imminentia fraudis, quam uel facturus cuipiã,
uel passurus est. Nequis autem de suspicioso, quod su
pra posuimus, & de formidoloso, in eam partem,
quae minus usitata est: exemplum requirat: inueniet
de suspicioso apud M. Catonem de re floria ita scri-
» ptum. Sed nisi qui palàm corpore pecuniam quaere-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

» ret: aut se lenoni locauisset: & si famulosus, & su-
» spitiosus fuisset: uim in corpus liberum, non æquum
» censuere aferri. Suspitiosum enim hoc in loco suspe
ctum significat, non suspicantem. Formidolosum au
tem qui formidatur. Sallustius in Catilina ita dicit.
» Igitur talibus uiris non labor insolitus, non locus ul
» lus asper, aut arduus erat. non armatus hostis for-
» midolosus. Item C. Caluus in poematis laboriosus
dicit, non ut uulgo dicitur, qui laborat, sed in quo
laboratur.
» Durum (inquit) rus fugis, sed laboriosum.
Eadem ratione Laberius quoq; in sororibus.
» Aecastor inquit, multum somniculosum.
Et Cinna in poematis.
» Somniculosam, ut pœnus aspidem psillus.
Metus quoq;, & iniuria, atq; alia quædam id genus,
sic utroq; uersum dici possunt. Nam metus hostium re
cte dicitur, & cum timent hostes, & cum timentur.
Itaq; Sallustius in historia prima, Metum Pompeij di
xit, non quo Pompeius metueret, quod est usitatius:
» sed quod metueretur. uerba hæc Sallustij sunt. In bel
» lum excitabat metus Pompeij uictoris Hiempsalē in
» regnum restituentis. Item alio in loco postquam re-
» moto metu punico, simultates exercere uacuum fuit.
Iniurias itidem dicimus, tam illorum qui patiuntur,
quàm qui faciunt. quarum dictionum exempla sunt
facilia inuentu. Illud etiam dictum à Virgilio eun
dem habet formam communicatæ ultro, et citro signi
ficationis.
» Et uulnere inquit, tardus Vlyssi

Cum diceret uulnus, non quod accepisset Vlysses, sed quod dedisset. Nescius quoq; dicitur tam is, qui nescitur, quàm qui nescit. sed super eo, qui nescit: frequens huius uocabuli usus est: infrequens autem est de eo est, quod nescitur. Ignarus æque utroq; uersum dicitur, non tantum qui ignorat, sed qui ignoratur. Plautus in rudente.

Quæ incolis nescius nescias pessimus. Sallustius.

More humanæ cupidinis ignara uisendi.

Virgilius.

Ignarum laurens habet ora Numanta.

Verba ex historia Claudij Quadrigarij, quibus Manlij Torquati nobilis adolescentis, & hostis Galli prouocatoris pugnam depinxit. Cap. XIII.

T. Mãlius summo loco natus, adprimeq; nobilis fuit. ei Manlio cognomentum factũ Torquato. causam cognomenti fuisse accepimus, torquis ex auro induuias, quam ex hoste, quẽ occiderat, detractam induit. sed quid hostis, & quid genus, & quàm formidandæ uastitatis, & quantũ insolẽs prouocator, et cuiusmodi fuerit pugna, decertatum. Q. Claudius primo annalium purissime, atq; illustrissime, simpliciq;, & incompta orationis antiquæ suauitate descripsit. quem locum ex eo libro Phauorinus philosophus cum legeret: non minoribus quati adficiq; animum suum motibus, pulsibusq; dicebat: quàm si ipse corãm depugnantes eos spectaret. Verba Q. Claudij, quibus pugna ista

depicta est: adscripsi. Cum interim Gallus quidam nudus preter scutum, & gladios duo, torque, atq; armillis decoratus processit. qui & uiribus, & magnitudine, & adolescentia, simulq; uirtute cæteris antestabat. Is maxime prælio cōmoto, atq; utrisq; summo studio pugnantibus, manu significare cœpit, utriq; ut qescerent pugnare. pugnæ facta pausa est. extēplo silentio facto cũ uoce maxima conclamat, siqs secum depugnare uellet: uti prodiret. Nemo audebat propter magnitudinem, atq; immanitatem facies. deinde Gallus irridere cœpit: atq; linguam exertare. id subito perdolitum est cuidam T. Manlio summo genere nato tantum flagitium ciuitati accidere: è tanto exercitu neminem prodire. Is, ut dico, processit: neq; passus est uirtutem Romanam à Gallo turpiter spoliari. scuto pedestri, et gladio hispanico cinctus cōtra Gallum constitit. metu magno ea congressio in ipso ponte, utroq; exercitu inspectante facta est. ita ut ante dixi, constiterunt: gallus sua disciplina, scuto proiecto cautabundus: Manlius animo magis quàm arte confisus, scutum scuto percussit: atq; statum galli cōturbauit. dum se Gallus iterum eodem pacto constituere studet: Manlius iterum scuto scutum percutit: atq; de loco hominem iterum deiecit. eo pacto ei, sub gallicum gladiũ successit: atq; hispanico pectus hausit. dein continuo humerum dextrum eodem concussu icadit. neq; recessit usquam donec subuertit: ne gallus impetum icti haberet. ubi eũ euertit: caput præcidit. torquem detraxit. eamq; sanguinolentam sibi in collũ imponit. quo ex facto ipse, posteriq; eius Torquati

quati sunt cognominati ab hoc T. Mālio, cuius h ác pugnam Quadrigarius describit: imperia et aspe ra, & immitia, Manliana dicta sunt. quoniā postea bello aduersum Latinos, cum esset Cos. filium suum securi percussit: qui speculatum ab eo missus, ne pugnaret, interdicto, hostem à quo prouocatus fuerat, occidit.

Quod idem Quadrigarius, huius facies, patrio casu probe, & latine dixit, & quædam alia apposita de similium uocabulorum declinationibus.

Caput XIIII.

Quod autem supra scriptum est in Q. Claudij uerbis, propter magnitudinem, atq; immanitatem facies, id nos aliquot ueteribus libris īspectis explorauimus, atq; ita esse, ut scriptum est: comperimus. sic enim pleraq; ætas ueterum declinauit hæc facies, huius facies. quod nunc propter rationem grammaticam faciei dicitur. Corruptos autem quosdam libros reperi: in quibus faciei scriptū est, illo, quod ante scriptum erat: obliterato. meminimus etiam in Tiburti bibliotheca inuenire nos in eodem Claudij libro scriptum utrunq; facies, & facij. sed facies in ordine scriptum fuit, & contra per, i, geminum facij, neq; id abesse à quadam consuetudine prisca existimauimus. Nam & ab eo, quod est hic dies tam huius dij, & ab eo quod est, hæc fames tam huius famij dixerunt. Q. Ennius in sextodecimo annalis dies scripsit, pro diei in hoc uersu.

" Postrema longinqua dies confecerit ætas.

Ciceronē quoq; adfirmat Cesellius in oratione, quā

pro P. Sestio fecit, dies scripsisse, pro diei, quod ego impensa opera conquisitis ueteribus libris plusculis, ita ut Cesellius ait, scriptum inueni. Verba sunt hæc M. Tullij. » Equites uero daturos illius dies pœnas. Quo circa factum hercle est, ut facile ijs credam, qui scripserunt, idiographum librum Virgilij sese inspexisse, in quo ita scriptum est.

» Libra dies somniq; pares ubi fecerit horas.

Idest Libra diei somniq;. Sed sicut hoc in loco dies à Virgilio scriptum uidetur: ita in illo uersu non dubium est: quin dij scripserit, pro diei, Munera lætitiamq; dij. Quod imperitiores dei legunt ab insolẽtia scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies dij à ueteribus declinatum est: ut fames famij, pernicies pernicij, progenies progenij, luxuries luxurij, acies acij. M. enim Cato in oratione, quam de bello Carthaginiensi cõposuit: ita scripsit. » Pueri, atq; mulieres ex» trudebantur famij causa. Lucilius in. XII. Rugosum » atq; famij plenum. Sisenna in historiarum, lib. VI. » Romanos inferendæ pernicij causa uenisse. Pacuuius in Paulo.

» Pater supreme nostræ progenij patris.

Cn. Matius in Iliadis. XXI.

» Altera pars acij uitasset fluminis undas.

Idem Martius in tertiodecimo.

» An maneat specij simulachrum, in morte silentum.

» C. Gracchus de legibus promulgatis. Ea luxurij cau» sa, aiunt institui. Et ibidem infra ita scriptum est. Nõ » est ea luxuries, quæ necessario parentur uitæ causa. Propter quod apparet, eum ab eo, quod est luxuries,

luxurij patrio casu dixisse. M. quoque Tullius in oratione qua Sex. Roscium defendit, pernicij scriptum
" reliquit. Verba hæc sunt. Quorum nihil pernicij
" causa diuino consilio, sed ui ipsa & magnitudine re-
" rum factum putamus. Aut facies ergo in casu patrio, aut facij Quadrigarium scripsisse existimandum est. facie autem in nullo ueteri libro scriptum repperi. In casu autem dandi, qui purissime locuti sunt, non faciei, uti dicitur nunc, sed facie dixerunt. Lucilius in satyris.

" Et primum inquit, facie honestas accedit.

Idem Lucilius in lib. VII.

" Qui te diligit, ætati facieq; tuæ se,
" Fautorem ostendat, fore amicum polliceatur.

Sunt autem non pauca, qui utrobique facij legant. Sed C. Cæsar in libro de Analogia II huius die, et huius specie dicendum putat. Ego quoq; in Iugurtha Sallustij summæ fidei, & reuerendæ uetustatis libro, die casu patrio scriptum inueni. Verba hæc ita erant. Vix decima parte die reliqua. Non enim puto argutiolam istam recipiendam, ut die dictum quasi ex die existimemus.

De genere controuersiæ, quod græce ἄπορον appellatur. Caput. XV.

Cum Antonio Iuliano rhetore per feriarum tempus æstiuarum, decedere ex urbis æstu uolẽtes, Neapolin concesseramus. Atq; ibi erat adolescens tunc quispiã ex ditioribus,

cum utriusq; linguae magistris meditans, & exercẽs, ad causas Romae orandas eloquentiae latinae facultatem. atq; is rogat Iulianum uti sese audiat declamãtem. It auditũ Iulianus. imus quoq; nos cũ eo simul. introit adolescens: et praefatur adrogantius, & elatius, quàm aetati eius decebat: ac deinde iubet exponi controuersias. Aderat nobiscum ibi Iuliani sectator, iuuenis promptus, & proficiens, & offendens iá in eo, quod ille apud Iuliani auris in praecipiti stare. & subitaria dictione periculum sui facere audebat. Exponit igitur tentamenti gratia controuersiam parum consistentem, quod genus graeci ἄπορον uocant. latine autem id, non nimis incommode inexplicabile dici potest. Ea controuersia fuit huiuscemodi. De reo septem iudices cognoscant, eaq; sententia sit rata, quam plures ex eo numero dixerint. Cum septem iudices cognouissent: duo censuerunt reum exilio multandum. duo alij pecunia, tres reliqui capite puniendum. petitur ad supplicium ex sententia trium iudicum, & contradicit. Hac ille audita, nec consyderata, neq; alijs, ut proponerentur, expectatis: incipit statim mira celeritate, in eandem hanc controuersiam principia nescio quae dicere: & inuolucra sensuum, uerborũq; uolumina, uocumq; turbas fundere: & caeteris omnibus ex cohorte eius, qui audire eum soliti erant: clamore magno exultantibus: Iuliano autem male, ac misere rubente, & sudante. Sed ubi deblatteratis uersuum multis millibus, finem aliquando fecit: egressiq; inde sumus, amici, familiaresq; eius Iulianum prosecuti, quidnam existi-

maret, percunctati sunt. atq; ibi Iulianus festiuissime. Nolite quærere inquit, quid sentiam. adolescens hic sine controuersia disertus est.

Quod Plynium secundum hominem non indoctum fugerit, latuerit'q; uitium argumenti, quod ἀντίστρεφον græci dicunt. Caput XVI.

PLynius Secundus existimatus est esse ætatis suæ doctissimus. Is libros reliquit, quos studiosorum inscripsit, haud medius fidius usquequaq; aspernandos. In iis libris multa uarie ad oblectandas eruditorum hominum aures ponit. refert etiam plerasq; sententias, quas in declinandis cõtrouersiis lepide, arguteq; dictas putat. sicuti hanc quoq; sententiam ponit ex huiuscemodi controuersia. Vir fortis præmio, quod optauerit, donetur. Qui fortiter fecerat, petiit alterius uxorem in matrimoniũ, & accepit. Is deinde, cui ea uxor fuerat: fortiter fecit, repetit eandem. contra dicitur. Eleganter inquit, & probabiliter ex parte posterioris uiri fortis, uxorem sibi reddi postulantis hoc dictum est, si placet lex, redde. si non placet, redde. Fugit autem Plyniũ, sententiolam istam, quam putauit esse argutissimam, uitio non carere, quod græce ἀντίστρεφον dicitur. & est uitium insidiosum, & sub falsa laudis specie latens. nihil enim minus conuerti ex contrario id ipsum aduersus eundem potest. Atq; ita à priore illo uiro forti dici, si placet lex, non reddo. si non placet, non reddo.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER DECIMVS.

Tertium'ne consul, an tertio dici oporteat, & quonammodo Cn. Pompeius cum in theatro, quod erat dedicaturus, honores suos inscriberet, quæstionem ancipitem isthus uerbi de consilio Ciceronis uitauerit.

Caput I.

Familiari meo cuipiam literas Athenis Romam misi. in ijs scriptum fuit, me illi iam tertium scripsisse. Is ad me rescripsit, petiuitq; ut rationem dicerem, cur tertium, ac non tertio scripsissem. Id etiam adscripsit, ut eadem, quid super illo quoque mihi uideretur: facerem, se certiorem. tertium'ne COS. & quartum, an tertio, & quarto dicendum esset: cum Romæ doctum uirum dicere audisset tertio, & quarto COS. non tertium quartum'q;. Id'q; in principio libri Cœlium scripsisse, & Q. Claud. in libro undeuicesimo. C. Marium creatum septimo COS. dixisse. Ad hæc ego rescripsi nihil amplius, quàm uerba M. Varronis hominis, opinor, quàm fuit Claudius cum Cœlio, doctioris. quibus uerbis utrunq;, de quo ad me scripserat: decideretur. nam & Varro satis aperte quid dici oporteret, edocuit: & ego aduersus eum, qui do-

ctus esse dicebatur: litem meam facere absens noluit. uerba M. Varronis ex libro disciplinarum quinto hæc sunt. Aliud est, quarto prætorem fieri, & quartum, quod quarto locum adsignificat, ac tres ante factos. quartum tempus adsignificat, & ter ante factum. Igitur Ennius recte conscripsit.
Quintus pater quartum fit consul.
Et Pompeius timide quod in theatro ne adscriberet consul tertium, aut tertio extremas literas non conscripsit. Quod de Pompeio Varro breuiter & subobscure dixit: Tiro Tullius Ciceronis libertus in epistola quadam enarratius scripsit ad hunc fermè modum. Cum Pompeius inquit ædem Victoriæ dedicaturus foret: cuius gradus uice theatri essent: nomenq; eius & honores inscriberentur: quæri cœptum est, utrum consul tertio inscribendum esset, an tertium. eam rem Pompeius exquisitissime retulit ad doctissimos ciuitatis. Cumq; dissentiretur: & pars tertio, alij tertium scribendum contenderent: rogauit inquit, Ciceronem Pompeius, ut quod ei rectius uideretur: scribi iuberet. tum Ciceronem iudicare de uiris doctis ueritum esse: ne quorum opinionem improbasset: ipsos uideretur improbasse. Persuasit igitur Pompeio, ut neque tertium, neque tertio scriberetur: sed ad secundum usque. T. fierent literæ. tert. ut uerbo non perscripto res quidem demonstraretur: sed dictio tamen ambigua uerbi lateret. Id autem quod & Varro & Tiro dixerunt, in eodem nunc Theatro non est ita scriptum. Nam cum multis annis postea Scena, quæ prociderat:

refecta esset: numerus tertij consulatus non uti initio prioribus literis tertij. sed tribus tantum lineolis III. incisis significatus est. In M. autem Catonis quarta origine ita perscriptum est, Carthaginienses sextum de fœdere decessere. Id uerbum significat, quinquies ante eos fecisse contra fœdus, & tum sextum. Græci quoq; in significandis huiusmodi rerum numeris τρίτον καὶ τέταρτον dicunt: quod congruit cum eo, quod latine dicitur tertium quartum'q;.

Quid Aristoteles de numero puerperij memoriæ mandauerit. Caput II.

a Ristoteles philosophus memoriæ tradidit, mulierē in Aegypto uno partu quinq; pueros enixam. eumq; esse finem dixit multiiugæ hominum partionis: neq; plures unquam simul genitos compertum. hunc autem esse numerum, ait rarissimum. Sed & diuo Augusto imperante, qui temporum eius historiam scripserunt: ancillam Cæsaris Augusti in agro laurente peperisse quinq; pueros dicunt: eosq; pauculos dies uixisse: matrem quoq; eorum non multo post quàm peperit, mortuam, monimentum'q; ei factum iussu Augusti in uia laurentina. in'q; eo scriptum esse numerum puerperij eius, de quo diximus.

Locorum quorundam illustrium collatio, contentio'q; facta, ex orationibus C. Gracchi & M.

Catonis. Caput III.

Fortis, ac uehemens orator existimatur esse C. Gracchus. nemo id negat. sed quod non nullis uidetur, seuerior, acrior, ampliorq;, esse M. Tullio, ferri id qui potest? Legebamus adeo nuper orationem Gracchi de legibus promulgatis: in qua M. Marium, & quosdam ex municipijs italicis honestos uiros uirgis per iniuriam cæsos à magistratibus Po. Ro. quanta maxime iuidia potest, conqueritur. Verba hæc sunt, quæ super ea re fecit. Nuper Theanum Sidicanum consul uenit. uxorem dixit in balneis uirilibus lauari uelle. Quæstori Sidicano à M. Mario datum est negotium: uti balneis exigerentur, qui lauabantur. uxor renuntiat uiro parum citosibi balneas traditas esse, & parum lautas fuisse. Iairco Palus destitutus est in foro: eoq; adductus suæ ciuitatis nobilissimus homo M. Marius. uestimenta detracta sunt. uirgis cæsus est. Caleni, ubi id audierunt: edixerunt, nequis in balneis lauisse uellet: cum magistratus Romanus ibi esset. Ferentini ob eandem causam prætor noster quæstores arripi iussit. Alter se de muro deiecit. Alter prehensus: & uirgis cæsus est. In tã atroci re, ac tam misera, atq; mœsta, iniuriæ publicæ contestatione, ecquid est, quod aut ampliter, insigniterq;, aut lachrymose, atq; miseranter, aut multa, copiosáq; inuidia grauiq;, & penetrabili querimonia dixerit? breuitas sanè, & uenustas, & mundicies orationis est: qualis haberi fermè in comœdiarum festiuitatibus solet. Item Gracchus alio in

loco ita dicit. Quanta libido, quantaq́; intemperantia sit hominum adolescentium, unum exemplum uobis ostendam. His annis paucis ex Asia missus est, qui per id tempus magistratum non ceperat, homo adolescens pro legato. Is in lectica ferebatur. ei obuiam bubulcus de plebe uenusina aduenit: & per iocũ cum ignoraret, qui ferretur: rogauit num mortuum ferrēt? ubi id audiuit: lecticam iussit deponi. stuppis, quibus lectica deligata erat: usqueadeo uerberari iussit, dũ animam efflauit. Haec quidem oratio super tam uiolento, atq; crudeli facinore nihil profecto abest à quotidianis sermonibus: at cũ in simili causa apud M. Tul. ciues Romani innocentes uiri contra ius, contraq́; leges uirgis caeduntur: aut supplicio extremo necantur: quae ibi tũc miseratio? quae cõploratio? quae totius rei sub oculos subiectio? quod et quale inuidiae, atq; acerbitatis fretum efferuescit? Animum hercle meum, cum illa M. Ciceronis lego: imago quaedam, et sonus uerborum, & uocum, & eiulationum circumplectitur: uelut sunt ista, quae de C. Verre dicit: quae nos, ut in praesens potuimus, quantum memoria suppeditabat: adscripsimus. Ipse inflammatus scelere, & furore in forum uenit. ardebant oculi. toto ex ore crudelitas emanabat. expectabant omnes, quò tandem progressurus, aut quidnam acturus esset. cum repente hominem proripi, atq; in foro medio nudari, ac deligari, et uirgas expediri iubet. Iam haec mediusfidius sola uerba nudari, ac deligari, et uirgas expediri iubet, tanti metus, horroris'q; sunt: ut non narrari quae gesta sunt: sed rem geri prorsus ui

deas. Gracchus autem noster, non querentis, neq; im
» plorantis, sed nuntiantis uice, palus inquit, in foro
» destitutus est. uestimenta detracta sunt. uirgis cæsus
» est. Sed enim M. Cicero præclare, cum diutina re-
» præsentatione, non cæsus est, sed cædebatur inqt,
» uirgis in medio foro messanæ ciuis Romanus. Cum
» interea nullus gemitus. nulla uox illius miseri inter
» dolorem, crepitumq; plagarum audiebatur, nisi hæc,
» ciuis Romanus sum. hac commemoratione ciuitatis o-
» mnia uerbera depulsurum, cruciatumq; à corpore
» deiecturum arbitrabatur. complorationem deinde
tam acerbæ rei, et odium in Verrem, detestationemq;
apud ciues romanos incense, atq; acriter, atq; inflam
» manter facit: cum hæc dicit. O nomen dulce liberta
» tis. O ius eximium nostræ ciuitatis. O lex portia, le
» gesq; semproniæ. O grauiter desyderata, & aliquã
» do reddita plebi Romanæ tribunitia potestas. hucci
» ne tandem hæc omnia reciderunt: ut ciuis Romanus
» in prouincia Po. Ro. in oppido fœderatorum, ab eo
» qui beneficio Po. Ro. fasces ac securis haberet: deliga
» tus in foro uirgis cæderetur? quid cum ignes, arden
» tesq; laminæ, cæteriq; cruciatus admouebantur? Si te
» acerba illius imploratio, & uox miserabilis non le
» niebat, ne ciuium quidem Romanorum, qui tum ade
» rant: fletu, gemituq; maximo commouebare? Hæc
M. Tul. atrociter, grauiter, copiose, apteq; miseratus
est. Sed siquis est tam agresti aure, ac tam hispida,
quem lux ista, & amœnitas orationis, uerborumq;
modificatio parum delectat: amat autem priora id-
circo, quod incompta, & breuia, & non operosa,

sed natiua quadam suauitate sunt: quod'q; in iis umbra, & color quasi opacæ uetustatis est, is siquid iudicij habet: cõsyderet in causa pari M. Catonis hominis antiquioris orationem. Ad cuius uim, & copiã Gracchus nec aspirauit. intelliget (opinor) Catonem contentum eloquentia ætatis suæ non fuisse: & id iã tum facere uoluisse, quod Cicero postea perfecit. in eo nanq; libro, qui de falsis pugnis inscriptus est: ita de Q. Thermo conquestus est. Dixit a' X uiris parum
» sibi bene cibaria curata esse. iussit uestimenta detra-
» hi, atq; flagro cædi. decem uiros Brutiani uerberaue
» re. uidere multi mortales. Quis hanc contumeliam?
» quis hoc imperium? quis hanc seruitutem ferre po
» test? nemo hoc Rex ausus est facere. eá ne fieri bonis
» bono genere natis boni consulitis? Vbi societas? u-
» bi fides maiorum, insignitas iniurias, plagas, uerbe
» ra, uibices, eos dolores, atq; carnificinas per dedecus,
» atq; maximam contumeliam, inspectantibus popula
» ribus suis, atq; multis mortalibus te facere ausum es-
» se? sed quantum luctum, quantum'q; gemitum, quid
» lachrymarum, quantum'q; fletuũ factum audiui?
» serui iniurias nimis ægre ferunt. quid illos bono ge
» nere natos, magna uirtute præditos opinamini animi
» habuisse, atq; habituros dũ uiuent? Quod Cato dixit, Brutiani uerberauere, nequi fortasse de Brutianis requirat: id significat. Cum Annibal pœnus cum exercitu in Italia esset: & aliquot pugnas populus Ro. aduersas pugnauisset: primi totius Italiæ Brutij ad Annibalem desciuerunt. id Romani ægre passi postquam Annibal Italia decessit: superati'q; pœni

sunt: Brutios ignominiæ causa non milites scribebãt: nec pro socijs habebant: sed magistratibus in prouincias euntibus parêre, & præministrare seruorum uicem iusserunt. Itaq; ij sequebantur magistratus, tanquam in scænicis fabulis, qui dicebantur lorarij. & quos erant iussi, uinciebant, aut uerberabant. Quod autem ex Brutis erant, appellati sunt Brutiani.

Quod P. Nigidius argutissime docuit nomina non positiua esse, sed naturalia. Caput IIII.

n Omina, uerbáq; non positu fortuito, sed quadam ui, & ratione naturæ facta esse P. Nigidius in grammaticis commentarijs docet. rem sanè in philosophiæ disertationibus celebrem. quæri enim solitum apud philosophos φύσει τὰ ὀνόματα ἢ θέσει. in eam rem multa argumenta dicit, cur uideri possint uerba esse naturalia magis quàm arbitraria. ex quibus hoc uisum est lepidum, & festiuum. Vos inquit, cum dicimus, motu quodam oris conueniente cum ipsius uerbi demonstratione utimur: & labias sensim primores emouemus: ac spiritum, atq; animam porrò uersum, & ad eos, quibus cum sermocinamur, intendimus. at contra cum dicimus nos neq; profuso, intentóq; flatu uocis, neq; proiectis labijs pronuntiamus: sed & spiritum, & labias, quasi intra nosmetipsos coercemus. Hoc idem fit & in eo, quod dicimus, tu, ego & tibi, & mihi. Nam sicuti cum adnuimus, et abnuimus, motus quidam ille uel capitis, uel oculorum à natura rei, quam significat:

non abhorret: ita in his uocibus quasi gestus quidam oris, et spiritus naturalis est. eadem ratio est in graecis quoq; uocibus, quam esse in nostris animaduertimus.

Auarus simplex'ne uocabulum sit, an compositum, & duplex, sicut P. Nigidio uidetur.

Caput V.

a Varus non simplex uocabulum, sed iunctum, copulatum'q; esse Nigidius dicit in cómentariorum undetricesimo. Auarus inquit, appellatus, qui auidus aeris est. sed in ea copula, e, inquit, litera detrita est. Item locupletem ait dictum, ex compositis uocibus. qui pleraq; locat, hoc est qui multas possessiones tenet. Sed probabilius id, firmius'q; est, quod de locuplete dicit. Ná de auaro am ambigitur: cur enim non uideri possit ab uno solum uerbo íclinatum, quod est aueo? eadem'q; esse fictura, qua est amarus. de quo nihil dici potest, quin duplex non sit.

Multam dictam esse ab aedil. plebis Appij caeci filiae mulieri nobili, quod locuta esset petulantius.

Caput VI.

n On in facta modo, sed in uoces etiam petulantiores publice uindicatum est. Ita enim debere esse uisa est Romanae disciplinae dignitas inuiolabilis. Appij nanq; illius caeci filia, à ludis, quos spectauerat: exiens turba undiq; confluentis, fluctuantis'q; populi iactata est. atq; inde egressa,

cum se male habitam diceret: Quid enim in me tūc factum esset inquit, quantó'q; arctius, pressius'q; conflictata essem: si P. Claudius frater meus nauali praelio classem nauiū cum ingenti ciuium numero non perdidisset? Certe quidem maiore nunc copia populi oppressa interciđissem. sed utinam inquit, reuiuiscat frater: aliam'q; classem in Siciliam ducat, atq; istam multitudinem perditum eat: quae me male nunc miseram conuexauit. ob haec mulieris uerba tam improba, ac tam inciuilia C. Fundanius, & Tib. Sempronius Aedil. Pl. multam dixerunt ei aeris grauis XXV. millia. Id factum esse dicit Capito Atteius in commentario de iudicijs publicis bello punico primo, Fabio Licinio, & T. Acilio Crasso COSS.

Fluminum, quae ultra imperiū Romanum fluūt: prima magnitudine esse Nilū, secunda Istrum, proxima Rhodanum, sicut M. Varronem memini scribere. Caput VII.

Omnium fluminum, quae in maria qua imperium Ro. est, fluunt: quam graeci τὴν ἔσω θάλασσαν appellant: maximum esse Nilum consentitur. proxima magnitudine esse Istrū scripsit Sallustius. Varro autem cum de parte orbis, quae Europa dicitur: dissereret: in tribus primis eius terrae fluminibus Rhodanum esse ponit. per quod uidetur eum facere Istro aemulum. Istrus enim quoq; in Europa fluit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Inter ignominias militares quibus milites coercebantur: fuisse sanguinis dimissionem: & quænam esse uideatur causa huiuscemodi castigationis.

Caput VIII.

f Vit hæc quoq; antiquitus militaris animaduersio, iubere ignominiæ causa, militi uenam solui, & sanguinem dimitti. cuius rei ratio in literis ueteribus, quas equidem inueniri potui, non extat. sed opinor factum hoc primitus in militibus stupentis animi, atq; a naturali habitu declinantis: ut non tam pœna, quàm medicina uideretur. postea tamen ob pleraq; alia delicta idem factitatum esse credo per consuetudinē, quasi minus sani uiderentur omnes, qui delinquerent.

Quibus modis, quoq; habitu acies Romana instrui solita sit: quæq; earum instructionum sint uocabula. Caput IX.

u Ocabula sunt militaria, quibus instructa certo modo acies appellari solet, frons, subsidia, cuneus, orbis, globus, forfices, serra, alæ, turres. hæc & quædam item alia inuenire est in libris eorum, qui de militari disciplina scripserunt. tralata autem sunt ab ipsis rebus, quæ ita proprie nominantur: earumq; rerum in acie instruenda sui cuiusq; uocabuli imagines ostenduntur.

Quæ eius rei causa sit, quod & græci ueteres, & Romani annulum in eo digito gestauerunt, qui est in

manu

manu sinistra minimo proximus. Cap. X.

u Eteres græcos annulum habuisse in digito, accepimus sinistræ manus, qui minimo est proximus. Romanos quoq; homines aiunt sic plerunq; annulis usitatos. Causam esse huius rei Appion in libris Aegyptiacis hanc dicit. quod insectis, apertisq́; humanis corporibus, ut mos in Aegypto fuit: quas græci ἀνατομὰς appellant: repertum est neruum quendam tenuissimum ab eo uno digito, de quo diximus, ad cor hominis pergere, ac peruenire. propterea non inscitum uisum esse eũ potissimum digitum tali honore decorãdum, qui continens, & quasi connexus esse cum principatu cordis uideretur.

Verbum mature quid significet: quæq́; uocis eius ratio sit: & quod eo uerbo uulgus hominum improprie utitur: atq; inibi, quod præcox declinatum præcocis faciat non præcoquis. Caput XI.

m Ature nũc significat propere, & cito, contra ipsius uerbi sententiam. aliud enim est mature, quàm quod dicitur propere. P. Nigidius homo in omnium bonarum artium disciplinis egregius, Mature inquit est, quod neq; citius est, neq; serius: sed medium quiddam, et temperatum est. Bene atq; proprie Nigidius. nam & in frugibus, & in pomis matura dicuntur, quæ neq; cruda, & immitia sunt, neq; caduca, & decocta, sed tempore suo adulta, maturataq́;. Quoniam autem id quod non se-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

gniter fiebat: mature fieri dicebatur: progressa plurimum uerbi significatio est: & non iam, quod non segnius, sed quod festinatius fit, id fieri mature dicatur. quando ea, quæ præter sui temporis modum properata sunt: immatura uerius dicantur. Illud uero Nigidianum rei, atq; uerbi temperamentum, diuus Augustus duobus græcis uerbis elegantissime exprimebat. nam & dicere in sermonibus, & scribere in Epistolis solitum esse aiunt, σπεῦδε βραδέως. Per quod monebat, ut ad rem agendam simul adhiberetur & industriæ celeritas, & diligentiæ tarditas. ex quibus duobus contrarijs fit maturitas. Virgilius quoq;, siquis animum attendat: duo ista uerba properare, & maturare, tanquam planè contraria scitissime separauit in hisce uersibus.

» Frigidus agricolam siquando continet imber,
» Multa forent, quæ mox cœlo properanda sereno,
» Maturare datur. Elegantissime ista duo uerba diuisit. nanq; in præparatu rei rusticæ, per tempestates pluuiasq; cum otium est, maturari potest. per serenas, cum tempus instat, properari necessum est. cum significandum autem est coactius quid factum, & festinatius, tum rectius præmature factum id dicatur, quàm mature. sicut Afranius dixit in togata, cui titulus nomen est.

» Adpetis dominatum demens præmature præcocem.
In quo uersu animaduertendum est: quod præcocem inquit, non præcoquem. est enim casus eius rectus, non præcoquis, sed præcox.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

De portentis fabularum, quæ Plynius Secundus indignissime in Democritum philosophum confert. Ibidem de simulachro uolucri colūbæ. Cap. XII.

Librum esse Democriti nobilissimi philosophorum de ui & natura chamæleontis, eumq; se legisse Plynius secundus in naturalis historiæ. XXVIII. refert, multaq; uana atque intoleranda auribus, deinde quasi à Democrito scripta tradit. ex quibus pauca hæc inuiti meminimus: quia pertesum est. Accipitrem auem rapidissimam à Chamæleonte humi reptante si eum forte superuolet: detrahi & cadere ui quadam in terram, cæterisq; auibus laniandum sese sponte sua obijcere, et dedere. Item aliud ultra humanam fidem caput et collum Chamæleontis, si uratur ligno, quod appellatur robur: imbres, & tonitrua derepente fieri. idq; ipsum usu uenire: si iecur eiusdem animalis in summis tegulis uratur. Item aliud: quod hercle an ponerem dubitaui, ita est deridiculæ uanitatis, nisi idcirco planè posui, quod oportuit nos dicere, quid de istiusmodi admirationum fallaci illecebra sentiremus: qua plerunque capiuntur, & ad perniciem elabuntur ingenia maxime solertia: eaq; potissimum, quæ discendi cupidiora sunt: sed redeo ad Plynium. sinistrum pedem ait Chamæleontis ferro ex igni calefacto torreri cum herba, quæ appellatur eodem nomine Chamæleon: & utrunq; macerari unguento, colligiq; in modum pastilli, atq; in uas mitti ligneũ, et eum, q id uas ferat, etiã si is in medio palã

uersetur, à nullo uideri posse. His portentis, atq; praestigijs à Plynio secundo scriptis, non dignum esse cognomine Democriti puto. Vel illud quale est, q̄d idem Plynius in decimo libro Democritum scripsisse adseuerat. aues quasdam esse certis uocabulis, & earum auium confuso sanguine gigni serpentem, eũ si quis ederit, linguas auium, & colloquia interpretaturum. Multa autem uidentur ab hominibus male solertibus huiuscemodi commenta in Democriti nomen data nobilitatis, authoritatis'q; eius perfugio utentibus. Sed id, quod Archytam Pythagoricum commentum esse, atq; fecisse traditur: neq; minus admirabile, neq; tamen uanum æque uideri debet. Nam & pleriq; nobilium græcorum, & Phauorinus philosophus memoriarum ueterum exequentissimus, adfirmatissime scripserunt: simulachrum columbæ è ligno ab Archyta ratione quadam, disciplina'q; mechanica factum uolasse: ita erat scilicet libramentis suspensum, & aura spiritus inclusa, atq; occulta concitum. libet hercle super re tam abhorrenti à fide, ipsius Phauorini uerba ponere ἀρχύτας ταραντῖνος φιλόσοφος ἅμα καὶ μηχανικὸς ὢν ἐποίησε περιστεράν. ξυλίνην πετομένην, ἥτις εἴποτε καθίσειεν οὐκ ἔτι ἀνίστατο μέχρι γὰρ τούτου.

Cum partim hominum, qua ratione dixerint.
Caput XIII.

Partim hominum uenerunt plerunq; dicitur: quod significat pars hominum uenit, idest quidam homines. nam partim hoc in

loco aduerbium est: neq; in casus inclinatur, sicuti cũ partim hominum dici potest, idest cum quibusdam hominibus, & quasi cum quadam parte hominum.
" M. Cato in oratione de re floria ita scripsit. Ibi pro
" scorto fuit in cubiculum subrectitauit e conuiuio, cũ
" partim illorum, iam sæpe ad eundem modum erat.
Imperitiores autem, cum partim legunt tanquam declinatum sit quasi uocabulum, non dictum, quasi aduerbium. Sed Q. Claudius. XXI. annali insolen-
" tius paulo hac figura est ita usus. eum enim cum par
" tim copijs hominum adolescentium placentem sibi.
Item Q. Claudij in. XXIII. ãnali uerba hæc sunt.
" Sed idcirco me fecisse, quod utrum negligentia partim magistratum, an auaritia, an calamitate Po. Ro. euenisse dicam, nescio.

Iniuria mihi factum itur quali uerborum ordine Cato dixerit. Caput XIIII.

Vdio illi iniuriam factum iri, audio contumeliam dictum iri, uulgo quoq; ita dici, & istam esse uerborum figuram iam in medio loquendi usu, idcirco exemplis supersedeo. Sed contumelia illi uel iniuria factum itur, paulo est remotius. Exemplum igitur ponemus. M. Cato pro se contra C.
" Cassium. Atq; euenit ita quirites, uti in hac contume
" lia, quæ mihi per huiusce petulantiam factum itur,
" rei quoq; pub. medius fidius meserear quirites. sicut autem contumeliam factum iri, significat iri ad contumeliam faciendam, idest operam dari quo fiat cõ-

tumelia: ita contumelia factum itur casu tantum immutato idem dicit.

De flammis dialis, de'q; flaminicae caerimonijs, uerba'q; ex edicto praetoris apposita, quibus dicit, non coacturum se ad iurandum, neque uirgines Vestae, neque Dialem. Cap. XV.

C Erimoniae impositae Flamini diali multae: item casus multiplices, quos in libris, qui de sacerdotibus publicis cōpositi sunt, item in Fabij pictoris librorum primo scriptos legimus. unde haec fermè sunt, quae commeminimus. I. Equo Dialem flaminem uehi religio est. II. Classem procinctā extra pomerium, idest exercitum armatum uidere, id circo rarenter flamen dialis creatus COS est, cum bella consulibus mandabantur. III. Item iurare dialem fas nūquam est. IIII. Item annulo uti, nisi puro, casso'q; fas non est. V. Ignem è flaminia. i. flaminis dialis domo nisi sacrū efferri ius nō est. VI. Vinctum si aedes eius introierit: solui necessum est, & uincula per impluuium in tegulas subduci, atque inde foras in uiam dimitti. VII. Nodum in apice neque in cinctu, neq; alia in parte ullum habet. VIII. Siquis ad uerberandum ducatur. si ad pedes eius supplex procubuerit: eo die uerberari piaculum est. IX. Capillū dialis, nisi qui liber homo est, non detonset. X. Caprā & carnem incoctam, & ederam & fabam, neque tangere diali mos est: neque nominare. XI Propagines è uitibus altius praetentis non succidet. XII. Pe-

des lecti, in quo cubat, luto tenui circumlitos esse oportet: & de eo lecto trinoctium continuum non decubat: neque in eo lecto cubare alium fas est: neque apud eius lecti fulcrum capsulam esse cum strue, atq; ferro oportet. XIII. Vnguium Dialis, & capilli segmina subter arborē felicem terra opiũtur. XIIII. Dialis quotidie festatus est. XV. Ac sine apice sub diuo esse licitum non est: sub tecto uti libet, & non pridem à pontificibus constitutum. Massurius Sabinus scripsit & alia quædam remissa, gratiā'q; aliquot cerimoniarũ factam dicit. XVI. Farinā fermēto imbutam attingere ei fas non est. XVII. Tunicam intimam, nisi in locis tectis non exuit: ne sub cœlo tanquā sub oculis Iouis nudus sit. XVIII. Super flaminem dialem in cõuiuio, nisi Rex sacrificulus, haud quisq̃ alius accumbit. XIX. Vxorem si amisit, flaminio decedit. XX. Matrimonium flaminis, nisi morte dirimi non est ius. XXI. Locum, in quo bustum est, nunquā ingreditur. XXII. Mortuum nunq̃ adtingit: funus tamen exequi non est religio. Eædē fermè cerimoniæ sunt: quas flaminicas sacerdotissas dialis seorsum aiũt obseruitare: ueluti est. Quod bene nato operitur. Et ꝙ uirricat surculum de arbore felici habet. Et ꝙ scalas, quæ græce κλίμακες appellātur: eas ascēdere ei plus tribus gradibus religiosum ē, atq; etiā. Cũ it ad argeos, ꝙ neq; comit caput: neq; capillum depectit. Verba prætoris ex edicto perpetuo de flamine diali, & de sacerdote Vestæ adscripsi. " Sacerdotem Vestalem & " flaminem dialem in omni mea iurisdictiõe iurare non " cogam. Verba M. Varronis ex secundo rerũ diuina

» rum super flamine diali hæc sunt. Is solus albũ ha
» bet galerũ, uel quod maximus est, uel quod Ioui im
molata hostia albato fieri oporteat.

Quos errores Iulius Higinus in sexto Virgilij animaduerterit in historia Romana erratos.

Caput XVI.

Eprehendit Higinus Virgilium, correcturumq́; eum fuisse existimat, quod in libro sexto scriptum est. Palinurus est apud inferos, petens ab Aenea, ut suum corpus requirendũ, & sepeliendum curet. Is hæc dicit.

» Eripe me his inuicte malis, aut tu mihi terram
» Inijce (nanq; potes) portusq́; require uelinos.

Quo inquit, modo aut Palinurus nouisse, & aut nominare potuit portus uelinos? & Aeneas ex eo nomine locum inuenire? cum Velia oppidum, à quo portum, qui in eo loco est: uelinum dixit, Seruio Tullio regnante Romæ post annum amplius sexcentesimum, quàm Aeneas in Italiam uenit conditum in agro Lucano: et eo nomine appellatum est. Nam qui ab Harpalo inquit, regis Cyri præfecto ex terra phocide fugati sunt: alij Veliam, partim Massiliam condiderunt. Inscitissime igitur petit, ut Aeneas portum uelinum requirat: cum id nomen eo tempore fuerit nusquam gentium. neq; simile inquit, illud uideri debet, quod est in primo carmine.

» Italiam, fato profugus, Lauinia uenit
Littora. Aut quod æque in. VI. libro.

» Chalcidicaq; leuis tandem superastitit arce.
Quoniam poetæ ipsi quædam κατὰ πρόληψιν historiæ dicere ex sua persona concedi solet. quæ fa cta ipse postea scire potuit, sicut Virg. sciuit de lauinio oppido, & de colonia chalcidiensi. sed Palinu rus qui potuit id inquit, scire ea, quæ post annos DC. facta sunt? nisi quis eum diuinasse apud inferos putat, perinde ut animæ defunctorum solent? Sed & si ita accipias, quanquam non ita dicitur: Aeneas tamen, qui non diuinabat: quo pacto potuit requirere portum uelinum? cui nomen tunc, sicuti diximus, nullum usquam fuit. Item hoc quoq; in eodem libro reprehendit: & correcturum fuisse Virgilium putat, nisi mors occupasset. Nam cum Thesea inquit, inter eos nominasset: qui ad inferos adissent, ac redissent, dixissetq;.
» -Quid thesea? magnum
» Quid memorem Alciden? & mi genus ab Ioue
» summo est,
Postea tamen infert.
» -Sedet æternumq; sedebit,
Infelix Theseus-
Qui autem inquit, fieri potest, ut æternum apud inferos sedeat: quem supra cum ijs nominat: qui descenderint illuc: atq; inde rursum euaserint. præsertim cum ita sit fabula de Theseo, atq; sic Hercules eum euellerit è petra: & in lucem ad superos eduxerit. Item in his uersibus errasse Virgilium dicit.
» Eruet ille Argos, Agamemnoniasq; Mycenas,
» Ipsumq; Aeacidem genus armipotentis Achilli.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

" Vltus auos Troiæ, templa & temerata Mineruæ.
Confudit inquit, & personas diuersas, & tempora. nam neq; eodem tempore, neq; per eosdem homines, cum Achæis, et cum Pyrrho bellatum est. Pyrrhus enim, quē dicit Aeaciden de Epiro in Italiam transgressus, cum Romanis depugnauit aduersus Manium Curium in eo bello ducem. Argiuum autem bellum idest achaicum multis post annis à L. Mummio Imperatore gestum est. potest inquit, igitur medius eximi uersus, qui de Pyrrho importune immissus est: quem Virgilius proculdubio excempturus inquit fuit.

Quam ob causam, & quali modo Democritus philosophus luminibus oculorum sese priuauerit: & super ea re uersus Laberij pure admodum, et uenuste facti. Cap. XVII.

d Emocritum philosophum in monumentis historiæ græcæ scriptum est: uirum præter alios uenerandum, authoritateq; antiqua præditum luminibus oculorum sua sponte se priuasse: quia existimaret cogitationes, commentationesq; animi sui in contemplandis naturæ rationibus uegetiores, & exactiores fore: si eas uidendi illecebris, & oculorum impedimentis liberasset. id factum eius, modūq; ipsum quo cæcitatem facile solertia subtilissima conscivit Laberius poeta in mimo, quem scripsit rectiorem, uersibus quidem satis munde, atq; graphice factis descripsit. sed causam uolun

teriæ cæcitatis finxit aliam: uertitq́; in eam rem, quam tum agebat, non inconcinniter. est enim ꝑsona, quæ hoc apud Laberium dicit diuitis auari et parci sumptum plurimum ἀσωτίαντι & propinationem adolescentis filij deplorantis.

Versus laberiani hi sunt.

" Democritus abderites physicus philosophus clypeũ
" Constituit contra exortum hyperionis, oculos
" Effodere ut posset splendore æreo ita radijs
" Solis aciem effodit luminis, malis bene
" Esse, ne uideret ciuibus. sic ego
" Fulgenti splendore in pecuniam uolo
" Lucificare exitium ætati meæ.
" Ne in re bona uideam esse nequam filium.

Historia de Artemisia. déq́; eo certamine, quod apud Mausoli sepulchrum à scriptoribus inclytis decertatum est.

Caput XVIII.

ARtemisia Mausolum uirum amasse fertur supra omneis amorum fabulas: ultráq́; affectionis humanæ fidem. Mausolus autem fuit, ut M. Tullius ait, rex terræ Cariæ: ut quidam græcarum historiarum scriptores dicunt: prouinciæ græcæ præfectus: quem σατράπην græci uocant. Is Mausolus ubi fato perfunctus est: & inter lamenta, & manus uxoris funere magnifico sepultus est: Artemisia luctu, atq; desyderio mariti flagrans ossa, cineremq́; eius mista

odoribus, contusáq; in pulueris faciem aquæ indidit, ebibitq;: multaq; alia uiolenti amoris indicia fecisse dicitur. molita quoq; est ingenti impetu operis, conseruandæ mariti memoriæ causa sepulchrum illud memoratissimum, dignatumq; numerari inter septem omnium terrarum spectacula. Id monimentum Artemisia cum Dijs. M. sacris Mausoli dicaret: agona idest certamen laudibus eius dicundis facit: ponitq; præmia pecuniæ, aliarumq; rerum bonarum amplissima. ad eas laudes decertandas uenisse dicuntur uiri nobiles ingenio, atq; lingua præstabili Theopompus, Theodectes, Naucrites. Sunt etiam qui Isocratem ipsum cum ijs certauisse memoriæ mandauerint. sed eo certamine uicisse Theopompum iudicatum est. Is fuit Isocratis discipulus. extat nunc quoque Theodecti tragœdia, quæ inscribitur Mausolus, in qua eum magis quàm in prosa placuisse Higinus in exemplis refert.

Non purgari, neq; leuari peccatum, cum prætenditur peccatorum, quæ alij quoq; peccauerunt, similitudo. atq; inibi uerba ex oratione super ea re Demosthenis. Caput XIX.

i Ncessebat quempiam Taurus philosophus seuera, atq; uehementi obiurgatione adolescentem a' rhetoribus, & facundiæ studio, ad disciplinas philosophiæ transgressum. quod factum quiddam esse ab eo diceret inhoneste, & improbe. at ille non ibat inficias fecisse, sed id

ſolitum eſſe fieri defendebat: turpitudinemq́; delicti, exemplorum uſu, & conſuetudinis uenia deprecabatur. atq; ibi Taurus iſto ipſo defenſionis genere irritatior: homo inquit, ſtulte, & nihili, ſi te a malis exemplis authoritates, & rationes philoſophiæ non abducunt: ne illius quidem Demoſthenis ueſtri ſententiæ tibi in mentem uenit? quæ quia lepidis, & uenuſtis uocum modis uincta eſt: quaſi quædam cantilena rhetorica facilius adhærere memoriæ tuæ potuit. nam ſi me inquit, non fallit: quod quidem in priori pueritia legerim: uerba hæc ſunt Demoſthenis aduerſus eum, qui (ut tu nunc facis) peccatum ſuum, peccatis alienis exemptum, purgatumq́; ibat.

σὺ δὲ μὴ λέγε ὡς γέγονεν οὕτω πολλάκις. ἀλλ' οὐχ ὡς προσήκει γίγνεσθαι. οὐ γὰρ ἔτι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη. οὐδὲ τοῦτο ἐμιμήσω. διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως. ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἑάλω. σὺ ταῦτα οὐκ ἂν ἔγραψας. οὕτως ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράφει. Cic. in Verr.

Sic Taurus omnium ſuaſionum, admonitionumq́; genere utens ſectatores ſuos ad rationes bonæ inculpatæq́; indolis ducebat.

Quid ſit rogatio, quid lex, q̃d plebiſcitum, quid priuilegium, & quantum omnia iſta differant. Caput XX.

Væri audio quid lex ſit, quid plebiſcitum,
q quid rogatio, quid priuilegium. Ateius Capito publici priuatiq; iuris peritiſſimus,

quid lex esset: hisce uerbis definiuit. Lex inquit, est generale iussum populi, aut plebis rogante magistratu. Ea definitio, si probe facta est, neq; de imperio Cn. Pompeii, neq; de reditu M. Ciceronis, neq; de caede P. Clodii quaestio: neq; alia id genus populi plebis'ue iussa leges uocari possunt. Non sunt enim generalia iussa, neq; de uniuersis ciuibus: sed de singulis concepta. quo circa priuilegia potius uocari debent: quia ueteres priua dixerunt, quae nos singula dicimus. quo uerbo Lucilius in primo satyrarum libro usus est.

" Abdomina thynnia uenientibus priua
" Dabo, cephaleam'q; carnem.

Plebem autem Capito in eadem definitione seorsum à populo diuisit. quoniam in populo omnis pars ciuitatis, omnes'q; eius ordines contineantur. Plebs uero ea dicitur: in qua gentes ciuium patritiae non insunt. Plebiscitum igitur est, secundum eũ Capitonem lex, quam plebes non populus accipit. sed totius huius rei, iuris'q; siue cum populus, siue cum plebs rogatur: siue quod ad uniuersos pertinet: caput ipsum, & origo, & quasi fons rogatio est. Ista enim omnia uocabula censentur, continentur'q; rogationis principali genere, & nomine. nam nisi populus, aut plebs rogetur: nullum plebis, aut populi iussum fieri potest. Sed quanquam haec ita sunt: in ueteribus tamen scriptis non magnam uocabulorum istorum differentiam esse animaduertimus. nam & plebiscita, & priuilegia translato nomine leges appellauerunt: eadem'q; omnia confuso, & indistincto uocabulo rogationes di

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

xere. Sallustius quoq; proprietatum in uerbis retinentissimus consuetudini concessit: & priuilegium quod de Cn. Pompeij reditu ferebatur: legem appellauit. Verba ex secunda eius historia hæc sunt. Nã Sullam COS. de reditu eius legem ferentem ex composito tri. pl. C. Herennius prohibuerat.

Quam ob causam M. Cicero his omnino uerbis nouissime, & nouissimus uti obseruantissime uitarit. Caput XXI.

On paucis uerbis, quorum frequens usus est nunc, & fuit M. Ciceronem noluisse uti manifestum est: quod ea non probaret. uelut est & nouissimus, & nouissime. Nam cum & Marcus Cato, & Sallustius, & alij quoq; ætatis eiusdem uerbo isto promiscue usitati sint: multi etiam nõ indocti uiri in libris id suis scripserint: abstinuisse eo tamen tanquam non latino uidetur. Quoniam qui doctissimus eorum temporum fuerat: Aelius illo ut nouo, & improbo uerbo uti uitauerat. propterea'q; id M. quoq; Varronis ex libro de lingua latina ad Ciceronem. V. demonstrandum putaui. A quo etiam inquit, extremũ quoq; dicã nouissimum cœptum uulgo, qđ mea memoria, ut Aelius Gallus, sic senes aliquot, nimium nouum uerbũ qđ esset, uitabant. cuius origo, ut à uetere uetustius, ac ueterrimum, sic à nouo declinatum nouius, & nouissimum.

Locus exemptus ex Platonis libro, qui inscribitur Gorgias, de falsæ philosophiæ probris, quibus philosophos temere incessuit: qui emolumenta ueræ philosophiæ ignorant. Caput XXII.

P Lato ueritatis homo amicissimus: eiusq; omnibus exhibendæ promptissimus, quæ omnino dici possint in desides istos, ignauosq;, qui obtentu philosophiæ nominis, inutile otium, & linguæ, uitæq; tenebras sequuntur: ex persona quidem non graui, neq; idonea, uere tamen, ingenueq; dixit. Nam & si Callicles, quem dicere hæc facit: ueræ philosophiæ ignarus, inhonesta, indignaq; in philosophos confert: perinde tamen accipienda sunt: quæ dicuntur: ut nos sensim moneri intelligamus: ne ipsi quoq; culpationes huiuscemodi mereamur: néue inerti inaniq; desidia cultum, & studium philosophiæ mentiamur. Verba ipsa super hac re Platonis ex libro, qui appellatur Gorgias, scripsi: quoniam uertere ea consilium non fuit: cum ad proprietates eorum nequaquam possit latina oratio aspirare, ac multo minus etiam mea.

φιλοσοφία γάρ τοι ἐστὶν ὦ σώκρατες, χάριεν ἄντις αὐτοῦ μετρίως ἅψηται ἐν τῇ ἡλικίᾳ. ἐὰν δὲ περαιτέρω τοῦ δέοντος ἐνδιατρίψῃ, διαφθορὰ τῶν ἀνθρώπων. ἐὰν γὰρ καὶ πάνυ εὐφυὴς ᾖ καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας φιλοσοφῇ, ἀνάγκη πάντων ἄπειρον γεγονέναι ἐστὶν, ὧν χρὴ ἔμπειρον εἶναι, τὸν μέλλοντα καλὸν, κἀγαθὸν καὶ εὐδόκιμον ἔσεσθαι ἄνδρα. καὶ γὰρ τῶν νόμων ἄπειροι γίγνονται τῶν κατὰ τὴν πόλιν, καὶ τῶν λόγων. οἷς δεῖ χρώ-

μενον ὁ μιλεῖν ἐν τοῖς συμβολαίοις τοῖς ἀνθρώποις, καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ καὶ τῶν ἡδονῶν τε, καὶ ἐπιθυμιῶν τῶν ἀνθρωπείων, καὶ συλλήβδην τῶν ἠθῶν παντάπασιν ἄπειροι γίγνονται. ἐπειδὰν οὖν ἔλθωσιν εἴς τινα ἰδίαν ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν, καταγέλαστοι γίγνονται. ὥσπερ γε οἶμαι οἱ πολιτικοὶ, ἐπειδὰν αὖ εἰς τὰς ὑμετέρας διατριβὰς ἔλθωσι καὶ τοὺς λόγους, καταγέλαστοί εἰσι. συμβαίνει γὰρ τὸ τοῦ εὐριπίδου, λαμπρός τέ ἐστιν ἕκαστος ἐν τούτῳ, κἀπὶ τοῦτ᾽ ἐπείγεται, νέμων τὸ πλεῖστον ἡμέρας τούτῳ μέρος, ἵν᾽ αὐτὸς αὑτοῦ τυγχάνῃ βέλτιστος ὤν. ὅπου δ᾽ ἂν φαῦλος ᾖ, ἐντεῦθεν φεύγει, καὶ λοιδορεῖ τούτῳ. τὸ δ᾽ ἕτερον ἐπαινεῖ εὐνοίᾳ τῇ ἑαυτοῦ. ἡγούμενος οὕτως αὐτὸς ἑαυτὸν ἐπαινεῖν. ἀλλ᾽ οἶμαι τὸ ὀρθότατόν ἐστιν, ἀμφοτέρων μετασχεῖν. φιλοσοφίας μὲν ὅσον παιδείας χάριν, καλὸν μετέχειν. καὶ οὐκ αἰσχρὸν μειρακίῳ ὄντι φιλοσοφεῖν. ἐπειδὰν δὲ ἤδη πρεσβύτερος ὢν ἄνθρωπος, ἔτι φιλοσοφεῖ, καταγέλαστον ὦ σώκρατες τὸ χρῆμα γίγνεται. καὶ ἔγωγε ὁμοιότατον πάσχω πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας, ὥσπερ πρὸς τοὺς ψελλιζομένους καὶ παίζοντας. ὅταν μὲν γὰρ παιδίον ἴδω ᾧ ἔτι προσήκει διαλέγεσθαι οὕτω ψελλιζόμενον καὶ παῖζον, χαίρω τε καὶ χαρίεν μοι φαίνεται καὶ ἐλευθέριον, καὶ πρέπον τῇ τοῦ παιδίου ἡλικίᾳ. ὅταν δὲ σαφῶς διαλεγομένου παιδαρίου ἀκούσω, πικρόν τι μοι δοκεῖ χρῆμα εἶναι, καὶ ἀνιᾷ μου τὰ ὦτα. καί μοι δοκεῖ δουλοπρεπές τι εἶναι ὅταν δὲ ἀνδρὸς ἀκούσῃ τις ψελλιζομένου, ἢ παίζοντα ὁρᾷ, καταγέλαστον φαίνεται καὶ ἄνανδρον, καὶ πληγῶν ἄξιον. ταὐτὸν οὖν ἔγωγε τοῦτο πάσχω καὶ πρὸς τοὺς φιλοσοφοῦντας. περὶ νέῳ μὲν γὰρ μειρακίῳ ὁρῶν φιλοσοφίαν, ἄγαμαι, καὶ πρέπειν μοι

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

δοκεῖ, καὶ ἡγοῦμαι ἐλεύθερόν τινα τοῦτον τὸν ἄνθρωπον. τὸν δὲ μὴ φιλοσοφοῦντα ἀνελεύθερον. καὶ οὐδέποτε οὐδενὸς ἀξιώσοντα ἑαυτὸν, οὔτε καλοῦ οὔτε γενναίου πράγματος. ὅταν δὲ δὴ πρεσβύτερον ἴδω ἔτι φιλοσοφοῦντα καὶ μὴ ἀπαλλαττόμενον, πληγῶν μοι δοκεῖ ἤδη δεῖσθαι ὦ σώκρατες οὗτος ὁ ἀνήρ. ὃ γὰρ νῦν δὴ ἔλεγον ὑπάρχει τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ κἂν πάνυ εὐφυὴς ᾖ, ἀνάνδρῳ γενέσθαι φεύγοντι τὰ μέσα τῆς πόλεως, καὶ τὰς ἀγορὰς, ἐν αἷς ἔφη ὁ ποιητὴς τοὺς ἄνδρας ἀριπρεπεῖς γίγνεσθαι. καταδεδυκότι δὲ, τὸν λοιπὸν βίον βιῶναι μετὰ μειρακίων ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων, ψιθυρίζοντα. ἐλεύθερον δὲ καὶ μέγα καὶ ἱκανὸν μηδέποτε φθέγξασθαι. ἐγὼ δὲ ὦ σώκρατες πρὸς σὲ ἐπιεικῶς ἔχω καὶ φιλικῶς. κινδυνεύω οὖν πεπονθέναι νῦν ὅπερ ὁ ζῆθος πρὸς τὸν ἀμφίονα ὁ εὐριπίδου, οὗπερ ἐμνήσθην. καὶ γὰρ ἐμοὶ τοιαῦτ' ἄττα ἐπέρχεται πρὸς σὲ λέγειν οἷάπερ ἐκεῖνος πρὸς τὸν ἀδελφόν. ὅτι ἀμελεῖς ὦ σώκρατες ὧν δεῖ σε ἐπιμελεῖσθαι. καὶ φύσιν ψυχῆς ὧδε γενναίαν μειρακιώδει τινὶ διαπρέπεις μορφώματι. καὶ οὔτ' ἂν δίκης βουλαῖσι προσθεῖ' ἂν ὀρθῶς λόγον, οὔτ' εἰκὸς καὶ πιθανὸν ἂν λάβοις, οὔθ' ὑπὲρ ἄλλων νεανικὸν βούλευμα βουλεύσαιο. καί τοι ὦ φίλε σώκρατες, καί μοι μηδὲν ἀχθεσθῇς εὐνοίᾳ γὰρ ἐρῶ τῇ σῇ, οὐκ αἰσχρὸν δοκεῖ σοι εἶναι οὕτως ἔχειν, ὡς ἐγώ σε οἶμαι ἔχειν. καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς πόρρω ἀεὶ φιλοσοφίας ἐλαύνοντας, νῦν γὰρ εἴ τις σοῦ λαβόμενος, ἢ ἄλλου ὁτουοῦν, εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀπαγάγοι, φάσκων ἀδικεῖν, μηδὲν ἀδικοῦντα, οἶσθ' ὅτι οὐκ ἂν ἔχοις ὅτι χρήσαιο σαυτῷ. ἀλλ' ἰλιγγιῴης ἂν καὶ χασμῷο, οὐκ ἔχων ὅ,τι εἴποις. καὶ εἰς τὸν δικαστήριον ἀναβὰς κατηγόρου τυχὼν πάνυ φαύλου καὶ μοχθηροῦ, ἀποθάνοις ἂν εἰ

βούλοιτό σοι θανάτου τιμᾶσθαι. καί τοι πῶς σοφὸν τοῦ τό ἐστιν ὦ σώκρατες, ἥτις ἀφυᾶ λαβοῦσα τέχνη φῶτα, ἔθηκε χείρονα, μήτε αὐτὸν αὑτῷ δυνάμενον βοηθεῖν. μὴ δ' ἐκσῶσαι ἐκ τῶν μεγίστων κινδύνων, μήτε ἑαυτὸν, μήτε ἄλλον μηδένα ὑπὸ δὲ τῶν ἐχθρῶν περισυλᾶσθαι πᾶσαν τὴν οὐσίαν. ἀτεχνῶς δὲ, ἄτιμον ζῆν ἐν τῇ πόλει. τὸν θὲ τοιοῦτον ἔτι καὶ ἀγροικότερον εἰρῆσθαι, ἔξεστιν, ἐπὶ κόρρης τύπτοντα, μὴ διδόναι δίκην. ἀλλ' ὠγαθὲ ἐμοὶ πείθου. παῦσαι δ' ἐλέγχων. πραγμάτων δ' ἀμουσίαν ἄσκει. καὶ ἄσκει ὁπόθεν δόξεις φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ταῦτ' ἀφεὶς, εἴτε ληρήματα χρὴ φάναι εἶναι, εἴτε φλυαρίας. ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις. ζηλῶν, οὐκ ἐλέγχοντας ἄνδρας τὰ μικρὰ ταῦτα, ἀλλ' οἷς ἐστι καὶ βίος καὶ δόξα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀγαθά.

Haec Plato sub persona quidem, sicuti dixi, non proba: sed cum sensu tamen, intelligentiaéq; communis fide, & cum quadam indissimulabili ueritate disseruit. Non de illa scilicet philosophia: quae uirtutum omnium disciplina est: quaéq; in publicis simul et priuatis officijs excellit: ciuitatesq; et Remp. si nihil prohibeat: constanter, et fortiter, et perite administrat: sed de ista futili, atq; puerili meditatione argutiarum nihil ad uitam neq; tuendam, neq; ordinandam promouente. qua id genus homines consenescunt male feriati. quos philosophos esse & uulgus putat, et is putabat, ex cuius persona haec dicta sunt.

Verba ex oratione M. Catonis de mulierū ueterū uictu, & moribus, atq; ibi qđ fuerit ius marito in adulterio uxorē deprehensam necare. Cap. XXIII.

q Vi de uictu, atq; cultu Po. Ro. scripserunt: mulieres Romæ, atq; in Latio ætatem abstemias egisse, hoc est uino semper, quod temétum prisca lingua appellabatur: abstinuisse dicunt. institutumq; ut cognatis osculũ ferrent: reprehendendi causa, ut odor indicium faceret: si bibissent. Bibere autem solitas ferunt loream, passum, murinam, et quæ id genus epotant: potu dulcia, atq; hæc quidem in ijs, quibus dixi, libris peruulgata sunt. Sed M. Cato nõ solum existimatas: sed multatas quoq; a' iudice mulieres refert non minus si uinum bibissent: quàm si probrum, & adulterium admisissent. Verba M. Catonis adscripsi ex oratione, quæ inscribitur de dote: in qua id quoq; inscriptum est. In adulterio uxores de-
» prehensas ius fuisse maritis necare. Vir inqt, cum di
» uortium fecit: mulieri iudex pro CENS. est, impe-
» rium quod uidetur habet: siquid peruerse, tetreq; fa
» ctum est a' muliere: multatur. si uinum bibit: si cum
» alieno uiro probri quid fecit: condemnatur. De iure
» autem occidendi ita scriptum est. In adulterio uxorẽ
» tuam si deprehendisses: sine iudicio impune necares.
» Illa te (si adulterares) digito non auderet continge-
» re: neq; ius est.

Die pristini, & die crastini, & die quarti, & die qnti, qui elegantius locuti sunt, dixisse, non ut ea uulgo dicuntur nunc. Caput XXIIII.

d Ie quarto, & die quinto, quod græci ἐς τὲ τάρτην καὶ πέμπτην dicũt, ab eruditis nũc

quoq; dici audio: et qui aliter dicit pro rudi, atq; indocto despicatur. Sed M. Tullij ætate, ac supra eam non opinor, ita dixerunt. diequinte enim, & diequinti pro aduerbio copulate dictum est, & secunda in eo syllaba correpta. Diuus etiam Augustus memoriarum ueterum exequentissimus, linguæ latinæ non nescius munditiarum patris sui in sermonibus sectator, in epistolis plurifariã significatione ista dierum nõ aliter usus est. Is autem erit perpetuæ ueterum consuetudinis demonstrandæ gratia, uerba solennia PRAET. ponere quibus more maiorem ferias concipere solet: quæ appellãtur compitalia. ea uerba hæc
" sunt. Dienoni Po. Ro. quiritibus compitalia erunt:
" quando concepta fuerint, nefas. Dienoni prætor di-
" cit, non die nono, neq; prætor solum, sed pleraq; o-
" mnis uetustas sic locuta est. Venit ecce illius uersus Põponiani in mentem, qui est ex attellana, quæ Metui adscribitur,

" Dies hic sextus, cum nihil egi die
" Quarte moriar fame.

Suppetit etiam Cœlianum illud ex libro historiarũ
" secundo. Si uis mihi equitatum dare: & ipse cum cæ
" tero exercitu me sequi: diequinti Romæ in capitolium
" curabo tibi cœna sit cocta. Et historiam autem, & uerbum hoc sumpsit Cœlius ex origine M. Catonis: in quo ita scriptum est. Igitur dictatorem Carthagi-
" niẽsium magister equitum monuit. Mitte mecum Ro
" mam equitatum, diequinti in capitolio tibi cœna co-
" cta erit. Extremam istius uocis syllabam, tum per, e, tum per i scriptam legi. Nam sane quàm consuetum

ueteribus fuerat literis ijs plerunq; uti indiffere͂ter. sicuti pristini, & pristine, procliui & procliue, atq; alia item multa hoc genus uarie dixerunt. Die pristini quoq; eodem modo dicebatur: quod significabat die pristino, idest priore, quod uulgo pridie dicitur, conuerso compositionis ordine, quasi pristino die. atque item simili figura die crastini dicebatur, idest crastino die. Sacerdotes quoq; Populi Ro. tunc cum dicunt in diem tertium, die perendini dicunt. Sed ut pleriq; die pristini. Ita M. Cato in oratione contra Furiu͂, die proximi dixit. Die quarto autem Cn. Matius homo impense doctus, in Mimiambis pro eo dicit, quod nu diusquartus nos dicimus in his uersibus.

» Nuper diequarto ut recordor, & certe
» Aquarium urceum unicum domi fregit.

Hoc igitur intererit, ut die quarto quidem de præterito dicamus, die quarti aut quarte de futuro.

Telorum, & iaculorum, gladiorumq; uocabula, atque inibi nauium quoque genera, quæ scripta in ueterum libris reperiuntur. Cap. XXV.

t Elorum, iaculorum, gladiorumq; uocabula, quæ in historijs ueteribus scripta sunt: Item nauigiorum quoque genera, & nomina libitum forte nobis est sedentibus in rheda conquirere. neq; itidem aliarum ineptiarum uacantem stupentemq; animum occupare. Quæ tum igitur sup petierant: hæc sunt. hasta, pilum, phalarica, semiphalarica, solliferrea, gesa, lancea, spari, rumigestri,

faces, tragulæ, frameæ, mesanculæ, catteiæ, rumpheæ, scorpius, scibones, sicilices, ueruta, enses, sicæ, machæræ, spatæ, lingulæ, pugiones, climaculæ. De lingula, quoniam est minus frequens, admonendum existimo lingulam ueteres dixisse gladiolum oblongum, in speciem linguæ factum, cuius meminit Neuius in tragoedia Hesiona. uersum Neuij apposui.

» Sine mihi gerere morẽ uidear lingua, uerũ lingula.

Item rumphea genus teli est thracæ nationis, positum'q; hoc uocabulum in Q. Ennij annaliũ XIIII. Nauium autem, quas reminisci tunc potuimus: appellationes hæ sunt. gauli, corbitæ, caudicæ, longæ, hippagines, cercuri, celoces, uel ut græci dicunt κέλητες, lembus, oxiæ, renunculi. actuariæ, quas græci ἰσόπτυς uocant, uel ἐπιταρίδας, prosumiæ, uel gesoretæ, uel oriolæ, cattæ, scaphæ, pontones, mucrunciæ, mediæ, phaseli, parones, myoparones, lintres, capulicæ, mareplaadæ, adarum, ratariæ, catascopium.

Inscite ab Asinio Pollione reprehensum Sallustium, quod transfretationem transgressum dixerit, & transgressos qui transfretassent. Caput XXVI.

Asinio Pollioni in quadam epistola, quam ad Planeum scripsit: & quibusdã alijs. C. Sallustius inique dignus nota uisus ẽ, q̃d in primo historiarũ maris trãsitum trãsmissum'q; nauibus factum, transgressum appellauit: eosq;, qui fretum

transmiserant: quos trãsfretasse dici solitum est: trãs » gressos dixit. uerba ipsa Sallustij posuit. Itaq; Serto- » rius leui præsidio relicto in Mauritaniá, nactus ob- » scuram noctem, æstu secundo, furtim aut celeritate » uitare prælium in transgressu conatus est: ac deinde » ifra ita scripsit. Transgressos omnis recipit mons re » ceptus à Lusitanis. Hoc igitur et minus proprie, et à nullo graui authore dictum aiunt. Nam transgres- sus inquit, & ingressus, à transgrediendo dicuntur: id'q; ipsum ab ingressu, & à pedum gradu appella tum est. Idarco uerbum trãsgredi conuenire non pu tauit. Neq; uolantibus, neq; serpentibus, neq; nauigan tibus: sed iis solis, qui gradiuntur, & pedibus iter e- metiũtur. propterea negant apud scriptorem idoneũ, aut nauium trãsgressum reperiri posse: aut pro trãs fretatione transgressum. Sed quæro ego, cur non sicu ti cursus nauium recte dici solent: ita transgressus e- tiam nauibus factus dici possit. præsertim cum breui tas tam angusti freti, quod terram Africam Hispa niam'q; interfluit: elegantissimæ transgressionis uoca bulo, quasi paucorum graduum spatiũ definita sit. Qui authoritatem autem requirunt, & negant di- ctum ingredi, transgredi'ue in nauigantibus: uolo uti respondeant quantum existiment interesse, ingre di, atq; ambulare. Atqui M. Cato in libro de re rusti » ca. Fundus inquit, eo in loco habendus est: ut et op- » pidum prope amplum sit: & mare, aut amnis, quà » naues ambulant. Appetitas porrò huiuscemodi trãs lationes, habitas'q; esse pro honestamentis orationis. Lucretius quoq; testimonium in hac eadem uoce di-

cit. In quarto enim libro clamorem per arterias, & per fauces gradientem dicit: quod est nimio confidentius, quã illud de nauibus sallustianum. Versus Lucretij hi sunt.

" Corpoream quoq; enim uocem constare fatendũ est,
" Et sonitum: quoniam possint impellere sensus.
" Præterradit enim uox fauces sæpe: facitq;
" Asperiora foras gradiens arteria clamor.

Propterea Sallustius in eodem libro, non eos solum, qui nauibus ueherentur: sed & scaphas quoq; nantes progressas dicit. Verba ipsa de scaphis posui. Earum aliæ paululum progressæ, nimio simul, & incerto onere, cum pauor corpora agitauerat: deprimebantur.

Historia de Po. Ro. deq; populo punico, quod pari propemodum uigore fuerint æmuli.

Caput XXVII.

In libris ueteribus memoria extat: quod par fuit quondam uigor, & acritudo, amplitudoq; Po. Ro. atq; pœni. neq; immerito existimatum. Nam cum alijs quidem populis, de uniuscuiusq; reip. cum Pœnis autem de omnium terrarũ imperio decertatum est. Eius rei specimen est in illo utriusq; populi uerbo factum, cum Q. Fabius imperator Romanus dedit ad Carthaginienses epistolam, ibi scriptum fuit, Po. Ro. misisse ad eos hastam, & caduceum signa duo belli, aut pacis. ex queis utrũ uellent: eligerent. quod elegissent, id unum ut esse nussum existimarent. Carthaginiẽses responderunt, neu

trum sese eligere.sed posse qui attulissent,utrũ mallent,relinquere quod reliquissent: id sibi pro lecto futurum.M. Varro autem non hastam ipsam, neq; ipsum caduceum missa dicit: sed duas tesserulas. in quarum altera caduceum, in altera simulachra hastæ fuerunt incisa.

De ætatum finibus, pueritiæ, iuuentæ, senectæ ex Tuberonis historia sumptum. Cap. XXVIII.

t Vbero in historiarum primo scripsit Seruium Tullium regem Populi Ro. cum illas quinq; classes iuniorum censꝰ faciendi gratia institueret: pueros esse existimasse, qui minores essent annis septendecim. Atq; inde ab anno XVII. quos idoneos iam esse Reip. arbitraretur: milites scripsisse. eosq; ad annum quadragesimumsextum iuniores, supraq; eũ annum seniores appellasse. Eã rẽ propterea notauit: ut discrimina, quæ fuerunt iudicio, moribusq; maiorum, pueritiæ, iuuentæ, senectæ ex ista censione Serui Tulli prudentissimi regis nosceretur.

Quod particula, atq; non complexiua tantum sit, sed uim habeat plusculam, uariamq;.

Caput XXIX.

a Tq; particula à grammaticis quidẽ coniunctio esse dicitur connexiua. Et plerũq; sanè coniungit uerba & connectit. Sed interdum alias quasdam potestates habet non satis notas: nisi in ueterum literarum tractatione, atq; cu

ra exercitis. Nam & pro aduerbio ualet, cum dicimus aliter ego feci, atque tu. significat enim aliter q̃ tu. Et gemina si fiat: auget, intenditq; rem, de qua agitur, ut animaduertimus in Q. Ennij annalibus, nisi memoria in hoc uersu labor.

Atq; atq; accedit muros Romana iuuentus,

Cui significationi contrarium est, quod itidem à ueteribus dictum est. Deq; & præterea pro alio quoq; aduerbio dicitur, idest statim. Quod in his Virgilij uersibus existimatur obscure, & insequenter particula ista posita esse. Sic omnia fatis

In peius ruere, ac retro sublapsa referri:
Non aliter, q̃ qui aduerso uix flumine lembum
Remigijs subigit: si brachia forte remisit:
Atq; illum in præceps prono rapit alueus amnĩ.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER VNDECIMVS.

De origine uocabuli terræ Italiæ, deq; ea multa, quæ suprema appellatur, deq; eius nominis ratione, ac de lege Aterina. Et quibus uerbis antiquitus multa minima dici solita sit. Cap. I

Imæus in historijs, quas oratione græca de rebus Po. Ro. composuit, & M. Varro in antiquitatibus rerum humanarũ, terrã Italiã de græco uocabulo appellatã

scripserunt, cum boues græca ueteri lingua ἰταλοί, uocitati sunt: quorum in Italia magna copia fuerit: bucetaq; in ea terra gigni, pasciq; solita sint complurima. Coniectare autem ob eandem causam possumus: quod Italia tunc esset armētosissima. multamq;: quæ appellatur suprema, institutam in singulos dies, duarum ouium: triginta boū, pro copia scilicet boū, proq; ouium penuria. Sed cum eiusmodi multa pecoris, armentiq; à magistratibus dicta erat: adigebantur boues, ouesq; aliâs pretij parui, aliâs maioris, eaq; res faciebat inæqualem multæ punitionem. Icirco postea lege aterina constituti sunt in oues singulas æris deni, in boues æris centeni. Minima autem multa est ouis unius. Suprema multa est eius numeri, cuius diximus ultra quem multam dicere in dies singulos ius non est: & propterea suprema appellatur, idest summa, et maxima. Quando igitur nunc quoq; à magistratibus Po. Ro. more maiorum multa dicitur: uel miīma uel suprema obseruari solet ut oues genere uirili appellentur: atq; ita M. Varro uerba hæc legitima, quibus minima multa diceretur: cōcepit. M.
» Terentio, quando citatus, neq; respondit, neq; excusa-
» tus est: ego ei unum ouem multam dico. ac nisi eo gene
» re diceretur, negauerunt iustam uideri multam. Vocabulum autem ipsum multæ idem M. Varro in undeuicesimo rerum humanarum, non latinum, sed sabinum esse dicit. Idq; ad suam memoriam mansisse ait in lingua Samnitiū, qui sunt à Sabinis orti. Sed turba grammaticorum nouitia ea κατ᾽ ἀντίφρασιν ut quædam alia, ita hoc quoq; dici tradiderunt.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Cum autem usus, & mos sermonum is sit: ut ita & nunc loquamur ut pleriq; ueterum locuti sunt: multam dixit, & multa dicta est. Non esse ab re putaui notare, quod M. Cato aliter dixit. Nam in quarto originum uerba hæc sunt. Imꝑator noster, siquis extra ordinem depugnatum iuit: ei multam facit. Potest autem uideri consulta elegantia uitasse uerbum cum in castris, & in exercitu multa fieret: non in comitio, nec ad populum diceretur.

Quod elegantia apud antiquiores, non de amœniore ingenio, sed de nitidiore cultu, atq; uictu dicebatur, eaq; in uitio ponebatur. Caput II.

e Legans homo non dicebatur cum laude: sed id fere uerbum ad ætatem M. Catonis uitij non laudis fuit. Est nanq; hoc animaduertere, cum in quibusdam alijs tum in libro Catonis, qui ĩscriptus est carmen de moribus. ex quo libro uerba hæc sunt. Auaritiam omnia uitia habere putabant: sumptuosus, cupidus, elegãs, uitiosus. irritus qui habebatur, is laudabatur. Ex q̄bus uerbis apparet elegantem dictum antiquitus, non ab ingenij elegantia: sed qui nimis læto, amœnoq; cultu, uictuq; esset. Postea elegans reprehendi quidẽ desijt: sed laude nulla dignabatur: nisi cuius elegantia erat moderatissima. Sic M. Tullius L. Crasso, & Q. Scæuolæ, non meram elegantiam, sed multam parsimoniam mistã laudi dedit. Crassus ĩquit, erat parcissimus elegantium. Scæuola parcorum elegantissimus. Præte-

rea ex eodem libro Catonis, hæc etiam sparsim, et in
» terase commeminimus. Vestri inquit, in foro honeste
» mos erat: domi quod satis erat. equos carius quã
» coquos emebant. Poeticæ artis honos non erat. Siquis
» in ea re studebat, aut sese ad conuiuia applicabat:
» grassator uocabatur. Illa quoq; ex eodem lib. præ
» clare ueritatis sententia est. Nã uita inquit, huma-
» na prope uti ferrum est. Ferrum si exerceas conteri
» tur: si non exerceas, tamen rubigo interficit. Item ho
» mines exercendo uidemus conteri. Si nihil exerceas in
» ertia, atq; torpedo plus detrimenti facit: quã exercita
tio.

Qualis quantáq; sit pro particulæ uarietas, deq; exemplis eius uarietatis. Caput III.

Quando ab arbitris, negotijsq; otium est: & motãdi corporis gratia, aut spatiamur, aut uectamur: quærere nonnunquam apud me metipsum soleo res eiusmodi, paruas quidem, minutasq;, & hominibus non bene eruditis aspernabiles: sed ad ueterum scripta penitus noscenda: & ad scientiam linguæ latinæ, comprimis necessarias. uelut est, quod forte nuꝑ in prænestino recessu uespertina ambulatione solus ambulans consyderabam. Qualis, quantáq; esset particularum quarundam in oratione latina uarietas. quod genus est præpositio pro. Aliter enim dici uidebam pontifices pro collegio decreuisse. Aliter quempiam testem introductum pro testimonio dixisse. Aliter M. Catonem in originum

IIII. Prælium factum depugnatumq́; pro castris scripsisse. Et item in quinto. Vrbes, insulasq́; omneis pro agro illyrico esse. Aliter etiam dici pro æde Castoris: aliter pro rostris: aliter pro tribunali: aliter pro concione: atq; aliter tribunum plebis pro potestate intercessisse. Sed has omnes dictiones qui aut omnino similes, & pares, aut usquequaq; diuersas existimaret: errare arbitrabar. Nam uarietatem istam eiusdem quidem fontis, & capitis, non eiusdem tamē esse finis putabam. Quod profecto facile intelliget: siquis adhibeat ad meditationem suam intentionem: & habeat ueteris orationis usum, atq; notitiam celebriorem.

Quem in modum Q. Ennius uersus Euripidis æmulatus sit. Caput IIII.

e Vripidis uersus sunt in Hecuba uerbis sententia, breuitate insignes, illustresq́;. Hecuba est ad Vlyssem dicens.

τὸ δ' ἀξίωμα κἂν κακῶς λέγῃ τὸ σόν.
πείσει λόγος γὰρ ἔκ τ' ἀδοξούντων ἰὼν.
κἀκ τῶν δοκούντων, αὐτὸς οὐ ταυτὸν σθένει.

Hos uersus Q. Ennius, cum eam tragœdiam uerteret: non sanè incommode æmulatus est. Versus totidem Enniani hi sunt.

» Hæc tu, & si peruerse dices: facile achiuos flexeris.
» Nam cum opulēti loquuntur pariter, atq; ignobiles,
» Eadem dicta eademq́; oratio æqua non æque ualet.

Bene, sicuti dixi, Enius. Sed tamen ignobiles

ἀντὶ ἀδοξούντων & opulēti, & ἀντὶ δοκούντων, ſatis facere ſententiæ non uidentur. Nam neq; omnes ignobiles ἀδοξοῦσι, neq; omnes opulēti εὐδοξοῦσι.

De Pyrrhonibus philoſophis quædam, de'q; Academicas ſtrictim notata. de'q; inter eos differentia.

Caput V.

Quos Pyrrhonios philoſophos uocamus, ij græco cognomēto σκεπτικοὶ appellantur. Id ferme' ſignificat: quaſi quæſitores, & conſyderatores. Nihil enim decernunt: nihil conſtituunt: ſed in quærendo ſemper, conſyderando'q; ſunt, quidnam ſit omnium rerum, de quo decerni, conſtitui'q; poſſit: ac ne uidere quoq; plane' quicquam, neq; audire ſeſe putant: ſed ita pati, affici'q; quaſi uideant: uel audiant: eaq; ipſa, quæ adfectiones iſtas in ſeſe efficiant: qualia & cuiuſmodi ſint, cunctantur, atq; inſiſtunt. Omnium'q; rerum fidem, ueritatem'q; miſtis, confuſis'q; ſignis ueri, atq; falſi ita incomprehenſibilem uideri aiunt, ut quiſq; homo eſt, non præceps, neq; iudicij ſui prodigus his uti uerbis debeat: quibus authorē philoſophiæ iſtius Pyrrhonem uſum eſſe tradunt. οὐ μᾶλλον οὕτως ἔχει τόδε ἢ ἐκεῖνος ἢ οὐδετέρως. indicia enim rei cuiuſq;, & ſyncæras proprietates negant poſſe noſci, & percipi. id'q; ipſum docere, atq; oſtendere multis modis conantur. Super qua re Phauorinus quoq; ſubtiliſſime, argutiſſime'q; decem libros compoſuit: quos πυῤῥωνίων τρόπων inſcribit. Vetus autem quæſtio, & a' multis ſcriptoribus græcis tractata, an quid, & quantum inter Pyrrhonios, et

Academicos

Academicos philoſophos interſit. Vtriq; enim σκε-πτικοὶ ἐφεκτικοὶ ἀπορητικοὶ dicuntur, quoniam utriq; nihil affirmant, nihilq; comprehendi putant. Sed ex omnibus rebus perĩde uiſa fieri dicunt: quas φαντασίας appellant: non ut rerum ipſarum natura eſt: ſed affectio animi, corporiſ'ue eſt eorum, ad quos ea uiſa ꝑueniunt. Itaq; omnes omnino res, quæ ſenſus hominum mouent, τῶν πρός τι eſſe dicunt. Id uerbum ſignificat, nihil eſſe quidquam, quod ex ſeſe conſtet: nec quod habeat uim propriam, & naturam: ſed omnia prorſum ad aliquid referri: talia'q; uideri eſſe: qualis ſit eorum ſpecies, dum uidentur: qualia'q; apud ſenſus noſtros, quo peruenerunt: creantur, non apud ſeſe, unde profecta ſunt. Cum hæc autem conſimiliter, tam Pyrrhonij dicant, quã Academici, differre tamen inter ſeſe, & propter alia quædam, et uel maxime propterea exiſtimati ſunt: quod Academici quidem ipſum illud nihil poſſe comprehẽdi: quaſi comprehendunt: et nihil poſſe decerni, quaſi decernunt. Pyrrhonij, ne id quidem ullo pacto uideri uerum dicunt: quod nihil eſſe uerum uidetur.

Quod mulieres Romæ per Herculem non iurauerint, neq; uiri per Caſtorem. Caput VI.

In ueteribus ſcriptis, neq; mulieres Romanæ per Herculẽ deierant, neq; uiri per Caſtorem. Sed cur illæ non iurauerunt Herculem, obſcurum non eſt. nam Herculaneo ſacrificio abſtinent. Cur autem uiri Caſtorem iurãtes non

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

appellarũt: non facile dictu est. Nusquam igitur scri
ptum inuenire est apud idoneos quidẽ scriptores, aut
mehercle fœminam dicere, aut mecastor uirum.
Aedepol autem, quod iusiurandũ per Pollucem est:
& uiro, & fœminæ commune est. Sed M. Varro ad
seuerat antiquissimos uiros, neq; per Castorem, neq;
per Pollucem deierare solitos: sed id iusiurandũ fuis
se tantum fœminarum, ex initijs eleusinijs acceptũ.
Paulatim tamen inscitia antiquitatis uiros dicere æde
pol cœpisse: factum'q; esse ita dicendi morem. Sed me
castor à uiro dici in nullo uetere scripto inueniri.

Verbis antiquissimis, relictis'q;, & desitis minime
utendum. Caput VII.

Erbis uti aut nimis obsoletis, exculcatis'q;,
u aut insolentibus, nouitatis'q; duræ, & ille
pidæ par esse delictum uidetur. Sed mole-
stius equidem, culpatius'q; esse arbitror, uer
ba noua incognita, inaudita dicere, quàm inuulga-
ta, & sordentia. Noua autem uideri dico etiã ea, quæ
sunt inusitata, & desita, tametsi sint uetusta. Est adeo
id uitium plerunque seræ eruditionis, quam græci
ὀψιμαθίαν appellant: ut quod nunquam didiceris,
diu ignoraueris: cum id scire aliquando cœperis: ma
gnifacias. Quo in loco cunq;, & quacunq; in re dice
re, ueluti Romæ nobis præsentibus, uetus celebra-
tus'q; homo in causis, sed repentina, et quasi tumultua
ria doctrina præditus: cum apud præfectum urbis
uerba faceret, & dicere uellet, inopi quendam, mise

roq; uictu uiuere: & furfureum panem esitare: uinum'q; eructum, & fetidum potare: Hic inqt, eques Romanus apludam edit: & floces bibit. Aspexerunt omnes, qui aderant alius alium, primo tristiores turbato, & requirente uultu, quidnam illud utriusque uerbi foret. Post deinde quasi nescio quid thusce, aut gallice dixisset, uniuersi riserunt. Legerat autem ille apludam ueteres rusticos frumenti furfurem dixisse. Id'q; à Plauto in comoedia (si ea Plauti est) quae astraba inscripta est: positum esse. Item floces audierat prisca uoce significare uini fecem è uinaceis expressam, sicuti fraces ex oleis. Id'q; apud Caecilium ἐν πωλουμένοις legerat: eaque sibi duo uerba ad orationũ ornamenta seruauerat. Alter quoq; à lectionibus, id genus, paucis ἀπειρόκαλος. cum aduersarius causam differri postularet: rogo praetor inquit, subueni succurre, quonamusq; nos bouinator hic demoratur: atq; id uoce magna ter quater'ue inclamauit Bouinator. Commurmuratio fieri coepta est à plerisq;, qui aderant: quasi monstrum uerbi admirantibus. At ille iactans & gestiens. Non enim Lucilium inquit, legistis, qui terguersatorem bouinatorẽ dicit. Est autem in Lucilij XI uersus hic.

" Hic strigosus, bouinator'q; ore improbus duro.

Quid senserit, dixerit'q; M. Cato de Albino, qui homo Romanus graeca oratione res Romanas, uenia sibi ante eius linguae imperitiae petita composuit. Caput VIII.

Vste, uenusteq; admodum reprehendisse di
i catur A. Albinum M. Cato. Albinus, qui
cum L. Lucullo consul fuit: res Romanas
oratione græca scriptitauit. In eius historiæ princi-
pio scriptum est ad hanc sententiam. Neminem suc-
censere sibi conuenire: siquid in his libris parum cõ-
posite, aut minus eleganter scriptum foret Nam sum
ĩquit, homo Romanus, natus in Latio, græca oratio à
nobis alienissima est. Ideoq; ueniam, gratiamq; ma
læ existimationis, siquid esset erratum, postulauit.
Eam cum legisset M. Cato. Næ tu inquit, Aule nimiũ
nugator es: cum maluisti culpam deprecari, quã cul
pa uacare. Nam petere ueniam solemus, aut cum im-
prudentes errauimus: aut cum compulsi peccauimus.
Tibi inquit, oro te, quis perpulit, ut id committeres,
quod prius quã faceres, peteres ut ignosceretur? Scri
ptum est hoc in libro Cornelij Nepotis de illustribus
uiris.

Historia de legatis Mileti, & Demosthene rhetore in libris Critolai reperta. Caput IX.

Ritolaus scripsit legatos Mileto publicæ rei
c causa uenisse Athenas, fortasse, an dixerit
auxilij petendi gratia. Tum qui pro sese
uerba facerent: quos uisum erat, aduocasse aduocatos,
uti erat mandatum, uerba pro Milesijs ad populũ fe
cisse. Demosthenem Milesiorum postulatis acriter re-
spõdisse: neq; Milesios auxilio dignos, neq; ex R. P. id
esse cõtẽdisse. Rem in posterũ diẽ prolatã: legatos ad
Demosthenem uenisse: magnoq; opere orasse uti con-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

trane diceret. Eum pecuniam petiuisse, & quantam petiuerat: abstulisse. Postridie cum res agi denuo cœpta esset: Demosthenem lana multa collum, ceruicesq; circumuolutum, ad populum prodisse, & dixisse se συνάγχην. Eo contra Milesios loqui non quire. Tum è populo unum exclamasse. Non συνάγχην quod Demosthenes pateretur, sed ἀργυράγχην esse. Ipse etiam Demosthenes, ut idem Critolaus refert: non id postea concælauit. qn gloriæ quoq; hoc sibi assignauit. Nam cum interrogasset Aristodemum actorē fabularum quantum mercedis, uti ageret, accepisset: & Aristodemus talentum respondisset: at ego plus inqt, accepi, ut tacerem.

Quod C. Gracchus in oratione sua, historiā supra scriptam Demadi rhetori, non Demostheni attribuit, uerbaq; ipsius C. Gracchi relata.

Caput X.

Quod in capite superiore à Critolao scriptū esse diximus sup Demosthene: id C. Gracchus in oratione, qua legem Aufeiam dissuasit: in Demadem contulit uerbis hisce. Nā uos Quirites, si uelitis sapiētia, atq; uirtute uti: & si quæritis: neminem nostrū inuenietis sine pretio huc prodire. Omnes nos, qui uerba facimus: aliquid petimus. Neq; ullius rei causa quisquam ad uos prodit: nisi ut aliqd auferat. Ego ipse, qui apud uos uerba facio, uti uectigalia uestra augeatis: quo facilius uestra commoda, & rempublicam administrare possitis: non gratis prodeo. Verum peto à uobis, non pecuniam, sed

» bonam existimationem, atque honorem. Qui prode-
» unt dissuasuri, ne hanc legem accipiatis: petunt, non
» honorem à uobis, uerum à Nicomede pecuniam.
» Qui suadent, ut accipiatis, ij quoq; petunt non à uo-
» bis bonam existimationem: uerum à Mithridate rei
» familiaris suæ pretium, & præmium. Qui autem
» ex eodem loco atq; ordine tacent: ij uel acerrimi sunt.
» Nam ab omnibus pretium accipiunt, & omnes fal-
» lunt. Vos cum putatis eos ab his rebus remotos esse:
» impartitis bonam existimationem. Legationes autem
» à regibus, cum putãt eos sua causa reticere: sumptus
» atque pecunias maximas præbent, uti in terra græ
» cia. Quo in tempore tragœdus gloriæ sibi ducebat,
» talentum magnum, ob unam fabulam datum esse:
» homo eloquentissimus ciuitatis suæ Demades ei respõ
» disse dicitur. Mirum tibi uidetur, si tu loquendo talen
» tum quæsisti? Ego, ut tacerem, decem talenta à rege ac
» cepi. idem nunc isti pretia maxima ob tacendum ac-
» cipiunt.

Verba P. Nigidij, quibus differre dicit, mentiri et mendacium dicere. Cap. XI.

Verba sunt hæc ipsa P. Nigidij hominis in
» studijs bonarum artium præcellentis.
Quem M. Cicero ingenij, doctrinarumq;
» nomine, summe reueritus est. Inter mendacium dice-
» re, & mentiri distat. Qui mentitur, ipse non fallitur,
» sed alterum fallere conatur. Qui mendacium dicit,
» ipse fallitur. Item hoc addidit, q mentitur inquit fal
» lit, quantum in se est. At qui mendacium dicit, ipse

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

" non fallit quantum in se est. Item hoc quoq; super " eadem re dicit. Vir bonus inqt, præstare debet, ne " mentiatur: Prudens, ne mendacium dicat. Alterum " incidit in hominem, alterum non. Varie mehercle, et lepide Nigidius tot sententias in eãdem rem, quasi aliud atq; aliud diceret: disparauit.

Quod Chrysippus philosophus omne uerbũ ambiguum, dubiumq; esse dicit: Diodorus contra, nullũ uerbum ambiguum esse putat. Cap. XII.

c Hrysippus ait, omne uerbum ambiguum natura esse, quoniam ex eodem duo uel plura accipi possunt. Diodorus autem, cui Crono cognomentum fuit: Nullum inqt uerbum est ambiguum: nec quisquam ambiguum dicit, aut sentit. Nec aliud dici uideri debet, quàm quod se dicere sentit is, qui dicit. At cum ego inquit aliud sensi, tu aliud accepisti: obscure magis dictum, quàm ambigue uideri potest. Ambigui enim uerbi natura illa esse debuit: ut q̃ diceret: duo, uel plura diceret. Nemo autem duo uel plura dicit, qui se sentit unum dicere.

Quid T. Castritius de uerbis, deq; sententia quadam C. Gracchi existimauerit. Quodq; esse eam sine ullo sensus emolumento docuerit. Cap. XIII.

a Pud T. Castritium disciplinæ rhetoricæ doctorem graui atq; firmo iudicio uirum legebatur oratio C. Gracchi in P. Popilium.

In eius orationis principio collocata uerba sunt accu ratius, modulatiusq́; quã ueterum oratorum consue tudo fert. Ea uerba, sicuti dixi, composita hæc sunt.
" Quæ uos cupide per hosce annos adpetistis, atq; uo
" luistis: ea si temere repudiaritis: abesse nõ potest, quin
" aut olim cupide adpetisse, aut nunc temere repudias
" se dicamini. Cursus igitur hic, & sonus rotundæ, uo lubilisq́; sententiæ, eximie nos, & unice delectabat. Tanto id magis, quod iam tunc C. Graccho uiro illu stri, et seuero eiusmodi compositionem fuisse cordi ui debamus. Sed enim cum eadem ipsa uerba sæpius pe tentibus nobis lectitarentur: admoniti á Castritio su mus: ut consyderaremus, quæ uis, quod'ue emolumen tum eius sententiæ foret. Neq; pateremur ut aures no stræ cadentis apte orationis modis eblanditæ, ani mum quoq; nobis uoluptate inani perfunderẽt. Cúq; nos admonitione ista attentiores fecisset: inspicate in quit, penitus quid efficiant uerba hæc. dicat'q; mihi quæso aliquis uestrum, an sit ulla huiusce sententiæ aut grauitas, aut gratia? Quæ uos cupide per ho sce annos adpetistis, atq; uoluistis: ea temere si repu diaritis: abesse non potest, quin aut olim cupide adpe tisse, aut nunc temere repudiasse dicamini. Cui enim omnium hominum in mentem non uenit: id profecto usu uenire, ut quod cupide adpetieris, cupide adpe tisse: & quod temere repudiaueris, temere repudiasse dicaris? At si opinor, inquit, ita scriptum esset: quæ uos per hosce annos adpetistis, atq; uoluistis, ea nunc si repudiaritis: abesse non potest, quin aut olim cupi de adpetisse, aut nunc temere repudiasse dicamini.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Si inquit, ita diceretur, grauior scilicet, solidior'q; fieret sententia: & acciperet aliquid iustæ in audiendo expectationis. Nunc autem uerba hæc cupide, & temere, in quibus uerbis omne momentum rei est: non in concludenda sententia tantum dicuntur: sed supra quoq; non dum desyderata ponuntur. Et quæ nasci, oriri'q; ex ipsa rei conceptione debebant: ante omnino, quàm res postulat: dicuntur. Nam qui ita dicat, si hoc feceris: cupide fecisse decêris: rem dicat sensus alicuius ratione collectam, et confectam. Qui uero ita dicat, si cupide feceris: cupide fecisse diceris: nõ longe secus dicat, atq; si diceret, si cupide feceris: cupide feceris. Hæc ego iquit, admonui, non ut C. Graccho uitio darem. (Dij enim mentem meliorem mihi,) (nam si quicquam in tam fortis facundiæ uiro uitij, uel erroris esse dici potest: id omne & authoritas eius exhausit: & uetustas consumpsit.) Sed uti caueretis: ne uos facile præstringeret modulatus aliquis curren tis facundiæ sonitus. Atq; ut uim ipsam rerum, uirtutem'q; uerborum prius pensitaretis: & siquidẽ grauis, atq; integra, & syncera sententia diceretur: tum si ita uideretur: gressibus quoq; ipsis orationis, & gestibus plauderetis. Si uero frigidi, & leues, & futiles sensus in uerba apte, numerose'q; posita includerentur: non esse id secus crederetis, quàm cum homines insigni deformitate, ad facienda ridicula imitantur histriones, & gestiunt.

Sobria, & pulcherrima Romuli regis responsio circa uini usum. Caput XIIII.

Implicissima suauitate & rei, & orationis L. Piso frugi usus est in primo annali, cum de Romuli regis uita, atque uictu scriberet. Ea uerba, quæ scripsit: hæc sunt. Eundem Romulum dicunt ad cœnam uocatum ibi non multum bibisse: quia postridie negotium haberet. Ei dicunt, Romule si istuc omnes homines faciant: uinum uilius sit. Is respondit, immo uero carum, si quantum qsq; uolet, bibat: nam ego bibi quantum uolui.

De ludibundo, et errabundo, atq; id genus uerborũ productionibus, & quod Laberius sic amorabundam dixit, ut dicitur ludibunda, et errabũda. Atq; inibi quod Sisenna per huiusœmodi uerbum noua figura usus est. Cap. XV.

Laberius in lacu auerno mulierem amantem uerbo inusitatius ficto amorabundã dixit. id uerbũ Cesellius uindex in cõmentario lectionum antiquarum ex figura scriptum dixit, qua ludibunda, ridibunda, & errabunda dicitur, ludens, & ridens, & errans. Terentius autem Scaurus, diui Adriani temporibus grãmaticus uel nobilissimus inter illa, quæ de Cesellij erroribus composuit: in hoc quoq; uerbo errasse eum scripsit: quod idem esse putauerit, ludens & ludibunda, errans, & errabunda, ridens, & ridibunda. Nam ludibũda inquit & ridibũda, & errabunda ea dicitur, quæ ludentem, uel ridentem, uel errantem agit, aut simulat. Sed qua ratione Scaurus adductus sit, ut

Cesellium in eo reprehenderet: non hercle reperiebamus. Non est enim dubium, quin hæc, genere ipso duntaxat idem significent: quod ea demonstrant, à quibus producuntur. Quid esset autem ludẽtem agere, uel imitari, non intelligere uideri maluimus: q̃ insimulare eum tanquam ipsum minus intelligentem. Quin magis Scaurum oportuit commentaria Cesellij criminantem, hoc ab eo præteritum requirere: quod non dixerit, an quid, & quantulũ differret à ludibundo ludens, & ridibundo, ridens & errabundo, errans. cæteráq; horum similia? An à principalibus uerbis paululum aliquid distaret? Et quã omnino uim haberet particula hæc extrema eiusmodi uocabulis addita. Hoc enim fuit potius requirendũ in istiusmodi figuræ tractatu. Sicuti requiri solet in uinolento, & lutulento, & turbulento, uacuá ne & inanis sit istæc productio? Cuiusmodi sunt, quæ παραγωγὰς græci dicunt. An extrema illa particula habeat aliquid suæ propriæ significationis. Cum reprehensionem autem illam Scauri notaremus: in memoriam nobis redijt, quod Sisenna in quarto historiarum, eiusdem figuræ uerbo ita usus est: populabũdus inquit, agros ad oppidum peruenit. Quod scilicet significat, cum agros popularetur: non ut Scaurus in consimilibus uerbis ait: cum populantem ageret, uel cum imitaretur. Sed inqrentibus nobis, quænam ratio, & origo esset huiuscemodi figuræ populabũdus, et errabũdus, et lætabundus, et ludibũdus, multorũq; aliorũ id genus uerborũ ἐπιβόλως hercle, Apollinaris noster sibi uideri ait, particulam istá po

ſtremam, in qua uerba talia exeunt, uim, & copiã, & quaſi abundantiam rei, cuius id uerbum eſſet, demonſtrare. Vt lætabundus is dicatur: qui abunde lætus ſit: & errabundus, qui longo, atq; abundanti errore ſit. Cæteráq; omnia ex ea figura ita dici oſtendit: ut productio hæc, & extremitas largam, et fluẽtem uim, & copiam declaret.

Quod græcorum quorundam uerborum difficillima eſt in latinam linguam mutatio: uelut quod græce dicitur πολυπραγμοσύνη. Caput XVI.

Dicimus ſæpe animum ad uocabula rerũ non pauciſſima, quæ neq; ſingulis uerbis, ut à græcis, neq; ſi maxime pluribus eas res uerbis dicamus: tam diluc ide, táq; apte demonſtrari latina oratione poſſunt: quã græci ea dicunt priuis uocabus. Nuper etiam cum allatus eſſet ad nos Plutarchi liber, & eius libri indicem legiſſemus: qui erat περὶ πολυπραγμοσύνης, percontanti cuipiam, qui et literarum, et uocum græcarum expers fuit: cuiuſnam liber, & qua de re ſcriptus eſſet: nomen quidem ſcriptoris ſtatim diximus. Rem, de qua ſcriptum fuit: dicturi, hæſimus. Ac tum quidem primo, quia non ſatis commode opinabar interpretaturum eſſe: ſi dicerem librum ſcriptum eſſe de negotioſitate: aliud inſtitui apud me exquirere, quod, ut dicitur, uerbũ de uerbo expreſſum eſſet. Nihil erat prorſus, quod aut meminiſſem legere me: aut ſi etiam uellem fingere: quod non inſi gniter aſperum, abſurdum, durumq; eſſet: ſi

ex multitudine, & negotio uerbum unum compinge
rem: sicuti multiiuga dicimus, & multicoloria, et mul
tiformia. Sed non minus illepide ita diceretur, quàm
si interpretari uoce una uelis πολυφιλίαν, aut
πολυτροπίαν, aut πολυσαρκίαν. Quamobrem cũ
diutile tacitus in cogitando fuissem: respondi tandem
non uideri mihi, significari eam rem posse uno nomi
ne. Et icirco iuncta oratione, quid uellet græcum, id
uerbum pararam dicere. Ad multas igitur res agres
sio, earumq́; omnium rerum actio πολυπραγμοσύνη
inquam græce dicitur: de qua hunc librum composi
tum esse, inscriptio ista indicat. Tum ille opicus uer-
bis meis inchoatis, & inconditis adductus uirtutem
quidem esse πολυπραγμοσύνην. Hortatur inquit,
nos profecto nescio quis hic Plutarchus ad negotia
capessenda, & ad res obeundas plurimas cum in=
dustria, & celeritate. Nomenq́; ipsius uirtutis, de qua
locuturus esset: libro ipsi, sicuti dicis: non incommode
præscripsit. Minime inquã uero. neq; enim ista omni
no uirtus est: cuius græco nomine argumentum hoc
libri demonstratur. Neq; id, quod tu opinare, aut ego
me dicere sentio, aut Plutarchus facit. Deterret enim
nos hoc quidẽ in libro quã potest maxime, à uaria,
promiscuáq;, et non necessaria rerũ eiuscemodi plu-
rimarum & cogitatione, & petitione. Sed huius in-
quam, tui erroris culpam esse intelligo in mea scilicet
infacundia: qui ne pluribus quidem uerbis potuerim
non obscurissime dicere quod à græcis perfectissime
uno uerbo, & planissime dicitur.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quid significat in ueteribus prætorum edictis, quod flumina retanda publicæ redempta habent. Caput XVII.

Dicta ueterum Prætorum sedentibus forte nobis in bibliotheca templi Traiani, et aliud quid requirentibus, cum in manus incidissent: legere, atq; cognoscere libitum est. Tū in quodam edicto antiquiore ita scriptum inuenimus. Qui flumina retanda publicæ redempta habent: si quis eorum ad me eductus fuerit: qui dicatur, quod eum ex lege locationis facere oportuerit, non fecisse. Retanda igitur quid esset: quærebatur. Dixit ibi quispiam nobiscum sedens amicus meus, in libro se Caij de origine uocabulorum septimo legisse. Retas uocari arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminerent: aut in alueis eorum extarent: appellatasq; esse à retibus, quod prætereuntes naues impedirent, & quasi irretirent. Idcirco sese arbitrari retāda flumina locari solita esse, idest purganda, nequid aut moræ, aut periculi nauibus in ea uirgulta incidentibus fieret.

Qua pœna Draco Atheniensis in legibus, quas populo Atheniensi scripsit: fures affecerit. Et qua postea Solon, & qua item decemuiri nostri, qui. XII. tab. scripserunt. Atq; inibi adscriptum, quod apud Aegyptios furta licita, & permissa sunt. Apud Lacedæmonios autem cum studio quoq; affectata, & pro exercitio utili celebrata. Ac præterea M. Catonis de puniendis furtis digna memoria sententia.

Caput XVIII.

DRaco Atheniensis uir bonus, multaq́ꝫ esse prudentia existimatus est, iurisq́ꝫ diuini, & humani peritus fuit. Is Draco leges, quibus Athenienses uterentur: primus omnium tulit. in illis legibus furem cuiuscunqꝫ modi furti supplicio capitis puniendum esse, & alia pleraqꝫ nimis seuere censuit, sanxitq́ꝫ. Eius igitur leges, quoniam uidebantur impendio acerbiores: non decreto, iussoq́ꝫ, sed tacito, illiteratoq́ꝫ Atheniensium consensu, obliteratae sunt. Postea legibus alijs mitioribus à Solone compositis usi sunt. Is Solon ex septem illis inclytis sapientibus fuit. Is sua lege in fures, non ut Draco antea mortis, sed dupli poena uindicandum existimauit. X uiri autem nostri, qui post reges exactos leges, quibus Po. Ro. uteretur: in XII tabulis scripserunt: neqꝫ pari seueritate in puniendis omnium generum furibus, neqꝫ remissa nimis lenitate usi sunt. Nam furem, qui manifesto furto prehensus esset: tum demum occidi permiserunt: si aut cum faceret furtum, nox esset: aut interdiu se telo, cum prehenderetur defenderet. Ex caeteris autem manifestis furibus, liberos uerberari, addiciq́ꝫ iusserunt ei: cui factum furtum esset: si modo id luci fecissent: neqꝫ se telo defendissent. seruos item furti manifesti prehensos uerberibus affici, & è saxo praecipitari, sed pueros impuberes praetoris arbitratu uerberari uoluerunt: noxamq́ꝫ ab his factam sarciri. Ea quoqꝫ furta, quae per lancem, liciumq́ꝫ concepta essent: perinde, ac si manifesta forent: uindicauerunt. Sed nunc à lege illa X uirali discessum est. Nam si-

quis super manifesto furto iure, & ordine expe-
riri uelit: actio in quadruplum datur. Manifestum
autem furtum est, ut ait Massurius: quod deprehendi
tur, dum fit. faciendi finis est, cum perlatum est, quò
ferri cœperat. Furti concepti, item oblati, tripli pœ-
na est. Sed quod sit oblatum, quod conceptum, & ple
raq; alia ad eam rem, ex egregijs ueterum moribus
accepta, neq; inutilia cognitu, neq; iniucunda, qui lege
re uoluit: inueniet Sabini librum, cui titulus est de fur
tis. In quo id quoq; scriptum est, quod uulgo inopi-
» natum. Non hominum tantum, neq; rerum mouē
» tium, quæ auferri occulte, et subripi possunt: sed fun
» di quoq;, & ædium fieri furtum. Condemnatum
quoq; furti colonum, qui fundo, quem conduxerat: uē
dito: possessione eius dominum interuertisset. Atq; id
etiam, quod magis inopinabile est: Sabinus dicit.
» Furem esse hominis iudicatum, qui cū fugitiuus præ
» ter oculos domini forte iret: obtentu togæ tāquam se
» amiciens, ne uideretur à domino, obstitisset. Alijs
deinde furtis omnibus, quæ nec manifesta appellan
tur, pœnam imposuerunt dupli. Id etiam memini le
gere me in libro Aristonis iure consulti, haud qua-
quam indocti uiri, apud ueteres ægyptios: quod genus
hominum constat, & in artibus reperiendis solertes
extitisse: & in cognitione rerum indaganda sagaces:
furta omnia fuisse licita, & impunita, apud Lacedæ
monios quoq; sobrios illos, et acres uiros, cuius rei non
adeo, ut Aegyptijs fides lōginqua est: non pauci, neq;
ignobiles scriptores, qui de moribus, legibusq́; eorū
memorias condiderunt: ius atq; usum fuisse furandi
dicunt,

dicunt, idq; à iuuentute eorum, non ob turpia lucra, neq; ad sumptum libidini præbendum comparã damúe opulẽtiam, sed pro exercitio, disciplinaq; rei bellicæ factitatum. Quod & furandi solertia, et adsuetudo acueret, firmaretq; animos adolescentium: & ad insidiarum astus, & ad uigilandi tolerantiá, & obrependi celeritatem. Sed enim M. Cato in oratione, quam de præda militibus diuidunda scripsit: uehementibus, et illustribus uerbis de impunitate peculatus, atq; licentia conqueritur. Ea uerba, quoniam
" nobis impense placuerunt: adscripsimus. Fures in-
" quit, priuatorum furtorum in neruo, atq; in compe
" dibus ætatem agunt. Fures publici in auro, atq; in
" purpura. Quã caste autem, & quàm religiose à prudentissimis uiris, quid esset furtum definitum sit: prætereundum non puto. Nequis eum solum esse furem putet: qui occulte tollit, aut clàm subripit. Ver
" ba sunt Sabini ex libro iuris ciuilis secundo. Qui
" alienam rem adtrectauit, cum id se inuito domino
" facere iudicare deberet: furti tenetur. Item alio ca
" pite. Qui alienum tacens, lucri faciundi causa sustu
" lit: furti obstringitur, siue scit cuius sit, siue nescit. Hæc quidem sic in eo, quo nunc dixi libro, Sabinus scripsit, de rebus furti faciendi causa adtrectatis. Sed meminisse debemus secundum ea, quæ supra scripsi, furtum sine ulla quoq; adtrectatione fieri posse, sola mente, atq; animo, ut furtum fiat, annitente. Quo circa ne id quidem Sabinus dubitare se ait, quin dominus furti sit condemnandus: qui seruo suo uti furtum faceret: imperauit.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII. LIBER DVODECIMVS.

Dissertatio Phauorini philosophi, qua suasit nobili fœminæ, ut liberos, quos peperisset: non nutricum adhibitarum, sed suo sibi lacte aleret.

Caput Primum

Vntiatum quondam est Phauorino philosopho nobis præsentibus uxorē auditoris, sectatoris'q; sui paululum ante enixam, auctum'q; eum esse nato filio. Eamus inquit, & puerperá uisum, & patri gratulatum. Is enim erat loci Senatorij ex familia nobiliori. Imus unà et qui tum aderamus. Prosecuti'q; eum sumus ad domum, quò pergebat: & cum eo simul introgressi sumus. Tum in primis ædibus complexus hominē, congratulatus'q; adsedit, atq; percunctatus est quàm diutinum puerperium, & quàm laboriosi nixus fuissent. Puellá'q; defessam labore, ac uigilia somnum capere cognouit: fabulari instituit prolixius. Et nihil inquit dubito, quin filium lacte suo nutritura sit. Sed cum mater puellæ parcendum esse ei diceret: adhibendas'q; puero nutrices, ne ad dolores, quos in enitendo tulisset: munus quoque nutricationis graue, ac difficile accederet: oro te inquit mulier sine eam totam integrá esse matrem filij sui. Quod est enim hoc contra natu

ram imperfectum, atque dimidiatum matris genus? peperisse, ac statim ab sese abiecisse? Aluisse in utero sanguine suo nescio quid, quod non uideret? non alere nunc suo lacte, quod uideat iam uiuentem? iam hominem? iã matris officia implorantem? An tu quoq; inqt putas, naturã fœminis mãmarum ubera, quasi quosdã neuulos uenustiores, non liberorum alendorũ, sed ornandi pectoris causa dedisse? Sic enim qđ à uobis scilicet abest, pleræq; istæ prodigiosæ mulieres, fontem illum sanctissimum corporis generis humani educatorem arefacere & extinguere cum periculo quoq; auersi, corruptiq; lactis laborant: tanquam pulchritudinis sibi insignia deuenustet. Quod quidem faciunt eadem uecordia: qua quibusdam commenticijs fraudibus nituntur, ut fœtus quoq; ipsi in corpore suo concepti aboriantur, ne æquor illud uentris irrugetur: ac de grauitate oneris, & labore partus fatiscat. quod cum sit publica detestatione, communiq; odio dignum in ipsis hominem primordijs, dum fingitur, dum animatur inter ipsas artifices naturæ manus interfectum ire: quantulum hinc abest, iam pfectum, iam genitum, iam filium proprij, atq; consueti, atq; cogniti sanguinis alimonia priuare? Sed nihil interest (hoc enim dicitur) dum alatur, & uiuat cuius id lacte fiat. Cur igitur iste, qui hoc dicit, si in capessendis naturæ sensibus, tam obsurduit: non id quoque nihil interesse putat: cuius in corpore, cuiusq; ex sanguine concretus homo, & coalitus sit? An qui à spiritu multo, & colore exalbuit, non idem sanguis est nũc in uberibus, qui in utero fuit?

Non'ne hac quoq; in re solertia naturae euidens est: quod posteaquam sanguis ille opifex in penetralibus suis omne corpus hominis finxit: aduentante iá partus tempore in supernas se parteis profert, et ad fouenda uitae, atq; lucis rudimenta praesto' est: & recens natis, notum, & familiarē uictum offert? Quá obrem non frustra creditum est: sicuti ualeat ad fingendas animi, atq; corporis similitudines uis, & natura seminis: non secus ad eandem rem, lactis quoq; ingenia, & proprietates ualere. Neq; in hominibus id solum, sed in pecudibus quoq; animaduersum. Nam si Ouium lacte Hoedi, aut caprarum Agni alerentur: constat ferme' in his, lanam duriorem, in illis capillum gigni teneriorem. In arboribus etiam, & frugibus maior plerunq; uis, et potestas est ad earum indolem uel detrectandam, uel augendam, aquarum, atq; terrarum, quae alunt: quám ipsius, quod iacitur, seminis. Ac saepe uideas arborem laetam, & nitentem in locum alium transpositam deterioris terrae succo deperisse. Quae malum igitur ratio est nobilitatē istam nati modo hominis, corpus'q;, & animum, benigne ingenitis primordijs inchoatum, insitiuo, degeneri'q; alimento lactis alieni corrumpere? Praesertim si ista, quam ad praebendū lac, tunc adhibebitis, aut serua, aut seruilis, & ut plerunq; solet, externae, & barbarae nationis, si improba, si informis, si impudica, si temulenta est. Nam plerunq; sine discrimine, quaecunq; id temporis lactens est: adhiberi solet. Patiemur'ne igitur infantem hunc nostrum pernitioso contagio infici? & spiritum ducere in animum, atq; in

corpus ſuum, ex corpore, et animo deterrimo? Id hercle ipſum eſt, quod ſæpenumero miramur: quoſdam pudicarum mulierum liberos, parentum ſuorũ neq; corporibus, neq; animis ſimiles exiſtere. Scite igitur et perite noſter Maro, quod cum uerſus illos Homeri conſectaretur:

οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα πηλεὺς,
οὐδὲ θέτις μήτηρ. γλαυκὴ δέ σ' ἔτικτε θάλασσα
πέτραι τ' ἠλίβατοι. ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής.

Non partionem ſolam tanquam illã, quam ille ſequebatur: ſed alituram quoq; feram, & ſæuam criminatus eſt. Addidit enim hoc de ſuo,

Hircanæq; admorunt ubera tigres.

Quoniam uidelicet in moribus inoleſcendis magnã fere partem ingenium altricis, et natura lactis tenet. Quæ iam à principio imbuta paterni ſeminis concretione, ex matris etiam corpore, & animo recentẽ indolem configurat. Et præter hæc autem, quis illud etiam negligere, aſpernariq; poſſit, quod quæ partus ſuos deſerunt: ablegantq; à ſeſe, & alijs nutriẽdos dedunt: uinculũ illud, coagulumq; animi, atq; amoris, quo parẽtes cum filijs natura conſociãt: interſcindunt: aut certe quidem diluunt, deteruntq;. Nã ubi infantis alior ſum dati facta ex oculis amolitio eſt: uigor ille maternæ flagrãtiæ ſenſim, atq; paulatim reſtinguitur. Omnisq; impatientiſſimæ ſolicitudinis ſtrepitus conſileſcit. Neq; multo minor amandati ad nutricem aliam filij, quàm morte amiſſi obliuio eſt. Ipſius quoq; infantis adfectio animi, amoris, conſuetudinis in ea ſola, unde alitur, occupatur: & proin-

de, ut in expositis usu uenit: matris, quae genuit, neq; sensum ullum, neq; desyderium capit. Ac propterea obliteratis & abolitis natiuae pietatis elementis: quicquid ita educati liberi amare patrem, atq; matrem uidentur: magnam ferè partem nõ naturalis ille amor est, sed ciuilis, & opinabilis. Haec Phauorinum dicentem audiui graeca oratione. cuius sententias communis utilitatis gratia, quantum meminisse potui: retuli. Amoenitates uero, & copias, ubertatesq; uerborum, latina omnis facundia uix quidem indipisci potuerit: mea tenuitas nequaquam.

Quod Anneus Seneca iudicans de Q. Ennio, deq; M. Tullio leui, futiliq; iudicio fuit. Cap. II.

dE Anneo Seneca partim existimant, ut de scriptore minime utili. Cuius libros attingere, nullum pretium operae sit. Quod oratio eius uulgaris uideatur, & protrita. Res atq; sententiae, aut inepto, inaniq; impetu sint: aut leui, & quasi dicaci argutia. Eruditio autem uernacula, & plebeia, nihilq; ex ueterum scriptis habens, neq; gratiae, neq; dignitatis. Alij uero elegantiae quidem in uerbis parum esse non inficias eunt: Sed & rerum, quas dicat, scientiam, doctrinamq; ei non deesse dicunt: & in uitijs morum obiurgandis, seueritatem, grauitatemq; non inuenustam. Mihi de omni eius ingenio, deq; omni scripto iudicium, censuramq; facere non necessum est. Sed quod de M. Cicerone, & Q. Ennio, et P. Virgilio iudicauit: ea res cuiusmodi sit, ad consy-

derandum ponemus. In libro enim XXII. epistola-
rum moralium, quas ad Lucilium composuit, deri-
diculos uersus Q. Ennium de Cethego antiquo uiro
fecisse hos dicit.
» Dictus ollis popularibus olim
» Qui cum uiuebant homines, atq; æuum agitabant,
» Flos delibutus populis, & suada medulla.
» Ac deinde scribit de iisdem uersibus uerba hæc. Ad-
» miror eloquentissimos uiros, et deditos Ennio pro opti
» mis ridicula laudasse. Cicero certe ĩter bonos eius uer
» sus, & hos refert. Atq; id etiam de Cicerone dicit.
» Non miror inquit fuisse, qui hos uersus scriberet: cũ
» fuerit qui laudaret. Nisi forte Cicero summus orator
» agebat causam suam, & uolebat hos uersus uideri bo
» nos. Postea hoc etiã addidit insulsissime. Apud ipsum
» quoque inquit Ciceronem inuenies etiã in prosa ora
» tione quædam: ex quibus intelligas illum non perdi-
» disse operam, quod Ennium legit. Ponit deinde, quæ
apud Ciceronem reprehẽdit, quasi Enniana, quod ita
scripserit in libris de rep. quod Menelao laconi quæ-
dam fuit suauiloquens iucunditas: & quod alio in lo
co dixerit, breuiloquentiam in dicendo colat. Atq; ibi
» nugator homo Ciceronis errores deprecatur: & nõ fu
» it inquit, Ciceronis hoc uitium, sed temporis. Necesse
erat hæc dici, cum illa legerentur. Deinde adscribit,
Ciceronem hæc ipsa interposuisse, ad effugiendam in
famiam nimis lasciuæ orationis, & nitidæ. De Vir-
» gilio quoq; eodem in loco uerba hæc ponit: Vir
» gilius quoque noster non ex alia causa duros quos
» dam uersus, & enormes, & aliquid supra mensurã

» trahentis iterposuit, quàm ut Ennianus populus a-
» gnosceret, in nouo carmine antiquitatis aliquid. Sed iam uerborum Senecæ piget. Hæc tamen inepti, &
» insipidi, & insulsi hominis ioca non præteribo. Qui
» dã sunt inquit, tam magni sensus Q. Ennij, ut licet
» scripti sint inter hircosos: possunt tamen inter unguẽ
» tatos placere. Et cũ reprehendisset uersus, quos su-
» pra de Cethego posuimus: qui huiuscemodi iqt, uer
» sus amant, liceat sibi, & eosdem admirari: & Sothe
» ria lectos, dignus sane Seneca uideatur lectione, ac studio adolescentium, qui honorẽ, coloremq; ueteris orationis Sotheria lectis compararit, quasi minimæ scilicet gratiæ, & relictis iam, contemptisq;. Audias tamen commemorari, ac referri pauca quædã: quæ ipse idem Seneca benedixerit. Quale est illud, quod in hominem auarum, & auidum, & pecuniæ sitien
» tem dixit: Quid enim refert quantum habeas? mul
» to illud plus est, quod non habes. Bene hoc sane, bene. Sed adolescentium indolem, non tam iuuant, quæ benedicta sunt, quàm inficiunt, quæ pessime: multoq; magis, si & plura sunt, quæ deteriora sunt. Et quædam in his non pro ἐνθυμήματι aliquo rei paruæ, ac simplicis, sed in re ancipiti pro consilio dicuntur.

Lictoris uocabulum qua ratione conceptum, ortũq; sit: & sup eo diuersæ sententiæ Valgi Rufi, & Tullij Ciceronis liberti acceptæ. Caput III.

Algius Rufus in secundo librorum, quos in
» scripsit de rebus per epistolam quæsitis: li

ctorem dicat à ligando appellatum esse, quod cum magistratus Po. Ro. uirgis quempiam uerberari iussissent: crura eius, & manus ligari, uinciri'q; à uiatore solita sint: is'q;, qui ex collegio uiatorum officium ligandi haberet: lictor sit appellatus: utitur'q; ad eam rem testimonio M. Tullij, uerba'q; eius refert ex oratione, quæ dicta est pro C. Rabirio. Lictor inquit, colliga manus. Hæc ita Valgius, & nos sanè cum illo sentimus. Sed Tiro Tullius M. Ciceronis libertus, lictorem uel à lino, uel à licio dictum scripsit: Licio enim transuerso, quod linium appellatur, qui magistratibus inquit, præministrabant: cincti erant. Siqs autem est: qui propterea putet probabilius esse, quod dixit Tiro, quoniam prima syllaba in lictore, sicuti in licio producta est: & in eo uerbo, quod est ligo, correpta est, nihil ad rem istã pertinet. Nam sic à ligando lictor, et à legendo lector, et à uincendo uictor, et à tuendo tutor, & à struendo structor, productis, quæ corripiebantur, uocalibus, dicta sunt.

Ex Q. Ennij septimo annalium uersus, quibus depingitur, finitur'q; ingenium, comitas'q; hominis minoris erga amicum superiorem. Caput IIII.

d Escriptum, definitum'q; est à Q. Ennio in annali septimo graphicè admodum, scite'q; sub historia Gemini Seruilij, uiri nobilis, quo igenio, qua comitate, qua modestia, qua fide, qua linguæ parsimonia, qua loquẽdi opportunitate, quanta rerum antiquarum, morum'q; ueterum, ac nouo-

rum scientia, quantáq; seruandi, tuendiq; secreti religione, qualibus denique ad minuendas uitæ molestias, fomentis, leuamentis, solatijs amicum esse conueniat hominis genere, & fortuna superioris. Eos ego uersus non minus frequenti, assiduóq; memoratu dignos puto, quàm philosophorum de officijs decreta. Ad hoc color quidam uetustatis in his uersibus tam reuerendus est: suauitas tam impromiscua, tamq; ab omni fuco remota est, ut mea quidem sen-tentia pro antiquis, sacratisq; amicitiæ legibus obseruandi, tenendi, colendiq; sint. Quapropter ascribendos eos existimauit: Siquis iam statim desyderaret.

» Hocce locutus uocat, qui cum bene sæpe libenter
» Mensam, sermonesq; suos, rerumq; suarum
» Comiter impertit: magna cum lapsa diei
» Parte fuisset, de paruis, summisq; gerendis
» Consilio, induforo, lato, sanctóq; senatu,
» Cui res audacter magnas, paruasq;, iocumq;
» Eloqueret: quæ tincta malis, & quæ bona dictu,
» Euomeret: siquid uellet, tutóq; locaret,
» Quocum multa uolup, ac gaudia, clamq;, palàq;,
» Ingenium cui nulla malum sententia suadet:
» Vt faceret facinus, lenis, haud malus, idem
» Doctus, fidelis, suauis homo, facundus, suoq;
» Contentus, scitus, atq; beatus, secunda loquens in
» Tempore, commodus, & uerborum uir paucorum,
» Multa tenens antiqua, sepulta & sæpe uetustas
» Quæ facit: & mores, ueteresq;, nouosq; tenentem:
» Multorum ueterum leges, diuûmq; hominumq;
» Prudentem: qui multa loquiue, tacere'ue posset,

" Hunc inter pugnas compellat Seruilius sic.

T. Aelium Sallonem dicere solitum ferunt Q. Ennium de semetipso hæc scripsisse: picturam'q; istam morum, & ingenij ipsius Q. Ennij factam esse.

Sermo Tauri philosophi de modo, atq; ratione tolerandi doloris secundum stoicorum decreta.

Caput V.

c Vm Delphos ad Pythia, conuentum'q; totius fermè græciæ uisendum philosophus Taurus iret: nos'q; ei comites essemus: in'q; eo itinere Lebadiam uenissemus: quod est oppidum antiquum in terra Bœotia: affertur ibi ad Taurum amicum eius, quempiam nobilem in stoica disciplina philosophum ægra ualetudine oppressum decumbere: tunc omisso itinere, quod aliò maturandum erat: & relictis uehiculis: pergit eum propere uidere. Nos'q; de more, quem in locum, cun'q; iret, secuti sumus. Et ubi ad ædes, in quibus ille ægrotus erat, peruenimus: uidemus hominem doloribus, cruciatibus'q; allabi, quod græci χωλὸν dicunt: & febri simul adrapida afflictari: gemitus'q; ex eo compressos erumpere: spiritus'q;, & anhelitus è pectore eius euadere: non dolorem magis indicantes, quàm pugnam aduersus dolorem. Post deinde cum Taurus & medicos accersisset, collocutus'q; de facienda medela esset: & eum ipsum ad retinendam patientiam testimonio tolerantiæ, quam uidebat, perhibito, stabilisset: egressi'q; deinde ad uehicula

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

& ad comites rediremus: uidistis inquit Taurus, nõ sane iucundum spectaculum, sed cognitu tamen utile, congredientes, compugnantesq; philosophum, & dolorem. Faciebat uis illa, & natura morbi, quod erat suum, distractionem, cruciatumq; membrorum. Faciebat contra ratio, et natura animi, q͛d erat æque suum: perpetiebatur, & cohibebat, coercebatq; intra sese uiolentias effrenati doloris. Nullos eiulatus, nullas complorationes, ne ullas quidẽ uoces idecoras edebat. Signa tamen quædam (sicut uidistis) existebant uirtutis, & corporis de possessione hominis pugnantium. Tum è sectatoribus Tauri iuuenis in disciplinis philosophiæ non ignarus, si tanta inquit, doloris acerbitas est: ut contra uoluntatem, contraq; iudiciũ animi nitatur: inuitumq; hominem cogat ad gemendum, confitẽdumq; de malo morbi sæuientis, cur dolor apud stoicos indifferens esse dicatur, non malum? Cur deinde aut stoicus homo cogi aliquid potest: aut dolor cogere: cum & dolorem stoici nihil cogere, et sapientem nihil cogi posse dicant? Ad ea Taurus uultu iam propemodum lætiore. delectatus enim iam uidebatur illecebra quæstionis: si iam amicus inquit, hic noster melius ualeret: gemitus eiusmodi necessarios à calumnia defendisset: & hanc opinor, tibi quæstionẽ dissoluisset. Me autem scis, cum stoicis non bene conuenire: uel cum stoica potius disciplina. Est enim pleraq; & sibi, & nobis incongruens, sicut in libro, quem super ea re composuimus, declaratur: sed ut tibi à me mos geratur: dicam ego indoctius, ut aiunt, & apertius: quæ fuisse dicturum puto sinuosius, atq;

ſolertius, ſiquis nunc adeſſet ſtoicorũ. Noſti enim credo uerbum illud uetus peruagatum ἀμαθέστερον πῶς εἶπε, καὶ σαφέστερον λέγε. atq; hinc exorſus de dolore, atq; gemitu ſtoica ægrotantis ita diſſeruit. Natura inquit, omnium rerum, quæ nos genuit, induit nobis, inoleuit'q; in ipſis ſtatim principijs, quibus nati ſumus, amorem noſtri, & charitatem, ita prorſus, ut nihil quicquam eſſet charius, penſius'q; nobis, quã noſmetipſi. Atq; hoc eſſe fundamentum rata eſt conſeruandæ hominum perpetuitatis: ſi unuſquiſq; noſtrum, ſimulatq; editus in lucem foret: harum prius rerum ſenſum, affectionem'q; caperet: quæ à ueteribus philoſophis τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν appellata ſunt: ut omnibus ſcilicet corporis ſui commodis gauderet: ab icommodis omnibus abhorreret. Poſtea per incrementa ætatis exorta è ſeminibus ſuis ratio eſt: & utendi conſilij reputatio: & honeſtatis, utilitatis'q; ueræ contemplatio, ſubtilior'q;, & exploratior commodorum delectus, atq; ita præ cæteris omnibus enituit, & præfulſit decori, & honeſti dignitas. Ac ſi ei retinendæ obtinendæ'ue incommodum extrinſecus aliquod obſtaret, contemptum eſt. Neq; aliud eſſe uere, & ſimpliciter bonum, niſi honeſtum, Aliud quicquam malum, niſi quod turpe eſſet, exiſtimatum eſt. Reliqua omnia, quæ in medio forent, ac neq; honeſta eſſent, neq; turpia, neq; bona eſſe, neq; mala, decretum eſt. Productiones tamen, & relationes ſuis quæq; momentis diſtinctæ, diuiſæ'q; ſunt. Quæ προηγούμενα καὶ ἀποπροηγούμενα ipſi uocant. Propterea uoluptas quoq;, et dolor, quod ad finem ipſum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

bene, beateq; uiuendi pertinet: & in medijs relicta, & neq; in bonis, neq; in malis iudicata sunt. Sed enim quoniam his primis sensibus doloris, uoluptatisq; ante consilij, & rationis exortum recens natus homo imbutus est: & uoluptati quidem natura conciliatus, à dolore autem, quasi à graui quodam inimico abiunctus, alienatusq; est: idcirco affectiones istas primitus, penitusq; inditas, ratio post addita, conuellere, obstirpare, atq; extinguere uix potest. Pugnat autem cum ijs semper, & exultanteis eas opprimit, obteritq;, & parere sibi, atq; obedire cogit. Itaq; ui distis philosophum ratione decreti sui nixum cum petulantia morbi, dolorisq; exultantia colluctantem, nihil cedentem, nihil confitentem, neq; ut pleriq; dolentes solent, eiulantem, atq; lamentantem, ac miserum sese, & infelicem appellantem: sed acres tantum anhelitus, & robustos gemitus edentem, signa, atq; indicia non uicti, neq; oppressi à dolore: sed uincere eum, atq; opprimere enitentis. Sed haud scio inquit, an dicat aliquis ipsum illud, quod pugnat, quod gemit, si malum dolor non est: cur necesse est gemere, & pugnare? Quia enim omnia, quæ non sunt mala, molestia quoq; omni non carent: sed sunt pleraq; noxa quidem magna, & pernicie priuata: quia non sunt turpia: contra naturæ tamen mansuetudinem, lenitatemq; opposita sunt, & infesta, per obscuram quandam, & necessariam ipsius naturæ consequentiam. Hæc ergo uir sapiens tolerare, & cunctari potest, non omnino sensum sui amittere potest. ἀναλγησία enim, atq; ἀπάθεια, non meo tantum in

quit, sed quorundam etiam ex eadem porticu prudentiorum hominum, sicuti iudicio Panætij grauis, atq; docti uiri improbata, abiectaq; est. Sed cur contra uoluntatem suam gemitus facere cogitur philosophus stoicus: quem nihil cogi posse dicunt? Nihil sanè potest cogi uir sapiens, cum est rationis obtinendæ locus. Cum uero natura cogit: ratio quoq; à natura data cogitur. Quære etiam, si uidetur, cur alicuius manu ad oculos suos repente agitata, inuitus conniueat? Cur fulgente cœlo à luminis iactu, non sua sponte & caput, & oculos declinet? Cur tonitru uehementius facto, sensim pauescat? Cur sternutamentis quatiatur? Cur aut in ardoribus solis æstuet? aut cur in pruinis imanibus obrigescat? Hæc etenim, et pleraq; alia non uoluntas, nec consiliũ, nec ratio moderatur: sed naturæ, necessitatisq; decreta sunt. Fortitudo autem non ea est, quæ contra naturã monstri uice nititur: ultraq; modum eius egreditur: aut stupore animi, aut immanitate, aut quadam misera, et necessaria in perpetiendis doloribus exercitatione. Qualem fuisse accepimus ferum quendam in ludo Cæsaris gladiatorem: qui, cum uulnera eius à medicis execabantur: ridere solitus fuit: sed ea uera, et proba fortitudo est, quam maiores nostri scientiam esse dixerunt rerum tolerandarum, et non tolerãdarũ. Per quod apparet, esse quædam intolerabilia, quibus fortes uiri, aut obeundis abhorreant: aut sustinendis. Cum hæc Taurus dixisset: uideretur'q; in eandem rem plura etiam dicturus: peruentum est ad uehicula: & conscendimus.

Quod græci ænigma dicunt, latini antiqui scirpos appellauerunt. Caput VI.

q Væ græci dicunt ænigmata, hoc genus quidam ex nostris ueteribus scirpos appellauerunt: quale est quod nuper inuenimus per hercle antiquum, perquam lepidum tribus uersibus senarijs compositum ænigma: quod reliquimus inenarratum, ut legentium coniecturas, in requirēdo acueremus.

Versus tres hi sunt.

» Semel, minusńe, an bis minus sit, non sat scio,
» An utrunq; eorum, ut quondam audiui, ipsi
» Dicier Ioui regi noluit concedere.

Hoc qui nolet diutius apud se quærere: inueniet quid sit in M. Varronis de sermone latino ad Marcellum secundo libro.

Quam ob causam Cn. Dolobella proconsul, reā mulierem ueneficij, confitentem'q; ad Areopagitas reiecerit. Caput VII.

a D Cn. Dolobellā procōsulari imperio prouinciam Asiam obtinentem deducta mulier smyrnæa est. Eadem mulier uirum, et filium eodem tempore, uenenis clàm datis, uita interfecerat: atq; id fecisse se confitebatur. Dicebat'q;, habuisse se faciendi causam: quoniam ille idem maritus, & filius alterum filium mulieris ex uiro priore genitum adolescentem optimum, & innocentissimum

mum exceptum insidijs occidissent. Id'q; ita esse factum controuersia non erat. Dolobella retulit ad cõsilium. Nemo quisquam ex consilio sententiam ferre in causa tam ancipiti audebat: quod & confessum ueneficium, quo maritus, & filius necati forent, non admittendum impunitum uidebatur: & digna tamen pœna in homines sceleratos uindicatum fuisset. Dolobella eam rem Athenas ad Areopagitas, ut ad iudices grauiores, exercitatiores'q; reiecit. Areopagitæ cognita causa, accusatorem mulieris, et ipsam, quæ accusabatur, centesimo anno adesse iusserunt. Sic neq; absolutum mulieris ueneficium est: quod per leges nõ licuit: neq; nocens damnata, punita'q;: quæ digna uenia fuit. Scripta hæc historia est in libro Valerij Maximi factorum, & dictorum memorabiliũ octauo.

Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignæ. Caput VIII.

Aphricanus superior, et Ti. Grac. Tib. & P. Gracchorum pater rerum gestarum magnitudine, & honorum, atq; uitæ dignitate illustres uiri dissenserunt sæpenumero de Rep. et ea, siue qua alia re non amici fuerunt. Ea simultas cum diu mansisset: & solenni die Ioui epulum libaretur: atq; ob id sacrificium Senatus in capitolio epularetur: fors ficit, ut apud eandem mensam duo illi iũctim locarentur. tum quasi Dijs immortalibus arbitris in conuiuio Iouis OPT. MAX. dexteras eorum conducentibus, repente amicissimi facti, neq; solum a-

micitia incepta: sed adfinitas simul instituta. Nam P. Scipio filiam uirginem habens iam uiro maturam, ibi tunc eodem in loco despondit eam Tib. Graccho, quē probauerat, elegeratq; exploratissimo iudicij tempore, dum inimicus est. Aemilius quoq; Lepidus, & Fuluius Flaccus nobili genere, amplissimisq; honoribus, & summo loco in ciuitate præditi, odio inter sese graui, & simultate diutina conflictati sunt. Postea populus eos simul CENS. facit. Atq; illi, ubi uoce præconis renuntiati sunt: ibidem in campo statim non dum dimissa concione ultro uterq;, & pari uoluntate coniūcti, complexiq; sunt. Ex'q; eo die, & in ipsa censura, & postea iugi concordia fidissime, amicissimeq; uixerunt.

Quæ dicuntur uocabula ancipitia. Et quod honoris quoq; uocabulum ancipiti sententia fuerit.

Caput IX.

e St plurifariam uidere, atq; animaduertere in ueteribus scriptis pleraq; uocabula, quæ nunc sermonibus uulgi unam, certā'q; rem demonstrent: ita fuisse media, & communia, ut significare, & capere possent duas inter sese res contrarias. Ex quibus quædam satis nota sunt, ut tempestas, ualetudo, facinus, dolus, gratia, idustria. Hæc enim ferè iam uulgatum est ancipitia esse, & utroq; uersus dici posse. Periculum etiam, & uenenum, & contagium, non uti nunc dicuntur, pro malis tantum dicta esse, multum exemplorum eiusmodi reperias. Sed honorem quoq; mediam uocem fuisse: & ita appellatum, ut etiam malus honos diceretur: & signifi

ceret iniuriam: id profecto rarissimum est. Q. autẽ Metellus Numidicus in oratione, quã de triũpho suo dixit: his uerbis usus est. Qua in re quanto uniuersi me unum antestatis: tanto uobis, quã mihi maiorem iniuriam, atq; contumeliam facit quirites. Et quanto probi iniuriã facilius accipiunt: quã alteri tradunt: tanto ille uobis, quã gratiam mihi, peiorem honorem habuit. Nam me iniuriam ferre, uos facere uult quirites: ut hic conquestio, istic uituperatio relinquatur. Honorem inquit, peiorem uobis habuit, quã gratiã mihi, cuius uerbi sententia est, quã ipse quoq; supra dicit: maiore uos adfecit iniuria, & contumelia, quã me. Praeter huius autem uerbi notionem, adscribendam esse hanc sententiã ex oratione. Q. Metelli existimaui: ut definiremus Socratis esse decretum κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι.

Quod æditimus uerbum latinum sit. Cap. X.

Editimus uerbum latinum est, & uetus, ea forma dictum, qua finitimus, et legitimus. Sed pro eo à plerisq; nunc æditus dicitur, noua, & commenticia usurpatione, quasi à tuendis ædibus appellatus. Satis hoc esse potuit admonendi gratia dixisse, propter agrestes quosdam, & indomitos certatores: qui nisi authoritatibus adhibitis, non comprimuntur. M. Varro in libro secundo, ad Marcellũ de latino sermone æditimũ dici oportere censet magis, quã æditum: quod alterum sit recenti nouitate fictum, alterum antiqua origine incorruptum,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Liuius quoq; (ut opinor) in Protesilaodamia claustritimum dixit, qui claustris ianuæ præesset, eadẽ scilicet figura, qua æditimum dici uidebat: qui ædibus præest. In Verrem M. Tullij in exemplaribus fidelissimis, ita inueni scriptum. Aeditimi, custodesq;
» mature sentiunt. In libris autẽ uulgarijs æditui scriptum est. Pomponij fabula attellana est, quæ ita in-
» scripta est Aeditimus, in qua hic uersus est.
» Qui postquam tibi appareo, atque æditimor in templo tuo.

T. autem Lucretius in carmine suo pro æditius æditientes appellat,

» Onerataq; passim
» Cuncta cadaueribus cœlestum templa manebant:
» Hospitibus loca quæ complerant æditentes.

Errare istos, qui spe, & fiducia latendi peccent: cum latebra peccati perpetua nulla sit. Et super ea re Peregrini philosophi sermo ex Sophoclis poetæ sententia. Caput XI.

Philosophum nomine Peregrinum, cui postea cognomentũ Proteus factum est: uirum grauem, atq; constantem uidimus, cum Athenis essemus, diuersantem in quodam tugurio extra urbem. Cumq; ad eum frequenter uentitaremus: multa hercle dicere eum utiliter, & honeste audiuimus: in quibus id fuit, quod præcipuum auditu meminimus. Virum quidem sapientem, non peccaturum esse dicebat, etiam si peccasse eum Dij, atq; homines raturi forent. Non

enim pœnæ, aut infamiæ metu non esse peccandum cẽsebat: sed iusti, honestiq; studio, et officio. Siqui tamen non essent tali uel ingenio, uel disciplina præditi: uti se ui sua, ac sponte facile à peccando tenerent: eos omneis tunc peccare procliuius existimabat: cum latere posse id peccatum putarent: impunitatemq; ex ea latebra sperarent. At si sciant inquit, homines, nihil omnium rerũ diutius posse cælari: suppressius, prudẽtiusq; peccabitur. Propterea uersus istos Sophoclis prudentissimi poetarum in ore esse habendos dicebat.

πρὸς ταῦτα κρύπτε μηδὲν ὡς ἅπανθ᾽ ὁρῶν
καὶ πάντ᾽ ἀκούων πάντ᾽ ἀναπτύσσει χρόνος.

Alius quidam ueterũ poetarum, cuius nomen mihi nũc memoriæ non est: ueritatem temporis filiam esse dixit.

Faceta responsio M. Ciceronis amoliẽtis à se crimen manifesti mendacij. Caput XII.

Hæc quoq; disciplina rhetorica est: callide, & cum astu res criminosas citra periculum confiteri: ut si obiectum sit turpe aliquid: quod negari non queat: responsione ioculari eludas: & rem facias risu magis dignam, quàm crimine. sicut fecisse Ciceronem scriptum est: cum id, quod infitiari non poterat: urbano, facetoq; dicto diluit. Nam cum emere uellet in palatio domum, & pecuniam in præsens non haberet: à P. Sulla, qui tum reus erat: mutua HS uicies tacite accepit. Ea res tamẽ prius q̃ emeret: prodita est, et in uulgus exiuit. Obie

ctum'q; ei est, quod pecuniam domus emendæ causa a reo accepisset. Tum Cicero inopinata opprobratione permotus accepisse se negauit: ac domum quoq; se empturum negauit. Atq; adeo inqt, uerũ sit accepisse me pecuniam, si domum emero. Sed cum postea emisset: & hoc mendacium in Senatu ei ab inimicis obijceretur: risit satis, atq; inter ridendum ἀκοινώνητοι, inquit, homines estis, cum ignoratis: Prudentis, & cauti patrisfamilias esse, quod emere uelit: empturum se se negare propter competitores emptionis.

Intra Calendas cum dicitur, quid significet, Vtrũ ante Calendas, an Calendis, an utrunq; Atq; inibi quid sit in oratione M. Tullij, intra Oceanum, & intra montem Taurum, & in quadam epistola, intra modum. Caput XIII.

C Vm Romæ à COSS. iudex extra ordinem datus, pronuntiare intra Calẽdas iussus essem: Apollinarem Sulpitium doctum hominem percõctatus sum, an his uerbis intra Calẽdas ipsæ quoq; Calẽdæ tenerentur. Dixi'q; ei me uidelicet datum iudicem, Calẽdas'q; mihi productas, ut intra eum diem pronuntiarem. Cur inqt, hoc me potius rogas quàm ex istis aliquem peritis, studiosis'q; uiris: quos adhibere in consilium iudicaturi soletis? Tum illi ita ego respondi. Si aut de uetere inquã iure, aut recepto, aut controuerso, aut ambiguo, aut nouo, aut constituto discendum esset: issem planè sciscitatum ad istos, quos dicis. Sed cum uerborum latino=

rum sententia, usus, ratio exploranda sit: sæuus profecto, & cæcus animi forem: si cum haberem tui copiam: issem magis ad alium, quàm ad te. Audi igitur inquit, de ratione uerbi quid existimem. Sed eo tamen pacto, ut id facias, non quod ego de proprietate disseruero: sed quod in ea re omnium, pluriumúe consensu obseruari cognoueris. Non enim uerborum tantum communium ueræ, atq; propriæ significationes longiore usu mutantur: sed legum quoq; ipsarum iussa consensu tacito obliterantur. Tum deinde disseruit me, & plerisq; alijs audientibus, in hunc fermè modum. Cum dies inquit, ita præfinita est: ut iudex in Calen. pronuntiet: occupauit iam hæc omnes opinio: non esse dubium, quin ante Cal. iure pronuntietur. Et id tantum ambigi uideo, quod tu quæris: an Cal. quoq; iure pronuntietur. Ipsum autem uerbum sic proculdubio natum est, atq; ita sese habet: ut cum dicatur intra Cal. non alius accipi dies debeat quàm solæ Cal. Nam tres istæ uoces, intra, citra, ultra, q. bus certi locorum fines demonstrantur: singularibus apud ueteres syllabis appellabantur, in, cis, uls. Hæ deinde particulæ, quoniam paruo, exiguoq; sonitu obscurius promebantur: addita est tribus omnibus eadē syllaba, et quod dicebatur, cis Tyberim, & uls Tyberim, dici cœptū est citra Tyberim, et ultra Tyberim. Item qđ erat in, accedēte eadē syllaba intra factū est, Sūt ergo hæc oīa quasi contermina iunctis inter se finibus cohærentia, intra oppidū, ultra oppidum, citra oppidū. ex quibus intra in sicuti dixi, significat. Nam qui dicat intra oppidū, intra cubiculum, intra

ferias, non dicit aliud, q̃ in oppido, in cubiculo, in ferijs. Intra Cal. igitur, non ante Cal. est: sed in Cal. idest eo ipso die, quo Cal. sunt. Itaq; secundum uerbi ipsius rationem qui iussus est, intra Cal. pronunciare: nisi Cal. pronunciet: contra iussum uocis facit. Nam si ante id fiat: non intra pronuntiat, sed citra. Nescio autem quo pacto recepta uulgo interpretatio est absurdissima: ut intra Cal. significare uideatur, etiam citra Calendas, et uel ante Calēdas, nihil eni fermè interest. Atq; insuper dubitatur, an Calendis quoq; pronuntiari possit: quando neq; ultra, neq; citra, sed quod inter hæc medium est: intra Cal. idest Calēdis pronuntiandum sit. Sed nimirum consuetudo uicit: quæ cum omnium domina rerum, tum maxime uerborum est. Ea omnia cum Apollinaris scite perquam, atq; enucleate disputauisset: tum ego hæc dixi. Cordi inquam mihi fuit, prius quā ad te irē: quærere, explorareq́;, quonam modo ueteres nostri particula ista, qua de agitur, usi sint, atq; ita inuenimus Tullium in tertia in Verrem scripsisse. Est autem modo locus intra oceanum iam: nullus est neq; tam longinquus, neq; tam reconditus: quò non ꝑ hæc tempora nostrorū hominum libido, iniquitasq́; peruaserit. Intra oceanum dicit contra rationem tuā. Non enim uult (opinor) dicere in oceano. Terras .n. demonstrat omneis, quæ oceano ambiuntur: ad quas à nostris hominibus adiri potest: quæ sunt citra oceanum, non in oceano. Neq; .n. uideri potest insulas significare nescio quas, quæ penitus esse intra æquora ipsa oceani dicuntur. Tunc Sulpitius Apollinaris

renidens, non mehercule inargute inquit, nec incallide opposuisti hoc Tullianum: sed Cicero intra oceanũ, non, ut tu interpretare: citra oceanũ dixit. (Quid enim potest dici citra oceanũ esse, cum undiq; oceanus circunscribat omneis terras, et ambiat?) Nã citra q̃d est: id extra est. Qui autem potest intra esse dici, q̃d extra est? Sed si ex una tantum parte orbis oceanus foret: citra oceanum esse dici potest, uel ante oceanum. Cum uero omneis terras omnifariã, et undiq; uersum circunfluat: nihil citra eum est: sed undarũ illius ambitu terris omnibus conuallatis, in medio eius sunt omnia, quae intra oras eius inclusa sunt. Sicuti hercle Sol non citra coelum uertitur: sed in coelo, & intra coelum. Haec tunc Apollinaris scite, acuteq; dicere uisus est. Sed postea in libro M. Tullij epistolarũ ad Ser. Sulpitium sic dictum esse inuenimus, intra modum, ut intra Cal. dicunt, qui dicere citra Calẽdas uolunt. Verba haec Ciceronis sunt: quae adposui.
» Sed tamen quoniam effugi eius occasionem, qui for-
» tasse arbitraretur, me hanc rem imperite non puta-
» re, si perpetuo tacerem, modice hoc faciam. Aut etiã
» intra modum, ut & illius uolũtati, & meis studijs
» seruiã. Modice dixerat hoc faciã .i. cum modo aequo, et pari. Deinde quasi hoc displiceret, & corrigere id uellet, addidit: Aut etiam intra modũ. per quod minus sese ostendit id facturũ esse: q̃ quod fieri modice uideretur .i. non ad ipsum modũ, sed retro paululũ, & citra modum. In oratione etiã quã pro. P. Sestio scripsit: intra montem Taurũ sic dicit, ut non significet in monte Tauro: sed usq; ad montem Taurũ cũ

ipso monte. Verba sunt hæc ipsius. M. Tullij ex ea,
" quam dixi oratione, Antiochum magnum illum ma
" iores nostri magna belli contentione, terra, mariq; su
" peratum, intra montem Taurũ regnare iusserunt. A
" siam, qua illũ multarunt: Attalo, ut is in ea regnaret: condonarunt. Intra montem inqt, Taurum regnare iusserunt: quod non perinde est, ut intra cubiculum dicamus, nisi uideri potest id esse intra montem: quod est intra regiones, quæ Tauri montis obiectu separantur. Nam sicuti qui intra cubiculum est: is non in cubiculi parietibus, sed intra parietes est: qbus cubiculũ includitur: qui tamen ipsi quoq; parietes in cubiculo sunt: ita qui regnat intra montem Taurum, non solum in monte Tauro regnat: sed in ijs etiã regionibus, quæ Tauro monte claudũtur. Num igitur secundum istam uerborum M. Tullij similitudinem, q iubetur intra Cal. pronuntiare, is & ante Calendas, & ipsis Calendis iure pronũtiare potest? Neque id fit quasi priuilegio quodam insitæ consuetudinis: sed certa rationis obseruatione, cum omne tempus, qđ Calendarum die includitur, intra Calendas esse recte dicitur.

Saltem particula quam uim habeat, & quã originem. Caput XIIII.

Altem particula, quã haberet principalem significationem: quæq; uocis istius origo eẽt: quærebamus. Ita.n. primitus factam esse apparet: ut quæ uideatur, sicuti quædam supplementa orationis temere, & incondite adsumpta. Atq; erat q diceret legisse se in grãmaticis commentarijs P. Ni

gidij, saltem ex eo dictũ, qđ esset, si aliter. Idq; ipsum dici solitum per defectionem. Nã plenam esse sententiam, si aliter non potest. Sed id nos in iisdem commentarijs Nigidij, cum eos non (opinor) incuriose legissemus: nusquam inuenimus. Videntur autem uerba ista, si aliter non potest, à significatione quidem uoculæ huius, de qua quærimus: nõ abhorrere. Sed tot uerba tamen in paucissimas literas cludere: improbe cuiusdam subtilitatis est. Fuit etiam qui diceret homo in libris, atq; in literis assiduus, Saltem sibi dictũ uideri. u. media litera extrita. Salutem enim ante dictum quod nos saltem diceremus. Nã cum alia quædam petita, et non impetrata sunt: Tum solemus inquit, quasi extremum aliquid petituri, quod negari minime debeat, dicere, hoc saltem fieri, aut dari oportere, tanq̃ salutem postremo petentes, quã et impetrari certe, & obtineri sit æquissimũ. Sed hoc itidem nõ illepide q̃dem fictum, nimis tamen esse uidetur cõmenticium. Censuimus igitur amplius quærendum.

Quod Sisenna in libris historiarũ aduerbijs huiuscœmodi sæpenumero usus est, cælatim, uellicatim, saltuatim. Caput XV.

c Vm lectitaremus historiã Sisennæ adsidue: huiuscœmodi figuræ aduerbia in oratione eius aiaduertimus, cuiusmodi sunt hæc, cursim, properatim, cælatim, uellicatim, saltuatim. Ex q̃bus duo prima, q̃a sunt notiora, exemplis non indigebãt. Reliqua in historiarum sexto sic scripta sunt.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

» Quàm maxime cælatim poterat in insidijs suos dispo
» nit. Item alio in loco. Nos una æstate in Asia, et Græ
» cia literis gesta, idcirco continentia mandauimus, ne
» uellicatim, aut saltuatim scribēdo, lectorū animos im
» pediremus.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XIII.

Inquisitio uerborum istorum M. Tullij curiosior, quæ fuit in Libro primo Antonianarū. Multa autem impendere uidentur præter naturam ēt, præter'q; fatum, tractatum'q; anidem duo ista significent fatum, atq; naturam, an diuersum. Caput I.

M Cicero in primo Antoniarū ita scri-
» ptum reliquit: Hūc igitur ut seque
» rer properaui: quem præsentes non
» sunt secuti. Non ut proficerem aliqd
» (neq; enim sperabam id, nec præ-
» stare poteram) sed, ut siqd mihi humanitus accidisset
» (multa autem impendere uidentur, præter naturam
» etiā, præter'q; fatum) huius diei uocem, testem Rei p.
» relinquerem, meæ perpetuæ erga se uolūtatis. Præ
ter naturam inquit, præter'q; fatum. An utrunq; idē ualere uoluerit, Fatum, Atq; naturam? et duas res, ἀνθ᾽ ἑνὸς ὑποκειμένου πεπρωμένην, καὶ φύσιν, An uero diuiserit, separarit'q;, ut alios casus natura ferre ui

deatur, alios fatum: consyderandum equidem puto. Atq; id maxime requirendum, qua ratione dixerit, accidere multa humanitus posse præter fatum: quando sic ratio, & ordo, & insuperabilis quædam necessitas fati constituitur, ut omnia intra fatum claudenda sint. nisi illud sane Homeri secutus est.

μὴ καὶ ὑπὲρ μοῖραν δόμον ἄϊδος εἰσαφίκηαι.

Nihil autem dubium est, quin uiolentam, & inopinatam mortem significauerit: quæ quidem potest recte uideri accidere, præter naturam. Sed cur id quoq; genus mortis extra fatum posuerit: neq; operis huius est explorare, neq; temporis. Illud tamen non prætermittendum est: quod Virg. quoq; idipsum, quod Cicero de fato, opinatus est: cum hoc in quarto libro dixit de Elisa: quæ mortem per uim potita est.

Nam quia nec fato, merita nec morte peribat.

Tanquã in faciendo fine uitæ, quæ uiolenta sunt: non uideantur è fato uenire. Demosthenis autem uiri prudentia pari, atq; facundia præditi, uerba idem ferè significãtia de natura, atq; fato M. Cic. secutus uidetur. Ita enim scriptum est in oratione illa egregia, cui titulus est περὶ στεφάνου, ὁ μὲν τοῖς γονεῦσι νομίζων μόνον γεγεννῆσθαι τὸν τῆς εἱμαρμένης καὶ τὸν αὐτόματον, θάνατον περιμένει. ὁ δὲ καὶ τῇ πατρίδι ὑπὲρ τοῦ μὴ ταύτην ἐπιδεῖν δουλεύουσαν ἀποθνήσκειν ἐθελήσει. Quod Cicero fatum, atq; naturam uidetur dixisse, id multo ante Demosthenes τὴν πεπρωμένην καὶ τὸν αὐτόματον θάνατον appellauit. αὐτόματος enim θάνατος quasi naturalis, & fatalis, nulla extrinsecus ui coactus uenit.

Super poetarum Pacuuij, & Accij colloquio familiari in oppido Tarentino.

Caput II.

Quibus otium, & studium fuit uitas, atq; aetates doctorum hominum quaerere, ac memoriae tradere: de M. Pacuuio, & L. Accio tragicis poetis historiam scripserunt huiuscemodi. Cum Pacuuius inquiunt, grandi iam aetate, & diutino corporis morbo adfectus, Tarentum ex urbe Roma concessisset: Accius tunc haud paruo iunior proficiscens in Asiam, cum in oppidum uenisset: diuertit ad Pacuuium, comiter'q; inuitatus, plusculis'q; ab eo diebus retentus, tragoediam suam, cui Atreus nomen est: desyderanti legit. Tum Pacuuium dixisse aiunt, sonora quidem esse, quae scripsisset, & grandia: Sed uideri ea tamen sibi duriora paulum, & acerbiora. Ita est inquit Accius, uti dicis. Neq; id sane' me poenitet. Meliora enim fore spero, quae deinceps scribam. Nam quod in pomis est, itidem inquit, esse aiunt in ingenijs quae dura, et acerba nascuntur: post fiunt mitia, & iucunda. Sed quae gignuntur statim uieta, & mollia, atq; in principio sunt uiuida: non matura mox fiunt, sed putria. Relinquendum igitur uisum est in ingenio, quod dies, atq; aetas mitificet.

An uocabula, haec, necessitudo, & necessitas, differenti significatione sint.

Caput III.

Isu prorsus, atq; ludo res digna est: cum plerique grammaticorum adseuerant, necessitudinem, & necessitatem, mutare longe, differreq;. Ideo quod necessitas sit uis quæpiam premens, & cogens: Necessitudo autem dicatur ius quoddam, & uinculum religiosæ coniunctionis. Idq; unum solitarium significet. Sicut autem nihil quicquam interest, suauitudo dicas, an suauitas, sanctitudo, an sanctitas, acerbitudo, an acerbitas, acritudo, an quod Accius in Neoptolemo scripsit, acritas: ita nihil rationis dici potest: quin necessitudo, & necessitas separentur. Itaq; in libris ueterum uulgo reperias necessitudinẽ dici pro eo, quod necessum est. Sed necessitas sane pro iure, officioq; obseruantiæ, adfinitatis' ue infrequens est. Quanquam qui ob hoc ipsum ius adfinitatis, familiaritatis' ue coniuncti sunt: necessarij dicuntur. Reperi tamen in oratione. C. Cæsaris, qua plautiam rogationem suasit: necessitatem dictã pro necessitudine, id est iure adfinitatis. Verba hæc sunt. Equidem mihi uideor pro nostra necessitate, non labore, non opera, non industria defuisse. Hoc ego scripsi de utriusq; uocabuli indifferentia, admonitus forte uerbi istius, cum legerem Sempronij Asellionis ueteris scriptoris quartum ex historia librum, in quo de P. Africano Pauli filio ita scriptum est. Nam se patrem suum audisse dicere L. Aemilium Paulum, nimis bonum imperatorem signis collatis decertare, nisi summa necessitudo, aut summa ei occasio data esset.

Olympiadis Alexandri matris, comis ac prudēs ad filium rescriptio. Caput IIII.

In plerisq; monimentis rerum ab Alexādro gestarum, & pauloante in libro M. Varronis, qui inscriptus est Orestes, uel de insania, Olympiadem Philippi uxorē festiuissime rescripsisse legimus Alexandro filio. Nā cum is ad matrem ita scripsisset. Rex Alexander Iouis Hammonis filius Olympiadi matri salutem dicit. Olympias ei rescripsit ad hanc sententiam. Amabo inquit, mi fili quiescas: neq; deferas me, neq; criminere aduersum Iunonem. Malum mihi prorsum illa magnum dabit: cum tu me literis tuis pellicem illi esse confiteris. Ea mulieris scite, atq; prudentis erga ferocem filium comitas sensim, & comiter admonuisse eum uisa est: deponendam esse opinionem uanam, quā ille ingentibus uictorijs, & adulantium blandimentis, & rebus supra fidem prosperis imbiberat: genitum esse sese de Ioue.

De Aristotele, Theophrasto, & Menedemo philosophis, de'q; eleganti uerecundia Aristotelis successorem diatribæ suæ eligentis. Caput V.

Aristoteles philosophus annos iam fere' natus duo & sexaginta, corpore ægro, adfectoq;, ac spe, uitaq; tenui fuit. Tunc omnis eius sectatorum cohors ad eum accedit, orantes, obsecrantes'q;, ut ipse deligeret locũ sui, & magisterij suc-

cessorem

cessorem. quo post summum eius diem perinde ut ipso uterentur ad studia doctrinarum complenda excolẽdáq;: quibus ab eo ibuti fuissent. Erant tunc in eius ludo boni multi: Sed praecipui duo Theophrastus, & Menedemus, ingenio iis, atq; doctrinis caeteros praestabant. Alter ex insula Lesbo fuit. Menedemus autem Rhodo. Aristoteles respondit facturum esse quod uellent: cum id sibi foret tempestiuum. Postea breui tempore, cum iidem illi, qui de magistro destinando petierant: praesentes essent: Vinũ ait, quod tum biberet, non esse id ex ualetudine sua, sed insalubre esse, atq; asperum, ac propterea quaeri debere exoticum, uel Rhodium aliquod, uel Lesbium. Id sibi utrunq; ut curarent, petiuit. Vsurumq; eo dixit, quod sese magis iuuisset. Eunt. curant. inueniunt. adferũt. Tum Aristoteles Rhodium petit, degustat. Firmum inquit, hercle uinum, et iucundum. Petit mox Lesbium, quo item degustato, utrunq; inquit, oppido bonum: Sed ἡδίων ὁ λέσβιος. Id ubi dixit: nemini fuit dubiũ, quin lepide simul, & uerecunde, successorem illa uoce sibi, non uinum delegisset. Is erat è Lesbo Theophrastus, homo suauitate insigni, linguae pariter, atq; uitae. Itaq; non diu post Aristotele uita defuncto ad Theophrastum omnes concesserunt.

Quid ueteres latini dixerunt, quas graeci προσῳδίας appellant. Et item quod uocabulum barbarismi non usurpauerint neq; Romani antiquiores, neq; Attici. Caput VI.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

q

Vas græci προσῳδίας dicunt: eas ueteres docti, tum notas uocum, tum moderamēta, tum accentiunculas, tum uoculationes appellabāt. Quod nunc autem barbare quē loqui dicimus: id uitium sermonis, non barbarum esse, sed rusticum, & cum eo uitio loquentes, rustice loqui dictitabant. P. Nigidius in commentarijs grammaticis, Rusticus fit sermo inquit, si adspires perperam. Itaq; id uocabulum, quod dicitur uulgo barbarismus, qui ante diui Augusti ætatem pure, atq; integre locuti sunt: an dixerint, non dum equidem inueni.

Diuersum de natura leonum dixisse Homerū in carminibus, & Herodotum in historijs.

Caput VII.

l

Eænas inter omnem uitam semel parere, eoq; uno partu nunquā edere plures, quā unum Herodotus in tertia historia scriptum reliquit. Verba ex eo libro hæc sunt.

ἡ δὲ λέαινα, ἐὸν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον, ἅπαξ ἐν τῷ βίῳ τίκτει. ἐντίκτουσα γὰρ συνεκβάλλει τῷ τέκνῳ τὰς μήτρας. τὸ δὲ αἴτιον τούτου, τοῦτ᾽ ἐστιν, ἐπεὰν ὁ σκύμνος ἐν τῇ μήτρῃ ἐὼν ἄρχηται διακινούμενος ὁ δὲ ἔχων ὄνυχας θηρίων πολλὸν πάντων ὀξυτάτους, ἀμύσσει τὰς μήτρας. αὐξανόμενος δὴ πολλῷ μᾶλλον ἐξικνέεται καταγράφων. πέλας τε δὴ ὁ τόκος ἐστι, καὶ τὸ παράπαν λείπεται αὐτέων ὑγιὲς οὐδέν.

Homerus autem leones (sic enim fœminas quoq; uirili genere appellat,) quod grammatici ἐπίκοινον, uocant, plureis gignere, atq; educare catulos dicit.

Versus, quibus hoc aperte demonstrat: hi sunt.

εἰσὶν κεῖ ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τέκεσσιν
ᾧ ῥά τε νήπια ἄγοντι συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες.

Item alio in loco idem significat.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λὶς ἠϋγένειος
ᾧ ῥά θ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφήβολος ἅρπασεν ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς. ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθών
πολλὰ δέ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἴχνι' ἐρευνῶν
εἴ ποθεν ἐξεύροι μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ.

Ea nos dissensio, atq; diuersitas cum agitaret inclytissimi poetarum, & Historicorum nobilissimi: placuit libros Aristotelis philosophi inspicere: quos de animalibus exquisitissime composuit. in quibus quod super ista re scriptum inueniremus: cum ipsius Aristotelis uerbis in his commentarijs scriberemus. Verba Arist. hæc sunt ex lib. de historia animalium. VI.

λέων δὲ ὅτι μὲν ὀχεύει ὄπισθεν καὶ ἔστιν ὀπισθουρητικόν. εἴρηται πρότερον, ὀχεύει δὲ καὶ τίκτει οὐ πᾶσαν ὥραν, καθ' ἕκαστον μέντοι ἐνιαυτὸν τίκτει μὲν οὖν τοῦ ἔαρος, τίκτει δ' ὡς ἐπιτοπολὺ δύω. τὰ μέντοι πλεῖστα ἕξ. τίκτει δ' ἐνίοτε καὶ ἕν. ὁ δὲ λεχθεὶς μῦθος περὶ τοῦ ἐκβάλλειν τὰς ὑστέρας τίκτοντα, ληρώδης ἐστίν. συνετέθη δὲ ἐκ τοῦ σπανίους εἶναι τοὺς λέοντας. ἀποροῦντος τὴν αἰτίαν τοῦ τὸν μῦθον συνθέντος. σπάνιον γὰρ τὸ γένος τὸ τῶν λεόντων. καὶ οὐκ ἐν πολλῷ γίνεται τόπῳ. ἀλλὰ τῆς εὐρώπης ἁπάσης ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀχελώου καὶ τοῦ νέσου ποταμῶν. τίκτει δὲ καὶ ὁ λέων πάνυ μικρὰ οὕτως. ὥς τε δίμηνα ὄντα μόλις βαδίζειν. οἱ δ' ἐν συρίᾳ λέοντες τίκτουσι πεντάκις. τοπρῶτον

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

πέντε. εἶτα ἀεὶ ἐλάττονα. μετὰ δὲ ταῦτα οὐκέτι οὐδὲν τίκτουσιν. ἀλλ᾽ ἄγονοι διατελοῦσιν. οὐκ ἔχει δὲ ἡ λέαινα χαίτην ἀλλ᾽ ὁ ἄῤῥην λέων. βάλλει δὲ ὁ λέων τοὺς κυνόδοντας καλουμένους τέτταρας μόνους. δύο μὲν ἄνωθεν, δύο δὲ κάτωθεν. βάλλει δὲ ἑξάμηνος ὢν τὴν ἡλικίαν.

Quod Afranius poeta prudenter, et lepide sapiētiam filiam esse usus, & memoriæ dixit.

Caput VIII.

Maxime hoc, atq; uerissime Afranius poeta de gignenda, comparandáq; sapientia opinatus est, quod eam filiam esse usus, & memoriæ dixit. Eo nanq; argumento demonstrat: qui sapiens esse rerum humanarum uelit: non libris solis, neq; disciplinis rhetoricis, dialecticísq; opus esse: sed oportere eum uersari quoq;, exercériq; in rebus cōminus noscendis, periclitandísq;. eaq; omnia acta, & euenta firmiter meminisse. & proinde sapere, ac consulere ex ijs, quæ pericula ipsa rerum docuerūt. non quæ libri tantum, aut magistri, per quasdam inanitates uerborum, & imaginum, tanquā in mimo, aut in somnio delectauerint. Versus Afranij sunt in togata, cui Sellæ nomen est.

» Vsus me genuit, mater peperit Memoria.
» σοφίαν uocant me Grai, uos sapientiam.

Item uersus est in eandem fermè sententia Pacuuij, quem Macedo philosophus uir bonus familiaris meus scribi debere censebat pro foribus omnium templorum.

» Ego odi homines ignaua opa, et philosopha sentētia.
Nihil enim fieri posse indignius, neq; intolerantius dicebat, q̄ q̃d homines ignaui, ac desides, operti barba, & pallio, mores & emolumenta philosophiae, in linguae, uerborum'q; artes conuerterent: et uitia facundissime accusarent, intercutibus ipsi uitijs madentes.

Quid Tullius Tiro in commentarijs scripserit de suculis, et hyadibus, quae sunt stellarum uocabula.

Caput IX.

Tullius Tiro M. Ciceronis alumnus, et libertus, adiutor'q; in literis studiorum eius fuit. Is libros complureis de usu, atq; ratione linguae latinae, Item de uarijs, atq; promiscuis quaestionibus composuit. In ijs esse praecipui uidentur, quos graeco titulo πανδέκτας libros inscripsit, tanquam omne rerum, atq; doctrinarum genus continentis. ibi de ijs stellis, quae appellantur suculae, hoc scriptū
» est. Adeo inquit ueteres Romani literas graecas nesci
» uerunt: et rudes graecae linguae fuerūt: ut stellas, quae
» in capite Tauri sunt: propterea suculas appellarint:
» quod eas ὑάδας graeci uocant. tanquam id uerbum
» latinum graeci uerbi interpretamentum sit: quia grae
» ce ὕες sues latine dicantur. Sed ὑάδας in-
» quit, οὐκ ἀπὸ τῶν ὑῶν, ita ut nostri opici
» putauerunt: sed ab eo, quod est ὕειν, appellan
» tur. Nam & cum oriuntur: & cum occidunt, tempestates, pluuias, largos'q; imbres cient. Pluere autem graeca lingua ὕειν dicitur. Haec quidem Tiro in Pandectis. Sed enim ueteres nostri, nō usq; eo opici

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

& agrestes fuerunt, ut stellas hyadas idcirco suculas nominarent, quod ὗες latine sues dicuntur, sed ut quod græci ὑπὲρ, nos super dicimus: quod illi ὕπτιος, nos supinus: quod ὑφορβὸς, nos subulcus: quod item illi ὕπνος nos primo sypnus, deinde per y. græcæ, latinéq; o literæ cognationem, somnus. Sic quod ab illis ὑάδες à nobis primo syades, deinde suculæ appellatæ. Stellæ autem istæ nõ in capite Tauri sunt: ut Tiro dicit (Nullum enim uidetur præter eas stellas Tauri caput) sed eæ ita circulo, qui Zodiacus dicitur sitæ, locatǽq; sunt, ut ex earum positu species quædam, & simulachrum esse uideatur Tauri capitis, sicuti cæteræ partes, et reliqua imago Tauri conformata, & quasi depicta est locis, regionibúsq; earum stellarum, quas græci πλειάδας nos uergilias uocamus.

Quid sororis ἔτυμον dixerit Labeo Antistius, & quid fratris Nigidius.

Caput X.

Labeo Antistius iuris quidem ciuilis disciplinam principali studio exercuit: & consulentibus de iure publicæ responsitauit. cæterarum quoque bonarum artium non expers fuit. Et in grammaticam sese, atque dialecticam, literásq; antiquiores, altiorésq; penetrauerat. Latinarúmq; uocum origines, rationésq; p̄calluerat. Eaq; præcipue scientia ad enodandos plerosque iuris laqueos utebatur. Sunt adeo libri post

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

mortem eius editi, qui posteriores inscribuntur. Quorum librorum tres continui tricesimusoctauus tricesimusnonus, & quadragesimus pleni sunt id genus rerum ad enarrandam, & illustrandam linguam latinam conducentium. Præterea in libris, quos ad PRAET. edictum scripsit: multa posuit partim lepide, atque argute reperta: sicuti hoc est, qđ in quarto, ad edictum libro scriptum legimus. Soror inquit appellata est, quod quasi seorsum nascitur, separaturq; ab ea domo, in qua nata est: & in aliam familiam transgreditur. Fratris autem uocabulum. P. Nigidius homo impense doctus non minus arguto, subtiliq; ἐτύμῳ. interpretatur, frater inquit, est dictus, quasi ferè alter.

Quem M. Varro iustum, aptumq; esse numerum conuiuarum existimarit. Ac de mensis secundis, & de bellarijs. Caput XI.

Lepidissimus liber est M. Varronis ex satyris menippæis, qui inscribitur, Nescis quid uesper serus uehat. In quo disserit de apto conuiuarũ numero, deq; ipsius conuiuij habitu, cultúque. Dicit autem conuiuarum numerum incipere oportere à gratiarum numero, & progredi ad musarum, idest proficisci à tribus, & consistere in nouem. ut cum paucissimi conuiuæ sunt: non pauciores sint, quàm tres: cum plurimi, non plures q̃ nouem. Nam multos inquit, esse non conuenit, quod turba plerũq; est turbulẽta. Et Romæ qdem con=

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

ſtat, ſed et Athenis. nuſquam autem plures cubabāt. Ipſum deinde conuiuiū conſtat inquit, ex rebus qua tuor: & tum deniq; omnibus ſuis numeris abſolutū eſt: ſi belli homunculi collecti ſunt: ſi lectus locus: ſi tempus lectum: ſi apparatus non neglectus. Nec loquaces autem inquit, conuiuas, nec mutos legere oportet. Quia eloquentia in foro, & apud ſubſellia: ſilentium uero non in conuiuio, ſed in cubiculo eſſe debet. Sermones igitur id temporis habendos cenſet, nō ſuper rebus anxijs, aut tortuoſis: ſed iucundos, atq; inuitabiles, et cum quadam illecebra, & uoluptate utiles: ex quibus ingenium noſtrum uenuſtius fiat, & amœnius. Quod profecto inquit, eueniet: ſi de id genus rebus ad communem uitæ uſum pertinentibus confabulemur: de q̄bus in foro, atq; in negotiis agendis loqui non eſt otium. Dominum autem inquit, conuiuij eſſe oportet non tam lautum, q̃ ſine ſordibus. Et in conuiuio legi non omnia debent: ſed ea potiſſimum, quæ ſimul ſint βιωφελῆ, et delectent. Neq; non de ſecundis quoq; menſis cuiuſmodi eſſe eas oporteat:
» præcipit. His enim uerbis utitur, Bellaria inquit, ea
» maxime ſunt mellita: quæ mellita non ſunt. πέμ-
» μασιν enim cum πέψει ſocietas infida. Quod Varro in hoc loco dixit bellaria: nequis forte in iſta uoce hæreat: ſignificat id uocabulum omne menſæ ſecundæ genus. Nam quæ τραγήματα græci, aut πέμματα dixerunt: ea ueteres noſtri bellaria appellauerunt. Vina quoq; dulciora eſt inuenire in comœdijs antiquioribus hoc nomine appellata, dictáq; eſſe ea Liberi bellaria.

Tribunos plebis prehensionem habere, uocatio-nem non habere. Caput XII.

IN quadam epistola Attei Capitonis scriptum legimus Labeonem Antistium legum, atq; morum PO.RO. iuris'q; ciuilis doctum apprime fuisse. Sed agitabat inquit hominem libertas quædam nimia, atq; uecors usq; eo, ut D. Augusto iam principe, et remp. obtinente ratum tamen, pensum'q; nihil haberet: nisi quod iustum, sanctum'q; esse in Romanis antiquitatibus legisset. ac deinde narrat quid idem Labeo per uiatorem à Tri. ple. uocatus » responderit. cum à muliere inquit, quadã Tri. PLE. » aduersum eum aditi Gellianum ad eum misissent: » ut ueniret: & mulieri responderet: Iussit eum, qui » missus erat: redire: et Tribunis dicere ius eos non ha » bere, neq; se, neq; alium quenquam uocandi. cum mo » ribus maiorum Tri. PLE. prehensionem haberent: uo » cationem non haberent. Posse igitur eos uenire, et pre » hendi se iubere: sed uocandi absentem ius non habe » re. Cum hoc in ea Capitonis epistola sublegissemus: id ipsum postea in M. Varronis rerum humanarum uno, & uicesimo libro enarratius scriptum inuenimus. Verba'q; ipsa super ea re Varronis adscripsi- » mus. In magistratu inquit, habent alij uocationem, » alij prehensionem, alij neutrũ. Vocationẽ ut COSS. » & cæteri, qui habent imperium. Prehensionem, ut » TRI. PLE. et alij, habent uiatorẽ. Neq; uocationẽ, neq; » prehensionem, ut QVEST. & cæteri, qui neq; lictorem » habent, neque uiatorem. Qui uocationem ha- » bent, ijdem prehendere, tenere, abducere possunt, &

» hæc omnia, siue adsunt quos uocant: siue acciri ius-
» serunt·TRI·PL·uocationem habent nullam· Neque
» minus multi imperiti perinde, atque haberent, ea
» sunt usi·Nam quidam non modo priuatum, sed eti-
» am COS·in rostra uocari iusserunt· Ego III Vir
» uocatus à Portio TRI·PLE non iui, authoribus prin
» cipibus, et uetus ius tenui·Item tribunus cum essem,
» uocari neminem iussi: neque uocatum à collega parē
» re inuitum·Huius ego iuris, quod M·Varro tradit:
Labeonem arbitror uana tunc fiducia, cum priuatus
esset: uocatum à TRI·non isse· Quæ malum autem
ratio fuit uocantibus nolle obsequi: quos confiteare
ius habere prehendendi? Nam qui iure prehendi: is
etiam in uincula duci potest·sed quærentibus nobis
quam ob causam TRI· qui haberent summam coer
cendi potestatem, ius uocandi non habuerint: illud
occurrit, quod TRI·PL·antiquitus creati uidētur: nō
iuri dicundo, nec causis, querelisq́; de absentibus
noscendis: sed intercessionibus faciendis: quibus præ-
sentes fuissent: ut iniuria, quæ coràm fieret: arcere
tur·Ac propterea ius ad se uocandi ademptum: quo
niam ut uim fieri uetarent: assiduitate eorū, et præ-
sentium oculis opus erat·

Quod in libris humanarum M·Varronis scri-
ptum est, ædiles et QVAEST·Po·Ro·in ius, à priuato
ad prætorem uocari posse·

Caput XIII·

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Ald.1.1.27

c VM ex angulis, secretisq; librorum, ac magistrorum in medium iam hominum, & in lucem fori prodissem: quæsitum esse memini in plerisq; Romæ stationibus ius publice docentium, aut respondentium, an QVAEST. PO. RO. ad PRAT. in ius uocari posset? Id autem non ex otiosa quæstione agitabatur: sed usus forte natæ rei ita erat, ut uocandus esset in ius QVAEST. Non pauci igitur existimabant, ius uocationis in eum Prætori non esse: cum magistratus PO. RO. proculdubio esset. Et neque uocari, neque, si uenire nollet: capi, atque prehendi, salua ipsius magistratus maiestate posse. Sed ego, qui tum assiduus in libris M. Varronis fui: cum hoc quæri, dubitariq; animaduertissem: protuli unum & uicesimum rerum humanarum, in quo ita scriptum fuit. "Qui potestatem neque uocationis populi uiritim habent, neque prehensionis: eos magistratus à priuato in ius quoq; uocari est potestas. M. Leuinius ædilis curulis à priuato ad prætorem in ius est eductus. Nunc stipati seruis publicis non modo prehendi non possunt: sed etiam ultro summouent populum." Hoc Varro in ea libri parte de ædilibus. Supra autem in eodem libro. QVAEST. neque uocationem habere, neque prehensionem dicit. Vtraq; igitur libri parte recitata in Varronis omnes sententiam concesserunt: Quæstorque in ius ad PRAET. uocatus est.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Verba ex libro Messalæ auguris, quibus docet q sint minores magistratus, & Consulem, Prætorem'q; collegas esse, et quędã alia de auspicijs. Cap. XIIII.

POmœrium quid esset augures Pop. Ro. qui libros de auspicijs scripserunt: istiusmodi sententia definierunt. Pomœrium est locus intra agrum effatum, per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus: qui facit finem urbani auspicij. Antiquissimum autẽ pomœrium, qđ ab Romulo institutum est: Palatij montis radicibus terminabatur. Sed id pomœrium pro incrementis REI P. aliquoties prolatum est, et multos, editos'q; colles circumplexum est. Habebat autem ius proferendi pomœrij, qui Po. Ro. agro de hostibus capto auxerat. Propterea quæsitum est, ac nunc etiam in quæstione est: quam ob causam ex septem urbis montibus, cum cæteri sex intra pomœrium sint, Auentinus solus, quæ pars non longinqua, nec infrequens est: extra pomœriũ sit. Neq; id Ser. Tullius rex, neq; Sulla, qui proferẽdi pomœrij titulum quæsiuit: neq; postea D. Iulius, cum pomœrium proferret: itra effatos urbis fines incluserint. Huius rei Messala aliquot causas uideri scripsit. Sed præter eas omneis ipse unam probat: quod in eo monte Remus urbis condendæ gratia auspicauerit: auesq; irritas habuerit, superatus'q; in auspicio à Romulo sit. Idcirco inquit, omnes, qui pomœrium protulerunt: montem istum excluserunt, quasi auibus obscœnis ominosum. Sed de Auentino monte prætermittendum non putaui: quod non pri

dem ego in Elidis grammatici ueteris commentario offendi: in quo scriptum erat, Auentinũ antea, sicuti diximus, extra pomœriũ exclusum. Post authore D. CLAV. receptum, et intra pomœrij fines obseruatũ. In edicto COSS. quo edicunt: Quis dies comitijs centuriatis futurus sit: scribitur. Ex uetere forma perpetua nequis magistratus minor de cœlo seruasse uelit. Quæri igitur solet, qui sint magistratus minores. Super hac re meis uerbis nil opus fuit: quoniã liber M. Messalæ auguris de auspicijs primus, cum hoc scriberemus: forte adfuit: propterea ex eo libro uerba ipsius Messalæ subscripsimus.
" Patriciorũ auspicia in duas sunt potestates diuisa. Maxĩa sunt COSS. PRAETO. CENS. Neq; tamen eorum omnium inter se eadẽ, aut eiusdẽ potestatis, ideo qđ collegæ non sunt CENS. COSS aut PRAET. PRAE. COSS. sunt. Ideo neq; COSS. aut PRAET. CENS. neq; CENS. COSS. aut PRAET. turbant, aut retinent auspicia. At CENS. inter se. rursus PRAET. COSS. que ĩter se et uitiant, & obtinent. PRAET. & si collega COS. est, neq; PRAET. neq; COS. iure rogare potest: ut quidẽ nos à superioribus accepimus, aut ante hæc tempora seruatum est. Et ut in cõmentario. XIII. C. Tuditani patet, quia imperiũ minus PRAET. maius habet COS. & à minore ĩperio maius, aut à maiore collega rogare iure non potest. Nos his temporibus PRAET. prætore creãte ueterum authoritatem sumus secuti: neq; his comitijs in auspicio fuimus. CENS. æque nõ eodẽ rogantur auspicio, atq; COSS. & PRAET. Reliquorum magistratuum minora sunt auspicia. Ideo illi

» minores, hi maiores magistratus appellantur. Mino
» ribus creandis magistratibus Tributis comitijs magi
» stratus: sed iustius curiata datur lege. Maiores centu-
» riatis comitijs fiunt. Ex his omnibus uerbis Messalæ manifestum fit, & qui sint magistratus minores, & quamobrem minores appellentur. Sed & collegam esse PRAET. COS. docet: quod eodem auspicio creantur. Maiora autem dicuntur auspicia habere, quia eorum auspicia magis rata sunt, quã aliorum.

Item uerba eiusdem Messalæ differentis, aliud esse ad populum loqui, aliud cum populo agere: & qui magistratus à quibus auocent comitiatum, eiusdē capitis XIIII portio. Caput XV.

IDem Messala in eodē libro de minoribus
» magistratibus ita scribit. COS. ab oĩbus
» magistratibus, & comitiatum, & concio-
» nem auocare potest. PRAET. & comitiatum, et con
» cionem usquequaq; auocare potest, nisi à COS. Mino-
» res magistratus nusquam nec comitiatum, nec concio
» nem auocare possunt, ea re, qui eorum primus uocat
» ad comitiatum, is recte agit: quia bifariam cum po-
» pulo agi non potest. Nec auocare alius alij posset: si
» concionem habere uolunt: uti ne cum populo agant:
» quamuis multi magistratus simul concionem habere
» possũt. Ex his uerbis Messalæ manifestũ est, aliud esse cum populo agere, aliud concionem habere. Nam cum populo agere, est rogare quid populum, qđ suffragijs suis aut iubeat, aut uetet. Concionem au-

tem habere, est uerba facere ad populum sine ulla rogatione.

Humanitatem non id significare, quod uulgus putat: Sed eo uocabulo qui synceriter locuti sunt, magis proprie esse usos. Caput XVI.

Qui uerba latina fecerunt: quiq; iis probe usi sunt: humanitatem non id esse uoluerũt, quod uulgus existimat: Quodq; à græcis φιλανθρωπία dicitur: & si significat dexteritatem quandã, beneuolentiamq; erga omnes homines promiscuam: Sed humanitatem appellauerunt id propemodum, quod græci παιδείαν uocant: nos eruditionem, institutionemq; in bonas artes dicimus: quas qui synceriter cupiunt, adpetuntq;, ii sunt uel maxime humanissimi. Huius enim scientiæ cura, & disciplina ex uniuersis animantibus, uni homini data est. Idcircoq; humanitas appellata est. Sic igitur eo uerbo ueteres esse usos, & cumprimis M. Varronẽ, M.q; Tullium omnes fermè libri declarant. Quam obrem satis habui unum interim exemplum promere. Itaq; uerba posui Varronis, è libro rerum humanarum primo, cuius principium hoc est, Praxiteles, qui propter artificium egregium, nemini est paulũ modo humaniori ignotus. Humaniori inquit, non ita, ut uulgo dicitur, facili, & tractabili, & beneuolo, tã etsi rudis literarum sit (hoc enim cum sententia nequaquam conuenit) sed eruditiori, doctioriq;, qui Praxitelem, quid fuerit, & ex libris, & ex historia cognouerit.

Quid apud M. Catonem significent uerba hæc, inter os, atq; offam. Caput XVII.

Ratio est M. Catonis Censorij, de ædil. uitio
» O creatis: ex ea oratione uerba hæc sunt. Nūc
» ita aiunt in segetibus, et in herbis bona fru
» menta esse. Nolite ibi nimiam spem habere. Sæpe au
» diui inter os, atq; offam multa interuenire posse. Ve-
» rum inter offam, atq; herbam ibi uero longum inter
» uallum est. Erutius Clarus, qui PRAEFEC. urbi, & bis COS. fuit, uir morum, literarumq; ueterum studiosissimus ad Sulpitium Apollinarem scripsit, hominem memoriæ nostræ doctissimum quærere sese, & petere, ut sibi rescriberet: quænam essent eorum uerborum sentētia. Tum Apollinaris nobis præsentibus (nam id temporis ego adolescens Romæ sectabar eū discendi gratia) rescripsit Claro, ut uiro erudito, breuissime. Vetus esse prouerbium inter os, et offam, idē significans, quod græcus ille παροιμιώδης uersus.

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου.

Platonem tribuere Euripidi Sophoclis uersum. Et inueniri uersus uerbis iisdem, aut paucis syllabis immutatis, apud diuersos poetas temporibus uarijs natos. Caput XVIII.

Versus est notæ uenustatis senarius.
« σοφοὶ τύραννοι τῶν σοφῶν ξυνουσίᾳ.
Eum uersum Plato in Theæteto Euripidi esse dicit. Quod quidem nos admodū miramur.

ramur. Nam scriptum eum legimus in tragœdia Sophoclis: quæ iscripta est, αἴας ὁ λοκρος. Prior autem natus fuit Sophocles, quã Euripides. Sed etiam ille uersus non minus notus.

γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ᾽ ἐγώ.

Et in tragœdia Sophoclis scriptum est, cui titulus est, φιλοκτήτης, & in Bacchis Euripidis id quoq; animaduertimus apud Aeschylũ ἐν τῷ πυρφόρῳ προμήθει. Et apud Euripidem in tragœdia, quæ inscripta est ἰνὼ, eundem esse uersum, absq; paucis syllabis. Aeschylus sic.

σιγῶντε ὅπου δεῖ. καὶ λέγων τὰ καίρια.

Euripides ita.

σιγῶν τε ὅπου δεῖ, καὶ λέγειν ἀσφαλές.

Fuit autem Aeschylus non breui antiquior.

De genere, atq; nominibus familiæ Portiæ.

Caput XIX.

CVm in domus Tiberianæ Bibliothecã sederemus, ego, & Apollinaris Sulpitius, et quidam alij mihi, aut illi familiares: prolatus forte liber est, ita inscriptus, M. Catonis nepotis. Tũ quæri cœptum est, quisnam is fuisset M. Cato Nepos. Atq; ibi adolescens quispiam (quod ex eius sermonibus coniectare potui) non abhorrens à literis. Hic inquit est. M. Cato, non cognomento Nepos, sed M. Catonis Censorij ex filio Nepos, qui pater fuit Mar. Catonis prætorij uiri, qui bello ciuili Vticæ necem sibi gladio manu sua consciuit: de cuius uita liber est Mar. Ciceronis, qui inscribitur laus. Mar. Catonis: quẽ in

eodem lib. idem Cicero pronepotē fuisse dicit M. Catonis Censorij. Eius igitur, quem Cicero laudauit: pater hic fuit M. Cato, cuius orationes feruntur inscriptæ M. Catonis Nepotis. Tū Apollinaris (ut mos eius in reprehendēdo fuit) placide admodum, leniterq;, Laudo inquit, te mi fili, quod in tantula ætate etiā, si hunc M. Catonem, de quo nunc quæritur, quis fuerit ignoras: auditiūcula tamen quadam de Catonis familia aspersus es. Non unus autem, sed complures M. illius Catonis Censorij nepotes fuerunt geniti, nō eodem patre. Duos enim M. ille Cato, qui & orator, & CENS. fuit, filios habuit, & matribus diuersos, & ætatibus longe dispares. Nam iam adolescente altero matre eius amissā, ipse quoq; iam multum senex: Salonij clientis sui filiam uirginem duxit in matrimonium. Ex qua natus est ei M. Cato Salonianus. hoc enim illi cognomentū fuit, à Salonio patre matris datū. Ex maiore aūt Catonis filio, qui PRAET. designatus patre uiuo mortuus est: & egregios de iuris disciplina libros reliquit: nascitur hic, de quo quæritur, M. Cato. M. filius. M. nepos. Is satis uehemens orator fuit: multasq; orationes ad exemplum Aui scriptas reliquit, et COS. cū Q. Martio REGE fuit. Inq; eo consulatu in Africam profectus in ea prouicia mortem obijt. Sed is, non ita, ut dixisti. M. Catonis prætorij uiri, qui se Vticæ occidit: & quem Cicero laudauit, pater fuit. Nec quia hic nepos Catonis Censorij, ille autē pronepos fuit, propterea necessum est, patrem hunc ei fuisse. Hic enim nepos, cuius hæc modo prolata oratio est: filium quidem maiorem Cato-

nem habuit: sed non eum, qui Vticæ periit: sed qui cum ædil. curulis, et PRAET. fuisset in Galliã Narbonẽsem profectus, ibi uita functus est. Ex altero autem uiro Censorii filio longe natu minore, quem Salonianum esse appellatum dixi: duo nati sunt. L. Cato, & M. Cato. IS M. Cato. TRIB. pleb. fuit, & præturam petens mortem obiit, ex'q; eo natus est M. Cato prætorius, qui se bello ciuili Vticæ interemit: de cuius uita, laudibus'q;, cum M. Tullius scriberet: pronepotem eum Catonis Cẽsorii dixit fuisse. Videtis igitur hanc ptem familiæ, quæ ex minore Catonis filio progenita est: non solum generis ipsius tramitibus, sed temporum quoq; spatio differre. Nam quia ille Salonianus, ĩ extrema patris ætate, sicuti dixi, natus fuit: prognati quoq; ab eo aliquanto posteriores fuerunt, quàm qui à maiore fratre eius geniti erant. Hanc quoq; temporum differentiam facile animaduertetis ex hac ipsa oratione, cum eam legetis. Hæc Sulpitius Apollinaris, nobis audientibus dixit: quæ postea ita esse, uti dixerat, cognouimus: cum & laudationes funebres, & librum commentariorum de familia porcia legeremus.

Quod à scriptoribus elegantissimis maior ratio habita sit sonitus uocum, atq; uerborum iucundioris, quæ à græcis εὐφωνία, dicitur, quã regulæ disciplina, quæ à grammaticis reperta est,

Caput XX.

INterrogatus est Probus Valerius, quod ex familiari eius quondã comperi, has'ne urbis, an has urbes, & hanc turrem, an hãc turrim dici oporteret. Si aut uersum inquit, pangis, aut orationem solutam struis: atq; ea uerba dicenda sunt: non finitiones illas præranciadas, neq; fetudinas grãmaticas spectaueris: sed aurem tuam interroga, quo quid loco conueniat dicere: quod illa suaserit: id profecto erit rectissimum. Tum is, qui quæsierat: quo nammodo ĩquit, uis aurem meam ĩterrogem? Et Probum ait respondisse, quo suam Virgilius percunctatus est: qui diuersis in locis, urbes, & urbis dixit, arbitrio, consilioq; usus auris. Nam in primo Georgicôn, quem ego inquit, librum manu ipsius collectum legi, urbis per i literam scripsit.

Verba è uersibus eius hæc sunt.

» -Vrbis'ne inuisere Cæsar,

» Terrarumq; uelis curam.

Verte enim, & muta, ut urbes dicas, insipidius nescio quid facies, & pinguius. Contra in. III. Aeneidos, Vrbes dixit, per e literam.

» Centum urbes habitant magnas.

Hic item muta, ut urbis dicas: nimis exilis uox erit, & exanguis. Tanta quippe iuncturæ differentia est in consonantia uocum proximarum. Præterea idem Virg. turrim dixit, non turrem, & securim non securẽ.

» Turrim in præcipiti stantem. &

» Incertam excussit ceruice securim.

Quæ sunt (opinor) iucundioris gracilitatis, quàm si suo utrunq; loco per e literam dicas. At ille, qui in

terrogauerat rudis profecto, & aure agresti homo, Cur inquit, aliud alio in loco potius, rectius'q; esse di cas, non sane intelligo. Tum Probus iam commotior, Noli inquit, igitur laborare, utrum istorum debeas dicere, urbis, an urbes. Nã cum id genus sis, quod uideo, ut sine iactura tui pecces: nihil perdes utrum dixeris. His tum uerbis Probus, & hac fini hominẽ dimisit: ut mos eius fuit erga indociles propè inclementer. Nos autem aliud quoq; postea consimiliter à Virgilio dupliciter modo scriptum inuenimus. Nam tres, & tris posuit eodem in loco, ea iudicij subtilitate, ut si aliter dixeris, mutauaris'q;, & aliquid tamen auris habeas: sentias suauitatem sonitus diminuere. Versus ex decimo hi sunt.

» Tres quoq; threicios boreæ de gente suprema,
» Et tris, quos idas pater, & patria Ismara mittit.

Tres hic, tris illic, utrunq; pensiculate, modulate'q; reperies suo quicq; in loco sonare aptissime. sed in illo quoq; itidem Virgilij uersu.

» Hæc finis Priami fatorum, simul ut et hic finis dicas, durum, atq; absonum erit. Respuent'q; aures, quod mutaueris. sicut illud contra eiusdem Virgilij insuauius facias, si mutes.

» Quem das finem rex magne laborum?

Nã si ita dicas, quam das finem? iniucundũ nescio quo pacto, & laxiorem uocis sonum feceris. Ennius item rectos cupressos dixit, contra receptum uocabuli genus, hoc uersu.

» Capitibus nutantibus pinos, rectos'q; cupressos.

Firmior ei credo, et uiridior sonus esse uocis uisus est

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

rectos dicere cupressos, quàm rectas. Cōtra uero idē Ennius in annali duodeuicesimo, aere fulua dicit nō fuluo. Non ob id solum, quod Home. ἀέρα βαθεῖαν dicit: Sed quod hic sonus (opinor) uocabilior est uisus, & amoenior. Sicuti etiam M. Ciceroni mollius, teretiusq; uisum est in quinta, in Verrem. fretu scribere quàm freto. Perangusto inquit, fretu diuisa. Erat enī crassius, uastiusq;, perangusto freto dicere. Itidem in secunda simili usus modulamine. Manifesto peccatu inquit, non peccato. hoc enim scriptum in uno, atq; in altero antiquissimae fidei libro Tironiano reperi. Verba sunt Cicer haec.

» Nemo ita uiuebat, ut nul
» la eius uitae pars, summae turpitudinis esset expers:
» nemo ita in manifesto peccatu tenebatur: ut cum im-
» pudens fuisset in facto, tum impudentior uideretur,
» si negaret.

Huius autē uocis cum elegantior hoc in loco sonus, & tum ratio certa, & probata est. hic .n. peccatus, quasi peccatio, recte, latineq; dicitur. Sicut hic incestus, non qui admisit, sed quod admissum est: & hic tributus, quod tributum nos dicimus, à plerisq; ueterum dicta sunt. hic quoq; adlegatus, et hic arbitratus, pro allegatione, proq; arbitratione dicuntur. Qua ratione seruata, arbitratu, et adlegatu meo dicimus. sic igitur in manifesto peccatu dixit: ut in manifesto incestu ueteres dixerunt. Nō quin latinū esset peccato dicere: sed quia in loco isto positum subtilius ad aurem, molliusq; est. Lucretius aeq; auribus inseruiens, funem foeminino genere appellauit, in hisce uersibus,

» Haud, ut opinor, enim mortalia saecla superne

" Aurea de cœlo demisit funis in arua.
Cum dicere usitatius, manente numero posset.
Aureus è cœlo demisit funis in arua.

Sacerdotes quoq; fœminas M. Cicero antistitas dicit non secundum grammaticam legem antistites. Nam cum insolentias uerborum à ueteribus dictorum plerunq; respueret: huius tamen uerbi in ea parte sonitu
" delectatus. Sacerdotes inquit, Cereris, atq; illius fani
" antistitæ usq; adeo in quibusdam, neq; rationem uerbi, neq; consuetudinem, sed solam aurem secuti sunt,
" suis uerba modulis pensitantem. Quod qui non sentiunt, inquit idem ipse M. Cicero cum de numerosa,
" et apta oratione dissereret: quas aureis habeant, aut
" quid in ijs hominis simile sit: nescio. Illud uero cum primis apud Homerum ueteres grammatici adnotauerunt: qđ cum dixisset quodā in loco, κολοιούς τε ψῆράς τε, Alio in loco nō ψηρῶντε, sed ψαρῶν dixit.
τῶν δ' ὥστε ψαρῶν νέφος ἔρχεται ἠὲ κολοιῶν.
Secutus non communem, sed propriam in quocunq; uocis situ iucunditatem. Nam si alterum in alterius loco ponas: utrunq; feceris sonitu insuaue.

Verba T. Castritij rhetoris ad discipulos adolescentes de uestitu, atq; calciatu non decoro. Cap. XXI.

T. Castritius rhetoricæ disciplinæ doctor, qui habuit Romæ locum principem declamandi, & docendi summa uir authoritate, grauitateq;, & à D. Adriano in mores atq; literas spectatus, cum me præsente (usus sum eni eo magistro) discipulos quosdā suos senatores uidisset die feriato tu

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

nicis, & lacernis indutos, & gallicis calciatos, equidem inquit, maluissem uos togatos esse. Pigitum est cinctos saltem esse, & penulatos. Sed si hic uester huiuscemodi uestitus de multo iam usu ignoscibilis est: soleatos tamen uos PO. RO. Senatores, per urbis uias ingredi nequaquam decorum est. Non hercle uobis minus, quàm illi tum fuit, cui hoc M. Tul. pro turpi crimine obiectauit. Hæc me audiente Castritius, et quædam alia ad eam rem conducentia romane, & seuere dixit. pleriq; autem ex ijs, qui audierant: requirebant, cur soleatos dixisset, qui gallicas, non soleas haberent? Sed Castritius profecto scite, atq; incorrupte locutus est. Omnia enim fermè id genus, quibus plantarum calces tantum infime teguntur: cætera propè nuda, & teretibus habenis iuncta sunt: soleas dixerunt. Nonnunquam uoce græca crepidulas. Gallicas autem uerbum esse opinor nouum, non diu ante ætatē M. Ciceronis usurpari cœptum. Itaq; ab eò ipso
» positum est in secunda Antoniarũ. Cum gallicis in
» quit, et lacerna cucurristi. Neq; in ea significatione id apud quenquam alium scriptum lego, grauioris duntaxat authoritatis scriptorem. sed (ut dixi) crepidas, et crepidulas, pima syllaba correpta id genus calciamentum appellauerunt, quod græci κρηπῖδας uocant. Eiusq; calciamenti sutores crepidarios dixerunt. Sempronius Asellio in libro rerum gestarum
» XIIII Crepidarium inquit, cultellum rogauit à
» crepidario sutore.

Comprecationes, quæ ritu Romano fiunt Dijs, expositæ sunt in libris sacerdotum, inter quas Marti Nerienem tribuunt, & quid Neriene, seu Nerio nomen importet. Caput XXII.

Comprecatiões deorum immortalium, quæ ritu Romano fiunt, expositæ sunt in libris sacerdotum Po·Ro·& in plerisq; antiquis orationibus. In ijs scriptum est Laciam Saturni, Salaciam, Neptuni, Horā Quirini, Iurites Quiritij, Maiam Volcani, Nerien Iunonis, Molas Martis, Nerienem quoq; Martis. Ex qbus id, quod postremū posui, sic plerosq; dicere audio, ut primā in eo syllabā producant: quo græci modo dicunt νηρεΐδας, maris deas. Sed qui probe locuti sunt: primam correptam dixerunt tertiam produxerunt. Est enim rectus casus uocabuli, sicut in libris ueterum scriptum est: Nerio. quāquam M·Varro in satyra menippæa, quæ inscribitur σκιαμαχία uel νηριομαχία non nerio, sed neriones uocatiue dicit in his uersibus.

» Theanna, & Peranna, Pranda, Celato, Pales,
» Nerienes, Minerua, Fortuna, ac Ceres.

Ex quo nominandi quoq; casum eundem fieri necessum est. Sed nerio à ueteribus sic declinatur quasi Anio. Nam perinde ut anienem, sic nerienem dixerunt, tertia syllaba producta. Id autem, siue nerio, siue nerienes est, sabinum uerbum est. Eoq; significatur uirtus, & fortitudo, itaq; ex Claudijs, quos à Sabinis oriundos accepimus: qui erat egregia, atque præstanti fortitudine, Nero appellatus est. sed id Sabi

nũ à græcis accepisse uidentur: qui uincula, & firmamenta membrorum νεῦρα dicunt. Vnde nos quoq; latine neruos appellamus. Nerio igitur Martis uis, & potentia, & maiestas quædam esse Martis demonstratur. Plautus aũt in truculento, coniugem esse Nerienẽ
" Martis dicit. Atq; id sub persona militis in hoc uersu.
Mars peregre adueniẽs salutat Nerienẽ uxorem suã
Super ea re audiui non incelebrem hominem dicere, nimis comice Plautum imperito, et incondito militi falsam, nouamq́; opinionem tribuisse, ut Nerienen coniugem esse Martis putaret. Sed id perite magis, q̃ comice dictum intelliget, qui leget Cn. Gellij annalem tertium, in quo scriptum est, Hersiliã, cum apud T. Tatium uerba faceret: pacemq́; oraret: ita precatam esse. Neria Martis te obsecro pacem date, uti liceat nuptijs proprijs, & prosperis uti: quod de tui coniugis consilio contigit uti nos itidẽ integras raperent: unde liberos sibi, & suis posteris, patriæ pararent. De tui inquit coniugis consilio, Martem scilicet significans, p quod apparet non esse id poetice à Plauto dictum sed eã quoq; traditionem fuisse, ut Nerio à q̃busdã uxor esse Martis diceretur. Inibi autem animaduertendum est, quod Gellius Neria dicit per a literã, non nerio, neq; Nerienes. Præter Plautum etiam, Præterq́; Gellium, Licinius Imbrex uetus comœdiarũ scriptor in fabula, quæ Neæra inscripta est: ita scripsit.
Nolo ego Neæram te uocent, sed Nerienem.
Cum quidem Marti es in connubium data.
Ita autem senarij numerus huiusce uersus habet, ut tertia in eo nomine syllaba, contra quàm supra di=

ctum est: corripienda sit. Cuius sonitus quanta apud ueteres indifferentia sit: notius est, q̃ ut plura in id uerba sumenda sint. Ennius autem in primo annali in hoc uersu.

» Nerienen Mauortis. Et hercle, nisi, quod mini me solet: numerum seruauit: primam syllabam intendit, tertiam corripuit. Ac ne id quidem prætermittendum puto, cuiusmodi est, quod in commentario quodã Seruij Claudij scriptum inueni. Nerio dictum quasi neirio, hoc est sine ira, & cum placiditate, ut eo nomine mitem, tranquillumq́; fieri Martem precemur. Ne enim particula, ut apud græcos, ita plerunq; in latina quoq; lingua priuatiua est.

M. Catonis consularis, & censorij pulcherrima exprobratio contra philosophantes nomine, & non re. Caput XXIII.

M. Cato consularis, & censorius publicis iam, priuatisq́; opulẽtus rebus uillas suas inexcultas, & rudes ne tectorio quidem prælitas fuisse dicit: ad annum usq; ætatis suæ septuagesimũ, atq; ibi postea his uerbis utitur. Neq; mihi inqt
» ædificatio, neq; uasum, neq; uestimentum ullũ est in
» manu pretiosum, neq; pretiosus seruus, neq; ancilla.
» Siquid est inquit, quo utar: utor. Si non est, ego sum,
» cuiq́; per me uti, atq; frui licet. Tum deinde addit,
» uitio uertunt, q̃a multa egeo. At ego illis, q̃a nequeũt
» egere. Hæc mera ueritas Thusculani hominis, egere se multis rebus, et nihil tamẽ cupere dicentis: plus her

cle commouet ad exhortandam parsimoniam, sustinendam'q; inopiam: quam græcæ istorum præstigiæ philosophari sese dicentium, umbras'q; uerborum inanes fingentium: qui se nihil habere, & nihil tamen egere, ac nihil cupere dicunt, cum & habendo, & egendo, & cupiendo ardeant.

Quæsitum, tractatum'q; quid sint manubiæ, atq; inibi dicta quædam de ratione utendi uerbis pluribus idem significantibus. Caput XXIIII.

i N fastigiis fori Traiani simulachra sunt sita circumundiq; inaurata equorum, atq; signorum militarium, subscriptum'q; est ex manubijs. quærebat Phauorinus, cum in area fori ambularet, & amicum suum COS. operiretur: causas pro tribunali cognoscentem, nos'q; tunc eum sectaremur. quærebat inquam, quid nobis uideretur significare proprie manubiarum illa inscriptio. tum quispiam, qui cum eo erat, homo in studiis doctrinæ multi, atque celebrati nominis: Ex manubijs inquit, significat ex præda: manubiæ enim dicuntur præda, quæ manu capta est. Etiam si inquit Phauorinus, opera mihi princeps, & propè omnis in literis, disciplinis'q; græcis sumpta est: non usq; eo tamen infrequens sum uocum latinarum, quas subsiciuo, atq; tumultuario studio colo, ut hanc ignorem interpretationem uulgariam, quod esse dicantur manubiæ præda. Sed quæro an M. Tullius uerborum homo diligentissimus in oratione, quam dixit de lege agra-

ria Calendis Ianuarij contra Rullum, inani, & illepida geminatione iunxerit manubias, et prædam: si duo hæc uerba idem significant: neq; ulla re aliqua dissident. Atq; ut erat Phauorinus egregia quadam, uel diuina memoria, uerba ipsa M. Tullij statim dixit: ea nos adscribimus hic, prædam, manubias, sectionem, Castra deniq; Cn. Pompeij sedente imperatore Xuiri uendent. Et infra itidem duo hæc simul iunctim posita dixit, ex præda, ex manubijs, ex auro coronario. Ac deinde ad eum conuertit, qui manubias esse prædam dixerat. Et uidetur ne tibi inqt, utroq; in loco M. Cicero duobus uerbis idem, sicuti tu putas, significantibus iepte, & frigide esse usus? Ac tali ioco dignus, quali apud Aristophanem facetissimum comicorum Euripides Aeschylum insectatus est, cum ait.

δὶς ταυτὸν ἡμῖν εἶπεν ὁ σοφὸς αἴσχυλος,
ἥκω γὰρ εἰς γῆν φησὶ, καὶ κατέρχομαι.
ἥκω δὲ ταυτόν ἐστι τῷ κατέρχομαι.
νὴ τὸν δί' ὥσπερ εἴ τις εἴποι γείτονι.
χρῆσον σὺ μάκτραν. εἰ δὲ βούλει κάρδοπον.

Nequaquam uero inqt ille, talia uidentur, quale est, μάκτρα καὶ κάρδοπος, quæ à poetis, uel oratoribus græcis, nostrisq; celebrandæ, & ornandæ rei gratia, duobus eadem pluribusue nominibus frequentantur. Quid igitur inquit Phauorinus, ualet hæc repetitio, instauratioq; eiusdem rei, sub alio nomine in manubijs, & in præda? Num ornat, ut alioqui solet, orationem? Num eam modulatiorem, aptioremq; reddit? Num onerãdi, uel exprobrãdi criminis cau

sa, exaggerationem aliquam speciosam facit? Sicuti in libro eiusdem M. Tullij, qui de constituendo accusatore est, una eademq; res pluribus uerbis uehementer, atq; atrociter dicitur. Sicilia tota, si una uoce loqueretur, hoc diceret. Quod auri, quod argenti, quod ornamentorum in meis urbibus, sedibus, delubris fuit. Nam cum urbes totas semel dixisset: sedes, delubráq; addidit: quæ sunt ipsa quoq; in urbibus. Item in eodem libro simili modo. Siciliā inquit, prouinciam. C. Verres per triennium depopulatus esse: Siculorum ciuitates uastasse: domos exinanisse: fana spoliasse dicitur. Ecqd uidetur, cum Siciliam prouinciā dixerit, atq; etiam insuper ciuitates addiderit: domos etiā, & fana, quæ ifra posuit, comprehendisset: uerba hæc item multa, atq; uaria depopulatus esse, uastasse, exinanisse, spoliasse. Non'ne unam, & eandem uim in sese habent? Sane, sed quia cum dignitate orationis, & cum graui uerborum copia dicuntur, quanquam eadem ferè sint, & ex una sententia cooriantur: plura tamen esse existimantur: quoniam & aures, & animum sæpius feriunt, hoc ornatus genus in crimine uno uocibus multis, atq; sæuis extruendo, ille iam tūc M. Cato antiquissimus in orationibus suis celebrauit: Sicuti in illa, quæ inscripta est, de decem hominibus, cum Thermum accusauit: quod decem liberos homines eodem tempore interfecisset: hisce uerbis eandem rem omnibus significantibus usus est. Quæ quoniam sunt eloquentiæ latinæ tunc primum exorientis lumina, uerba quædam sublustria, libitum est ea mihi ἀπομνημονεύειν. Tuum nefarium facinus pe-

» iore facinore operire postulas: sucidias humanas fa-
» cis: decem funera facis: decem capita libera interfi-
» cis: decem hominibus uitam eripis indicta causa, in-
» iudicatis, indemnatis. Item M. Cato in orationis pri
cipio, quam dixit in Senatu pro Rhodiensibus, cum
uellet res nimis prosperas dicere: tribus uocabulis i-
» dem sentientibus dixit. Verba eius hæc sunt. Scio so
» lere plerisq; hominibus in rebus secundis, atq; pro-
» lixis, atq; prosperis animum excellere, atq; super-
» biam, atq; ferocitatem augescere. Itidem Cato ex ori
ginum septimo in oratione, quam contra Ser. Gal-
bam dixit: compluribus uocabulis super eadem re
» usus est. Multa me dehortata sunt huc prodire, anni,
» ætas, uox, uires, senectus, uerum enim uero cum
» tantã Rem P. agier arbitrarer. Sed ante omneis a-
pud Homerum eiusdem rei, atq; sententiæ luculen-
ta exaggeratio est.

ἕκτορα δ' ἐκ βελέων ὕπαγε ζεὺς. ἔκ τε κονίης.
ἔκ τ' ἀνδροκτασίης. ἔκ θ' αἵματος. ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Item alio in uersu.

ἰσμῖναί τε. μάχαι τε. φόνοι τ' ἀνδροκτασίαι τε.

Nam cum omnia ista utrobiq; multa, et continua no
mina nihil plus demonstrent, quàm prælium: huius
tamen rei uaria facies delectabiliter, ac decore mul-
tis, uarijsq; uerbis depicta est. Neq; non illa quoq; a- «
pud eundem poetam una in duobus uerbis sententia «
cum egregia ratione repetita est. Idæus enim cum in «
ter Aiacem, & Hectorem decertantes armis interce «
deret, is ad eos uerbis usus est.

μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε μηδὲ μάχεσθον.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

In quo uerſu non oportet alterum uideri uerbum, idē quod ſuperius ſignificans ſupplendi numeri cau ſa extrinſecus additum, & conſarcinatum. Eſt enim hoc inane admodū, & futile. Sed cum in iuuenibus gloriæ ſtudio flagrantibus peruicaciam, ferociamq́; & cupidinē pugnæ leniter tamen, ac placide obiur garet: atrocitatem rei, & culpam perſeuerādi bis idem dicendo alio, atq; alio uerbo auxit, īculauitq́; duplexq́; eadem compellatio admonitionem facit inſtantiorem. Nec illa quidē eiuſdem ſignificationis repetitio ignaua, & frigida uideri debet.

μνηστῆρες δ᾽ ἆρα τηλεμάχῳ θάνατόν τε μόρον τε ἤρτυον. quod bis idē dixerit. θάνατον καὶ μόρον. Indignitas enim moliendæ tam acerbæ, tamq́; iniuſtæ necis, miranda mortis iteratione defleta eſt. Cæterum quis tam obtuſo ingenio eſt: qui non intelligat πολεμίζετε, καὶ μάχεσθον, uerba idem duo ſignificantia non fruſtra poſita eſſe, ut illa quoq;.

βάσκ᾽ ἴθι οὖλε ὄνειρε, καὶ βάσκ᾽ ἴθ᾽ ἶρι ταχεῖα

neq; ἐκ παραλλήλου, ut qdā putant, ſed hortamentum eſſe acre, imperatæq́; celeritatis. Verba quoq; illa M. Ciceronis in L. Piſonem trigemina, etiam ſi duræ auris hominibus non placent: non uenuſtatem modo numeris quæſiuere: ſed figuram, ſimulationemq́;
» oris pluribus ſimul uocibus uerberauerūt. Vultus
» deniq; īquit totus, qui ſermo qdam tacitus mentis eſt:
» hic in fraudem homines impulit. hic eos, quibus erat
» ignotus: decepit: fefellit: induxit. Quid igitur ſimile eſt, inquit, apud eundem in præda, & manubijs? Nihil profecto iſtiuſmodi. Nam neq; ornatus fit additis manu-

tis manubijs, neq; exaggeratius, modulatius'ue. sed aliud omnino præda est, ut in libris rerum, uerborum'q; ueterum scriptum est, aliud manubiæ. Nam præda dicitur corpora ipsa rerum, quæ capta sunt. Manubiæ uero appellatæ sunt pecunia à quæst. ex uenditione prædæ redacta. utrū'q; ergo dixit M. Tullius cumulandæ inuidiæ gratia Xuiros ablaturos, persecuturos'q; prædam, quæ non dum esset uenundata, & pecuniam, quæ ex uenditione prædæ percepta esset. Itaq; hæc inscriptio, quā uidetis: ex manubijs, non res, corpora'q; ipsa prædæ demonstrat (Nihil enim captum est horum à Traiano ex hostibus) sed facta esse hæc, comparata'q; ex manubijs, idest ex pecunia prædatitia declarat. Manubiæ eni sunt, sicuti iam dixi, non præda, sed pecunia per quæst. Po. Ro. ex præda uēdita cōtracta. Quod per quæst. autem dixi, intelligi nunc oportet præfectum ærario significari. Nam cura ærarij à quæst. ad præfec. trāslata est. Est tamen nonnusquam iuenire, ita scripsisse quosdam non ignobiles scriptores, ut aut temere, aut incuriose prædam pro manubijs, et manubias pro præda posuerint. & tropica quadam figura mutationem uocabuli fecerunt. Quod facere concessum est, scite id, perite'q; faciētibus. sed enim qui proprie, atq; signate locuti sunt: sicuti hoc in loco M. Tullius manubias pecuniam dixerunt.

Verba P. Nigidij, quibus dicit, in nomine Valeri in casu uocandi, primam syllabam acuendam esse: Et item alia ex eiusdem uerbis ad rectam scripturā

pertinentia. Caput XXV.

P Nigidij uerba sunt, ex commentariorũ grã maticorum. XXIIII. hominis in disciplinis doctrinarum omnium præcellentis. Deinde inquit, uoculatio qui poterit seruari, si non sciemus in nominibus, ut Valeri, utrum interrogandi, aut uocandi sint? Nam interrogandi secunda syllaba superiore tono est quã prima. Deinde nouissima deijcitur. At in casu uocandi summo tono est prima. Deinde gradatim descendunt. Sic quidem P. Nigidius dicit præcipit. Sed si quis nunc Valerium appellans, in casu uocandi secundum id præceptum Nigidij acuerit primam: non aberit, quin rideatur. Summum autem tonum προσωδίαν acutam dicit, & quem accentum nos dicimus: uoculationem appellat: et casum interrogandi eum dicit: quem nunc nos genitiuum dicimus. Id quoq; in eodem libro Nigidiano animaduertimus. Si huius inquit, amici, uel huius magni scribas unum, i, facito extremum: Sin uero hi magnei, hi amicei casu multitudinis recto, tum ante, i, scribendũ erit e. Atq; idipsum facies in similibus. Item si huius terrei scribas, i, litera sit extrema: Si huic terræ per e scribendum est. Item mi qui scribit in casu interrogandi, uelut cum dicimus mi studiosus, per i, unum scribat non per e: ac cum mei, tum per e, & i, scribendum est, quia dandi casus est. Hæc nos authoritate doctissimi hominis adducti, propter eos, qui harum quoq; rerum scientiam quærunt: non prætermittenda existimauimus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

De uersibus, quos Virgilius sectatus uidetur Homeri, ac Parthenij. Caput XXVI.

p Arthenij poetæ uersus est,

γλαύκῳ, καὶ νήρει, καὶ εἰναλίῳ μελικέρτῃ.

Eum uersum Virgilius æmulatus est.

Itaq; fecit duobus uocabulis uenuste immutatis parem,

Glauco, & Panopeæ, & Inoo melicertæ.

Sed illi Homerico non sane rem parem, neq; similẽ fecit. Esse enim uidetur Homeri simplicior, & syncærior. Virgilij autem νεωτερικότερος, & quodam quasi ferrumine immisso fucatior.

ταῦρον δ' ἀλφειῷ, ταῦρον δὲ ποσειδάωνι.

Taurum Neptunno, taurum tibi pulcher Apollo.

De sententia Panætij philosophi, quã scripsit in libro de officijs secundo: qua hortatur, ut homines ad cauendas iniurias in omni loco itenti, paratiq; sint. Caput XXVII.

l Egebatur Panætij philosophi lib. de officijs secundus, ex tribus illis iclytis libris, quos M. Tullius magno cum studio, maximoq; opere æmulatus est. Ibi scriptum est, tum multa alia ad bonam frugem ducentia: tum uel maxime quod esse, hærereq; in animo debet. Id autem est ad hanc ferme sententiam. Vita inquit, hominum, qui ætatem in medio rerum agunt, ac sibi, suisq; esse usui uolunt: negotia, periculaq; ex improuiso adsidua,

& propè quotidiana fert. ad ea cauenda, atq; declinanda perinde esse oportet animo semper prompto, atq; intento: ut sunt athletarum, qui pancratiastæ uocantur. Nam sicuti illi ad certandum uocati, proiectis alte brachijs consistunt: caputq;, & os suum manibus oppositis quasi uallo præmuniunt: membráq; eorum omnia, prius quã pugna mota est: aut ad uitandos ictus cauta sunt, aut ad faciẽdos parata: ita animus, atq; mens uiri prudentis aduersus uim, & petulantias iniuriarum omni in loco, atq; in tempore prospiciens debet esse erecta, ardua, septa, solida, expedita, nunquam conniuens, nusquam aciem suam flectens. Consilia, cogitationésq; contra fortunæ uerbera, contráq; insidias iniquorum, quasi brachia, & manus protendens, ne qua in re, aduersa, et repentina incursio imparatis, improtectísq; nobis oboriatur.

Quod Quadrigarius cum multis mortalibus dixit, an quid, & quantum differret, si dixisset cũ multis hominibus. Caput XXVIII.

Verba sunt Claudij Quadrigarij ex annalium eius. XIII. Concione dimissa Metellus in capitolium uenit cum multis mortalibus. Inde cum domum proficiscitur tota ciuitas eum reduxit. Cum is liber, eaq; uerba M. Frontoni nobis ei, ac plerisq; alijs assidentibus legerentur: & cuidam, haud sanè uiro indocto, uideretur multis mortalibus, pro hominibus multis inepte, frigidéq; in historia, nimisq; id poeticæ dixisse: Tũ Fronto illi, cui hoc

uidebatur, An tu inquit aliarum homo rerum iudicũ elegantiſſimi, mortalibus multis ineptum tibi uideri, & frigidum dicis? Nil autem arbitrare cauſæ fuiſſe: quod uir modeſtus, atq; puri, & propè quotidiani ſermonis mortalibus maluit, quàm hominibus dicere? Eandemq́; credis futuram fuiſſe multitudinis demonſtrationem, ſi cum multis hominibus, ac non cum multis mortalibus diceret? Ego quidem inquit, ſic exiſtimo: niſi me ſcriptoris iſtius, omniſq́; antiquæ orationis amor, atq; ueneratio cæco eſſe iudicio facit: longe, lateq́; eſſe amplius, prolixius, fuſius in ſignificanda totius propè ciuitatis multitudine mortales q̃ homines dixiſſe. Nanq; multorum hominum appellatio intra modicum quoq; numerum cohiberi, atq; includi poteſt. Multi autem mortales neſcio quo pacto, & quodam ſenſu inenarrabili omne ferè genus, quod in ciuitate eſt, & ordinum, & ætatum, & ſexus comprehẽdunt. Quod ſcilicet Quadrigarius ita (ut res erat) ingentem, atq; promiſcuam multitudinẽ uolens oſtendere, cum multis mortalibus Metellum in capitolium ueniſſe dixit ἐμφατικώτερον, q̃ ſi cum multis hominibus dixiſſet. Ea nos oĩa, quæ Fronto dixit, cum, ita ut par erat, non adprobantes tantum, ſed admirantes quoq; audiremus: Videte tamen inq̃t, ne exiſtimetis ſemper, atq; in omni loco mortales multos, pro multis hoĩbus dicendum. Ne planè fiat græcum illud de Varronis Satyra prouerbiũ, τὸν ἐπὶ τῇ φακῇ μύρον. Hoc iudiciũ Frontonis etiã in paruis, minutisq́; uocabulis, non prætermittẽdũ putaui, ne nos forte fugeret, lateretq́; ſubtilior, huiuſcemodi uerborum

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

consyderatio.

Nõ hactenus esse faciẽ, qua uulgo dicitur. Ca. XXIX.

Nimaduertere est pleraq; uerborũ latinorũ, ex ea significatione, in qua nata sunt: decessisse: uel in aliã lõge, uel in proximã, eamq; decessionẽ factam esse consuetudine, & inscitia temere dicentiũ, quæ cuiusmodi sint: nõ didicerint. Sicuti qdã faciem esse hominis putant, os tantũ, et oculos, et genas, quod græci πρόσωπον dicunt. Quando facies sit forma oĩs, et modus, et factura quædã corporis totius à faciẽdo dicta, ut ab aspectu spẽs, et à fingẽdo figura. Itaq; Pacuuius in tragœdia, quæ Niptra inscribitur: faciẽ dixit hominis pro corpis lõgitudine.

» Aetate inqt, integra, feroci ingenio, facie procera uirũ.

Non solum autem in hominum corporibus. sed etiã in rerum cuiusq; modi aliarum facies dicitur. Nã montis, et cœli, & maris facies, si tempestiue dicatur: probe dicitur. Sallustij uerba sunt ex historia secunda. Sardinia in Africo mari, facie uestigii humani in oriẽtem, q̃ in occidentem latior prominet. Ecce autem id quoque in mẽtem uenit: q etiam Plautus in penulo, faciem pro totius corporis, colorisq; habitu dixit.

Verba Plauti hæc sunt,

» Sed earum nutrix, qua sit facie mihi expedi.
» Statura non magna corpore aquilost.
» Ipsast specie uenusta ore, atq; oculis pernigris.

formam qdem hercle uerbis depinxit probe. Præterea memini Quadrigarium in XIX. faciem pro statura, totiusq; corporis figura dixisse.

Quid sit in satyra M. Varronis caninum prandiũ. Caput XXX.

l Audabat, uenditabat'q; se nuper quispiam in libraria sedens, homo inepte gloriosus, tanq̃ unus esset sub omni cœlo satyrarum M. Varronis enarrator, quas partim cynicas, alij menippæas appellant: et iaciebat inde quædam non admodũ difficilia, ad quæ coniĳciẽda adspirare posse neminem dicebat. Tum forte eum ego librum ex iisdẽ satyris ferebam, qui ὑδροκύων inscriptus est. Propius igitur accessi, & nosti inquam magister uerbũ illud scilicet uetus? Egregiam Musicam, quæ sit abscondita, eam esse nulli rei. Oro ergo te legas hos uersus pauculos, et prouerbij istius, quod in his uersibus est: sententias dicas mihi. Lege inquit, tu mihi potius, quæ non intelligis, ut ea tibi ego enarrem. Quonã inq̃ pacto legere ego possum, quæ non adsequor? Indistincta nanq; fient, & confusa, quæ legero: & tuã quoq; impedient intentionẽ. Tunc alijs etiam, q̃ ibi aderant, compluribus idẽ comprobantibus, desyderãtibus'q;, accipit à me librũ ueterẽ fidei spectatæ luculẽte scriptum. Accipit aũt inconstantissimo uultu, et mœstissimo. Sed q̃d deinde dicam? Non audeo hercle postulare, ut id credatur mihi. Pueri in ludo rudes, si eum librũ accepissent: non ij magis in legẽdo deridiculi fuissent. Ita et sententias intercidebat: & uerba corrupte pronũtiabat. Reddit igitur mihi librũ multis iã ridẽtibus. Et uides inq̃t, oculos meos ægros, adsiduis'q; lucubrationibus propè iã ꝑditos? Vix ipsos li

terarum apices potui comprehendere. Cum ualebo ab oculis reuise ad me, et librum istum tibi totum legã. Recte inquam sit oculis magister tuis. Sed in quo illis nihil opus est id rogo te, dicas mihi. Caninum prandium in hoc loco, quem legisti, quid significat? Atq; ille egregius nebulo, quasi difficili quæstione perterritus exurgit statim: Et abiens non inqt, paruam rem quæris: Talia ego gratis non doceo. Eius autem loci, in quo id prouerbium est: uerba hæc sunt: non uides apud Mnestheum scribi, tria genera esse uini, nigrum, album, medium. Quod uocant κίῤῥον giluum, & nouum, uetus, medium, & efficere nigrũ uires, album urinam, medium πέψιν. Nouum refrigerare, uetus calefacere, medium uero esse prandiũ caninum. Quid significet prandium caninum, rem leuiculam diu, & anxie quæsiuimus. Prandium autem abstemium, in quo nihil uini potatur: caninum dicitur: quoniam canis uino caret. Cum igitur mediũ uinum appellasset, quod neq; nouum esset, neq; uetus: & plerunq; homines ita loquantur, ut omne uinum, aut nouum esse dicant, aut uetus: nullam uim habere significatuit, neq; noui, neq; ueteris, quod medium esset. Idcirco pro uino non habendum, qa neq; refrigeraret, neq; calefaceret, refrigerare id dicit, qđ græce dicitur ἀναψύξαι.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XIIII.

Dissertatio Phauorini philosophi aduersus eos, qui Chaldæi appellantur, et ex cœtu, motibusq; syderũ, et stellarum facta se hominum dicturos pollicentur.

Caput Primum.

Duersum istos, qui sese chaldæos, seu genethliacos appellant, ac de motu, deq; positu stellarum dicere posse, quæ futura sunt: profitentur: audiuimus quondam Phauorinum philosophũ Romæ græce disserentẽ egregia, atq; illustri oratione, exercendi ne, aut ostendendi gratia ingenij, an quod ita serio, iudicatoq; existimaret: non habeo dicere. Capita autem locorum, argumentorumq;, quibus usus est, quoadeius meminisse potui: egressus ibi ex auditione propere annotaui. Eaq; fuerunt ad hanc fermè sententiam. Disciplinam istam Chaldæorum tantæ uetustatis non esse, quantæ uideri uolunt. Neq; eos principes eius, authoresq; esse, quos ipsi ferant: sed id præstigiarum, atq; offuciarum genus commentos esse homines ærusatores, & cibum, quæstumq; ex mendacijs captantes: atq; eos, quoniam uiderent terrena quædã inter homines sita: cœlestium rerum sensu, atque ductu moueri: quale est, quod oceanus, quasi lunæ co

mes cum ea simul senescit, adolescitq́; , hinc uidelicet sibi argumentum ad p̃suadendum parauisse : ut crederemus omnia rerum humanarũ, & parua, & maxima, tanquam stellis, atq; syderibus euincta duci, & regi. esse autem nimis q̃ ineptum, absurdũq;, ut quoniã æstus oceani cum lunæ curriculo congruit: negotium quoq; alicuius, quod ei forte de aquæ ductu cum riualibus, aut de communi pariete cum uicino apud iudicem est: ut existimemus id negotiũ, quasi habena quadã de cœlo uinctum gubernari. Quod & si ui, & ratione quapiam diuina fieri potest: nequaquam tamen id censebat in tam breui, exiguoq́; uitæ spatio, quantouis hominis ingenio comprehendi posse, & percipi. Sed coniectari pauca quædam, ut uerbo ipsius utar, παχυμερέστερον. nullo scientiarum fundo concepta, sed fusa, & uaga, & arbitraria, qualis longinqua oculorum acies est, per interualla media caligantium. Tolli enim quod maximũ inter deos, atq; homines differt, si homines quoq; res omneis post futuras prænoscerent. Ipsam deinde syderũ, stellarumq́; obseruationem, quã esse originem scientiæ suæ prædicarent: haud quaquam putabat liquide consistere. Nam si principes Chaldæi, qui in patentibus campis colebant stellarum motus, & uias, & discessiones, & cœtus, intuentes quid ex ijs efficeretur: obseruauerunt: procedat inquit, hæc sanè disciplina, sed sub ea modo inclinatione cœli, sub qua tunc chaldæi fuerunt. Non enim potest inquit, ratio chaldæorum obseruationis manere: siquis ea uti uelit sub diuersis cœli regionibus. Nam quanta inquit,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

partium, circulorúq; cœli, ex deuergentia, & conuexionibus mundi uarietas sit: quis non uidet? Eædem igitur stellæ, per quas omnia diuina, humanáq; fieri contendunt: sicuti ne usquequaq; pruinas, aut calores cient: sed mutant, & uariant: tempestatésq; eodem in tempore alibi placidas, alibi uiolẽtas mouent: cur nõ euenta quoq; rerum, ac negotiorum, alia efficiunt in Chaldæis, alia in Getulis, alia apud Danubiũ, alia apud Nilum? Per autem inquit, inconsequens, ipsum quidem corpus, & habitum tam profundi aeris sub alio, atq; alio cœli curuamine non eundem manere: In hominum autem negotijs stellas istas opinari idẽ semper ostendere, si eas ex quacunq; terra conspexeris. Præterea mirabatur id cuiq; pro præcepto liquere, Stellas istas, quas à Chaldæis, & Babylonijs siue Aegyptijs obseruatas ferunt: quas multi erraticas, Nigidius errones uocat, non esse plures quàm uulgo dicerentur. Posse enim fieri existimabat, ut & alij quidam planetæ pari potestate essent: sine quibus recta: atq; perpetua obseruatio perfici nonquiret: neque eos tamen cernere homines possent propter exuperantiam uel splendoris, uel altitudinis. Nam & quædam inquit sydera è quibusdam terris conspiciuntur: earumq; terrarum hominibus nota sunt. sed eadem ipsa ex omni terra alia non uidentur, & sunt alijs omnino ignotissima. Atque ut uidemus inquit, & has tantummodo stellas, & ex una parte terræ obseruari debuisse: quæ tandem finis obseruationis istius fuit: & quæ tempora satis esse uisa sunt ad percipiendum, quid præmonstra-

ret, aut cœtus stellarum, aut circuitus, aut transitus? Nam, si isto modo cœpta fieri obseruatio est: ut animaduerteretur, quo habitu, quáq; forma, quáq; positura stellarum aliquis nasceretur: tum deinceps ab ineunte uita fortuna eius, & mores, & ingenium, & circunstantia rerum, negotiorumq;, & ad postremum finis etiam uitæ spectaretur. Eaq; omnia, ut usu uenerant, literis mandarentur. Ac postea longis temporibus, cum ipsæ illæ eodem in loco, eodemq; habitu forent: eadem cæteris quoq; euentura existimarēt: qui eodem illo tempore nati fuissent. Si isto inquit, modo obseruari cœptum est: ex'q; ea obseruatione composita quædam disciplina est: nullo id pacto potest procedere. Dicant enim quot tandem annis, uel potius quot seculis orbis hic obseruationis perfici quiuerit. Constare quippe inter astrologos dicebat stellas istas, quas erraticas dicerent: quæ esse omnium rerum fatales dicerentur: infinito propè, & innumerabili numero annorum ad eundem locum cum eodem habitu simul omnes profectæ sunt: regredi, ut neq; ullus obseruationis tenor, neque memoriæ ulla effigies literarum tanto æuo potuerint edurare. Atq; illud etiam cuiusmodi esset: consyderandú putabat: quod aliud stellarum agmen foret, quo primum tempore conciperetur homo i utero matris, aliud postea, cum in decem mensibus proximis in lucem ederetur. Quærebat'q; qui conueniret diuersam super eodem fieri demonstrationem, si, ut ipsi putarent, alius atq; alius earundem stellarum situs, atque ductus alias atq; alias fortunas daret? Sed et nuptiarum tempore,

ex quibus liberi quærerentur: atq; ipso etiam illo maris, atq; fœminæ coitu iã declarari oportere dicebat: certo quodam, & necessario stellarum ordine, quales, qualiq; fortuna homines gignerentur, ac multo etiam ante, quã pater ipse, atq; mater nascerentur, ex eorum genitura debuisse iam tum prospici, qui nam olim futuri essent, quos ij creaturi forent, et supra longe, atq; longe per infinitum. ut si disciplina ista fundamento aliquo ueritatis nixa est, centesimo usq; ab hinc seculo, uel magis primo cœli, atq; mundi exordio: atq; inde iam deinceps continua significatione, quoties generis authores eiusdem homines nascerentur stellæ istæ præmonstrare debuerint: qualis, qualiq; fato futurus sit quisquis hodie natus est. Quo autem inquit, pacto credi potest uniuscuiusq; stellarum formæ, & positionis sortem, atq; fortunam uni omnino hominu certam, destinatamq; esse: Eamq; formam post longissima seculorum spatia restitui: si uitæ, fortunarumq; eiusdem hominis indicia, in tam breuibus interuallis per singulos maiorum eius gradus, perq; infinitum successionum ordinem, tam sæpe, ac tam multipliciter, eadem ipsa, non eadem stellarum facie denotantur. Quod si id fieri potest, eaq; diuersitas, atq; uarietas admittitur: per omneis antiqtatis gradus ad significanda eorum hominum, qui post nascẽtur, exordia, imparilitas hæc turbat obseruationem: omnisq; ratio disciplinæ confunditur. iam uero id minime ferendum esse censebat, quod non modo casus, & euenta, quæ euenirent extrinsecus, sed consilia quoq; hominum ipsa, & arbitria, & uarias uoluntas

tes, adpetitionesq́;, & declinationes, & fortuitos, repentinosq́; in leuissimis rebus animorum impetus, recessusq́; moueri, agitariq́; desuper è cœlo putarēt. Tanquam si forte ire in balneas uolueris: ac deinde nolueris: atq; id rursum uolueris: non ex aliqua dispari, uariaq́; animi agitatione, sed. IX. necessaria quadã errantium syderum reciprocatione contigerit: ut planè homines, non quod dicitur λογικὰ ζῶα, sed ludicra, & ridenda quædam νευρόσπαστα esse uideantur: si nihil sua sponte, nihil arbitratu suo faciunt, sed ducentibus stellis, & aurigantibus. Ac si inquit, potuisse prædici affirmant, Pyrrhus'ne rex, an Manius Curius prælio uicturus esset: cur tandem non de alea quoq;, ac de calculis, et alueolo audeãt dicere, quisnam ibi ludentium uincat? An uidelicet magna sciunt, parua nesciunt? & minora maioribus imperceptiora sunt? Sed si magnitudines rerum sibi uendicant: magisq; esse perspicuas, & facilius cõprehendi posse dicunt: uolo inquit, mihi respondeant, quid in hac totius mundi contemplatione præstãtis naturæ operibus in tam paruis, atq; breuibus negotiis, fortunisq́; hominum magnum putent? Atq; id uelim etiã inquit, ut respondeant: si tam paruum, atq; rapidum est momentum temporis, in quo homo nascens fatum accipit: ut in eodem illo puncto sub eodem circulo cœli, plures simul ad eandem competentiam nasci non queant: & si idcirco gemini quoq; non eadem uitæ sorte sunt: quoniã non eodem temporis puncto editi sunt: peto inquit, respondeant, cursum illum temporis transuolantis, qui uix cogitatione ani

mi comprehendi potest: quonam pacto, aut consulto adsequi queant: aut ipsi perspicere, & deprehendere, cum in tam praecipiti dierum noctium'q; uertigine, minima momenta ingentes facere dicant mutationes? Ad postremum autem, & quid esset, quod aduersum hoc dici posset, requirebat: quod homines utriusq; sexus, omnium aetatum, diuersis stellarum motibus in uitam editi, regionibus sub quibus geniti sunt, lõge distantibus, omnes tamen isti, aut hiantibus terris, aut labentibus tectis, aut oppidorum expugnationibus, aut eadem in naui fluctu obruti, eodem genere mortis, eodem'q; ictu temporis interirent? Quod scilicet inquit, nunquam eueniret: si momenta nascendi singulis attributa, suas unumquodq; leges haberẽt. quod si quaedam inquit, in hominum morte, atq; uita etiam diuersis temporibus editorum, per stellarũ pares quosdam postea conuentus paria nonnulla, & consimilia posse dicuntur obtingere: cur non aliquando possint omnia quoq; paria usuuenire, ut existant per huiuscemodi stellarum concursiones, & similitudines Socrates simul, & Aristhones, & Platones multi, genere, forma, ingenio, moribus, uita omni, & morte pari? Quod nequaquam inquit, prorsus fieri potest. Non igitur hac causa probe uti queunt aduersum hominum impares ortus, interitus pares. Illud autem condonare se ijs dicebat: quod non id quoq; requirerent: si uitae, mortis'q; hominum, rerũ'q; humanarum omnium tempus, & ratio, & causa in coelo, & apud stellas foret, quid de Muscis, aut uermiculis, aut echinis, multis'q; alijs minutissimis,

terra, mariq; animantibus dicerent? An ista quoq; iisdem, quibus homines, legibus nascerētur: iisdemq; itidem extinguerentur, ut aut ranunculis quoq;, & culicibus nascendi fata sint de cœlestium syderum motibus attributa: aut si id non putarent: nulla ratio uideretur, cur ea syderum uis in hominibus ualeret: deficeret in cæteris. Hæc nos ficta, et incondita, et propemodum ieiuna oratione attigimus: at Phauorinus, ut hominis ingenium fuit, utq; græcæ facundiæ copia simul, & uenustas, latius ea, et amœnius, et splēdidius, & profluentius exequebatur. Atq; identidē commonebat, ut caueremus, nequa nobis isti sycophantæ ad faciendam fidem irreperent: quod uiderētur quædam interdum uera effutire, aut spargere. Non enim comprehensa īquit, neq; definita, neq; percepta dicunt: sed lubrica, atq; ambagiosa coniectatione nitentes inter falsa, atq; uera pedetentim quasi per tenebras ingredientes eunt. Et aut multa tentando incidunt repente imprudētes in ueritatem, aut ipsorū, qui eos consulunt: multa credulitate ducente, perueniunt callide ad ea, quæ uera sunt: & idcirco uidentur in præteritis rebus quàm futuris ueritatem facilius imitari. Ista tamen omnia, quæ aut temere, aut astute uera dicunt: præ cæteris inquit, quæ mentiuntur, pars ea non fit millesima. Hæc autem, quæ dicentem Phauorinum audiuimus: multa etiam memini poetarum ueterum testimonia confirmare: quibus huiuscemodi ambages fallaciosæ confutātur. Ex quibus est Pacuuianum illud.

» Nam siqui quæ euentura sunt, præuideant

" Aequiperent Ioui.
Item Accianum illud.
" Nihil íqt, credo auguribus, qui aures uerbis diuitãt
" Alienas, ſuas ut auro locupletent domos.

Item Phauorinus deterrere uolens, & depellere adoleſcentes à genethliacis iſtis, et quibuſdam alijs id genus, qui prodigioſis artibus futura oía dicturos pollicentur, nullo pacto adeundos eſſe, conſulendosq́; huiuſcemodi argumentis concludebat. Aut aduerſa iqt, euentura dicunt, aut proſpera. Si dicunt proſpera, et fallunt: miſer fies fruſtra expectando. Si aduerſa dicunt, & mentiuntur: miſer fies fruſtra timendo. Si uera reſpondent, eaq; ſunt non proſpera: iam íde ex animo miſer fies, anteq̃ è fato fias. Si felicia promittunt, eaq; euentura ſunt: tum planè duo erunt incõmoda, & expectatio te ſpei ſuſpenſum fatigabit: & futurum gaudij fructum ſpes tibi iam deflorauerit. Nullo igitur pacto utendum eſt iſtiuſmodi hominibus res futuras præſagientibus.

Quemadmodum diſſeruit Phauorinus conſultus à me ſuper officio iudicis. Caput II.

q Vo primũ tempore à Prætorib. lectus in iudices ſum, ut iudicia, quæ appellãtur priuata: ſuſciperem: libros utriusq; linguæ de officio iudicis ſcriptos conquiſiui, ut homo adoleſcẽs, à poetarum fabulis, & à rhetorum epilogis, ad iudicandas lites uocatus rem iudiciariam, quoniam uocis (ut dicitur) uiuæ nimia penuria erat: ex mutis, quod

aiunt, magistris cognoscerem. Atq; in rerum quidē diffusionibus, comperendinationibus'q;, & alijs quibusdam legitimis, in rebus ex ipsa lege Iulia, & ex Sabini Massurij, & ex quorūdam aliorum iuris peritorum commentarijs commoniti, et adminiculati sumus. In iis autem, quae existere solent: negotiorū ambagibus, & in ancipiti rationum diuersarum circunstantia: nihil quicquam nos huiuscemodi libri iuuerunt. Nam & si consilia iudicibus ex praesentiū causarum statu capienda sunt: generalia tamen quaedā praemonita, & praecepta sunt: quibus ante causam, praemuniri iudex, praeparari'q; ad incertos casus futurarum difficultatum debeat: sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiēdae sententiae ambiguitas. Petebatur apud me pecunia: quae dicebatur data numerata'q;: sed qui petebat, neq; tabulis, neq; testibus id factum docebat: & argumentis admodum exilibus nitebatur. Sed eum constabat uirum esse fermè bonum, notae'q;, & expertae fidei, & uitae inculpatissimae. Multa'q; & illustria exempla probitatis, synceritatis'q; eius expromebantur. Illum autem, unde petebatur: hominem esse non bonae rei, uita'q; turpi, & sordida, conuictum'q; uulgo in mendacijs, plenum'q; esse perfidiarum, & fraudum ostendebatur. Is tamen cum suis multis patronis clamitabat. Probari apud me debere pecuniam datam consuetis modis, ex pensi latione, mensae rationibus, chirographi exhibitione, tabularum obsignatione, testium intercessione. Ex quibus omnibus si nulla re probaretur: dimitti iam sanè oportere: & aduersarium de calum

nia damnari. Quod de utriusq; autem uita, atq; factis diceretur, frustra id fieri, atq; dici. Rem enim de petenda pecunia apud iudicem priuatum agi non apud CENS. de moribus. Tunc ibi amici mei, quos rogaueram in consilium, uiri exercitati, atq; in patrocinijs, et in operis fori celebres, semper'q; se circumundiq; distrahentibus causis festinantes, non sedendum diutius, ac nihil esse dubium dicebant, quin absoluendus foret quem accepisse pecuniam illam, nulla probatione solenni docebatur. Sed enim ego homines cũ consyderabam alterum fidei, alterum probri plenum, spurcissimæ'q; uitæ, ac defamatissimæ, nequaquam adduci potui ad absoluendum. Iussi igitur diẽ diffundi: atq; inde a' subsellijs pergo ire ad Phauorinum philosophum, quem meo tempore Romæ plurimum sectabar. Ac de hominibus, quæ apud me dicta fuerant: uti res erat: narro omnia, ac peto, ut & ipsum illud, in quo hærebam, & cætera etiam, quæ obseruanda mihi forent in officio iudicis: faceret me, ut earum rerum essem prudentior. Tum Phauorinus religione illa cunctationis, & solicitudinis nostræ comprobata, id quidem inquit, super quo nunc deliberas: uideri potest specie tenui: paruaq; esse. Sed si de omni quoq; officio iudicis præire tibi me uis: nequaquam est, uel loci huius, uel temporis. Est enim disceptatio ista multiiugæ, & sinuosæ quæstionis, multaq; & anxia cura, & circunspicientia indigens. Nanq; ut pauca tibi nunc quæstionum capita adtingam: iam omnium primũ hoc de iudicis officio quæritur. Si iudex forte id sciat, super qua re

apud eum litigatur: eaq; res uni ei prius quã agi cœpta, aut in iudicium deducta sit: ex alio quodam negotio, casu'q; aliquo cognita liquido, & comperta sit: neq; id tamen in agenda causa probatur: oporteat ne eum secundum ea, quæ sciens uenit iudicare, an secũdum ea, quæ aguntur? Id etiam inquit, quæri solet an deceat, atq; conueniat iudicij causa iã cognita, si facultas esse uideatur componendi negotij, officio paulisper iudicis dilato, communis amicitiæ, & quasi pacificatoris partes recipere. Atq; illud amplius ambigi, ac dubitari scio: debeat ne iudex iter cognoscendum ea, quæ dicto, quæsito'q; opus est, dicere, & quærere, etiã si cuius ea dici, quæri'q; interest, neq; dicat, neq; postulet. Patrocinari enim prorsus hoc esse aiũt non iudicare. Præter hæc super ea quoq; re dissentitur. An ex usu, ex'q; officio sit iudicis rẽ, causam'q;, de qua cognoscit, interlocutionibus suis ita exprimere, consignare'q;: ut ante sententiæ tempus ex ijs, quæ apud eum in præsens confuse, uarie'q; dicuntur: perinde ut quoq; in loco, ac tempore mouetur: signa, et indicia faciat motus, atq; sensus sui. Nam qui iudices inquit, acres, atq; celeres uidẽtur: non aliter existimant rem, qua de agitur, indagari, comprehẽdi'q; posse: nisi is, qui iudicat: crebris interrogationibus, necessarijs'q; interlocutionibus et suos sensus aperiat: & litigantiũ deprehendat. Contra autem qui sedatiores, et grauiores putantur: negant iudicem debere ante sententiam, dum causa utrinq; agitatur: quoties aliqua re proposita motus est: toties significare quid sentiat. Euenturum enim aiunt, ut quia pro uarietate propositio-

num, argumentorumq́; alius, atq; alius motus animi patiendus est, aliter, atq; aliter eadem in causa, eodemq́; in tempore sentire, & interloqui uideatur. Sed de his inquit, & cæteris huiuscemodi iudicialis officij tractatibus, & nos posthac, cum erit otium, dicere quid sentiamus, conabimur: & præcepta Aelij Tuberonis super officio iudicis, quæ nuperrime legi, recensebimus. Quod autem ad pecuniam pertinet, quá apud iudicem peti dixisti, suadeo hercle tibi utare M. Catonis prudentissimi uiri consilio: qui in oratione, quam pro L. Turio contra Cn. Gellium dixit ita esse moribus maiorum traditum, obseruatumq́; ait: ut si quid inter duos actum est, neq; tabulis, neq; testibus planum fieri possit: Tum apud iudicem, qui de ea re cognosceret, uter ex ijs uir melior esset: quæreretur. Et si pares essent, seu boni pariter, seu mali, tum illi unde petitur, crederetur: ac secundum eum iudicaretur. In hac autem causa, de qua tu ambigis, optimus est, qui petit. Vnde petitur deterrimus, & res est inter duos acta sine testibus. Eas igitur & credas ei, q̃ petit, condemnesq́; eum, de quo petitur: quoniam sicuti dicis, duo pares non sunt: & qui petit melior est. Hoc quidem mihi tum Phauorinus, ut uirum philosophum decuit: suasit. Sed maius ego, altiusq́; id esse existimaui: quàm quod meæ ætati, & mediocritati conueniret: ut cognouisse, & condemnasse de moribus, non de probationibus rei gestæ uiderer: ut absoluerem tamen inducere in animum non quiui: & propterea iuraui mihi non liquere, atq; ita iudicatu illo solutus sum. Verba ex oratione M. Catonis, cuius

commeminit Phauorinus: hæc sunt. Atq; ego à maioribus memoria sic accepi, Siquis quid alter ab altero peteret: si ambo pares essent, siue boni, siue mali essent: quod duo res gessissent, uti testes non itressent: illi unde petitur, ei potius credendum esse. Nunc si spõsionem fecisset Gellius cum Turio, ni uir melior esset Gellius, quã Turius, nemo opinor tam insanus esset, qui iudicaret meliorem esse Gellium quã Turium. Si non melior est Gellius Turio, potius oportet credi unde petitur.

An æmuli, infensi'q; inter sese fuerint Xenophon, & Plato. Caput III.

Qui de Xenophontis, Platonis'q; uita, & moribus pleraq; omnia exquisitissime scripsere, non absuisse ab eis motus quosdam tacitos, & occultos simultatis, æmulationis'q; mutuæ putauere: & eius rei argumenta quædam coniectatorie ex eorum scriptis protulerunt. Ea sunt profecto huiuscemodi. quod neq; à Platone in tot numero libris mentio usquam facta sit Xenophontis: neq; item contra ab eo Platonis, in suis libris, quanquam uterq;, ac maxime Plato complurium Socratis sectatorum in sermonibus, quos scripsit, commeminerit. Id etiam esse non syncerae, neq; amicæ uoluntatis idicium crediderunt: qđ Xenophon iclyto illi operi Platonis, qđ de optimo statu Reip. ciuitatis'q; administrãdæ scriptum est, lectis ex eo duobus ferè libris, qui primi in uulgus exierant: opposuit contra, conscripsit'q; diuersum regiæ administrationis genus: quod παιδείας κύ

ρου iscriptum est. eo facto, scriptóq; eius, usqueadeo permotum esse Platonem ferunt: ut quodam in l bro mentione Cyri regis habita retractandi, leuandíq; eius operis gratia, uirum quidem Cyrum nauum, & strenuum fuisse dixerit παιδείας δ᾽ οὐκ ὀρθῶς ἧ-φθαι τὸ παράπαν. Hæc enim uerba sunt de Cyro Platonis. Præterea putant id quoq; ad ista, quæ dixi, accedere: quod Xenophon in libris, quos dictorū, atq; factorum Socratis commentarios composuit: negat Socratem de cœli, atq; naturæ causis, rationibusq; unquam disputauisse. Ac ne disciplinas quidem cæteras, quæ μαθήματα græci appellant, quæ ad bene, beatéq; uiuendum non pertinerent: aut attigisse, aut comprobasse. Idcircóq; turpiter eos mentiri dicat, quid dissertationes istiusmodi Socrati attribuerent. hæc autem inquiunt, Xenophon cum scripsit: Platonem uidelicet notat: in cuius libris Socrates de physica, & musica, & Geometria disserit. Sed enim de uiris optimis, & grauissimis, si credendum hoc, aut suspicandum fuit, causam equidem esse arbitror non obtrectationis, neq; inuidiæ, neq; de gloria maiore parienda certationis. Hoc enim procul à moribus philosophiæ absunt, in quibus illi duo omnium iudicio excelluerunt. Quæ igitur est istius opinionis ratio? Hæc profecto est æquiparatio ipsa plerunq;, & parilitas uirtutum inter sese consimilium, etiam si contentionis studium, & uoluntas abest: speciem tamen æmulationis creat. Nam cum ingenia quædam magna duorum, pluriumúe in eiusdem rei studio illustrium, aut pari sunt fama,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

aut proxima, oritur apud diuersos fautores eorum industriæ, laudis'q; æstimãdæ contentio. Tum postea ex alieno certamine ad eos quoq; ipsos contagium certationis adspirat: cursus'q; eorum ad eandem uirtutis calcem pergentium, quando est compar, uel ambiguus in æmulandi suspiciones non suo, sed fauentium studio delabitur. Proinde igitur & Xenophon, & Plato Socraticæ amœnitatis duo lumina, certare, æmulari'q; inter sese existimati sunt: quia de ijs apud alios uter esset exuperantior certabatur. Et quia duæ eminentiæ cum simul iunctæ in arduum nituntur, simulachrum quoddam contentionis æmulæ pariunt.

Quod apte Chrysippus, & graphicæ imaginem iustitiæ modulis, coloribus'q; uerborum depinxit.

Caput IIII.

c Ondigne mehercle, & condecore Chrysippus in librorum, qui inscribuntur περὶ καλοῦ, καὶ ἡδονῆς primo, Os, & oculos Iustitiæ, uultum'q; eius seueris, atque uenerandis uerborum coloribus depinxit. Facit quippe imaginem Iustitiæ, fieri'q; solitam esse dicit à pictoribus, rhetoribus'q; antiquioribus ad hunc fermè modum. Forma, atq; filo uirginali, aspectu uehementi, & formidabili, luminibus oculorum acribus, neq; humilis, neq; atrocis, sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate. Ex imaginis autem istius significatione intelligi uoluit iudicem, qui Iustitiæ antistes est: oportere esse grauem, sanctum, seuerum, incorruptum, inadulabilem, contrá'q; improbos, nocentes'q; immisericordem, atq;

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

inexorabilem, erectumq́; & arduum, ac potentem, ui, et maiestate æquitatis, ueritatisq́; terrificum. Verba ipsa Chrysippi de iustitia scripta hæc sunt. παρθένος δὲ εἶναι λέγεται κατασύμβολον τοῦ ἀδιάφθορος εἶναι, καὶ μηδαμῶς ἐνδιδόναι τοῖς κακούργοις. μὴ δὲ προσίεσθαι, μήτε τοὺς ἐπιεικεῖς λόγους, μήτε παραίτησιν, καὶ δέησιν, μήτε κολακείαν. μήτε ἄλλο μηδὲν τῶν τοιούτων. οἷς ἀκολούθως, καὶ σκυθρωπὴ γράφεται. καὶ συνεστηκὸς ἔχουσα τὸ πρόσωπον, καὶ ἔντονον. καὶ δεδορκὸς βλέπουσα. ὥστε τοῖς μὲν ἀδίκοις φόβον ἐμποιεῖν. τοῖς δὲ δικαίοις θάρσος. τοῖς μὲν ὡς πρὸς φίλους ὄντος τοῦ τοιούτου προσώπου. τοῖς δὲ ἑτέροις, προσάντους. Hæc uerba Chrysippi, eo etiam magis ponenda existimaui: ut prompta, atq; exposita ad consyderãdum, iudicandumq́; sint. Quoniam legentibus nobis ea delicatiores quidam disciplinarum philosophi sæuitiæ imaginem istam esse non Iustitiæ dixerunt.

Lis, atq; contentio grammaticorum Romæ illustrium enarrata super casu uocatiuo uocabuli, quod est egregius. Caput V.

Defessus ego quondam ex diutina commentatione, laxandi, leuandiq́; animi gratia in Agrippæ campo deambulabam. Atq; ibi duos forte grammaticos conspicatus, non parui in urbe Roma nominis, certationi eorum acerrimæ adfui. cum alter in casu uocatiuo uir egregi dicendum contenderet: alter uir egregie. Ratio autem eius, qui egregi oportere dici censebat: huiusmodi fuit. Quæcunq;

inquit nomina, seu uocabula recto casu numero sin gulari, us syllaba finiuntur: in quibus ante ultimã syllabam posita est, i, litera, ea omnia casu uocatiuo, i, litera terminantur, ut Coelius coeli, modius modi, ter tius terti, Acius aci, Titius titi, et similia omnia. Sic igitur egregius, quoniam us syllaba in casu nominan di finitur: eamq; syllabam praecedit, i, litera: habere debebit in casu uocandi, i, literam extremam, & ic circo egregi non egregie, rectius dicetur. Nam diuus, & riuus, & cliuus, non us syllaba terminantur: sed ea, quae per duo u scribenda est. Propter cuius sylla bae sonum declarãdum, reperta erat noua litera, F, quae digamma appellabatur. Hoc ubi ille alter audi uit, O' iquit egregie grammatice, uel, si id mauis, e gregissime, dic oro te, inscius, & impius, & sobri us, & ebrius, & proprius, & propitius, & anxi us, & contrarius, quae us syllaba finiuntur: in qui bus ante ultimam syllabam, i, litera est, quem casum uocandi habent? Me enim pudor, & uerecundia te net pronuntiare ea secundum tuam definitionem. Sed cum ille paulisper oppositu horum uocabulorum commotus reticuisset: & mox tamen se collegisset: eã demq; illam, quam definierat regulam, retineret: et propugnaret: diceretq;, & proprium, & propitiũ, & anxium, & contrarium itidem in casu uocatiuo dicendum, quia & aduersarius, & extrarius ita di ceretur: inscium quoq;, & impium, & ebrium, & so brium, insolentius quidem paulo sed rectius, per, i, literam non per e in casu eodem pronuntiandũ, eaq; iter eos contentio cum longius duceretur: non arbitra

tus ego operæpretium esse, eadem hæc ista diutius audire: clamantes, compugnantesq; illos reliqui.

Cuiusmodi sint quæ speciem doctrinarum habeant: sed neq; delectent, neq; utilia sint: atq; inibi de uocabulis singularum urbium, regionumq; immutatis. Caput VI.

h Omo nobis familiaris in literarum cultu non ignobilis, magnamq; ætatis partem in libris uersatus adiutum inquit, ornatumq; uolo ire noctes tuas. & simul dat mihi librum grandi uolumine, doctrinis omnigenis (ut ipse dicebat) præscatentem, quem elaboratum sibi esse ait ex multis, & uarijs, & remotis lectionibus: ut ex eo sumerē quantum liberet rerum memoria dignarum. Accipio cupidus, et libens tanquam si copiæ cornu nactus essem: & recondo me penitus, ut sine arbitris legam. At quæ scripta erant, prò Iupiter, mera miracula. Quo nomine fuerit, qui primus grammaticus appellatus est. Et quot fuerint Pythagoræ nobiles, quot Hippocrates, & cuiusmodi Homerus dicat in Vlyssis domo σειρῆνες. Quam ob causam Telemachus cubans iunctum sibi cubantem Pisistratum, non manu attigerit: sed pedis ictu excitarit. εὐρύκλεια Telemachum, quo genere claustri incluserit, & quapropter idem poeta rosam non norit: oleum ex rosa norit. Atq; illud etiam scriptum fuit: quæ nomina fuerint sociorum Vlyssis: qui à Scylla rapti, laceratiq; sunt: utrum ἐν τῇ ἔσω θαλάσσῃ.

Vlysses errauerit κατὰ ἀρίσταρχον, an ἐν τῇ ἔξω
κατὰ κράτητα. Id etiam istic scriptum fuit, qui
sint apud Homerum uersus ἰσόψηφοι, & quorum
ibi nominum reperiatur παραστιχίς. Et quis adeo
uersus sit, qui per singula uocabula singulis syllabis in
crescat. Ac deinde qua ratione dicat singulas pecudes,
in singulos annos terna parere. Et ex quinq; operimē
tis, quibus Achillis clypeus munitus est: quod factum
ex auro est, summum sit, an medium. Et praeterea q̄
bus urbibus, regionibus'q; uocabula iam mutata sint.
Quod Boeotia ante appellata fuerit Aonia. Quod
Aegyptus aeria dicta est. Quod Creta eodem quoq;
nomine Aeria dicta est. Quod attica ἀκτὴ, et acta
apud poetam. Quod corinthus, Ephyre. Quod Ma
cedonis ora ἠμαθία. Quod Thessalia αἱμονία. Quod
Tyrus, Sarra. Quod Thracia ante sithon dicta sit.
Quod Seston ποσειδώνειον. Haec atque item alia
multa istiusmodi scripta in eo libro fuerant. Quem
cum statim properans redderem, ὄναιό σου inquam
doctissime uirorum ταύτης τῆς πολυμαθίας, & li
brum hunc opulentissimum recipe, nil prorsus ad no
stras paupertinas literas congruentem. Nam meae no
ctes, quas instructum, ornatum'q; isti: de uno maxime
illo uersu Homeri quaerunt: quem Socrates prae o-
mnibus semper rebus sibi esse cordi dicebat.

ὅτιτοι ἐν μεγάροισι κακὸν ἀγαθόντε τέτυκται.

Quod M. Varro Cn. Pompeio Consuli primum
designato commentarium dedit: quem appellauit ipse
isagogicum de officio senatus habendi. Caput. VII.

N. Pompeio consulatus primus cum Mar. Crasso designatus est. eũ magistratum Pompeius cum initurus foret: quoniam per militiæ tempora, senatus habendi, consulendiq́; rerum expers humanarum fuit: M. Varronem familiarem suum rogauit: uti commentariũ faceret εἰσαγωγικὸν, (sic enim Varro ipse appellat,) ex quo disceret, q̃d facere, diceréq; deberet: cum senatum consuleret. Eũ librum commentarium, quem super ea re Pompeio fecerat: perisse Varro ait in literis, quas ad Oppianum dedit: quæ sunt in libro epistolicarum quæstionum. IIII. In quibus literis, quoniã quæ ante scripserat, non comparebant: docet rursum multa ad eã rem ducentia. Primũ ibi ponit, qui fuerint, per quos more maiorũ senatus haberi soleret, eosq; nominat, DICTAT. COSS. prætor. Tri. ple. interregem, præfec. urbi, neq; alij præter hos ius fuisse dixit facere SENAT. CON. Quotiesq́; usu uenisset, ut oẽs isti magistratus eodẽ tempore Romæ essent: tum quo supra ordine scripti essent: qui eorum prior alijs esset: ei potissimum senatus consulendi ius fuisse. Addit deinde extraordinario iure tribunos quoq; militares, q̃ pro consulibus fuissent. Item Xuiros, quibus imperium consulare tum esset: Item IIIuiros reip. constituendæ causa creatos, ius consulendi senatum habuisse. Postea scripsit de intercessionibus, dixitq́; intercedendi, ne SENAT. CON. fieret, ius fuisse ijs solis, qui eadem potestate, qua ij, qui SENAT. CON. facere uellẽt, maioresue essent. Tum adscripsit de locis, in quibus SENAT. CON. fieri iure posset, docuit, confirmauitq́;

nisi in loco per aug. constituto, quod templum appellaretur: SENAT. CON. factum esset, iustum id non fuisse, propterea & in curia Hostilia, & in Pompeia, & post in iulia, cum profana ea loca fuissent: templa esse per aug. constituta, ut in iis senat. con. more maiorum iusta fieri possent. Inter quæ id quoq; scriptum reliquit, non omneis ædes sacras, templa esse. Ac ne ædem quidem Vestæ templum esse. Post hæc deinceps dicit, senat. con. ante exortum, aut post occasum solem factum ratum non fuisse. opus etiam censorium fecisse existimatos, per quos eo tempore senat. con. factum esset. Docet deinde inibi multa, q̃bus diebus haberi senatum ius non sit, immolareq́; hostiã prius, auspicariq́; debere, qui senatum habiturus esset. De rebus quoq; diuinis prius quã humanis ad senatum referendũ esse. Tũ porro referri oportere, aut infinite de rep. aut de singulis rebus finite. Senat. q; con. fieri duobus modis, aut per discessionem, si consentiretur: aut si res dubia esset: per singulorum sententias exquisitas. singulos autem debere consuli gradatim. Incipiq́; à cõsulari gradu: ex quo gradu semper quidem antea primum rogari solitum, qui princeps in senatum lectus esset. Tum autem, cum hæc scriberet: nouum morem institutum refert, per ambitionem, gratiamq́;, ut is primus rogaretur, quem rogare uellet: qui haberet senatum, dũ is tamen ex gradu consulari esset. Præter hæc de pignore quoq; capiendo disserit, deq́; multa dicenda senatori: qui cum in senatum uenire deberet: non adesset. Hæc, et alia quædam id genus in libro, quo supra dixi: M. Varro

epistola ad Oppianum scripta executus est. Sed quod ait senat. con. duobus modis fieri solere, aut conquisitis sententijs, aut per discessionem, parum conuenire uidetur cum eo, quod Atteius Capito in coniectaneis scriptum reliquit. Nam in lib. CCLIX. Tuberonem dicere ait, nullum senat. con. fieri posse, non discessione facta. Quia in omnibus senatus consul. etiã in ijs, quæ per relationem fierent: discessio esset necessaria. Id'q; ipse Capito uerum esse adfirmat. sed de hac omni re alio in loco plenius, accuratius'q; nos memini scribere.

Quæsitum esse, dissensum'q; an præfectus latinarum causa creatus ius Senatus conuocandi, consulendi'q; habeat. Caput VIII.

PRæfec. urbi, latinarum causa relictum, senatum habere posse Mutius negat: quoniã ne senator quidem sit, neq; ius habeat sententiæ dicendæ, cum ex ea ætate præfec. fiat, quæ nõ sit senatoria. M. autem Varro in. IIII. epistolicarũ quæstionum, & Atteius Capito in coniectaneorum CCLIX. ius esse præfec. senatus habendi dicunt. De'q; ea re adsensum esse Capitonem Tuberoni contra sententiam Mutij refert. Nanq; & Tribunis inquit, pleb. Senatus habendi ius erat, quanquam senatores non essent ante Atinium plebiscitum.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

LIBER XV.

Quod in Quinti Claudij Annalibus scriptum est lignum alumine illitum non ardere.

Caput Primum.

d Eclamauerat Antonius Iulianus rhetor præterquam semper aliâs, tum uero nimium quã delectabiliter, & feliciter. Sunt enim fermè scholasticæ istæ declamationes, eiusdem hominis, eiusdem'q; facundiæ, non eiusdem tamen quotidie felicitatis. Nos ergo familiares eius circũfusi undiq; eum prosequebamur domum: cum deinde subeuntes montẽ Cispium, conspicamus isulam quandã occupatam igni, multis, arduis'q; tabulatis editam, & propinqua iam omnia flagrare uasto incendio. Tum quispiam ibi ex comitibus Iuliani, Magni inquit, reditus urbanorum prædiorum, sed pericula sunt longe maxima. Siquid autem posset remedij fore, ut ne tam assidue domus Romæ arderent: uenum hercle dedissem res rusticas, et urbicas emissem. Atqui illi Iulianus læta, ut mos eius fuit, inter fabulandum uenustate: Si annalem ĩquit, undeuigesimũ Q. Claudij legisses, optimi, & syncerissimi scriptoris, docuisset te profecto Archelaus regis Mithridatis præfectus, qua medela, quá'q; solertia ignem

tia ignem defenderes: ut ne ulla tua ædificatio è ligno, correpta, atq; insinuata flammis arderet. Percunctatus ego sum, quid esset illud mirum Quadrigarij. repetit. In eo igitur libro scriptum inueni, cum oppugnaret L. Sylla in terra Attica, Pireum: & contra Archelaus regis Mithridatis præfectus ex eo oppido propugnaret: turrim ligneam defendendi gratia structam, cum ex omni latere circumplexa igni foret: ardere nõ quisse, q̃d ab Archelao alumine oblita fuisset. Verba Quadrigarij ex eo libro hæc sunt.
" Tum Sylla conatus est, & tempore magno eduxit co
" pias: ut Archelai turrim unam, quã ille interpo-
" suit: ligneam incenderet. uenit: accessit: ligna subdi
" dit: submouit græcos: ignem admouit: satis sunt diu
" conati, nunquam quiuerunt incendere. Ita Arche-
" laus omnem materiã obliuerat alumine. Quod Syl-
" la, atq; milites mirabantur, & postquam non succen
" dit: reduxit copias.

Quod Plato in libris, quos de legibus composuit: largiores, lætiores'q; in conuiuijs inuitatiunculas uini non inutiles esse existimauerit. Cap. II.

e X insula Creta quispiam ætatem Athenis agens, Platonicum esse se philosophum dicebat: & uiderier gestiebat. Erat autem nihili homo, & nugator, atq; in græcæ facundiæ gloria iactabundus. præterea uini libidine adusq; ludibria ebriosus. Is in conuiuijs iuuenum, quæ agitare Athenis hebdomadibus lunæ solẽne nobis fuit: si

mulatq́; modus epulis factus, & utiles, delectabilesq́; sermones cœperant: tum silentio ad audiendum petito, loqui cœptabat. Atq; id genus uili, & incondita uerborum caterua, hortabatur omnes ad bibendum. Idq́; se facere ex decreto Platonico prædicabat: tanquam Plato in libris, quos de legibus composuit: laudes ebrietatis copiosissime scripsisset: utilemq́; eam esse bonis, ac fortibus uiris censuisset. Ac simul inter eiusmodi orationem crebris, & ingentibus poculis omne ingenium ingurgitabat: Fomitem esse quẽdam dicens, & incitabulum ingenij, uirtutisq́;, si mens, et corpus hominis uino flagraret. Sed enĩ Plato in primo, & in secundo de legibus, non ut ille nebulo opinabatur, ebrietatem istam turpissimam, quæ labefacere, & minuere hominum mentes solet: laudauit. Sed hanc largiorem paulo, iucundioremq́; uini inuitationem, quæ fieret sub quibusdam quasi arbitris, & magistris conuiuiorum sobrijs non improbauit. Nã et modicas, honestisq́; inter bibendũ remissionibus refici, integrariq́; animos, ad instauranda sobrietatis officia existimauit. reddiq́; eos sensim lætiores, atq; ad intentiones rursum capiendas fieri habiliores. Et simul siqui penitus in ijs adfectionum, cupiditatumq́; errores inessent: quos aliquis pudor reuerens concælaret: ea omnia sine graui periculo libertate per uinum data detegi, & ad corrigendum, medendumq́; fieri opportuniora. atq; etiam hoc Plato ibidem dicit, non defugiendas esse, neq; respuendas huiuscemodi exercitationes, aduersum propulsandam uini uiolentiam. Neq; ullum unquam continentem prorsus,

ac temperantem satis fideliter uisum esse, cuius uita, uictus'q;, non inter ipsa errorum pericula, & in medijs uoluptatum illecebris explorata sit. Nam cui libentiæ, gratiæ'q; omnes conuiuiorum incognitæ sint, qui'q; illarũ omnino expers sit: Si eum forte ad participandas eiusmodi uoluptates, aut uoluntas tulerit: aut casus induxerit: aut necessitas compulerit: deleniri plerunq;, & capi. Neq; mentem, animum'q; eius consistere: sed ui quadã noua ictum labascere. Congrediendum igitur censuit: & tanquam in acie quadam cum uoluptarijs rebus, cum'q; ista uini licentia comminus decernendum, ut aduersum eas, non fuga simus tuti, nec abstinentia, sed uigore animi, & constanti præsentia, moderato'q; usu, temperantiam, continentiam'q; tueamur, & calefacto simul, refoto'q; animo, siquid in eo uel frigidæ tristitiæ, uel torpentis uerecundiæ fuerit: diluamus.

Quid M. Cic. de particula ista senserit, scripserit'q;, quæ præposita est uerbis aufugio, & aufero. Et an in uerbo autumo eadem ista hæc præpositio esse uideri debeat. Caput III.

l Egimus librum Ciceronis, qui inscriptus est Orator. In eo lib. Cicero cum dixisset uerba hæc aufugio, & aufero, composita quidem esse ex præpositione ab, et ex uerbis fugio, et fero, sed eã præpositionem, quo fieret uox pronũtiatu, auditu'q; lenior, uersam, mutatam'q; esse in au sylla-

bam, cœptum'q; esse dici aufugio, & aufero pro abfugio, & abfero. Cum hæc inquam ita dixisset: tum postea ibidem super eadem particula ita scripsit.
» Hæc inquit, præpositio, præter hæc duo uerba, nul
» lo alio in uerbo reperitur. Inuenimus autem in commentario Nigidiano uerbum autumo compositum ex ab præpositione, & uerbo æstumo, dictum'q; interca se, autumo, quasi abæstumo, quod significaret totum æstumo, tanquam abnumero. Sed quod sit cum honore multo dictum P. Nigidij hominis eruditissimi audacius hoc, argutius'q; esse uidetur, quã uerius. Autumo enim non id solum significat: sed & dico, et opinor, et censeo, cum quibus uerbis præpositio ista, neq; cohærentia uocis, neq; significatione sententiæ conuenit. Præterea uir acerrimæ in studio literarum licentiæ M. Tullius, nõ sola esse hæc duo uerba dixisset: si reperiri posset ullum tertium. Sed illud magis quæri, inspiciq; dignũ est, uersá'ne sit, & mutata ab præpositio in au syllabam propter lenitatem uocis, an potius au particula sua sit propria origine, & proinde ut pleræq; aliæ præpositiones à græcis, ita hæc quoq; íde accepta sit, sicuti est in illo uersu Homeri.

αὐέρυσαν μὲν πρῶτα· καὶ ἔσφαξαν, καὶ ἔδειραν,
καὶ ἄβρομοι αὐίαχοι.

Historia de Ventidio Basso ignobili homine, quẽ primum de Parthis triumphasse memoriæ traditum est. Caput IIII.

i N sermonibus nuper fuit seniorum hominum, & eruditorum multos in uetere me-

moria altissimum dignitatis gradum ascendisse igno bilissimos prius homines, & despicatissimos. Nihil adeo tamen de quoq̃ tantæ admirationi fuit: quantæ fuerunt quæ de Ventidio Basso scripta sunt. Eum pi centem fuisse genere, & loco humili, & matrem eius à Pompeio Strabone Pompeij magni patre bello socia li, quo Asculanos subegit, captam cum ipso esse. Mox triumphante Pompeio Strabone, eum quoq; puerum inter cæteros ante currum Imperatoris sinu matris uectum esse. Post cum adoleuisset: uictum sibi ægre quæsisse: eumq; sordide inuenisse: comparandis mu- lis, & uehiculis magistratibus, qui sortiti prouincias forent: præbenda publice conduxisse. In isto quæstu notum esse cœpisse C. Cæsari: & cum eo profectum esse in Gallias. Tum quia in ea prouincia satis naui ter uersatus esset: & deinceps ciuili bello mandata si- bi pleraq; impigre, & strenue fecisset: non modo in amicitiam Cæsaris, sed ex ea in amplissimum quoq; ordinem peruenisse. Mox tribunum quoq; plebis, ac deinde præt. creatum. Atq; in eo tempore iudicatum esse à Senatu hostem cum M. Antonio. Post uero con iunctis partibus, nō pristinam tantum dignitatem re cuperasse, sed pontificatum, ac deinde consulatum quoq; adeptum esse. Eamq; rem tam intoleranter tu lisse Pop. Ro. qui Ventidium Bassum meminerat cu- randis mulis uictitasse: ut uulgo per uias urbis uersi- culi proscriberentur.

Concurrite omnes augures, aruspices,
Portentum inusitatum conflatum est recens,
Nam mulos qui fricabat, consul factus est.

Eundem Bassum Suetonius Tranquillus praepositum esse a Mar. Antonio prouincijs orietalibus, Parthosq́; in Syriam introrumpenteis, tribus ab eo praelijs fusos scribit. Eumq; primum omnium de Parthis triũphasse, & morte obita publico funere sepultum esse.

Verbum profligo a plerisq; dici improprie, insciteq́;. Caput V.

SIcut alia uerba pleraq; ignoratione, et inscitia improbe dicentium quae non intelligunt, deflexa, ac deprauata sunt à ratione recta, & consuetudine, ita huius quoq; uerbi, qđ est profligo, significatio uersa, & corrupta est. Nam cum ab adfligendo, et ad perniciem, interitumq́; deducendo inclinatum id, tractumq; sit: semperq; eo uerbo, qui diligenter locuti sunt: ita usi sint, ut profligare dicerent, prodigere, et deperdere, profligatasq́; res, quasi proflictas, et perditas appellarint: nunc audio aedificia, & templa, & alia fere multa, quae prope absoluta, adfectaq; sunt, in profligato esse dici, ipsaq; esse iã profligata. Quapropter urbanissime respondisse praet. non indoctum uirum barbatulo cuidam, ex aduocatorum turba Sulpitius Apollinaris in quadam epistola scriptum reliquit. Nam cum ille iquit, rabula audaculus, ita postulasset, uerbaq; ita fecisset: omnia V. CLSS. negotia, de quibus te cogniturum esse hodie dixisti: diligentia, & uelocitate tua profligata sunt. unum id solum relictum est, de quo rogo audias. Tum praet. satis ridicule, an illa nego-

tia, de quibus iam cognouisse me dicis, profligata sint equidem nescio. Hoc autem negotium, quod in te incidit, proculdubio, siue id audiam, siue non audiam: profligatum est. Quod significare autem uolunt, qui profligatum dicunt, ij, qui latine locuti sunt, non profligatum, sed affectum dixerunt: sicut Mar. Cic. in oratione, quam habuit de prouincijs consularibus. eius uerba hæc sunt. Bellum adfectum uidemus, & , uere ut dicam, penè confectum. Item infra. Nam ipse Cæsar quid est, quod in ea prouincia commorari uelit, nisi ut ea, quæ per eũ affecta sunt: perfecta Reip. tradat? Idem Cicero in œconomico. Cum uero affecta iam propè æstate, uuas à sole mitescere tempus est.

In libro M. Cic. de gloria secundo, manifeste est erratum in ea parte, in qua scriptum est super Hectore, & Aiace. Caput VI.

In libro M. Tullij, qui est secundus de gloria, manifestus error est non magnæ rei. Quem errorem esse possit cognoscere non aliquis eruditorum: sed qui tantum legerit ὁ μήρου τὸ ἤ. Quamobrem non tam id mirabamur errasse in eam rem M. Tullium quã non esse animaduersum hoc postea, correctumq́; uel ab ipso, uel à Tirone liberto eius diligentissimo homine, & librorũ patroni sui studiosissimo. Ita enim scriptum in eo libro est apud eundem poetam, Aiax cum Hectore congrediens depugnandi causa agit, ut sepeliatur:

ſi ſit forte uictus. Declaratq́; ſe uelle ut ſuum tumu lum, multis etiã poſt ſeculis prætereũtes ſic loquãtur.

» Hic ſitus eſt, uitæ iampridem lumina linquens,
» Qui quondam Hectoreo perculſus concidit enſe.
» Fabitur hoc aliquis. mea ſemper gloria uiuet.

Huius autem ſententiæ uerſus, quos Cicero in linguã latinam uertit: non Aiax apud Homerum dicit: neq; Aiax agit, ut ſepeliatur: ſed Hector dicit, & Hector de ſepultura agit, prius quàm ſciat, an ſecum depu gnandi cauſa congreſſurus ſit Aiax.

ἀνδρὸς μὲν τόδε σῆμα πάλαι κατὰ τεθνειῶτος
ὅν ποτ᾽ ἀριστεύοντα κατέκτανε φαίδιμος ἕκτωρ
ὥς ποτέ τις ἐρέει. τὸ δ᾽ ἐμὸν κλέος οὔποτ᾽ ὀλεῖται.

Obſeruatum eſſe in ſenibus, quod annũ ferè æta tis tertium, & ſexageſimum agant, aut laboribus, aut interitu, aut clade aliqua inſignitum. Atq; ini bi ſuper eadem obſeruatione exemplum appoſitum Epiſtolæ diui Auguſti ad Caium filium. Cap. VII.

O Bſeruatum in multa hominum memoria, expertumq́; eſt in ſenioribus pleriſq; omni bus ſexageſimumtertium uitæ annum cum periculo, & clade aliqua uenire, aut corporis, mor biq́; grauioris, aut uitæ interitus, aut animi ægritu dinis. Propterea qui rerum, uerborumq́; iſtiuſmodi ſtudio tenentur: eum ætatis annum appellant κλιμακτηρικόν. Nocte quoq; iſta proxima ſuperiore cum li brum epiſtolarum D. Auguſti, quas ad C. nepotem ſuum ſcripſit: legeremus: ducerenturq́; elegantia ora

tionis, neq; morosa, neq; anxia: sed facili hercle, et simplici: idipsum in quadam epistola super eodem anno scriptum offendimus. Eiusq; epistolæ exemplum hoc est. IX Galen. Octobres, Aue mi Cai, meus Ocellus iucundissimus, quem semper mediusfidius desydero, cũ à me abes. Sed præcipue diebus talibus, qualis est hodiernus, oculi mei requirunt meum Caium. quem ubicunq; hoc die fuisti: spero lætum, & beneualentem celebrasse quartum & sexagesimum natalem meum: nam ut uides κλιμακτῆρα communem seniorum omnium tertium & sexagesimum annum euasimus. Deus autem oro, ut mihi quantumcunq; superest temporis: id saluis uobis traducere liceat, in statu REI p. felicissimo ἀνδραγαθούντων ὑμῶν, καὶ διαδεχομένων.

Locus ex oratione Phauorini ueteris oratoris de cœnarum, atq; luxuriæ exprobratione: qua usus est, est, cum legem licniam de sumptu minuendo suasit.

Caput VIII.

Cum legeremus orationem ueterem Phauorini, non indiserti uiri, quam orationem totam ut meminisse possemus: odio esse hercle istiusmodi sumptus, atque uictus ꝑdidicimus. Verba, quæ adposumus Phauorini, hæc sunt. Præfecti popinæ, atq; luxuriæ negant cœnam lautam esse, nisi cum libentissime edis: tum auferatur, & alia esca melior, atq; amplior succenturietur. Is nunc flos cœnæ habeatur inter istos, quibus sumptus, & fastidium pro facetijs procedit. Qui negant ullam auem,

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

præter ficedulam, totam comesse oportere. Cæterarũ auium, atq; altiliũ, nisi tantum apponatur, ut à cluniculis, inferiori parte saturi fiãt: conuiuium putãt inopia sordere. Superiorem partem auium, atq; altilium, qui edunt: eos palatum non habere. Si proportione crescit luxuria: & debere epulas crescere. Videte quid reliquitur, nisi ut delibari sibi cœnas iubeant: ne edendo defatigentur: quando stratus auro, argento, purpura, amplior aliquot hominibus, quã dijs immortalibus adornantur.

Quod Cæcilius poeta frontem genere uirili, non poeticæ, sed cum probatione, & cum analogia appellauit. Caput IX.

Ere, ac diserte Cæcilius hoc in subditicio scripsit.

Nam ij sunt inimici pessumi fronte hilaro,
Corde tristi, quos, neq; ut adprehendas, neq; ut mittas, scias.

Hos ego uersus, cum de quodam istiusmodi homine sermones essent, in circulo forte iuuenum eruditorum dixi. Tum de grammaticorum uulgo quispiam nobiscum ibi adsistens non sane ignobilis, Quãta inquit licentia, audaciaq; Cæcilius hic fuit: cum fronte hilaro, non fronte hilara dixit: & tam immanem solœcismum nihil ueritus est. Immo inquam potius nos, & quã audaces, & quã licentes sumus: qui frontem improbe, indocteq; non uirili genere dicimus: cum et ratio proportionis, quæ analogia appellatur, & ueterum authoritas, non hanc, sed hunc frontem debere dici suadeant. Quippe M. Cato in quinta originũ,

" ita scripsit. Postridie signis collatis, æquo fronte, pe
" ditatu, equitibus, atq; alijs cum hostiũ legionibus pu
" gnauit. Recto quoq; fronte idem Cato, eodem in libro dicit. At ille semidoctus grammaticus. Missas inquit, authoritates facias: quas quidem ut habeas, posse fieri puto. Sed rationem dic, quã non habes. Atq; ego his eius uerbis, ut tum ferebat ætas, irritatior, audi inquam mi magister rationem, falsam quidem, sed quam redarguere falsam esse tu non queas. Omnia inquam uocabula tribus literis finita, quibus frons finitur, generis masculini sunt, si in genitiuo quoq; casu eadem syllaba finiantur, ut mons, pons, frons. At ille contra renitens, audi inquit, discipule plura alia consimilia, quæ non sint generis masculini. Petebant ibi omnes, ut uel unum statim diceret. Sed cum homo uultum intorqueret: & non hisceret: coloresq; mutaret: tum ego intercessi, & uade inquam nunc, & habeto ad requirendum. XXX. dies. Postquam inueneris: repetes nos. Atq; ita hominem nulli rei, ad indagandum uocabulum, quo rescinderet finitionem fictam dimisimus.

De uoluntario, & admirando interitu uirginum Milesiarum. Caput X.

Plutarchus in librorum, quos περὶ ψυχῆς inscripsit primo, cum de moribus dissereret in animos hominum incidentibus, uirgines dixit, milesij nominis, fermè quot tum in ea ciuitate erant: repente sine ulla euidenti causa, uoluntatem cœpisse obeundæ mortis. Ac deinde plurimas uitam suspendio amisisse. id cum accideret in dies cre-

brius: neq; animis earum mori perseuerantium mediana adhiberi quiret: decreuisse Milesios, ut uirgines, quæ corporibus suspensis demortuæ forent: ut eæ omnes nudæ cum eodem laqueo, qui essent præuinctæ: efferrentur. Post id decretum uirgines uoluntariam mortem non petisse, pudore solo deterritas tam inhonesti funeris.

Verba sena. con. de exigendis urbe Roma Philosophis. Item uerba edicti cens. quo improbati, & coerciti sunt, qui disciplinam rhetoricam instituere, & exercere Romæ cœperant.

Caput XI.

C Fannio Strabone M. Valerio Messala COSS. sena. con. de philosophis, & rhetoribus latinis factum est. M. Pomponius præt. senat. consuluit: quod uerba facta sunt de philosophis, & de rhetoribus, D. E. R. I. C. ut M. Pomponius præt. animaduerteret, curaretq; uti ei è re p. fideque sua uideretur, uti Romæ ne essent. Aliquot deinde annis post id senat. con. Cn. Domitius Aenobarbus, et L. Licinius Crassus cens. de coercendis rhetoribus latinis, ita edixerunt. » Renuntiatum est nobis esse homines, qui nouum genus disciplinæ instituerunt. Ad quos iuuentus in ludum conueniat: eos sibi nomen imposuisse latinos rhetoras. Ibi hoíes adolescentulos dies totos desidere. Maiores nostri quæ liberos suos discere, et quos in ludos itare uellent: instituerũt. Hæc noua, quæ præter consuetudinẽ, ac morẽ maiorũ fiunt,

neq; placent, neq; recta uidentur. Quapropter & iis, qui eos ludos habent: & iis, qui eò uenire consueuerunt: uisum est faciũdum: ut ostenderemus nostrã sententiam, nobis non placere. Neq; illis solum tẽporibus nimis rudibus, nec dum græca disciplina expolitis philosophi ex urbe Roma pulsi sunt: uerũ etiã Domitiano imperante, senat. con. eiecti, atq; urbe, & Italia interdicti sunt. Qua tempestate Epictetus quoq; philosophus propter id senat. con. Roma decessit.

Locus ex oratione Gracchi de parsimonia, ac de pudicitia sua memoratissimus.

Caput XII.

C. Gracchus, cum ex Sardinia rediit: orationem ad populũ in concione habuit. ea uerba sunt hæc. Versatus sum inquit, in prouincia, quomodo ex usu uestro existimabam esse: nõ quomodo ambitioni meæ conducere arbitrabar. nulla apud me fuit popina: neq; pueri eximia facie stabant: sed in conuiuio liberi uestri modestius erãt quã apud principẽ. Post deinde hæc dicit. Ita uersatus sum in prouincia, ut nemo posset uere dicere assem, aut eo plus in muneribus me accepisse: aut mea opera quempiam sumptum fecisse. Biennium fui in prouincia, si ulla meretrix domum meam introiuit: aut cuiusquam seruulus propter me sollicitatus est: omnium nationum postremissimum, nequissimumq; existimatote. Cum à seruis eorum tam caste me habuerim: inde poteritis considerare: quomodo me putetis cum liberis uestris uixisse, atq; ibi ex interuallo. Itaq; in-

» quit quirites, cum Roma profectus sum, Zonas, quas
» plenas argenti extuli: eas ex prouincia inanes rettu-
» li. Alij uini amphoras, quas plenas tulerunt: eas ar
» gento plenas domum reportauerunt.

De uerbis inopinatis, quæ utroq; uersum dicun-
tur, & à grammaticis communia uocantur.

Caput XIII.

Tor, & uereor, & hortor, & consolor com
u munia uerba sunt, ac dici utroqueuersum
possunt, uereor te, & uereor abs te, idest tu
me uereris: utor te, & utor abs te, idest tu me uteris:
hortor te, & hortor abs te. i. tu me hortaris: consolor
te, & consolor abs te. i. tu me consolaris. testor quoq;,
& interpretor significatione reciproca dicuntur. Sút
autem uerba hæc omnia ex altera parte inusitata. Et
an dicta sint in eam quoq; partem quæri solet. Afra
nius in consobrinis.

» Hem hisce parentum est uitabilis liberis,
» Vbi malunt metui quã uereri se suis.

Hic uereri ex ea parte dictum est, qua est non usita-
tior. Nouius in ligararia liniaria uerbum, quod est
utitur, ex contraria parte dicit.

» Quia supellex multa, quæ non utitur, emitur tamẽ.
Idest quæ usui non est. M. Cato in quinta origine, ex
» ercitum inquit, suum pransum paratum cohortatum
» eduxit foras, atq; instruxit. Consolor quoq; in partem
alteram, præterquam dici solitum est in epistola Q.
Metelli, quam cum in exilio esset, ad Cn. & ad L.
» Domitios dedit, ac cum animum inquit, uestrum er

" qua me uideo uehementer consolor, et fides, uirtusq; ue
" stra mihi ante oculos uersatur. Testata itidem, & interpretata eadem ratione dixit M. Tullius in primo libro de diuinatione, ut testor, interpretorq; uerba communia uideri debeant. Sallustius quoq; eodem modo dilargitis proscriptorum bonis dicit, tanquam uerbum largior sit ex uerbis communibus. Veritum autem sicut puditum, & pigitum, non personaliter per infinitum modum dictum esse, non à uetustioribus tantum uidemus, sed à M. quoq; Tullio in secun
" do de finibus. Primum inquit, Aristippi Cyre-
" naicorumq; omnium, quos non est ueritum in ea uo-
" luptate, quae maxia dulcedine sensum moueret: sum
" mum bonum ponere. Dignor quoq;, & ueneror, & confiteor, & testor, habita sunt in uerbis communibus, sicut illa in Virgilio dicta sunt.

" Coniugo Anchisa Veneris dignate superbo, &
" Cursusq; dabit uenerata sacerdos

Confessi autē aeris, de quo facta confessio est, in. XII.
" tabulis scriptū est his uerbis. Aeris confessi, rebusq;
" iudicatis. XXX. dies iusti sunt. Item ex iisdem tabulis
" id quoq; est. Quae si erit testatior, libripens ue fuerit
" in testimoniū feriatur improbus, intestabilisq; esto.

Quod Metellus Numidicus figuram orationis nouam, ex orationibus graecis mutuatus est.

Caput XIIII.

a Pud Q. Metellum Numidicum in lib. accusationis in Valerium Messalā tertio noue dictum eē adnotauimus. Verba ex oratio

ne eius hæc sunt. Cum sese sciret in tantum crimen uenisse: atq; socios ad Senatum quæstum flentes uenisse: sese maximas pecunias exactas esse. pecunias se maximas exactas id nobis uidebatur græca figura dictum. Græci enim dicunt εἰσεπράξατό με ἀργύριον. Id significat exegit me pecuniam: quod si id dici potest, etiam exactus esse aliquis pecuniã dici potest. Cæcilius quoq; eadẽ figura in hypobolimeo Aeschino usus uidetur.

» Ego illud minus nihilo exigor portorium.

Idest nihilo minus exigitur de me portorium.

Passis uelis, & passis manibus dixisse ueteres, non à uerbo suo, quod est patior, sed ab alieno, quod est pando. Caput XV.

a B eo, quod est pando passum ueteres dixerunt: non pansum, & cum præpositione expassum, non expansum. Cæcilius in synaristusis.

» Heri uero prospexisse eum se ex tigulis,

» Hæc nuntiasse, & flammeum expassum domi.

Capillo quoq; esse mulier passo dicitur, quasi porrecto, & expanso, & passis manibus, & uelis passis dicimus: quod significat diductis, atq; distentis. itaq; Plautus in milite glorioso a litera in e mutata, per compositi uocabuli morem dispessis dicit, pro eo quod est dispassis.

» Credo ego istoc exemplo tibi esse eundum extra

» Portam dispessis manibus patibulum cum habebis.

De nouo

De nouo genere interitus Crotoniensis Milonis.

Caput XVI.

Ilo Crotoniensis athleta Illustris, quem in m Chronicis scriptum est olympiade prima coronatum esse: exitum habuit uitæ miserandum, & mirandum. Cum iam natu grandis artem athleticam desisset: iterq; faceret forte solus in locis Italiæ syluestribus: quercũ uidit proxime uiam patulis in parte media ramis hiantem. Tum experiri (credo) etiam tunc uolens, an ullæ sibi reliquæ uires adessent: immissis in cauernas arboris digitis, diducere, & rescindere quercum conatus est. Ac mediam quidem partem discidit, diuellitq́;. Quercus autem in duas diducta partes, cum ille quasi perfecto, quod erat connixus, manus laxasset: cessante ui, rediit in naturam: manibusq́; eius retentis, inclusisq́; stricta denuo, & cohæsa dilacerandum hominem feris præbuit.

Quam ob causam nobiles pueri Atheniensium tibijs canere desierint, cum patrium istum morem canendi haberent. Caput XVII.

Labiades Atheniensis, cum apud auuncu a lum Periclem puer, artibus, ac disciplinis liberalibus erudiretur: & arcessi Pericles Antigenidam Tibicinem iussisset, ut eum canere Tibijs, (quod honestissimum tum uidebatur) doceret: traditas sibi tibias cum ad os adhibuisset, inflassetq́; pudefactus oris deformitate, abiecit, ĩfre-

git'q;. Ea res cum percrebuisset: omnium tum Atheniensium consensu disciplina tibijs canendi desita est. Scriptum hoc est in commentario Pamphilæ nono & uigesimo.

Quod pugna belli ciuilis, uictoria'q; C. Cæsaris, quã uicit in pharsalicis campis, nuntiata, prædicta'q; est per cuiusdam Cornelij sacerdotis uaticinium, eodem ipso die in Italia Patauij. Cap. XVIII.

QVo C. Cæsar, & Cn. Pompeius die ciuile bellum signis collatis in Thessalia conflixerunt, res accidit Patauij in trãspadana Italia memoria digna. Cornelius quidam sacerdos & loco nobilis, & sacerdotij religionibus uenerandus, & castitate uitæ sanctus repente mota mente cõspicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari. Ac deinde alios cedere, alios urgere, cædem, fugam, tela uolantia, instaurationem pugnæ, impressionem gemitus, uulnera. perinde ut si ipse in prælio uersaretur, corãm uidere sese uociferatus est. Ac postea subito exclamauit Cæsarem uicisse. At Cornelij sacerdotis ariolatio leuis tum quidem uisa est, & uecors, magnæ mox admirationi fuit, quod non modo pugnæ dies, quæ in Thessalia pugnata est: neq; prælij exitus, qui erat prædictus: idem fuit: sed omnes quoq; pugnandi reciprocæ uices, & ipsa exercituum duorum conflictatio uaticinantis motu, atq; uerbis repræsentata est.

Verba M. Varronis memoria digna ex satyra,

quæ inscribitur περὶ ἐδεσμάτων. Cap. XIX.

Non paucissimi sunt, in quos potest conueni- re id, quod M. Varro dicit in satyra, quæ inscribitur περὶ ἐδεσμάτων, uerba hæc sunt. Si quantum operæ sumpsisti, ut tuus pistor bonũ faceret panem: eius duodecimam philosophiæ dedisses: ipse bonus iampridem esses factus. Nunc illum qui norunt: uolũt emere millibus centum. Te qui no uit: nemo centussis.

Notata quædam de Euripidis poetæ genere, uita, moribus, deq; eiusdem fine uitæ. Cap. XX.

Euripidis poetæ matrem Theopompus agre stia olera uendẽtem uictum quæsisse dicit. Patri autem eius nato illo, responsum est à Chaldæis eum puerum, cum adoleuisset: uictorem in certaminibus fore. Id ei puero fatum esse, pater inter pretatus: Athletam debere esse, roborato, exercitatoq; filij sui corpore Olympiam certaturum eum inter Athletas pueros deduxit. Ac primo quidem in certa men per ambiguam ætatẽ receptus non est. Post Eleu sinio, & Theseo certamine pugnauit, & coronatus est. Mox à corporis cura ad excolendi animi stu- dium transgressus, auditor fuit Physici Anaxago- ræ, & rhetoris Prodici. In morali autem philo- sophia, Socratis. Tragœdiam scribere natus an- nos duodeuiginti adortus est. Philochorus refert in insula Salamine speluncam esse tetram, & hor-

ridam, quam nos uidimus, in qua Euripides tragœdias scriptitarit. Mulieres fere omnes in maiorem modum exosus fuisse dicitur. siue quod natura abhorruit à mulierum cœtu: siue quod simul duas uxores habuerat: cum id decreto ab Atheniensibus facto ius esset: quarũ matrimonij pertædebat. Eius odij in mulieres Aristophanes quoq; meminit

ἐν ταῖς προτέραις θεσμοφοριαζούσαις

In his uersibus.

νῦν οὖν ἁπάσαισι παραινῶ, καὶ λέγω.
τοῦτον κολάσαι τὸν ἄνδρα πολλῶν οὕνεκα.
ἄγρια γὰρ τινὰ ὦ γυναῖκες δρᾶτε, ἐν ἀγρίοις
τοῖς λαχάνοις αὐτὸς τραφείς.

Alexander autem Aetolus hos de Euripide uersus composuit.

ὁ δὲ ἀναξαγόρου τρόφιμος ἀρχαίου.
στριφνὸς μὲν ἐμοί γε ἔοικε προσειπεῖν
καὶ μισογέλως καὶ τωθάζειν. οὐδὲ πάροινον
μεμαθηκώς ἄλλοτι γράψαι τοῦτ' ἄν.
μέλιτος καὶ σειρήνων ἐτετεύχει.

Is, cum in Macedonia apud Archelaum Regem esset: utereturq; eo rex familiariter: rediẽs nocte ab eius cœna, canibus à quodam æmulo immissis dilaceratus est, & ex his uulneribus mors secuta est. Sepulchrũ autem eius, & memoriam Macedones eo dignati sunt honore: ut in gloriæ quoq; loco prædicarent.

οὔποτε σὸν μνῆμα οὐριπίδης ὤλετο ποῦ.

Quod egregius poeta morte obita sepultus in eorum terra foret. Quamobrem cum legati ad eos ab Atheniensibus missi petissent: ut ossa Athenas inter

-ram illius patriam permitterent transferri: maximo consensu Mecedones in ea re deneganda persliterunt.

Quod à poetis Iouis filij prudentissimi, humanissimiq́; Neptuni autem inhumanissimi, & ferocissimi traduntur. Cap. XXI.

PRæstantissimos uirtute, prudentia, uiribus Iouis filios poetæ appellauerunt: ut Aeacũ, et Minoa, & Sarpedona: ferocissimos, et immanes, et alienos ab omni humanitate tanq̃ è mari genitos, Neptuni filios dixerunt, Cyclopa, & Cercyona, & Lestrygonas.

Historia de Sertorio duce, deq́; astu eius, commenticiusq́; simulamentis, quibus ad barbaros milites continendos, cõciliandosq́; sibi utebatur. Cap. XXII.

SErtorius uir acer, egregiusq́; Dux, et utendi, regendiq́; exercitus peritus fuit. Is in tẽporibus difficillimis mentiebatur ad milites si mendacium prodesset: & literas compositas pro ueris legebat, & somnium simulabat: & falsas religiones conferebat, siquid istæ res eum apud militum animos adiutabant. Illud adeo Sertorij nobile est, Ceruа alba eximiæ pulchritudinis, & uiuacissimæ celeritatis à Lusitano ei quodam dono data est. Hanc sibi oblatam diuinitus, & instinctam Dianæ numine, colloq secum, monereq́;, & docere, quæ utilia factu essent: persuadere omnibus instituit. Ac siqd durius

uidebatur, quod imperandum militibus foret: à cerua sese monitum prædicabat. Id cum dixerat uniuersi tanquam si Deo: libentes parebant. Ea cerua quodá die, cum incursio esset hostium nuntiata: festinatione, ac tumultu consternata in fugam se prorupit: atq; in palude proxima delituit: & postea requisita perisse credita est. Neq; multis diebus post inuentam esse ceruam Sertorio nuntiatur. Tum qui nuntiauerat: iussit tacere. Ac ne cui palàm diceret: interminatus est. Præcepitq;, ut eam postero die repente in eum locum, in quo ipse cum amicis esset: immitteret. Admissis deinde amicis postridie, uisum sibi esse ait in quiete, ceruam, quæ perierat: ad se reuerti. Et ut prius consueuerat, quod opus esset facto: prædicare. Tum Sertorio quod imperauerat significante: cerua emissa in cubiculum Sertorij introrupit. Clamor factus, et orta admiratio est. Eaq; hominum barbarorum credulitas Sertorio in magnis rebus magno usui fuit. Memoriæ proditum est ex ijs nationibus, quæ cum Sertorio faciebant: cum multis prælijs superatus esset: neminem unquam ab eo desciuisse, quanquam id genus hominum esset mobilissimum.

De ætatibus historicorum nobilium Hellanici, Herodoti, & Thucydidis. Caput XXIII.

h Ellanicus, Herodotus, Thucydides historiæ scriptores in ijsdem temporibus ferè laude ingenti floruerunt. Et non nimus longe distantibus fuerunt ætatibus. Nam Hellanicus in ini-

tio belli Peloponnesiaci fuisse, quinq; & sexaginta annos natus uidetur: Herodotus tres & quinquaginta: Thucydides quadraginta. Scriptum hoc in libro XI. Pamphilæ.

Quid Vulcatius Sedigitus in libro, quem de poetis scripsit, de comicis latinis iudicarit. Caput XXIIII.

Edigitus in libro, quem scripsit de poetis, quid de ijs sentiat, qui comœdias fecerũt: & quem præstare ex omnibus cæteris putet: ac deinceps quo quẽq; in loco, & honore ponat; his uersibus suis demonstrat.

» Multos incertos certare hanc rem uidimus;
» Palmam poetæ comico cui deferant:
» Eum, me iudice, errorem dissoluam tibi:
» Vt contra si quis sentiat. nihil sentiat.
» Cæcilio palmam statuo de comico.
» Plautus secundus facile exuperat cæteros.
» Dein Næuius qui seruet, pretio in tertio est.
» Siquid quarto detur: dabitur Licinio.
» Post insequi Licinium facio Attilium.
» In sexto consequitur hos Terentius.
» Turpilius septimum, Trabea octauum obtinet.
» Nono loco esse facile facio Luscium.
» Decimum addo antiquitatis causa Ennium.

De uerbis quibusdã nouis, quæ in Cn. Matij Mimiãbis offenderamus. Caput XXV.

N. Matius uir eruditissimus in Mimiambis suis non absurde, neq; absone finxit re-

cẽntatur, pro eo, quod græci dicunt ἀνανεοῦνται,
Versus, in quibus hoc uerbum est, hi sunt.

» Iam iam albicassit phœbus, & recẽntatur
» Commune lumen hominibus, & uoluptas.

Idem Matius in hisdem miniambis, edulcare dicit, quod est dulcius reddere in his uersibus.

» Quapropter edulcare conuenit uitam:
» Curasq; acerbas sensibus gubernare.

Quibus uerbis Aristoteles philosophus definierit syllogismum, eiusq; definitionis interpretamẽtum uerbis latinis factum. Cap. XXVI.

a Ristoteles quid syllogismus esset, his uerbis definiuit, λόγος ἐν ᾧ τεθέντων τινῶν ἕτερόν τι τῶν κειμένων ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει διὰ τῶν κειμένων. Eius definitiõis nõ uidebatur habere incommode interpretatio facta hoc modo. Syllogismus est oratio, in qua consensis quibusdam, et cõcessis, aliud q̃d quàm quæ concessa sunt: per ea, quæ concessa sunt: necessario conficitur.

Quid sint comitia calata, quid Curiata, quid centuriata, quid tributa, quid consilium. Atq; inibi quædam eiusmodi. Cap. XXVII.

i N libro Lælij Felicis ad Q. Mutium primo scriptum est, Labeonem scribere calata
» comitia esse, quæ pro collegio ponti habentur,
» aut regis sacrorum, aut flaminum, inaugurando

rum causa. Eorum autem alia esse curiata, alia centuriata. Curiata per lictorem curiatim calari, idest conuocari, centuriata per cornicinem. Hisdē comitijs, quæ calata appellari diximus, & sacrorum detestatio, & testamenta fieri solebant. Tria enim genera testamentorum fuisse accepimus. Vnum, quod calatis comitijs in concione populi fieret: alterum in procinctu, cū uiri ad prælium faciendum in aciem uocabātur. Tertium per familiæ emancipationem, cui æs, & libra adhiberetur. In eodem Lælij Felicis libro hæc scripta sunt. Is, qui non uniuersum populum, sed partē aliquam adesse iubet: non comitia, sed concilium edicere debet. Tribuni autem neq; aduocant patricios, neq; ad eos referre de re ulla possunt. Ita ne leges quidem proprie, sed plebiscita appellātur, quæ trib. pleb. ferētibus accepta sunt. Quibus rogationibus ante patritij nō tenebātur, donec Q. Hortēsius DICT. eam legem tulit, ut eo iure, quod plebes statuisset: oēs Quirites tenerētur. Item in eodem libro hoc scriptū est. Cum ex generibus omnium suffragium feratur: curiata comitia esse. Cum ex censu, et ætate, centuriata. Cum ex regionibus, et locis, tributa. Centuriata autem comitia intra pomœrium fieri nefas esse: q̄a exercitum extra urbem imperari oporteat: intra urbem imperari ius non sit. Propterea centuriata in campo Martio haberi, exercitumq́; imperari præsidij causa solitum, quoniam populus esset in suffragijs ferēdis occupatus.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Quod errauit Cor. Nepos, cum scripsit Ciceronem tres & uiginti annos natum causam pro Sex. Roscio dixisse. Caput XXVIII.

C Or. Nepos & rerum memoriæ non indiligens, & M. Ciceronis, ut qui maxime amicus, familiaris'q; fuit. Atq; is tamen in primo librorum, quos de uita illius composuit: errasse uidetur: cum eum scripsit tres & uiginti annos natũ primam causam iudicij publici egisse. Sex.'q; Rosciũ paricidij reum defendisse. Dinumeratis quippe annis à Q. Cæpione, & Q. Serrano, quibus COSS. ante diẽ. III. nonas Ianuar. M. Cicero natus est, ad M. Tullium, & Cn. Dolobellam, quibus COSS. causam priuatam pro Quintio apud Aquilium Gallum iudicem dixit sex & uiginti anni reperiuntur. Neq; dubium est, quin post annum, quã pro Quintio dixerat, Sex. Roscium reum paricidij defenderit: annos iam septem & uiginti natus L. Sylla Felice, & Q. Metello Pio COSS. In qua re etiam Fenestellam errasse Pedianus Asconius animaduertit, qđ eum scripserit, sexto uigesimo ætatis anno pro Sex. Roscio dixisse. Longior autem Nepotis, quã Fenestellæ error est: nisi quis uult in animum inducere, studio amoris, et amicitiæ adductum, amplificandæ admirationis gratia, quadriennium Nepotem suppressisse, ut M. Cic. orationem florentem dixisse pro Roscio admodum adolescens uideretur. Illud adeo ab utriusq; oratoris studiosis animaduersum, & scriptũ est: quod Demosthenes, & Cicero pari ætate illustris

ſimas orationes in cauſis dixerint. Alter, κατὰ ἀνδροτίωνος, καὶ κατὰ τιμοκράτους, ſeptem et uiginti annos natus, alter anno minor pro P. Quintio. ſeptimo & uigeſimo pro Sex. Roſcio. Vixerunt quoq; non nimis numerum annorũ diuerſum. Alter treis, & ſexaginta annos, Demoſthenes. LX.

Quali figura orationis, & quã noua L. Piſo annalium ſcriptor uſus ſit. Caput XXIX.

d Væ iſtæ in loquendo figuræ notæ, ſatis uſitatæq; ſunt. Mihi nomen eſt Iulio: & mihi nomen eſt Iulij. Tertiam figuram nouam hercle reperi apud Piſonem in ſecundo annalium. Verba Piſonis hæc ſunt. L. Tarquinium collegam ſuum, quia Tarquinium nomen eſſet, metuere. Eumq; orat, uti ſua uoluntate Romam contendat. Quia Tarquinium inquit, nomen eſſet. Hoc perinde eſt, tanquam ſi ego dicam. mihi nomen eſt Iulium.

Vehiculum, quod petorritum appellatur, cuiatis linguæ uocabulum ſit Græcæ an Gallicæ.
Caput XXX.

q Vi ab alio genere uitæ detriti iam, & retorridi ad literarum diſciplinas ſerius adeũt: ſi forte ijdem garruli natura, & ſubargutuli ſunt, oppido quam fiunt in literarum oſtentatione inepti, & friuoli. Quod genus profecto ille homo eſt, qui de petorritis nuper argutiſſimas nu-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

gis dixit. Nam, cum quæreretur petorritum quali forma uehiculum, cuiatis'q; linguæ uocabulum esset: & faciem uehiculi ementitus est longe alienam, falsam'q;: & uocabulum græcum esse dixit. Atq; id significare uolucres rotas interpretatus est. Commutata'q; una litera petorritum esse dictum uolebat, quasi petorrotum. Scriptum etiam hoc esse à Valerio Probo contendit. Ego, cum Probi multos admodum commentationum libros inquisierim: neque scriptum in his inueni, nec usquam alioquin Probũ scripsisse credo. Petorritum enim est non ex græca dimidiatum, sed totum transalpibus factum, nam est uox gallica. Inscriptum est in libro M. Varronis XIIII rerũ diuinarum. Quo in loco Varro, cum de petorrito dixisset: esse id uerbum gallicum, lanceam quoq; dixit non latinum, sed hispanicum uerbum esse.

Quæ uerba legauerint Rhodij ad hostium ducem Demetrium, cum ab eo obsiderentur super illa inclyta Ialysi imagine. Cap. XXXI

r Hodum insulam celebritatis antiquissimæ oppidum'q; in ea pulcherrimum, ornatissimum'q; obsidebat, oppugnabat'q; Demetrius dux ætatis suæ inclytus. Cui à peritia, disciplina'q; faciendi obsidij, machinarum'q; solertia, ad capienda oppida repertarum, cognomentum πολιορκητὴς fuit. Tum ibi in obsidione illa ædes quasdã publicæ factas, quæ extra urbis muros cum paruo præsidio erãt: adgredi, & uastare, atque absumere igni

parabat. In his ædibus erat memoratissima illa imago Ialysi Protogenis manu facta illustris pictoris. Cuius operis pulchritudinem, præstantiam'q; ira percitus Rhodijs inuidebat. Mittunt Rhodij legatos ad Demetrium cum his uerbis. Quæ malum inquiunt ratio est, ut tu imaginem istam uelis incendio ædium facto disperdere? Nam si nos omnes superaueris: et oppidum hoc totum ceperis: imagine quoq; illa ītegra, & incolumi per uictoriam potieris. Sin uero nos uincere obsidendo nequiueris: petimus consyderes ne turpe tibi sit: quia non potueris bello Rhodios uincere: bellum cum Protogene mortuo gessisse. Hoc ubi ex legatis audiuit, oppugnatione desita, & imagini, & ciuitati pepercit.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XVI.

Verba Musonij græce digna, atq; utilia audiri, obseruari'q;. Eiusdem utilitatis sententia à M. Catone multis ante annis Numantiæ ad equites dicta. Caput Primum.

Dolescentuli cum etiam tum in scholis essemus, ἐνθυμημάτιον hoc græcum, quod adposui, dictum esse à Musonio philosopho audiebamus. & quoniam uere, atq; luculente dictum, uer-

bisq́; est breuibus, & rotundis uinctum, perquam libenter memineramus. ἄν τι πράξης καλὸν μετὰ πόνου, ὁ μὲν πόνος οἴχεται, τὸ δὲ καλὸν μένει. ἄν τι ποιήσης αἰσχρὸν μετὰ ἡδονῆς, τὸ μὲν ἡδὺ οἴχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει. Postea istam ipsam sententiam in Catonis oratione, quã dixit Numantiæ apud equites: positam legimus. Quæ & si laxioribus paulo, longioribusq́; uerbis comprehensa est: præquam illud græcum, quod diximus: quoniam tamen prior tempore, antiquiorq́; est, uenerabilior uideri debet.

» Verba ex oratione hæc sunt. Cogitate cum animis ue
» stris, siquid uos per laborem recte feceritis: labor ille
» à uobis cito recedet: bene factum à uobis, dum uiue
» tis: non abscedet. Sed siqua per uoluptatem nequiter
» feceritis: uoluptas cito abibit: nequiter factum illud a
» pud uos semper manebit.

Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percõctãdi, disserendiq́;, & quæ sit eius legis reprehensio.

Caput II.

Legem esse aiunt disciplinæ dialecticæ, si de quapiam re quæratur, disputeturq́;: atq; ibi quod rogere, ut respõdeas, tum ne amplius quid dicas, quã id solum, quod es rogatus, aut aias, aut neges. Eamq; legem qui non seruent, et aut plus, aut aliter quã sunt rogati, respondeant: existimantur rudes, indoctiq́; esse: disputandiq́; morem, atq; rationem non tenere. hoc quidem, quod dicunt in plerisq; disputationibus proculdubio fieri oportet. Indefinitus nanq;, inexplicabilisq́; sermo fiet: nisi interrogationi

bus, responsionibus'q; simpliabus fuerit determinatus. Sed enim esse quædam uidentur, in quibus si breuiter, & ad id, quod rogatus fueris, respondeas: capiare. Nam siquis his uerbis interroget: postulo ut respõdeas, Desieris ne facere adulterium an non? utcunq; dialectica lege responderis, siue aias, seu neges: hærebis in captione, tam si te dicas adulterũ, quã si neges. Sed quod minus est in interrogatione, id est adēddũ. Nam qui facere aliquid non desiuit: non id necessario etiam fecit. Falsa igitur est species istius captionis, et nequaquam procedere ad id potest, ut colligi, concludi'q; possit, eum facere adulterium: qui se negauerit facere desisse. Quid autem legis istius propugnatores in illa captiũcula facient: in qua hærere eos necessũm est? si nihil amplius quã quod interrogati erunt, responderint. Nam si ita ego istorum aliquem rogem. Quicquid non perdidisti, habeas ne an non habeas? postulo, aut aias, aut neges, utcunq; breuiter responderit: capietur. Nam si non habere se negauerit, quod non perdidit: colligetur oculos eum non habere: quos non perdidit. Sin uero habere se dixerit: colligetur eũ habere cornua, quæ non perdidit. Rectius igitur, cautius'q; ita respondebitur, quicquid habui, id habeo, si id non perdidi. Sed huiuscemodi responsio non fit ex lege, quã diximus. Plus enim quã quod rogatus est, respondet. Et propterea id quoq; ad eam legem addi solet, non esse captiosis interrogationibus respondendum.

Quanã ratione effici dixerit Erasistratus medicus, si cibus forte deerit, ut tolerari aliquantisper inedia

possit, & tolerari fames, uerbaq; ipsa Erasistrati super ea re scripta. Caput III.

c Vm Phauorino Romae dies plerũq; totos erramus. Tenebatq; animos nostros homo ille fandi dulcissimus. atq; eum quoquo iret, quasi ex lingua prorsum eius capti prosequebamur. Ita sermonibus usquequaq; amoenissimis demulcebat. tum ad quendam aegrum cum isset uisere, nosq; cum eo unà introissemus: multaq; ad medicos, qui tũ forte istic erãt: ualetudinis eius gratia oratione graeca dixisset: ac ne hoc quidem ĩquit, mirum uideri debet, quod cum antehac semper edundi fuerit adpetens: nunc post imperatam iediam tridui, omnis eius adpetitio pristina elanguerit. Nam quod Erasistratus scriptum reliquit ĩquit, propemodum uerum est. Esuritionem faciunt inanes, patentesq; intestinorum fibrae, & caua intus uentris, & stomachi uacua hiantia. quae ubi aut cibo complentur: aut inanitate diutina contrahuntur: & conniuent: tunc loco: in quẽ cibus capitur: uel stipato, uel adducto, uoluntas capiendi eius, desyderandiq; restinguitur. Scythas quoq; ait eũdẽ Erasistratum dicere, cum sit usus, ut famem longius tolerent: fascijs uentrem strictissime circumligare. Ea uentris compressione esuritionem posse depelli creditum est. haec tum Phauorinus, multaq; istiusmodi alia adfabilissime dicebat. Nos autem postea, cum librum forte Erasistrati legeremus διαιρέσεων primum, idipsum in eo libro, quod Phauorinum audiebamus dicere: scriptũ offendimus. Verba Erasistrati

ad eam

ad eam rem pertinentia, hæc ſunt.

ἐλογιζόμεθα οὖν παρὰ τὴν ἰσχυρὰν σύμπτωσιν τῆς κοιλίας εἶναι τὴν σφόδρα ἀσιτίαν. καὶ γὰρ τοῖς ἐπιπλέον ἀσιτοῦσι κατὰ προαίρεσιν ἐν τοῖς πρώτοις χρόνοις ἡ πεῖνα παρακολουθεῖ. ὕστερον δὲ οὐκέτι.

Deinde paulum infra.

ἐθισμένοι δέ εἰσι καὶ δισκύθαι ὅταν διά τινα καιρὸν ἀναγκάζονται ἀσιτεῖν, ζώναις πλατείαις τὴν κοιλίαν διασφίγγειν ὡς τῆς πείνης αὐτοὺς ἧττον ἐνοχλούσης. σχεδὸν δὲ καὶ ὅταν πλήρης ἡ κοιλία ἦ διὰ τὸ κένωμα ἐν αὐτῇ μηδὲν εἶναι. διὰ τοῦτο οὐ πεινῶσιν ὅταν δὲ σφόδρα συμπεπτωκυῖα ᾖ, κένωμα οὐκ ἔχει.

In eodem libro Eraſiſtratus uim quandam famis nõ tolerabilem, quã græci βούλιμον, καὶ βούπειναν. appellant: in diebus frigidiſſimis multo facilius acci dere ait, quã cum ſerenum, atq; placidum eſt. Atq; eius rei cauſas, cur is morbus in eo plerunq; tempore oriatur, non dum ſibi eſſe compertas dicit. Verba, qui bus id dicat, hæc ſunt. ἄπορον δὲ καὶ δεόμενον ἐπισκέψεως, καὶ ἐπὶ τούτου, καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν βουλιμιώντων διατὶ ἐν τοῖς ψύχεσι μᾶλλον τὸ σύμπτωμα τοῦτο γίνεται ἢ ἐν ταῖς εὐδίαις.

Quo ritu, quibusq; uerbis fecialis Po. Ro. bellum indicere ſolitus ſit, ijs, quibus Po. Ro. bellum fieri iuſ ſerat. Et item in quæ uerba conceptum fuerit ius iu randum de furtis militaribus ſanciendis, & uti mili tes ſcripti intra prædictum diem, in loco certo frequẽ tarent, cauſis quibuſdã exceptis, propter quas id ius iurandum remitti æquum eſſet. Cap. IIII.

Incius in libro III de re militari fecialem
c Po.Ro.bellum īdicentem hostibus, telumq́;
in agrum eorum iacientem hisce uerbis uti
» scripsit. Quod Po. Hermundulus, hominesq́; populi
» Hermunduli aduersus Po. Ro. bellum fecere: deli-
» quer.q́; quodq́; Po.Ro.cum Po. Hermundulo, homi-
» nibusq́; Hermundulis bellum iussit: Ob eam rem ego
» Po.q́; Ro.Po. Hermundulo, hominibusq́; Hermundu
» lis bellum indico, facioq́;. Item in libro eiusdem Cin
» cij de re militari V. ita scriptum est. Cũ delectus an
» tiquitus fieret, & milites scriberentur: in ius iuran-
» dum eos tribunus militaris adigebat in uerba hæc.
» In magistratu C. Lælij C. filij COS. L. Cornelij P.
» filij COS. in exercitu decemq; millia passuum propè
» furtum non facies, dolo malo, solus, neq; cum pluri
» bus, pluris numi argentei, in dies singulos. Extra ha
» stam, hastile, ligna, pabulum, utrem, follem, facu-
» lam, siquid ibi inueneris, sustuleris'ue, quod tuum
» non erit: quod pluris numi argentei erit: uti tu ad C.
» Lælium C. filium COS. L.'ue Cornelium P. filiũ
» COS. siue ad quem eorum iusserit, proferas, aut pro
» fitebere in triduo proximo, quicquid inueneris, su-
» stuleris'ue dolo malo. Aut domino suo, cuium id cẽ
» sebis esse: reddes: uti quod recte factum esse uoles.
» Militibus autem scriptis dies præfiniebatur, quo die
» adessent, & ut citati COS. responderent. Deinde ita
» concipiebatur ius iurandum, ut adessent, his additis
» exceptionibus, nisi harunce quæ causa erit, funus fa
» miliare, feriæ denicales Calendæq;, quæ non eius rei
» causa in eum diem collatæ sint, quo is eo die minus

ibi esset. Morbus sonticus auspicium'ue, quod sine piaculo præterire non liceat. Sacrificium'ue anniuersarium quod recte fieri non posset, nisi ipsus eo die ibi sit, ius, hostis'ue status, condictus'ue dies cum hoste, si cui eorum harunce, quæ causa erit, tum se postridie quàm per eas causas licebit, eo die uenturum, aditurum'q; eum, qui eum pagum, uicum, oppidum'ue delegerit. Item in eodem libro uerba hæc sunt. Miles cū die, qui prædictus est, aberat: neq; excusatus erat: infrequens dabatur. Item in libro sexto hoc scriptum est. Alæ dictæ exercitus, equitum ordines, quod circùm legiones dextra, sinistra'q; tanquam alæ in auium corporibus locabantur. In legione sunt centuriæ sexaginta, manipuli triginta, cohortes decem.

Vestibulum quid significet, de'q; eius uocabuli rationibus. Caput V.

Pleraq; uocabula, quibus uulgo utimur, neq; tamen liquido scimus quid ea proprie, atq; uere significent: sed incompertum, & uulgariam traditionem rei non exploratæ secuti, uidemur magis dicere quod uolumus, quàm dicimus. Sicuti est uestibulum uerbum in sermonibus celebre, atq; obuium, non omnibus tamen, qui illo facile utuntur: satis spectatum. Animaduerti enim quosdam, haud quaquam indoctos uiros opinari uestibulum esse partem domus primorem, quam uulgus atrium uocat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Cæcilius Gallus in libro de significatione uerborum, quæ ad ius ciuile pertinent: secundo: uestibulum esse dicit non in ipsis ædibus, neq; partem ædium, sed locum ante ianuam domus uacuum, per quem a uia aditus, accessusq; ad ædeis est, cũ dextra, sinistráq; inter ianuam, tectáq;, quæ sunt uiæ iuncta, spatium relinquitur. Atq; ipsa ianua procul à uia est area uacanti intersita. quæ porrò huic uocabulo ratio sit: quæri multum solet. Sed quæ scripta legi, ea fermè omnia inconcinna, atq; absurda uisa sunt. Quod sulpitium autem Apollinarem memini dicere uirum eleganti sciẽtia ornatum, huiuscemodi est. Ve particula, sicuti quædam alia, tum intensionem significat, tum minutionem. Nam uetus, & uehemens alterũ ab ætatis magnitudine compositum, elisumq; est: alterum à mentis ui, atq; impetu dicitur. Vescum autem, quod ex ue particula, & esca copulatum est, utriusq; diuersæ significationis uim capit. Aliter enim Lucretius uescum salem dicit ex edendi intentione. Aliter Lucilius uescum appellat cum edẽdi fastidio. Qui domos igitur amplas antiquitus faciebant, locum ante ianuã relinquebant: qui inter fores domus, et uiam medius esset. In eo loco qui dominum eius domus salutatum uenerant: prius quã admitterentur, consistebant, & neq; in uia stabant, neq; ĩtra ædes erant. Ab illa ergo grandis loci consistione, & quasi quadam stabulatione uestibula appellata sunt spatia (sicuti diximus) grandia ante fores ædium relicta, in quibus starent qui uenissent: prius quã in domum intromitterẽtur. Meminisse autem debebimus id uocabulum non sem

per à ueteribus proprie, sed per quasdam tralationes esse dictum. Quae tamẽ ita sunt factae, ut ab ista, de qua diximus, proprietate non longe desciuerint. Sicut illud in. VI. Virgilij.

" Vestibulum ante ipsum, primisq́; in faucibus orci
" Luctus, & ultrices posuere cubilia curae.

Non enim uestibulum priorem partem domus infernae esse dicit: Quod obrepere potest, tanquam si ita dicatur: Sed loca duo demonstrat extra orci fores, uestibulum, & fauces. Ex quibus & uestibulum appellat ante ipsam domum, & ante ipsa ora penetralia. Fauces autem uocat iter angustum, per quod ad uestibulum adiretur.

Hostiae, quae dicuntur bidentes, quid sint, & quã ob causam ita appellatae sunt, superq; ea re P. Nigidij, & Iulij Higinij sententiae.

Caput VI.

[R]Edeũtes Gratia Brũdusium nauem aduertimus. Ibi quispiam linguae latinae literator Roma à Brundusinis accersitus experiundum sese uulgo dabat. Imus ad eum nos quoq; oblectamenti gratia. Erat enim fessus, atq; languens animus de aestu maris, legebat barbare, insciteq́; Virgilij septimum, in quo libro hic uersus est.

" Centum lanigeras mactabat rite bidenteis.

Et iubebat rogare se, siquis quid omnium rerum uellet discere. Tum ego indocti hominis confidentiam demiratus, doces ne inquam nos magister, cur bidentes dicantur, Bidentes inquit, oues appellatae, idcircoq́;

Lanigeras dixit, ut oues planius demonstraret. Post hac inquam uidebimus, an oues solæ (ut tu ais) bidentes dicantur. Et an Pomponius Atellanarum poeta, in gallis transalpinis errauerit: cum hoc scripsit,
" Mars tibi uoueo facturum,
" Si unquam redierit, bidenti uerre.
Sed nunc ego à te rogaui ecquam scias esse huiusce uocabuli rationem. Atq; ille nihil contatus, sed nimium quantum audacter: Oues inquit, bidentes dictæ, q̃d duos tantum dentes habeant. Vbi terrarum quæso te inquam duos solos per naturam dentes habere ouem uidisti? Ostentum. n. est, & piaculis factis procurandum. Tum ille permotus mihi, & irritatus, quære inquit ea potius: quæ à grammatico quærẽda sunt. Nã de ouium dentibus upiliones perconctantur. Facetias nebulonis hominis risi, & reliqui. P. aũt Nigidius in libro, quem de extis composuit: bidentes appellari ait non oues solas, sed omnes bimas hostias, neq; tamen dixit apertius cur bidentes: Sed quod ultro existimabamus, id scriptum inuenimus in commẽtarijs quibusdam ad ius pontif. pertinentibus, Bidennes primo dictas litera immissa, quasi biennes. Tum longo usu loquendi corruptam esse uocem, & ex bidennibus bidentes factum, quoniam id uidebatur esse dictu facilius. Higinus tamen Iulius, qui ius pontif. non uidetur ignorasse, in IIII librorum, quos de Virgilio fecit, bidentes appellari scripsit hostias, quæ per ætatem duos dentes altiores haberent. Verba illius ipsa posui.
" Quæ bidens est inquit, hostia oportet habeat dentes
" octo, sed ex ijs duo cæteris altiores, per quos appareat

" ex minore ætate, in maiorem transcendisse. Hæc Higini opinio, an uera sit, non argumentis, sed oculis iudicari potest.

Quod Laberius uerba pleraq; licentius, petulantiusq; finxit: et quod multis item uerbis utitur, de quibus an sint latina, quæri solet.

Caput VII.

Laberius in mimis, quos scriptitauit, oppido quam uerba finxit prælicenter. Nam & Mendicimonium dicit, et mœchimonium, & adulterionem, adulteritatemq; pro adulterio, & depudicauit pro stuprauit, & abluuium pro diluuio, et quod in mimo ponit, quem Cophinum scripsit, manuatus est pro furatus est. Et item in fullone furem manuarium appellat.

" Manuari inquit, pudorem perdidisti,

Multaq; alia huiusmodi nouat: neque non obsoleta quoque, & maculantia ex sordidiore uulgi usu ponit, quale est in staminarijs.

" Tollet bona fide uos orcus nudas in Catomium.

Et elutriare lintea, & labandria dicit: quæ ad lauandum sint data, & collicior inquit in fullonicam.

" Et quid properas, & quid præcurris Caldonia?

Item in restione, Calabarriunculos dicit: quos uulgus Calaburriones. Item in compitalibus malas malaxaui. Item in catomemmone.

" Hic est inquit, ille gurdus, quem ego

" Me abhinc duos menses ex Africa

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

" Venientem excœpisse tibi narraui.

Item in mimo, qui inscribitur, nacca, L. Cippum dicat, & obbam, & camelliam, & pictatium, & capitium, induis inquit, capitium tunicæ pittacium. Præterea in anna peranna, gubernium pro gubernatore, & planum pro sycophanta, et nanum pro pumilione dicat: quãquam planum pro sycophanta M. quoq; Cicero in oratione scriptum reliquit, quã pro Cluentio dixit. Atq; itẽ in mimo, qui saturnalia ĩscriptus est, botulum pro farcimine appellat, & hominem leenam pro leui, item in necromantia coctionem peruulgate dicat, quem ueteres arulatorem dixerũt.

" Verba Laberij hæc sunt. Duas uxores, hoc hercle
" plus negotij est (inquit coctio sex ædiles uiderat.) Sed enim in mimo, in quem scripsit Alexandream, eodem quidem modo, quo uulgus, sed probe, latineq; usus est græco uocabulo. Emplastrum enim dixit οὐδετέρως, ut isti nouitij semidocti, uerba ex eo mimo adposui.

" Quid est ius iurandum? Emplastrum æris alieni.

Quid significet, & quid à nostris appellatum sit ἀξίωμα, quod dialectici dicunt, & quædam alia, quæ prima in disciplina dialectica traduntur.

Caput VIII.

Cum in disciplinas dialecticas induci, atq; imbui uellemus: necessum fuit adire, atq; cognoscere quas uocant dialectici εἰσαγωγάς, tum in primo περὶ ἀξιωμάτων discendum quæ M. Varro aliâs profata, aliâs proloquia appellat.

Commentarium de proloquijs Lælij docti hominis, qui magister Varronis fuit: studiose quæsiuimus. Eumq; in pacis bibliotheca repertum legimus. Sed in eo nihil edocenter, neq; ad instituendum explanate scriptum est. Fecisseq; uidetur eũ librũ Lælius sui magis admonendi, quã aliorum docendi gratia. Rediuimus igitur necessario ad græcos libros: ex quibus accepimus ἀξίωμα definitum esse his uerbis λεκτὸν αὐτοτελὲς, ἀποφαντὸν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ. Hoc ego supersedi uertere: quia nouis, & inconditis uocabulis utendum sit: quas pati aures per insolẽtiam uix possent. Sed M. Varro in libro de lingua latina ad Ciceronem IIII & XX expeditissime ita finit. Proloquium est sententia, in qua nihil desyderatur. Erit autem planius, quid istud sit: si exemplum eius dixerimus. ἀξίωμα igitur, siue id proloquium dicere placet: huiusmodi est. Annibal Pœnus fuit. Scipio Numantiam deleuit. Milo cædis damnatus est. Neq; bonum est uoluptas, neq; malum. Et omnino q̃cquid ita dicitur, plena, atq; perfecta uerborum sentẽtia, ut id necesse sit aut uerum, aut falsum esse, id à dialecticis ἀξίωμα, idest oratio uerum, aut falsum plene significans appellatum est à M. Varrone, sicuti dixi, proloquiũ. A Marco autem Cic. pronuntiatũ. Quo ille tamẽ uocabulo tantisper uti se attestatus est: quoad melius inquit, inuenero. Sed quod græci συνημμένον ἀξίωμα dicunt, id alij nostrorum adiunctum, alij connexum dixerunt. Id connexum tale est. Si Plato ambulat, Plato mouetur. Si dies est, sol super terras est. Item quod illi συμπεπλεγμένον,

nos uel coniunctum, uel copulatum dicimus: quod est eiusdem modi. P. Scipio Pauli filius, & bis COS. fuit et triumphauit, et censura functus est, et collega in censura L. Mumij fuit. In omni autem coniuncto, si unum est mendacium, etiam si cætera uera sunt: totum esse mendacium dicitur. Nam si ad ea omnia, quæ de Scipione illo uera dixi, addidero, & Annibalem in Africa superauit, quod est falsum: uniuersa quoq; illa, quæ coniuncte dicta sunt: propter hoc unum, quod falsum accesserit, q̃a simul dicentur, uera nõ erunt. Est item aliud, quod græci διεζευγμένον ἀξίωμα, nos disiunctum proloquium dicimus. Id huiuscemodi est. Aut malum est uoluptas, aut bonũ, aut neq; bonum, neq; malum est. Omnia autem, quæ disiunguntur, pugnantia esse inter sese oportet. Eorumq; opposita ἀντικείμενα græci dicunt. Ea quoq; ipsa inter se aduersa esse. Ex omnibus, quæ disiunguntur: unum esse uerum debet, falsa cætera. Quod si aut nihil omnium uerum, aut omnia, plurá ue, quàm unum uera erunt: Aut quæ disiuncta sunt, non pugnabũt: aut quæ opposita eorum sunt, contraria inter sese non erunt: tunc id disiunctum mendaciũ est, & appellatur παραδιεζευγμένον, sicuti hoc est in quo quæ opposita non sunt contraria, aut curris, aut ambulas, aut stas. Nam ipsa quidem inter se aduersa sunt: Sed opposita eorum non repugnant. Non ambulare enim, & non stare, & non currere contraria inter sese non sunt: quoniam contraria ea dicuntur: quæ simul uera esse non queunt. Possis enim simul, eodemq; tempore, neq; ambulare, neque stare,

neq; currere. Sed hoc iam breue ex dialectica libamentum dedisse nunc satis erit. Atq; id solum addendum, admonendumq́; est, quod huius disciplinæ studium, atq; cognitio in principijs quidē tetra, et aspernabilis, insuauisq́; esse, & inutilis uideri solet. Sed ubi aliquantū processeris: tum deniq; & emolumentum eius in animo tuo dilucebit: & sequetur quædā discendi uoluptas insatiabilis. Cui sanè si modū non feceris: periculum non mediocre erit: ne ut plerique alij, tu quoq; in illis dialecticæ gyris, atq; mæādris, tanquam apud sirenios scopulos consenescas.

Quid significet uerbum in libris ueterum creberrime positum, susq́; deq́;. Cap. IX.

Vsq́; deq́; fero, aut susq́; deq́; habeo (his .n. omnibus modis dicitur) uerbum est ex hominum doctorum sermonibus, in poematis quoq;, & in epistolis ueterum scriptum plurifariam. Sed facilius reperias, qui id uerbū ostentent: q̃ qui intelligant. Ita pleriq; nostrum quæ remotiora uerba inuenimus: dicere ea properamus, non discere. Significat autem, susq́; deq́; ferre, æquo animo esse, & quod accidit, non magnipendere. Atq; interdum negligere, & contēnere, et propemodū id ualet, q̄d dicitur ἀδιαφορεῖν. Laberius in compitalibus.

" Nunc tu lentus es, nunc tu, susq́; deq́; fers.
" Materfamilias tua in lecto aduerso sedet Seruos
" sextātis uerbis nefarijs. Vtitur M. Varro in sisenna,
" uel de historia. Quod si non horum omnium similia

essent principia, susq́; deq́; esset. Lucilius in tertio.

» Verum hic ludus ibi susq́; omnia, deq́; fuerunt
» Susq́; & deq́; fuere inquã omnia ludus, iocusq́;.
» Illud opus durum, ut setinum accessimus finem.
ἐπὶ τὸ λοιπὸν,
» Vt aiunt, montes Aetnæ omnes asperi Athones.

Quid sint proletarij, quid capitecensi, quid item sit in. XII. tabulis assiduus, & quæ eius uocabuli ratio sit. Caput X.

O Tium erat quodam die Romæ in foro a ne gotijs, & læta quædam celebritas feriarũ, legebaturq́; in consessu forte compluriũ Ennij liber ex annalibus. III. In eodẽ lib. uersus hi fue (re.
» Proletarius publicitus scutisq́;, ferroq́;
» Ornatur. ferro muros, urbemq́;, forumq;
» Excubijs curant. Tũ ibi quæri cœptum est, q̃d esset proletarius. Atq; ego aspiciens quempiam in eo circu lo ius ciuile callentem familiarem meum rogabam, ut id uerbum nobis enarraret: & cum ille se iuris, non rei grammaticæ peritum esse respondisset: eo maxime inquam te dicere hoc oportet, quando, ut prædicas, es iuris peritus. Nãq; Ennius uerbum hoc ex XII tabulis uestris accepit: in quibus si recte commemini,
» ita scriptum est. Adsiduo uindex adsiduus esto. Pro
» letario ciui quiuis uolet uindex esto. Petimus igitur ne annalem hunc Q. Ennij, sed XII tabulas legi arbitrere. Et quid sit in ea lege proletarius ciuis interpretere. Ego uero inquit dicere, atq; interpretari hoc debe rem, si ius faunorum, & aboriginum didicissem.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

Sed enim cum proletarij, & adsidui, & sanates, & uades, & subuades, & uigintiquinq; asses, & taliones, furtorumq́; quæstiones cum lance, & licio euanuerint, omnisq́; illa XII tabularum antiquitas, nisi in legis actionibus centumuiralium causarum lege Aebutia lata consopita sit: studiũ, sciẽtiamq́; ego præstare debeo iuris, & legum, uocumq́; earum, quibus utimur. Tum forte quadam Iulium Paulum poetã memoriæ nostræ doctissimum prætereuntem conspeximus. Is à nobis salutatur, rogatusq́;, uti de sententia, deq́; ratione istius uocabuli nos doceret: Qui in plebe inquit, Romana tenuissimi, pauperrimiq́; erant: neq; amplius quã mille quingentum æris in cẽsum deferebant: proletarij appellati sunt. Qui uero nullo, aut perquam paruo ære censebantur: capitecensi uocabantur. Extremus autem census capite censorũ æris fuit. CCCLXXV. Sed quoniam res, pecuniaq́; familiaris obsidis uicæ, pignorisq; esse apud Remp. uidebatur: amorisq; in patriam fides quædã in ea, firmamentumq́; erat: neq; proletarij, neq; capitecensi milites, nisi in tumultu maximo scribebantur: quia familia his aut tenuis, aut nulla esset. Proletariorum tamen ordo honestior aliquanto & re, & nomine, quàm capitecensorum fuit. Nam & asperis Reip. tẽporibus, cum iuuentutis inopia esset: in militiã tumultuariam legebantur. Armaq́; ijs sumptu publico præbebantur. Et non capitis censione, sed prosperiore uocabulo, à munere, officioq́; prolis edendæ appellati sunt. quod cum re familiari parua minus possent Remp. iuuare: sobolis tamen gignendæ copia ciuita-

tem frequẽtarent. capitecensos autem primus C. Marius, ut quidam ferunt, bello cimbrico difficillimis Reip. tẽporibus, uel potius, ut Sallustius ait, bello Iugurthino, milites scripsisse traditur cum id factum ante, in nulla memoria extaret. Adsiduus in XII tabulis, pro locuplete, & facile munus faciente, dictus ab assibus, idest ære dando, cum id tempora Reip. postularent. Aut à muneris pro familiari copia faciendi assiduitate. Verba autem Sallustii in historia Iugurthina de C. Mario COS. et de capitecensis hæc sunt. " Ipse interea milites scribere, non more maiorum, nec ex classibus, sed ut libido cuiusq; erat, capitecensos plerosq;. Id factum alij íopia bonorum, alij per ambitionem COS. memorabant: quod ab eo genere celebratus, auctus'q; erat, et homini potentiã quærenti, egentissimus quisq; opportunissimus.

Historia ex Herodoti libris sumpta de Psylloru͠ interitu, qui in syrtibus Africanis colebant.

Caput XI.

[G]ens in Italia Marsorum orta fertur esse à Circes filio Marso. Propterea Marsis hominibus, quorum duntaxat familiæ cum externis cognationibus non dum etiam permistæ corruptæ'q; sunt: ui quadam genitali datum, ut serpentiu͠ uirulentorum domitores sint, & incentionibus: herbarum'q; sucis faciant medelarum miracula. Hac eadem ui præditos esse quosdam uidemus, qui Psylli uocantur. Quorum nomine super & genere, cum in ueteribus literis quæsissem: in quarto deniq; He-

rodoti libro, fabulam hanc de Psyllis inuenimus. Psyllos quondam fuisse in terra Africæ, conterminos Nasamonibus: Austrum'q; in finibus eorum quodam in tempore perquam ualidum, ac diutinum flauisse. Eo flatu aquam omnem in locis, in quibus colebant: exaruisse. Psyllos re aquaria defectos eam iniuriam grauiter austro succensuisse. Decretum'q; fecisse, uti armis sumptis ad austrũ, perinde quasi ad hostem iure belli res repetitum proficiscærentur. Atq; ita profectis uẽtum austrum magno spiritus agmine uenisse obuiã. Eosq; uniuersos cũ omnibus copijs, armis'q; cumulis, montibus'q; arenarum superiectis operuisse. Eo facto Psyllo, ad unũ omneis interisse. Itaq; eorum fines à Nasamonibus occupatos.

De ijs uocabulis, quæ Cloatius Verrius, aut satis commode, aut nimis absurde, & illepide, ad origines linguæ græcæ redegit. Caput XII.

CLoatius Verrius in libris, quos ĩscripsit uerborum à græcis tractorum, non pauca hercle dicit curiose, et sagaciter conquisita, neq; non tamen quædam futilia, & friuola. Errare inqt, dictũ est ἀπὸ τοῦ ἔρρειν. Versum'q; ĩfert Homeri, in quo id uerbũ est, ἔρρε κακὴ γλήνη. et illud ἔρρε ἐκ νήσου θᾶσσον ἐλέγχιστε ζωόντων.

Item hallucinari factum scripsit ex eo, quod dicitur græce ἀλύειν. unde lucum quoq; esse dictum putat g litera in c conuersa tarditatem quandã animi, & stuporem, qui hallucinantibus plerunq; usuuenit. Item fascinum appellat quasi βάσκανον,

& fascinare esse quasi βασκαίνειν. Commode hæc sane` omnia, & condecenter. Sed in lib. quarto. Fœnerator inquit, appellatus est, quasi φανερότερον ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι ἐπὶ τὸ χρηστότερον, quoniá id genus hominum speciem ostendunt humanitatis, & commodi esse uideantur inopibus numos desyderantibus. Id'q; dixisse, ait Hypsicraten quempiam grammaticum, cuius libri sane` nobiles sunt super ijs, quæ à græcis accepta sunt. siue hoc autem ipse Cloatius, siue nescio quis alius nebulo effutiuit, nil potest dici insulsius. Fœnerator enim sicut Mar. Varro in lib. tertio de sermone latino scripsit, a` fœnore est nominatus. Fœnus autem dictum à fœtu, & quasi à fœtura quadam pecuniæ parientis, atq; increscentis, & idcirco & M. Catonem, & cæteros ætatis eius fœneratorem sine, a, litera pronuntiasse tradit, sicuti fœtus ipse, & fœcunditas appellata.

Quid sit municipium, et quid à colonia differat, et quid sint municipes, quæ'q; sit eius uocabuli ratio, ac proprietas, atq; inibi quod D. Adrianus in senatu de iure, atq; uocabulo municipium uerba fecit.

Caput XIII.

m Vnicipes, et municipia uerba sunt dictu facilia, & usu obuia: & neutiquam reperias qui hæc dicat, quin scire se plane` putet qd dicat. Sed profecto aliud est, aliud dicitur. Quotus enim ferè nostrum est, qui cum ex colonia PO. RO. sit, non & se municipem esse, & populares suos municipes esse dicat, quod est a` ratione, & à ueritate longe

auersum.

auersum. Sic adeo & municipia quid, & quo iure sint, quantumq; a colonia differant: ignoramus. Existimamusq; meliore conditione esse colonias: quã municipia. de cuius opinionis tã promistæ erroribus D. Adrianus in oratione, quã de Italicensibus, unde ipse ortus fuit: in senatu habuit: peritissime disseruit. mirariq; se ostendit, quod & ipsi Italicenses, et quædam item alia municipia antiqua, in quibus Vticenses nominat, cum suis moribus, legibusq; uti possent: in ius coloniarũ mutari gestiuerint. Prænestinos autem refert maximo opere a Tiberio imperatore petisse, orasseq;, ut ex colonia in municipij statum redigerentur. Idq; illis Tiberium pro referenda gratia tribuisse: quod in eorum finibus sub ipso oppido, ex capitali morbo reualuisset. Municipes ergo sunt ciues Romani ex municipijs suo iure, & legibus suis utentes muneris tantum cum Po. Ro. Honorarij participes, a quo munere capessendo appellati uidentur, nullis alijs necessitatibus, neq; ulla Po. Ro. lege adstricti, cũ nunquam populus eorum fundus factus esset. Primos autẽ municipes sine suffragij iure, Cærites esse factos accepimus. Concessumq; illis, ut ciuitatis Romanæ honorem quidem caperent: sed negotijs tamen, atq; oneribus uacarent, pro sacris bello Gallico receptis, custoditisq;. Hinc tabulæ cærites appellatæ uersa uice, in quas CENS. referri iubebãt, quos notæ causa suffragijs priuabant. Sed coloniarum alia necessitudo est. Non enim ueniunt extrinsecus in ciuitatem. Nec suis radicibus nituntur, sed ex ciuitate quasi propagatæ sunt. Et iura, institutaq; omnia Po. Ro. non sui arbi-

trij habent. Quæ tamen conditio, cum sit magis obnoxia, & minus libera: potior tamen, & præstabilior existimatur propter amplitudinē, maiestatem'q; Po. Ro. cuius istæ coloniæ, quasi effigies paruæ, simulachra'q; esse quædam uidentur, & simul quia obscura, obliterata'q; sunt municipiorū iura, quibus uti iā per ignorantiam non queunt.

Quod M. Cato differre dixit properare, & festinare. Et quā commode Verrius Flaccus uerbum, quod est festinat, interpretatus sit. Cap. XIIII.

fEstinare, & properare idē significare, atq; in eandem rem dici uidentur. Sed M. Cato id differre existimat: eaq; hoc modo diuisa uerba sunt ipsius ex oratione, quam de suis uirtutibus habuit, aliud est properare, aliud festinare. Qui unum quid mature transigit: is properat: qui multa simul incipit, neq; perficit: is festinat. Verrius Flaccus rationem uolens dicere differentiæ huius festinat inquit, à fando dicitur, quoniam isti ignauiores, qui nihil perficere possunt: plus uerborū quā operæ habēt. Sed id nimis coactum, atq; absurdum uidetur. Neq; tanti momenti esse potest prima in utroq; uerbo litera, ut propter eam unam tam diuersa uerba festinare, & fari, eadem uideri debeant. Commodius autem, propius'q; uisum est festinare, quasi fessum esse. Nam qui multis simul rebus properandis defessus est: is iam non properat, sed festinat.

Quid Theophrastus mirum de perdicibus scriptum reliquerit, & quid Theopompus de leporibus. Caput XV.

T heophrastus philosophorum peritissimus omnes in Paphlagonia perdices bina corda habere dicit. Theopompus in Bisaltia lepores bina iecora.

Agrippas à partus ægri, & improsperi uitio appellatos. Deq; ijs, duabus, quæ uocátur Prosa, et Postuerta. Caput XVI.

Q vorũ in nascendo non caput, sed pedes primi extiterãt: qui partus difficillimus, ægerrimusq; habetur: Agrippæ appellati uocabulo ab ægritudine, & pedibus. Confixos esse autẽ pueros in utero Varro dicit capite infimo nixos sursum pedibus elatis non ut hominis natura est, sed ut arboris. Nã pedes, cruraq; arboris appellat ramos. Caput stirpem, atq; caudicem. Quando igitur inquit, contra naturam forte conuersi in pedes, brachijs plerunq; diductis retineri solent, ægriusq; tunc mulieres enituntur. Huius periculi deprecandi gratia aræ statutæ sunt Romæ duabus carmentibus, quarum altera Postuerta nominata est. Prosa altera, à recti, peruersiq; partus & potestate, & nomine.

Quæ ratio uocabuli sit agri uaticani. Caput XVII.

e T agrum uaticanum, & eiuſdẽ agri Deũ præſidem appellatum acceperamus à uaticanijs, quæ ui, atq; iſtinctu eius Dei in eo agro fieri ſolita eſſent. Sed præter hanc cauſam Mar. Varro in libris diuinarum, aliam eſſe tradit iſtius nominis rationem. nam ſicut Aius inquit, Deus appellatus, aráq; ei ſtatuta eſt, quæ eſt in infima noua uia, quod eo in loco diuinitus uox edita erat: ita Vaticanus Deus nominatus, penès quem eſſent uocis humanæ initia: quoniam pueri ſimulatq; parti ſunt: eam primam uocem edunt: quæ prima in uaticano ſyllaba eſt. Idarcóq; uagire dicitur, exprimente uerbo ſonum uocis recentis.

Lepida quædam memoratu, & cognitu de parte Geometriæ, quæ ὀπτικὴ appellatur. Et itẽ alia, quæ μετρικὴ, Et tertia itidem, quæ dicitur κανονική.

Caput XVIII.

p Ars quædam Geometriæ ὀπτικὴ appellatur, quæ ad oculos ptinet. Pars altera, quæ ad aureis, κανονικὴ uocatur, qua muſici ut fundamento artis ſuæ utuntur. Vtraq; harum ſpatijs, & interuallis linearum, et ratione numerorum conſtat. ὀπτικὴ facit multa demiranda, id genus, ut in ſpeculo uno imagines unius rei plures appareant. Item ut ſpeculum in loco certo poſitum, nihil imaginet, aliorſum translatum faciat imagines. Item ſi rectius ſpeculum ſpectes, imago fiat tua eiuſmodi, ut caput deorſum uideatur, pedes ſurſum. Reddit etiam cauſas ea diſciplina, cur iſtæ quoq; uiſiones fallant:

ut quæ in aqua conspiciuntur, maiora ad oculos fiãt. Quæ procul ab oculis sunt, minora. κανονικὴ autem longitudines, & altitudines uocis emetitur. Longior mensura uocis ῥυθμὸς dicitur. altior μέλος. Est & alia species κανονικῆς, quæ appellatur μετρικὴ, per quã syllabarum longarum, & breuium, & mediocrium iunctura, et modus congruẽs cum principijs Geometriæ aurium mensura examinatur. Sed hæc inquit M. Varro, aut omnino non dĩscimus: aut prius desistimus, quã intelligamus, cur dĩscenda sint. Voluptas autem inquit, uel utilitas taliũ disciplinarum in post principijs existit: cum perfectæ, absolutæq; sunt: in principijs uero ipsis ineptæ, & insuaues uidentur.

Sumpta ex historia Herodoti libro primo super fidicine Arione. Caput XIX.

c Eleri admodum, & cohibili oratione, uocum'q; filo tereti, & candido fabulam scripsit Herodotus super fidicine illo Arione. Vetus inquit, & nobilis Arion cantator fidibus fuit. Is loco, & oppido methymnæus, terra, atq; insula omni Lesbius fuit. Eum Arionem rex Corinthi Periãder amicum, amatum'q; habuit artis gratia. Is inde à rege proficiscitur terras inclytas Siciliam, atq; Italiam uisere. Vbi eò uenit, aures'q; omniũ, mentes'q; in utriusq; terræ urbibus demulsit: In quæstibus istic, & uoluptatibus, amoribus'q; hominum fuit. Is tum postea grandi pecunia, & re bona multa copio-

sus Corinthum instituit redire. Nauem igitur, & nautas, ut notiores, amicioresq; sibi Corinthios, delegit. Sed eo Corinthios homine accepto, nauiq; in altũ prouecta, prædæ, pecuniæq; cupidos cœpisse consilium de necando Arione. Tum illum ibi perniciae intellecta, pecuniam, cæteraq; sua ut haberent: dedisse uitam modo sibi ut parcerent: orauisse: Nautas precum eius harum commisertum esse illatenus, ut ei necem adferre per uim suis manibus temperarent: Sed imperauisse, ut iam statim coràm desiliret præceps in mare. Homo inquit, ibi territus spe omni uitæ perdita, id unum postea orauit, ut prius, quàm mortem oppeteret: induere permitterent sua sibi indumenta, & fides capere, et canere carmen casus illius sui consolabile. Feros, & immanes nauitas prolubium tamen audiendi subit. Quod orauerat, impetrat. atq; ibi mox de more cinctus, amictus, ornatus, stansq; in summæ puppis foro carmen, quod orthium dicitur, uoce sublatissima cantauit. Ad postrema cantus cum fidibus, ornatuq; omni, sicut stabat, canebatq; eiecit sese procul in profundum. Nautæ haudquaquam dubitantes quin perisset, cursum, quem facere cœperant: tenuerunt. Sed nouũ, & mirum, et pium facinus contigit. Delphinum repente inter undas adnauisse, & dorso super fluctus edito uectauisse. Incolumiq; eum corpore, & ornatu, Tænarum in terram Laconicam deuexisse. Tum Arionem prorsus ex eo loco Corinthum petiuisse. Talemq, Periandro Regi, qualis Delphino uectus fuerat, sese obtulisse. Eiq; rem, sicuti acciderat, narrauisse. Regem istæc parum

credidisse. Arionem, quasi falleret, custodiri iussisse. Nautas requisitos, ablegato Arione, dissimulanter interrogasse: ecquid audissent in ijs locis, unde uenissent: super Arionem? Eos dixisse, hominem cum inde irent in terra Italia fuisse: eumq; illic bene agitare: & studijs, delectationibusq; urbium florere: atq; in gratia, pecuniaq; magna fortunatum esse. Tum inter hæc eorum uerba Arionem cum fidibus, & indumentis, cum quibus se in salum eiaculauerat: extitisse. Nautas stupefactos, conuictosq; ire inficias non quisse. Eam fabulã dicere Lesbios, et Corinthios, atq; esse fabulæ argumentum, quod simulachra duo ahenea ad Tænarum uiserentur. Delphinus uehens, et homo insidens.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XVII.

Quod Gallus Asinius, & Largius Licinius sententiã M. Ciceronis reprehenderunt ex oratione, quã dixit pro M. Cœlio: & quid aduersus homines stolidissimos pro eadẽ sententia uere, digneq; dici possit. Caput I.

u T quidam fuerunt, monstra hominum, q de Dijs immortalibus impias, falsasq; opiones prodiderũt: ita nõnulli tam prodigiosi, tamq; uecordes extiterunt (in quibus

sunt Gallus Asinius, & Largius Licinius, cuius liber etiam fertur infando titulo Ciceromastix) ut scribere ausi sint M. Ciceronem parum integre, atq; improprie, atq; inconsyderate locutum. Atq; alia quidē, quæ reprehenderunt, neq; dictu, neq; auditu digna sunt. Sed etenim hi in hoc, quo sibimetipsis præter cætera, esse uisi sunt uerborū pensitatores subtilissimi, cedò quale id sit consyderemus. M. Cicero pro M. Cœlio ita scripsit. Nam quod obiectum est de pudicitia,
» quodq; omnium accusatorum, non criminibus, sed uo
» cibus, maledictisq; celebratum est: id nunquam tam
» acerbe feret M. Cœlius, ut eum pœniteat non defor-
» mem esse natum. Non existimant uerbo proprio esse usum, quod ait pœniteat. Atq; id prope ineptum etiā esse dicunt. Nam pœnitere inquiunt, tum dicere solemus: cum quæ ipsi fecimus: aut quæ de nostra uoluntate, nostroq; consilio facta sunt: ea nobis post incipiūt displicere: sententiamq; in ijs nostram demutamus. Neminem autem recte ita loqui, pœnitere sese: quod natus sit: aut pœnitere, quod mortalis sit: aut quod ex offenso forte, uulneratoq; corpore dolorē sentiat. quādo istiusmodi rerum nec consilium sit nostrum, nec arbitrium. Sed ea ingratis in corporibus nostris ui, ac necessitate naturæ nobis accidant. Sicut hercle inquiunt, non uoluntarium fuit M. Cœlio quali forma nasceretur: Cuius eum dixit non pœnitere, tanquam in ea causa res esset, ut rationem caperet pœnitendi. Est hæc quidē, quā dicunt uerbi huiusce sententia. & pœnitet nisi in uoluntarijs rebus non probe dicatur. Tametsi antiquiores uerbo ipso, alio quoq; mo

do usitati sunt. Et pœnitet ab eo, quod est pene, & à penuria dixerũt: sed id aliorsum pertinet: atq; alio in loco dicetur. Nunc autem sub hac eadem significatione, quæ uulgo nota est: non modo ineptum hoc non est, quod M. Cic. dixit: sed festiuissimum adeo, et facetissimum est. Nam cum aduersarij, & obtrectatores, M. Cœlij, quoniam erat pulchro corpore, formã eius, & faciem in suspiciones impudicitiæ accerserẽt: illudens Cicero tam absurdam criminationem, quod formam, quã natura fecerat: uitio darent: eodem ipso errore, quem illudebat: sciens usus est: & non pœnitet inquit M. Cœlium non deformem esse natum. Vt uel hac ipsa re, quod ita dicebat: opprobraret aduersarijs: ac per facetias ostentaret facere eos deridiculum, quod perinde Cœlio formam crimini darent: quasi arbitrium eius fuisset, quali forma nasceretur.

Verba quædam ex Q. Claudij annalium primo, cursim in legendo notata. Caput II.

Cum librum ueteris scriptoris legebamus: conabamur postea memoriæ uegetãdæ gratia indipisci animo, ac recensere, quæ in eo libro scripta essent: in utrasq; æstimationes laudis, aut culpæ adnotamentis digna. Eratq; hoc sane quã utile exercitium ad conciliandas nobis, ubi uenisset usus, uerborũ, sententiarumq; elegantium recordationes. Velut hæc uerba ex Q. Claudij primo annalĩ, quæ meminisse potui, notaui, quem librũ legimus biduo proximo superiore. Arma inquit, pleriq; abij-

» ciunt, atq; inermi inlatebrant sese. Ibi inlatebrant
uerbum poeticum uisum est, sed non absurdum, neq;
» asperum. Ea inquit, dum fiunt latini subnixo ani-
» mo, quasi sublimi, et supra nixo uerbum penè signi
ficans, & non fortuitum, demonstrat'q; animi fortitu
dinem, fiduciam'q;: quoniam qbus innitimur: ijs qua-
» si erigimur, attollimur'q;. Domus inquit suas quenq;
» ire iubet, & sua omnia fruisci. Rarius quidem fuit
in ætate M. Tullij, ac deinceps infra rarissimum. Du
bitatum'q; est ab imperitis antiquitatis an latinum fo
ret. Non modo autem latinum, sed iucundius, amœni
us'q; etiam uerbum fruiscor factum est: quàm fruor,
& ut fatiscor à fateor: ita fruiscor factum est à fru-
or. Q. Metellus Numidicus, qui caste, pure'q; lingua
usus latina uidetur: in epistola, quam exul ad Domi
» tios misit: ita scripsit. Illi uero omni iure, atque hone
» state interdicti. Ego neque aqua, neque igni careo: &
» summa gloria fruiscor. Næuius in atellana, quæ par
tus inscripta est: hoc uerbo ita utitur.
» Quod magnopere quæsierunt, id fruisci nō queunt.
» Qui non parsit, apud se fruitus est. Et Roma-
» ni inqt, multis armis, & magno commeatu, præda'q;
» ingenti copiantur. Verbum castrense est, nec facile id
reperias apud ciuilium causarum oratores, ex'q; ea-
dem figura est, qua lignantur, & pabulantur, &
aquantur, Sole inquit, occaso, sole occaso, non insua-
ui uenustate est: siquis aurem habeat non sordidam,
nec proculcatam. In XII autem tabulis uerbum,
hoc ita scriptum est. Ante meridiem causam conscito,
» cum perorant ambo præsentes. Post meridiem præ-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

» senti litem addicito. Si ambo præsentes, sol occasus su
» prema tempestas esto. Nos inquit, in medium relin-
quemus, Vulgus in medio dicit, nam uitium istuc pu-
tant: et si dicas in medium ponere, id quoq; esse σό
λοικον putant. Et tamen probabilius, significantius'q;
sic dici uidebitur: siquis ea uerba non incuriose intro
» spiciat. Græce quoq; θεῖναι εἰς μέσον uitium id non
» est. Postquam nunciatum est inquit, pugnatum esset
» in gallos: id ciuitas grauiter tulit. In gallos mundius,
subtilius'q; est, quàm cum gallis, aut contra Gallos.
» Nam pinguiora hæc, obsoletiora'q; sunt. simul inqt,
» forma, factis eloquentia, dignitate, acrimonia, confi
» dentia pariter præcellebat: ut facile intelligeretur
» magnum uiaticum. Magnum uiaticum pro magna
facultate, & paratu magno noue positum est. Vide
tur'q; græcos secutus, qui ἐφόδιον, sumptum uiæ
ad aliarum quoque rerum apparatus traducunt.
Ac sæpe ἐφόδιον pro eo dicunt, quod est institue
» & instrue. Nam M. inquit, Manlius, quem capitoli-
» um seruasse à Gallis supra ostendi, cuius'q; operam
» cum M. Furio DICT. apud gallos comprime fortem,
» atq; exuperabilem Res p. sensit: is & genere, &
» ui, et uirtute bellica nemini concedebat. Adprime cre
brius est, cumprime rarius, traductum'q; ex eo est, qđ
» cumprimis dicebant, pro quod est in primis. Nihil
» sibi inquit, diuitias opus esse. Nos diuitijs dica-
mus, & uitium hoc orationis nullum est. Ac ne id
quidem est, quod figura dici solet. Recta enim istæc
oratio est. Et ueteres complusculi ita dixere. Nec
ratio dici potest, cur rectius sit diuitijs opus esse,

quã diuitias: nisi qui grammaticorum noua instituta
» ut τεμένων ἱερὰ obseruant. Nam hæc inquit, ma-
» xime uersatur Deorũ iniquitas: quod deteriores sunt
» incolumiores. Neq; optimum quempiam inter nos si-
» nunt diurnare. Inusitate dixit diurnare pro diu ui-
uere. Sed ex ea figura est, qua dicimus perẽnare. Cũ
» his inquit, consermonabatur, sermonari rusticius ui-
detur, sed rectius, sermocinari crebrius est, sed corru
» ptius. Sese inquit, ne id quoq;, quod tum suaderet, fa
» cturum esse. Ne id quoq; dixit, per ne id quidem.
Infrequens nunc in loquendo, sed in libris ueterum
» creberrimum. Tanta inquit, sanctitudo fani est: ut nũ
» quam quisquam uiolare sit ausus. Sanctitas quoq;, et
sanctimonia non minus latine dicũtur. Sed nescio qd
maioris dignitatis est uerbum sanctitudo. Sicuti M. Ca
to in L. Veturium, duritudinem, quã duriciem dice-
» re grauius putauit. Qui illius inquit, impudentiã
» norat, & duritudinem. Cum tantus inquit, arrabo
» penes Samnites Po. Ro. esset. Arrabonem dixit. DC.
obsides, & id maluit quã pignus dicere: quoniam
uis huius uocabuli in ea sententia grauior, acriorq;
est. Sed nunc arrabo in sordidis uerbis haberi cœ-
ptus. Ac multo rectius uidetur arra. Quanquam ar
» ram quoq; ueteres sæpe dixerint. Et compluries iqt,
» in laboribus miserrimas uitas exegerunt. Et hic mo
» tus in otijs inquit, consumptus. Elegantia utrobiq; ex
» multitudine numeri quæsita est. Cominius inquit, qua
» ascenderat, descendit, atq; uerba Gallis dedit. Ver-
ba Cominium dedisse Gallis dicit: qui nihil quicquã
cuiquam dixerat. Neq; enim eũ Galli, qui capitoliũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

obſidebant: aſcendentem, aut deſcendentem uiderant. Sed uerba dedit, haud ſecus poſuit, quã ſi tu dicas latuit, atq; obrepſit. Conualles inquit, & arboreta magna erant. Arboreta ignobilius uerbum eſt, arbuſta celebratius. Putabant iquit, eos, qui foris, atq; qui in arce erant, inter ſe commutationes, & conſilia facere. Commutationes, ideſt collationes, communicationesq; inuſitate dixit. Sed non hercle inſcite, nec iele ganter. Hæc ego pauca interim ſuper eo libro, quorũ memoria poſt lectionem ſuppetierat: mihi notaui in ſermonibus forte, quos de temporibus rerum ad uſus hominum repertarum agitabamus.

Verba M. Varronis ex libro quinto, & XXV humanarum, quibus contra opinionem uulgariam interpretatus eſt Homeri uerſum. Cap. III.

Doleſcens quiſpiã non idoctus ſparti quoq; uſum in terra græcia diu incognitum fuiſſe dixit: multisq; poſt Ilium captum tempeſtatibus ex terra Hiſpania aduectum. riſerunt hoc ad illudẽdũ, ex ijs, qui ibi aderant, unus, atq; alter male homines literati, quod genus græci ἀγοραίους appellant. Atq; eum, qui id dixerat librũ legiſſe Homeri aiebant, cui uerſus hic forte deeſſet.

καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυνται

Tum ille prorſum irritatus non inquit, in eo lib. uerſus, ſed uobis planè magiſter defuit. ſi creditis in eo uerſu ſparta id ſignificare, quod nos ſpartũ dicimus. Maiorem enimuero illi riſum ſubijciunt: neq; id deſti

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

terunt, nisi liber ab eo prolatus esset M·Varronis·XXV·humanarū, in quo de isto Homeri uersu à Varrone ita scriptum est. Ego sparta apud Homerum nō plus spartum significare puto, quā σπάρτους, qui dicuntur in agro thebano nati. In Græcia sparti copia modo cœpit eē ex Hispania. Neq; ea ipsa facultate usi Liburni: sed hi plerasq; naues loris suebāt. Græci magis cannabo, & stuppa, cæterisq; satiuis rebus, à quibus σπάρτα appellabant. Quod cum ita Varro dicat, dubito hercle an posterior syllaba in eo uerbo, quod apud Homerum est, acuenda sit, nisi quia uoces huiuscemodi, cum ex communi significatione in rei certe proprietatem concedunt: diuersitate accentuū seperantur.

Quid Mænander poeta Philemoni poetæ dixerit: à quo sæpe indigne in certaminibus comœdiarū superatus est: & quod sæpissime Euripides in tragœdia ab ignobilibus poetis uictus est. Cap. IIII.

Aenāder à Philemone nequaquā pari scriptore in certaminibus comœdiarum ambitu, gratiaq;, et factionibus sæpenumero uincebatur. eum cum forte habuisset obuiam: quæso inquit Philemon, bona uenia dic mihi, cum me uincas, non erubescis? Euripidem quoq; M·Varro ait, cum quinq; et septuaginta tragœdias scripserit, in quinq; solis uicisse. Cum eum uincerent aliquot poetæ ignauissimi. Mænādrum autem alij centū et octo partim centū et nouem comœdias reliquisse ferūt. Sed Apol

lodori scriptoris celebratissimi hos de Mænandro uersus legimus in libro, qui chronica inscriptus est.

κηφισιεὺς ὢν, ἐκ διοπείθου πατρὸς
πρὸς τοῖς ἑκατὸν πέντε γράψας δράματ' ἐξ.
ἔλπεν πεντήκοντα καὶ δυοῖν ἐτῶν.

Ex istis tamen centum & quinq; omnibus solis eum octo uicisse, idem Apollodorus eodem in lib. inscripsit.

Nequaquam esse uerum quod minutis quibusdã rhetoricæ artificibus uideatur M. Cic. in libro, quem de amicitia scripsit, uitioso argumento usum ἀμφισβητούμενον, Totum'q; id consyderatius tractatum, exploratum'q;. Caput V.

Cicero in dialogo, cui titulus est Lælius, uel de amicitia, docere uolẽs amicitiam nõ spe, expectatione'q; utilitatis, neq; pretij mercedis'q; causa colendam: sed quo ipsa per sese plena uirtutis, honestatis'q; sit: expetendam, diligendam'q; esse: etiam si nihil opis, nihilq; emolumenti ex ea percipi queat: hac sententia, atq; his uerbis usus est: eaq; dicere facit C. Lælium sapientem uirum,
» qui P. Africani fuerat amicissimus. Quid. n. A-
» fricanus indigens mei? Ne ego quidem illius. Sed e-
» go admiratione quadam uirtutis eius, ille uicissim o-
» pinione fortasse nonnulla, quam de meis moribus ha
» bebat: me dilexit. auxit beneuolentiam consuetudo.
» Sed quanquam utilitates multæ, & magnæ conse-
» cutæ sunt: non sunt tamen ab earum spe causæ di-
» ligendi profectæ. Vt enim beneficij, liberales'q; su-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

mus, non ut exigamus gratiam, (neq; enim beneficium fœneramur, sed natura propensi ad liberalitatem sumus) sic amicitiam non spe mercedis adducti, sed q̃d omnis eius fructus in ipso amore iest: expetendam putamus. Hoc cum legeretur in cœtu forte hominum doctorum, Rethoricus quidã sophista utriusq; linguæ callens haud sanè ignobilis, ex istis argutulis, & minutis doctoribus, qui τεχνικοὶ appellantur, atq; in disserendo tamen non impiger, usum esse existimabat argumento M. Tullium non probo, neq; ἀποδεικτικῷ, sed eiusdem quæstionis, cuius esset ea ipsa res, de qua quæreretur. Verbis'q; id uitium græcis appellabat, quod accepisset, ἀμφισβητούμενον, ἀντὶ ὁμολογουμένου. Nam beneficos inquit, & liberales sumpsit ad confirmandum id, quod de amicitia dicebat: cum ipsum illud & soleat quæri, et debeat quisquis liberaliter, & benigne faciat, qua mente, quó ue consilio benignus, liberalis'q; sit. Vtrum quia mutuam gratiam speret: & eum, in quem benignus sit, ad parem curam sui prouocet: quod facere pleriq; omnes uidẽtur. An quia natura sit beneuolus: benignitas'q; eum per sese ipsa, & liberalitas delectet, sine ulla recipiendæ gratiæ procuratione, quod est omniũ fermè rarissimum. Argumenta autem censebat, aut probabilia esse debere, aut perspicua, & minime controuersa. Id'q; ἀπόδειξιν uocari dicebat, cũ ea, quæ dubia, aut obscura sunt, per ea, quæ ambigua non sunt: illustrãtur. Atq; ut ostenderet beneficos, liberales'q; ad id, quod de amicitia quæreretur: quasi argumentum, exemplum'ue sumi non oportere: Eodẽ inquit,

quit, simulachro, & eadem rationis imagine, amicitia inuicem pro argumento sumi potest. siquis adfirmet homines beneficos, liberales'q; esse debere, non spe aliqua compendij: sed amore, & studio honestatis. Poterit enim consimiliter ita dicere. Nāq; ut amicitiam non spe utilitatis amplectimur: sic benefici, liberales'q; non gratiæ recipiendæ studio esse debemus. Poterit sanè inquit, ita dicere. Sed neq; amicitia liberalitati, neq; liberalitas amicitiæ præbere argumentum potest: cum de utroq; pariter quæratur. hæc ille rhetoricus artifex dicere quibusdā uidebatur perite, & scienter. sed uidelicet eum uocabula rerum uera ignorauisse. Nam beneficum, & liberalem Cicero appellat, ita ut philosophi appellandum esse censent: non eū, qui, ut ipse ait, beneficia fœneratur: sed qui benigne facit nulla tacita ratione ad utilitates suas redundante. Non ergo obscuro, neq; ambiguo argumento usus est: sed certo, atq; perspicuo. Siquidem qui uerè beneficus, liberalis'q; est: qua mente bene, aut liberaliter faciat: non quæritur. Alijs enim longe nominibus appellandus est, si cum et talia faciat: sui potius quā alterius iuuādi causa faciat. Processisset autem argutatori isti fortasse reprehensio: si Cicero ita dixisset. Vt enim benefice, liberaliter'q; facimus, non ut exigamus gratiam: uideretur enim benefice facere, etiam in non beneficum cadere posse: si id per aliquā circunstantiam fieret: non per ipsam perpetuæ benignitatis constantiā. Sed cum beneficos, liberales'q; dixerit: neq; aliusmodi isti sunt: quā cuius esse eos supra diximus: illotis, (quod aiunt,) pedibus, & uer

bis reprehendit doctissimi hominis orationem.

Falsum esse quod Verrius Flaccus in librorum secundo, quos de obscuris M. Catonis composuit, de seruo receptitio scriptum reliquit. Cap. VI.

M Ar. Cato uoconiam legem suadens uerbis hisce usus est. Principio nobis mulier magnam dotem adtulit. Tum magnam pecuniam recipit: quam in uiri potestate non committit. eā pecuniam uiro dat mutuā. Postea ubi irata facta est: seruum receptitium sectari, atq; flagitare uirum iubet. Quærebatur seruus receptitius quid esset. Libri statim quæsiti, allati'q; sunt Verrij Flacci de obscuris Catonis. In libro secundo scriptum inuentum est, receptitium seruum dici nequam, & nulli pretij, qui cum uenum esset datus: redhibitus ob aliquod uitium, receptus'q; sit. Propterea inquit, seruus eiusmodi sectari maritum, & flagitare pecuniam iubebatur: ut eo ipso dolor maior, & contumelia grauior uiro fieret: quod eum seruus nihili petendæ pecuniæ causa compellaret. Cum pace autem, cum'q; uenia istorum, siqui sunt, qui Verrij Flacci authoritate capiuntur: dictum hoc sit. Receptitius enim seruus in ea re, quā dicit Cato, aliud omnino est, quàm Verrius scripsit. Atq; id cuiuis facile intellectu est. Res enim procul dubio sic est. Quando mulier dotem marito dabat: tum quæ ex suis bonis retinebat: neq; ad uirum tramittebat, ea recipere dicebatur. Sicuti nunc quoq; in uenditionibus, quæ excipiuntur, neq; ueneunt.

Quo uerbo Plautus, quoq; in trinumo usus est in hoc uersu·

" Posticulum hoc recipit, cum ædeis uendidit·

Particulam quandã, quæ post eas ædeis erat: non uẽdidit, sed retinuit· Ipse etiam Cato mulierem demonstrare locupletem uolens· Mulier inquit, & magnã dotem dat, & magnam pecuniam recipit· Hoc est et magnam dotem dat, & magnam pecuniam retinet· Ex ea igitur re familiari, quã sibi dote data retinuit: pecuniam uiro mutuam dat· Eam pecuniam cum uiro forte irata repetere instituit: apponit flagitatorem seruum receptitium, hoc est proprium seruum suũ, quem cum pecunia reliqua receperat: neq; dederat doti, sed retinuerat· Non enim seruo mariti imperare hoc mulierem fas erat, sed proprio suo· Plura dicere, quibus hoc nostrum tuear: supersedeo· Ipsa enim sunt per sese euidentia, & quod à Verrio dicitur, & quod à nobis· Utrum ergo uidebitur cuiq; uerius: eo utatur·

Verba hæc ex Atinia lege, quod subreptum erit, eius rei æterna authoritas esto, P· Nigidio, & Q· Scæuolæ uisa esse non minus de præterito furto, quã de futuro cauisse· Caput VII·

" LEgis ueteris Atiniæ uerba sunt· Quod sub" reptum erit, eius rei æterna authoritas esto·

Quis aliud putet in hisce uerbis, quã de tẽpore tantum futuro legem loqui? sed Q· Scæuola patrem suum, & Brutum, & Manilium uiros adprime doctos quæsisse ait, dubitasse'q;, utrum'ne in post

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

facta modo furta lex ualeret, an etiam in ante facta, quoniam quod subreptum erit, utrunq; tempus uidetur ostendere, tam præteritum quã futurum. Itaq; P. Nigidius ciuitatis Romanæ doctissimus super dubitatione hac eorum scripsit in XXIIII commentariorum grãmaticorum. Atq; ipse quoq; idem putat incertam esse temporis demonstrationem. Sed anguste ꝑquam, & obscure disserit: ut signa rerum ponere uideas ad subsidium magis memoriæ suæ: quã ad legentiũ disciplinam. Videbatur tamen hoc dicere, uerbum esse, & erit, quando per sese ponuntur: habent, atq; retinent tempus suum. Cum uero præterito iunguntur, uim temporis sui amittunt, et in præteritum contendunt. Cum enim dico, in campo est, in comitio est, tempus instans significo. Item cum dico, in campo erit, tempus futurum demonstro. At cum dico, factũ est, scriptum est, subreptum est, quãquam est uerbum temporis sit præsentis: confunditur tamen cum præterito, & præsens esse desinit. Sic igitur inquit, etiam istud, quod in lege est, si diuidas, separesq; duo uerba hæc, subreptum, & erit, ut sic audias subreptum, tanquã certamen erit, aut sacrificium erit. Tum uidebitur lex in post futurum loqui. Si uero copulate, permisteq; dictum intelligas: ut subreptumerit nõ duo, sed unum uerbum sit. Idq; unica patiendi declinatione fit: tum hoc uerbo non minus præteritum tempus ostenditur, quã futurum.

In sermonibus apud mẽsam Tauri philosophi, quæri, agitariq; eiusmodi solita. Cur oleum sæpe, & fa-

cile, uina rarius congelascant, acetum haud ferè unquam, & cur aquæ fluuiorum, fontiumq; durentur, mare gelu non duretur. Cap. VIII.

PHilosophus Taurus accipiebat nos Athenis cœna plerunq;, ad id diei ubi iam uespera uerat. id enim est tempus istic cœnandi frequens. Eius cœnæ fundus, et fundamentum omne erat in olla una lentis ægyptiæ, & cucurbitæ inibi minutim cæsæ. ea quodam die ubi paratis, & expectantibus nobis adlata, atq; imposita mensæ est: puerum iubet Taurus oleũ in ollam indere. erat is puer genere atticus ad annos maxime natus. VIII. festiuissimus, ætatis, & gentis argutijs scatens. Guttum Samium ore tenus imprudens inanẽ, tanquam si inesset oleum: adfert, conuertitq; eum: &, ut solitum est: circumegit per omnem partem ollæ manum. nullum inde ibat oleum. Aspicit puer guttum atrocibus oculis stomachabundus, & concussum uehementius iterũ in ollã uertit. Idq; cum omnes sensim, atq; summissim rideremus: Tum puer græce, & id quidem perquam attice. μὴ γελᾶτε inquit, ἔνι τ' οὔλαιον, ἀλλ' οὐκ ἶσε οἷα φρίκη περὶ τὸν ὄρθρον γένονε τήμερον κε κρυστάλλωται. Verbero inquit ridens Taurus, nonne is curriculo, atq; oleum petis? Sed cum puer foras emptum isset: nihil ipse ista mora offensior. Olla inquit, oleo indiget, & ut uideo intollerandum feruit. cohibeamus manus, atq; interea quoniã puer nũc admonuit solere oleum congelascere: consyderemus, cur oleum quidem sæpe, & sale stet, uina rarẽter

congelascant. Atq; aspicit me, & iubet, quod sentiam dicere. Tum ego respondi, coniectare me uinum idcirco minus cito coalescere: quod semina quædam caloris in sese haberet: esset'q; natura ignitius, ob eamq; rem dictum esse ab Hom. αἴθοπα οἶνον, non, ut alij putarent, propter colorẽ. Est quidem inquit Taurus, ita ut dicis, nam fermè conuenit, uinum, ubi potum est, calefacere corpora. sed non secus oleum quoq; calorificum est: neq; minorem uim in corporibus calefaciendis habet. Ad hoc si istæc, q̃ calidiora sunt, difficilius gelu coguntur, congruens est, ut quæ frigidiora sunt facile cogantur. Acetum aũt omniũ maxime frigorificum est. atq; id nunquam tamen concrescit. Num igitur magis causa oleo coaguli celerioris in leuitate est: faciliora. n. ad coeundum ideo uidentur, quæ leuatiora, leuiora'q; sunt. Præterea id quoq; ait, quæri dignum, cur fluuiorum, et fontium aquæ gelu durẽtur, mare omne incongelabile sit? Tametsi Herodotus inquit, historiæ scriptor contra omnium fermè, q hæc quæsiuerũt: opinionem: scribit mare Bosphoricum, quod cimeriũ appellatur, earũ'q; partiũ mare omne, qđ scythicum dicitur: gelu stringi, et cõsistere. Dũ hæc Taurus, interea puer uenerat, & olla deferbuerat: tempus'q; esse cœperat edendi, & tacendi.

De notis literarum, quæ in C. Cæsaris epistolis repe riuntur, de'q; alijs clandestinis literis ex ueteri historia petitis, et quid σκυτάλη sit laconica.

Caput IX.

Libri sunt epistolarum C. Cæsaris ad C. Oppium, et Balbum Cor. qui res eius absentis curabant. In his epistolis quibusdam in locis inueniuntur literæ singulariæ, sine coagmentis syllabarum, quas tu putes positas incondite. Nam uerba ex his literis confici nulla possunt. Erat autem conuentum inter eos clandestinum, de commutando situ literarum, ut inscriptio quidem alia aliæ locum, et nomen teneret: sed in legendo locus cuiq; suus, & potestas restitueretur. Quæ nam uero litera pro qua subderetur, ante ijs, sicut dixi, complacebat, qui hanc scribendi latebrã parabant. Est autem Probi grammatici commentarius satis curiose factus, de occulta literarum significatione epistolarum C. Cæsaris scriptarum. Lacedæmonij autem ueteres cum dissimulare, & occultare literas publice ad imperatores suos missas uolebant: ne si ab hostibus exceptæ forent: cõsilia sua noscerentur: epistolas id genus factas mittebant. Surculi duo erant teretes oblõguli pari crassamento, eiusdem'q; longitudinis derasi, atque ornati consimiliter. Vnus imperatori in bellum proficiscenti dabatur: alterum domi magistratus cum iure, atque cum signo habebant. Quando usus ueneraт literarum secretiorum: circum eum surculum lorum modicæ tenuitatis, longum autem quantum rei satis erat, complicabant, uolumine rotundo: & simplici. Ita uti oræ adiunctæ undiq;, & cohærentes lori, quod plicabatur coirent. Literas deinde in eo loro per transuersas iuncturarum oras, uersibus à summo ad imum proficiscentibus inscribebãt.

Id lorum literis ita perscriptis reuolutum ex surcu lo imperatori, commenti illius conscio mittebant. Resolutio autem lori literas truncas, atq; mutilas reddebat: membráq; earum, et apices in parteis diuersissimas spargebat. Propterea si id lorum in manus hostium inciderat: nihil quicquam coniectari ex eo loro quibat. Sed ubi ille, ad quem erat missum: acceperat, surculo compari, quem habebat, capto, ad finem per inde ut debere fieri sciebat: circumplicabat: atq; ita literæ per ambitum eundem surculi coalescentes, rursum coibant, integramq;, & incorruptam epistolã, & facilem legi præstabant. Hoc genus epistolæ lacedæmonij σκυτάλην appellãt. Legebamus id quoq; in uetere historia rerum punicarum, uirum indidẽ quempiam illustrem (siue ille Hasdrubal, siue quis alius est, non retineo) epistolam scriptam sup rebus arcanis hoc modo abscondisse. Pugillaria noua, non dum etiam cera illita accepisse: literas in lignum incidisse. Postea tabulas, uti solitum est: cera colliuisse. Easq; tabulas, tanquam non scriptas, cui futurum id prædixerat: misisse. Eum deinde ceram derasisse, literasq; incolumes ligno incisas legisse. Est & alia in monimentis rerum græcarum profunda quædam, & inopinabilis latebra barbarico astu excogitata. Histieus nomine fuit loco natus in terra Asia nõ ignobili. Asiam tunc tenebat imperio Rex Darius. Is Histieus, cum in Persis apud Darium esset: Aristagoræ cuipiam res quasdam occultas nuntiare furtiuo scripto uolebat. Comminiscitur opertum hoc literarum admirandũ. Seruo suo diu oculos ægros ha-

benti capillum ex capite omni, tanquam medendi gratia, deradit· Caputq; eius leue in literarum formas compingit· His literis, quæ uoluerat, perscripsit· Hominem postea, quoad capillus adolesceret: domi continuit. Vbi id factum est: ire ad Aristagoram iubet· Et cum ad eum inquit, ueneris, mandasse me dicito, ut caput tuum (sicut nuper egomet feci) deradat· seruus, ut imperatum erat, ad Aristagoram uenit: mandatum'q; domini adfert. Atq; ille id non esse frustra ratus, qđ erat mandatum fecit. Ita literæ perlatæ sunt.

Quid de uersibus Virgilij Phauorinus existimarit, qbus in describenda flagrãtia montis Aetnæ Pindarum poetam secutus est. Collata'q; ab eo super eadem re utriusq; carmina, & diiudicata.

Caput X.

P Hauorinum philosophum, cum in hospitis sui Antiatem uillã æstu anni concessisset: nos'q; ad eum uidendũ Roma uenissemus: memini super Pindaro poeta, & Virgilio in hunc ferè modum disserere. Amici inquit, familiares'q; P. Virgilij, in ijs, quæ de ingenio, moribus'q; eius memoriæ tradiderunt: dicere eum solitum ferunt, parere se uersus more, atq; ritu ursino· Nã q; ut illa bestia fœtum ederet ineffigiatum, informem'q;, lambendo'q; id postea, quod ita edidisset: conformaret, & fingeret, proinde ingenij quoq; sui partus recentes rudi esse facie, & imperfecta. Sed deinceps tractando, colendo'q; reddere ijs se oris, & uultus liniamenta. Hoc uirum

iudicij subtilissimi ingenue, atq; uere dixisse, res inquit, ipsa uerum indicium facit. Nam quae reliquit perfecta, expolitáq;, quibusq; imposuit sensus, atq; delectus sui supremam manum: omni poeticae uenustatis laude florent. Sed quae procrastinata sunt ab eo, ut post recenserentur: & absolui, quoniam mors praeuerterat, nequiuerunt: nequaquam poetarum elegantissimi nomine, atque iudicio digna sunt. Itaque cum morbo oppressus, aduentare mortem uideret: petiuit, orauitq; à suis amicissimis impense, ut aeneida, quam non dum satis elimauisset: abolerent. In ijs autem inquit, quae uidentur retractari, & corrigi debuisse: is maxime locus est, qui de monte Aetna factus est. Nã cum Pindari ueteris poetae carmen, quod de natura, atq; flagrãtia montis eius compositum est, aemulari uellet: eiusmodi sententias, & uerba molitus est, ut Pindaro quoq; ipso, qui nimis opima, pinguiq; esse facundia existimatus est: insolentior, hoc quidem in loco, tumidiorq; sit. Atq; uti uosmetipsos inquit, eius, quod dico arbitros faciam: carmen Pindari, qđ est super monte Aetna quantulum mihi memoriae est, dicam.

τᾶς·ἐρεύγονται μὲν ἀπλά-
του πυρὸς ἁγνόταται
ἐκ μυχῶν παγαί·ποταμοὶ
δ᾽ ἁμέραισι μὲν προχέοντι ῥόον καπνοῦ
αἴθων·ἀλλ᾽ ἐν ὄρφναισι πέτρας
φοίνισσα κυλινδομένα φλὸξ ἐς βαθεῖ-
αν φέρει πόντου πλάκα σὺν πατάγῳ
κεῖνο δ᾽ ἁφαίστοιο κρουνοὺς, ἑρπετὸν

δεινοτάτους ἀναπέμ-
πει. τέρας μὲν θαυμάσιόν τι ἰδέ-
σθαι. θαῦμα δὲ καὶ παριόν- των ἀκοῦσαι.

Audite nunc inquit, Virgilij uersus, quos inchoasse
eum uerius dixerim, quàm fecisse.

Portus ab accessu uentorum immotus, & ingens
Ipse sed horrificis iuxta tonat Aetna ruinis.
Interdumq; atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla.
Attollitq; globos flammarum: & sydera lambit.
Interdum scopulos, auulsaq; uiscera montis
Erigit eructans: liquefactaq; saxa sub auras
Cum gemitu glomerat: fundoq; exæstuat imo.

Iam principio inquit, Pindarus ueritati magis obse
cutus. id dixit, quod res erat, quodq; istic usu uenie
bat: quodq; oculis uidebatur, interdiu fumare Aet-
nam: noctu flãmigare. Virgilius autem, dum in stre
pitu, sonituq; uerborum conqrendo laborat: utrunq;
tempus nulla discretione facta, confudit. Atque ille
græcos quidem fontes imitatus ignis eructari, & flu
ere omnes fumi, & flammarum fulua, & tortuosa
uolumina in plagas maris ferre, quasi quosdam
igneos angues luculente dixit. At hic noster atram
nubem turbine piceo, & fauilla fumantem ῥόον κα-
πνοῦ αἴθωνα interpretari uolens crasse, & immodi
ce congessit. globos quoque flammarum, quod ille
κρουνοὺς dixerat, duriter, et ἀκύρως transtulit. Item
qđ ait sydera lambit. Vacãter hoc etiã inqt, accumu
lauit, et inaniter. Neq; non id quoq; inenarrabile esse
ait, et propemodũ insensibile, qđ nubẽ atrã fumare di

xit turbine piceo, & fauilla candente. Non enim fumare inquit, solent, neq; atra esse, quæ sunt candentia, nisi si candenti dixit peruulgate, & improprie pro feruenti fauilla, non pro ignea, & relucenti. Nã candens scilicet est à candore dictum, non à calore. Quod saxa autem, & scopulos eructari, & erigi, eosdemq́; ipsos statim liquefieri, & gemere, atq; glomerari sub auras dixit, hoc inquit, nec à Pindaro scriptum, nec unquam fando auditum, & omnium, quæ monstra dicuntur: monstrosissimum esse.

Quod Plutarchus in libris symposiacis opinionẽ Platonis, de habitu, atq; natura stomachi, fistulæq; eius, quæ τραχεῖα dicitur, aduersum Erasistratum medicum tutatus est, authoritate adhibita antiqui medici Hippocratis. Caput XII.

Et Plutarchus, & alij quidam docti uiri reprehensum esse ab Erasistrato nobili medico Platonem scripsere, quod potum dixit defluere ad pulmonem. Eoq; satis humectato, dimanare per eum, quia sit rimosior, & confluere inde in uesicam. Errorisq́; istius fuisse Alcæũ ducem, qui in poematis suis scriberet. τόν τε πνεύμονα οἴνῳ, τὸ γὰρ ἄστρον περιτέλλεται. Ipsum autem Erasistratum dicere duas esse quasi canaliculas quasdam, uel fistulas. Easq; ab oris faucibus proficisci deorsum, per earumq́; alterá deduci, delabiq́; in stomachum esculenta omnia, et pocuulenta. Ex eoq; ferri in uentriculum, qui græce

appellatur ἡ κάτω κοιλία. Atq; ibi subigi, digeriq́;, ac deide aridiora ex ijs recrementa in alunum conuenire, quod græce κῶλον dicitur humidiora peruehens in uesicam, per alteram autem fistulã, quæ græce nominatur τραχεῖα ἀρτηρία, spiritum à summo ore in pulmonem, atq; inde rursum in os, et in nareis commeare. Perq́; eandem uiã uocis quoq; fieri meatum. Ac ne potus, cibusq; aridior, quẽ oporteret in stomachum ire: procideret ex ore, labereturq́; in eandem fistulam, per quam spiritus reciprocatur: eaq; offensione intercluderetur animæ uia impositã esse arte quadam, & ope naturæ. Inde apud duo ista foramina, quæ dicitur ἐπιγλωττὶς, quasi claustra quædam mobilia, conniuentia uicissim, & resurgentia. Eamq; ἐπιγλωττίδα inter edendũ, bibendumq́; operire, atq; protegere. τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν. nequid ex esca, potu'ue incideret in illud quasi æstuãtis animæ iter. Ac propterea nihil humoris influere in pulmonem ore ipso arteriæ communito. Hæc Erasistratus medicus aduersum Platonẽ. Sed Plutarchus in libro symposiacorum authorem Platonis sententiæ Hippocratem dicit fuisse. Idemq́; esse opinatos, et Philistiona Locrum, et Dioxippum Hippocraticum ueteres medicos, et nobiles. Atq; illam, de qua Erasistratus dixerit, ἐπιγλωττίδα non idcirco in eo loco constitutam, nequid ex potu influeret in arteriam. Nam pulmoni quoq; fouendo rigãdoq́; necessarios humores uideri. Sed adpositam quasi moderatricem quandã, arbitram prohibendi, admiscendi'ue, quod ex salutis usu foret: uti edulia quidem omnia defenderet ab ar

teria, depelleretq; in stomachum. Potum autem partiretur inter stomachum, & pulmonem. Et quod ex eo admitti in pulmonem per arteriam deberet: non rapidum id, neq; uniuersum, sed quadam quasi obice sustentatum, ac repressum, sensim, paulatimq; trãsmitteret: atq; omnem reliquum in alteram stomachi fistulam deriuaret.

De materijs infamibus, quas græci ἀδόξους appellant, à Phauorino exercendi gratia disputatis.

Caput XII.

Infames materias, siue quis mauult dicere inopinabiles, quas græci ἀδόξους καὶ ἀτόπους ὑποθέσεις appellant, et ueteres adorti sunt, non sophistæ solum, sed philosophi quoq;, et noster Phauorinus oppido quã libẽs in eas materias dicebat, uel ingenio expergificando ratus idoneas, uel exercendis argutijs, uel edomandis usu difficultatibus, sicuti cum Thersitæ laudes quæsiuit: & cum febrim quartis diebus recurrentem laudauit. Lepida sanè multa, & non facilia inuentu in utrãq; causam dixit: eaq; scripta in libris reliquit. Sed in febris laudibus testem etiam Platonem produxit, quẽ scripsisse ait. Qui quartanam passus conualuerit: uiresq; integras recuperauerit: fidelius, constantiusq; postea ualiturum. atq; inibi in eisdem laudibus non hercle hac sententiola inuenuste lusit, Versus inquit, est longo hominum æuo probatus

ἄλλοτε μητρυὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

Eo uersu significatur, nõ omni die bene esse posse, sed isto bene, atq; alio male. Quod cum ita sit inquit, ut in rebus humanis bene, aut male uice alterna sit, hæc biduo medio interuallata febris, quanto est fortunatior, in qua est μία μητρυῖα δύο μητέρες.

Quin particula, quot, qualesq; uarietates significationis habeat, & quã sæpe in ueterum scriptis obscura sit. Caput XIII.

QVin particula, quam grammatici coniunctionem appellãt, uarijs modis: sententijsq; connectere orationem uidetur. Aliter enim dici putatur, cum quasi increpantes, uel interrogantes, uel exhortantes dicimus, quin uenis? quin legis? quin fugis? Aliter cum ita confirmamus. Non dubium est, quin M. Tullius omnium sit eloquentissimus. Aliter autem cum sic componimus, qđ quasi priori uidetur contrarium. Non idcirco causas Isocrates non defendit, quin id utile esse, et honestum existimarit. A quo illa significatio non abhorret, quæ est in tertia origine M. Catonis. Haud eos inquit, eo postremum scribo, quin populi, & boni, & strenui sient. In secunda quoq; origine M. Cato non lõge secus hac particula usus est. Neq; satis inquit, habuit, quod eũ in occulto uitiauerat, quin eius famam prostitueret. Præterea animaduertimus Quadrigariũ in. VIII. annalium particula ista usum esse obscurissime. Ipsius uerba posuimus. Romam uenit, uix superat quin triumphus decernatur. Item in. VI. annali

» eiusdem uerba hæc sunt. Pene factum esse, quin ca
» stra relinquerent, atq; cederent hosti. Non me autem præterit dicere aliquem posse de summo pectore nihil esse in his uerbis negotij. Nam quin utrobiq; positum pro ut, planissimum'q; esse, si ita dicas. Romam uenit, uix superat, ut triumphus decernatur. Item
» alio in loco, pene factum est, ut castra relinquerent,
» atq; cederent hosti. Sed utantur sane qui tam expediti sunt perfugijs commutationum in uerbis, quæ non itelliguntur. utantur tamen, ubi id facere poterũt, uerecundius. Hanc uero particulã, de qua diximus, nisi quis didicerit compositam, copulatam'q; esse, neq; uim tantum coniungendi habere, sed certa quadã significatione factam: nunquam profecto rationes, ac uarietates istius comprehensurus est. Quod quia longioris dissertationis est: poterit cui otium est, reperire hoc in P. Nigidij commentarijs, quos grammaticos inscripsit.

Sententiæ ex Publij mimis selectæ lepidiores.

Caput XIIII.

PUblius Mimos scriptitauit, dignus'q; habitus est, qui super Laberio iudicaretur. C. autẽ Cæsarẽ, ita Laberij maledicentia, & adrogantia offendebat: ut acceptiores, & probatiores sibi esse Publij, quã Laberij Mimos prædicaret. huius Publij sententiæ feruntur pleræq; lepidæ, & ad communem sermonum usum commodatissimæ. Ex quibus sunt istæ singulis uersibus circunscriptæ, quas libitum hercle est adscribere.

Malum consilium est, quod mutari non potest,

beneficium

Beneficium dando accipit: qui digno dedit.
Feras, non culpes, quod uitari non potest.
Cui plus licet quã par est: plus uult, quã licet.
Comes facundus in uia pro uehiculo est.
Frugalitas miseria est rumoris boni.
Hæredis fletus sub persona risus est.
Furor fit læsa sæpius patientia.
Improbe Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit.
Ita amicum habeas, posse ut fieri hũc inimicũ putes.
Veterem ferendo iniuriam, inuitas nouam.
Nunquam periculum sine periculo uincitur.
Nimium altercando ueritas amittitur.
Pars beneficij est, quod petitur, si belle neges.

Quod Carneades Academicus helleboro stomachum purgauit, scripturus aduersus Zenonis stoica decreta. Déq; natura, medeláq; hellebori candidi, et nigri. Caput XV.

CArneades Academicus scripturus aduersum stoica Zenonis libros superiora corporis helleboro candido purgauit, nequid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usq; animi redundaret: et constantiam, uigorem'q; mentis labefaceret. Tanta cura, tantóq; apparatu uir ingenio præstanti ad refellẽda, quæ scripserat Zeno: adgressus. Id cum in historia græca legissem: quod helleboro candido scriptum erat: quid esset quæsiui. Tum cõperi duas species hellebori esse discerniculo coloris in

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

signes, candidi, & nigri. Eos autem colores non in semine hellebori, neq; in uirgultis, sed in radice dinosci. Candido stomachum, & uentrem superiorem uomitionibus purgari. Nigro aluum, quae inferior uocatur, dilui. Vtriusq; esse hanc uim, ut humores noxios, in quibus causae morborum sunt: extrahant. Esse autem periculum, ne inter causas morborum omni corporum uia patefacta, ea quoq; ipsa, in quibus causa uiuendi est: exinaniantur. Amissoq; omni naturalis alimoniae fundamento, homo exaustus intereat. Sed helleborum sumi posse tutissime in insula Anticyra, Plynius Secundus in libris naturalis historiae scripsit. Propterea Liuiũ Drusum, qui Trib. pleb. fuit: cum morbum, qui comitialis dicitur: pateretur: Anticyram nauigasse, & in ea insula helleborum bibisse ait, atq; ita morbo liberatum. Praeterea scriptum legimus, Gallos in uenatibus tingere helleboro sagittas: quod ijs ictae exanimatae ferae teneriores ad epulas fiant. Sed propter hellebori contagium, uulnera ex sagittis facta circunadere latius dicuntur.

Anates ponticas uim habere uenenis detegendis potentem. Atq; inibi de Mithridatis Regis in id genus medicamenti solertia. Caput XVI.

a Nates põticas dicitur edũdis uulgo uenenis uictitare. Scriptum etiã à Leneo Cn. Pompeij liberto Mithridatem illum ponti Regem medicinae rei, & remediorum id genus solertem fuisse. Solitumq; earum sanguinem miscere medicamẽ

tis, quæ digerendis uenenis ualent. Eumq; sanguinem uel potentissimum esse in ea confectione. Ipsum autē regem adsiduo talium medelarum usu à clandestinis epularum insidijs cauisse. Quin & scientem quoq; ultro, & ostentandi gratia uenenum rapidum, & uelox sæpenumero hausisse, atq; id tamen sine noxa fuisse. Quamobrem postea cum prælio Po. Ro. uictus in ultima regni refugisset: & mori decreuisset: & uenena uiolentissima festinandæ necis gratia frustra expertus esset: suo se ipse gladio transegit. Huius regis Antidotus celebratissima est, quæ Mithridatios uocatur.

Mithridatem Ponti regem duarũ & uiginti gentium linguis locutum, Q. q́; Ennium tria corda habere sese dixisse, quod treis līguas percalluisset, Græcam, Oscam, Latinam. Caput XVII.

Q. Ennius tria corda habere sese dicebat: quod loqui Græce, & Osce, & Latine sciret.

Mithridates autem Ponti, atq; Bithyniæ Rex inclytus, qui à Cn. Pompeio bello superatus est, II. & XX. gentium, quas sub ditione habuit: linguas percalluit. Earumq́; omnium gentiũ uiris haud unquam per interpretem locutus est. Sed ut quenq; ab eo appellari usus fuit: perinde lingua, & oratione ipsius, non minus scite, quàm si gentis eius esset: locutus est.

Quod M. Varro C. Sallustium historiæ scriptorem deprehensum ab Annio Milone in adulterio

scribit, & loris cæsum, pecuniaq; data dimissum.

Caput XVIII.

m Arcus Varro in literis, atq; uita, fide homo multa, & grauis, in libro, quem inscripsit Pius, aut de pace C. Sallustium scriptorem seriæ illius, & seueræ orationis, in cuius notiones cē sorias fieri, atq; exerceri uidemus: in adulterio deprehensum ab Annio Milone loris bene cæsum dicit: & cum dedisset pecuniam: dimissum.

Quid Epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus nequã, et impuris disciplinas philosophiæ studiose tractantibus. Et quæ duo uerba obseruanda præceperit, omnium rerum longe salubria.

Caput XIX.

p Hauorinũ ego audiui dicere Epictetum philosophum dixisse, plerosq; istos, qui philosophari uidentur: philosophos esse huiuscemodi ἄνευ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. Id significat, factis procul, uerbis tenus. Iam illud est uehementius, quod Arrianus solitum eum dictitare in libris, quos de dissertationibus eius composuit: scriptum reliquit. Nam cum inquit, animaduerterat hominem pudore amisso, importuna industria, corruptis moribus audacem, confidentem lingua, cæteraq; omnia, præterquam animum procurantem isthusmodi inquit, hominem cum uiderat: studia quoq; & disciplinas philosophiæ contrectare, & physica adire, & meditari dialectica, multaq; id genus theoremata suspicari, sciscitariq; inclamabat Deûm, atq; ho

minum fidem: ac plerũq; inter clamandum his eum uerbis increpabat. ἄνθρωπε ποῦ βάλλεις, σκέψαι εἰ καὶ κεκάθαρται τὸ ἀγγεῖον. ἂν γὰρ εἰς τὴν οἴησιν αὐτὰ βάλλῃς, ἀπώλετο ἢν σαπῇ οὖρον, ἢ ὄξος γένοιτο ἂν, ἢ τὶ τούτων χεῖρον. Nil profecto is uerbis grauius, nil uerius, quibus declarabat maximus philosophorum literas, atq; doctrinas philosophiæ, cum in hominem falsum, atq; degenerẽ, tanquam in uas spurcum, atq; pollutum influxissent: uerti, mutari, corrumpi, & quod ipse κυνικώτερον dixit: urinam fieri, aut siquid est urina spurcius. Præterea idem ille Epictetus, quod ex eodem Phauorino audiuimus, solitus dicere est, duo esse uitia multo omnium grauissima, ac teterrima, intolerantiam, & incontinentiam: cum aut iniurias, quæ sunt ferendæ: non toleramus, neq; ferimus: aut à quibus rebus uoluptatibus'q; nos tenere debemus: non tenemus. Itaq; inquit, siquis hæc duo uerba cordi habeat: eaq; sibi imperando, atq; obseruando curet: is erit pleraq; impeccabilis, uitam'q; uiuet tranquillissimam. Verba duo hæc dicebat, ἀνέχου καὶ ἀπέχου.

Ex symposio Platonis sumpta uerba, numeris coagmentis'q; uerborum scite, modulate'q;, & apte exercendi gratia, in latinam orationem uersa.

Caput XX.

Ymposium Platonis apud philosophũ Tau
s rum legebatur. Verba illa Pausaniæ inter
conuiuas amorẽ uice sua laudantis. ea uer
ba ita prorsum amauimus, ut meminisse etiam stu-

duerimus. Sunt adeo, quæ meminimus, uerba hæc.
πᾶσα γὰρ πρᾶξις ὧδε ἔχει· αὐτὴ ἐφ᾽ ἑαυτῆς πραττομένη· οὔτε καλή· οὔτε αἰσχρά. οἷον νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν· ἢ πίνειν ἢ λαλεῖν ἢ διαλέγεσθαι· οὐκ ἔστι τούτων αὐτὸ καλὸν οὐδὲν, ἀλλ᾽ ἐν τῇ πράξει· ὡς ἂν πραχθῇ τοιοῦτον ἀπέβη· καλῶς μὲν γὰρ πραττόμενον, καὶ ὀρθῶς καλὸν γίγνεται· μὴ ὀρθῶς δὲ αἰσχρὸν, οὕτω καὶ τὸ ἐρᾶν· καὶ ὁ ἔρως, οὐ πᾶς ἐστι καλὸς, οὐδὲ ἄξιος ἐγκωμιάζεσθαι· ἀλλ᾽ ὁ καλῶς προτρέπων ἐρᾶν. Hæc uerba ubi lecta sunt, atq; ibi Taurus mihi, Heus inquit, tu ῥητορίσκε sic enim me in principio recens in diatribam acceptũ appellitabat: existimans eloquentiæ unius exercendæ gratia Athenas uenisse: Vides'ne inquit ἐνθύμημα crebrum, & coruscum, & connexum, breuibus'q;, & rotundis numeris, cum quadam æquabili circum actione deuinctum? Habes'ne nobis dicere in libris rethorum uestrorũ tam apte, tam'q, modulate compositam orationem? Sed hos inquit, tamen numeros cẽseo uideas ὁδοῦ πάρεργον. Ad ipsa enim Platonis penetralia, ipsarum'q; rerum pondera & dignitates pergendum est, nõ ad uocularum eius amœnitatẽ, nec ad uerborum uenustates diuersitandũ. Hæc admonitio Tauri de orationis Platonicæ modulis, non modo non repressit: sed instruxit etiam nos ad elegantiam græcæ orationis uerbis latinis adfectandam. Atque uti quædam animalium parua, et uilia ad imitandum sunt: quas res cunq; audierint, uiderint ue, petulantia proinde nos ea, quæ in Platonis oratione demirabamur: non æmulari qdem, sed lineas, umbras'q; facere ausi fuimus, uelut ipsum hoc est, quod ex illis iis=

dem uerbis eius effinximus. Omne inquit, omnino factum sic sese habet, neque turpe est quantum in eo est, neque honestum: uelut est, quas nunc facimus ipsi res bibere, cantare, disserere. Nihil nanq; horum ipsum ex sese honestum est: quale, cum fieret modo, factum est: tale extitit. Si recte, honesteq; factum est: tum honestum fit, sin parũ recte: turpe fit: sic amare, sic amor non honestus omnis, neq; omnis laude dignus: sed qui facit, nos ut honeste amemus.

Quibus temporibus post Romam conditam græci, Romaniq; illustres uiri floruerunt, ante secundum bellum Carthagniensium.

Caput XXI.

T conspectum quendã ætatum antiquissimarum, item uirorum illustrium, q̃ in his ætatibus nati fuissent, haberemus: ne in sermonibus forte in conspectum aliquid super ætate, atq; uita clarorum hominium temere diceremus: sicuti sophista ille ἀπαίδευτος, qui publice nuper disserens, Carneadem philosophum a rege Alexãdro Philippi filio pecunia donatum, & Panætium stoicum cum superiore Africano uixisse dixit: ut ab istiusmodi inquã temporũ, ætatumq; erroribus caueremus: excerpebamus ex libris, qui chronica appellantur: q̃bus temporibus floruissent græci, simulatq; Romani uiri, q̃ uel ingenio, uel imperio nobiles, insignesq; post conditam Romam fuissent ante secundũ bellum Carthagniẽsium, easq; nũc excerptiones nostras uarijs, diuersisq;

in locis factas, cursim digessimus. Neq; enim id nobis negotium fuit: ut acri, atq; subtili cura excellentiũ in utraq; gente hominum συγχρονισμοὺς componeremus: sed ut noctes istæ quadam tenus his quoq; historiæ flosculis leuiter iniectis aspergerentur. Satis autem uisum est in hoc commentario de temporibus paucorum hominum dicere: ex quorum ætatibus de pluribus quoq;, quos non nominaremus: haud difficilis cõiectura fieri posset. Incipiemus enim à Solone claro: quoniam de Homero, & Hesiodo, inter omnes ferè scriptores constitit, ætatem eos egisse, uel iisdẽ ferè temporibus, uel Homerum aliquanto antiquiorem. utrunq; tamen ante Romam conditam uixisse Siluiis Albæ regnantibus, annis post bellum Troianum, ut Cassius in primo annalium de Homero, atq; Hesiodo scriptum reliquit: plus C. atq;. LX. annis. Ante Romam cond. ut Cornelius Nepos in primo chronicorum de Homero dixit: annis circiter C. & . LX. Solonem ergo accepimus unum ex illo nobili numero sapientum leges scripsisse Atheniensium Tarquinio Prisco Romæ regnante, anno regni eius trigesimotertio. Seruio autem Tullio regnante Pisistratus Athenis tyrannus fuit. Solone ante in exilium uoluntarium profecto, quoniam id ei prædicenti non creditum est. Postea Pythagoras Samius in Italiam uenit. Tarquinii filio regnum obtinente, cui cognomentum superbus fuit: iisdẽq; temporibus occisus est, Athenis ab Harmodio, et Aristogitone Hipparchus Pisistrati filius Hippiæ tyranni frater. Archilochum autem Nepos Cornelius tradit Tullio Hostilio Romæ regnã

te, iam tunc fuisse poematis clarum, & nobilem. Ducentesimo deinde & LX. anno post Romam Cond. aut non longe amplius, uictos esse ab Atheniensibus Persas, memoriæ traditum est. Pugna illa inclyta Marathonia Miltiade duce, qui post eam uictoriam damnatus à populo Atheniensi in uinculis publicis mortem obijt. Tũ Aeschylus Athenis tragœdiarum poeta celebris fuit. Romæ autem fermè istis temporibus tribunos, & ædiles, tum primum per seditionem sibi plebes creauit. Ac nõ diu post Cn. Martius Coriolanus exagitatus, uexatus'q; à tri. ple. ad Volscos, qui tum hostes erant, à Rep. desciuit, bellum'q; Po. Ro. fecit. post deinde paucis annis Xerses rex ab Atheniensibus, et pleraq; græcia Themistocle duce nauali prælio, quod ad Salamina factũ est, uictus, fugatus'q; est. Atq; ide anno ferè quarto, Menenio Agrippa, Marco Horatio Puluillo COSS. bello ueiente apud fluuiũ Cremeram, ab ijs sex & trecenti patritij Fabij cum familijs suis, uniuersi ab hostibus circumuenti periẽrũt. Iuxta ea tempora Empedocles Agrigentinus in philosophiæ naturalis studio floruit. Romæ autẽ per eas tempestates Xuiros legibus scribũdis creatos constitit. Tabulas'q; ab ijs primo decem conscriptas, mox alias duas additas. Bellũ deĩde, terra Græcia maximum peloponnesiacum, quod Thucydides memoriæ mandauit, cœptum est, circa annum ferè post Cond. Romam. CCCXXIII. Qua tempestate A. Postumius Torquatus dictator Romæ fuit, qui filium suum, quod contra suum dictum in hostem pugnauerat: securi necauit. Hostes tum Po. Ro. fuerant Fidenates.

Itaque qui inter hæc tempora nobiles, celebresq; erãt: Sophocles, ac deinde Euripides tragici poetæ, & Hippocrates medicus, & Democritus philophus, quibus Socrates atheniẽsis natu quidem posterior fuit: sed quibusdam temporibus iisdem uixerunt. Iam deinde trib. militaribus consulari imperio remp. Romæ regentibus ad annũ ferè cõditæ urbis. CCCXLVII Triginta illi tyrãni præpositi sũt à Lacedæmonijs atheniensibus, & in Sicilia Dionysius superior tyrannidem tenuit. Paucisq; annis post Socrates Athenis capitis damnatus est, & in carcere ueneno necatus. Ea ferè tempestate Romæ M. Furius Camillus dict. fuit, & Veios cœpit. Ac post non longo tempore bellum senonicum fuit. Tum Galli Romam præter capitolium ceperunt. neq; multo postea Eudoxus astrologus in terra Græcia nobilitatus est. Lacedæmonijq; ab Atheniẽsibus apud Corinthũ superati duce Phormione. & M. Manlius Romæ, qui Gallos in obsidione capitolij obrepentes per ardua depulerat: conuictus est consilium de regno occupando inisse, damnatusq; capitis è saxo tarpeio, ut M. Varro ait, præceps datus est, ut Cor. autem nepos scriptum reliqt, uerberando necatus est. eoq; ipso anno, qui erat post recuperatam urbem septimus, Aristotelem philosophum natum esse, memoriæ mandatum est. Aliquot deinde annis post bellum senonicum thebani Lacædemonios duce Epaminunda apud Leuctra superauerunt, ac breui post tempore in urbe Roma lege Licinij Stolonis COSS. creari, etiam ex plebe cœpti, cum antea ius non esset, nisi ex patricijs gentibus fieri

COS. Circa annum deinde urbis cond. quadringen-
tesimum, Philippus Amyntæ filius Alexandri pa-
ter, regnum Macedoniæ adeptus est. Inq; eo tempo-
re Alexander natus est. Paucisq; inde annis post Pla-
to philosophus ad Dionysium Siciliæ tyrannum po-
steriorem profectus est. Post deinde aliquanto tempo-
re, Philippus apud Cheroneam prælio magno Athe-
nienses uicit. Tum Demosthenes orator ex eo prælio
salutem fuga quæsiuit. Cumq; id ei, quod fugerat pro-
brose obijceretur: uersu illo notissimo illusit,

ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται.

Postea Philippus ex insidijs occiditur, & Alexãder
regnum adeptus, ad subigendos Persas in Asiam,
atq; in orientem transgressus est. Alter autem Ale-
xander, cui cognomentum Molosso fuit in Italiã ue-
nit bellum Po. Ro. facturus. Iam enim fama, uir-
tusq; felicitatis Romanæ apud exteras gentes enite-
scere inceptabat. Sed prius, quàm bellum faceret: ui-
ta decessit. Eum Molossum cum in Italiam transi-
ret, dixisse accepimus, se quidem ad Romanos ire,
quasi in ἀνδρονῖτιν Macedonem isse ad Per-
sas, quasi in γυναικονῖτιν. Postea Macedo Ale-
xander pleraq; parte orientali subacta, cum annos
regnauisset XI obijt mortis diem. Neque ita longe
post Aristoteles philosophus, & post aliquanto De-
mosthenes, uita functi sunt. Hisdemq; fermè tem-
pestatibus Po. Ro. graui, ac diutino Samnitum
bello conflictatus est. COSS.q; T. Veturius, &
SP. Posthumius, in locis iniquis apud Caudi-
um à Samnitibus circumuallati, ac sub iugum missi

turpi fœdere facto discesserũt. Ob eamq; causam Po. iussu Samnitibus per feciales dediti, recepti non sunt. Post annum deide urbis cond. CCCC. fere et LXX. bellum cum rege Pyrrho sumptum est. Ea tempestate Epicurus Atheniensis, & Zeno Citiẽsis philosophi celebres erant. eodem'q; tempore C. Fabritius Lucanus, & Q. Aemilius Papus CENS. Romæ fuerunt, & P. Corneliũ Rufinum, qui II. COS. & DICT. fuerat: senatu mouerunt. Causam'q; isti notæ subscripsere, quod eum comperissent argenti facti cœnæ gratia decem PON. habere. Anno deinde post Romam Cond. CCCC. fermè & XC. COSS. Appio Claudio, cui cognomentũ Caudax fuit Appij illius Cæci fratre, & Marco Fuluio Flacco, bellum aduersum Pœnos primum cœptum est. Neq; diu post Callimachus poeta Cyrenensis Alexandriæ, apud Ptolemæũ regem celebratus est. Annis deinde postea paulo pluribus, quàm. XX. cum Pœnis pace facta, COSS. Claudio Centone Appij Cæci filio, et M. Sempronio Tuditano, primus omnium L. Liuius poeta fabulas docere Romæ cœpit, post Sophoclis, & Euripidis mortẽ annis plus ferè C. & LX. post Mænandri, annis circiter quinquagintaduobus. Claudium, & Tutidanũ COSS. sequuntur Q. Valerius, & C. Manilius, quibus natum esse Q. Ennium poetam M. Varro in primo de poetis libro scripsit: eumq;, cum septimum & sexagesimum annum ageret, duodecimum annalem scripsisse. Id'q; ipsum Ennium in eodem libro dicere. Anno deinde post Romam Cond. D. undeuicesimo Spurius Caruilius Ruga. Primus Romæ de amico-

rum sententia, diuortium cum uxore fecit, quod sterilis esset. Iurassetq; apud CENS. uxorem se liberorum quærendorum causa habere. Eodemq; anno C. Næuius poeta fabulas apud populũ dedit. Quẽ M. Varro in libro de poetis primo stipendia fecisse, ait bello punico primo. Idq; ipsum Næuiũ dicere in eo carmine, quod de eodem bello scripsit. Porcium autem Licinium Seruius poeticam Romæ cœpisse dicit in his uersibus.

» Punico bello secundo musa pennato gradu,
» Intulit se bellicosam in Romuli gentem feram.

Ac deĩde annis ferè post XV. bellum aduersum Pœnos sumptum est. Atq; non nimium longe M. Cato orator in ciuitate, & Plautus poeta in scena floruerunt. Hisdemq; temporibus Diogenes stoicus, et Carneades Academicus, et Critolaus peripateticus ab Athenienſibus ad senatum Po. Ro. negotij publici gratia legati sunt. Neq; magno interuallo postea Q. Ennius, & iuxta Cæcilius, & Terentius, ac subinde Pacuuius, & Pacuuio iam sene Accius, clariorq; tunc in poematis eorum obtrectandis, Lucilius fuit. Sed progressi longius sumus, cum finem proposuerimus adnotatiunculis istis bellum Pœnorum secundum.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XVIII.

Disputationes à philosopho stoico, & contra à peripatetico arbitro Phauorino factæ, quæsitum'q; inter eos quantum in perficienda uita beata uirtus ualeret: quantú'q; esset in iis, quæ dicuntur extranea.

Caput Primum.

Familiares Phauorini duo erant quidam non incælebres in urbe Roma philosophi, eorum fuit unus peripateticæ disciplinæ sectator, alter stoicæ. His quondam ego acriter, atq; contente, pro suis utrinq; decretis propugnantibus, cum essemus unà Hostiæ omnes cum Phauorino interfui. Ambulabamus autem in litore, cum iam aduesperasceret æstate anni noui. Atq; ibi stoicus censebat, & uitam beatam hominum uirtute animi sola, & miseriam summam malitia sola posse effici, etiam si cætera bona omnia, quæ corporalia, & externa appellarentur: uirtuti deessent: malitiæ adessent: ille contra peripateticus, miseram quidem uitam uitijs animi, & malitia sola fieri concedebat. Sed ad complendos: omnes uitæ beatæ numeros uirtutem solam nequaquam satis esse existimabat: quoniam & corporis integritas, sanitas'q;, & honestus modus formæ, & pe

cunia familiaris, & bona æstimatio, cæteraq; omnia corporis, & fortunæ bona necessaria uiderentur perficiendæ beatæ uitæ. Reclamabat hoc in loco stoicus, & tanquam ille duas res diuersas poneret: mirabatur. Quod cum essent malitia, & uirtus duo contraria: uita misera, & beata quoq; æque contraria: non seruaret in utrisq; uim, & naturam contrarij, & ad miseriam quidem uitæ conficiendam, satis ualere malitiam solam putaret: ad præstandam uero uitam beatam non satis solam esse uirtutem diceret. Atq; id maxime dissidere, neq; conuenire dicebat: quod qui profiteretur uitam nullo pacto beatam effici posse, si uirtus sola abesset: idem contra negaret beatam fieri uitam: cum sola uirtus adesset: & quem daret, haberetq; absenti uirtuti honorem eundem petenti, atq; præsenti adimeret. Tum peripateticus perquam hercle festiue, rogo te inquit, cum bona uenia respondeas, an existimes esse uini amphoram cum abest ab ea unus congius. Hæc ubi accepit stoicus, minime inquit, uini amphora dici potest, ex qua abest congius. Hoc ubi accepit peripateticus: unus igitur congius amphoram facere dici debebit: quoniam, cum deest ille unus, non fit uini amphora: & cum accessit, fit amphora. Quod si id dicere absurdum est, uno congio solo fieri amphorã: itidem absurdum est una sola uirtute uitam fieri beatã dicere: quoniam cum uirtus abest: beata esse uita nunquã potest. Tũ Phauorinus respiciens peripateticum, est quidem ĩqt, argutiola hæc, qua de congio uini usus es: exposita in libris. Sed (ut scis) captio magis lepida quã

probum, aut simile argumentum uideri debet. Congius enim cum deest: efficit quidem, ne sit iustæ mensuræ amphora. Sed cum accedit, & additur, non ille unus facit amphoram, sed supplet. Virtus autem (ut isti dicunt) non accessio, neq; supplementum: sed sola ipsa uitæ beatæ instar est, & propterea uitam beatam sola una cum adest: facit. Hæc, atq; alia quædã minuta magis, & nodosa, tanquam apud arbitrum Phauorinum, in suam uterq; sententiam conferebãt. Sed cum iam prima fax noctis, & densiores esse tenebræ cœpissent: prosecuti Phauorinum in domum, in quam diuertebat, discessimus.

Cuiusmodi quæstionum certaminibus saturnalitia ludicra Athenis agitare soliti sumus, atq; inibi inspersa quædam sophismata, & ænigmata oblectatoria. Caput II.

S Aturnalia Athenis agitabamus hilare prorsum, ac modeste, non, ut dicitur, remittẽtes animum. Nam remittere ĩquit Musonius, animum quasi amittere est: sed demulcentes eum paulũ, atq; laxantes iucundis, honestisq; sermonum illectationibus. Conueniebamus autem ad eandem cœnam complusculi, qui Romani in Græciam ueneramus, quiq; easdem auditiones, eosdemq; doctores colebamus. Tum qui & cœnulam ordine suo curabat: præmium soluendæ quæstionis ponebat, librum ueteris scriptoris uel græcum, uel latinum, et coronam è lauro plexã. Totidemq; res quærebat, quot homines istic eramus.

eramus. Cũq; eas omneis exposuerat: rem, locumq; dicendi sors dabat. Quæstione igitur soluta, corona & præmio donabatur: non soluta autem trãsmittebatur ad eum, qui sortito successerat. Idq; in orbem uice pari seruabatur. Si nemo dissoluebat quæstionis eius nodum, præmium ipsum, & corona Deo, cuius id festum erat: dicabatur. Quærebantur autem res huiuscemodi, aut sententia poetæ ueteris lepide obscura: non anxie: aut historiæ antiquioris requisitio: aut decreti cuiuspiam ex philosophia perperam inuulgati purgatio: aut captionis sophisticæ solutio: aut inopinati, rariorisq; uerbi indagatio: aut tempus itẽ in uerbo perspicuo obscurissimum. Itaq; nuper quæsita esse memini numero septem, quorum prima fuit enarratio, horum uersum, qui sunt in satyris Q. Ennij, uno multifariam uerbo concinniter implicati, quorũ exemplum hoc est.

" Nam qui lepide postulat alterum frustrari,
" Quem frustratur, frustra eum dicat, frustra esse.
" Nam qui sese frustrari, quem frustra sentit:
" Qui frustratur, is frustra est, si non ille est frustra.

Secunda quæstio fuit, quonam modo audiri, atq; accipi deberet, quod Plato in ciuitate, quam in libris suis condidit, τοῖς πολιτείαις fingebat, κοινὰς τὰς γυναῖκας esse censuit, & præmia uiris fortibus, summisq; bellatoribus posuit suauiationes puerorum, & puellarũ. Tertio in loco hoc quæsitum est, In quibus uerbis captionum istarum fraus esset, et quo pacto distingui, resoluiq; possent. Quod nõ perdidisti habes: cornua non perdidisti: habes igitur cornua. Item altera

captio. Quod ego sum, id tu non es, homo igitur tu non es. Quæsitum id quoq; ibi est, quæ esset huius quoq; sophismatis resolutio, cum mentior, & mentiri me dico, mentior, an uerum dico? Postea quæstio ista hæc fuit. Quam ob causam patritij Megalensibus mutitare soliti sint: plebs cerealibus? Secundum ea quæsitum hoc est. Verbum uerant quod significat uera dicunt, quis nam ueterum poetarũ dixerit? Sexta quæstio fuit, asphodelum cuiusmodi herba sit, quod Hesiodus in isto uersu posuerit,

νήπιοι οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντὸς,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε, καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ

Et quid item Hesio. se dicere sentiat, cum dimidium plus esse toto dicat. Postrema quæstionum omniũ hæc fuit. Scripserim, uenerim, legerim, cuius tẽporis uerba sint præteriti, an futuri, an utriusq;. Hæc ubi ordine, quo dixi proposita, atq; singulis sorte ductis disputata, explanataq; sunt: libris, coronisq; omnes donati sumus, nisi ob unam quæstionem, quæ fuit de uerbo uerant. Nemo enim tum commeminerat dictum esse à Q. Ennio id uerbũ in. XIII. annaliũ in isto uersu.

Satin uates uerant ætate in agunda.

Corona igitur huius quæstionis Deo feriarum istarũ Saturno data est.

Quid Aeschines rhetor in oratione, qua Timarchum de impudicitia accusauit, Lacedæmonios statuisse dixerit, super sententia probatissima, quã improbatissimus homo dixisset.

Caput III.

Eschines uel acerrimus, prudentissimus'q; oratorum, qui apud conciones Atheniẽsium floruerunt: in oratione illa sæua, criminosa'q;, & uirulenta, qua Timarchum de impudicitia grauiter, ĩsignter'q; accusauit: nobile, et illustre consilium Lacedæmonijs dedisse dicit, uirum indidem ciuitatis eiusdem principem uirtute, atq; ætate magna præditum. Populus inquit, Lacedæmonius de summa Rep. sua quidnam esset utile, et honestũ deliberabat. Tum exsurgit sententiæ dicendæ gratia homo quispiam turpitudine pristinæ uitæ defamatissimus, sed lingua tunc, atq; facundia nimium quanto præstabilis. consilium quod dabat, quod'q; oportere fieri suadebat: acceptum ab uniuersis, & complacitũ est. Futurum quæ erat ex eius sententia populi decretum. Ibi unus ex illo pricipum ordine, quos Lacedæmonij ætatis, dignitatis'q; maiestate tãquam arbitros, & magistros disciplinæ publicæ uerebantur: commoto, irato'q; animo exilit. Et quæ nam inquit, Lacedæmonij ratio, aut quæ tandem spes erit urbem hanc, et hanc Remp. saluam, inexpugnabilem'q; esse diutius posse: si huiuscemodi anteactæ uitæ hominibus consiliarijs utemur? Quod si proba istæc, & honesta sententia est: quæso uos non sinamus eandem dehonestari turpissimi authoris contagione. Atq; ubi hoc dixit: elegit uirum fortitudine, atq; iustitia præter alios præstantem, sed inopi lingua, & infacundum: Iussit'q; eum consensu, petitu'q; omnium eandem illam sententiam diserti uiri cuiusmodi posset uerbis dicere: ut nulla prioris mentione habita, scitum,

atq; decretum populi ex eius unius nomine fieret, quod ipsum denuo dixerat. Atq; ita, ut suaserat prudentissimus senex factum est. Sic bona sententia mansit. Turpis author mutatus est. Ap. 158

de [illegible]

Quod Sulpitius Apollinaris prædicantem quendam à sese uno Sallustij historias itelligi illusit quæstione proposita, quid uerba ista apud Sallustium significarent. Perincertum stolidior, an uanior.

Caput IIII.

CVm iam adolescentuli Romæ prætextam, & puerilē togam mutassemus: magistrosq; tunc nobismetipsis exploratiores quæreremus: in sandaliario forte apud librarios fuimus: cū ibi in multorum hominum cœtu Apollinaris Sulpitius uir in memoria nostra præter alios doctus iactatorem quempiam, et uenditatorem Sallustianæ lectionis irrisit: illusitq; genere illo facetissimæ dissimulationis, qua Socrates ad sophistas utebatur. Nam cum ille se unum, & unicum lectorē esse, enarratoremq; Sallustij diceret: neq; primam tantum cutem, ac sententiarum speciem, sed sanguinē quoq; ipsum, ac medullam uerborum eius eruere, atq; introspicere penitus prædicaret: Tū Apollinaris amplecti, uenerariq; se doctrinas illius dicens. Per inquit, magister optime exoptatus mihi nunc uenis, cum sanguine, & medulla Sallustij uerborum. Hesterno enim die quærebatur ex me, quidnam uerba eius hæc in quarto historiarum libro de Cn. Lentulo scripta significent: de quo pericertū fuisse ait, stolidiorne esset, an uanior.

Eaq; ipsa uerba, uti sunt a' Sallustio scripta, dixit.
" At Cn. Lētulus patriciæ gētis collega eius, cui cogno
" mentum Clodiano fuit perincertum stolidior, an ua
" nior legem de pecunia, quā Sylla emptoribus bono-
" rum remiserat: exigenda, promulgauit. Quæsitum ergo ex se Apollinaris, neq; id se dissoluere potuisse adseuerabat: quid esset uanior, quid stolidior, quoniā Sallustius sic ea separasse, atq; opposuisse inter se uideretur tanquam diuersa, ac dissimilia, nec eiusdem utraq; uitij forent. Ac propterea petebat, uti se doceret significationes utriusq; uocis, & origines. Tum ille rictu oris, labiorumq; ductu contemni a' se ostendens et rem, de qua quæreretur, et hominem ipsum, qui quæreret: Priscorum inquit, & remotorum ego uerborum medullas, & sanguinem (sicuti dixi) perspicere, & elicere soleo: non istorum, quæ proculcata uulgo, & protrita sunt, ipso illo quippe Cn. Lentulo stolidior est, & uanior, qui ignorat eiusdem stultitiæ esse uanitatem, & stoliditatem. Sed ubi hoc dixit: media ipsa sermonum reliquit, & abire cœpit. Nos deinde eum tenebamus, urgebamusq;, & cum primis Apollinaris, ut de uocabulorum istorum uel differētia, uel, si ei ita uideretur, similitudine plenius, apertiusq; dissereret: & ut ne sibi inuideret discere uolentibus orabat. Atq; ille se iam plane' illudi ratus, negotium sibi esse causatur, et digreditur. Nos autem postea ex Apollinari didicimus, uanos proprie dici, nō, ut uulgus diceret, desipiētes, aut hebetes, aut ineptos, sed ut ueterum doctissimi dixissent, mendaces, & infidos, & leuia, inaniaq; pro grauibus, et ueris astu

tissime componentes. Stolidos autem uocari non tam stultos, & excordes, quàm tetros, & molestos illepidos, quos græci μοχθηροὺς καὶ φορτικοὺς dicerent. Et unamquãq; harum uocum, et origines scriptas esse dicebat in libris Nigidianis, quos ego requisitos, & repertos cum primarum significationum exemplis, ut commentarijs harum noctium insererem: notaui. Et intulisse iam me aliquo in loco commentationibus istis existimo.

Quod Q. Ennius in septimo annali quadrupes eques, ac non quadrupes equus, ut legunt multi, scriptum reliquit. Caput V.

Cum Antonio Iuliano rhetore uiro hercle bono, & facundiæ florentis complures adolescentuli familiares eius Puteolis æstiuarũ ludum, & iocum in literis amœnioribus, & in uoluptatibus pudicis, honestis'q; agitabamus. Atque ibi tunc Iuliano nuntiantur, ἀναγνώστην quendam non indoctum hominem uoce admodum scita, & canora Ennij annales legere ad populum in theatro. Eamus inquit, auditum nescio quem istum Ennianistam. Hoc.n. se ille nomine appellari uolebat. quem cum iam inter ingentes clamores legentem inuenissemus, legebat autem librum ex annalibus Ennij VII. Hos eum primum uersus perperam pronuntiantem audiuimus.

» Deniq; ui magna qaudrupes equus, atq; elephanti
» Proijciunt sese. Neq; postea multis uersibus additis,

celebrātibus eum, laudātibusq́; omnibus, discessit. Tū Iulianus egrediens è theatro, quid uobis inquit, de hoc ἀναγνώστῃ, & de quadrupede equo uidetur? Sic enim profecto legit.

» Deniq; ui magna quadrupes equus, atq; elephanti
» Proijciunt sese.

Ecquid putatis, si magistrum, prælectoremq́; habuisset alicuius æris, quadrupes equus dicturum fuisse, ac non quadrupes eques? qđ ab Ennio ita scriptum, relictumq́; esse nemo unus literarum ueterū diligens dubitauit. Cumq́; aliquot eorū, qui aderant: quadrupes equus apud suum quisq; grammaticum legisse se dicerent: & mirarentur qđ nam esset quadrupes eques: Vellē uos inquit, optimi iuuenes tam accurate Q. Ennium legisse q̃ P. Virgilius legerat: qui hunc eius uersum secutus in georgicis suis, equitem pro equo posuit in his uersibus.

» Frena pelethronij Lapithæ, gyrosq́; dedere,
» Impositi dorso, atq; equitem docuere sub armis
» Insultare solo: & gressus glomerare superbos.

In quo loco eqtem siquis modo non inscite, ineptéq; argutior sit: nihil potest accipi aliud nisi equum. Pleraq; enim ueterum ætas, & hominem equo insidentem: & equū qui insideretur: equitem dixerunt. Propterea eqtare etiam, quod uerbū è uocabulo eqtis inclinatum est: & homo equo utens: et equus sub homine gradiens dicebatur. Lucilius adeo uir adprime linguæ latinæ sciens equum equitare dicit his uersibus.

» Quem hinc currere equū nos atq; eqtare uidemus,
» His eqtat, curritq́; oculis eqtare uidemus et illud
» Ergo oculis equitat.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

» Sed enim contentus inquit, ego his non fui.
Et ut non turbidæ fidei, nec ambiguæ, sed ut pure liquentius'q; esset, equus'ne, an eques Ennius scriptum reliquisset: librum summæ, atq; reuerēdæ uetustatis, quem ferè constabat Lampadionis manu emendatū studio, pretio'q; multo unius uersus inspiciendi gratia conduxi: & eques non equus scriptum in eo uersu inueni. Hæc tum nobis Iulianus, & multa alia erudite simul, & affabiliter dixit. Sed eadem ipsa post etiam in peruulgatis cōmentarijs scripta offendimus.

Quid Helius Melissus in lib. cui titulum fecit de loquendi proprietate, quem cum ederet cornu esse copiæ dicebat, rem scripsit, neq; dictu, neq; auditu dignam, cum differre matronam, & matrem familias existimauit differentia longe uanissima. Cap. VI.

hElius Melissus in nostra memoria fuit Romæ summi quidem loci inter grāmaticos, et temporis, sed maiore in literis erat iactantia, et σοφιςέα, quā opera. Is præter alia, quæ scripsit, compluria: librū composuit, ut tum uidebatur, cum est editus, doctrinæ inclytæ. Ei lib. titulus est ingentis cuiusdam illecebræ ad legendum. Scriptus q̄ppe est de loquendi proprietate. Quis adeo existimet loqui se recte, atq; proprie posse: nisi illas Melissi pro
» prietates pdidicerit? ex eo lib. hæc uerba sunt. Matro
» na est, quæ semel peperit: quæ sæpius mater familias:
» sicuti sus, quæ semel peperit porcetra: quæ sæpius scro
» pha. Vtrum autem hoc de matrona, ac de matre fami

lias Melissus excogitauerit ipse, & coniectauerit: an
scriptum ab aliquo legerit: ariolis profecto est opus.
Nam de porcetra habet sanè authorem Pomponium
in attellana, quæ hoc eodem uocabulo inscripta est.
Sed matronam non esse appellatam nisi quæ semel
peperit, neq; matrem familias, nisi quæ sæpius: nul
lius ueterum scriptorũ authoritatibus confirmare po
test. Enim uero illud compendio probabilius est: quod
idonei uocum antiquarum enarratores tradiderunt:
matronam dictam esse proprie, quæ in matrimoniũ
cum uiro conuenisset: quoad in eo matrimonio mane
ret etiam si sibi liberi non dum nati forent. dictamq́;
esse ita à matris nomine non adepto iam, sed cum spe
& omine mox adipiscendo: unde ipsum quoq; matri
monium dicitur. Matrem autem familias appellatam
esse eam solam, quæ in mariti manu, mancipioq́;: aut
in eius, in cuius maritus manu, mancipioq́; esset: quo
niam non in matrimonium tantum, sed in familiam
quoq; mariti, & in sui hæredis locum uenisset.

Quem in modum Phauorinus tractauerit intem
pestiuum quẽdam de uerborum ambiguitatibus quæ
rentem, atq; ibi quot significationes capiat concio.

Caput VII.

d Omitio homini docto, celebriq; in urbe Ro
ma grãmatico, cui cognomentum insano fa
ctum est: quoniã erat natura ĩtractabilior,
& morosior. Ei Domitio Phauorinus noster, cum for
te apud fanum Carmentis obuiam uenisset: atq; ego
cum Phauorino essem: Quæso iqt, te magister dicas,

mihi num erraui, quod cum uellem δημηγορίας latine dicere, conciones dixi? dubito quippe, & requiro, an ueterum eorũ, qui electius locuti sunt, pro uerbis, & oratione dixerit qs concionem? Tum Domitius uoce, atque uultu atrociore, Nulla inquit, prorsus bonæ salutis spes reliqua est: cum uos quoq; philosophorum illustrissimi nihil iam aliud quàm uerba, authoritatesq; uerborum cordi habeatis. Mittam autem librum tibi, in quo id reperias, quod quæris. Ego enim grammaticus uitæ iam, atq; morum disciplinas quæro. Vos philosophi mera estis, ut M. Cato ait mortuaria glossaria. Nam qui collegisti, & lectitasti res tetras, & inanes, & friuolas, tanquam mulierũ uoces præficatrũ. Atq; utinam inquit, muti omnes homines essemus: minus improbitas instrumenti haberet. Cũq; digressi essemus, non tempestiue inquit, Phauorinus hunc hominem accessimus, uidetur. n. mihi ἐπιμαίνεσθαι. Scitote inquit, tamen intemperiẽ istam, quæ μελαγχολία dicitur, non paruis, nec abiectis ingenijs accidere, ἀλλὰ εἶναι χεδόντι τὸ πάθος τοῦτο ἡρωικὸν, & ueritates plerunq; fortiter dicere: sed respectum non habere μήτε καιροῦ μήτε μέτρου. Vel ipsum quale hoc existimatis, quod nunc de philosophis dixit? Non'ne & si Antisthenes, aut Diogenes dixisset: dignum memoria uisum esset? Misit autem paulopost Phauorino librum, quem promiserat: Verrij (opinor) Flacci erat: in quo scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia hæc fuerunt. Senatum dici & pro loco, & pro hominibus. Ciuitatem & pro loco, & oppido, & pro iure quoq; omnium, & pro homi

num multitudine. Tribus quoq;, & decurias dici, et pro loco, & pro iure, & pro hominibus. Concionem autem tria significare, locum, suggestumq; unde uerba fierent. Item significare cœtum populi adsistentis, item orationem ipsam, quæ ad populũ diceretur. Sicut M. Tul. in oratione, quæ inscripta est, contra concionem Q. Metelli. Ascendi inquit, in concionem, concursus est populi factus. Sicuti idem M. Tullius in oratore ait. Conciones sæpe exclamare uidi: cum apte uerba cecidissent. Etenim expectant aures, ut ex uerbis colligetur sententia. Item significare cœtum populi adsistentis. Item orationem ipsam, quæ ad populum diceretur. Exempla in eo libro scripta non erãt, sed nos postea Phauorino desyderanti harum oium significationum monimenta, et apud Ciceronem, sicuti suprascripsi, & apud elegantissimos ueterum reperta exhibuimus. Id autem, quod potissimũ expetebat: concionem esse dictam pro uerbis, & oratione docuit titulus Tulliani libri, q à M. Cicerone inscriptus est Cõtra concionem Q. Metelli. quo nihil profecto significatur aliud, quàm ipsa, quæ à Metello dicta est, oratio.

Ὁμοιοτέλευτα, καὶ ὁμοιόπτωτα, Atq; alia id genus, quæ ornamenta orationis putantur: inepta esse et puerilia, Lucilij quoq; uersibus declarari. Cap. VIII.

ὁμοιοτέλευτα, καὶ ἰσοκατάληκτα, καὶ πάρισα, καὶ ὁμοιόπτωτα, Cæteraq; huiusmodi scitamenta, quæ isti ἀπειρόκαλοι, qui se Isocraticos uideri uolunt: in collocandis uerbis immodice faciunt et rancide, quã sint insipida, et inertia, et pue

rilia facetissime hercle significat in q̃nto satyrarum Lucilius. Nam ubi est cum amico conquestus, quod ad se ægrotum non uiseret: hæc ibidem addit festiuiter.

» Quo me habeã pacto, tametsi non quæris, docebo.
» Quãdo in eo numero mansi, quo in maxima non est
» Pars hominum ut periisse uelis, quem nolueris, cũ
» Visere debueris, hoc nolueris, & debueris, te
» Si minus delectat, quod ἄτεχνον Isocratium est.
» ὀχληρῶδες quæ simul totum καὶ σὺ μειρακιώδης.
» Non operam perdo. Si tu hic.

Quid significet apud M. Catonem uerbũ insecenda, quod'q; insecenda potius legendum sit, quã quod pleriq; existimant insequendo. Cap. IX.

e T sequor, et item secta, & secutio consuetudine loquendi differunt. sed qui penitus inspexerit: origo, et ratio utriusq; una est. Doctores quoq;, et interpretes uocum græcarũ ἄνδρα μοι ἔννεπε μοῦσα. Et ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι dictũ putant, q̃d latine insequi dicatur. Nãq; in altero, n, geminum, in altero scilicet esse translatum dicunt. Sed etiã ipsum illud ἔπη, quod significat uerba, aut uersus non aliunde esse dictum tradunt, quã ἀπὸ τοῦ ἔπεσθαι, καὶ εἰπεῖν. Eadem ergo ratione antiqui nostri narrationes, sermones'q; insectiones appellitauerũt.

Errare istos, qui in exploranda febri pulsus uenarum pertentari putant, non arteriarum. Caput X.

I N Herodis. CL. V. uillá, quæ eſt i agro attico, loco, q̃ appellatur Cephiſiæ, aquis, et lucis, & nemoribus frequentem, æſtu anni medio conceſſeram. Ibi aluo mihi cita, & accedente febri rapida decubueram. eò Caluiſius Taurus philoſophus, et aliÿ quidam ſectatores eius, cum Athenis uiſendi mei gratia ueniſſent: medicus, qui tum in his locis repertus adſidebat mihi, narrare Tauro cœperat: quid incommodi paterer, & quibus modulis, q̃busq́; interuallis accederet febris, decederetq́;. Tũ in eo ſermone cum iam me ſyncœriore corpuſculo factum diceret: Potes inquit, Taure tu quoq; idipſum comprehẽdere ἐὰν ἅψῃ αὐτοῦ τῆς φλεβός. Quod noſtris uerbis profecto ita dicatur. Si attigeris uenam illius. Hãc loquendi imperitiam: quod uenam pro arteria dixiſſet, cum in eo docti homines, qui cum Tauro erant: tanquam minime utili in medico offendiſſent: atq; id murmure, & uultu oſtenderent: Tum ibi Taurus, ut mos eius fuit, ſatis leniter, certi inquit, ſumus uir bone, non ignorare te quid uena appelletur, et quid arteria. quod uenæ quidem ſuapte ui ímobiles ſint: & ſanguinis tantũ demittendi gratia explorentur. Arteriæ autem motu, atq; pulſu ſuo habitum, & modũ febriũ demonſtrent. Sed, ut uideo, peruulgate magis quã inſcite locutus es. Non. n. te ſolũ, ſed alios quoq; itidẽ errãteis audiui uenam pro arteria dicere. Fac igitur, ut experiamur elegantiorẽ eſſe te in medendo quã in dicendo. & cum dÿs beneuolentibus opa tua ſiſtas hunc nobis ſanum, atq; ualidũ quãcitiſſime. Hoc ego poſtea cum in medico reprehenſum eſſe me-

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

minissem: existimaui non medico soli, sed omnibus quoq; hominibus liberis, liberaliterq́; istitutis turpe esse, ne ea quidem cognouisse ad notitiam corporis nostri pertinentia, quæ non altius, occultiusq́; remota sunt: et quæ natura nobis tuendæ ualetudinis causa, & in promptu esse, et in propatulo uoluerit. Ac propterea quantum habui temporis subsiciui, medicinæ quoq; disciplinæ libros attigi: quos arbitrabar esse idoneos ad docendum. Et ex his cum alia pleraq; ab isto humanitatis usu non aliena, tum de uenis quoq;, et arterijs didicisse uideor ad hūc fermè modum. Vena est conceptaculum sanguinis, quod ἀγγεῖον medici uocant, misti, confusiq́; cum spiritu naturali, in quo plus sanguinis est, minus spiritus. Arteria est conceptaculū spiritus naturalis, misti, confusiq́; cū sanguine, in quo plus spiritus est, minus sanguinis. σφυγμὸς autem est intentio motus, et remissio in corde, & in arteria naturalis non arbitrarij. à medicis autem ueteribus oratione græca, ita definitus est, σφυγμός ἐστι διαστολὴ, καὶ συστολὴ ἀδιαίρετος ἀρτηρίας καὶ καρδίας. Vel σφυγμός ἐστι παλμὸς, ἢ ζέσις φλεβὸς, ἢ ἀρτηρίας.

Verba ex carminibus Furij Antiatis inscite à Cesellio Vindice reprehēsa: uersusq́; ipsi, in qbus ea uerba sunt, subscripti. Caput XI.

NOn hercle idem sentio cum Cesellio Vindice grammatico, (ut mea opinio est,) haud quaquam inerudito. Verum hoc tamen petulanter, insciteq́;, quod Furium ueterem poetam de-

decorasse linguam latinam scripsit huiuscemodi uocum fictionibus. quae mihi quidem, neq; abhorrere à poetica facultate uisae sunt: neq; dictu, profatuq; ipso tetrae, aut insuaues esse. Sicuti sunt quaedam alia ab illustribus poetis ficta dure, & rancide. quae reprehendit autem Cesellius furiana haec sunt: quod terram in lutum uersam lutescere dixerit, & tenebras in noctis modum factas noctescere. Et pristinas recuperare uires uirescere, et quod uentus mare caeruleũ crispicans nitescere faciat purpurat dixerit, et opulentum fieri opulescere. Versus autem ipsos ex poematis furianis, in quibus haec uerba sunt, subdidi.

" Sanguine diluitur tellus: caua terra lutescit.
" Omnia noctescunt tenebris caliginis atrae.
" Increscunt animi: uirescit uulnere uirtus.
" Sicut fulica leuis uolitat super aequora classis.
" Spiritus eurorum uirides cum purpurat undas,
" Quo magis in patrijs possint opulescere campis.

Morem istum ueteribus nostris fuisse uerba patiendi mutare, ac uertere in agendi modum.

Caput XII.

iD quoq; habitũ est in oratione faciẽda elegãtiae genus: ut pro uerbis habẽtibus patiẽdi figurã: agentia ponerent, ac deide haec uicę inter sese mutua uerterent. Terentius in comoedia.

" Pallium inquit, face ut splendeat.

Non' ne hoc impẽdio uenustius, gratius'q; est quã si diceret, ne maculetur? Plautus etiã non dissimiliter.

" Quid est hoc? rugat pallium.

» Amictus non sum commode.

Itidem. Plautus pulueret dicit, non quod puluere impleat, sed ipsum pulueris plenum sit.

» Exi tu Daue, age,
» Sparge, mundum esse hocce uestibulum uolo.
» Venus uentura est nostra, non hoc pulueret.

In Asinaria quoq; contemples dicit pro contēpleris.

» Meum caput contēples, siquidem e're consultas tua.

Cn. Velleius in annalibus, postquā tēpestas sedauit: At Herbal taurū īmolauit. M. Cato in originibus.
» Eodē conuertens complures ex agro accessitauere, eo
» res eorum anxit. Varro in lib. quos ad Marcellū de
» lingua latina fecit. In priore uerbo graues prosodiæ:
» quæ fuerunt manent: reliquæ mutant īqt, elegantissime pro mutantur, potest etiā id quoq; ab eodē Var-
» rone in. VII. diuinarum similiter dictum uideri, in
» ter duas filias regum qd mutet inter Antigonam, &
» Tulliā est enim aduertere. Verba autem patiendi pro agentibus in omnibus fermè ueterū scriptis reperiuntur: ex quibus sunt pauca ista, quæ nunc meminimus. muneror te pro munero, et significor pro significo, et sacrificor pro sacrifico, et adsentior pro adsentio, & fœneror pro fœnero, et pigneror pro pignero, et alia istiusmodi pleraq;, proinde, ut in legendo fuerint obuia notabuntur.

Quali talione Diogenes philosophus usus sit pertētatus à dialectico quodam sophismatico impudenti.

Caput XIII.

Aturnalibus Athenis alea quadā festiua,
s et honesta lusitabamus huiuscemodi. ubi cō

uen eramus

ueneramus complusculi eiusdem studij homines, ad leuandum tempus captiones, quae sophismata appellā tur: mente agitabamus. Easq; quasi talos, aut tesserulas in medium uice sua quisq; iaciebamus. Captionis solutae, aut parum intellectae praemium, poenáue erat numus unus HS. Hoc aere collecto, quasi manuario coenula curabatur omnibus: qui eum lusum luseramus. Erant autem captiones ad hoc fere exemplū, tametsi latina oratione non satis scite, ac pene etiam illepide exponuntur. Quod nix est, hoc grando non est. nix autem alba est: grando igitur alba non est. Itē aliud non dissimile. Quod homo est, hoc non est equus: homo autē animal est, equus igitur animal nō est. Dicere ergo debebat qui ad sophisma diluēdum, ac refellēdum ritu aleatorio uocatus erat: in qua parte, quoq; in uerbo captio foret. Quid dari, concediq; nō oporteret, nisi dixerat, numo singulo multabatur. ea multa coenam iuuabat. Libet autem dicere quā facete Diogenes sophisma id genus, quod supra dixi, à quodam dialectico ex Platonis diatriba per contumeliam propositum remuneratus sit. Nam cum ita rogasset dialecticus: Quod ego sum, id tu non es, et Diogenes adnuisset, atq; ille addidisset: Homo autem ego sum: cum id quoq; adsensus esset: & contra dialecticus ita conclusisset: homo igitur tu non es: hoc quidē inquit Diogenes, falsum est: et si uerum id fieri uis: à me incipe.

Quid sit numerus hemiolios, quid epitritos, et qđ uocabula ista non facile nostri ausi sunt uertere in linguam latinam. Caput XIIII.

f Igurae quaedā numerorum, quas graeci certis nominibus appellant: uocabula ī lingua latina non habent. Sed qui de numeris latine scripserunt graeca ipsa dixerunt: fingere autē nostra (quoniam id absurde futurum erat) noluerunt. Quale enim fieri nomen posset hemiolio numero, aut epitrito? Est autem hemiolios, qui numerum aliquem totum in se habet, dimidiū'q; habet eius, ut tres ad duo, quindecim ad decē, triginta ad uiginti. Epitritos aūt est, qui habet totum aliquē numerū, et eiusdem partem tertiā, ut quatuor ad tres, duodecim ad nouem, quadragita ad triginta. Haec autem notare, atq; meminisse non ab re uisum est: quoniam uocabula ista numerorū nisi intelliguntur: rationes quaedam subtilissimae in libris philosophorum scriptae percapi non queunt.

Quod M. Varro in Herois uersibus obseruauerit rem nimis anxiae, & curiosae obseruationis.

Caput XV.

i N longis uersibus, qui hexametri uocantur, item in senarijs animaduerterunt metrici duos primos pedes, itē extremos duos habere singulas posse integras ptes oratinis, medios haud unquā posse. Sed constare eos semper ex uerbis, aut diuisis, aut mistis, atq; confusis. M. etiam Varro in libris disciplinarum scripsit obseruasse se in uersu hexametro, quod omni modo quintus semipes uerbū finiret: et qđ priores qnq; semipedes aeque magnā uim haberent in efficiēdo uersum, atq; alij posteriores septem. Id'q; ipsum rōne quadā Geometrica fieri disseruit.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XIX.

Responsio cuiusdam philosophi interrogati quā ob causam maris tempestate palluerat.

Caput. Primum.

n Auigabamus à Cassiopia ad Brundusium mare Ionium uiolentum, & uastum, & iactabundū. Nox deinde, quæ diem primum secuta est: in ea ferè tota uentus à latere sæuiens nauem undis compleuerat. Tum postea cumplorantibus nostris omnibus, atq; in sentina satis agentibus, dies quidem tandem illuxit: sed nihil de periculo, atq; sæuitia remissum: Quin turbines etiam crebriores, & cœlum atrum, & fumigantes globi, & figuræ quædam nubium metuendæ, quas τυφῶνας uocabant, impendere, imminereq;, ac depressuræ nauem uidebantur. In eadē fuit philosophus in disciplina stoica celebratus: quem ego Athenis cognoueram, non parua uirū authoritate, satisq; attente discipulos iuuenes continētem. Eum tunc in tantis periculis, inq; illo tumultu cœli, marisq; requirebam oculis scire cupiens quonā statu animi, & an intrepidus, interritusq; esset. Atq; ibi hominem conspicamus impauidum, et extrilidū, ploratus quidē nullos, sicut cæteri omnes, nec ullas eiusmodi uoces cientem, sed coloris, et uultus turbatione,

non multum à cæteris differentem. At ubi cœlũ eni
tuit: et deferbuit mare: et ardor ille periculi deflagra
uit: accedit ad stoicum græcus quispiã diues ex Asia,
magno (ut uidebamus) cultu, paratu'q; rerum, et fami
liæ, atq; ipse erat multis corporis, animi'q; delitijs dif
fluens. Is quasi illudens, quid hoc est inquit, ò philoso
phe, quod cum in periculis essemus: timuisti tu, et pal
luisti? Ego neq; timui, nec pallui. Et philosophus ali-
quãtulum cunctatus, an respondere ei conueniret: Si
quid ego inquit, in tanta uiolẽtia tempestatum uideor
paulum pauefactus, non tu istius rei ratione audien
da dignus es. sed tibi sane Aristippus ille pro me re
spõderit. qui cum in simili tempore à simillimo tui ho
mine ĩterrogatus, quare philosophus timeret: cum ille
contra nihil metueret? Non eandẽ esse causam sibi, atq;
illi respondit: quoniã is quidem esset non magno ope
re solicitus pro anima nequissimi nebulonis. Ipsum au
tem pro Aristippi anima timere. His tunc uerbis stoi
cus diuitem illum Asiaticum à sese amolitus est. sed
postea cum Brundusium aduentaremus: mollitiq; es=
sent uenti maris: percunctatus eũ sum, quænam illa
ratio esset pauoris sui: quam dicere ei supersedisset:
à quo fuerat non satis digne compellatus. Atq; ille mi
hi placide, et comiter, quoniam inquit, audiendi cupi
dus es: audi quid super isto breui quidem, sed necessa
rio, et naturali pauore maiores nostri conditores sectæ
stoicæ senserint: uel potius inquit, lege. Nam & faci
lius credideris, si legas: & memineris magis. Atq; ibi
coràm ex sarcinula sua librum protulit Epicteti phi
losophi quintum διαλέξεων, quas ab Arriano di

geſtas congruere ſcriptis ζήνωνος, & Chryſippi nõ dubiũ eſt. In eo libro ſcilicet græca oratione ſcriptũ ad hanc ſententiam legimus. Viſiones animi, quas φαντασίας philoſophi appellant, quibus mens hominis prima ſtatim ſpecie accidentis ad animum rei pellitur: non uolũtatis ſunt, neq; arbitrij, ſed ui quadam ſua inferunt ſeſe hominibus. Noſcitandæ probationes autem, quas συγκαταθέσεις uocant, quibus eadem uiſa noſcuntur, ac diiudicantur: uoluntariæ ſunt, fiuntq; hominum arbitratu. Propterea cum ſonus aliqs formidabilis aut è cœlo, aut ex ruina, aut repentinus neſcius periculi nuntius, uel quid aliud eiuſmodi factum eſt, ſapientis quoq; animum paliſꝑ moueri, & contrahi, & palleſcere neceſſum eſt: non opinione alicuius mali præcepta: ſed quibuſdam motibus rapidis, & inconſultis officium mentis, atq; rationis præuertentibus. Mox tamen ille ſapiens ibidem τὰς τοιαύτας φαντασίας uiſa iſtæc animi ſui terrifica non adprobat, hoc eſt, οὐ συγκατατίθεται οὐδὲ προσεπιδοξάζει, ſed abijcit, reſpuitq;, nec ei metuendũ eſſe in his quicquam uidetur. atq; hoc inter inſipientis, ſapiẽtisq; animum differre dicunt: quod inſipiẽs qualia ſibi eſſe primo animi ſui pulſu uiſa ſunt ſæua, & aſpera, talia uero eſſe putat: & eadem incœpta tanquam ſi iure metuenda ſint: ſua quoq; adſenſione adprobat καὶ προσεπιδοξάζει. Hoc eni uerbo ſtoici cum ſuper iſta re diſſerunt: utuntur. Sapiens autem cum breuiter, et ſtrictim colore, atq; uultu motus eſt, οὐ συγκατατίθεται, ſed ſtatum, uigoremq; ſententiæ ſuæ retinet: quã de huiuſcemodi uiſis ſemper habuit

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

ut de minime metuendis, sed fronte falsa, & formidi ne inani territantibus. Hæc Epictetum philosophum ex decretis stoicorum sensisse, atque dixisse in eo, quo dixi libro, legimus: adnotandaq; esse idarco existimauimus: ut rebus forte id genus, quibus dixi obortis: pauescere sensim, & quasi albescere non insipientis esse hominis, neq; ignari putemus. Et in eo tamen breui motu naturali magis infirmitati cedamus, quàm quod esse ea, qualia uisa sunt: censeamus.

Ex quinq; corporis sensibus duos esse cum belluis maxime communes. Caput II.

q Vinq; sunt hominum sensus, quos græci αἰσθήσεις appellant: per quos uoluptas animo, aut corpori quæri uidetur gustus, tactus, odoratus, uisus, auditus. Ex his omnibus quæ immodice uoluptas capitur: ea turpis, atq; improba existimatur. Sed enim quæ nimia ex gustu, atq; tactu est: ea uoluptas, sicuti sapientes uiri censuerunt: omnium rerũ fœdissima est. Eosq; maxime, qui duabus istis belluinis uoluptatibus sese dediderunt: grauissimi uitij uocabulis græci appellant ἀκολάστους, uel ἀκρατεῖς. Nos eos uel incontinentes dicimus, uel intemperantes, ἀκολάστους enim si interpretari coactius uelis: nimis id uerbum insolens erit. Istæ autem uoluptates duæ gustus, atq; tactus, idest libidines in cibos, atq; in uenerem prodigæ: solæ sunt hominibus communes cum bestijs: & idarco in pecudum, ferorumq; animaliũ numero habetur quisqs est his ferinis uoluptatibus præuinctus. Cæteræ ex tribus alijs

ſenſibus proficiſcentes, hominum eſſe tantum propriæ uidentur. Verba ſuper hac re Ariſtotelis philoſophi adſcripſi, ut uel authoritas clari, atque inclyti uiri tam infamibus nos uoluptatibus deterreret.

διατὶ οἱ κατὰ τὴν τῆς ἁφῆς ἢ γεύσεως ἡδονὴν γινομένην ἂν ὑπερβάλλωσιν ἀκρατεῖς λέγονται. οἵτε γὰρ περὶ τὰ ἀφροδίσια ἀκόλαστοι, οἵτε περὶ τὰς τῆς τροφῆς ἀπολαύσεις. τῶν δὲ κατὰ τὴν τροφὴν, ἀπ' ἐνίων μὲν ἐν τῇ γλώττῃ τὸ ἡδύ. ἀπ' ἐνίων δὲ ἐν τῷ λάρυγγι. διὸ καὶ φιλόξενος γεράνου λάρυγγα εὔχετο ἔχειν. οἱ δὲ κατὰ τὴν ὄψιν καὶ τὴν ἀκοὴν οὐκέτι, ἢ διὰ τὸ τὰς ἀπὸ τούτων. γινομένας ἡδονὰς κοινὰς εἶναι ἡμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅτε οὖν οὖσαι κοιναὶ ἀτιμόταται εἰσὶ καὶ μάλιστα μόναι ἐπονείδιστοι. ὥς τε τὸν ὑπὸ τούτον ἡττώμενον ψέγομεν καὶ ἀκρατῆ, καὶ ἀκόλαστον λέγομεν. διὰ τὸ ὑπὸ τῶν χειρίστων ἡδονῶν ἡττᾶσθαι οὐσῶν δὲ τῶν αἰσθήσεων πέντε, τὰ ἄλλα ζῶα ἀπὸ δύο μόνων τῶν προειρημένων ἥδεται. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας, ἢ ὅλως οὐχ ἥδεται. ἢ κατὰ συμβεβηκὸς τοῦτο πάσχει. ὁ ρῶν μὲν γὰρ τὸ ὁρῶν. ἢ ὀσφραινόμενον χαίρει. ὅτι ἀπολαύει. καὶ ὅταν πληρωθῇ οὐδὲ τὰ τοιαῦτα ἡδέα αὐτῷ. ὥσπερ οὐδὲ ἡμῖν ἡ τοῦ ταρίχους ὀδμὴ ὅταν ἄδην ἔχωμεν τοῦ φαγεῖν, ὅταν δὲ ἐνδεεῖς ὦμεν ἡδεῖα. ἡ δὲ τοῦ ῥόδου ἀεὶ ἡδεῖα. Quis igitur habens aliquid humani pudoris uoluptatibus iſtis duabus coeūdi, atq; comedendi: quæ ſunt homini cum ſue, atq; aſino communes gaudeat? Socrates qdē dicebat multos hoīes propterea uelle uiuere, ut ederent, & biberent: ſeſe bibere, atq; eſſe, ut uiueret. Hippocrates aūt diuina uir ſcientia de coitu uenerio ita exiſtimabat, ptem eſſe quan

dam morbi teterrimi, quem nostri comitialem dixere. Nanq; ipsius uerba hæc traduntur, τὴν συνουσίαν εἶναι μικρὰν ἐπιληψίαν.

Quod turpius est frigide laudari, quã acerbius uituperari. Caput III.

t Vrpius eẽ dicebat Phauorinus philosophus exigue, atq; frigide laudari, quã insectanter, & grauiter uituperari. Quoniam inquit, qui male dicit, et uituperat, quanto id acerbius facit: tam maxima mole pro iniquo, & inimico ducatur: & plerunq; propterea fidem non capit. Sed qui ĩfœcũde, atq; ieiune laudat: destitui à causa uidetur: & amicus quidem creditur eius, quẽ laudare uult: sed nihil posse reperire, quod iure laudet.

Quamobrem uenter repentino timore effluat, quare etiam ignis urinam lacessat. Cap. IIII.

a Ristoteles libri sunt, qui problemata physica inscribuntur, lepidissimi, & elegantiarũ omne genus referti: in his quærit, Quã ob causam eueniat, ut quibus inuasit repentinus rei magnæ timor, plerunq; aluo statim citæ fiant? item quærit, cur accidat, ut eum, qui propter ignem diutius stetit, libido urinæ lacessat. ac de aluo quidem inter timendum prona, atq; præcipiti causam esse dicit: quod timor omnibus sit algificus: quem ille appellat ψυχροποιητικὴν, quæ uis frigoris sanguinem, caldoremq; omnem de summa corporis cute cogat penitus,

et depellat: faciat'q; simul uti, qui timent: sanguine ex ore decedente pallescant. Is autem inquit, sanguis, et caldor in intima coactus mouet plerunq; aluum, et micitat. De urina crebra ex igni proximo facta, uer ba haec posuit. τὸ δὲ πῦρ διαχαλᾷ τὸ πεπηγὸς, ὥσπερ ἥλιος τὴν χιόνα.

Ex Aristotelis libris sumptum, quod niuis aqua potui pessima sit: et quod ex niue chrystallus concrea tur. Caput V.

IN Tyburte rus concesseramus hominis ami ci diuitis, aestate anni flagrantissima ego, et quidam alij aequales, & familiares mei, elo quentiae, & philosophiae sectatores. Erat nobiscum uir bonus ex peripatetica disciplina bene doctus, et Aristotelis unice studiosissimus. Is nos aquam multã ex diluta niue bibentes coercebat: seuerius'q; increpa bat. Adhibebat nobis authoritates nobilium medico rum: & cumprimis Aristotelis philosophi rei omnis humanae peritissimi. qui aquam niualem frugibus sa nè, & arboribus foecundam diceret: sed hominibus potu nimio insalubrem esse: tabem'q; & morbos sen sim, atq; in diem longam uisceribus inseminare. Haec quidem ille ad nos prudenter, & beneuole, & adsi due dictitabat. Sed cum bibende niuis pausa fieret nulla: promit è bibliotheca Tyburti, quae tunc in Her culis templo satis commode instructa libris erat: Ari stotelis librum, eum'q; ad nos adfert. Et huius saltem inquit, uiri sapiẽtissimi uerbis credite: ac desinite ua letudinem uestram profligare. In eo libro scriptum

fuit. Deterrimam esse potui aquam è niue. nanq; solidius, latius'q; concretam esse eam, quam κρύσταλλον græci appellant. Causáq, ibi adscripta est huiuscemodi, quoniam cum aqua frigore aeris duratur, & coit: necessum est fieri uaporationem, & quandam quasi auram tenuissimam exprimi ex ea, & emanare. Id autem inquit, in ea leuissimum est, quod euaporatur. Manet autem, quod est grauius, & sordidius, & insalubrius, atq; id pulsu aeris uerberatum, in modum, coloremq; spumæ candidæ oritur. Sed aliquantum quod est salubrius difflari, atq; euaporari ex niue: indicium illud est, quod minor fit illo, qui ante fuerat, quàm concresceret. Verba ipsa Aristotelis ex eo libro pauca sumpsi: & adscripsi.

διατὶ τὰ ἀπὸ χιόνος, καὶ κρυστάλλων ὕδατα φαῦλά ἐστιν, ὅτι παντὸς ὕδατος πηγνυμένου τὸ λεπτότατον διαπνεῖται, καὶ κουφότατον ἐξατμίζει. σημεῖον δὲ ὅτι ἔλαττον γίνεται ἢ πρότερον ὅταν τακῇ παγέν. ἐπεληλυθότος οὖν τοῦ ὑγιεινοτάτου, ἀνάγκη τὸ καταλειπόμενον χεῖρον εἶναι. Hoc ubi legimus: placuit honorem doctissimo uiro habere Aristoteli, atq; ita postea ego bellum, et odium niui indixi. Alij inducias cum ea uarie factitabant.

Quod pudor sanguinem ab extra diffundit. timor uero contrahit. Caput VI.

i N problematis Aristotelis philosophi, ita scriptum est. διατὶ οἱ μὲν αἰσχυνόμενοι ἐρυθριῶσιν. οἱ δὲ φοβούμενοι, ὠχριῶσι. παραπλησίων τῶν παθῶν ὄντων, ὅτι τῶν μὲν αἰσχυνομένων διαα

χεῖται τὸ αἷμα ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ σώματος. ὥς τε ἐπιπολάζειν. τοῖς δὲ φοβηθεῖσι συν τοέχει εἰς τὴν καρδίαν ὥς τ' ἐκλείπειν ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν. Hoc ego Athenis cum Tauro nostro legissem, percunctatusq́; essem: quid de ratione ista reddita sentiret: Dixit quidem inquit, probe, & uere quid accideret diffuso sanguine, aut contracto. Sed cur ita fieret nõ dixit. Adhuc enim quæri potest quam ob causam pudor sanguinem diffundat: timor contrahat. cum sit pudor species timoris, atq; ita definiatur. Pudor est timor iustæ reprehensionis. Ita enim philosophi definiunt, αἰχύνη ἐςὶ φόβος δικαίου ψόγου

Quid sit obesum, nonnullaq́; alia prisca uocabula. Caput VII.

i N agrouaticano Iulius Paulus poeta uir bonus, & rerum, literarumq́; ueterũ impense doctus prædiolũ tenue possidebat. Eò sæpe nos ad sese uocabat: & olusculis, pomisq́; satis comiter, copioseq́; inuitabat. Atq; ita molli quodam tempestatis autumnæ die, ego & Iulius Celsinus, cum ad eum cœnassemus, & apud mensam eius audissemus legi Næuij Alcæstin: rediremusq́; in urbẽ sole iam ferè occiduo: figuras, habitusq́; uerborũ noue, aut insigniter dictorũ in Næuiano illo carmine ruminabamur: & ut quæq; uox indidẽ animaduerti dĩgna subuenerat: qua nos quoq; possemus uti: memoriæ mandabamus. Erant autem uerba, quæ tunc suppetebant, huiuscemodi.

" Corpore inquit, pectoreq́; undiq; obeso,

» Ac mente exſenſa, tardigemulo ſenio oppreſſum. Obeſum hic notauimus proprie magis quã uſitate dictum pro exili, atq; gracilento, ἀκύρως ἢ κατὰ ἀντίφρασιν, obeſum pro pingui, atq; uberi dicit. Item notauimus quod obliteram gentem pro obliterata dixit. Item quod hoſtes, qui fœdera frangerent: fœdifragos, non fœderifragos dicit. Item quod rubentem auroram, pudoricolorem appellauit: & memnonem nocticolorem, item quod forte dubitanter: et ab eo, quod eſt ſileo, ſilenta loca dixit, & puluerulenta, & peſtilenta, & carendum tui eſt pro te: quod'q; magno ipete pro impetu. Item quod forteſcere poſuit pro fortem fieri: quod'q; dolentiam pro dolore, & auens pro libens. Itẽ curis intolerãtibus pro intolerãdis, quod'q; manciolis inquit, tene illis pro manibus, & quieſcam ſeliceo, item fiere inquit, impendio infit, ideſt impẽſe fieri incipit, quod'q; accipitret poſuit pro iaceret. His nos inter uiã uerborum næuianorum adnotatiunculis oblectabamus. Cætera enim, quæ uidebantur nimium poeticæ exploſæ orationis uſu alieniora prætermiſimus. ueluti fuit quod de Neſtore ait, triſecli ſenex, & dulciloriloquus. Item quod tumidis, magnis'q; fluctibus inquit, multigrumis, & flumina gelu concreta, tegmine eſſe onychino dixit: et quæ multiplicia ludens compoſuit. Quale illud eſt, quod uitu perones ſuos ſubducti ſuperalij carptores appellauit.

Quæſtio an arena, cælum triticum pluralia inueniantur, atq; inibi de quadrigis, inimicitijs, nonnullis præterea uocabulis, an ſi gulari numero comperiã-

Caput VIII.

Doloſcētulus Romæ prius quàm Athenas
a concederem, quando erat à magiſtris audi
tionibus'q; obeūdis otium: ad Frontonē Cor
nelium uiſendi gratia pergebam. Sermoni
bus'q; eius puriſſimis, bonarum'q; doctrinarum ple-
nis fruebar. Nec unquā factum eſt, quoties eum ui-
dimus, loquentem'q; audiuimus, quin rediremus fe-
re cultiores, doctiores'q;. Veluti fuit illa quodam die
ſermocinatio illius leui quidem de re, ſed à latine ta
men linguæ ſtudio non abhorrens. Nam cum quiſpiā
familiaris eius, bene eruditus homo, & tum poeta il-
luſtris, liberatum ſe eſſe aquæ intercutis morbo dice
ret: quod arenis calentibus eſſet uſus, Tum adludens
Fronto, morbo quidē inquit cares: ſed uerbi uitio non
cares. C. enī Cæſar ille perpetuus Dict. Cn. Pompeij
ſocer, à quo familia, & appellatio Cæſarum dein-
ceps propagata eſt, uir ingenij præcellentis, ſermonis
præter alios ſuæ ætatis caſtiſſimi i libris, quos ad Mar
cum Ciceronem de analogia conſcripſit: arenas uitio
ſe dici exiſtimabat: quod arena nunquam multitudi
nis numero appellanda ſit, ſicuti neq; cœlum, neq; tri
ticum. Contra autem quadrigas etiā ſi currus unus
equorum quatuor iunctorum agmen unum ſit: plu
ratiuo ſemper numero dicendas putat. ſicut arma,
& mœnia, & comitia, et inimicitias ni quid contra
ea dicis poetarum pulcherrime, quo & te purges, &
non eſſe id uitium demonſtres. De cœlo inquit ille, et
tritico non infitias eo, quin ſingulo ſemper numero
dicenda ſint: neq; de armis, & mœnijs, & comitijs qn

figura multitudinis perpetua censeantur. Videbimus autem post de inimicitijs, & quadrigis, ac fortasse an de quadrigis ueterum authoritati concessero. inimicitiam tamen, sicut inscientiam, et impotentiam, et iniuriam, quae ratio est, quamobrem C. Caesar uel dictam esse à ueteribus, uel dicendam à nobis non putat. Quando Plautus linguae latinae decus, delitiam quoq; ἑνικῶς dixerit pro delitijs?

" Mea inquit, uoluptas, mea delitia.

Inimicitiam autem Q. Ennius in illo memoratissimo (lib. dixit.

" Eo iqt, ingenio natus sum, amicitiam,
" Atq; inimicitiam in fronte promptā gero.

Sed enim arenas parum latine dici quis (oro te) aut alius scripsit, aut dixit? Ac propterea peto, ut si C. Caesaris liber prae manibus est: promi iubeas, ut quā confidēter hoc dicat, aestimari à te possit. Tum prolato libro de analogia primo, uerba haec ex eo pauca memoriae mandaui. Nā cum supra dixisset, neq; coelum, triticum'ue, neq; arenam multitudinis significa-
" tionem pati. Num tu iquit, harum rerum natura ac-
" cidere arbitraris, quod unam terram, & plures ter-
" ras, & urbem, & urbes, et imperium, & imperia
" dicamus? Neq; quadrigas in unam nominis figuram
" redigere, neq; arenam in multitudinis appellationē
" conuertere possimus. His deide uerbis lectis sibi Fronto ad illum poetam, uidetur'ne tibi iquit. C. Caes. de statu uerbi contra te satis aperte, satisq; constanter pronuntiasse? Tunc permotus authoritate libri poeta: si à Caesare inquit, ius prouocandi foret: ego nunc ab hoc Caesaris libro prouocassem. Sed quoniam ipse ratio-

nem ſententiæ ſuæ reddere ſuperſedit: nos te nunc rogamus, ut dicas, quã eſſe cauſam uitij putes, & in quadriga dicenda, & in arena. Tum Fronto ita reſpondit. Quadrigæ ſemper, & ſi multiiugæ non ſunt: multitudinis tamen tenentur numero, quoniam quatuor ſimul equi iuncti quadrigæ quaſi quadriiugæ uocantur. Neq; debet prorſus appellatio equorum plurium includi in ſingularis numeri unitatem. Eãdem quoq; de arena rationem habendam, ſed in ſpecie diſpari. nam cum arena ſingulari numero dicta multitudinem tamen, & copiam ſignificet minimarum, ex quibus conſtat, partium: indocte, & inſcite arenæ dici uidentur, tanquam id uocabulum indigeat numeri amplitudine, cum ei ſingulariter dici ingenita ſit naturalis ſui multitudo. Sed hæc ego ĩquit, dixi, non ut huius ſententiæ, legisq; fundus ſubſcriptorq; fierem: ſed ut ne Cæſaris uiri docti opinionẽ, ἀπαραμύθειτον deſtituerem. nam cum cœlum ſemper ἑνικῶς dicatur, mare, & terra non ſemper, & puluis, uentus, & fumus non ſemper: cur inducias, et cærimonias ſcriptores ueteres nonnunquã ſingulari numero appellauerunt, ferias, & nundinas, & inferias, & exequias nunquam? Cur mel, et uinum, atq; id genus cætera numerum multitudinis capiunt? lac non capiat? Quæri inquam iſta omnia, & enucleari, & excudi ab hominibus negotioſis in ciuitate tam occupata non queunt. quin his quoq; ipſis, quæ iã dixi, demoratos uos eſſe uideo, alicui (opinor) negotio deſtinatos. Ite ergo nunc, & quando forte erit otium, quærite an quadrigam, & arenas

dixerit è cohorte illa duntaxat antiquiore, uel oratorum aliquis uel poetarū, id est classicus, adsiduusq́; aliquis scriptor non proletarius. Hæc quidem Fronto requirere nos iussit uocabula non ea re (opinor) quod scripta esse in illis ueterum libris existimaret: sed ut nobis studium lectitandi in quærendis rarioribus uerbis exerceret. Quod unum ergo rarissimū uidebatur inuenimus quadrigam numero singulari dictam, in libro satyrarum M. Varronis, qui inscriptus est. Exdemetricus. Arenas autē πληθυντικῶς, dictas minore studio quærimus, quia præter C. Cæsarem (quod equidem meminerim,) nemo hoc doctorum hominum dedit.

Antonij Iuliani in conuiuio ad quosdam græcos lepidissima responsio. Caput IX.

Adolescēs è terra Asia de equestri loco, lætæ indolis, moribusq́;, & fortuna bene ornatus, & ad rem musicam facili ingenio, ac libenti cœnam dabat amicis, ac magistris in rusculo celebrandæ lucis annuæ, quā sibi principem uitæ habuerat. Venerat tum nobiscum ad eam cœnam Antonius Iulianus rhetor docendis publice iuuenibus magister hispano ore, florentisq́; homo facundiæ, & rerum, literarumq́; ueterum peritus. Is, ubi edulijs finis, & poculis, mox sermonibusq́; tempus fuit, desyderauit exhiberi, quos habere eum adolescentem sciebat scitissimos utriusq; sexus, qui canerent uoce, & qui psallerent. Ac postea quā introducti pueri

puellæq́;

puellæq; sunt: iucūdumq; in modum ἀνακρέοντεια pleraq;, & sapphica, & poetarum quoq; recentiū ἐλεγεῖα, quædam ἐρωτικὰ ceanerunt. Oblectati autem sumus præter multa alia uersiculis lepidissimis Anacreontis senis: quos & quidem scripsi, ut interea labor hic uigiliarum, & inquies suauitate paulisper uocum, atq; modulorum adquiesceret.

τὸν ἀργυροῦν τορεύσας
ἥφαιστέ μοι πόιησον.
πανοπλίας μὲν οὐχὶ
τὶ γὰρ μάχαισι κἀμοὶ,
ποτήριον δὲ κοῖλον
ὅσον δυνῇ βάθυνον.
καὶ μὴ πόιει κατ' αὐτὸ
μήτε ἄστρα, μήτ' ἁμάξας.
τὶ πλειάδων μέλλει μοι,
τί δ' ἀστέρος βοωτέω
πόιησον ἀμπέλους μοι.
καὶ βότρυας κατ' αὐτὸ
καὶ χρυσέους πατοῦντας
ὁμοῦ καλῷ λυαίῳ
ἔρωτα καὶ βάθυλλον.

Tum græci plusculi, qui in eo conuiuio erant, homines amœni, & nostras quoq; literas haud incuriose docti, Iulianum rhetorem lacessere, insectariq; adorti sunt tanquam prorsus barbarum, et agrestem, qui ortus terra Hispania foret, clamatorq; tantum, & facundia rabida, iurgiosaq; esset. Eiusq; linguæ exercitationes doceret: quæ nullas uoluptates, nullaq; mulcedinem ueneris, atq; musæ haberet. Sæpeq; eum

percunctabantur, quid de Anacreonte, cæterisq; id genus poetis sentiret. Et ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum delitias fecisset? Nisi Catullus inquiunt, forte pauca, & Caluus itidem pauca. Nam Næuius implicata, et Hortensius inuenusta, et Cinna illepida, & Memmius dura, ac deinceps omnes rudia fecerunt, atq; absona. Tum ille pro lingua patria, tanquam pro aris, & focis animo irritato indignabundus, Cedere equidem inquit, uobis debui, ut in tali ἀσωτίᾳ artium nos uinceretis. Et sicut in uoluptatibus cultus, atq; uictus, ita in cantilenarum quoq; multis anteiretis. Sed ne nos, idest nomen latinum, tanquam profecto uastos quosdam, & insubidos ἀναφροδισίας condẽnetis: permittite mihi quæso operire pallio caput, quod in quadam parum pudica oratione Socratem fecisse aiunt. Et audite, ac discite nostros quoq; antiquiores ante eos, quos nominastis, poetas amasios, ac uenerios fuisse. Tum resupinus capite conuelato uoce admodum quã suaui uersus cecinit Valerij Aeditui ueteris poetæ. Item Portij Licinij, & Q. Catuli, quibus mundius, uenustius, limatius, pressius græcum, latinumue nihil qcquam reperiri puto. Versus Aeditui.

» Dicere cum conor curam tibi Pamphila cordis:
» Quid mi abs te quæram, uerba labris abeunt.
» Per pectus miserum manat subito mihi sudor.
» Si tacitus: subidus, duplo ideo pereo,

Atq; item alios uersus eiusdem additi, non hercle minus dulces quã priores.

» Quid faculã præfers phileros, qua nil opus nobis?

Ibimus, hic lucet pectore flamma satis:
Istam non potis est uis sæua extinguere uenti:
Aut imber cœlo candidus præcipitans.
At contra hunc ignem Veneris, si non Venus ipsa,
Nulla est, quæ possit uis alia opprimere.

Item dixit uersus Portij Licinij hosce.

Custodes ouium uidere propaginis agnum.
Quæritis ignē? ite huc. quæritis? ignis homo est.
Si digito attigero, incendam syluam simul omnem.
Omne pecus flamma est, omnia, quæ uideo.

Q. Catuli uersus illi fuerunt.

Aufugit mi animus, credo (ut solet) ad Theotimū
Deuenit: sic est. perfugium illud habet.
Quid si non interdixem ne illuc fugitiuum
Mitteret ad se intro? sed magis eicœret?
Ibimus quæsitum, uerum, ne ipsi teneamur,
Formido. quid ago? da Venus consilium.

Verba hæc præter propter, in usu uulgi prodita etiam Ennij fuisse. Caput X.

m Emini me quondam, & Celsinum Iulianū Numidam ad Frontonem Cornelium, pedes tunc grauiter ægrum ire uisere. atq; ibi qui introducti sumus, offendimus eum cubantem in sympodio Græciensi, circumundiq; sedentibus multis, doctrina, aut genere, aut fortuna nobilibus uiris, adsistebant fabri ædium complures balneis nouis moliendis adhibiti, ostendebant'q; depictas in membranulis uarias species balnearum.

Ex quibus cum elegisset unam formam, speciemq; ueris, interrogauit, quantus esset pecuniæ conspectus ad id totum opus absoluendum. Cumq; Architectus dixisset, necessaria uideri esse HS fermè trecenta, unus ex amicis Frontonis, & præter propter inquit, alia quinquaginta. Tum Fronto dilatis sermonibus, quos habere de balnearum sumptu instituerat, aspiciẽs ad eum amicum, qui dixerat quiquaginta esse alia præter propter, atq; ille amicus non meum iquit, hoc uerbum est, sed multorum hominum, quos loquentes id audias. Quid autem id uerbũ significet, non ex me, sed ex grammatico quærẽdum est, ac simul digito demonstrat grammaticum haud incelebri nomine Romæ docentem sedentem. Tum grammaticus, usitati, peruulgatiq; uerbi obscuritate motus, quærimus inquit, quod honore quæstionis minime dignum est. Nam nescio quid hoc prænimis plebeium est, & in opificum sermonibus quã notius, at enim Fronto iam uoce, atq; uultu intentiore, itá ne inquit, magister dehonestum tibi, deculpatumq; hoc uerbũ uidetur, quo & M. Cato, & M. Var. & pleraq; ætas superior, ut necessario, et latino usi sunt? Atq; ibi Iulius Celsinus admonuit in tragœdia quoq; Q. Ennij, quæ Iphigenia inscripta est: id ipsum, de quo quærebatur: scriptum esse, & à grammaticis contaminari magis solitũ, quã enarrari. Quo circa statim proferri Iphigeniam Q. Ennij iubet. In eius tragœdiæ choro inscriptos esse hos uersus legimus.

» Otio qui nescit uti, plus negotij habet,
» Quàm cum est negotium in negotio.

Nam cui quod agat, institutum est, nullo negotio
Id agit, studet ibi, mẽtem, atq; animum delectat suũ.
Otioso initio animus nescit, quid uelit.
Hoc idẽ est, neq; domi nunc nos, nec militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc, cum illuc uentum est, ire illinc lubet.
Incerte errat animus: præter propter uitam uiuitur.

Hoc ubi lectum est, tum deinde Fronto ad grammaticum iam labantem, audistíne inquit, magister optime Ennium tuum dixisse præter propter: et cum sententia quidem tali, quali seuerissimæ philosophorum esse obiurgationes solent? Petimus igitur dicas (quoniam de Enniano iam uerbo quæritur) quid sit motus huiusce uersus sensus,

Incerte errat animus, præter propter uitam uiuitur.

Et grammaticus sudans multum, ac rubens multum, cum id pleriq; prolixius riderent, exsurgit. Et abiẽs. Tibi ĩquit, Fronto postea uni dicam, ne inscitiores audiant, ac discant. atq; ita omnes relicta ibi quæstione uerbi, consurreximus.

Ponit uersus Platonis amatorios, quos admodum iuuenis lusit, dum tragœdijs contendit. Cap. XI.

Celebrantur duo isti græci uersiculi, multorumq; doctorum hominũ memoria dignãtur: quod sint lepidissimi, & uenustissimæ breuitatis. Neq; adeo pauca sunt ueteres scriptores, q̃ eos Platonis esse philosophi affirmant: q̃bus ille adolescens luserit, cum tragœdijs quoq; eodẽ tempore faciendis præluderet.

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

τὴν ψυχὴν ἀγάθωνα φιλῶν ἐπιχείλεσιν ἔσχον.
ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων, ὡς διαβησομένη.

Amicus meus οὐκ ἄμουσος adolescens, in plures uersiculos licentius, liberius'q; uertit: qui quoniam mihi quidem uisi sunt nõ esse memoratu indigni: subdidi.

Dum semihiulco sauio
Meum puellum suauior:
Dulcem'q; florem spiritus
Duco ex aperto tramite,
Anima ægra, & saucia
Cucurrit ad labias mihi:
Rictum'q; oris peruium
Et labra pueri mollia
Rimata itineri transitus
Vt transiliret nititur.
Tum si moræ quid pluscule
Fuisset in coitu osculi
Amoris igni percita
Transisset: & me linqueret.
Et mira prorsum res maneret
Vt ad me fierem mortuus,
Ad puerum intus uiuerem.

Disertatio Herodis attici super ui, & natura doloris, suæq; opinionis affirmatio per exemplum indocti rustici, qui cum rubis fructiferas arbores præcidit. Caput XII.

h Erodem atticum consularē uirum Athenis disserentem audiui græca oratione. in qua

ferè omnis memoriæ nostræ uniuersos grauitate, atq; copia, & elegantia uocum longe præstitit. Disseruit autem contra ἀπαθίαν stoicorum lacessitus à quodam stoico, tanquam minus sapienter, & parum uiriliter dolorem ferret ex morte pueri, quem amauerat. In ea dissertione quantulum memini, huiuscemodi sensus est. quod nullus usquam homo, qui secundũ naturam sentiret, & saperet: affectionibus istis animi, quas πάθη appellabat, ægritudinis, cupiditatis, timoris, iræ, uoluptatis carere, & uacare totis posset, & omnino non dolere. Atq; si posset etiam obniti, ut totis careret: non ex re id esse melius, quoniam langueret animus, & torperet affectionum quarũdam adminiculis, ut necessario plurimum imperio priuatus. Dicebat enim sensus istos, motus'q; animi, qui cũ immoderatiores sunt: uitia fiunt, innexos, implicatos'q; esse uigoribus quibusdam mentium & alacritatibus. Ac propterea si omnino omnes eos imperitius conuellamus: periculum esse, nec eis adhærẽtes, bonas quoque, & utiles animi indoles amittamus. Moderandos esse igitur, et scite, consyderate'q; purgandos censebat: ut ea tantum, quæ aliena sunt, contra'q; naturam uiderentur: & cum pernicie adgnata sunt: detrahãtur. Ne profecto id accidat: quod cuipiam Thracio insipienti, & rudi in agro, quem emerat: procurando uenisse usu fabula est. Homo Thracius inquit, ex ultima barbaria ruris colendi insolens, cum in terras cultiores humanioris uitæ cupidine cõmigrasset: fundum mercatus est olea, atq; uite consitum. qui, q̃a nihil admodum super uite, aut arbore colenda sciret:

uidet forte uicinum rubos late, atq; alte obortas excidentem: Fraxinos ad summum propè uerticem deputantem. Soboles uitium è radicibus caudicum sup terram fusas reuellentem. Stolones in pomis, aut in oleis proceros, atq; decerptos amputantem. Accedit'q; propè, & cur tantam ligni, atq; frondium cædem faceret: percũctatus est. Et uicinus ita respõdit, ut ager inquit, mundus purus'q; fiat, eius'q; arbor, atq; uitis fœcundior. Discedit ille à uicino gratias agens. et lætus tanquam adeptus rei rusticæ disciplinam, tum falcem ibi, ac securim capit: atq; ibi homo miser imperitus uites suas sibi omnes, & oleas detruncat. Comas'q; arborum lætissimas, uberrimos'q; uitium palmites decìdit, et fruteta, atq; uirgulta simul omnia pomis, frugibus'q; gignendis felicia cum sentibus, et rubus purificandi agri gratia conuellit. mala mercede doctus audaciã, fiduciam'q; peccandi imitatione falsa eruditus. Sic inquit, isti apathiæ sectatores, qui uideri se esse tranquillos, & intrepidos, & immobiles uolunt: dum nihil cupiunt: nihil dolent: nihil irascũtur: nihil gaudent: omnibus uehementioribus animi officijs amputatis, in corpore ignauæ, & quasi eneruatæ uitæ consenescunt.

Quos pumiliones dicimus, græce νάνους appellari. Caput XIII.

Stabant forte unà in uestibulo palatij fabulantes Fronto Cornelius, & Festus Posthumius, & Apollinaris Sulpitius. Atq; ego ibi adsistens cum quibusdã alijs sermones eorũ, quos de literarũ disciplinis habebant: curiosius captabã.

Tum Fronto, Apollinari Fac me ĩquit, oro magister ut sim certus, an recte supsederim nanos dicere parua nimis statura homines, maluerim'q; eos pumiliones appellare: quoniam hoc scriptum esse in libris ueterum meminerã. Nanos autem sordidum esse uerbum, et barbarum credebã. Est quidem inquit hoc Apollinaris, in consuetudine imperiti uulgi frequẽs: sed barbarum non est: censetur'q; linguæ græcæ origine. νάνους enim græci uocauerunt breui, atq; humili corpore homines, paulum supra terram extantes. Id'q; ita dixerunt adhibita quadam ratione Etymologiæ cum sententia uocabuli competente. Et si memoria inquit, mihi non labat: scriptum hoc est in comœdia Aristophanis, cui nomen est ὁλκάς. Fuisset autem uerbum hoc à te ciuitate donatum, aut in latinam coloniam deductum: si tu eo uti dignatus fores. Esset'q; id impendio probabilius, quã quæ à Laberio ignobilia nimis, & sordentia in usum linguæ latinæ intromissa sunt. Tum Festus Posthumius grãmatico cuipiam latino Frontonis familiari. Docuit inquit, nos Apollinaris nanos uerbum græcum esse. Tu nos doce ĩ quo de mulis, aut eculeis humilioribus uulgo dicatur, an'ne latinum sit, & apud quem scriptum reperiatur. Atq; ille grammaticus, homo sanè perquam in noscendis ueteribus scriptis exercitus, Si piaculum inqt, non committitur præsente Apollinare, qd de uoce illa græca, latina'ue sentiam dicere: audeo tibi Feste quærẽti respondere, esse hoc uerbũ latinum. scriptum'q; inueniri in poematis Helui Cinnæ non ignobilis, neq; indocti poetæ. Versus eius'q; ipsos

dixit, quos quoniã memoriæ mihi forte aderant: adscripsi.

» At nunc me genij nana per salicta
» Bigis rheda rapit citata nanis.

Contemporaneos fuisse Cæsari, & Ciceroni M. Varronem, & P. Nigidium ætatis suæ doctissimos Romanos. & quod Nigidij commentationes propter earũ obscuritatem, subtilitatem'q; in uulgus non exeũt. Caput XIIII.

a Etas M. Cic. & C. Cæsaris præstanti facundia uiros paucos habuit. Doctrinarum autem multiformium, uariarum'q; artium, qbus humanitas erudita est: culmina habuit M. Var. & P. Nigidium. Sed Varronis quidem monimenta rerum, ac disciplinarum, quæ per literas condidit: in propatulo, frequenti'q; usu feruntur. Nigidianæ autem commentationes nõ proinde in uulgus exeunt: & obscuritas, subtilitas'q; earum tanquam parum utilis derelicta est. Sicuti sunt quæ pauloante legimus in commentarijs eius, quos grammaticos inscripsit. Ex quibus quædam ad demonstrandum scripturæ genus exempli gratia sumpsi. Nam cum de natura, atq; ordine literarum dissereret: quas grammatici uocales appellant, uerba hæc scripsit. Quæ reliquimus inenarrata ad exercendam legentium intentionem. a, & o, semper principes sunt, i, & , u, sem
» per subditæ, e, et subdit, et præit. In euripp o præit,
» subdit in æmilio. Siquis putat præire, u, in his uerbis
» Valerius, Vennonias, Volusius. Aut, i, in his iampri
» dem iecur, iocum, iucundum, errabit. quod hæ lite-

" ræ cum præeunt, ne uocales quidem sunt. Item ex eo
" dem libro uerba hæc sunt. Inter literam, n, et, g, est
" alia uis, ut in nomine anguis, & angaria, & ancho
" ræ, & increpat, & incurrit, & ingenuus. In omni
" bus enim his nō uerum, n, sed adulterinum ponitur.
" Nam, n, non esse, lingua indicio est. Nam si ea litera
" esset, lingua palatum tangeret. Alio deinde in loco est
" scriptum. Græcos non tantæ inscitiæ arcesso qui ου
" ex, o, &, y, scripserunt, quantæ qui ei ex, e, &, i, il
" lud enim inopia fecerunt: hoc nulla re subacti.

AVLI GELLII NOCTIVM ATTICARVM COMMENTARII.

LIBER XX.

Disceptatio Sex. Cæcilij iureconsl. & Phauorini philosophi de legibus XII tab. Cap. I.

Sex. Cæcilius in disciplina iuris, atq; legibus Po. Ro. noscendis, interpretā disq; scientia, usu, authoritateq; illustri fuit. Ad eum forte in area palatina cum salutationem Cæsaris oppe riremur: philosophus Phauorinus accessit, collocutusq; est nobis, multisq; alijs præsentibus. In illis tūc eorum sermonibus orta mentio est legum decemuirali um. quas X uiri eius rei gratia à populo creati composuerunt. Inq; XII tab. conscripserunt. Eas leges cum Sex. Cæcilius inqsitis, exploratisq; multarū

urbium legibus, eleganti, atq; absoluta breuitate uerborum scriptas diceret: Sit inquit hoc Phauorinus in pleraq; earum legum parte, ita uti dicis. Nō. n. minus cupide tabulas istas. XII. legi, quā illos decem lib. Platonis de legibus. Sed quædam istic animaduertuntur aut obscurissima, aut leuia, contra dura nimis, et remissa, aut nequaquam ita ut scriptum est: consistentia. Obscuritates ĩquit, Sextus Cæcilius, non adsignemus culpæ scribētium: sed inscitiæ non assequentiū, quanquam ij quoq; ipsi, qui quæ scripta sunt, minus percipiunt: culpa uacant. Nā longa ætas uerba, atq; mores ueteres obliterauit: q̄bus uerbis, moribus'q; sententia legum comprehēsa est. CCC. nāq; anno post Romam conditam tabulæ compositæ, scriptæ'q; sunt. A quo tempore ad hūc diem anni esse non longe minus DCC. uidentur. Dure autem scriptum esse in istis legibus, quid existimari potest? Nisi durā esse legem putas, quæ iudicem, arbitrum'ue iure datum, qui ob rē dicendam pecuniam accepisse conuictus est: capite punitur: aut quæ furem manifestum, ei, cui furtum factum est: in seruitutem tradit. Nocturnum autem furem ius occidendi tribuit. Dic enim quæso, dic uir sapientiæ studiosissime, an tu aut iudicis illius perfidiā contra omnia iura diuina, atq; humana ius iurādū suum pecunia uendentis, aut furis manifesti intolerandam audaciā, aut nocturni crassatoris ĩsidiosam uiolentiam, non dignam esse capitis pœna existimes? Noli inquit, Phauorinus ex me quærere quid ego existimē. Scis enim solitum esse me pro disciplina sectæ, quā colo, inquirere potius, quā decernere. Sed non le

uis æſtimator, neq; aſpernabilis eſt Po. Ro. manus, cui
delicta quidem iſtæc uindicanda pœnæ tamen huiuſ
modi nimis duræ eſſe uiſæ ſunt. Paſſus eſt enim le-
ges iſtas de tam imodico ſupplicio, ſitu, atq; ſenio emo
ri. Sicut illud quoq; non humaniter ſcriptum impro
bauit: quod ſi homo in ius uocatus, morbo aut ætate
æger ad ingrediendum inualidus eſt: arcera non ſter
nitur, ſed ipſe aufertur, & iumento imponitur: atq;
ex domo ſua ad prætorem comitium noua funeris fa
cie effertur. Quã enim ob cauſam morbo adfectus, et
ad reſpondendum pro ſeſe non idoneus iumento ad-
hærens in ius aduerſario deportatur? Quod uero di
xi uideri quædam eſſe ipendio molliora, non'ne tibi
quoq; uidetur eſſe dilutum, quod ita de iniuria puniẽ
da ſcriptũ eſt? Si iniuria alteri faxit. XXV. æris pœ-
næ ſunto. Quis enim erit tam inops, quem ab iniu-
riæ faciendæ. XXV. aſſes deterreant? Itaq; cum eã le
gem Q. quoq; Labeo ueſter in libris, quos ad. XII.
tabulas conſcripſit: non probaret, iquit L. Neratius
fuit egregie homo improbus, atq; imani uecordia. Is
pro delectamento habebat os hominis liberi, manus
ſuæ palma uerberare. Eũ ſeruus ſequebatur crume-
nam plenam aſſium portitans, & quencunq; depal
mauerat: numerari ſtatim ſecundum. XII. tabulas.
V. &. XX. aſſes iubebat. Propterea inquit, prætores
poſtea hanc aboleſcere, & relinqui cenſuerunt: iniu
rijs'q; æſtimandis recuperatores ſe daturos edixerũt.
Nonnulla autem in iſtis legibus nec conſiſtere quidẽ
(ſicuti dixi) uiſa ſunt. Velut illa lex Talionis, cuius
uerba (niſi memoria me fallit) hæc ſunt. Si membrũ

Early European Books, Copyright © 2010 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
Ald.1.1.27

rupit meũ è pacto talio esto. Præter. n. ulciscendi acerbitatem, ne procedere quoq; executio iusta talionis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est: si ipsi itidem rumpere per talionem uelit: quæro an efficere possit rumpendi pariter membri æquilibrium? In qua re primum ea difficultas est inexplicabilis. Quin si membrum inquit, alter imprudẽs ruperit. Quod enim per imprudentiam factum est: retaliari per imprudentiam debet. Ictus quippe fortuitus, et consultus, non cadunt sub eiusdem talionis similitudinem. Quonã igitur modo imprudentem poterit imitari, qui in exequẽda talione non licentiæ ius habet, sed imprudentiæ? Sed & si prudens ruperit: nequaquã patietur, aut altius se lædi, aut latius, qđ cuiusmodi libra, atq; mensura caueri possit: non reperio. Quin etiã siqd plus erit, aliter'ue cõmissum: res fiet ridiculæ atrocitatis, ut contraria actio mutuæ talionis oriatur, & adolescat infinita quædam reciprocatio talionum. Nam de imanitate illa secandi, partiendiq; humani corporis, si unus ob pecuniam debitam adiudicatus, addictusq; sit pluribus: non libet meminisse, & piget dicere. Quid enim uideri potest efferatius, quid ab hominis ingenio diuersius, quã quod membra & artus inopis debitoris breuissimo laniatu distrahantur: sicut nunc bona uenum distrahuntur? Tum Sex. Cæcilius amplexus utraq; manu Phauorinũ: Tu es inquit, unus profecto in nostra memoria, non graiæ modo, sed & Romanæ rei peritissimus. Quis. n. philosophorũ disciplinæ suæ leges, tã scite, atq; docte callet, quã leges tu nostras decemuira